

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет міжнародної торгівлі та права

**ГЕОЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ
ВИКЛИКИ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ
МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

*IV Всеукраїнської студентської науково-практичної
конференції
(Київ, 28 квітня 2020 року)*

Київ 2020

**Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 339.92(447)

ББК У58

Геоекономічні та політико-правові виклики структурної перебудови міжнародних зв'язків України [Електронне видання]: тези доповідей IV Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Київ, 28 квітня 2020 р.) / відп. ред. С. В. Мельниченко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. у-т, 2020. – 782 с. – Укр. та англ. мовами.

Розглядаються інтеграційні процеси у глобальній економіці та правові аспекти структурної перебудови міжнародних зв'язків України.

Матеріали подано мовами оригіналу. Погляди, висловлені в рукописах, є позицією авторів. Відповідальність за точність викладення матеріалу та достовірність використаних фактів несуть автори та їх наукові керівники.

Редакційна колегія: С. В. Мельниченко, проректор з наукової роботи, д. е. н., проф.; Ю. А. Гончарова, декан факультету міжнародної торгівлі та права, к. ю. н.; Н. О. Тесленко, заступник декана факультету міжнародної торгівлі та права, к. філол. н.; Т. М. Мельник, завідувач кафедри міжнародного менеджменту, д. е. н., проф.; Г. В. Дугінець, завідувач кафедри світової економіки, д. е. н.; Н. А. Мазаракі, завідувач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права, д. е. н.; Ю. І. Крегул, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, к. ю. н., проф.; Т. О. Гуржій, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права, д. ю. н., проф.; Л. М. Дешко, завідувач кафедри міжнародного публічного права, д. ю. н., проф.; Н. А. Латигіна, завідувач кафедри філософії, соціології та політології, д. політ. н., проф.

Відповідальний за випуск: Ю. А. Гончарова, декан факультету міжнародної торгівлі та права, к. ю. н.

ЗМІСТ

Вступ	14
ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 1. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ДИСБАЛАНСІВ	
Анатоліті С. В. Вплив пандемії коронавірусу на зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних підприємств.....	15
Безносюк В. С. Контракти «під ключ» у міжнародному бізнесі.....	17
Виноградська І. І., Власенко А. Ю. Екологічна відповідальність підприємства – суб’єкта ЗЕД.....	21
Виноградська І. І. Менеджмент майбутнього покоління організацій.....	24
Власенко А. Ю. Міжнародний ринок магнію: проблеми та перспективи розвитку.....	27
Власенко А. Ю. Роль транснаціональних корпорацій у міжнародній торгівлі.....	30
Гінчева К. М. Економічний інтерес України в інтеграції до НАТО.....	34
Горбенко Г. С. Global Trends of Innovative Development in Conditions of Globalization.....	37
Дарабаш Д. Ю. Розвиток зеленої економіки в ЄС.....	39
Дзюбенко М. Д. Вплив карантину Covid - 19 на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.....	43
Зайцева М. В. Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.....	46
Зубко В. В. Україна на світовому ринку безалкогольних напоїв.....	48
Івкова Н. І. Франчайзинг як форма виходу підприємства на зовнішній ринок.....	51
Клепініна В. Ю. МВФ в умовах кризи Covid-19.....	54
Крумка М. В. National Brand of Ukraine on the Global Market.....	59
Латишева В. Р. Зовнішньоекономічні відносини України в контексті євроінтеграції.....	60
Мельник В. С. Чинники конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках.....	63
Обухов І. Є. Екологічне управління компанії «Нібулон».....	66
Павлик К. О. Зовнішньоекономічна діяльність України у сфері оптової торгівлі цукром, шоколадом і кондитерськими виробами.....	68
Павлишина К. І. Розвиток ІТ як експортоорієнтованої галузі.....	71
Пантелєєва К. В. Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних підприємств в умовах карантину.....	74
Приходько К. Ю. Національне антикризове регулювання	77
Пуокова В. В. Essence and Regulation of Enterprise Foreign Economic	

Activity.....	80
Рава І. Я. Діяльність ТОВ "Нестле Україна" в умовах структурних дисбалансів.....	82
Рошкар К. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств текстильної промисловості.....	86
Самойленко А. О. Foreign Economic Activity of Agricultural Enterprises of Ukraine in Modern Conditions.....	88
Стельмах Ю. І. Управління відходами на прикладі компанії «Fozzy Group».....	92
Уманців В. Ю. Активізація експортної діяльності підприємств меблевої промисловості України.....	95
Урсатій А. Е. Стратегії зовнішньої експансії вітчизняних компаній-експортерів.....	98
Цанько І. В. Кроскультурний менеджмент як один із чинників впливу на ТНК.....	101
Циб К. В. Транснаціональна компанія «LVMH» в умовах кризи Covid-19.....	103
Чурікова О. М. Зовнішня торгівля України з Індією.....	106
Шуль В. В. Підприємства ІТ-галузі як драйвер створення української «кремнієвої долини».....	109
Ярошенко В. О. Роль франчайзингу в розвитку українського бізнесу.....	112

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 2. НАЦІОНАЛЬНИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Баришполь М. Ю. Компанія «McDONALDS» на ринку України.....	115
Барсегян Г. В. Стратегія виходу на зовнішні ринки зернових для вітчизняних підприємств.....	117
Виноградська І. І. Ринок транспортних послуг України.....	120
Войченко Б. Р. Світовий та вітчизняний ринок кави.....	123
Гавенко О. О. Стратегічні аспекти міжнародної діяльності підприємства.....	127
Гінчева К. М. Експортний потенціал галузі бджільництва в Україні.....	130
Гордієвська К. А. Міжнародні економічні відносини у сфері послуг.....	133
Грицун І. С. Позиції України на світовому ринку молочної продукції.....	137
Гутник П. О. Ліки для економіки: як Україна намагається отримати кредит від МВФ.....	140
Гутник П. О., Білоус А. І. Драйвери розвитку світового ринку аутсорсингових послуг.....	143
Дарабаш Д. Ю. Організація зовнішньоторговельних операцій вітчизняного бізнесу.....	146

Дзюбенко М. Д. Екологічна трансформація бізнесу як запорука сталого розвитку України	149
Дзюбенко М. Д. Українська економіка в умовах світової нафтової кризи	152
Drachkov M. D. Why is default a disaster for the Ukrainian economy?.....	156
Журавель О. О. Електронний маркетинг як інструмент оптимізації діяльності підприємств-суб'єктів міжнародного бізнесу.....	158
Зайцева М. В. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми.....	161
Запорожець І. В. Вплив пандемії коронавірусу на розвиток світового ринку туристичних послуг	164
Івкова Н. І. Реалії Форексу: брокери, дилери та дилінгові центри.....	167
Канарова А. А. Регіональні торговельні угоди у відносинах між країнами-членами СОТ.....	170
Клепініна В. Ю. Міграція робочої сили в Україні.....	173
Ковтун Т. К. Перспективи для національного бізнесу в умовах пандемії коронавірусу.....	177
Колісник В. В., Іваха С. Я. Покоління «Y» як клієнти світових фінансово-технологічних компаній.....	180
Колодко Н. С. Експорт зернових культур з України до ЄС в умовах структурних дисбалансів.....	183
Копилок О. В. Потенціал легкої промисловості України	185
Коваленко Ж. С. Маркетингова складова діяльності туристичних підприємств.....	188
Ладига П. О. Соціальні мережі як інструмент розвитку бізнесу в Україні	190
Лебіга В. І., Русакова А. О. Міжнародна інвестиційна привабливість України в умовах ендегенних та екзогенних ризиків.....	193
Левадна В. В. Уповільнення інновацій на підприємствах АПК України: причини та шляхи вирішення.....	197
Лимнюк Д. В. Транскордонне співробітництво України та Республіки Польща.....	200
Лівенцова Я. О., Святенко Т. С. Інноваційні стратегії у світовому банківському секторі.....	203
Лінчевська М. Ю. Роль маркетингу в міжнародному бізнесі.....	206
Луцик О. В. Вплив політики валютного регулювання на умови міжнародної торгівлі.....	209
Лю Бай Шун Д. О. The Essence of Food Security and Its Main Factors.....	212
Малофей О. О. Державні програми підтримки бізнесу в умовах пандемії	216
Могіль О. А. Соціально-орієнтований маркетинг у період пандемії.....	219
Нечепоренко А. В. Конкурентні переваги приватного дистанційного закладу освіти «Онлайн школа 977».....	222
Онопрієнко Ю. В. Злиття і поглинання в міжнародному бізнесі.....	225
Орлова О. В. Кредитування МВФ в умовах сучасної кризи та його роль	228

для України.....	
Павлик К. О. Стан підприємництва під час спалаху коронавірусу.....	230
Палаженко Д. М. Туристична індустрія України в умовах міжрегіональних економічних викликів.....	235
Пахоленко М. А. Стан ринку чаю в Україні та світі.....	238
Петренко Ю. Р. Business Practical Tips How to Survive in a Crisis.....	241
Племенник М. М. Активізація інноваційного підприємництва в Україні за умов світових технологічних викликів.....	245
Погрібна М. В. Чинники розвитку експортоорієнтованого виробництва в Україні.....	248
Подгаєвська А. О. Аналітичні системи оцінювання ризиків приймаючої країни.....	250
Решетник К. Р. Корпоративна соціальна відповідальність як елемент зміцнення конкурентоспроможності бізнесу.....	253
Самсоненко А. О. An Impact of Portfolio Investment on Economic Growth.....	256
Семка Р. В. Наслідки дефолту для зовнішньоекономічної діяльності України.....	259
Сероветник Н. В. Діяльність підприємств аграрного сектора за умов невизначеності зовнішніх ринків збуту.....	262
Сержанова В. В. Трансфертне ціноутворення в ринкових умовах.....	266
Слободяник А. О. Діджиталізація світового ринку творів мистецтва.....	269
Стрельцова Д. Д. Україна на світовому ринку сільськогосподарської продукції.....	272
Тарасенко М.О., Черкашина К.А. Геопросторова та секторальна структури світового ринку транспортних послуг.....	274
Тунік І. С. Інноваційні тренди в розвитку світового ринку транспортних послуг.....	277
Тютюнник Є. О. Конкуренція на світовому фармацевтичному ринку.....	280
Уманців В. Ю. Експортна діяльність українських підприємств за умов розгортання глобальної кризи.....	283
Урбанович В. А. Макроекономічний аналіз видатків бюджету у країнах Європи.....	286
Хаджинова М. С. Інноваційний розвиток машинобудівних підприємств України.....	289
Хоменко К. Г. Конкурентна політика на ринку страхових послуг України за умов європейської інтеграції.....	292
Циб К. В. Хвороби туризму та Covid-19.....	295
Шевченко А. В. Зовнішні загрози діяльності підприємств туристичної сфери в умовах невизначеності ринку.....	298
Шевченко Д. В. Наслідки пандемії коронавірусу для малого та середнього бізнесу в Україні.....	300
Щербаков І. О. Перспективи співробітництва міжнародного валютного	

фонду та України.....	303
-----------------------	-----

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 3.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Арман В. І. Тенденції злочинності у сфері підприємницької діяльності...	307
Баранишина Л. В. Комерційна розвідка як інструмент інформаційного забезпечення підприємницької діяльності.....	310
Басиста Я. С. Дефініція «безпека підприємницької діяльності» в юридичній науці.....	312
Ворошилова А. Л. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері фінансів.....	316
Гриценко А. В. Принципи забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні.....	318
Дзюбенко С. Д. Легалізація грального бізнесу в Україні: за та проти.....	322
Дідик В. М. Legal Regulation Revenues of Local Budget.....	325
Дриженко Є. О. Проблема актуалізації форми правління в Україні.....	328
Карташова Ю. М. Забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності в Україні	331
Коломійчук В. О. Протидія неправомірному заволодінню активами суб'єктів підприємництва	333
Корольова О. А., Юрченко Д. Г. Незаконне використання комерційної або банківської таємниці: кримінально-правовий аналіз.....	336
Костирко А. П. Ризики підприємництва: соціально-правові аспекти.....	338
Кулик К. І., Овчаренко А. В. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом.....	342
Лесюк С. М. Контрабанда в Україні: рівень, динаміка, запобігання.....	345
Михайличенко В. Г. Право власності як складова інституту підприємництва.....	347
Орлова Т. Б. Регулювання місцевими органами діяльності суб'єктів підприємництва.....	350
Петрущак А. М. Вдосконалення законодавства, що регулює податковий облік самозайнятих осіб.....	353
Піхур Ю. В. Економічна злочинність в Україні та її запобігання.....	356
Стремецька А. О. Економічний аспект електронного врядування як спосіб тристороннього партнерства.....	360
Труш А. Ю. Принципи забезпечення інформаційної безпеки підприємств	364
Ястремська А.В. Новели законодавства щодо запобігання відмиванню злочинних доходів	367

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 4 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Басараб Ю. А. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності...	371
Власенко В. В. Міжнародна правосуб'єктність транснаціональних корпорацій.....	374
Виноградська І. І., Власенко А. Ю. Правовий статус суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.....	376
Герман А. І. Доведення факту «ефективного контролю» території.....	379
Гольонко О. В. Господарсько-правова відповідальність суб'єктів за договором лізингу.....	382
Гордиця Д. В. Сутність злиття та поглинання підприємств.....	385
Гончаренко В. В. Міжнародний досвід земельних реформ.....	387
Грабова І. Д. Правова природа застави в господарських правовідносинах	390
Демчук Н. Л. Arbitration and Climate Change.....	394
Довгалець П. С. Поняття контрольованої іноземної компанії	396
Дудка В. І. Захист інвестицій на території окупованого Донбасу.....	399
Журавель О. О. Поняття арбітрабельності міжнародного комерційного спору.....	402
Карнаушенко Т. О. Діджиталізація як нова ера розвитку права в Україні	405
Кубрак А. Г. Роль міжнародного економічного права у формуванні світового правопорядку.....	408
Могіль О.А. Визначення юрисдикції міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.....	412
Осташ О. А. Розвиток електронної комерції в Україні.....	415
Радзівська О. В. Порядок розгляду справ міжнародним центром з врегулювання інвестиційних спорів	418
Сколота А. В. Нормативно-правове регулювання цифрової економіки в Україні.....	421
Шкіль Ю. В. Захист прав та інтересів України в рамках СОТ	424
Юрченко З.-Н. А. Відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні.....	427

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 5 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Аніч О. В., Ганджа В.С. Функції правосуддя у цивільному процесі.....	431
Бачинська В. І., Лисюк М. В. Медіація як спосіб досудового врегулювання спору: суть та переваги.....	433
Богатиренко О. П. Застосування заходів примусу в цивільному судочинстві.....	437
Бордюг Т. О. Загальні засади участі малолітніх та неповнолітніх осіб у	

нотаріальному провадженні.....	439
Глухенька В. Ю. Електронні технології в цивільному процесі.....	442
Даневич А. В. Умови визнання та порядок виконання рішень іноземних судів в Україні.....	444
Дорошенко К. Г. Окремі питання захисту неповнолітніх у цивільному процесі.....	447
Дяченко О. С. Проблеми представництва та самопредставництва в цивільному судочинстві.....	451
Канаєва В.В. Процесуальні особливості розгляду справ про визнання правочину недійсним.....	454
Корольова О. А. Визначення моменту набуття права власності на спадкове майно.....	456
Кулибаба А. М. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело цивільного процесуального права.....	460
Khoïnatska L. R. The Right of Inheritance in the Civil Marriage.....	464
Литвин Ю. В. Принципи змагальності і диспозитивності в системі цивільного процесуального права.....	466
Лінчевська М. Ю. Проблеми правового захисту особистих даних в інтернеті.....	470
Луб Д. О. Допустимість доказів у цивільному судочинстві.....	473
Майструк А. А. Питання абсолютності владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах.....	475
Мацейчук В. М. Участь прокурора у цивільному процесі України.....	478
Мініч І. І. Врегулювання спору за участю судді: позитивні та негативні аспекти.....	481
Мурейко Я. В. Розгляд справ у порядку спрощеного провадження.....	484
Новік Н. О. Держава як суб'єкт цивільного права.....	486
Онуфрієнко С. Р. Захист права власності у разі його обмеження з метою забезпечення позову.....	490
Охріменко А. Ч. Апеляційне провадження у цивільному процесі.....	493
Пшава О. О., Михед О. В. Цивільно-процесуальні особливості інституту безоплатної правової допомоги.....	496
Рачківська К. О. Зустрічне забезпечення у цивільному процесі.....	499
Рибаков О. Д. Фіксування судового засідання технічними засобами.....	503
Rudchenko O. D. Features of conclusion of electronic contracts.....	507
Савостьяненко Д. В. Цивільні відносини у процесі реалізації права на житло.....	510
Синявська Н. С. Особливості судового розгляду справ про розкриття банківської таємниці.....	512
Солоха О. В. Правове регулювання діяльності приватних виконавців щодо примусового виконання ухвал суду.....	518
Тозюк А. В. Малозначні справи у цивільному процесі України.....	523

Тройнікова В. С. Порядок призначення та проведення судової експертизи у цивільному процесі.....	526
Чаюн М. Р. Захист комерційної таємниці в Україні.....	530
Чепик А. С. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у цивільному судочинстві.....	533
Чумаченко А. Є. Основні засади врегулювання спору за участю судді... ..	535
Шарандак Д. Ю. Підстави звільнення від доказування в цивільному судочинстві.....	538

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 6

ПУБЛІЧНЕ ПРАВО В СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ВИМІРІ

Бездольна Л. Ю. Електронне урядування як новітній інструмент публічної адміністрації.....	541
Богатиренко О. П., Луб Д. О. Музичний твір як об'єкт охорони інтелектуальної власності.....	544
Бондар Я. А. Діяльність національної поліції як механізм забезпечення прав і свобод людини.....	547
Брагінець С. В. Розвиток страхування життя в Україні.....	549
Войченко Б. Р., Пахоленко М. А. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні.....	551
Герус О. В., Кузьменко Л. О. Вплив геополітичних змін на публічне право України.....	555
Григорик В. А. Банківська система України в умовах євроінтеграції: позитивні та негативні аспекти.....	557
Грицун І. С. Державна політика у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності.....	559
Гуріч К. Р. Дія актів органів місцевого самоврядування для об'єднаних територіальних громад.....	563
Дадіані Т. З., Цимбал І.М. Мобінг у трудових відносинах і способи його запобігання.....	565
Дикуша К. В., Кравець А. А. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту.....	568
Іваніщенко О. В. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування	571
Зубко В. В. Фінансовий контроль в Україні: шляхи вдосконалення.....	574
Капішон І. Ю. Учасники судового процесу.....	575
Коваль А. П. Загальні засади відповідальності за Податковим кодексом України.....	582
Корчевна О. В. Адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України.....	586
Кульченко К. Е. Посилення захисту суверенітету в Україні.....	589

Куропятник А. І. Неформалізовані джерела адміністративного права.....	593
Листушенко Р. В. Адміністративно-правова норма: структура, ознаки та особливості.....	596
Луб Д. О. Аналіз законодавства про заборону примусової праці в Україні	599
Маслова К. О. Міжнародні договори як джерела адміністративного права.....	602
Мацейчук В. М. Адміністративно-правова протидія кібербулінгу.....	604
Мацейчук В. М. Протидія гендерній нерівності в законодавстві України	607
Миколаєнко А. А. Правовий статус державних службовців.....	610
Мисак Ю. А. Професійна компетентність суб'єктного складу виборних органів у сфері державних фінансів.....	614
Михайлевська М. В. Зайнятість молоді на ринку праці: правове регулювання.....	617
Михед О. В., Аніч О. В., Ганджа В. С. Правова охорона винаходів в Україні.....	620
Мініч І. І. Адміністративно-правові засоби протидії неправдивої інформації в Україні.....	622
Мініч І. І. Правове регулювання праці неповнолітніх.....	625
Мініч І. І. Комерційне найменування як об'єкт права інтелектуальної власності.....	628
Мініч І. І. Адміністративно-правові засоби протидії неправдивої інформації в Україні.....	632
Мурейко Я. В. Конституція України як основне джерело трудового права.....	635
Мурейко Я. В. Протидія гендерній нерівності в законодавстві України.....	639
Нагорна Ю. С. Рішення судових органів у системі джерел адміністративного права.....	642
Німак А. Л. Вдосконалення правового регулювання бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування.....	646
Нерода В. В. Адміністративні послуги як форма публічного адміністрування.....	649
Олійник М. В. Громадянство як засіб побудови держави європейського зразка.....	652
Олещенко Ю. В., Щуренко Т. А. Трудовий договір у політиці соціального захисту.....	655
Орлова Т. Б. Декретна відпустка як вид соціальної відпустки за законодавством України.....	658
Орлюк О. О. Адміністративний договір як інструмент діяльності публічної адміністрації.....	662
Охріменко А. Ч. Правові засади журналістської діяльності в Україні.....	665
Охріменко А. Ч. Зарубіжний досвід організації та функціонування	

державної служби.....	668
Пазіч В. А. Банківський нагляд: сучасний стан, досягнення та перспективи.....	671
Пугач Г. О. Регулювання відповідальності органів казначейства України.....	675
Старовойтенко А. В. Систематизація джерел адміністративного права...	678
Сколота А. В. Відповідальність сторін за договором страхування.....	682
Тимошенко К. А. Вдосконалення процедури документування бюджетного правопорушення.....	685
Удовенко Н. Г., Щерба В. І. Відповідальність за порушення законодавства з питань зайнятості населення.....	688
Цибульська Т. Є. Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.....	691
Чайка А. В. Генеза формування адміністративного права.....	695
Чепик А. С. Проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет.....	699
Чумаченко А. Є. Припинення трудового договору за угодою сторін та з ініціативи працівника.....	702
Шворак О. В. Органи управління та їх повноваження у сфері інтелектуальної власності.....	705

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 7

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Бондар Я. А. Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері торгівлі.....	709
Бездольна Л. Ю. Правові джерела регулювання іноземних інвестицій в Україні.....	712
Боброва В. О. ТНК у системі міжнародних економічних відносин: правовий аспект.....	715
Єфімова А. О. Роль політико-правового середовища у сфері міжнародного економічного співробітництва.....	720
Ковтун Т. К. Правове регулювання зовнішніх зносин України та США у торговельній сфері.....	723
Куцай Ю. О. Керований хаос економічних систем: світова змова чи економічна необхідність.....	727
Ладига П. О. Україна в системі сучасних світових міграційних процесів	730
Орлюк О. О. Права людини у сфері охорони здоров'я як важливий напрямок міждержавної діяльності.....	732
Ткач Д. М. Методи удосконалення в'їзного туризму в Україні відповідно до міжнародних стандартів.....	735
Ткаченко В. І. Міжнародно-правове регулювання сфери транспортних	

послуг: правова інтеграція України.....	739
Щербаков І. О. Правовий статус МВФ: співробітництво з Україною.....	743

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 8 УКРАЇНА У СВІТОВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Басараб Ю. А. Місце і роль України в системі світової політики.....	746
Ганжа В. О. Нафтова криза 2020 р.: ризики для України.....	749
Голуб Н. С. Корупція в сучасній Україні: причини та наслідки.....	752
Гутник П. О. Аналіз євроінтеграційних процесів в Україні на основі балтійського досвіду.....	755
Дриженко Є. О. Дискурс кризи ідентичності як ідеологічний проект.....	758
Кулініч М. М. Молодіжні рухи: світовий та вітчизняний досвід.....	760
Лученко Є. В. Близький Схід: регіон конфліктів та перспектив на початку ХХІ століття.....	762
Миронець Я. П. Творчість без кордонів або сучасні художники України, які підкорили світ.....	765
Робейко Д. В. Іслам в ситуації «зіткнення цивілізацій».....	768
Самойленко Ю. В. Оновлена влада України та її досягнення у міжнародній політиці.....	770
Сірко В.-М. Т. Покращення зовнішньополітичного іміджу України на основі досвіду Польщі.....	773
Шандрик Д. О. Європейський Союз та Україна: перспективи та проблеми адаптації політичних інститутів.....	776
Щерба М. Г. Україна в доповідях російських дипломатів на засіданнях органів ООН.....	779

ВСТУП

Збірник виданий за результатами проведення IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Геоелектронічні та політико-правові виклики структурної перебудови міжнародних зв'язків України».

Посилення диспропорцій і глобальних дисбалансів у світовому господарстві, нові геополітичні виклики для сучасної України значно загострили проблеми, пов'язані із ефективністю та конкурентоспроможністю національного бізнесу.

У матеріалах конференції представлено широке коло питань, пов'язаних з розвитком національного бізнесу в умовах глобальних та регіональних викликів, тенденціями зовнішньоекономічної діяльності в умовах структурних дисбалансів, правовими засадами безпеки підприємництва, правовим регулюванням господарських та цивільних відносин, а також міжнародно-правовим регулюванням співробітництва держав у торговельно-економічній сфері.

Надзвичайно актуальними стали тези учасників конференції, присвячені детермінантам формування регуляторної політики в умовах глобальних та регіональних викликів, проблематиці зовнішньоекономічного сектору України, впливу пандемії на розвиток національного бізнесу, особливостям перебудови національної правової системи. Значну увагу зосереджено на організаційно-економічних, інституціональних та правових механізмах підвищення конкурентоспроможності національного бізнесу в умовах активізації євроінтеграційного вектору його розвитку на тлі дестабілізації світової економіки та загострення міжнародної конкуренції.

Задля поглиблення змісту двосторонніх міждержавних проєктів співпраці України із країнами – партнерами необхідним є подальший розвиток міждержавного економічного, політичного та правового співробітництва у досягненні чітко визначеної спільної мети з урахуванням національних економічних інтересів.

Студенти виявили міждисциплінарні знання, здатність до наукового дослідження економічних, юридичних та політичних процесів.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 1 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Анатоліті С. В., студентка, 3 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

11 березня Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила пандемію у зв'язку із розповсюдженням COVID-19 – інфекційної хвороби, яка виникла наприкінці 2019 року в Китаї. Хвороба почалася як спалах, що за короткий термін часу перетворився на пандемію. Причиною став коронавірус SARS-CoV-2. До грудня 2019 року науковці не володіли інформацією щодо можливості передачі вірусу людям.

Вже у лютому вірус стрімко почав розповсюджуватися світом, що призвело до необхідності жорстких антивірусних заходів, а саме: оголошення карантину та/або запровадження режиму самоізоляції. Доречно відзначити, що найбільшого удару COVID-19 завдав розвиненим країнам, що призвело до загрози виникнення світової кризи. Так за інформацією CNN зупинка економіки Китаю, що одним з торговельних лідерів світу, на карантин призведе до втрати близько 62 млрд дол США [1].

Рівень падання економіки США, країн Європейського Союзу, а особливо Італії, Іспанії та Франції є складнопрогнозованим.

Згідно із щотижневим оглядом ринків від компанії Moody's Analytics, епідемія китайського коронавірусу може стати «чорним лебедем» 2020 року, який вплине на світову економіку істотніше, ніж фінансова криза 2008–2009 рр. Аналітики вважають, що через непередбачуваність поширення захворювання під питанням опинилося прогнозоване раніше зростання світового ВВП у 2020 році на 3,3 % [1].

З метою запобігання швидкому розповсюдженню COVID-19 в Україні оголошено карантин, введено обмеження пересування міським транспортом, зупинене міжміське сполучення та регулярні

міжнародні авіаперевезення, переглянуто вимоги до вантажних перевезень. Серед тих, хто одними з перших відчували початок кризи – суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Імпортери готуються до зменшення обсягів поставок, суттєвих коливань валютного курсу, зміни структури імпорту, підвищення попиту на лікарські засоби, дезінфектори, медичне обладнання, товари першої необхідності.

Експортери насамперед змушені переглядати терміни поставок, враховувати кількісні обмеження щодо експорту.

Компанії, що здійснюють логістичне забезпечення зовнішньоекономічних операцій, наголошують на складнощях, що виникли через заборону прямого пасажирського та вантажного авіасполучення. За прогнозами фахівців компаній ZAMMLER «після відкриття «шлагбаума» на ринку морських перевезень буде ажіотажний попит на можливість розмістити бронювання, ціни на фрахт стрімко зростатимуть, вантажі, які повинні перевозитися морським транспортом, доставлятимуться літаками та потягами. Саме тому очікується зростання тарифів і збільшення термінів доставки вантажів» [1].

В умовах посилення загрози поглиблення економічної кризи зазнає суттєвих змін тарифне та нетарифне регулювання діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тимчасово, для здійснення заходів щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) звільняються від ввізного мита та податку на додану вартість операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України [2].

У березні тимчасово накладено ембарго на експорт засобів індивідуального захисту українського виробництва, а саме:

- водонепроникний лабораторний костюм (код УКТЗЕД 3926 20 00 00, 6210 10 92 00, 6210 10 98 00);
- рукавички із інших полімерних матеріалів (3926 20 00 00);
- рукавички медичні нестерильні нетальковані нітрилові (4015 11 00 00, 4015 19 00 00);
- рукавички неопудрені з нітрилу (4015 11 00 00, 4015 19 00 00);
- халат ізоляційний медичний одноразовий (3926 20 00 00, 6210 10 92 00, 6210 10 98 00);
- маски медичні (хірургічні) (6307 90 98 00);

- окуляри захисні (9004 90 10 00, 9004 90 90 00);
- щиток захисний (9004 90 10 00, 9004 90 90 00);
- респіратор класу захисту не нижче FFP2 (9020 00 00 00) [4];
- спирт етиловий (2207 10 00 10, 2207 10 00 90).

Наступним кроком антикризового регулювання стала заборона експорту гречки строком до 1 липня [5]. Таким чином, пандемія матиме суттєвий вплив на стан світової економіки, економіки окремих країн та регіонів, розвиток суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Ворошилов О. Коронавірус 2019-nCoV: загрози для України і світу / О. Ворошилов. // Україна: події, факти, коментарі. Інформаційно-аналітичний журнал. – 2020. – С. 35–40.

2. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20>

3. Уряд заборонив експорт етилового спирту [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/ew s/ry ad-zaboroniv-eksport-etilovogo-spirtu>

4. Уряд тимчасово обмежив експорт товарів протиепідемічного призначення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-timchasovo-obmezhib-eksport>

5. Уряд ввів квотування на експорт гречки до 1 липня 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=86bd3f99-1934-Lipia2020-Roku>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ П'янкова О. В.

Безносюк В. С., студент, 1 курс, 9 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОНТРАКТИ «ПІД КЛЮЧ» У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Сьогодні велика кількість виробничих фондів в Україні є застарілими і потребують оновлення і модернізації для підвищення

конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішніх ринках. Крім того, у багатьох сферах діяльності задля виходу на зовнішні ринки товар має отримати відповідні сертифікати якості, умови яких, частіше за все, більш жорсткі за українські і отримання їх неможливе без належних, сертифікованих виробничих потужностей, що ще раз підкреслює необхідність оновлення виробництв на території України.

Таким чином участь українських підприємств і будівельних підрядників стає важливою складовою у міжнародних інвестиційних проектах. Саме такі проекти реалізуються за допомогою контрактів «під ключ».

Контракти «під ключ» мають на увазі укладення контракту на будівництво підприємств, які передаються за встановлену плату власникові, досягнувши повної їх готовності на початок експлуатації.

Фірми, що реалізують проекти „під ключ”, найчастіше є виробниками промислового устаткування; вони ж поставляють частину устаткування за проектом. Особливо часто такими проектами займаються будівельні фірми. Іноді в цій ролі виступають консалтингові фірми або виробники устаткування.

Контракти «під ключ» створюються таким чином, що після розробки проекту підрядником, який, зазвичай, обирається за допомогою тендерного відбору, чітко і обґрунтовано враховує бажання сторін, визначає зміст, тривалість і ціну виконуваних робіт, потребу в швидких і ефективних механізмах вирішення спорів.

На основі еквівалентного і дзеркального відображення прав та обов'язків сторін, всебічного і доцільного розподілу ризиків між ними, контрактом забезпечується збалансований захист інтересів як замовника, так і підрядника.

Ідея таких контрактів полягає в тому, що на підрядника покладається завдання з розробки проекту, закупки усього необхідного устаткування і матеріалів, виконання визначених робіт і передача об'єкта замовнику по завершенні проекту.

При цьому підрядник може виконувати всі ці пункти як своїми силами, так і залучати треті фірми, для виконання тих чи інших етапів. Але відповідальність за діяльність третіх осіб перед замовником несе підрядник.

За вчасне завершення об'єкту підряднику виплачуються кошти, які в більшості проектів «під ключ» визначаються як фіксована сума (Lump Sum), яка може бути відкоригована лише за вузьким переліком умов дотримуючись чіткого, раніше визначеного, регламенту.

Можливість коригувати кінцеву винагороду та контрактну вартість проекту дозволяє розподілити ризик-навантаження між сторонами контракту. Це в свою чергу вплинуло на популярність такої моделі.

Розглянемо модельні процедури управління строками, витратами/вартістю і цінністю/якістю в проектах будівництва об'єктів «під ключ».

Механізми управління строками в контрактах «під ключ»

Час реалізації проекту та усі домовленості, які пов'язані з календарним графіком є важливим аспектом контрактів «під ключ». Усю відповідальність щодо своєчасного завершення проекту та вводу його в експлуатацію несе підрядник. Відповідно, підрядник керує ходом робіт в найбільш ефективний спосіб для своєї організації.

Кожний звітній період підрядник повинен подавати звіт про хід виконання робіт. Найчастіше, це відбувається щомісяця, однак за домовленістю сторін цей проміжок може мінятися.

Звіт включає в себе: календарний план і детальний опис виконаних робіт; фотографії, що підтверджують це; інформацію щодо розміщення персоналу, будівельних машин на обладнання; інформацію щодо охорони праці на об'єкті; порівняння фактичного і запланованого порядку подій.

Підрядник має право на додатковий час для виконання робіт у разі виникнення форс-мажорних обставин, невиконання замовником свої зобов'язань по контракту та інших факторів, які впливають на час виконання робіт, але не залежать від підрядника.

Також, сторони можуть домовитись про дострокове завершення проекту ніж було вказано у контракті. При цьому підрядник може розраховувати на додаткову суму компенсації (бонусу).

Механізми управління витратами в контрактах «під ключ»

При укладанні контракту «під ключ» сторонами узгоджується графік платежів, в якому зазначаються суми платежів, події, до яких прив'язуються ці платежі, а також, перелік необхідної документації, яка подається підрядником разом із заявкою на виплату.

До переліку необхідної документації може відноситись: звіт за відповідний звітній період; кількість використаних ресурсів і ресурсів, що очікується витратити за наступний період; обсяги заробітної плати, виплачені за цей звітній період і ті, які будуть виплачені за наступний; календарний план з усіма актуальними змінами; усі накладні та фінансові звіти за останній звітній період; актуальна кількість залишків матеріалів чи інших матеріальних ресурсів на момент подачі заявки.

Механізми управління якістю/цінністю в контрактах «під ключ»

Кінцевою ціллю для замовника є введення в експлуатацію об'єкта і його відповідність до всіх встановлених у контракті норм. Для підтвердження цього, перед здачею об'єкту проводиться низка пусконаладжувальних робіт та промислових випробувань. Метою проведення випробувань є демонстрація експлуатаційних потужностей об'єкта і чи не є вона нижчою за визначений мінімальний рівень в контракті. У разі, якщо ці показники будуть нижчі, підрядник повинен взяти відповідних заходів.

Зазначені вище механізми покладають ризики щодо здорожчання проекту та його кінцеву ефективність на підрядника. Це дозволяє більш надійно для замовника і його інвесторів розрахувати всі необхідні витрати.

Також, підрядник є єдиною відповідальною особою, що спрощує визначення винних якщо щось піде не так. В свою ж чергу, підрядник має додаткові фінансові стимули при сумлінному виконанні умов контракту, та їх перевершенні, що виправдовує покладені на нього ризики. Таким чином, модель контрактів «під ключ» діє як інструмент управління проектом, шляхом заохочення, ніж як засіб жорсткого контролю за перебігом реалізації проекту.

Однак така модель підвищує важливість тендеру, оскільки будь-яка помилка замовника на цьому етапі може призвести до значних додаткових витрат та загрози реалізації проекту в цілому.

Література

1. Бугров О.В., Бугрова О.О. Контракти «під ключ» і управління проектами. Київський національний університет будівництва і архітектури. Київ, 2013.

2. Herfried Wöss, The ICC Model Turnkey Contract for Major Projects // Construction Law International, Volume 3 No 2 – June 2008 – С. 6 – 11.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Лежесьокова В. Г.

Виноградська І. І., студентка, 1 курс, група 3м,
Власенко А. Ю., студентка, 1 курс, група 3м,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА – СУБ'ЄКТА ЗЕД

З кожним роком питання екологічної соціальної відповідальності стає все більш актуальним як в Україні, так і за кордоном, що пов'язано з глобалізацією, зростанням загрози техногенних та екологічних катастроф, актуалізацією здорового способу життя, соціалізацією трудових відносин тощо.

Концепція екологічної відповідальності бізнесу формувалася протягом другої половини ХХ ст. і знайшла втілення у стратегії сталого розвитку. Співробітники данського інституту «Копенгагенський центр – нові партнерства для соціальної відповідальності» розробили концепцію добровільного взаємовигідного партнерства представників бізнесу, національного уряду та громадських організацій з метою підвищення конкурентоспроможності окремих компаній і національних економік на засадах сталого розвитку, прозорості бізнесу та соціальної відповідальності.

Компанії «IBM», «General Electric», «Ford Motor Company», «British Petroleum» та інші розширили поняття економічного прибутку, додавши до нього соціальний прибуток. Такий підхід означає добровільну відмову від нецивілізованих способів ведення бізнесу, включаючи забруднення природного середовища. Соціально відповідальний бізнес визнає рівність соціально-екологічних та фінансово-економічних інтересів і цінностей, акцентує увагу на таких нефінансових показниках, як якість продукції, кадрова політика, екологічний збиток, нематеріальні активи, «гудвіл» тощо [1].

Екологічна відповідальність по-різному інтерпретується представниками економічних напрямів. Суть екологічної відповідальності виявляється через три основні функції: стимулюючу, компенсаційну та превентивну. Одним з найпоширеніших підходів до визначення екологічно відповідальної компанії є підхід, що ґрунтується на трьох критеріях: дотримання екологічних зобов'язань;

енергетичний та сировинний менеджмент; ефективно залучення стейкхолдерів.

Основними елементами екологічної відповідальності бізнесу є:

1. Запровадження корпоративної екологічної політики. Компанії, які намагаються мінімізувати шкоду для природи, заподіяну своєю діяльністю, зазвичай, приймають систему екологічних принципів та стандартів: проголошується дотримання компанією екологічного законодавства, провадиться відкрита екологічна політика, згідно з якою працівники, партнери, члени місцевої громади та інші зацікавлені сторони інформуються про можливу екологічну шкоду від діяльності компанії.

2. Екологічний аудит. Мета екологічного аудиту полягає у визначенні основних ресурсів, необхідних для функціонування організації та обсягів їх споживання, а також в одержанні науково обґрунтованих висновків про ступінь впливу діяльності компанії на навколишнє природне середовище. Екологічний аудит здійснюється компанією добровільно, сприяє визначенню пріоритетних напрямів екологічної політики організації як у довго-, так і в короткостроковій перспективі, та визначитися з системою заходів, що є максимально корисними для оточуючого середовища та організації.

3. Залучення працівників до екологічних ініціатив. Корпорації реалізують цілу низку екологічних освітніх проектів, у рамках яких відбувається інформування працівників про вплив на навколишнє середовище, здійснюваний діяльністю, у який спосіб вони можуть сприяти поліпшенню екологічної ситуації. Деякі організації розробляють спеціальні програми для тих працівників, які виявляють неповагу до навколишнього середовища та не дотримуються корпоративних екологічних принципів. Тобто компанії утверджують екологічну відповідальність працівників крізь призму екологічної етики.

4. «Зелене постачання». Для забезпечення екологічності товарів та виробничих процесів, підприємства намагаються обирати «зелених» постачальників. Деякі компанії об'єднуються у купівельні групи, щоб, з одного боку, показати наявність попиту на «зелену» сировину, а з іншого – змусити постачальників застосовувати природоощадні технології [2]. При виборі постачальників екологічно відповідальні компанії керуються їх екологічністю.

5. Виробництво «зелених» товарів. Підприємства намагаються зробити свою продукцію екологічнішою шляхом використання екологічно чистих матеріалів, застосування інноваційних технологій

переробки відходів, технологій замкнутих циклів. Вважається, що найбільшими забруднювачами планети є підприємства, які працюють в енергетичній, хімічній, металургійній промисловості. Проте стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій активізував проблему інформаційного брухту (e-waste).

6. Система екологічного управління (Environmental Management System) є спеціальним інструментом, що дає змогу компаніям чітко визначати цілі природоохоронної діяльності, досягати їх та постійно вдосконалювати екологічні заходи. Дану систему втілено в стандартах екологічного менеджменту ISO 14000 (Environmental Management Standards), який використовується більше, ніж у 100 країнах світу [3].

В Україні відбувається реформування екологічної національної політики та права. Рушієм цих змін є євроінтеграційні процеси, що потребує оновлення екологічного законодавства, врахування стандартів ЄС в екологічній сфері. Збереження, охорона та стале використання довкілля – є визначальним вектором європейської екологічної політики. Одним із інструментів, спрямованих на його забезпечення, є екологічна відповідальність, правові рамки якої визначені Директивою 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» від 21 квітня 2004 р. Метою директиви є встановлення рамок екологічної відповідальності, що ґрунтуються на принципі «забруднювач платить», для попередження та ліквідації наслідків екологічної шкоди [4].

Отже, за сучасних умов, коли антропогенне навантаження на біосферу викликає значні негативні зміни, саме система екологічного менеджменту дозволяє підприємству досягти якісно нового рівня взаємодії з природою, зробити ефективною природоохоронну діяльність. Вона передбачає здійснення необхідних заходів щодо вдосконалення цієї діяльності з одночасним збереженням економічних інтересів підприємства та отримання додаткових переваг у конкурентному середовищі.

Література

1. Соціальна відповідальність : конспект лекцій для студентів/ уклад. О.М. Шубалий. – Луцьк : Луцький НТУ, 2016. – 53 с.
2. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність: навч. посіб. – К.: НТУ «КПІ». – 2015. –180 с.

3. ISO 14004:2004. Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем і засобів забезпечення. – Режим доступу до ресурсу: <https://dnaop.com/html/41040/doc-dstu-iso-140042006-iso-140042004-idt-sistemy-ekologicheskogo-upravlenija-obshhiye-ustanovki-otnositelno-principov-sistem-i-sred>

4. Екологічна відповідальність: досвід ЄС та можливості для України // Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/447/files/webenvironmental-liabilityua2018.pdf>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М.Г.

Виноградська І. І., студентка, 1 курс, 1 група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МЕНЕДЖМЕНТ МАЙБУТНЬОГО ПОКОЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ

Ефективна діяльність підприємства неможлива без якісно налагодженої системи управління. Це зумовлено тим, що ринкові умови господарювання характеризуються невизначеністю, динамічністю, ризикованістю, підвищенням інтенсивності конкурентної боротьби. Такий стан економіки зумовлює потребу в розробленні принципово нових підходів та методів менеджменту.

У науковій літературі управління розглядається як безперервний процес впливу на об'єкт управління, яким може виступати як колектив людей, так і технологічний процес. На перший план висуваються цінності компанії які мають значення не тільки для її персоналу, але і для її клієнтів, створенням та управлінням корпоративною культурою організації [1].

На заміну традиційним організаціям з'являються нові, із альтернативним підходом до управління. Так, великої популярності набувають «бірюзові організації», або як їх іще називають — «живі організації», «організації майбутнього».

Початок цього підходу відбувся ще у 1960 році, коли Клер Вільям Грейвз, американський психолог, розробив концепцію спіральної динаміки. Вона розглядає людину і розвиток її світогляду

за спіральним характером - в процесі змін люди і суспільство проходять через етапи, у яких є спільні властивості. Кожен наступний етап в певній мірі включає особливості попереднього. Для наочності кожної стадії розвитку був привласнений певний колір. А в 2014 році Фредерік Лалу в своїй книзі

«Відкриваючи організації майбутнього» визначає різні рівні людської свідомості, які також переносяться на типи організації, створені протягом тисячоліть. Він дослідив сучасні компанії в різних галузях економіки й за аналогією умовно «розфарбував» організації так, щоб динаміка розвитку організаційної системи компанії лягала на спектр веселки [2].

Пропонуємо розглянути особливості кожного виду організації.

1. Червона організація. Метафора організацій- Вовча зграя. Ця модель управління базується на владі, яку здійснює начальник. Сильний лідер викликає страх у своїх підлеглих. Відкриттям таких організацій став поділ праці та ієрархічний спосіб управління. Цілі зазвичай мають короткострокову перспективу. Прикладом таких організацій є банди та мафія.

2. Бурштинова організація. Метафора організацій - армія. Такі організації базуються на строгій ієрархії та підпорядкуванні. Для них головне стабільність та виконання правил. Їхньою особливістю є довгострокове планування, налаштування чітких процесів та поява формальних ролей. Прикладом таких організацій сьогодні є традиційні церкви, уряд, державні школи.

3. Помаранчева організація. Помаранчеві організації базуються на конкуренції, орієнтації на прибуток та наявності цілей. Організаційна структура все ще є жорсткою, але методи управління змінюються. Розширюється перспектива планування. Працівники відіграють більш значну роль, приділяється увага їх компетенціям, з'являється можливість кар'єрного зростання. Інноваційність, відповідальність та ефективність високо оцінюються. Прикладами таких організацій є корпорації, банки та державні університети.

4. Зелена організація. Метафора організацій - сім'я. Ця модель управління базується на особистості, цінностях та інтересах працівників. Структура нагадує піраміду. Начальник мотивує та підтримує своїх підлеглих, а вони забезпечують творчість та залучення у відповідь. Приклади таких організацій - багато невеликих стартапів, що працюють за принципами гнучких методологій (Agile).

5. Бірюзова організація. Доцільно саме таким організаціям приділити увагу. Метафора організацій – живий організм. В даній

організації не існує ніякої ієрархії, і всі працівники рівні. Співробітники ставлять завдання між собою, виходячи зі своїх навичок та поточних потреб організації. Вони діляться знаннями та допомагають один одному у вдосконаленні своїх навичок. Організація прозора, команда має доступ до всієї інформації. Кожен працівник вирішує сам, скільки і які завдання йому виконувати. Існує можливість гнучкого графіку або дистанційної роботи. Прикладом таких організацій можуть бути ІТ-компанії. Крім того, бірюзові організації мають 3 принципи менеджменту, на яких базується їхня робота [3]:

1. Самоорганізація - здатність членів команди самостійно керувати, нести відповідальність за свої дії та гнучко підлаштовуватися під поточні виклики. Кожен член команди відчуває відповідальність за організацію.

2. Цілісність. Кожен член команди в бірюзових організаціях вважається перш за все цілісною особистістю, з усіма позитивними сторонами та недоліками, не лише як механізм для виконання певної частини роботи. Бірюзові організації заохочують бути собою та не одягати на роботі «професійної маски» беземоційності, формальності та строгості. Для підтримання цілісності бірюзові організації приділяють значну увагу спільним цінностям, відкритості, створенням середовища психологічної безпеки, навчаються ефективно вирішувати конфлікти.

3. Еволюційна мета. Свобода приведе до хаосу, якщо немає спільного напрямку, в якому команда працює та розвивається. Що цікаво, гроші ніколи не розглядаються як кінцева мета, а лише як ресурс для її досягнення. Бірюзові організації існують у всьому світі та майже у всіх сферах господарювання. Найвідомішими з них є Buurtzorg - нідерландська компанія, яка надає медичні послуги. Valve - ІТ-компанія із США, яка розробила такі відомі комп'ютерні ігри, як Counter-Strike, Half-Life, Dota 2, Steam. Серед українських, це ІТ-компанії IPLAND та UPTech.

Отже, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку економіки важливим фактором досягнення успіху та ефективності є удосконалення методів управління. Популярним трендом в сфері менеджменту стають бірюзові організації, головною метою яких є слідування своїй місії, максимально реалізуючи потенціал кожного із членів команди завдяки самоорганізації та цілісності. Такі організації не ставлять перед собою ціль досягнення максимального

прибутку, а надають своїм працівникам можливість професійної та особистісної реалізації.

Література

1. Фокіна-Мезенцева К.В. Мотиваційні основи корпоративної культури в системі менеджменту якості підприємства: теорія, методологія, практика: монографія. Херсон: ВД «Гельветика», 2018. 300 с.

2. Фредерик Лалу, Етьен Аппер. Открывая организации будущего. Иллюстрированное путешествие в мир организаций нового типа. М. : Манн, Иванов и Фербер, 2017. 176 с.

3. Laloux F. The Future of Management Is Teal. Strategy+Business. 2015. URL: <https://www.strategy-business.com/article/00344?gko=30876> (дата звернення 16.03.2020)

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Фокіна-Мезенцева К. В.

Власенко А. Ю., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК МАГНІЮ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Міжнародна торгівля являє собою одну з найбільш розвинутих і традиційних форм міжнародних економічних відносин. Одночасно з розвитком торгівлі сформувалися засоби її регулювання. Можна стверджувати, що торговельні війни між державами, що намагаються захистити економіку та власного товаровиробника, почалися одночасно з розвитком міжнародних торговельних відносин. Стратегія використання торговельних санкцій проти конкуруючої сторони з боку інших держав вперше була розроблена та використана в кінці 20 століття. Новітні трансформації, найяскравішим прикладом яких є зовнішня політика ключових геополітичних гравців (США, Китай), яскраво демонструють активізацію антиглобалізаційних та дезінтеграційних процесів у світі.

Торгова війна - торгове суперництво двох або більше сторін, яке проводиться з метою захоплення закордонних ринків або попередження торгової «окупації» національної економіки [1].

У 2018 році ціни на сировинні товари досягли своїх пікових значень за останні кілька років.

На це вплинуло кілька факторів, серед яких - торговельні суперечки, зниження сталеливарних потужностей в Китаї, а також різні природні катаклізми, що відбувалися протягом року.

Торговельні відносини між США і Китаєм погіршилися на початку 2018 року, коли США ввели ряд нових мит: спочатку на імпорт магнію та сталі з усього світу, а потім на певні категорії китайської продукції, що ввозиться в США.

Протягом року Вашингтон тричі підвищував мита до 25% на товари з КНР. Китай у відповідь накладав від 5 до 25% митних зборів на товари, що імпортуються з США. За останніми даними, загальна вартість китайського імпорту, проти якої адміністрація Трампа ввела мита, становить \$ 250 млрд на рік [2].

У грудні 2018 року - березні 2019 обидві держави погодилися припинити торгову війну і сісти за стіл переговорів. Однак, тоді домовленостей досягти не вдалося, і взаємні обмеження на імпорт продовжилися. На думку уряду США, Китай застосовує нечесні прийоми ведення торгівлі [4].

На Рис.1 показано динаміку торговельних взаємовідносин між США та Китаєм.

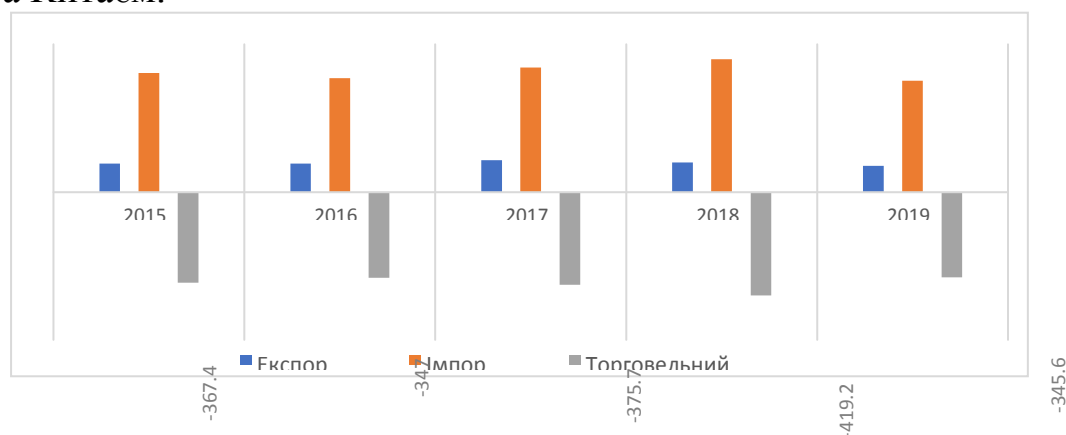

Рис. 1 Торговля США з Китаєм [2]

Ринок магнію особливо чітко визначає вищезазначені твердження в сучасних умовах глобалізації.

Виробники в Китаї домінують в світовому виробництві магнію, але в стадії розробки знаходяться кілька проектів по збільшенню потужностей з виробництва первинного металевого магнію.

Металевий магній отримують з морської води, природних розсолів, доломіту, серпентину і інших мінералів. Запаси для цього металу достатні для забезпечення поточних і майбутніх потреб. Країни, в яких зосереджені запаси для виробництва металевого магнію: Китай, Росія, Ізраїль, Казахстан, Бразилія, Україна, Туреччина, США та Канада.

Найбільшим постачальником металевого магнію для США виступає Ізраїль. США використовуює даний вид металу для космічної промисловості, адже Ізраїль – країна, що змогла побудувати завод по видобутку магнію поруч з морем, що на виході становить більше 90% чистого магнію.

У 2018 році, було почате розслідування Міністерством торгівлі США по факту демпінгу експорту магнієвої продукції в США. Було встановлено, що експортери – компанія Dead Sea Magnesium(Ізраїль), отримали компенсаційні субсидії при поставці металів, тобто вони поставляли метал за нижчою ціною. Департаментом запропоновано ввести антидемпінгове мито при поставках магнію в розмірі 218,98% та антикомпенсаційні мита – 13,77%. Наразі тривають обговорення, що стосуються даної справи.

Світова фінансова криза лишила помітний відбиток на виробництві магнію по всьому світу. Як результат, після кризи 2008-2009 років світу необхідно було нарощувати виробництво, що сприяло нарощенню позитивної динаміки, яка зберігалася до 2017 року. Будучи головним гравцем та водночас стороною торговельної війни, Китай спровокував спадну динаміку виробництва на ринку.

Для ринку магнію 2018 рік характеризується піковим значенням ціни в проаналізованому періоді. В 2019 році спостерігається різке падіння ціни, що є одним з наслідків торговельної війни США та Китаю. В 2020 році зберігається тенденція до зниження ціни, що відзначається пандемією короно вірусної інфекції, частково паралізувала виробничі потужності ключового суб'єкта на проаналізованому ринку.

Ризики для прогнозів створюють торгова політика США і зміни в політиці Китаю. Ці фактори, швидше за все, будуть продовжувати впливати на динаміку цін на магній в 2020 році.

Отже, проаналізувавши світовий ринок магнію, можна відслідкувати наступні тенденції: торговельні війни впливають на формування ціни, зокрема за рахунок використання тарифних на нетарифних обмежень; обмеження міжнародної торгівлі та порушення світового торговельного порядку; «гальмують» процеси,

що відбуваються в умовах світової глобалізації; стимулюють країни до пошуку нових рішень в сфері НДДКР, формуються нові ефективні рішення, що впроваджуються в конкретних країнах та дають їм конкурентну перевагу (як приклад, Ізраїль на ринку магнію).

Література

1. Шнипко О.С. Торгівельні війни в умовах глобалізації : значення для України / О. С. Шнипко // Інвестиції : практика та досвід, 2011.

2. The balance US trade deficit with China and why it's so high, 2020. URL: <https://www.thebalance.com/u-s-china-trade-deficit-causes-effects-and-solutions-3306277>.

3. Primary magnesium production worldwide from 2010 to 2019 URL: <https://www.statista.com/statistics/569515/primary-magnesium-production-worldwide/>.

4. Mineral commodity summaries 2020. URL: <https://pbs.Ksgs.gov/periodicals/mcs2020/mcs2020.pdf>.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Мельник Т.М.

Власенко А. Ю., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

На стику ХХ-ХХІ століть розвиток національних економік і їхні взаємини (економічні, політичні й ін.) набувають зовсім іншої якості. Це обумовлено тим, що сучасний розвиток світової економіки відбувається під впливом прискорюваного процесу глобалізації. Зрозуміло, що всі країни планети в різному ступені охоплені процесом глобалізації. Процеси транснаціоналізації виробництва і капіталу, вираженням яких стали транснаціональні корпорації (ТНК), є основною й рушійною силою глобалізації світової економіки. Будучи провідним чинником глобалізації економіки, ТНК розміщують окремі частини й стадії виробничих процесів на території різних країн. Вони являють собою найбільш потужну частину

корпоративного бізнесу, діють у міжнародних масштабах і відіграють провідну роль у зміцненні світогосподарських зв'язків. Через структури ТНК проходять фінансові й товарні потоки, що визначають розвиток світового господарства [1, с.13].

Посилення експансії ТНК та глобалізація світового економічного простору виступає характерною ознакою ХХІ ст. у порівнянні з розвитком процесів ХХ ст. На сьогоднішній день ТНК перестали бути тільки економічними гігантами, які формують значну частку ВВП світу, вона набули більшого впливу ніж більша частина країн і результатами своєї діяльності можуть змінювати світовий порядок відповідно до власних амбіцій.

Перші прообрази ТНК з'явилися ще в ХVІ - ХVІІ століттях коли розпочалося колоніальне освоєння Нового Світу. Основні ідеї і практика ТНК були виявлені в джерелах, що характеризують діяльність Ганзейського союзу, утвореного у ХVІІ столітті, якою була Ост-Індійська компанія. У ХVІІ столітті у нових галузях економіки з'являються централізовані мануфактури, найрозвиненішими з яких були мануфактури з виробництва цукру, сукна, шовку у Великобританії та Нідерландах. Надзвичайно високий рівень концентрації капіталу наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть сприяв його переходу за національні межі. На цей період припадає становлення відомих в світі ТНК, зокрема американських «General Motors», «IBM», «Eastman Kodak», німецьких «Bayer», «Mannensmann», «Bosh», «Henkel», швейцарської

«Nestle», тощо. Незважаючи на те, що формування транснаціональних корпорацій відбувалося на рубежі ХІХ – ХХ ст. в науковій літературі сам термін ТНК з'явився у 60-х роках ХХ ст.

Умови конкуренції на світовому ринку такі, що змушують компанії активізувати транснаціональну діяльність. Насамперед це проявляється в прагненні їхніх закордонних філій стати органічною частиною національної економіки приймаючих країн (наприклад, у США 15% виробництва автомобілів – це продукція чисто японських або американсько-японських компаній), а також у збільшенні обсягів продажу продукції за кордоном (наприклад, якщо на початку 90-х років ХХ ст. ТНК здійснювали 45,7% своїх продажів за кордоном, то на початку ХХІ ст. цей показник уже сягнув понад 80%) [2, с.71].

Що ж стосується ТНК, як головного суб'єкту міжнародного бізнесу, то вони активно не тільки адаптуються до мінливого світу, а й значною мірою перетворюють його виходячи з власних цілей, головна з яких глобальна експансія заради максимізації прибутку.

Для сучасної економіки характерний розвиток нових типів «глобальних компаній». Міжнародні корпорації перетворюються в більш гнучкі і менш централізовані об'єднання, які називають «ТНК п'ятого покоління» або «планетарні універсальні компанії». Вони не мають чітких меж або галузевої спеціалізації, засновані на системі різноманітних холдингів, формують специфічну внутрішнє «напівринкове-напівієрархічне середовище». Нові структури виникають і поза традиційних корпоративних рамок у формі міжнародних альянсів або довгострокових партнерських відносин.

Організаційні форми міжнародного бізнесу у все більшій мірі фокусуються не на самій компанії, а на мережах компаній, які здійснюють спільний або комплементарний бізнес. Тобто через співпрацю можливо отримати певні конкурентні переваги, які будуть збалансовані з конкурентними перевагами мережевих партнерів. [3]

З середини 1980-х років у світовій економіці кількість міжнародних стратегічних альянсів збільшувалася щорічно більш ніж на 25%. Їх зростання був особливо великий у сфері інформаційних технологій - в 3,8 рази, біотехнології - в 6,4 рази, нових матеріалів - в 2,8 рази, в автомобільній галузі - в 2,8 рази [3, с.22].

Сьогодні все більше організацій вибирають взаємодія з конкурентами. В умовах високої невизначеності зовнішнього середовища компанії орієнтуються вже не на боротьбу, а на гармонізацію взаємин з ринковим середовищем. Надійний партнер стає головним активом організації, а побудова партнерських зв'язків з усіма групами стейкхолдерів в рамках альянсу в значній мірі сприяє досягненню гармонізації [3, с.12]. При цьому поширення альянсів не знижує рівня конкуренції, а часто навіть підсилює її на окремому ринку або в галузі в цілому.

Так, у зв'язку з подорожчанням дослідних робіт у сфері біотехнології, ТНК «GlaxoSmithKline Plc.» (Великобританія) увійшла до складу більше 60 альянсів з метою спільного проведення НДДКР. Комбінація альянсів з внутрішньофірмовими зв'язками міжнародних компаній утворює систему горизонтальної та вертикальної інтеграції виробництва та НДДКР, яка регулюється із застосуванням нових інформаційних технологій.

Примітною характеристикою нових форм організації бізнесу, в тому числі і міжнародного, є розмиття меж між продавцем та споживачем, формування та розвиток партнерських відносин між ними. Тому в економічні мережі та альянси активно включаються як виробники, так і споживачі, що дозволяє формувати збалансовані

ринки на основі «відчуття ринку» (market sensing) – здатність розуміти споживачів та «відношення до ринку» (market relating) – здатність підтримувати та розвивати відношення зі споживачами.

Вищою формою співпраці зі споживачами є створення «мереж споживачів», використовуючи різні методи, особливо Інтернет-мережу. Це дозволяє контролювати через механізми узгодження ринок, визначати його параметри на перспективу, здійснювати активну маркетингову політику, передбачати та формувати нові потреби та нові ринки, в кінцевому рахунку, формувати нові конкурентні переваги [4].

Одним з найважливіших напрямів діяльності ТНК є їхня орієнтація на ринки, що розвиваються. Для успішної діяльності на цих ринках компанії розробляють адаптовані бізнес-стратегії у трьох напрямках:

1. Розробка адаптивного продукту до специфічних потреб населення, рівня доходів та особливості споживчої культури;
2. Застосування нетрадиційних підходів при взаємодії з місцевими постачальниками;
3. Нестандартні рішення проблем пов'язані з каналами збуту, транспортної та фінансової інфраструктури [5].

Література

1. Дубницькій В.І., Єрхов А. Г., Луніна В.Ю., Фокіна-Мезенцева К.В. Економіка транснаціональних корпорацій: навч. посіб. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 310 с.
2. Руденко Л. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій: монографія. Київ: Кондор, 2009. 480 с.
3. Kanter R.M. Preimuschestva sotrudnichestva: iskusstvo alyansov. Strategicheskie alyansy. M.Izd-vo, 2008. 220 p.
4. Онищенко В. П. Сучасні організаційні форми та моделі міжнародного бізнесу. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. №3. с. 20-31
5. Онищенко В. П. Міжнародний менеджмент: навч. посіб. Київ. КНТЕУ, 2017. 384с.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Фокіна-Мезенцева К. В.

Гінчева К. М., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ЕКОНОМІЧНИЙ ІНТЕРЕС УКРАЇНИ В ІНТЕГРАЦІЇ ДО НАТО

Північноатлантичний альянс або НАТО - це міжнародне міждержавне об'єднання на основі спільних цінностей та гармонізації інтересів, колективний безпековий простір.

Заснування Альянсу відбулося 4 квітня 1949 року в Вашингтоні. На сьогодні він пройшов складну еволюцію, продовжуючи трансформуватися, аби максимально відповідати вимогам часу. Фундаментальною та постійною метою НАТО є забезпечення свободи й безпеки всіх членів організації політичними та військовими засобами. Через це і сьогодні Альянс залишається основним джерелом стабільності у непередбачуваному світі.

До складу НАТО входять 29 держав Північної Америки і Європи, метою яких є не тільки захист їх територій і суверенітету, а й певного політичного режиму, спільних принципів побудови суспільства, світоглядних орієнтацій. З цього випливає, що Альянс має не тільки зовнішню, а й внутрішню функцію, передбачає яка зміцнення певної внутрішньої політики, досягнення балансу інтересів між країнами союзницями та посилення стабільності всередині самого Альянсу.

Виходячи з цього, дії НАТО спрямовані на внутрішні перетворення всередині країн-членів, які підлаштовують їх під певні стандарти Альянсу. НАТО ж в свою чергу вимагає юридично-правового закріплення відносин у відповідних договорах та угодах, які обов'язково мають бути ратифіковані парламентами країн-членів.

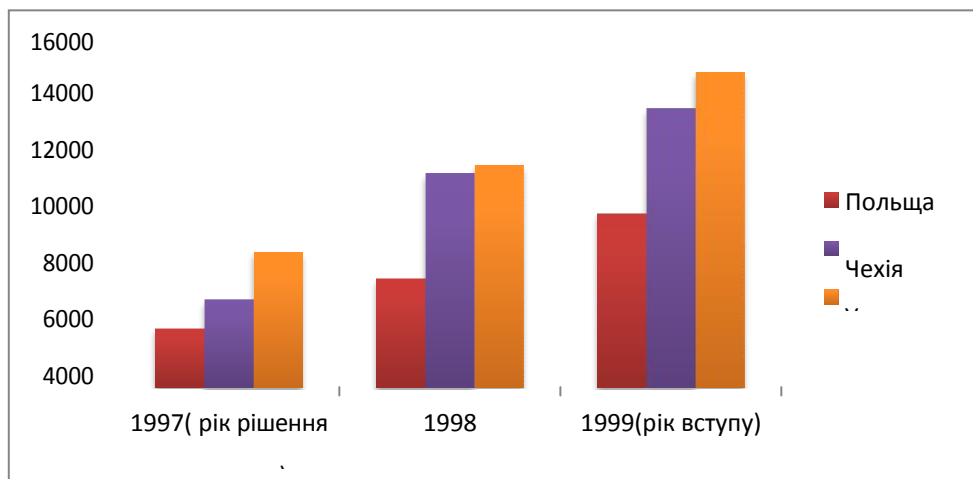
Одним і найголовнішим із цих документів є положення про колективну оборону. На принципі колективної оборони будується вся система забезпечення національної безпеки [2].

Як добре відомо існує дуже тісний зв'язок між станом національної безпеки держави та її економікою. Членство в НАТО підвищує рівень безпеки країни, тому є істотним плюсом для інвестиційного клімату, оскільки воно значно знижує ризики війни і відповідно - ризики інвестицій, особливо довгострокових.

Відомими прикладами збільшення прямих іноземних інвестицій після вступу до НАТО є Польща, Чехія та Угорщина, де після

оголошення про вступ обсяги іноземних інвестицій зросли в чималих масштабах (рис.1).[1, с. 44].

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій, що надходили упродовж зазначених років до економік країн (у млн дол. США)

Не менш відомим прикладом є Болгарія, де було вираховано, що результатом вступу до НАТО стало збільшення ВВП на 0,3-0,4 % через те, що національна система безпеки дуже пов'язана із цивільною інфраструктурою країни, такою як дороги, залізниці та комунікації.

Але важливим є й те, що саме членство в НАТО не вирішує проблему добробуту. Наприклад, коли Румунія вступила в НАТО, всі чекали, що на наступний же день до них прийде багато інвесторів. Але цього не сталося, тому що на той момент в країні була економічна криза. І вступ до НАТО цього не вирішило.

Окремий економічний ефект має зміна іміджу країни внаслідок вступу до НАТО. Приєднання до Альянсу істотно вплинуло на зміну іміджу постсоціалістичних країн, внаслідок визначеності з цивілізаційною належністю країни, наданою Альянсом належним рівнем безпеки та його вимогами щодо внутрішньої політики нових країн- членів.

Історія України і Північноатлантичного альянсу розпочалася майже одразу зі здобуттям незалежності. Реальна участь України у діях НАТО розпочалася з 1994 року, коли Україна приєдналася до програми "Партнерство заради миру". Тоді, задля програми, Україна надала чималу кількість ресурсів таких, як майже 1300 військовослужбовців, 10 літаків, 6 вертольотів, 2 кораблі та воєнізовані підрозділи цивільної оборони, а також 2 полігони.

Північноатлантичний Альянс же, в свою чергу, в рамках відповіді на російсько-український конфлікт, посилив свою підтримку для розвитку можливостей України в сфері безпеки. Безпрецедентні рішення про надання допомоги Україні були прийняті на Уельському (2014 року) і Варшавському (2016) самітах НАТО.

Альянс також значно впливає на Україну через свої програми, на які виділяються великі суми бюджету. До таких програм відносяться: програми з допомоги в зменшенні корупції в секторах оборони та безпеки, програми з допомоги колишнім військовослужбовцям, програма

«Наука заради миру і безпеки», а також програма «Військово-технічне співтовариство» і ще багато інших не менш важливих програм НАТО.

Однак, на даний момент, не всі члени НАТО готові бачити Україну членом організації. Такі країни, як Німеччина, Франція, а також Угорщина не радіють спробам України отримати План дій з надання членства в НАТО. На даний ж момент йдуть розмови про надання Україні Програми розширених можливостей НАТО. Україна крокує вперед та вже ухвалила документ про співпрацю з Грузією, що має на меті розширення зони стабільності та безпеки в безпосередньому сусідстві з альянсом. Цю ініціативу, на разі, підтримала Польща, а також Польща підтримує надання Україні статусу партнера розширених можливостей і модернізованого пакету співпраці з НАТО для Грузії.

Вступ у НАТО дає не лише безпекову гарантію і підтримку у випадку військової агресії проти України. Він має важливий вплив на економіку країни. Для інвесторів вступ до НАТО – як зелений сигнал, що може стати поштовхом для інвестування коштів в країну. Тож тісна співпраця з НАТО з перспективою вступу важлива для України і в плані безпеки, і для зростання економіки. Не зрозуміло поки, коли дійсно Україна зможе приєднатися до альянсу, але вже зрозуміло, що членство в ньому означає надію на світле майбутнє кожного українця.

Література

1. Палій О. Навіщо Україні НАТО? / О. Палій. — К.: Дніпро, 2006. — 144 с.
2. Перепелиця Г. Дилеми безпеки / Г. Перепелиця / / Атлантична панорама. — 2010. — № 3. — С. 15—17.
3. Active Engagement, Modern Defense. Strategic Concept for the

Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. — Public Diplomacy Division, Brussels, Belgium, 2010. — 40 p.

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В.А.

Horbenko A.S., student, 3rd year, 6 group,
Faculty of international trade and law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

GLOBAL TRENDS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

At the present stage of development of the world economy, an important issue is the development of investment activities, attraction and use of international investments [3]. Globalization and activation of the innovation process in the modern world economy require innovative development and intellectualization of production, the market and the whole economic system of Ukraine, as they contribute to the progressive change in the socio-economic structure of society and production.

The vast majority of products offered to consumers today have been able to exist only through advanced science and technology. In view of this, society is changing its economic orientation to innovation. These changes are caused by the active development of new technologies, primarily information and communication technologies and anotechnologies. Therefore, special attention is paid to the category of innovative development of enterprises[2]. Innovative activity in the general sense is a systematic activity aimed at creating and implementing public innovation practices. As a result of innovative activity new ideas, new or improved products, technological processes are born, new forms of organization and management of different spheres of economy and its structures emerge.

Innovative development is a decisive factor in improving the efficiency of an enterprise, based on the introduction and implementation of innovations, which lead to the improvement of its activity, ensure the strengthening of its market position and create favorable conditions for its development [1].

Modern scientific discoveries, combined with the rapid development of advanced new technologies, require the transition to a fundamentally new level of development in the systems of management of society, state, economy and enterprises. However, the introduction of new technologies at the enterprise is always a long and difficult process, which involves a number of external and internal problems[4].

Leading experts determine the scientific and technical potential of industrial enterprises of Ukraine is low and is not able to provide active innovation activity. The decrease of innovative potential of domestic enterprises in modern conditions is connected with various factors, the main of which are the shortcomings of the state regulation of the innovation sphere, the underdeveloped infrastructure of the innovation sphere, the decrease in the volume of financing of innovative activity, the transformation processes of the organizational structure of enterprises engaged in innovation activities. At the same time, the sphere of business services provision dominates in the economy of innovation-oriented countries, where competitive advantages are based on information and communication technologies and high innovation activity. The highest rates of entrepreneurship involvement in high-tech sectors of the economy are registered in Japan, Sweden, Norway, Israel and Luxembourg, the lowest in Panama, Zambia, Colombia and Suriname.

The leaders in the production of world scientific products are the United States and Japan. It is estimated that approximately 80% of all global innovation is generated in the United States. The US expenditures on research and development (R&D) exceed the costs of England, France, Germany and Italy combined and account for more than half of R&D in developed countries. Such attention to R&D has led to the fact that 90% of new goods are sold in the United States and only 10% of old ones that came on the market more than 5 years ago[1].

Globalization has opened great opportunities for enterprises to expand the scale of production, sale and exchange of goods, services, technologies, capital, information. At the same time, it has become a powerful engine for the need to activate innovative activity of enterprises. Thus, the experience of economically developed countries confirms the effectiveness of the transition to an innovative model of economic growth. At the same time, global trends in technology development significantly affect the activities of foreign and domestic companies. The desire of domestic enterprises to become full members of the international trading system requires the production of innovative goods and services in accordance with world requirements. Development of new technologies, introduction of new

competitive products and conquering of new market segments are the key factors for sustainable economic development of domestic enterprises. For this purpose it is necessary to carry out continuous study of the world tendencies of innovative development of foreign enterprises and to look for possibilities of applying their experience that will promote innovative development of domestic enterprises, increase of their level of competitiveness and expansion of domestic products to foreign markets.

References

1. Dermanska L.V. The role of innovations is exposed in providing of competitiveness of enterprises. - №1, 2012.
2. Advance innovative development: theory, methodology, PhD in Economics, Ilyashenko N.S. – Sumy: «Tritory», 2018 – p.232-245. (section Innovative entrepreneurial structures: essence, types and features of functioning in modern conditions.)
3. Modern problems of economic development of Ukraine: O.V.Olshanskaya, A.O. Melnyk, T.E.Voronkova – PLC «DKSTsentr», 2018. – 184 p.
4. Shatska Z.Y. Transformation of enterprise management system in the period of global changes.. – №12. – December 2017. –14 p. – <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=11&y=2017>
5. Mykola Denysenko, Alona Melnyk, Zorina Shatska, Olena Budiakova International regulatory experience business activity // M. Denisenko, A. Melnyk, Z. Shatskaya, O. Budiakova. – «Research and Innovation». Conferencii.com. – New York, USA. – 2019. – 5 p.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Серова Л.П.

Дарабаш Д. Ю., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄС

В сучасних умовах глобалізації, під „зеленою” економікою слід розуміти систему відносин, що охоплюють виробництво, розподіл, обмін та споживання, які будуються на засадах екологоорієнтованої діяльності, підтримують збереження та відновлення оточуючого

природного середовища і забезпечують мінімальний негативний вплив на нього за рахунок розвитку „зелених” секторів економіки, створення „зелених” робочих місць та виробництва „зелених” товарів і послуг. Фактично „зелену” економіку слід розглядати як шлях до сталого розвитку [1].

Мета „зеленої” економіки полягає в формуванні дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, що базується на мінімізації негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя населення.

Процес переходу національної економіки будь якої країни до «зеленої» має містити комплекс заходів щодо економічного, правового, організаційного характеру, що дозволить підвищити рівень екологічної безпеки країни та соціальну спрямованість її відтворювальних процесів.

Слід зазначити, що процес переходу до «зеленої економіки» відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. До перших відносять різноманітні забруднення навколишнього середовища, що спричиняють негативний вплив на життєдіяльність людини. До другої групи належать чинники, що пов'язані з переходом України у міжнародне європейське співтовариство.

На сьогоднішній день ЄС переходить на воду, вітер та сонце. Ще в 1972 році група дослідників на чолі з молодим вченим Деннісом Медоузом вивчала довгострокові наслідки зростання населення, промислового і сільськогосподарського виробництва, споживання природних ресурсів та забруднення довкілля [2].

А згідно з оновленими даними, які вийшли у 2018 році, існує високий ризик того, що системи, які підтримують життя людства на Землі, перетнуть точки неповернення, вивільнивши незворотні деструктивні процеси ще до 2050 року.

Така проблема не могла залишити світові уряди байдужими. У 1972 році рішенням ООН була створена Програма ООН з Довкілля. Вона спрямована на вирішення найгостріших проблем з екологією та покращення діалогу між країнами у цій сфері.

У 2011 році ЮНЕП опублікувала доповідь «Назустріч зеленій економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності». Вона визначає зелену економіку як таку, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища. У найпростішому розумінні зелена економіка – це низькі викиди вуглецевих сполук і ефективне

використання ресурсів, що відповідає інтересам всього суспільства та забезпечує його сталий розвиток без шкоди для довкілля.

Згідно з аналітичною запискою Національного інституту стратегічних досліджень, однією з причин неефективності державної політики сталого розвитку в Україні є традиційне для пострадянських країн домінування індустріального ресурсокористування за умов природоохоронного нормативно-регулюючого підходу.

«Досвід країн ЄС свідчить, що проведення державної політики сталого розвитку потребує координації зусиль не тільки органів виконавчої влади, але й широкого кола громадських організацій, «зеленого» бізнесу, експертного середовища та ЗМІ. Умови Угоди про політичну асоціацію України та ЄС передбачають впровадження сталого економічного розвитку та механізмів зеленої економіки, що відповідає принципам реалізації стратегії сталого розвитку, прийнятої на саміті ООН «Ріо+20», – йдеться у тексті документу.

1 вересня 2017 р. набула чинності Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Вона засвідчила новий формат відносин на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Виконання Угоди про асоціацію передбачає, зокрема, співробітництво у сфері розвитку та підтримки відновлюваної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища, а також альтернативних видів палива.

У ній згадується і про надзвичайно актуальну останнім часом сферу охорони навколишнього середовища та зеленої енергетики – питання енергоефективності та чистого виробництва. Згідно зі статтею Угоди №360, Україна та ЄС планують співпрацювати в питаннях охорони довкілля, таким чином сприяючи реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки.

З 1 січня 2016 року частково почала діяти економічна частина Угоди про Асоціацію з ЄС, що містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ) [3]. Це передбачає для України відкриття ринків та поступову ліквідацію митних тарифів та квот, а також всеохопний процес гармонізації законів, норм та правил у різних сферах. Як наслідок стандарти ЄС мають бути вбудовані у ключові сектори економіки країни, пов'язані із торгівлею зокрема та економічним розвитком України загалом. Ця угода має на меті підтримку основних реформ, відновлення і розвиток економіки України, здійснення державного управління і галузевого співробітництва між Україною та ЄС по більш ніж 30 напрямках, серед яких співпраця у сфері промисловості та малого і

середнього бізнесу, енергетика, транспорт, захист навколишнього середовища, соціальний розвиток і захист, захист прав споживачів та інші.

Стратегія Європейського всеохоплюючого зростання передбачає реалізацію 3-х пріоритетів: 1) зростання економіки, яке підкріплене знаннями та інноваціями – розумне зростання; 2) схильність до ресурсоефективної, зеленої та конкурентної економіки – стале зростання; 3) висока зайнятість в умовах соціальної та територіальної єдності – всеохоплююче зростання [4].

Принципи та стратегія розвитку «зеленої економіки» в Україні передбачена програмою, розробленою до 2021 р. стратегією державної екологічної політики. Специфікою нашої країни у даному напрямку сталого розвитку є відсутність державного контролю у деяких галузях економіки. Важливо розуміти, що загальний стан економіки країни залежить від стану її окремих галузей, у тому числі, однієї з найважливіших – екологічної. Якщо держава навчиться керувати економікою у напрямку її «озеленення», спрямовуватиме зусилля на використання ресурсо- та енергозберігаючих технологій – країна матиме потенціал подальшого розвитку та зростання.

Література:

1. Чмир О. С. „ЗЕЛЕНА” ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА БАЗОВІ ПРИНЦИПИ [Електронний ресурс] / О. С. Чмир – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/123331/9-Chmyr.pdf>.

2. Зелена економіка як шлях в Європу [Електронний ресурс]. – 2712. – Режим доступу до ресурсу: <http://gk-press.if.ua/zelena-ekonomika-yak-shlyah-v-evropu/>.

3. Побудова зеленої економіки – основна складова європейської інтеграції України [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1348>.

4. Зелена економіка як механізм реалізації концепції сталого розвитку [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/23965/1/S.25.pdf>.

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ Студінський В. А.

Дзюбенко М. Д., студентка, 1 курс 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ КАРАНТИНУ COVID - 19 НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Вже майже місяць Україна перебуває в стані карантину, спричиненим всесвітнім розповсюдженням Коронавірусної інфекції COVID - 19. Частина бізнесу зупинилась повністю (ресторани, кінотеатри, сфера розваг, транспорт, деякі магазини), інші перейшли на режим віддаленої роботи. В цілому компанії вже почали активно переглядати свої бюджети, скорочують і оптимізують витрати там, де це можливо, вносять зміни в стратегії і концентруються на найприбутковіших і рентабельних сегментах і напрямках. Варто відзначити, що попитом під час карантину найбільше користуються онлайн - сервіси з доставки та служби таксі, а от туристичні та розважальні послуги повністю перестали функціонувати. Аби унеможливити себе від банкрутства більшість підприємств перенесли свою діяльність саме в онлайн - режим.

Активне проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності формування інформаційного суспільства з об'єктивної необхідністю детермінувати цілісність нового типу економічної системи, обумовлює формування принципово нових ринків і форм підприємницької діяльності, адекватних його імперативам. В якості такої інноваційної форми підприємництва виступає електронний бізнес, який пов'язують, перш за все, з використанням мережі Інтернет. Сучасне підприємство активно використовує можливості інформаційних технологій у своїй практиці. При цьому найчастіше рівень цього використання визначає ступінь успішності ведення бізнесу, місце підприємців як на внутрішньому, так і на світовому ринку. Це повинно стати атрибутами сучасної економіки, як слідство наявності електронного середовища, як результату розвитку глобальних інформаційних і комунікаційних технологій і наявності досить великої кількості підприємців, що використовують переваги цього середовища в своїй діяльності [5].

Американською торговельною палатою в Україні (ACC) у співпраці з Центром транспортних стратегій Deloitte було проведено опитування серед менеджерів українських компаній щодо їх планів та

дій щодо підтримки працівників під час карантину. Більш детальна інформація наведена в табл. 1.

Таблиця 1 Плани та дії українських компаній щодо підтримки працівників на час карантину [3]

Обмеження бізнес - поїздок	81%
Забезпечення віддаленої роботи (з дому)	79%
Забезпечити безпеку в офісі (антибактеріальні засоби)	74%
Запровадити гнучкий графік роботи	45%
Оновити політику лікарняних відпусток	6%
Інше	11%

У зв'язку з поширенням Коронавірусу в Україні в два рази знизився показник зовнішньої торгівлі. Баланс зовнішньої торгівлі товарами та послугами України за січень-лютий 2020 року зведений з дефіцитом 590 мільйонів доларів, що вдвічі нижче показника роком раніше. Як повідомляється на сайті Національного банку України, дефіцит зовнішньої торгівлі товарами за цей період скоротився на 29% - до 1,013 мільярда доларів, а профіцит зовнішньої торгівлі послугами зріс в півтора рази - до 423 мільйонів доларів [4].

Через глобальний характер пандемії зміни зачепили й підприємства - суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Хоча наразі жодна з країн ТОП-15 торговельних партнерів України в експорті не змінила своєї торговельної політики, з метою запобігання порушення ланцюгів поставок, обмеження руху не поширюються на осіб і транспортні засоби, які займаються перевезеннями вантажів автомобільним, залізничним, морським, річковим, повітряним видами транспорту, а також на рух зовнішньоторговельних товарів як у країнах-партнерах, так і в Україні. Головним є необхідність підтримки вітчизняних виробників, особливо експортерів. Це можуть бути і податкові канікули, і пільгове фінансування з боку держбанків і навіть цільове дотування окремих, стратегічно важливих підприємств. Попри це, багато зовнішньоторговельних контрактів знаходяться в потенційній небезпеці, а вкладені інвестиції можуть бути втрачені. За чинними ЗЕД-контрактами ризику та втрати у зв'язку із коронавірусом можна значно зменшити, якщо одразу погодити з контрагентом додаткову угоду, в якій переглянути й узгодити в разі потреби відповідні умови поставки товарів, їх вартість, проведення розрахунків тощо в нових обставинах здійснення

зовнішньоекономічної діяльності. Також експерти радять уважніше поставитись до питань підтвердження форс-мажорних обставин, перебачивши у відповідному розділі заходи щодо подолання наслідків [2]. Варто зазначити, що власникам дано право змінювати режими роботи, зокрема, щодо приймання та обслуговування фізичних та юридичних осіб з обов'язковим інформуванням про це через веб-сайти та інші комунікаційні засоби [1].

Отже, українські підприємства що працюють в сфері ЗЕД, та інші бізнеси, кожен по-своєму стикаються з загрозою COVID-19. Однак кроки, які перш за все не можна ігнорувати, залишилися загальними для всіх. По-перше, потрібно швидко адаптуватися до змін та вносити поправки в організаційну структуру підприємства. По-друге, дбати про безпеку співробітників і наявності необхідної для роботи ІТ-інфраструктури (забезпечення дистанційної роботи). Також потрібно активно комунікувати з партнерами та клієнтами, аби не втратити вже напрацьовану клієнтську базу та нові бізнес-можливості.

Література

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України № 540-ІХ від 02.04.2020. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20> (дата звернення 09.04.2020)

2. Зміни у організації процесу зовнішньоекономічної діяльності через COVID-19. *Вісник. Офіційно про податки*. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016900-covid-19-riziki-ta-vtrati-u-zvyazku-iz-koronavirusom-mozhna-znachno-zmenshiti> (дата звернення 19.03.2020)

3. Офіційний портал Американської торговельної палати в Україні. URL: <https://chamber.ua/> (дата звернення 09.04.2020)

4. Офіційний портал Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 09.04.2020).

5. Фокіна-Мезенцева К.В. Цифрова економіка як драйвер майбутнього підприємництва / К.В. Фокіна-Мезенцева // В кн. «Стан та тенденції розвитку сучасного підприємництва»: монографія/ за ред. д.е.н., проф. М.П. Денисенка– К. : ТОВ «ДКС центр», 2019. – 464 с. [Р. 3.4 – С. 186-199]

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Фокіна – Мезенцева К. В.

Зайцева М. В., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЦІНОУТВОРЕННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На шляху інтеграції України до світового господарства одним із головних напрямів розвитку є активізація участі підприємств України у зовнішньоторговельній діяльності. В той же час запорукою одержання вигідних конкурентних позицій є активна маркетингова діяльність, яка сприяє задоволенню потреб покупців на світових ринках за кількістю, якістю та споживчими властивостями, здійсненню міжрегіонального обміну та вихід на внутрішні і зовнішні ринки. Ціна є найважливішим важелем ринкової політики будь-якого підприємства. Вона є одним із елементів комплексу маркетингу, що забезпечує фінансову стабільність підприємству, тобто створює прибуток.

Підприємство повинно не тільки виробити, але й здобути товар з вигодою для себе, відшкодувати витрати й отримати прибуток. Це можливе лише при правильному виборі цінової політики та стратегії ціноутворення [1].

У ринкових умовах ціна, встановлюється на основі співвідношення між попитом та пропозицією. Але це не означає, що підприємці не беруть жодної участі у встановленні ціни. Вони ще до початку реалізації товару, враховуючи його якісні характеристики, маючи розрахункову величину витрат, знаючи ціни конкурентів і споживчий попит на ринку, починають формувати вихідну ціну на свою продукцію. За такою початковою ціною товар надходить до ринку, де в процесі купівлі-продажу під впливом співвідношення між попитом і пропозицією встановлюється остаточна ціна реалізації. Головними чинниками у формуванні ціни є попит і пропозиція. Підтвердження цього можемо, наприклад, знайти, спостерігаючи угоди, які здійснюються на звичних для нас ринках.

Визначення рівня ціни в зовнішньоекономічній діяльності відбувається на основі двох видів цін: що публікуються, та розраховуються. Ціни, що публікуються - це ціни, що оприлюднюються в спеціальних джерелах інформації (ціни аукціонів, біржові квотування, ціни статистичних довідників, ціни укладених

контрактів, ціни пропозиції великих фірм). Ціни, що публікуються, відображають рівень світових цін [2]. Світові ціни — це експортні ціни основних постачальників окремого товару та імпорتنі ціни в головних центрах торгівлі ним товаром. Світовими визнаються ціни в разі виконання таких вимог:

- 1) це ціни великих експортних або імпорتنих угод, які здійснюються на провідних для цього товару ринках;
- 2) угоди повинні мати регулярний характер.

При виборі способу визначення ціни необхідно обов'язково враховувати, що експортні операції будуть найефективнішими, якщо ціна товару покриває прямі затрати, компенсує віднесені на товар непрямі витрати, приносить прибуток, є конкурентноспособною та забезпечує місце на ринку [3].

Актуальні проблеми ціноутворення мають вирішуватися додержанням стратегії ціноутворення, яка має сприяти досягненню певних цілей підприємства. Вони поділяються на три групи:

- 1) фінансові (досягнення максимального прибутку, отримання задовільного або визначеного прибутку, швидке отримання готівки тощо);
- 2) збутові (зростання реалізації, максимілізіція частки ринку, ефективна реалізація нового товару, тощо);
- 3) ситуаційні (запобігання небажаних дій уряду країни, що приймає мінімізація наслідків діяльності конкурентів).

Цінова політика виробників і експортерів товару, що залежить від цілей підприємства, слугує обґрунтуванням вибору ціни. Підприємство може одночасно мати кілька цілей, або чітко поділяти цілі на короткострокові та довгострокові. Залежно від того, який фактор є визначальним, виділяють два основних методи ціноутворення: витратний (на основі калькуляції витрат) і ринковий (на основі врахування дії ринкових факторів). Основною перевагою витратного методу вважається його простота. Продавець більше знає про витрати, ніж про характер ринкового попиту. Покупець вважає його справедливим, тому що ціна не коригується залежно від коливання попиту, а продавець відповідно не наживається за рахунок покупця. Недоліки цього методу: він не відображає поточний попит і не враховує споживчих властивостей як цього товару, так і товарів-замінників [4].

Отже, перед усіма підприємствами постає завдання встановлення ціни на свої товари або послуги. Ціна була і залишається найважливішим критерієм прийняття споживчих рішень і є основним

чинником, що визначає вибір покупців серед різних груп населення, також ціна є активним інструментом формування структури виробництва, надаючи вплив на просування товару, сприяє підвищенню ефективності виробництва і збільшення прибутку. Визначення ціни є одним з найважчих і найважливіших завдань, що стоять перед будь-яким підприємством.

Література

1. Упорядник М.І.Камлик. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів/ -К.:Атака,2014- 680с.
2. Навчальні матеріали онлайн. Маркетингова цінова політика: Ціноутворення у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Інформаційна база ціноутворення у сфері зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://pidruchniki.com/12531212/marketing/tsinoutvorennya_sferi_zovnis_hn_oekonomichno
3. Офіційний сайт ПрАТ "Львівський електроламповий завод "ІСКРА" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iskra.com.ua>
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Навчальний посібник /К.:2006.-462с.
Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю.М.

Зубко В. В., студентка, 4 курс,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

Сучасний ринок пропонує напої на будь-який смак, для будь-якого моменту життя і у найрізноманітнішій упаковці, де кожен може обрати той матеріал і той об'єм напою, який зручний і необхідний саме йому і саме в цей час. Хоч споживання газованої води стабільно збільшується, можна відзначити, що в останні кілька років темпи зростання її продажів помітно відстають від аналогічних показників в інших категоріях безалкогольних напоїв, зокрема соків або

мінеральної та питної води. Сезонність попиту – головна відмітна риса ринку безалкогольних напоїв: літній період завжди відрізняється зростанням споживання даного продукту.

Цей макросегмент носить назву *NARTD* (*non-alcoholreadytodrink*). До цієї групи відносять:

- мінеральні води (підсолоджені або з ароматизаторами);
- прохолодні напої (лимонад та ін.), до складу яких входить питна вода з цукром чи ні, ароматизовані фруктовим соком або есенцією, а також барвники.
- безалкогольні напої спеціального призначення (дієтичні, діабетичні, тонізуючі, для спортсменів і т.ін.);
 - квас;
 - готові до вживання напої на основі чаю чи молока;
 - напої безалкогольні спеціального призначення (дієтичні, діабетичні, тонізуючі, для спортсменів тощо).

Найбільшими експортерами безалкогольних напоїв на світовому ринку у 2018 році є: Австрія (11,7%), Німеччина (9,3%), Нідерланди (8,7%), а імпортерами – США (16,7%), Німеччина (6,1%),

Великобританія (5,8%) [1].

Частка України у світовому експорті безалкогольних напоїв у 2018 році становила 0,2%, а у імпорті менша – 0,1% [1].

Основними країнами експорту для України наразі є Республіка Молдова (28,9%), Білорусь (16,7%), Грузія (11,7%). А найбільшими імпортерами безалкогольних напоїв в Україну є Польща (20,8%), Австрія (16,5%), Швейцарія (13,1%) [2]. Більше 71 % (рис.1) виробництва безалкогольних напоїв в Україні займають мінеральна і газувана солодка вода. Це пояснюється значним асортиментом продукції, яка входить в цей сегмент. Питома вага квасу та інших квасних напоїв становить 1% (рис.1) від загального обсягу виробленої продукції у натуральному вираженні.

У сегменті «Солодкі газувані напої» найбільшу частку ринку займає світовий лідер з виробництва та продажу безалкогольних напоїв у різних країнах світу компанія «Coca-Cola Beverages Ukraine» – 45% у 2018 р., слідом за ним йде компанія «PepsiCo», яка є його основним конкурентом на міжнародному ринку. Частка продажів «PepsiCo» в Україні у 2018 р. порівняно із 2014 р. збільшилась на 10,8%, а Coca-Cola – на 12,8 %, що свідчить про зростання попиту на дані напої [2].

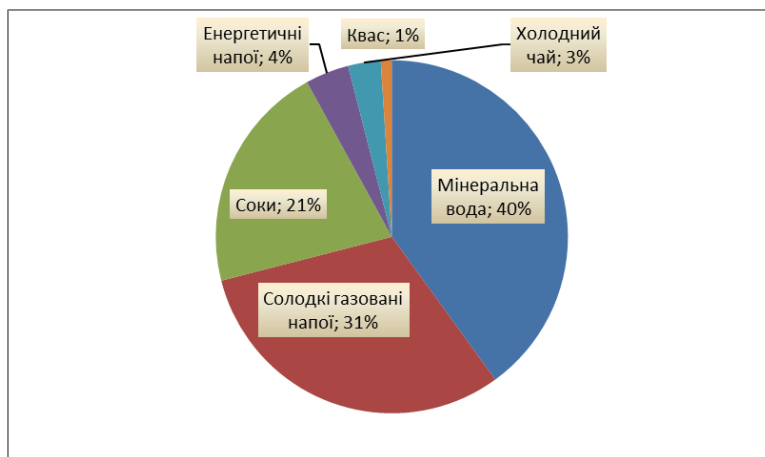

Рис. 1. Структура ринку безалкогольних напоїв в Україні у 2018 р., % [3]

Лідер ринку безалкогольних напоїв в Україні «Coca-Cola Beverages Ukraine» представляє на ринку більше 10 торгових марок: ТМ «CocaCola», ТМ «Sprite», «Fanta», «BonAqua», «Фруктайм», «Burn» тощо. «Coca-Cola» – напій, який відомий завдяки своїй унікальній «секретній» рецептурі. За результатами досліджень 2014 р. 34% українців виділяють смак Colas як найбільш бажаний і впізнаваний – він обганяє навіть традиційну фруктову палітру [4].

Перспективи ринку безалкогольних напоїв оцінюються наступним чином: індустрія безалкогольних напоїв консолідується навколо великих і сильних компаній-виробників та брендів; пропаганда здорового способу життя зробить однією з тенденцій зростання частки функціональних напоїв за рахунок зменшення частки солодкої води, альтернативою для виробників може стати розширення асортименту в напрямку вітамінізованих соковмісних напоїв; зменшення частки витрат споживачів на безалкогольні напої посилить конкуренцію, тому можна очікувати лише збільшення маркетингових бюджетів на стимулювання збуту та рекламу [4].

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що ринок Європи є найбільш привабливим ринком для збуту безалкогольних напоїв українського виробництва. Обсяги експорту поступово повертаються до докризових показників, а на ринку з'являються нові лідируючі компанії, що користуються можливостями зовнішнього

середовища. Ринок України представлений потужними компаніями – як національними виробниками, так і філіями іноземних компаній.

Література

1. Trade map URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
2. Державна служба статистик України.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Ринок безалкогольних напоїв виходить на 25% за рік/
Економічна правда, 2019 р. <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/01/16/644357/>
4. Тюха І. В., Савчук І. В. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ
РИНКУ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2017/11.pdf
5. Колтко Ю.Ю., Хоменко О.І. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
РИНКУ НАПОЇВ В УКРАЇНІ / Ю.Ю. Колтко, О.І. Хоменко
URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8116/1/NRMSE2017_V3_P333-334.pdf

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М.Г.

Івкова Н. І., студентка, IV курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ФОРМА ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІЙ РИНОК

Сьогодні мати власний бізнес – це великий ризик. І тому, франчайзинг пропонує такі послуги, які мінімізують ризики для підприємства.

Коли ми чуємо словосполучення "франчайзингова мережа", найчастіше воно асоціюється з ресторанами швидкого обслуговування, такими, як McDonald's чи піцерія «Челентано». І хоча це відомі гіганти франчайзингового ринку, франчайзингових брендів насправді набагато більше [3].

Купуючи франшизу, підприємець здійснює господарську діяльність на власний ризик, але під вивіскою франчайзера. Відома марка гарантує більшу кількість клієнтів і зменшує ризик

банкрутства. Наважуючись на співпрацю на принципах франчайзингу, обидві сторони підписують договір, що надає їм взаємні права та обов'язки. Основним обов'язком франчайзера є надання ліцензії на торговельну марку і передача знань з ведення цього бізнесу, а також підтримка партнера протягом усього періоду тривання дії договору. Основним обов'язком франчайзі є дотримання спільних для всієї мережі стандартів діяльності підприємства та відрахування франчайзингових платежів.

Основними принципами співпраці по франчайзингу є такі:

1. Франчайзер є власником торговельної марки та має перевірену бізнес-ідею.

2. Франчайзі керує справою під вивіскою франчайзера як незалежний підприємець.

3. Франчайзер передає франчайзі знання того, як необхідно вести діяльність (ноу-хау).

4. Франчайзі сплачує вартість франшизи (одноразово), а також періодичні відрахування за користування ноу-хау (безпосередньо у формі платежів або побічно в націнках на товар, що купуються у франчайзера).

5. Зазвичай франчайзі має можливість самостійно формувати асортимент, у рамках, визначених франчайзером [1].

Існує декілька видів франчайзингу: торговельний, сервісний, виробничий та змішаний. При торговельному франчайзингу франчайзі має право реалізовувати товар франчайзера і використовувати його методику продажів. Це супроводжується тим, що франчайзі позначає свій магазин брендом франчайзера і найчастіше користується підтримкою у оформленні торговельної точки, виборі асортименту, навчанні персоналу, обслуговуванні клієнта, мерчандайзингу та маркетингу.

При сервісному франчайзингу, франчайзер передає франчайзі своє ноу-хау для надання певного виду послуг. Франчайзі використовує товарний знак франчайзера, користується його підтримкою в оформленні, навчанні персоналу та методології обслуговування клієнта. Також сервісний франчайзинг передбачає доступ франчайзі до певної інформації, баз даних, спеціального програмного забезпечення.

При виробничому франчайзингу передається ноу-хау у вигляді технології виробництва продукції та технічного досвіду франчайзера. Франчайзі може виготовляти вироби такої ж якості та параметрів, що і франчайзер. Договір дозволяє франчайзі позначати виготовлені

вироби торговельним знаком, що належить франчайзеру, а також реалізовувати цю продукцію.

Змішаний франчайзинг базується на комбінації основних видів франчайзингу: торговельному, сервісному та виробничому.

Найчастіше використовується змішана форма франчайзингу, за якої франчайзер є виробником а франчайзі займається реалізацією його товару через свою франчайзингову точку та одночасно надає послуги, пов'язані з використанням цієї продукції.

Відповідно до ноу-хау франчайзера франчайзинг поділяється на франчайзинг дистрибуції продукції та франчайзинг бізнес-формату. При франчайзингу дистрибуції продукції франчайзі має право на продаж асортименту товарів чи надання переліку послуг під торговельною маркою франчайзера. При франчайзингу бізнес-формату, франчайзі отримує не лише право на реалізацію товару/послуги та методологію продажу чи надання послуги (як це передбачає франчайзинг дистрибуції продукції), але й концепцію ведення бізнесу в цілому (від оформлення торговельних точок, уніформи персоналу, способів надання послуг, обслуговування клієнта, навчання персоналу до рекомендацій з просування продукції та маркетингу).

За організаційною системою франчайзинг поділяється на прямий франчайзинг, розвиток території та майстер-франчайзинг. Прямий франчайзинг є найпростішим і найпоширенішим способом розвитку мережі. Договір укладається безпосередньо між франчайзером та франчайзі на відкриття однієї франчайзингової точки.

Франчайзер самостійно надає франчайзі послуги, вказані в договорі, а також самостійно здійснює контроль та підтримку франчайзі (надання консультацій, навчання працівників, маркетингова підтримка). У рамках розвитку території розробник території (area developer) отримує право на відкриття франчайзингових точок в межах визначеної території із залученням суб-франчайзі. Відповідно до умови розробник території зазвичай зобов'язується створити певну кількість франчайзингових точок за певний період часу на визначеній території.

Від франчайзингу розвитку території майстер-франчайзинг відрізняється тим, що майстер-франчайзі отримує велику кількість (часом всі) прав та обов'язків франчайзера [2].

Отже, франчайзинг надає багато можливостей для починаючих підприємців, які мають власну бізнес-ідею. Тому необхідно

популяризувати цей вид ведення бізнесу для розширення діяльності України в міжнародному бізнесі.

Література

1. Лукашевич Т. С., Щербак В. Г. Ринок франчайзингу в Україні та світі. *Підприємницькі ініціативи: стратегічні вектори розвитку*: матеріали II Всеукр. наук. Інтернет-конф. «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи». 2017 р. С. 100-106. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9904/1/OIP2017P100-106.pdf>

2. Глосарій франчайзингу. *FDF Development* [сайт]. URL: <http://fdf.org.ua/about-franchise?id=17:2010-11-24-20-19-13&catid=6>

3. Бізнес за франшизою в Україні: переваги, недоліки та поради з вибору. *AG.Marketing* [сайт]. URL: <https://ag.marketing/biznes-za-franshyzoju-v-ukrayini/>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Дьяченко О.В.

Клепініна В. Ю., студентка, 2 курсу, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МВФ В УМОВАХ КРИЗИ COVID-19

З появою коронавірусу світ наче зупинився, епідемія послабила не тільки людей, але і країни та цілі континенти, що стало важким випробуванням світової економіки. Наслідки його поширення будуть досить серйозними, але світова економіка зможе з ними впоратися. Сьогодні епідемія, яка вбиває людей, сприяє розвитку економічної кризи. В той час, уряди країн думають як вберегти людей від коронавірусу, міжнародні організації також займаються питанням як побороти наслідки пандемії, тобто дбають про майбутнє

МВФ готовий задіяти весь свій резервний фонд у розмірі одного трильйона доларів, щоб допомогти країнам подолати кризу, викликану пандемією коронавірусу. Багато держав-членів МВФ схильні до ризику, в тому числі ті, які мають слабкі системи охорони здоров'я і недостатній потенціал для проведення заходів політики, а також країни - експортери біржових товарів.

Особливе занепокоєння викликають країни-члени, які мають низькі доходи і характеризуються більшою вразливістю, ці країни можуть зіткнутися з швидким збільшенням потреб у фінансуванні в міру наростання економічної і людської шкоди, що завдається вірусом [1].

МВФ має ресурси, які можуть бути використані для підтримки держав-членів. Для країн з низькими доходами є можливість швидко отримати допомогу у розмірі до 10 млрд доларів,. Інші країни-члени можуть користуватися доступом до надзвичайного фінансування через інструмент для прискореного фінансування.

Також є Трастовий фонд для обмеження і подолання наслідків катастроф, з якого надаються авансом гранти на полегшення платежів в рахунок обслуговування боргу перед МВФ з наступаючим терміном.

Фонд діє максимально оперативно для надання підтримки державам-членам у цей період, який характеризується надзвичайно складними системними проблемами [5].

В коло повноважень МВФ входить питання з надання країнам допомоги у вигляді консультацій з питань політики і надання кредитів. Тож маємо надію на прискорене додання кризи.

Країни, що постраждали від коронавірусу, отримують від МВФ 50 млрд дол. США. США – 2,2 трлн дол. США загальний розмір коштів, який США виділять своїм громадянам і приватному бізнесу для подолання кризи, спричиненої коронавірусною інфекцією COVID-19; Великобританія - 330 млрд фунтів (приблизно 382 млрд дол. США) загалом виділено урядом на підтримання всього бізнесу, це більше ніж 15% ВВП країни і більше ніж третина бюджету королівства.

Французька влада на підтримання економіки держави запланувала виділити 300 млрд євро (приблизно 321 млрд дол. США) – сума, яку має намір надати французька влада як державні гарантії за кредитами малим і середнім підприємствам.

Влада Польщі кілька днів тому анонсувала проект під назвою "Економічний і соціальний антикризовий щит безпеки підприємців і працівників у зв'язку з пандемією вірусу SARS-Cov-2".

212 млрд злотих (приблизно 46 млрд дол. США) – стільки Польща виділила на підтримання своєї економіки в період пандемії;

Італія - 25 млрд євро (приблизно 27 млрд дол. США) на відшкодування збитків від коронавірусу, порятунком економіки і підтримання громадян. Наприклад, фірмам, чий обіг через карантин

зменшився більш ніж на 25%, держава надасть часткову компенсацію втрат;

Влада Чехії пропонує компаніям повністю компенсувати не тільки лікарняні співробітників, які перебувають на домашньому карантині, а й до 80% заробітної плати в окремих сферах, наприклад, у ресторанному, туристичному і торговельному бізнесі, змушеному зупинити роботу через епідемію коронавірусу. Чеський уряд запропонував наступне: 17 млрд крон (приблизно 597 млн дол. США) – розмір пакета антикризових заходів, запропонованих урядом Чехії, він розрахований на пів року; Україна - 365млн дол. США [2].

Для України допомога Міжнародного Валютного Форда дуже важлива. Україна розраховує на фінансування Міжнародного валютного фонду за програмами боротьби з коронавірусом, отримати в держбюджет- 2020 до 5 мільярдів доларів від МВФ, але повинна виконати деякі умови. Першою умовою кредиту є прийняття Закону про ринок землі.

При цьому МВФ акцентує увагу, що прийняття цього вкрай важливого закону має враховувати міжнародні правила і норми. На думку МВФ, для України це ресурс, який здатний підняти економіку. Важливим для МВФ також є законопроект, що передбачає, що банки, які раніше були визнані неплатоспроможними і знаходяться в процесі ліквідації, не повернуться на ринок. Також із документу випливає, що націоналізований

«Приватбанк» не повернеться до колишніх власників. Проблемою цією умови є те, що націоналізація «Приватбанка» коштувала Україні 155 млрд грн, й МВФ вважає, що втрата такого активу є катастрофою для банківської системи країни. А головне, МВФ категорично проти того, щоб транш був застосований для виплат компенсацій Коломойському та його партнерам. Згадані вимоги стосуються не лише «Приватбанка».

Найбільший резонанс викликав саме Закон про ринок землі 31-го за прийняття Закону про ринок землі проголосувало 259 депутатів, думки розділилися. Проголосували не за тотальний розпродаж українських земель, а за надання права тим, хто багато років володіє землею як мешканець, як той, хто її обробляє, самому визначати долю власної землі, за кроки проти монополізації землі агрохолдингам, за підтримку українських фермерів. Разом з тим, Закон був прийнятий без врахування прав малого та середнього фермерства, що не мають можливості першими скористатися земельною іпотекою.

Президент наголошує на важливості співпраці з МВФ у рамках цієї програми, особливо через скрутне положення, яке очікується після пандемії [5]. Наслідки від посилення подальшої співпраці України з Міжнародним валютним фондом: 1) стабілізація гривні завдяки позитивізації сальдо платіжного балансу України за рахунок зовнішніх запозичень від МВФ; 2) зміцнення грошово-кредитної політики, поступове відновлення золотовалютних резервів НБУ; 3) реформування НБУ та посилення його фінансової самостійності; 4) підтримка та подальше відновлення банківської системи; 5) реформування державних компаній; 6) підвищення цін на житлово-комунальні послуги для населення, що негативним чином впливає на скороченні платоспроможного попиту; 7) формування «споживацького» типу економіки України; 8) збільшення розміру державного боргу та посилення залежності економіки України від зовнішніх джерел фінансування.

Варто зазначити, що співробітництво України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями має ряд позитивних, так і негативних наслідків. Серед позитивних наслідків слід виділити такі: створення достатніх валютних резервів для повернення кредитів із відсотками, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, підвищення кредитного рейтингу країни на світовому фінансову ринку, сприяння удосконаленню банківської та грошово-кредитної системи держави, впровадження реформ, збільшення золотовалютних резервів Національного банку України, що дозволить суттєво покривати імпорт; зростання міжнародного авторитету України, що надасть можливість доступу до коштів інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів – реструктуризація частини зовнішнього боргу.

Негативними результатами співпраці України з МВФ є:

- кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи; – витрачання коштів на фінансування дефіциту Державного бюджету;

- зростання зовнішнього боргу держави;

- підвищення тарифів, які сплачує населення, зокрема за газ, формування «споживацького» типу економіки, перетворення проблеми обслуговування боргу в проблему запозичення.

На нашу думку, у співпраці України з МВФ переважають позитивні наслідки, але існують приклади фінансової незалежності, яку необхідно формувати в Україні. За різні періоди спостерігається неповне використання коштів, які виділяє МВФ відповідно до

затверджених програм і механізмів кредитування. Це негативно позначається на кредитній історії нашої держави та є вагомим резервним ресурсом щодо фінансування проведення як економічних, так і соціальних реформ. Тому Україні необхідно звертати більшу увагу на розробку та виконання програм економічних дій, узгоджених з МВФ. Більш глибокий аналіз співпраці України з Міжнародним валютним фондом дозволить запропонувати шляхи підвищення ефективності використання кредитів цієї міжнародної фінансової організації [5].

Продовження співпраці України з Міжнародним валютним фондом може принести користь економіці країни, але при цьому присутні серйозні ризики. Продовження співпраці з МВФ може стати гарантією проведення структурних реформ в українській економіці. Разом з тим, економічний, природні, людський потенціал України може бути реалізований без створення небезпечних кредитних боргів. Для цього необхідно реалізувати на практиці стратегію технологічного розвитку.

Література

1. Офіційний сайт International Monetary Fund. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/>

2. Офіційний сайт Gordon.ua.com. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://gordonua.com/amp/ukr/publications/-2-2-trln-v-ssha-46-mlrd-u-polshchi-365-mln-v-ukrajini-skilki-vidilili-krajini-dlja-porjatunku-svojeji-ekonomiki-pid-chas-epidemiji-koronavirusa-1493024.html>

3. Малиновська І. В. Співпраця України з міжнародним валютним фондом: можливості та небезпеки [Електронний ресурс] / І. В. Малиновська. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/6/malynovska.php>.

4. Офіційний сайт Glavcom.ua [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://glavcom.ua/economic/finances/mvf-gotoviy-zadiyativ-ves-sviy-rezervniy-fond-shchob-dopomogti-krajnam-podolati-krizu-61101.html>

5. Я.І Чайковський. Аналітична оцінка кредитних взаємовідносин України та міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс].- Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Downloads/1324-1316-1-PB.pdf>

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінська Г. Я.

Крумка М. В., студент, 3 курс, 6 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

NATIONAL BRAND OF UKRAINE ON THE GLOBAL MARKET

Nation branding is a developing field in which scholars continue their search for a unified theoretical framework. Many nations aim to improve their country's standing, as the image and reputation of a nation can dramatically influence its economic vitality. They seek to attract tourism and investment capital, increase exports, attract a talented and creative workforce, and enhance their cultural and political influence in the world. Different ways that nation project their nation brand include export, foreign direct investment, and tourism.

The example of exporting products is that the country Germany is known for their motor industry because famous car companies like Mercedes, Audi, and BMW are German companies.

Different factors influence on National Brand such as internal or external, and in the different spheres as investments, tourism, product and talent.

The Most Valuable Nation Brands

One of most impressive gains came from second-ranked China, which is rapidly closing the gap separating them from the United States. China's brand value surged over 40% to \$19.4 trillion — more than the cumulative brand value of the next five countries.

Not to be outdone, the United States also posted impressive numbers. Despite being a mature economy, the country's brand value grew by 7.2% over the last year.

The National Brand of Ukraine

Now Ukraine has 56th place in the ranking of Most Valuable National Brands and has a good tendency of developing our national brand.

But in 2014 our country lost 37% of national brand because of the war on the East. The impact of the conflict on Ukraine has been even greater however. Though a turn towards western values of transparency and democracy has certainly had some impact in improving Ukraine's reputation in Europe, the US and beyond, continuing instability is a major problem for its nation brand. In losing Crimea, Ukraine has lost not just a

significant landmass and economic base, but the better part of its tourist industry.

In 2016, the Brand Finance wrote «Ukraine's economy remains finely balanced as its stand-off with Russia over the Donbas continues and despite the lack of international recognition, Crimea's status as part of Russia appears to be confirmed. However, having already suffered significant damage since the start of the war, the relative stability of this year sees brand value climbing upwards again. Brand strength metrics for security rose 18.2%, with a corresponding 11.4% rise in the quality of life score and a big improvement in the country's ability to retain its most talented workers. Brand Value is up 27% making Ukraine the fourth fastest riser this year.»

So, information, science, education as source of economic development are defining the success of competition between countries. One must rebuild economic independence and power over our country through reforming all spheres of life in general national level, fundamental structural changes of the regional economy, finding own way to economic independence, sustainable development, social balance that so perfectly fits to the format of creating a national brand.

Sources:

1. Annual Reports of Brand Finance National Brands (2011-2019)
<https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-most-valuable-nation-brands/>

Науковий керівник: Серова Л. П., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ

Латишева В. Р., студентка, 1 курс, 11 група,
 факультет торгівлі, маркетингу та сфери обслуговування,
 Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
 м. Київ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У системі зовнішньоекономічних пріоритетів України євроінтеграція посідає особливе місце. Сучасні зовнішньоекономічні процеси характеризуються поглибленням інтеграційних перетворень України в європейське суспільство, що потребує якнайшвидшого подолання відставання розвитку країни у різних сферах

національного господарства, а також покращення показників зовнішньої торгівлі та посилення позицій на світовій арені.

Питання розвитку євроінтеграційних процесів на теренах України та її зовнішньоекономічна діяльність досліджує велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Вергуна В., Вінер Н., Дунська А., Панкова А. Ю., Полторацька О. Т., Портер М., Футало Ю. Р., Хаас Е. та інші. Попри вагомні наукові внески, досліджувана проблема залишається й наразі актуальною.

Наразі головним зовнішньоекономічним і політичним пріоритетом та основою економіко-правового, соціально-культурного і політичного розвитку України стала євроінтеграція [1, с. 36]. Євроінтеграційні прагнення стали невід’ємними реаліями політичного сьогодення, а європейські орієнтири набули практичного втілення у низці рішень та дій і української держави, й офіційних органів Європейського Союзу.

Для України євроінтеграція – це подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, шлях модернізації економіки, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС [2, с. 58]. Таким чином, інтеграція до ЄС є шансом для України остаточно перетворитися на стабільну державу, яка володіє безліччю перспектив.

Значна частина українського бізнесу пов’язана із зовнішньоторговельними операціями, адже зовнішньоторговельний оборот країни майже збігається із номінальним ВВП [3, с. 76]. Вочевидь, разом із зростанням обсягів експортно-імпорتنих операцій, імпорту в Україну в останні роки хронічно випереджає експорт, а їх різниця сягає часом 8% ВВП (рис. 1).

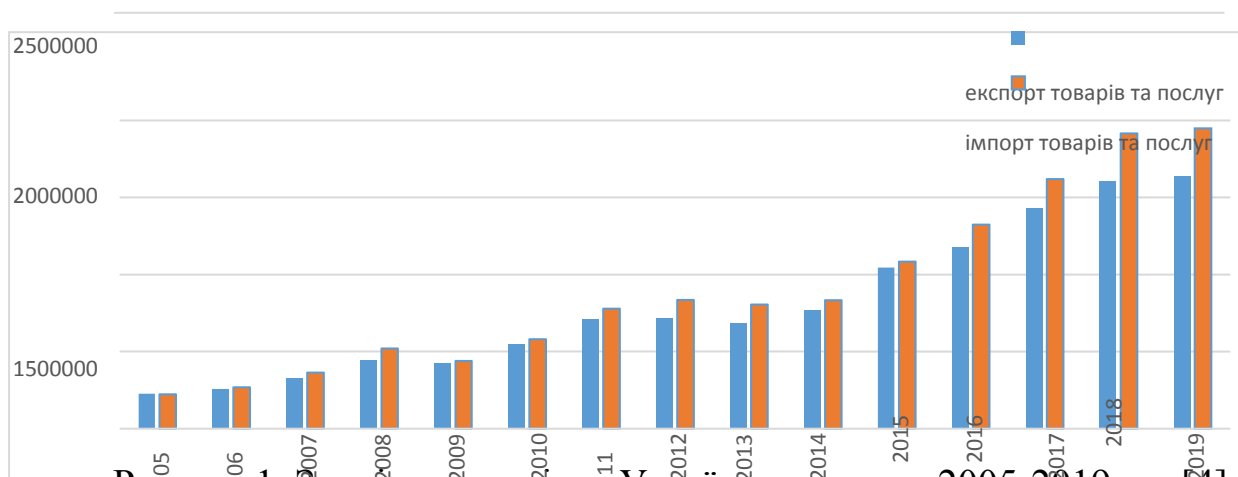

Рис. 1. Зовнішня торгівля України протягом 2005-2019 рр. [4]

Аналіз загального вартісного обсягу експорту та імпорту товарів і послуг в Україні за останні п'ятнадцять років показав наявність як позитивних, так і негативних тенденцій. Наприклад, у 2017 р. всього товарів та послуг порівняно з 2016 р. було експортовано та імпортовано на 16,6% та 23,6% більше відповідно. Водночас у 2009 р. порівняно з 2008 р., навпаки, спостерігалось зменшення обсягів експорту та імпорту на 7,0% та 9,3% відповідно. Отже, маємо як зростання експортних можливостей України, так і виникнення додаткової потреби в імпортованих товарах. Найбільше скорочення зовнішньої торгівлі спостерігається у відносинах із країнами СНД. Експорт у цьому напрямі зменшився на 51,3 %, імпорт – на 57,8 %. Передусім це обумовлено скороченням обсягів торгівлі з РФ, експорт товарів до якої зменшився на 61,3 %, що пов'язано з обмеженнями, накладеними обома державами на взаємну торгівлю [4].

В Україні є необхідні передумови не тільки для економічного зростання, але й для економічного і соціального процвітання (людські, виробничі, технологічні і природні ресурси). Але значні макроекономічні дисбаланси, глибокі структурні диспропорції, недостатній рівень прозорості у державному секторі управління призвели до того, що ситуація вимагає термінових коригуючих дій. Ці заходи можуть бути болючими в короткостроковій перспективі, але вони необхідні для забезпечення сталого зростання економіки із охопленням всього населення.

Таким чином, нині Україна має як експортний потенціал, так і імпортозалежність в певних категоріях товарів та послуг. Щодо експортно-імпортних операцій по товарах ситуація склалась таким чином, що вартісний обсяг імпорту по Україні перевищує обсяг експорту; щодо послуг, то експорт більший за імпорт. Сьогодні існує низка перепон та бар'єрів виходу з кризової ситуації, що охопила зовнішню торгівлю України, від відсутності достатньої кількості капіталовкладень для виробництва експортно орієнтованих обсягів товарів та послуг до неприйняття української продукції на світовому ринку. Для перспективного розвитку зовнішньої торгівлі Україні потрібні стратегічні перетворення в національній зовнішньоторговельній політиці. Головним напрямом її розвитку є застосування інструментів нарощування експортних обсягів товарів і послуг та зменшення імпортозалежності країни, зокрема по товарах. При цьому повинна відбуватись оптимізація структури експорту та імпорту з акцентом на зменшення обсягів останнього.

Література

1. Дунська А. Експортно-імпортна діяльність України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 3. С. 36-46.
2. Панкова А. Ю. Ефективність впровадження стратегії розвитку регіону у відповідності державної стратегії розвитку та євроінтеграційних процесів. *Економіка і держава*. 2016. № 11. С. 58-60.
3. Футало Ю. Р. Дефініція інтеграції як чинник розвитку національної економіки. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. № 1 (5). С. 76-80.
4. Офіційний сайт Державної Служби статистики України.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
Науковий керівник: Осінова Лариса Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних відносин, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Мельник В. С., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств, а відповідно і продукції можливо лише за наявності науково обґрунтованих методів оцінки конкурентоспроможності та ефективної конкурентної стратегії. Основою для розробки такої стратегії є оцінка фактичного рівня конкурентоспроможності підприємства за відповідними показниками, а відтак, оцінці рівня конкурентоспроможності підприємства та його продукції повинна бути приділена значна увага. Від випуску конкурентоспроможності продукції залежить ефективний та стабільний розвиток національної економіки. Процеси глобалізації сприяли зростанню залученості країн у міжнародну економічну діяльність та сприяли активізації діяльності глобальних інституціональних регуляторів. Економічна частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС охоплює ключові сфери економіки й у випадку успішної реалізації дозволить наблизити вітчизняну

економічну систему до європейської. Ключовою особливістю ЗВТ Україна-ЄС виступає комплексна програма адаптації секторальних законодавчих та нормативних актів України до відповідних правил й вимог ЄС, що спрямовано на усунення нетарифних (технічних) бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС, а відтак у подальшому сприятиме розширенню доступу вітчизняних експорто-орієнтованих підприємств на внутрішній ринок ЄС [2, с.30]. Однак нині рівень конкурентоспроможності національних виробників потребує посилення, не зважаючи на значний експортний потенціал багатьох галузей української економіки.

Нині існує багато підходів до визначення сукупності чинників формування конкурентоспроможності. В економічній літературі найбільш розповсюдженою є класифікація чинників формування конкурентоспроможності підприємств на зовнішні та внутрішні. Це пояснюється тим, що при такому розмежуванні враховуються не лише результати та діяльність підприємства, але й зміни, що пов'язані із зовнішнім середовищем. М. Мескон до факторів прямого впливу відносить внутрішні чинники, а до опосередкованого – зовнішні. М. Портер до факторів основного впливу відносить наявність конкуренції в галузі, ринкову владу покупців та постачальників, загрозу появи нових конкурентів, загрозу появи товарів замінників. Серед зовнішніх чинників, які впливають на конкурентоспроможність підприємства на мезо-економічному рівні, виділяють: використання доступних і дешевих ресурсів, прозорість ринку, систему підготовки кадрів, рівень інтеграції всередині країни, низькі процентні ставки, якісне правове регулювання, сприяння місцевих органів, гармонізацію системи сертифікації. До внутрішніх чинників на галузевому рівні слід віднести: попит на товар галузі, оптимальний рівень уніфікації й стандартизації продукції, експорт наукомісткої продукції, наявність конкурентоспроможного персоналу в галузі, оптимальний рівень галузевої концентрації, наявність конкурентоспроможних постачальників, оптимізацію ефективності використання ресурсів, наявність радикальних нововведень, великий обсяг конкурентоспроможних підприємств у галузі, сертифікацію та ексклюзивність продукції [3].

Виходячи з аналізу існуючих підходів та їх класифікації, головними чинниками, які впливають на рівень конкурентоспроможності національних підприємств, є такі: макросередовища (економічні, політико-правові, законодавчо-нормативні, науково-технічні, соціально- демографічні, екологічні та

випадкові); мезо-середовища (інтенсивність конкуренції, рівень приватизації, контактні аудиторії, кількість постачальників, еластичність попиту і пропозиції, наявність постачальників та розвиненої інфраструктури); мікросередовища (виробничі потужності, економіко-географічне положення, інформаційне забезпечення, ефективність витрат та збуту продукції, наявність техніко-технологічного, ресурсного, виробничого потенціалів тощо).

Нині спроможність вітчизняних виробників утримувати свої позиції на світових ринках, диверсифікувати експорт у товарному і географічному вимірах визначається якістю національного підприємницького клімату в цілому та системи логістики зокрема [1]. Прискорена модернізація національної економіки, інтеграція національних виробників у глобальні ланцюги вартості потребує надійного та ефективного функціонування каналів імпорту товарів проміжного споживання. Покращення ділового клімату повинно включати гармонізацію національного регуляторного режиму з регуляторним режимом ЄС, концентрацію зусиль на вирішенні обмеженої кількості “експортних” проблем та технічне регулювання. Базуючись на проведених дослідженнях, можна зазначити, що підвищення конкурентоспроможності підприємства можливо, перш за все, за рахунок застосування принципово нових підходів до розуміння і оцінки конкурентоспроможності підприємства, розробки та впровадження комплексної системи управління конкурентоспроможністю, вибору конкурентної стратегії з урахуванням мінливості економічного середовища. Вітчизняні підприємства повинні орієнтуватися на формування стійких конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності на основі комплексу інновацій у виробничій сфері, запровадження і дотримання європейських стандартів якості та безпеки продуктів, вивчення і задоволення вимог європейських споживачів. Незважаючи на затратність такої модернізації, саме такий підхід дозволяє здобути вищі прибутки і забезпечити сталий розвиток свого бізнесу у довгостроковій перспективі.

Література

1. Україна-Європейський Союз: двосторонні відносини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.niss.gov.ua/articles/911.
2. Пугачевська К.С., Рупчева А.О. Перспективи розвитку експорту України за умов євроінтеграції / К.С. Пугачевська, А.О.

Рупчева // Бізнес Інформ. – 2019. – № 5 – С.29-37

3. Taxation and Customs Union. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Пугачевська К. С.

Обухов І. Є., студент, 1 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

ЕКОЛОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЇ «НІБУЛОН»

НІБУЛОН (англ. Nibulon, LLC) — аграрна компанія України, один з найбільших українських сільськогосподарських виробників та експортерів була заснована в 1991 році. «НІБУЛОН» займає 301 позицію серед компаній Центральної та Східної Європи згідно з рейтингом «Топ500 — 2016», що складено аудиторами «Делойт» [1].

2017 року «НІБУЛОН» за дохідністю посів 7-е місце серед усіх холдингів України або 3-є — серед аграрних компаній. За результатами 2017–2018 маркетингового року компанія була другою за обсягом експорту зерна (пшениця, ячмінь, кукурудза) з України, з часткою серед експортерів — 9,8 %[2]. ТОВ «НІБУЛОН» володіє двома однойменними дочірніми підприємствами: пароплавством (створено 2009 року) та суднобудівно-судноремонтним заводом (з 2012 року).

Компанія будує та обслуговує торговий флот з метою покращити транспортування експортних товарів до морських кораблів. Судноплавна компанія «НІБУЛОН» є однією з чотирьох найбільших судновласників України. Вона зосереджує свою діяльність на Дніпрі та Південному Бугу.

«НІБУЛОН» сам фінансує днопоглиблювальні роботи в акваторії власних терміналів і на підхідних ділянках [3].

Одночасно «НІБУЛОН» здійснює природоохоронну діяльність. Зразок останньої — зариблення Дніпра та Південного Бугу, яким агрохолдинг займається з 2009 року. Протягом 2009–2017 років він запустив майже 50 тон мальків товстолобика та коропа в місцях будівництва своїх елеваторів [4]. До 2018 року, згідно з коментарем

першого заступника голови Держагентства рибного господарства Володимира Фалея, це виявилось «єдине практично підприємство в Україні, яке реально зариблює водойм мальком».

На думку фахівців Європейського банку реконструкції та розвитку зернова інфраструктура «НІБУЛОНа» є екологічно та соціально інноваційною. У травні 2018 року ЄБРР відзначив агрохолдинг бронзовою нагородою за сталий розвиток у номінації «Environmental & Social Innovation».

«Мета діяльності підприємства – випуск конкурентоспроможної продукції, яка відповідає вимогам ринку та є екологічно чистою та безпечною для вживання людиною, що можна досягти тільки на основі розвитку, модернізації виробництва і підвищення рівня його екологічної безпеки. Всі новозбудовані об'єкти ТОВ СП «НІБУЛОН» пройшли державну екологічну експертизу, основна мета якої – заборонити реалізацію проектів, які становлять підвищену екологічну небезпеку. З цією метою на підприємстві постійно досліджуються наявні виробничі процеси для оцінки їх впливу на природне середовище та впроваджуються сучасні екологічно безпечні технології.» – заявляють у компанії.[6]

У 2018 р. ЄБРР визнав компанію «НІБУЛОН» бронзовим призером у категорії «Екологічні і соціальні інновації» з інвестиційною програмою щодо розширення та модернізації зернової логістичної інфраструктури шляхом подальшого розвитку перевезень зерна внутрішніми водними шляхами.[6]

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що аграрна компанія НІБУЛОН - один з найбільших українських сільськогосподарських виробників та експортерів, окрім своєї основної діяльності здійснює активну екологічну діяльність. Компанія зосереджена на випуску не лише конкурентоспроможної, але й екологічно чистої та безпечної для вживання людиною. Другим напрямком в екологічній діяльності підприємства – проведення досліджень щодо оцінки впливу наявних виробничих процесів на природне середовище, з подальшим впровадженням сучасних екологічних та безпечних технологій третій напрямком – зариблення водойм мальком. Це є яскравим прикладом сучасного лідера.

Література

1. Central Europe Top 500 — 2016 / Alastair Teare. — Deloitte, 2016.— Р. 56. (англ.) URL: [https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/A bout-Deloitte/central-europe/ce-](https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/A%20bout-Deloitte/central-europe/ce-)

top-500-2016.pdf

2. ТОП-10 експортерів зернових в 2017-2018 МР: У лідерах — Кернел, Нібулон і Китай // Агроінсайдер. — 2018. — 2 липня. — Дата звернення: 11.01.2019. URL: <https://agroinsider.com.ua/2018/07/02/top-10-eksporteriv-zernovix-v-2017-2018-mr-u-liderax-kernel-nibulon-i-kitaj/>

3. Ярмолевич Ю.Р. Перспективы возрождения речного судоходства в Украине // Судовождение: сборник научных трудов. — О.: Национальный университет «Одесская морская академия», 2018. — Вип. 28. — С. 236–244. — ISSN 2306-5761. (рос.) URL: http://old.onma.edu.ua/dlzone/nauka/sudovozhd_28_100.pdf#page=236

4. «Нібулон» провів зариблення Південног Бугу. URL <https://nibulon.com/news/novini-kompanii/nibulon-proviv-zariblenn-ya-pivdenного-bugu.html>

5. Нібулон. Екологічна політика. URL: <https://www.nibulon.com/data/investiciina-diyalnist/dlya-investoriv/ekologichna-politika.html>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Молчанова Е. Ю.

Павлик К. О., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ ЦУКРОМ, ШОКОЛАДОМ І КОНДИТЕРСЬКИМИ ВИРОБАМИ

Сучасний кондитерський ринок України є одним з найбільших секторів харчової промисловості, характеризується стабільністю та стрімким зростанням та динамічним розвитком.

Сьогодні український кондитерський ринок майже нічим не відрізняється від європейського, оскільки вітчизняні виробники пропонують різноманітний асортимент кондитерської продукції своїм споживачам, який налічує близько 1000 найменувань.

Конкуренція на внутрішньому ринку солодоців досить велика. У галузі налічується близько 750 компаній. Великим виробникам з часткою ринку в 10% доводиться боротися за увагу покупця з

невеликими місцевими операторами і торговими мережами з власними пекарнями [3]. Країна входить у десятку любителів солодощів у світі та споживає близько 15 кг кондитерських виробів на людину щорічно. Тоді як у США цей показник складає лише 10 кг.

Українці стали витратити на їжу майже вдвічі більше, ніж п'ять років тому – витрати на продовольство виросли на 75%. При цьому 12% всього бюджету віддають за солодощі. Останні декілька років ринок кондитерських виробів в Україні активно розвивається. Шоколад в Україні є одним із найпопулярніших продуктів після хлібо-булочних виробів.

Українські виробники солодощів традиційно входять до світових топ-рейтингів кондитерів за результатами світового рейтингу спеціалізованого видання Candy Industry, корпорація Roshen входить в топ-30 з обсягом чистих продажів у \$800 млн, Konti – \$469 млн, а АВК в топ-70 з рівнем чистих продажів у \$275 млн. У лідерах рейтингу – корпорації Mondelez International (2-ге місце) і Nestle (5-те місце), які володіють вітчизняними брендами «Світоч» і «Корона» [2].

За I квартал цього року наші співгромадяни загалом витратили на продовольство 63 млрд грн, повідомляє Держстат України [1]. При цьому найбільше (4,5 млрд грн) вони заплатили за солодощі. Смакові переваги українців різняться за віковими категоріями – молодь більшою мірою споживає батончики і шоколадки, люди середнього віку та пенсіонери більше люблять борошняну продукцію. Водночас у всіх категорій споживачів активним попитом користуються цукерки і печиво на вагу. Тенденцію розвитку обсягу реалізованої такої продукції, як какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів за період 2014-2019 рр. наведено на рис. 1.

Рис. 1 Динаміка обсягів реалізації какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів за 2014-2019 рр., млн. грн.

Джерело: Побудовано за матеріалами [1].

У 2015 році спостерігався незначний спад обсягу виробництва какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів. З 2016 до 2019 був значний ріст обсягу реалізованої продукції, особливо в 2017-2018 рр.

Географічну структуру експорту українського шоколаду наведено на рис. 2.

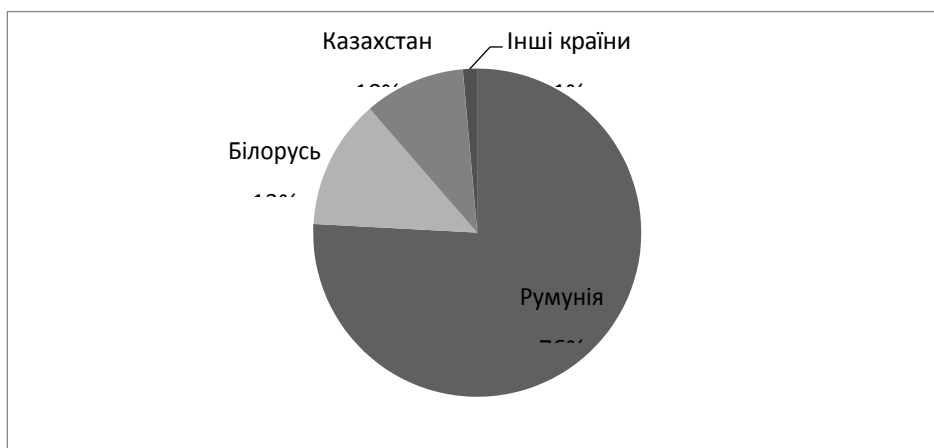

Рис. 2 Частка країн-імпортерів українського шоколаду

Джерело: Побудовано за матеріалами [1].

За підсумками 9 місяців 2019 року, найбільше український шоколад люблять у Казахстані, Білорусі та Румунії (за даними Державної фіскальної служби України). Протягом звітного періоду Україна експортувала до Казахстану шоколаду на суму \$12,9 млн. Друге місце у списку належить Білорусі. Експорт українського шоколаду до Білорусії у січні-вересня становив \$10 млн. Замикає трійку країн-любителів українського шоколаду Румунія. У січні-вересні Україна експортувала до Румунії шоколаду на \$75,9 млн. Загалом, у січні-вересні Україна експортувала шоколаду на \$117, 4 млн. У той же час за звітний період Україна імпортувала шоколаду на \$93,5 млн [1].

Література

1. Виробництво промислової продукції України за видами діяльності. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/orp/orp_u/arh_orp_u.htm l.

2. Рейтинг найбільших кондитерських компаній світу, в який увійшли і представники України. [Електронний ресурс]: -
Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/do-svitovogo-rejtingukonditerskih-kompanij-uvijsli-3-ukrainski-pidприємства>.

3. Шестак, О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі [Текст]/ О.В. Шестак // Вісник НТУ «ХП». Харків: НТУ «ХП».- 2013. – № 6(980). – С. 132-137.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Павлишина К. І., студентка, 3 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЗВИТОК ІТ ЯК ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЇ ГАЛУЗІ

В сучасному світі, коли людство переживає науково-технічну революцію, прогресивно розвиваються технології, основою цього всього є інформація.

Інформація здатна змінювати життя людей, їх свідомість, світосприйняття. Сукупність збирання, опрацювання, зберігання та розповсюдження інформації має назву Інформаційні технології (ІТ).

Галузь ІТ є однією з найбільш перспективних та інноваційних сфер економіки України. Попри це, зазначена галузь на українському ринку характеризується загальною незрілістю, непрозорістю, недостатньою цивілізованістю та широким різновидом ринків та моделей, що надаються. Значною проблемою української ІТ-галузі є певний дисбаланс на ринку праці: з одного боку зростає дефіцит висококваліфікованих спеціалістів, з іншого – надлишок недостатньо кваліфікованих.

У зв'язку з цим, варто переглянути якість процесу підготовки та перевірки відповідності рівня кваліфікації випускників цієї галузі та вдосконалити його.

Попри це, українські ІТ-фахівці високо цінуються в Європі та займають провідні позиції у світі за чисельністю сертифікованих спеціалістів ІТ-галузі. В результаті збільшення кількості спеціалістів цієї галузі сформувався попит, що посприяло відтоку кадрів. Наразі цей

відтік не є таким істотним, як у 2014-2015 роках. Рівень заробітної плати не був основним мотивом, значна частина фахівців шукали стабільність, кращий рівень життя – те, що могло здаватись недосяжним в Україні в короткостроковій перспективі. Варто зазначити, що велика кількість все ж повернулася назад в Україну.

Доречно відзначити, що українські ІТ-компанії є експортоорієнтованими, адже їх діяльність спрямована на продаж послуг із розроблення програмного забезпечення та різноманітних R&D- проектів. З урахуванням поточного економічного стану та процесів, що відбуваються в Україні, в тому числі пов'язаних із військовими операціями на Сході, постає необхідність аналізу проблем та перспектив розвитку ІТ-галузі, оскільки від її зростання в майбутньому буде залежати конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку [1].

За даними платіжного балансу України, у 2019 році експорт послуг ІТ-галузі зріс на 30,2% в порівнянні з минулим і складає 4,17 млрд. дол. США. За останні 4 роки спостерігаємо значне зростання комп'ютерних послуг (рис. 1). Також, зріс обсяг сплачених податків та зборів до держбюджету України, що склало 28% - 16,7 млрд грн у грошовому вимірі.

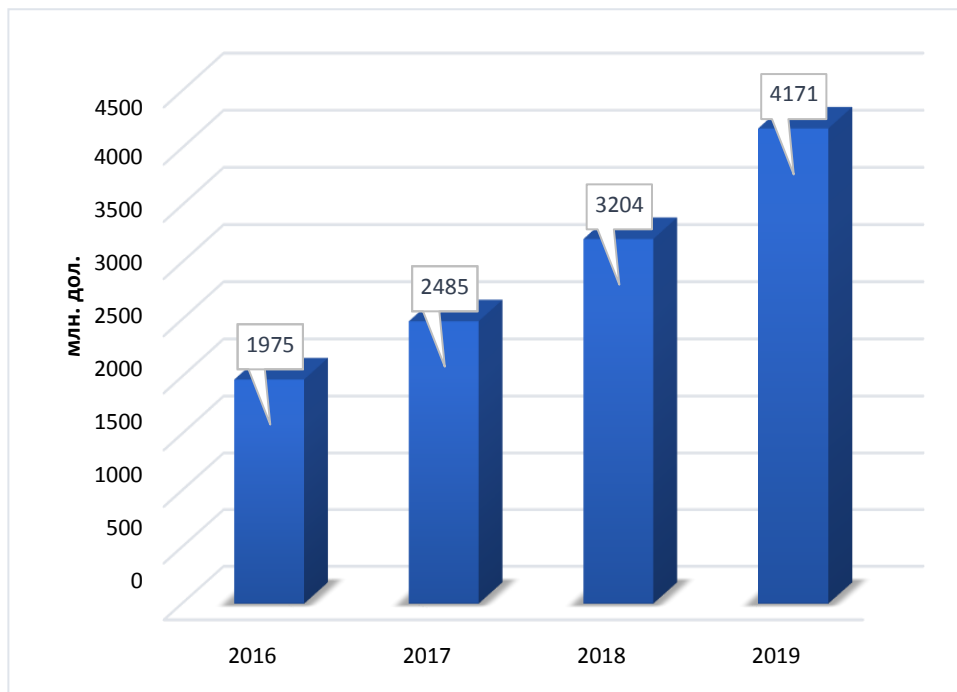

Рис. 1 Експорт комп'ютерних послуг України 2016-2019 рр.
Джерело: складено автором за даними [3]

У цілому ІТ-індустрія складається з трьох основних напрямів: ІТ-аутсорсинг (послуги), розроблення готового програмного

забезпечення, а також виготовлення комп'ютерів та іншого обладнання (hardware). Україна має перспективи розвитку всіх напрямів, проте найбільшими темпами розвивається саме ІТ-аутсорсинг [1].

ІТ-аутсорсинг – це часткова або повна передача робіт із підтримки, обслуговування та модернізації ІТ-інфраструктури компаніям, що спеціалізуються на абонентському обслуговуванні організацій і мають штат фахівців різної кваліфікації [2].

В Україні до найбільших за кількістю співробітників аутсорсингових компаній належать EPAM, SoftServe, GlobalLogic, Luxoft, Infopulse, Terrasoft.

EPAM – це ІТ-компанія, що налічує 8300 спеціалістів в Україні, один з найбільших світових виробників замовного програмного забезпечення, має відділення у 25 країнах світу.

SoftServe – українська ІТ-компанія, налічує 7445 спеціалістів в Україні, працює у сфері розробки програмного забезпечення та надання консультаційних послуг. Одна з найбільших компаній-розробників програмного забезпечення у Європі.

Terrasoft Ukraine – входить до міжнародної групи компаній Creatio і представляє цей бренд в Україні. Є розробником low-code платформи, яка призначена для побудови й автоматизації бізнес-процесів. Наразі користування її послугами вийшло на світовий рівень.

Infopulse – українська компанія, яка надає послуги з розробки програмного забезпечення, мобільних додатків та ІТ-консалтингу. Наразі налічує 1989 спеціалістів.

Середні річні темпи зростання кількості співробітників у ІТ-компаніях в Україні за останні 5 років коливаються в межах 13-16%, в топ-5 найбільших компаніях цей показник сягає 30%. В EPAM це пояснюється збільшенням частки складних проектів, розширенням співпраці зі своїми партнерами та співпрацею з університетами шляхом створення спеціальних освітніх програм.

Українські ІТ-фахівці створюють велику кількість стартапів, якими користується весь світ. Вони представлені у всіх сферах життя: як в медицині, так і розважальних цілях, в приватному та держаному секторах.

Прикладами є Grammarly (додаток до Microsoft Word, що редагує тексти на різних мовах), DepositPhotos (один з найвідоміших фотобанків у світі), GitLab (хмарна технологія, якою користуються навіть NASA та SpaceX).

Отже, ІТ-галузь перспективна галузь економіки України, яка стрімко розвивається та в недалекому майбутньому наздожене своїх конкурентів часткою розроблених технологій. Однак, існує безліч перешкод на ринку для подальшого розвитку. Серед них: слабка власна система управління; значна конкуренція, пов'язана із нижчою ціною послуг у конкурентів; зниження операційної та фінансової ефективності, як наслідок – неприбутковість.

Література

1. Проблеми та перспективи розвитку ІТ-індустрії в Україні/ Тимошенко Н.Ю. Ронський Б.Ю./ ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО Випуск # 17 / 2018

2. Ахметова І.А., Надреева Л.Л. Регіональні особливості інноваційних підходів до професійного розвитку ІТ-персоналу. Сучасні проблеми науки та освіти. 2014. № 5. С. 362.

3. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ П'янова О. В.

Пантелєєва К. В., студентка, IV курс 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

В умовах глобалізації та глибокого взаємозв'язку світових економічних, політичних, соціальних та культурних систем стихійні лиха, війна чи інші прояви непереборної сили негативно відображаються не тільки на зовнішньому, але й на внутрішньому середовищі кожної країни. Такою глобальною подією стала пандемія COVID-19, яка захопила світ на початку 2020 року, і, відповідно, через яку українська економіка зазнала певних зрушень.

В Україні, як і в більшості країн світу, для протидії захворюванню був введений карантин. Захід значно гальмує функціонування національної економіки, що проявляється у штучному пригніченні попиту та зниженні (або зупинка) товарного та

грошового обороту, зниженні пропозиції з боку промислових виробників, високому ризику для банківської системи, зниженні інвестиційної активності та ін. [1]

Але введення карантину впливає не лише на діяльність українських підприємств на внутрішньому ринку. В межах стримування розповсюдження захворювання держава проводить і заходи, які обмежують зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних підприємств.

В першу чергу, цей фактор торкнувся виробників медичних масок, рукавичок та захисного одягу. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року «Про внесення змін у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1109», був оприлюднений список товарів, на які обкладаються ембарго на експорт: водонепроникний лабораторний костюм; рукавички із інших полімерних матеріалів; рукавички медичні нестерильні нетальковані нітрилові; халат ізоляційний медичний одноразовий; маски медичні (хірургічні) та ін. [2]

Відповідно до іншої Постанови — «Про внесення змін у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1109»

— від 2 квітня 2020 року були введені нульові квоти на експорт і іншого товару — гречки та зерна гречихи лущеної (без плодової оболонки) [2].

Не дивлячись на значне зниження обсягів виробництва гречки, очікувалося, що експорт даної продукції зросте і досягне 4-4,5 тис. т. З урахуванням нинішніх експортних цін (11,8 тис. грн за тону), можна очікувати, що експортери за 3 місяці дії Постанови втратять 11,8 – 13,3 млн грн [3].

Такі заходи є тимчасовими (попередньо — до 1 липня 2020 року). Вони направлені за захист внутрішнього ринку в умовах зростаючого попиту на перелічені групи товарів.

Важливий фактор впливу — логістичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до аналогічної Постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2020 року «Про внесення змін у додатки 1 і 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. № 288» була закрита більшість пропускних пунктів на кордоні України [1]. Перевезення автомобільним та залізничним транспортом доступні лише на певних відкритих пропускних пунктах. Митні процедури ускладнюються, затягуються по часу через великі черги. Тому найбільш прийнятними

є перевезення авіаційним, річковим та морським транспортом, що важливо враховувати при укладанні зовнішньоторговельного контракту. Це особливо може відобразитися на діяльності галузей, які залежать від крупних поставок на зовнішні ринки – металургійна, сільськогосподарська.

Карантин також впливає на компанії, особливо на експортерів, які мають довгострокові контракти на поставку певних товарів. Через обмеження на пересування транспортних засобів через кордон, це може призвести до ризику розірвання діючих угод [4].

Відповідно до статті 79 Конвенції ООН «Про міжнародну купівлю- продаж товарів» від 1980 року, компанія не має відшкодовувати збитки через невиконання зобов'язань за контрактом, якщо вона не змогла їх виконати через певні форс-мажорні обставини [5].

До форс-мажорних обставин відносять загрозу війни, збройний конфлікт військово-економічне ембарго, оголошену та неоголошену війну, піратство, безлади, експропріацію, примусове вилучення, страйк, аварію, виняткові погодні умови та стихійне лихо, а саме: епідемія, сильний шторм, повінь, заморозки, замерзання моря, землетрус, пожежа, посуха, просідання і зсув ґрунту тощо [5].

Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність підприємств на фоні карантину, викликаного пандемією COVID-19, не припиняється, але зазнає обмежень. Це стосується експортерів засобів та одягу для індивідуального захисту, експортерів гречки, для яких діє режим лімітування та квотування щодо експорту (квоти дорівнюють нулю). Вітчизняним підприємствам також важливо врахувати логістичні проблеми та суперечки щодо довгострокових контрактів на поставку, умови яких неможливо виконати через стримуючі заходи уряду України.

Література

1. Вірус кризи. Як світовий шторм і тотальний карантин відправляють "у лікарню" українську економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://strana.ua/articles/analysis/255737-spishut-na-ro-ukrainskoj-ekonomike.html>
2. Сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : me.kmu.gov.ua
3. Аверчев О. В., Кирилов Ю. Є. Сучасний стан ринку гречки в Україні. Актуальні питання розвитку сучасного суспільства: зб. матеріалів доп. учасн. VI Міжнародної наукової та практичної

конференції. Софія: Акцент, 2020. — с. 177-180.

4. Качка Т. Нагодувати світ в умовах пандемії - наш внесок у подолання глобальної кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/economics_of_regions/torgovyyu-predstavitel-ukrainy-taras-kachka-nakormit-mir-v-usloviyah-pandemii-nash-vklad-v-pr-eodolenie-globalnogo-krizisa-349673_.html

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Приходько К. Ю., студентка, 3 курсу, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Світова економічна криза 2020 року за прогнозами може стати найгіршою з часів Великої депресії та 2008 року. Кризу викликав коронавірус SARS-CoV-2, що вразив Китай, а потім і решту країн світу.

Серед суттєвих проявів кризи: падіння акцій великих американських компаній; волатильність фінансових ринків; стрімке падання цін на нафту.

Компаративний аналіз антикризової політики Центробанку й уряду США, Євросоюзу та Китаю дозволяє наголосити на необхідності вжиття термінових заходів щодо мінімізації наслідків економічної кризи [2].

Значна вразливість української економіки обумовлює необхідність активізації антикризового регулювання. Стрімкість розвитку кризи вимагає використанні інструментів активного антикризового регулювання, що передбачає початкову реакцію на вже незворотні загрози та вжиття найоптимальніших заходів оперативного впливу.

Серед наслідків поширення коронавірусу на економіку України доречно відзначити:

- тиск на ціни в бік зниження та охолодження світової економіки;
- пом'якшення монетарної політики центральними банками провідних економік світу та торговельних партнерів України у відповідь на ці процеси;
- запровадження урядами країн заходів для недопущення поширення COVID-19.

Серед антикризових рішень НБУ: зниження облікової ставки пом'якшення монетарної політики. Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку до 10% річних з березня 2020 року. НБУ встановлює прогнозоване пом'якшення монетарної політики, щоб повернути інфляцію в цільовий діапазон 5% +/- 1 в.п. та підтримати економічне зростання в Україні в умовах охолодження світової економіки[1].

Прогнозна траєкторія споживчої інфляції сповільнилася до 3,2% у січні та 2,4% у лютому у річному вимірі, продовжуючи перебувати нижче цільового діапазону 5% +/-1 в.п. Також в обох місяцях дещо нижчою за прогноз була базова інфляція.

Прискорені темпи уповільнення інфляції зумовлені подальшим відображенням торішнього зміцнення гривні у вартості товарів, значною пропозицією більшості сирих продуктів харчування, нижчими цінами на енергоносії. Ці чинники нівелювали ефект сильного споживчого попиту, який підсилювався тривалим зростанням реальних доходів населення. Досі поширення коронавірусної інфекції мало обмежений і нейтральний вплив на українську економіку. Український експорт продовжує зростати. Певне зниження цін на окремі товари вітчизняного експорту більш ніж компенсоване подальшим нарощуванням фізичних обсягів поставок за кордон. Водночас ціни на товари, які Україна імпортує, насамперед на енергоносії, знижуються навіть швидше, ніж на експорт.

Крім падіння цін на світових ринках через коронавірусну інфекцію, на інфляцію в Україні у бік зниження тиснуть конкурентні війни між країнами-виробниками нафти, які нещодавно розгорнулися. Вони провокуватимуть підтримання рекордно низьких цін на енергоносії, що впливатиме і на ціни товарів українського експорту.

Укладення нової програми з МВФ зменшить вразливість економіки України в період турбулентності на світових ринках в часи

пікових виплат за державним боргом. Також на сприйняття України інвесторами впливатимуть рішення українських судів щодо відповідальності та зобов'язань экс-власників неплатоспроможних банків перед державою [3].

Водночас, ризик поширення коронавірусу може призвести до рецесії світової економіки та значного сповільнення економічної активності в Україні. Суттєве зниження світового попиту, а також переоцінка інвесторами ризиків країн, що розвиваються, може негативно позначитися на показниках зовнішньої торгівлі України та ускладнити залучення фінансування.

Отже, Правління Національного банку ухвалило рішення щодо облікової ставки в умовах, коли інфляційний тиск слабшає швидше, ніж очікувалося, а економіка потребує подальшої підтримки.

За цих умов Правління продовжило пом'якшення монетарної політики і знизило облікову ставку на 1 п.п. до 10%, як і було передбачено січневим прогнозом. Ці антикризові рішення нададуть необхідний стимул економіці.

Серед найголовніших завдань НБУ в умовах розвитку економічної кризи та значної вразливості економіки України визначається моніторинг за:

- перебігом ситуації із поширенням коронавірусу у світі та в Україні, її впливом на українську та світову економіку;
- реакцією на неї урядів та центральних банків;
- перебігом переговорів з МВФ щодо укладення нової програми співпраці, від чого залежатимуть очікування учасників фінансових ринків та ціни на українські активи.

Активне антикризове регулювання створюватиме підґрунтя для можливості швидкого реагування на перші прояви кризи. В той же час, доречно відзначити, що у разі сприятливого розвитку подій та за умови прискореної реалізації реформ НБУ матиме можливість для швидшого пом'якшення монетарної політики.

Література

1. Антикризові заходи в умовах пандемії. Національний банк України - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://bank.gov.ua/about/covid19>
2. The Global Recession - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/coronavirus-deaths-italy-china-recession-economy/>
3. Реструктуризація кредитів. Національний банк України -

[Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/nbu-rekomenduye-bankam-restrukturizuvati-krediti-pozichalnikam-yaki-postrajdali-cherez-povyazani-iz-pandemiyeyu-obmejennya>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ П'янкова О.В.

Puokova V. V., student, I course,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

ESSENCE AND REGULATION OF ENTERPRISE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Management of foreign economic activity in the country's current economic conditions, regulation of financial flows at the international level, expanding the scope and geography of export deliveries of goods and services become more and more important during the growing economic interdependence of countries. Attracting national economy in system of world economic processes positively affects the development of the economy, contributes to production growth, rational use of natural raw materials, avoidance of certain goods' shortages, but primarily raising living standards. More simplistically foreign economic activity is the type of economic activity that is closely linked with other branches of economic system. FEA is quite diverse because this activity has various types and forms and is implemented on several levels. The basis of economic activity is foreign trade in goods, services, labor, information and results of intellectual activity.

The concept of sustainability of foreign economic activity of an enterprise can often not be found in modern literature. However, an enterprise with a high level of economic sustainability is able to successfully overcome crisis phenomena and function in the market. Therefore, in order to stabilize and develop the enterprise's economy, it is necessary to thoroughly study methodological and theoretical approaches to the sustainability of the enterprise and the region as a whole [1].

It is necessary to take into account and understand, that a number of production and financial indicators of the enterprise, for example, indicators of efficiency of foreign economic activity and indicators of financial

stability, directly depend on the overall stability of the business entity. Only a stable foreign economic activity will be the key to financial stability and stability of the enterprise as a whole, while high performance indicators are achieved, as a rule, only if the level of stability of foreign economic activity is sufficient.

It is important to note, that the sustainability of an enterprise means the ability to develop and function in an ever-changing market environment, which is determined by various and numerous factors. Since the enterprise is both an object and a subject of economic activity, which can influence in a variety of ways the dynamics of these factors, in general, two groups of factors stand out: external and internal [2].

External stability factors are characterized by actions carried out at the international and regional levels. This group includes:

- state regulation of foreign economic activity;
- existence of a stable demand for the enterprise's products in foreign markets;
- organization of insurance procedures for foreign economic activity of the enterprise;
- level of development of the FEA infrastructure in the region and the country;
- investment climate of Ukraine and its regions.

The importance of regulation of foreign economic activity at the state level depends on current policy and the course of the state, that determines and regulates all other factors. For example, on the amount of funds allocated from the state and regional budgets, the development of the foreign economic activity infrastructure in the regions and the country depends on its overall level of development and, as a result, its sustainability [3]. Also, among others, a number of other activities aimed at modernizing and improving the infrastructure of foreign trade activities was identified: establishment of regional associations of organizations and enterprises, that will be involved in the process of developing the infrastructure of foreign economic activity, taking into account the peculiarities and needs of the region; provision of methodical and reference information by local governments to the participants of foreign trade activities in the regions with the aim of more sustainable development of cooperation in foreign economic activity with other countries. The state policy in the sphere of economic relations also stipulates the process of organization of foreign economic activity insurance of the enterprise.

Current situation requires the executives of national enterprises to improve the relevant actions of foreign economic activity. Among the main possible measures for improving the organization of FEA at the enterprises it can be distinguish the following: creation of a separate business unit that would be responsible for successful management of FEA at the enterprise; marketing research of new markets, the choice of partners for conducting foreign economic activity by collecting relevant information about them; SWOT- analysis for developing enterprise development strategies and improve the mechanism of foreign economic activity on the basis of relevant legislation.

References:

1. Accace – 2017 Tax Guideline for Ukraine [Electronic resource]. – Available at:<https://accace.com/wp-content/uploads/2017/03/2017-Tax-Guideline-Ukraine-EN.pdf>
2. Anti-dumping investigations in Ukraine, Antidumping measures in Ukraine, dumped imports in Ukraine [Electronic resource]. – Available at: http://kpl.net.ua/en/Antidumping_investigations_in_Ukraine.html
3. Contractor, F. J. & P. Lorange. Cooperative Strategies and Alliances. / Amsterdam, Elsevier Science LtdDay G.S. Analysis for Strategic Marketing Decisions. / West Publishing Company – 2002.
Scientific supervisor: Pugachevska K.S., PhD in Economics, Associate Professor of International Management Department, Kyiv National University of Trade and Economics

Рава І. Я., студентка, 4 курс,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВ "НЕСТЛЕ УКРАЇНА" В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Компанія Nestle – найбільший в світі виробник продуктів харчування, що на даному етапі прагне не лише збільшити об'єм продажів, а й досягти впізнаваності своїх торгових марок на всіх ринках. Разом з цим ТНК нарощує свій потенціал, використовуючи стратегії прямого інвестування та підходу brownfield.

Історія діяльності Nestlé в Україні розпочалася у грудні 1994 року – з відкриття у Києві представництва Societe pour l'Exportation des Produits Nestlé S.A.

У 1998 році Nestlé купили контрольний пакет акцій Львівської кондитерської фабрики „Світоч”. З цього моменту бізнес перейшов на якісно новий рівень –розпочалася виробнича діяльність.

У травні 2003 року було куплено 100% акцій підприємства „Волиньхолдінг” (ТМ „Торчин”), що дозволило компанії стати одним з лідерів у сегменті холодних соусів. У 2010 році „Нестле Україна” знову суттєво розширює своє кулінарне портфоліо, купуючи ТОВ „Техноком” (ТМ „Мівіна”) [1].

Через насприятливу політико-економічну ситуацію ринок харчової продукції «зжимається», падають продажі, але в грошовому виразі ринок продовжує рости, це свідчить про зростання рівня цін [2].

Таким чином, щоб пристосуватися до структурних змін в економіці та втримати попит споживачів, підприємство йде на такі кроки:

- 1) зменшує упаковку;
- 2) фокусується на виробництві більш дешевої продукції;
- 3) змінює рецептуру;
- 4) інвестує у обладнання, щоб збільшити ефективність виробництва.

У 2016 компанія інвестувала близько 150 млн. грн лише в лінії для виробництва вафель "Артек" на фабриці у Львові. А загальний обсяг інвестицій в 2016 році склав близько 340 млн. грн [2].

До 2021 року Nestlé інвестує 700 мільйонів гривень в модернізацію виробництва "Мівіни" в Харкові. Проект модернізації складатиметься з двох етапів: трансформації існуючого логістичного центру у виробниче приміщення з подальшою розбудовою необхідної інфраструктури та перенесення ліній виробництва до нового приміщення [3]

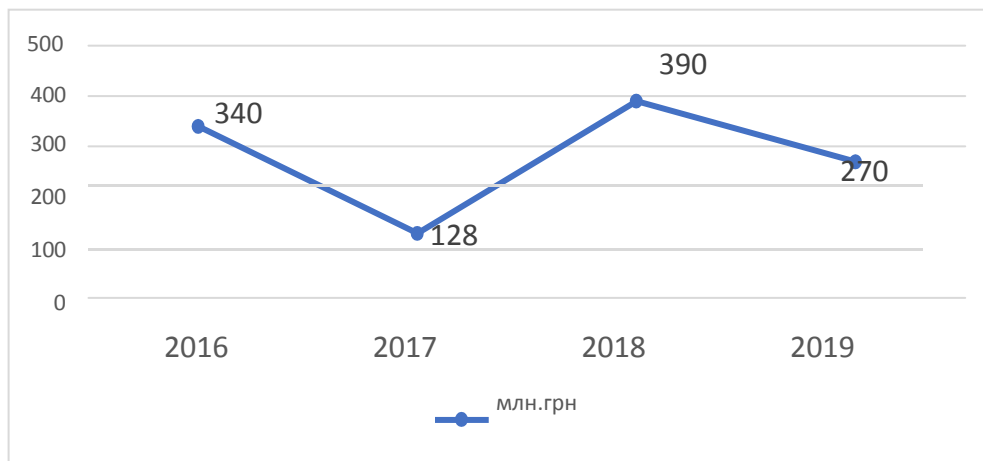

Рис. 1 Інвестиції компанії Nestlé в економіку України, млн.грн (2016 -2019 рр) [3].

Протягом багатьох років робота компанії в Україні була сконцентрована передусім на задоволенні потреб внутрішнього ринку. Експорт не був пріоритетним напрямком діяльності.

Після скасування країнами ЄС митних зборів та впровадження режиму вільної торгівлі з європейськими країнами відкрилися нові можливості для експорту. Позитивну роль відіграла і девальвація гривні – ціна на українські товари у євро стала досить привабливою [1].

Компанія експортує продукцію у 17 країн, в тому числі у Великобританію, Німеччину, Іспанію, Голландію, Польщу, Францію, Угорщину, країни Балтії, Грузію, Вірменію, Азербайджан. Усього експортується близько 15% продукції виготовленої в Україні: шоколад та батончики Lion, кетчуп та майонез [1].

Більше третини, що виготовляється на фабриці в Харкові, постачається до країн Європи та світу. Локшина під брендами Maggi, Vuitoni, Winiary відвантажується до Іспанії, Великобританії, Німеччини, Польщі, країн Балтики, Чехії, Словаччини, Голландії, Швейцарії. Окрім того, до Німеччини виконуються поставки продукції торгових марок «Мівіна» та «Торчин» [1].

Більше того, планують значно збільшити експорт холодних соусів, адже українська продукція характеризується дуже конкурентною ціною та високою якістю.

Єдиною проблемою на шляху до цього є упаковка: в країнах Європи звикли до скляної тари або пластику, а український кетчуп та майонез традиційно пакується в гнучку упаковку "дойпак", до якої іноземні споживачі не звикли. [2]

Nestlé в Україні експортує не лише товари, а й послуги. У 2012 році у Львові було створено Nestlé Business Service (NBS Lviv), що надає послуги в сфері фінансів та бухгалтерії компанії на більш ніж 30 ринках Східної та Західної Європи [2].

Щодо імпорту, то на місцеве виробництво припадає близько 70% національної продукції, відповідно до 30% завозиться з-за кордону. У більшості випадків імпорт здійснюється з країн східної Європи: Польщі, Німеччини, Франції та Іспанії [2].

Імпортують лише ту сировину, для виробництва якої в Україні немає потужностей: злакові продукти і дитяче харчування, таке як NAN, корми для тварин Purina.

Деякі напої, наприклад, NESCAFÉ GOLD імпортується з Франції. У Львові пакують NESCAFÉ CLASSIC, але продукцію в скляних банках завозять з-за кордону. [2]

Ще однією проблемою стала заборона на торгівлю з Росією, через що компанії прийшлося в максимально короткі терміни переорієнтувати зовнішньоекономічну діяльність.

NESCAFÉ GOLD раніше вироблявся на фабриці Nestlé в Росії. Зараз, єдиним виробником для України залишилася Франція. Вартість виробництва і логістики там вище, а значить, зросли ціни на українських прилавках.

У виробництві готових сухих сніданків Росію змінили на Польщу. Також в Росії були ритейл-мережі і споживачі ТМ "Торчин", цей експорт підприємство втратило.

Таким чином, в результаті дослідження ми виявили, що на діяльність ТОВ «Нестле Україна» негативно впливають структурні дисбаланси національної економіки.

Як наслідок, прийшлося переорієнтувати зовнішньоекономічну діяльність, змінити характеристики продукції (розмір упаковки, рецептура). При цьому компанія продовжує щорічно інвестувати в розвиток бізнесу в Україні, щоб зменшити витрати та збільшити ефективність виробництва, розширити експорт та мінімізувати імпорт.

Література

1. Офіційний веб-сайт ТОВ «Нестле Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nestle.ua/>
2. Стаття «Nestlé збільшить обсяги інвестицій в Україну в три рази» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://delo.ua/business/nestl-uvlichit-obemy-investicij-v-ukraine-v-tri-raza-341846/>

3. Стаття «Nestle інвестує 700 мільйонів гривень в модернізацію "Мівіни"» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/04/3/635641/>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Рошкар К. М., студент, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Текстильна промисловість є одним з основних секторів української промисловості, де офіційно працює близько 90 000 чоловік. За даними інших досліджень, в Україні у цьому секторі офіційно і неофіційно працюють понад 220 тис. осіб. Для порівняння: в Китаї – 215 млн., у В'єтнамі – 2,5 млн., в Індії – 5 млн., у Туреччині більше 750 тис.

Ще донедавна українська легка промисловість значною мірою була залежна від продажів на місцевому ринку та експорту до Росії, але з різних причин обидва ці напрями продажів різко зменшились як за обсягом, так і за вартістю. Водночас, за даними Української асоціації текстильної та швейної промисловості (UKRLEGPROM), лише близько 10% загальної продукції галузі експортується [1].

Із загального числа підприємств текстильної промисловості понад 140 здійснюють зовнішньоекономічну діяльність: експортують свою продукцію до країн Європи і СНД – в основному чоловічий та жіночий верхній одяг, костюми, блузки, сорочки, а також одяг промислового призначення, нижню білизну, рукавиці, рукавички. Визначено топ-20 ринків, які, за умови вибору правильних форм і інструментів роботи з ними, здатні показати досить швидкі результати. Серед них, крім країн ЄС: Туреччина, Китай, Індія, Єгипет, Саудівська Аравія, Канада, ОАЕ, США, Ізраїль, Білорусь, Грузія, Молдова, Японія, Індонезія, Таїланд, Бангладеш, Ліван, Філіппіни, Нігерія та Швейцарія. [2]

Проаналізувавши дані, наведені в Державній службі статистики України за період 2014-2019 роки по експорту та імпорту текстильних матеріалів та текстильних виробів, можна зробити наступні висновки. Експорт текстильних матеріалів та текстильних виробів з 2014 року (785829,6 тис.дол. США) знизився в 2015 році (634219,5 тис.дол. США), але в наступні роки цей показник почав стрімко зростати і вже в 2019 році (846660,2 тис.дол. США) обсяг експортованого товару перевищив обсяг 2014 року. Схожу тенденцію мали всі види матеріалів та виробів, крім: вати, обсяг продажів якої з 2014 року (48746,6 тис.дол. США) до 2019 року (83565 тис.дол. США) збільшився майже в два рази. Експорт текстильних матеріалів з 2014 року (21320,2 тис.дол. США) до 2019 року (10710,8 тис.дол. США) значно скоротився [3].

Імпорт текстильних матеріалів та текстильних виробів загалом починаючи з 2014 року (1883342,3 тис.дол. США) значно знизився в 2015 році (1414595,1 тис.дол. США), але в наступні роки цей показник почав стрімко зростати і вже в 2019 році (846660,2 тис.дол. США) обсяг імпортного товару перевищив обсяг 2014 року. Схожу тенденцію мали всі види матеріалів та виробів, крім: нитки синтетичні або штучні, обсяг продажів яких з 2014 року (205097,1 тис.дол. США) до 2019 року (280548,6 тис.дол. США) збільшився майже вдвічі. Імпорт одягу та додаткових речей до одягу з 2014 року (293171 тис.дол. США) до 2019 року (242132,1 тис.дол. США) значно скоротився [3].

Після 2014 році текстильна промисловість зазнала великих втрат, як галузь легкої промисловості в цілому. Це пов'язано з нестабільною політичною ситуацією в Україні та зміни вектора співпраці України. Незважаючи на труднощі, експорт та імпорт текстильного матеріалу та текстильних виробів достатньо швидко повернувся до попередніх показників, навіть з суттєвим приростом.

З метою інтенсивного розвитку міжнародної торгівлі в усіх галузях, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, за участі представників наукових та ділових кіл, експертного середовища, а також керівників зацікавлених центральних органів виконавчої влади розроблена Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років.

Дорожня карта визначає стратегічні цілі розвитку торгівлі України на чотири роки. Серед них: створення умов для розвитку сфер торгівлі та інновацій задля диверсифікації експорту українських товарів та послуг, підтримка експорту з боку держави, а також

підвищення рівня знань та навичок, необхідних підприємствам для здійснення міжнародної торгівлі. Документом визначено орієнтири для розвитку торговельних відносин України, подолання перешкод та використання наявних можливостей для розвитку експорту.

Кінцевою метою та основним завданням Експортної стратегії є перехід до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху України на світових ринках. [2].

На думку українських та міжнародних експертів, у державі, де нараховується понад 2,3 тис. підприємств легкої промисловості, ця галузь має величезний потенціал. Адже в Україні поступово нарощують свою потужність і активно розвиваються текстильний і інші напрями. Завдяки якісному пошиттю і демократичним цінам, тканини і одяг українського виробника все більше завойовують популярність не тільки на національному, але й на міжнародному ринку [1].

Література

1. Експортний виклик для української легкої промисловості [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://aucc.org.ua/eksportniy-viklik-dlya-ukrayinskoyi-legkoji-promislovosti/>

2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Samoylenko A. O., student, III course, 6 group,
faculty of foreign trade and law,
Kyiv National University of Trade and Economy,
Kyiv

FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

The main tasks of Ukraine's foreign economic activity, since the declaration of independence, have been a gradual increase in the degree of

openness of the national economy, consistent restructuring of export and import commodity structure, creation of strong export potential, introduction of modern forms of economic interaction with foreign countries, ensuring economic stability. integration into the world economy.

Foreign economic activity of agrarian enterprises of Ukraine in the conditions of globalization acquires special importance for the further development of the national economy: agriculture is a leader in the commodity structure of the country's exports and remains virtually the only sector that has provided a positive foreign trade balance for many years. At the same time, the competitiveness of the Ukrainian economy is caused by the heterogeneity of the economic space and depends on the internal and external development of the regions [1].

In Ukraine, there methods of regulation of foreign economic activity: tariffs, which are complex of measures of state regulation by means of customs tariffs and non-tariffs measures of restricted-prohibitive order that impede the penetration of foreign goods and services into the domestic market of the country. Today, there is an urgent need to improve Ukraine's trade policy mechanism with EU countries, as the EU is its largest trading partner.

Considering the peculiarities of the modern economy of Ukraine, it is possible to make strong arguments in favor of developing economic integration with the EU, first of all - it is a large market for the sale of Ukrainian products and a source for meeting the needs for consumer and investment goods [2]. Ukraine's cooperation with the EU can facilitate technological upgrading of Ukrainian production, implementation of modern management, fuller utilization of the potential of Ukraine as a transit country, which will increase the income from export of transport services and the development of related types of economic activity and social sphere. Without diminishing the importance of economic integration with the EU, there is no case for Ukraine to restrict its relations with other segments of the world food market - the countries of Asia, Africa.

The unsatisfactory state of foreign trade activity of the agrarian sector of Ukraine is to some extent a reflection of the problems of its development and imperfect state regulation. Therefore, an important prerequisite for improving the export-import relationship is the solution of a number of internal issues, in particular: elimination of price disparities in interbranch relations, creation of conditions for equitable distribution of incomes among participants of the agrarian market, completion of land reform, development and implementation of a modern quality management system, improvement of efficiency of state programs of support and

subsidies for agricultural producers, improvement of mechanisms attracting investment in agriculture, smuggling, modernization of agricultural production, etc [5]. Considering that the formulation of agricultural policy on foreign trade in agricultural products, in the context of Ukraine's WTO membership, we have a unique opportunity to use the experience of other countries and adapt it to our conditions, which is the basis for further research.

According to dynamics in last years, Ukraine has steadily increased its presence in the agrarian markets of Bangladesh, Egypt, India, Indonesia, Iraq, Iran, Canada, China, Korea, Turkey, Saudi Arabia, the United States, with exports accounting for 31%. At the same time, domestic agrarian enterprises managed to diversify markets, to record growth of exports to the countries of Asia, the Middle East (6.6 billion USD) and Africa (2.8 billion USD, growth - by 0.3%). Total exports to the Customs Union countries amounted to \$ 2.5 billion. USA [2]. In 2019, exports of Ukrainian products of the agro-industrial complex increased by 19% to \$ 22.2 billion compared to 2018, while in the structure of imports - 10%. Deliveries from crop production increased the most from last year - by 31% to \$ 12.9 billion at the expense of corn exports by 49%. Also, in 2019, exports of finished food products increased to \$ 3.2 billion compared to 2018. Supplies of soybean meal increased the most in this category - by 89% or \$ 143.9 million. In addition, livestock deliveries reached

\$ 1.3 billion a year, while exports of fats and oils reached \$ 4.7 billion. At the same time, imports of agricultural products increased by 14% to \$ 5.7 billion over the period [3].

The strategy of foreign economic activity is intended to create rules and practices of the firm's behavior on the foreign market in the role of exporter and importer of goods and services. In Ukraine modern fundamental long-term program of stable foreign trade relations should be developed in order to remove the agrarian sector enterprises from the crisis in the conditions of globalization of the economy. In order to expand markets and successfully promote domestic agricultural products to the world food markets, it is necessary [4]:

- to reorient the development of the economy of agricultural enterprises to increase export potential, provided that the balance between domestic and external demand for agricultural production is maintained;
- to increase the efficiency of production of traditional export products for Ukraine - cereals, sunflower, livestock products and increase the potential in promising sectors of world agriculture: production of rapeseed, the revival of flax production;

- to diversify the geographical structure of foreign trade in agricultural products (primarily exports), minimizing dependency on individual countries (markets), thereby enhancing the country's economic security [3];

Considering the multifaceted strategy of foreign economic activity of agricultural sector enterprises and the presence of different types of it, which is peculiar to an individual, an agricultural enterprise that wants to enter the foreign market and function effectively on it needs to make a decision on the strategy consistently, comprehensively and carefully.

To sum up, foreign economic activity of Ukraine and its agro-industrial complex is characterized by dynamic development and steady share of exports and imports of agro-industrial products in total trade volumes. In order to effectively utilize our export potential and avoid potential undesirable effects, Ukraine should concentrate its efforts on intensifying exports and securing and maintaining the competitiveness of its economy in the global economic space. The competitiveness of enterprises, the demand for products, the level of profit and, in general, all the viability and further activity of agricultural enterprises, both in the domestic and foreign markets, depend on the strategy of foreign economic activity of the agricultural sector enterprises. Improperly selected and developed strategy of foreign economic activity of agrarian enterprises may lead them to bankruptcy in the future.

References

1. <https://ukranews.com/ua/news/681772-verhovnyj-sud-vyznav-zakonnym-zviltannya-pershogo-zastupnyka-golovy-lvivskoyi-oblrady-dvoryanyn>
2. [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2016/5\(88\)/5.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2016/5(88)/5.pdf)
3. http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES/1_2.pdf
4. <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/81.pdf>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Олейніков Ю. О.

Стельмах Ю. І., студентка, 1 курс, 14 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ «FOZZY GROUP»

Одна з найбільших торгово-промислових груп України, один з чільних українських ритейлерів, який має понад 680 торговельних об'єктів по всій території країни, виробництво продуктів харчування, банківський та ресторанний бізнеси, – усе це робота FOZZY GROUP. Компанія презентує торгівлю продуктами і товарами для дому: супермаркети «Сільпо», делікатес-маркети Le Silpo, оптові гіпермаркети Fozzy, магазини біля дому «Фора» та дискаунтери thrash! Також у мережах представлені товари під власними торговими марками «Премія», Premia Select, «Повна чаша», EXTRA. Це саме ті характеристики, які ми знаємо та звичні для прийняття.

Проте, хочеться зробити наголос на фактах, що нам мало відомі. З початку свого заснування у 1997 році Fozzy Group фокусується на інноваційному вдосконаленні бізнесу, створює нові можливості для ринку та стимулює розвиток галузі, впроваджує сучасні рішення в усіх напрямках діяльності. Інвестиції в покращення бізнес-процесів допомагають групі компаній утримувати провідні позиції на ринку ритейлу. Завдяки логістиці торговельних мереж через власні розподільні центри налагоджено своєчасне постачання магазинам продуктів харчування по всій Україні. Крім того, в групі компаній функціонує власна система контролю якості, яка забезпечує дотримання стандартів зберігання, транспортування і продажу товарів. Fozzy Group продовжує впроваджувати інноваційні проекти. Зокрема, це каси самообслуговування та додаток, що дає змогу прив'язати банківську картку і розраховуватися телефоном [4].

У 2018 році вони розпочали низку важливих екопроектів. Розглянемо їх більш детально.

1. *Станції сортування Silpo Recycling.* У партнерстві з ГО «Україна без сміття» запущено станції сортування Silpo Recycling. Перша станція була відкрита по вул. Петра Калнишевського, 2 в Києві і розпочала роботу у травні. [6] Це перша в Україні мобільна станція з прийому вторсировини широкого спектру біля супермаркету. Вона приймає всю вторинну сировину, яка підлягає переробці. За здачу

сировини гості будуть отримувати бали на карту «Власний Рахунок» від Сільпо. 47 людей/день в середньому приймає 1 станція. близько 177 кг/день приносять Гості вторинних ресурсів. Понад 34 000 кг вторресурсів відправлено на переробку в 2018. [4] Вже у грудні відкрили ще дві такі станції, а у 2019 встановили аналогічні в інших містах України: по 2 – в Запоріжжі та Львові, по 1 – у Харкові, Сумах та Одесі. [6]

2. *Системи рекуперації тепла.* В мережі супермаркетів «Сільпо» почали встановлювати системи рекуперації тепла від холодильного обладнання, які дають змогу більш ощадливо використовувати електроенергію. Так лише один магазин в місті Києві за адресою вул. Полярна, 20-Д за рік заощаджує 208 660 грн., використовуючи систему рекуперації тепла. Це складає 21% економії від споживання електроенергії холодильним обладнанням, як показав тестовий період. [2]

3. *Використання енергозаощадливого освітлення.* У всіх магазинах мережі «Сільпо» люмінесцентні лампи у магазинах замінили на LED: 74 000 ламп та 17 000 панелей дозволили зекономити понад 19 млн кВт.[5]

4. Екологічні норми «ЄВРО-5» – «ЄВРО-6». Починаючи з 2018 р. почали оновлювати автопарк. Всі нові автівки відповідають екологічним нормам «ЄВРО-5» – «ЄВРО-6». Так, у 2018 р. було придбано 120 нових тягачів та 40 напівпричепів, тоді як загальне число автопарку – 557. Ще 21 новий спринтер потрапив до автопарку вже на початку 2019 року. Це означає зменшення витрат палива та негативного впливу на довкілля, а також перехід на високі екологічні стандарти у майбутньому. [3]

5. *Проведення конкурсів.* Одним із прикладів є подія, коли молоді українські дизайнери отримали шанс продемонструвати свої таланти всій Україні завдяки конкурсу графічного дизайну Premiya Design Awards. Дизайн для продукції ТМ «Премія» (чашки, запальнички, сумки для покупок) потрібно було створити з трьох заданих тем:

- «Супермаркети/покупки»;
- «Екологія» (запровадження екологічно дружнього пакування для товарів та органічні й екологічно чисті продукти за прийнятними цінами);

- «Футбол». [1]

2 місце посіла учасниця з макетом сумки екологічного характеру.

6. Випуск рекламної продукції екологічного змісту. По містах

України розміщені агітаційні плакати та 2 726 інфотабличок з енергозбереження. [5]

7. Впроваджено контроль раціонального використання обладнання персоналом. [5]

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що керівництво мережі торгово-промислових груп формують свою стратегію розвитку та політику конкурентоспроможності компанії маючи за основу підвищення ефективності т енергозбереження. Fozzy Group здивувала нас екологічними рішеннями. Залишаючи небайдужими до екологічних проблем та проблем переробки сміття. Зараз 5% території України займають сміттєзвалища, а для вивезення цього сміття знадобиться 625 000 вагонів – в основному, тому що відходи без сортування відправляються на поховання, а не на переробку. Впродовж року першу на станції сортування Silpo Recycling у відправили 34 000 кг вторресурсів. І це лише вклад однієї компанії. Але вони слугують прикладом для інших компаній та торговельних марок.

Література

1. FOZZY GROUP ЗАПОЧАТКОВУЄ КОНКУРС ПРЕМІЯ DESIGN AWARDS. 2011. URL: <https://www.fozzy.ua/>
2. FOZZY GROUP ЗБІЛЬШИЛА ОБОРОТ ПРОДУКТОВИХ МЕРЕЖ НА 26%. 2019. URL: <https://www.fozzy.ua/>
3. ГРУПА КОМПАНІЙ FOZZY GROUP. 2020. URL: <https://www.fozzy.ua/>
4. Оборот Fozzy Group. 2020. URL: <https://rau.ua/>
5. ТОВ «СІЛЬПО-ФУД». 2020. URL: <https://silpo.ua/>
6. Новини FMCG-рітейлу. 2019. URL: <https://rau.ua/>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Молчанова Е. Ю.

Уманців В. Ю., студент, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АКТИВІЗАЦІЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Серед найбільш актуальних проблем у сфері зовнішньоекономічної діяльності важлива роль відведена розробленню засад організаційного забезпечення експортної діяльності підприємства на основі вирішення цілої низки питань, а також розкриття його особливостей як однієї з функціональних підсистем менеджменту [1]. Меблева галузь є однією з найбільш значущих у формуванні експортного потенціалу України. При цьому деревообробна галузь залишається однією з небагатьох сфер української промисловості, яка змогла значно наростити обсяги виробництва. Так, зокрема, порівняно з 2012 р. деревообробне виробництво України за підсумками 2019 р. зросло на 25,9%. Станом на 1 жовтня 2019 р. у деревообробну галузь у цілому надійшло 414,8 млн дол прямих іноземних інвестицій, що на 36,3% більше, ніж на кінець 2016 р. За таких умов галузь почала стрімко відновлювати свої позиції [2].

Таблиця

Деякі потенційні експортні ринки для української меблевої продукції

Країна	Особливості меблевої галузі
Польща	Галузь швидко зростає та є добре інтегрованою в ланцюжки вартості ЄС. Значне число українських компаній вже експортують продукцію в цю країну. Існуюче співробітництво між компаніями в Україні та Польщі. Попит на комплектуючі та напівфабрикати зростає. Ціни у цілому є сприятливими для українських виробників
Латвія	Швидко зростаюча експортно-орієнтована галузь з обмеженими внутрішніми можливостями. Деякі українські компанії вже експортують продукцію в цю країну. Попит на комплектуючі та напівфабрикати зростає. Ціни у цілому є сприятливими для українських виробників
Німеччина	Великий ринок. Схильність до аутсорсингу (частини) виробництва. Деякі сегменти ринку є чутливими до ціни (низький/середній) та потенційно відкритими для імпорту
Іспанія	Великий ринок, що швидко зростає. Простіше бізнес- середовище, ніж в інших країнах ЄС

Франція	Великий ринок. Відкритий ринок. У деяких сегментах може бути попит на продукцію українських виробників
Об'єднані Арабські Емірати	Характеризується відкритістю для торгівлі, у тому числі з Україною. Багатий ринок, який швидко зростає порівняно з ЄС. Залежність від імпорту. Торговельний хаб для всього регіону Перської затоки

Джерело: Складено автором на основі: [4].

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку про те, що продукція меблевої промисловості України спроможна успішно конкурувати на зовнішніх ринках. Водночас українська меблева галузь ще недостатньою мірою інтегрована у світові ринки. Так, зокрема, Україна посідає 60-е місце за обсягом імпорту і 41 – за обсягом експорту у світі. На експорт припадає приблизно 40% від вартості офіційного обсягу виробництва в Україні. Проте, враховуючи, що значна частка місцевого виробництва меблів не потрапляє до офіційної статистики, реальна частка експорту є меншою. У грошовому вираженні експорт українських меблів складав 336,5 млн. дол. США у 2017 р. і 356,1 млн. дол. США у 2018 р.

З огляду на близькість та розміри ринку ЄС, а також імплементацію Угоди про вільну торгівлю між ЄС та Україною, ринок ЄС буде перспективним напрямом для експорту української меблевої продукції і надалі. У результаті він став більш орієнтованим на експорт і зосередився на підвищенні якості, дизайну та впровадженні інновацій. Попри недавнє погіршення балансу торгівлі меблями в ЄС, європейські виробники залишаються головними учасниками міжнародного меблевого ринку. Їхнє домінування на внутрішньому ринку меблів ЄС також не зазнає суттєвих змін протягом найближчих трьох–п'яти років [3]. У цьому зв'язку доцільно навести огляд потенційних експортних ринків меблевої галузі України (таблиця).

Доволі перспективними для експорту українських меблів є ринки США, Німеччини, Великобританії, Франції, Канади та багатьох інших країн. За останні роки географія експортних поставок істотно змінилася. Так, частка експорту в країни СНД знизилася з 69% до 24%, а в країни ЄС – зросла з 22% до 65%. У 2017 р. 33% експортованих з України меблів надходили до Польщу, 10% – у Німеччину, 9% – у Росію. Сьогодні експорт меблів з України становить приблизно 0,5 млрд дол, тоді як експорт в сусідній Польщі перевищує 7 млрд дол щорічно [2].

Застосування заходів та інструментів державного впливу на експортну діяльність мають бути спрямовані на зміцнення конкурентних позицій національних експортерів на світовому ринку, згладжування диспропорцій, зумовлених нестабільністю політичного, економічного характеру. Досвід розвинених країн свідчить про присутність тісного співробітництва державних структур, що здійснюють підтримку експорту, з підприємствами-експортерами, торговельними й фінансовими організаціями. Компанії, які використовують державну підтримку, мають більше шансів для отримання переваг у конкурентному протистоянні на зовнішніх ринках. Водночас експортна діяльність перебуває під впливом різного роду національних і міжнародних торговельно-економічних факторів зовнішнього середовища [5].

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку про те, що підприємства меблевої промисловості України володіють значним експортним потенціалом. Протягом останніх років істотної диверсифікованості зазнала географія українських експортних поставок, що здійснюються національними підприємствами меблевої промисловості. Внаслідок дії Угоди про повну та всеосяжну зону вільної торгівлі України з ЄС ринки Європейського Союзу поступово стають найважливішим напрямом продажу продукції української меблевої промисловості.

Література

1. Мельник Т., Пугачевська К. Перспективи розвитку експорту України в умовах євроінтеграції. Журнал європейської економіки. 2018. Том 17. №2. с. 208-224
2. Огляд ринку меблів в Україні: стан та тенденції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rubarbs.com/ua/article/oglyad-rinku-mebliv-v-ukraini-tendantsii-rozvitku>
3. ЄС і Україна: непорівнянність масштабів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ekoinform.com.ua/?p=5507>
4. Дорожня карта конкурентоспроможності розвитку меблевої галузі України у 2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uafm.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/dorozhnya-karta-dlya-rozvytku-meblevogo-sektoru-ukrayiny.pdf>
5. Шепелева Н., Скотнікова Л. Методичні підходи до забезпечення конкурентоспроможності підприємства меблевої

промисловості. Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут». 2017. №46. с. 4-8

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Мельник Т. М.

Урсатій А. Е., студентка, 1 курс, 1 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ЕКСПАНСІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ-ЕКСПОРТЕРІВ

Сьогодні українські підприємства функціонують у складних економічних умовах. Особливо це стосується підприємств - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), які втрачають партнерів у країнах СНД і вимушені шукати нові зарубіжні ринки. Така ситуація потребує розробки низки стратегічних заходів з урахуванням специфіки товару чи послуг експортоорієнтованого підприємства. Тому питання розробки стратегії зовнішньої експансії є досить актуальними не лише для сучасної економічної науки, але й для практики менеджменту.

Деякі питання розробки експортних стратегій аналізуються переважно на прикладі машинобудівних підприємств України [4], тоді як особливості виходу на зарубіжні ринки підприємств інших експортоорієнтованих галузей залишаються поза увагою науковців. Зважаючи на те, що перед численними вітчизняними підприємствами сьогодні постає завдання переорієнтації експортної діяльності, в даному дослідженні поставлено за мету розробку стратегії виходу на нові зарубіжні ринки, виділення ключових стратегічних заходів вітчизняних підприємств на етапі виходу на європейські ринки.

Проведений аналіз зарубіжних ринків показав, що за чинниками географічної віддаленості та політичних ризиків найбільш потенційно привабливими для просування продукції вітчизняних підприємств є ринки саме європейського регіону [1]. Ряд вітчизняних підприємств уже просунулися в цьому напрямку. Наприклад, серед підприємств Вінниччини, які вже присутні на ринку країн Європи, можна назвати наступні: машинобудівне підприємство «Брацлав», Українська

горілчана компанія "Nemiroff", швейна фабрика «Володарка», швейна фабрика

«Поділля», Хмельницька швейна фабрика «Лілея», Вінницька кондитерська фабрика «РОШЕН», Вінницький олійно-жировий комбінат та ін. Кожне з вказаних підприємств використовує свої стратегії виходу на європейські ринки [2]. Аналіз стратегій виходу на європейські ринки провідних експортоорієнтованих підприємств Вінницької області свідчить, що вибір стратегії залежить від ряду чинників, серед яких можна виділити: 1) розмір підприємства та його фінансові можливості; 2) унікальність продукту; 3) галузева приналежність підприємства [1, 3].

Великі вітчизняні підприємства, а також виробники унікальної продукції (а це переважно підприємства машинобудування та літакобудування) мають ряд переваг при виході на європейські ринки. В той же час значна кількість середніх підприємств намагаються сьогодні проникнути на ринок європейських держав з досить поширеною продукцією. Наприклад, це підприємства харчової промисловості, більшість з яких можуть застосувати для цього лише стратегію прямого експорту, створивши у своїй структурі спеціальний експортний відділ і поклавши на нього обов'язки з пошуку іноземних партнерів.

Отже, сучасний етап зовнішньоекономічних відносин України потребує від експортоорієнтованих підприємств розробки стратегії виходу на нові зарубіжні ринки. Стратегічний аналіз можливих ринків збуту продукції вітчизняних експортоорієнтованих підприємств показав, що пріоритетними ринками збуту для них є ринок держав Західної та Центральної Європи, насамперед, Польщі, Німеччини, Чехії, Австрії [1, 5].

Дослідження експортних стратегій провідних підприємств Вінницької області показало, що різні за розміром підприємства використовують у своїй діяльності різні види стратегій проникнення на нові зарубіжні ринки. Великі виробники, як корпорація «РОШЕН», можуть дозволити собі інвестувати в зарубіжні компанії і використовувати стратегію непрямого експорту. Підприємства легкої промисловості Вінниччини використовують переважно стратегію непрямого експорту шляхом надання послуг на умовах давальницької сировини. Але більшість підприємств Вінниччини використовують стратегію прямого експорту шляхом встановлення контактів з іноземними партнерами або через експортні відділи у складі підприємства, торгові представництва за кордоном. Аналіз впливу

чинників макроекономічного середовища на етапі реалізації стратегії виходу на європейські ринки дозволив виділити такі фактори впливу: зростання валютного курсу; високі стандарти якості продукції в Європі; низький рівень довіри до українських експортерів; використання в Європі «Інкотермс 2010»; використання новітніх інформаційних систем в експортних операціях. З урахуванням описаних впливів оточуючого середовища виділено наступні заходи з реалізації стратегії виходу на нові зарубіжні ринки: перехід на умови «Інкотермс 2010»; отримання сертифікатів якості в Європі; проведення навчання управлінських кадрів у Європі та навчання персоналу іноземним мовам; використання сучасних інформаційних технологій у документообігу експортної діяльності. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою стратегій виходу на нові зарубіжні ринки для вітчизняних підприємств основних експортоорієнтованих галузей – окремо для АПК, чорної металургії, машинобудування тощо.

Література

1. Бестужева С.В. Управління експортною діяльністю підприємства: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Харківський держ. економічний ун-т. Х., 2003. 20 с.

2. Бойко О. Розробка вітчизняними підприємствами стратегії виходу на нові зарубіжні ринки. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №7 (181). С. 31-40

3. Початок режиму вільної торгівлі з ЄС. Які зміни чекають на український бізнес URL: <http://www.eurointegration.com.ua>.

4. Співаковська Т.В. Формування маркетингових стратегій машинобудівних підприємств в умовах інтернаціоналізації ринків: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». К., 2009. 20 с.

5. Ткаченко О.В. Маркетингова стратегія зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Харківський національний економічний ун-т. Х., 2015. 20 с.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Сукурова Н. М.

Цанько І. В., студент, 1 курс, 5м група,
факультет економіки менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КРОСКУЛЬТУРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ТНК

Транснаціоналізація посідає одну з ключових місць серед процесів, що відбуваються у світовому господарстві. Вона виступає як об'єктивний процес, обумовлений міжнародним одиничним поділом праці, і породжує транснаціональні форми кооперації.

На початку третього тисячоліття особливо гостро відчувається вплив глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграційних процесів на розвиток національної економіки, що знайшло відображення у зростанні масштабів міжнародного співробітництва. Динамізм і складність сучасного бізнес-середовища поставили перед керівництвом транснаціональних корпорацій нові складні виклики, до вирішення яких необхідно підходити комплексно. Саме життя потребує кардинальних змін у поглядах на шляхи ефективного функціонування ТНК у ринковому середовищі. За оцінками фахівців, в умовах глобалізації бізнесу перед міжнародними компаніями постає стратегічне завдання щодо подолання крос-культурних розбіжностей. Ця проблема не обминула й Україну, яка почала найбільш активно стикатися з питаннями інтеграції протягом останніх 10 років [1, с.22].

Проблеми крос-культурних відмінностей в міжнародному бізнесі стали досліджуватися з 1970-х рр. спочатку невеликими країнами (Фінляндія, Данія, Швеція, Голландія), а потім і провідними світовими державами (Німеччина, Великобританія, США)[2]. При цьому проблеми в міжкультурному спілкуванні виникають не в силу труднощів спілкування, а в силу відмінностей індивідів [3].

В результаті перетину різних культур можливі негативні (конфлікти) і позитивні (взаємне культурне збагачення, нові відкриття, цікаві ідеї, корисні знання) наслідки. Вплив культурних відмінностей часто має приховану форму. Тому їх можна виявити при взаємодії і порівнянні[4, с. 49].

На сьогоднішній день, враховуючи умови глобалізації ринку та необхідності виявлення та контролю протиріч які виникають в мультинаціональних компаніях, можна виділити наступні основні типи конфліктів:

- крос-культурні конфлікти між представниками культури і положень;
- несхожість (іноді протилежність) культурних феноменів і цінностей представників різних культурних груп;
- протидія між національною та організаційною культурою компанії;
- протиріччя між субкультурами й різними рівнями культури.

Таким чином, у системі управління людськими ресурсами культурні особливості тієї чи іншої нації стають одним з резервів розвитку організації, що об'єктивно викликає необхідність розглядати дане коло проблем не тільки на прикладному, але і на теоретичному рівні. Умовно можна виділити дві групи проблем. Перша це труднощі працівників, які тривалий час перебувають за кордоном у відрядженнях, що працюють за кордоном за трудовими угодами та ін. До таких труднощів можуть ставитися мовні бар'єри, нерозуміння на рівні принципів і стандартів поведінки проблеми адаптації до життя в іншій країні та ін.

Другий комплекс проблем пов'язаний зі стратегіями компаній, що відкривають філії в інших країнах (з іншої культурою) і не враховують ці національні особливості, що в кінцевому рахунку призводить до суттєвих економічних втрат.

Управління крос-культурними колективами розглядається як частина крос-культурного менеджменту і управління персоналом.

Представники різних ділових культур в крос-культурних колективах мають різні мотиви, стимули, правила, норми, традиції, комунікаційні стилі, а також можуть по-різному сприймати робочі ситуації [5, с. 35].

Як результат, культурний контекст та крос-культурний менеджмент в цілому в ТНК суттєво впливає на спосіб ведення бізнесу (економічна практика), змушуючи пристосувати активну діяльність до соціокультурних потреб, що діють у певній місцевій громаді. Вони виконують фундаментальну роль у здійсненні ділової діяльності в міжнародному масштабі (міжнародний бізнес / міжнародне підприємництво), особливо в процесі глобалізації та інтеграції світової економіки в Європі.

Література

1. IOM (2016). 20 years IOM in Ukraine: overview of activities. URL: <https://goo.gl/1ujMK0> (Accessed 15 March 2017).

2. Lewis, R.D. (1996). *When Cultures Collide: Managing Successfully Across Cultures*. London: Nicholas Brealey Publishing.

3. Гібадулін, Р. Х. Крос-культурний підхід до розвитку міжнаціонального, міжрегіонального та міжнародного бізнесу / Р. Х. Гібадулін // *Проблеми сучасної економіки*. - 2006. - № 1/2 (17/18). - С. 436-438

4. Василенко, Н. Г. Розвиток крос-культурного менеджменту / Н. Г. Василенко // *Альманах сучасної науки і освіти*. - 2013. - № 2 (69). - С. 48-50.

5. Todorova, N. (2008). *Cross-cultural management*, DonNTU, Donetsk, 330 s.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту КНТЕУ Дєєва Н. Е.

Циб К. В., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОМПАНІЯ «LVMH» В УМОВАХ КРИЗИ COVID-19

LVMH (Louis Vuitton Moët Hennessy) — французька компанія, виробник предметів розкоші. З моменту свого створення в 1987 році світовий лідер індустрії розкоші, група LVMH, функціонує на підставі бізнес-моделі, зазначеної динамічним розвитком.

До складу групи LVMH входять 75 видатних Будинків, що спеціалізуються на випуску високоякісної продукції. Це єдина група, сфера діяльності якої охоплює всі п'ять основних сегментів ринку товарів класу люкс: вина і міцні алкогольні напої, мода і вироби зі шкіри, парфумерна і косметична продукція, годинники і ювелірні вироби, а також елітна мережу роздрібної торгівлі. В даний час штат LVMH налічує 156 000 співробітників, що працюють в різних країнах світу. Річний оборот групи в 2017 році склав 46,8 мільярдів євро. [1].

Варто зазначити, що це компанія, яка має «міцне здоров'я» із позначкою A1 від міжнародного рейтингового агентства з прогнозування ризиків Standard & Poor's. [2]. Окрім цього, це одна з небагатьох компаній, акції якої не зменшились, а навіть збільшились

на +1,22% за акцію у той час, коли «рухнув» ринок цінних паперів багатьох компаній у зв'язку з пандемією COVID-19.

Завдяки двом з принципів «Етичного кодексу поведінки LVMH», а саме принципу «децентралізованої організації» та «стійкості ноу-хау» режим роботи гарантує автономію та сильну реакцію будинків відповідно до світових викликів. Саме це дозволяє бути максимально наближеними до їх клієнтів, забезпечувати швидке, ефективне, справедливе прийняття рішень та мотивувати своїх співробітників у довгостроковій перспективі, заохочуючи їх проявляти свій підприємницький дух. [1].

Таким чином, після спалаху пандемії COVID-19, деякі сегменти з існуючих шести ринку товарів класу люкс LVMH переформували своє виробництво на допомогу у боротьбі з вірусом.

За підтримки своїх Maisons та міжнародної мережі співробітників група LVMH бере участь у боротьбі проти Covid-19. Прикладом дій групи LVMH в Італії є Bulgari, що розпочав масштабне виробництво гідроалкогольного гелю за допомогою свого парфумерного партнера ICR Cosmetics. Будинок Fendi також долучився протягом декількох тижнів, фінансово підтримуючи регіон Ломбардію, з одного боку, і направляючи хірургічні маски в Тоскану, з іншого.

Будинок Logo Piana пожертвував Фондазіоне Вальсесію, щоб допомогти лікарням у долині Вальсесії на півночі Італії та забезпечити їх необхідним обладнанням. Крім того, Будинок виготовляє та постачає ковдри для приймалень людей, поміщених у карантин, та надає матеріально-технічну допомогу у Вальсесії.

Acqua di Parma бере участь у національних зусиллях Італії своєю акцією солідарності #StayHome. Весь дохід від онлайн-продажу товарів для дому та особистої гігієни (гоління, креми тощо) буде переданий благодійним організаціям на підтримку надзвичайних ситуацій зі здоров'ям. [1].

Після залучення виробничих підрозділів домів для парфумерії та косметики Guerlain, Parfums Christian Dior та Parfums Givenchy, які розпочали виробництво та безкоштовне розповсюдження гідроалкогольних гелів у великих кількостях, до мобілізації був приєднаний Moët Hennessy. За допомогою міжнародної мережі співробітників та виробничих майданчиків відділ Wines & Spirits групи LVMH вже зробив численні внески у всьому світі, кількість яких зростає з кожним днем. Філіп Шаус, голова та генеральний директор Moët Hennessy, вітає безліч ініціатив, які вже реалізуються цими будинками. Зіткнувшись з Covid-19, в різних будинках, що

працюють в Китаї, була швидко організована солідарність для підтримки та захисту 15 000 працівників Групи в країні. LVMH, Fendi, RIMOWA, Moët Hennessy та Bulgari забезпечили постачання захисних засобів, таких як гідроалкогольний гель або хірургічні маски, для використання своїх співробітників.

Що стосується Maison Louis Vuitton, то він організував онлайн-місяць «Caring Month» протягом березня, який визначався конференціями з питань здоров'я, пропозицією подарунків з нагоди проведення Міжнародного дня прав жінок, де регулярно закликає заспокоїтись, щоб підтримати своїх працівників у цей важкий період. Так само Bulgari організував онлайн-фітнес-сесію під час Міжнародного дня прав жінок, а Make Up For Ever відкрив ефемерний перукарський салон у своїх офісах, якщо працівники не змогли скористатись цим сервісом вдома або в салоні. [1].

Спрямованість дій, здійснених у Сполучених Штатах, направлена для підтримки медичного персоналу. Moët Hennessy USA, американська організація підрозділу Wines & Spirits групи LVMH, зробила пожертви двом асоціаціям, «Гільдії барменів США» та «Національному фонду освіти асоціацій ресторанів (NRAEF)», які надають допомогу всім, хто втратив роботу.

Паралельно спиртовий завод Woodinville, розташований у штаті Вашингтон, реорганізує своє виробництво з метою виробництва тисяч літрів алкоголю для санітарних цілей.

Компанія "Fresh" надає допомогу лікарням: 10 000 засобів по догляду за шкірою (очищувачі та зволожуючі засоби) відправляються до ізоляційних центрів для безпритульних пацієнтів із Covid-19, а також медичних працівників з кількох лікарень у Нью-Йорк.

Sephora допомагає двом нью-йоркським лікарням, даруючи набори продуктів для використання медичними працівниками на передовій у цій кризі здоров'я. Ілюстрація солідарності та синергії у роботі групи LVMH.

Інші будинки чекають сертифікації влади на розповсюдження хірургічних масок. Серед них і Marc Jacobs. [1]. Форс-мажорні обставини – це дійсна перевірка ефективності та «філософії» підприємства у час структурних дисбалансів. LVMH підкріплює діями власні постулати, що не може залишити без уваги та поваги.

Література

1. Офіційний сайт компанії LVMH [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.lvmh.fr/groupe/identite/lentreprise-lvmh/>

2. Офіційний сайт компанії Standard & Poor's [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/trending/2150EhGJnU0aXFs8nMJtjQ2>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Чурикова О. М., студентка, 3 курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ З ІНДІЄЮ

Зовнішньоекономічні зв'язки між країнами щодня поглиблюються. Посилення відносин з Індією є важливим складником політики України в Азії. Україна та Індія розпочали свої зовнішньоторговельні зв'язки після проголошення незалежності України. Договірною-правова база двосторонніх відносин між Україною та Республікою Індія складається з 19 чинних міжнародних угод [3]. Проте обсяги торгівлі залишаються невеликими (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів взаємної торгівлі товарами України та Індії

Рік	Обсяги, млн. дол. США		Темпи зростання ланцюгові, %	
	експорт	імпор	експорт	імпор
2016	1903,1	–	131,8	–
2017	2205,7	561,3	115,9	115,5
2018	2175,9	616,7	98,7	109,9
2019	2024,1	741,1	93,0	120,2

Джерело: складено автором за: [2].

За даними Державної служби статистики України у 2019 р. у структурі імпорту України з Індії найбільшу частку склали такі товари: фармацевтична продукція (23,2%); палива мінеральні, нафта і продукти перегонки (11,8%); електричні машини (11%); органічні

хімічні сполуки (6,6%); реактори ядерні, котли, машини(4,1%); хімічна продукція (3,1%) [2].

Більшість індійських компаній, що представлені в Україні, займаються торгівлею. Фармацевтика є їх основним сектором, на який припадає дещо менше 30% експорту з Індії до України. Ряд індійських компаній, таких як Abryl Pharm LLC, Dia Pharma Limited, DR. Reddy's Laboratories Ltd., Euro Lifecare Ltd., Hetero Labs Limited мають представництва в Україні. Протягом останніх п'яти років їх частка на фармацевтичному ринку України варіюється у межах 6-7%. Представництва найбільших фармацевтичних компаній заснували "Асоціацію індійських виробників фармацевтики" в Україні (IPMA). Як зазначає IPMA, зараз в умовах розповсюдження Covid-19 індійські фармацевтичні компанії готові збільшити поставки протівірусних препаратів до України [4].

У свою чергу, Україна експортувала до Індії у 2019 р. жири та олії тваринного або рослинного походження (71,5%); добрива (5,9%); реактори ядерні, котли, машини (5,0%); пластмаси, полімерні матеріали (3,4%); чорні метали (3,3%); зернові культури (2,1%) [2].

Переважання у товарній структурі експорту України до Індії групи товарів «жири та олії тваринного або рослинного походження» пояснюються тим, що внутрішнє виробництво соняшникової олії у Індії не встигає за зростаючим попитом, який задовольняються, в основному, завдяки імпорту.

Також необхідно зазначити про важливість військово-технічної співпраці між Україною та Індією. Наприкінці червня 2015 р. Укроборонпром оголосив про початок співпраці з Індією в авіабудівній галузі. У лютому 2020 р. у м. Лакхнау (Індія) ДК "Укроборонпром" взяв участь у міжнародній оборонній виставці DefExpo-2020. Пріоритетом для української сторони було досягнення домовленостей про збільшення частки довгострокових інноваційних проектів у військово-технічній співпраці України та Індії. Також було досягнуто домовленостей щодо питань обміну інформацією між банківськими та фінансовими установами обох країн, зокрема, щодо визнання банківських гарантій державних українських банків, що має пришвидшити виконання вже укладених контрактів. За прогнозами експертів у 2020 показники експорту озброєння та послуг підприємств-учасників концерну "Укроборонпром" мають збільшитися орієнтовно на 30% [5].

Для посилення співпраці України та Індії, зокрема, збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, можна запропонувати такі заходи:

- акцентувати увагу на тому, що Індія готова приймати українські високоякісні товари не лише у вигляді сировини, а й у вигляді готової продукції [1];

- індійським компаніям доцільно розширити номенклатуру експорту товарів до України (оскільки на даний час експорт Індії сконцентрований, переважно у фармацевтичному секторі);

- зважаючи на перспективи співпраці не тільки щодо експорту продукції сільського господарства, а і високотехнологічних товарів (літакобудування, космічна та військова галузі), необхідно шукати шляхи для укладення двосторонньої угоди про вільну торгівлю, принциповим пунктом якої має стати збереження та посилення контролю за дотриманням існуючих стандартів щодо імпортованої до України індійської фармацевтичної продукції [1, с. 23].

Україна та Індія отримують як політичні, так і економічні вигоди, якщо будуть розвивати взаємну торгівлю, зміцнювати економічне, наукове, технологічне, військове і технічне, культурне співробітництво. Існує величезний потенціал для розвитку торговельного й економічного співробітництва між Україною та Індією, оскільки ринок України відкритий для індійських товарів [1].

Література

1. Коровайченко Н. Антикризова зовнішньоторговельна політика України// Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право – 2016 р. – с. 16-26.

2. Державна служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Державна підтримка українського експорту. Стан та аналіз виконання двосторонніх угод економічного характеру між Україною та Індією. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=ind

4. Новини Ірпа громадської організації «Асоціація індійських фармацевтичних виробників» URL: <https://www.ipma.ua/news/events/1674/>

5. УкрОборонПром URL: <https://ukroboronprom.com.ua>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Дьяченко О. В.

Шуль В. В., студентка, III курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПІДПРИЄМСТВА ІТ-ГАЛУЗІ ЯК ДРАЙВЕР СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ «КРЕМНІЄВОЇ ДОЛИНИ»

Український ІТ-ринок на сьогодні – це 160 тисяч ІТ-спеціалістів, котрі працюють у близько 1600 компаній. Доречно відзначити, що клієнтами українських ІТ-компаній є більше 100 учасників списку Fortune (рейтинг найбільших компаній за рівнем доходу) [1]. За обсягами експорту вже кілька років поспіль українська ІТ-галузь демонструє позитивну динаміку та поступово витісняє звичні до цього експортні сектори: важку промисловість та природні ресурси. ІТ-сфера стала другою найбільшою галуззю з експорту послуг, займаючи понад 20% від усіх послуг, що експортуються Україною. Частка ІТ-індустрії в українській економіці становить 4% ВВП. Британська аутсорсингова асоціація Global Sourcing Association назвала Україну кращою країною з надання послуг аутсорсингу в 2017 році [2].

З огляду на вищезазначене, підприємства ІТ-галузі мають реальну перспективу створити в Україні «Кремнієву Долину». Крім цього, доречно зазначити, що ця галузь є однією з «найгнучкіших» в умовах різних структурних дисбалансів. Актуальним прикладом може стати діяльність ІТ-підприємств в умовах карантину. В той час, коли переважна більшість суб'єктів ЗЕД, в тому числі і експортерів послуг, все частіше наголошують на перспективі банкрутства, ІТ-компанії остаточно перейшли на роботу вдома.

Політична та економічна ситуація суттєво впливає на розвиток ІТ. Після кризи 2014 року, ІТ-індустрія стала своєрідним рятувальним колом для багатьох українців, безпечною буферною зоною. Зважаючи на здобутки порівняно молодій галузі, ІТ-індустрія потребує виваженого державного регулювання. Тому Міністерство цифрової трансформації активно працює над підготовкою реформи оподаткування для ІТ-галузі.

Уряд пропонує ввести п'яту групу платників податків саме для ІТ-сфери, де податок з обігу становитиме в розмірі 4–7% від доходу компанії. Для співробітників передбачені наступні умови оподаткування: нульова ставка податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), 1,5% військового збору і єдиний соціальний внесок (ЄСВ)

на рівні двох мінімальних заробітних плат. Без податку на прибуток. Проте, варто зазначити, що є вимоги щодо приєднання до п'ятої групи ФОП, а саме:

- компанія із кількістю співробітників більше 10;
- частка експорту у прибутку — більше 75%;
- частка фонду заробітної плати у собівартості — більше 75%;
- середня зарплатня - не менше 5 мінімальних заробітних плат [4].

На сьогодні, однією з проблем, що стримує розвиток ІТ-галузі є брак кадрів. Тому уряд ініціює створення фонду ІТ Creative, фонду розвитку людського капіталу, який буде виховувати нових кваліфікованих спеціалістів для галузі. Фонд ІТ Creative фінансуватиметься за рахунок спеціального збору, який зростатиме від 1% у 2020 році до 5% у 2024 році. Гроші з цього Фонду підуть на фінансування трьох напрямків: створення нових кампусів та курсів для ІТ-спеціалістів, фінансування стипендій студентів українських ВНЗ та на гранти для молодих вчених [3].

На нашу думку, європейський досвід державного впливу на ІТ-компанії є прийнятним для України, адже такий режим зниження ставки податку на прибуток для підприємств, що отримують дохід від використання об'єктів інтелектуальної власності (патенти, програмне забезпечення, комерційна таємниця тощо) використовується у 19 країнах Європи. Наприклад, Угорщина та Туреччина оподатковують діяльність ІТ-компаній за нульовою ставкою, Литва та Польща зменшили єдиний податок до 5%, Велика Британія та Франція до 10% відповідно. За твердженням профільного міністерства та комітету цифрової трансформації України описана стратегія є перспективною через наявність низки переваг, а саме:

- стимулювання розвитку наукоємних підприємств;
- залучення в Україну нових технологій;
- створення робочих місць в інноваційних/науково-дослідних секторах;
- зрозумілий режим оподаткування для іноземних інвесторів [4].

З метою отримання інформації щодо сприйняття урядової ініціативи ІТ-спеціалістами, компанію «DOU» проведено дослідження за участі 7 973 ІТ-спеціалістів, 90% з яких зареєстровані як ФОП. Переважна кількість респондентів, а саме 62% висловилися проти підвищення ставки єдиного податку. Основною причиною відмови платити вищий податок опитані ІТ-спеціалісти назвали високий рівень корупції в Україні, відсутність реформ та розкрадання бюджету. 17% з тих, хто не підтримує підвищення податку або ще не

визначився, вважають, що в Україні й так високі податки, а 12% просто не хочуть платити більше [5].

Отже, розглянуті перспективи розвитку ІТ-галузі, запропоновані зміни оподаткування, свідчать про значну зацікавленість держави в розбудові ІТ-сектору. В той же час, доречно відзначити, що перетворити Україну на нову «Кремнієву Долину» можливо тільки через досягнення компромісів між учасниками ринку та державою, а саме через побудову соціально відповідального ІТ-бізнесу в умовах державної підтримки та жорсткого податкового контролю.

Література

1. Ринок праці 2018: рекордні темпи росту і 160 тисяч спеціалістів [Електронний ресурс] // DOU. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dou.ua/lenta/articles/jobs-and-trends-2018/>.

2. Британці назвали Україну країною року по послугах аутсорсингу [Електронний ресурс] // Економічна Правда. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/26/630510/>.

3. Монін Д. Натхнення для ФОПів: про ідеї оподаткування для ІТ-бізнесу від Мінцифри [Електронний ресурс] / Данило Монін // Mind. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/openmind/20206349-nathnennya-dlya-fopiv-pro-ideyi-opodatкуванняya-dlya-it-biznesu-vid-mincifri>.

4. Концепція впровадження в Україні спеціального режиму оподаткування для інноваційних компаній [Електронний ресурс] // Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.slideshare.net/bornyakov/it-tax-reform-ua-ip-box-regime?next_slideshow=1.

5. ІТ-спеціалісти проти підвищення податку для ФОПів. Результати опитування [Електронний ресурс] // DOU. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://dou.ua/lenta/articles/it-fop-and-new-taxes/>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ П'янова О. В.

Ярмоленко В. О., студентка, 4 курс,
факультет міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЛЬ ФРАНЧАЙЗИНГУ В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Франчайзинг - це спосіб організації бізнесу, при якому компанія-власник (франчайзер) передає незалежному бізнесмену чи компанії (франчайзі) право на продаж товарів і послуг цієї компанії, навчає персонал, надає належне технічне забезпечення незалежному бізнесмену чи компанії (франчайзі). У свою чергу, франчайзі зобов'язується дотримуватись ряду правил, які встановлює франчайзер, аби не підірвати свою репутацію. Також при такій формі співробітництва має місце паушальний внесок та платіж на місячній основі (роялті), за користування франшизою. [1]

Серед переваг франшизи в Україні можна виділити такі:

- Готовий бізнес. Починаючи бізнес за франшизою в Україні, ви отримуєте на тарілочки все те, на що витратили б багато часу і ресурсів, як грошових, так і людських;
- Розкручений бренд. Існує безліч прикладів, які демонструють, що прихильність споживачів до певних брендів перемагає економічну доцільність;
 - Економія на маркетингу та рекламних кампаніях;
 - Порівняно невеликі стартові витрати;
 - Професійна підготовка персоналу;
 - Консультативна підтримка;
 - Можливість отримання кредиту.

Розглянувши вищевведені плюси ведення бізнесу за франчайзингом стає зрозумілим, чому наразі в Україні такий формат ведення бізнесу стає все більш популярним. Але, на жаль, статистика по франчайзингу велася до 2015-2016 років.

Не дивлячись на те, що розвиток франчайзингу в Україні стримується цілим рядом факторів, основними з яких є: недосконалість законодавчої бази, відсутність у вітчизняних підприємців досвіду роботи в рамках франчайзингу, несумлінне ставлення до виконання договірних зобов'язань і чужої інтелектуальної власності, низький рівень розвитку банківського кредитування і так далі, щорічно, протягом 5 післякризових років,

ринок франчайзингу продовжує рости стрімкими темпами. Кількість компаній, які йдуть від франчайзингу, повністю заміщується новими компаніями, які стають повноцінними активними гравцями цього ринку. Аналіз ринку франчайзингу України наведено на рис. 1.

Рис. 1 Аналіз ринку франчайзингу України
Джерело:[4]

Кількість франшиз в Україні з 2001 рік по 2015 рік, зросла більш ніж у 100%. Це дає зрозуміти нам те, що багато українських підприємців-початківців починають саме з франшизи. Наразі в Україні існує безліч франшиз, інформацію та ціну яких можна знайти в інтернеті. Так, із найбільш популярних франшиз можна виділити:

- мережу ресторанів італійської та японської кухні «MAFIA» (паушальний внесок – від € 30000, роялті – 5%);
- мережу академій англійської мови «Study Academy», (паушальний внесок – 25000\$, роялті – 7%);
- мережу пекарень-кав'ярень «Львівські круасани» (паушальний внесок - 20000€, роялті – 2%);

Цікавим є те, що найбільш активним франчайзинг є у сфері громадського харчування (56,3%), далі йдуть готельні комплекси (18,3%) та виробництво продуктів харчування (14,2%). Тому не дивно, що у топі франшиз по Україні найбільш всього закладів громадського харчування. [5]

Підсумовуючи, наразі франчайзинг займає значне місце у розвитку української економіки, адже згідно статистики, сукупний оборот франчайзингових компаній є 944 млрд.дол у 2016 році, а ВВП сектору франчайзингу складає 552 млрд.дол з тенденцією до стрімкого зростання. Ринок франчайзингу має деякі фактори стримування, через недосконалість законодавчого регулювання, але прогноз в цілому по даній сфері є позитивним, що свідчить про те, що ринок франчайзингу продовжить стрімко розвиватися.

Література:

1. Лопушанський Т.В Правовий та економічний аспект розвитку франчайзингу в країнах ЄС та Україні // Зовнішня торгівля: Право та Економіка. - 2007. - №4(33). - С.56-61.
2. Суховатий О.В. Особливості реалізації франчайзингу в Україні // Проблеми науки. – 2007. - № 2. – С. 62-64.
3. Широбокова Н.М. Договір франчайзингу // Держава та регіони. – 2006. - № 6. – с. 448-451.
4. Аналіз ринку франчайзингу в Україні [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://franchisegroup.com.ua>.
5. Каталог франшиз в Україні [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://franchise.ua/board/13>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 2 НАЦІОНАЛЬНИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Баришполь М. Ю., студентка, 1 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОМПАНІЯ «McDONALDS» НА РИНКУ УКРАЇНИ

Україна стала 102-ю країною, де почала розвиватися мережа «McDonalds» [1]. На території країни нині існує 93 ресторани в 20 містах і двох селах. Компанія робить значний вклад у розвиток національної економіки, адже щоденно заклади відвідують сотні тисяч українців. Крім цього мережа «McDonalds» забезпечує велику кількість робочих місць. На даний момент компанія налічує понад півтора мільйона співробітників по всій території України. «McDonalds» є одним із найбільших інвесторів в Україні [2]. Так, у розвиток мережі та інфраструктури нашої держави компанією вже вкладено понад 220 мільйонів доларів.

Значною проблемою у розвитку та розширенню компанії «McDonalds» в Україні є відносно невеликі обсяги інвестицій західних партнерів порівняно з іншими розвиненими країнами. Україна стоїть перед дуже складним завданням переконати керівництво транснаціональних компаній на виділення додаткових коштів. Поки що ці інвестиції переважно надходять в сусідні країни. І до того ж інші країни залучають і робочу силу з України.

Якщо брати в порівнянні існуючі мережі «McDonalds» України та країн Східної Європи, то рівень її розвитку в нас в деяких випадках навіть вищий. Втім, цей розвиток значно нижчий за існуючий потенціал оскільки Україна є найбільшою за площею країною Європи, зі зручним географічним положенням та з перспективним аграрним сектором. Це в свою чергу повинно надавати нам значну перевагу не тільки у порівнянні з країнами Східної Європи, але й з розвиненими країнами Західної Європи.

Варто згадати про проблему місцевого постачання продукції. Наразі мережа «McDonalds» в Україні має приблизно 70% місцевих постачальників продукції як харчової, так і машинної. Це є досить непоганим в нинішніх умовах. Головними партнерами в Україні є:

компанія OSI Food Solutions, яка постачає біфштекси з українського мяса, пекарня Vimbo Quick Service Restaurants виготовляє булочки, Білоцерківській молочний комбінат постачає молочні суміші для десертів, Lustdorf - молоко, «Чумак» - кетчуп, соуси і мариновані огірки, «Агрона» - фруктові наповнювачі, Соса-Сола постачає сиропи в напої, «Овостар» - яйця, компанія «Шантильї» - кекси і торти для дитячих днів народжень, салати – «Фіно Верде».

Також ці ж постачальники експортують свою продукцію для мережі «McDonalds» у такі країни: Грузія, Молдова, Азербайджан. Незавжди помітити, що частка експортованої продукції є не значною. Україні важко вийти на світовий ринок. Після закриття поставок у Росію, залишилися ще країни ЄС, де конкуренція досить висока. Дорога логістика додає вартості українським товарам.

За інформацією генерального директора McDonald's Ukraine [3], станом на сьогодні компанія не зацікавлена працювати у форматі франчайзингу та надавати франшизи на відкриття ресторанів третім особам під власним брендом. Натомість у світі спостерігається дещо інша тенденція:

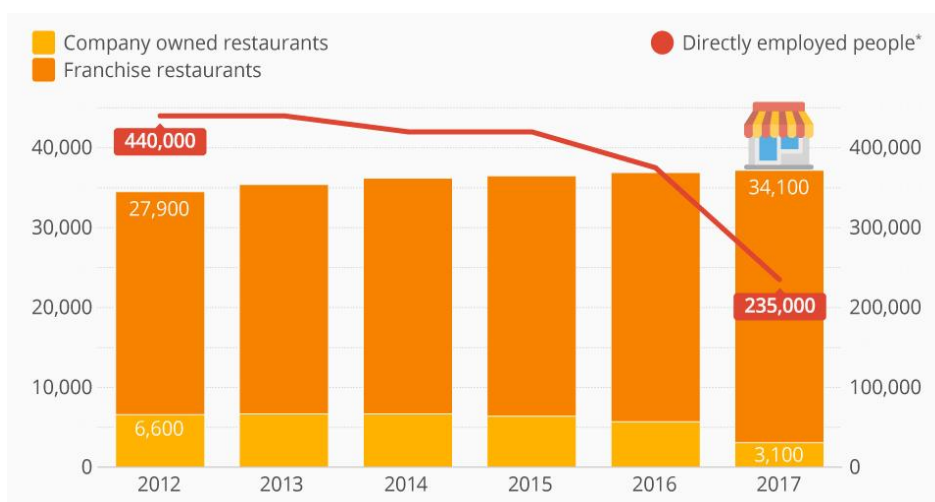

Рис.1. Частка франчайзингу в мережі ресторанів «McDonalds» [4]

Таким чином, шляхами вирішення зазначених проблем можуть бути: законодавче створення необхідних умов для сприятливого інвестиційного клімату; зменшення рівня корупції та реформування існуючої судової системи; детінізація економіки та залучення внутрішніх інвестицій; забезпечення сприятливих законодавчих умов для створення переробних підприємств а також збільшення експорту продукції українськими виробниками за кордон.

Література

1. McDonalds. URL: https://www.mcdonalds.ua/ua/Know/about_mcdonalds/mcdonalds_in_ukraine.html.
2. Uk.wikipedia.org. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/McDonald%27s>
3. Драган О.І. Особливості управління персоналом ТНК харчової індустрії. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12337/1/features.pdf>
4. Инвестируем в Украину: McDonald's (США)/ URL: <https://inventure.com.ua/analytics/we-invest-in-ukraine/investiruем-v-ukrainu-mcdonalds-ssha>
5. The Statista Infographic Newsletter. URL: <https://www.statista.com/chart/13729/mcdonalds-restaurants-and-employees/>

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Будзак В. М.

Барсегян Г. В., студент, 1 курс, 9м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ ЗЕРНОВИХ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що зовнішня експансія шляхом виходу на зарубіжні ринки в даний час є одним з пріоритетних напрямів розвитку вітчизняних бізнес-структур. Одним з визначальних чинників успішного функціонування підприємств на зарубіжних ринках є продумана й обґрунтована стратегія зовнішньої експансії, яка дозволяє переорієнтувати підприємство з пасивної адаптації до зовнішнього середовища на активне використання можливостей ринку та ідентифікацію і розвиток перспективних напрямів діяльності на ньому. Процес формування, зокрема, маркетингових стратегій є ефективним інструментом посилення ринкових позицій підприємств як на національних, так і на зарубіжних ринках.

Як відомо з міжнародної бізнес-практики, існують різні способи виходу на ринки окремих країн. Вибір конкретного способу залежить від результатів проведеного дослідження ринку, фінансових

можливостей, цілей підприємства та ін. Розробка стратегії зовнішньої експансії спрямована на виявлення оптимального співвідношення напрямків і засобів, необхідних для забезпечення найбільшої ефективності процесу проникнення на зовнішній ринок. Наступний етап – пошук іноземного контрагента – проводиться в залежності від результатів кон'юнктурного аналізу та маркетингових досліджень. Якщо підприємство має невеликий досвід у зовнішньоторговельній діяльності, ймовірним виходом може стати залучення посередника (дилера в іноземній державі) [1, с. 25].

Що ж стосується особливостей міжнародної діяльності вітчизняних підприємств аграрного сектору економіки, то слід зазначити, що при їх виході на зарубіжні ринки їм потрібно враховувати значно більшу кількість обставин, які не завжди можна спрогнозувати, глибоко проаналізувати чинники мікро- та макросередовища компанії, швидко реагувати на зміни ринку й поведінки споживачів. В даному випадку добре продумана політика маркетингових комунікацій, застосування новітніх розробок маркетингу, проведення маркетингових досліджень із застосуванням провідних маркетингових агентств не завжди є запорукою беззаперечного успіху аграрної компанії на зарубіжному ринку [2, с. 116].

Відмінність застосування засад маркетингу в АПК визначається особливостями сільського господарства: залежністю результатів від природних умов, роллю і значенням товару, різноманітністю організаційних форм господарювання, сезонністю вирощування й переробки продукції, зовнішньоекономічними зв'язками та регулюванням державними органами влади розвитку АПК і його галузей [3].

На сучасному етапі розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва головними критеріями конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому ринку є економічні (низькі експортні ціни). Використання стратегії низьких експортних цін дає можливість підвищувати ефективність за рахунок збільшення масштабів, низької оплати праці, що з часом може вплинути на поступове зменшення ефективності, стабільності та диверсифікованості експортної діяльності в довгостроковій перспективі. При цьому слід зазначити, що екологічні та маркетингові критерії майже не використовуються вітчизняними товаровиробниками при формуванні конкурентних переваг продукції, хоча, на нашу думку саме використання екологічних її переваг для

українських сільськогосподарських виробників є тим чинником, який в перспективі може дозволити здійснити експансію на нові зарубіжні ринки.

Таким чином, основною метою формування стратегії виходу підприємства на зовнішні ринки є реалізація його виробничого потенціалу, зростання прибутковості та забезпечення ефективного розвитку в довгостроковій перспективі за рахунок активізації діяльності на зовнішніх ринках. Крім того, основними мотивами виходу підприємств на зовнішній ринок можуть бути: максимізація прибутку; зниження витрат за рахунок збільшення масштабів від реалізації; розподіл підприємницького ризику між внутрішнім і зовнішнім ринками; можливість продовження життєвого циклу товару; підвищення репутації фірми, за рахунок набуття статусу міжнародної; зменшення залежності від внутрішнього ринку.

Проблеми вітчизняних підприємств АПК при виході на зовнішні ринки зерна багато в чому спричинені вадами пропонованої товарної політики, зокрема неузгодженістю між продавцями і покупцями щодо єдиних стандартів якості продукції та упаковки, невідповідності загальносвітовим стандартам, принципами сертифікації.

Успішна діяльність підприємства на внутрішніх та зовнішніх ринках залежить від рівня його адаптивності до умов ринкового середовища та рівня використання сучасних маркетингових інструментів досягнення лідерських позицій в конкурентній боротьбі. Зростаюча конкуренція серед підприємств здійснює певний тиск на бізнесову діяльність окремої фірми, що обумовлює застосування нею відповідних маркетингових інструментів і засобів для обґрунтування і вибору діяльності на пріоритетних внутрішніх та зовнішніх ринках. Місія та цілі бізнесової діяльності підприємства на нових зарубіжних ринках визначають систему маркетингових інструментів, що фокусуються на збільшенні частки продукції підприємства на внутрішньому та зарубіжному ринках; розширенні каналів та ринків збуту продукції, а також застосуванні новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Маркетингове забезпечення процесу виходу на зовнішні ринки повинно включати особливості різного типу просування для аграрної продукції.

Література

1. Линецкий А.Ф., Толмачев З.Л. Совершенствование внешнеэкономической деятельности предприятия посредством оптимизации процесса выхода на внешний рынок. *Управленец*.

2016. № 2 (60). С. 23-27.
2. Кузик О. В. Сучасні виклики маркетингової комунікаційної політики агропромислових підприємств України. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 27(2). С. 116-120.
 3. Бориславська Н. Торговий маркетинг у трансформаційних процесах АПК України. URL: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agraruniver/APK/20102/files/10bniaou.pdf>

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри світової економіки КНТЕУ Дугінець Г. В.

Виноградська І. І., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РИНОК ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Транспорт є невід'ємною частиною у формуванні внутрішнього і зовнішнього ринків, і як наслідок, є основою формування партнерських відносин суб'єктів господарювання різних країн світу в процесі обміну товарів і послуг.

Україна є активним учасником міжнародного ринку транспортних послуг. Цьому сприяє виняткове географічне положення нашої країни на перетині важливих міжнародних вантажопотоків.

Транспортна галузь України формується з різних видів транспорту, кожен з яких має свій вантажопотік, зокрема з вантажного автомобільного транспорту, залізничного, повітряного (авіаційного), водного (морського та внутрішнього водного), трубопровідного транспорту.

За даними Державної служби статистики України, обсяг перевезених вантажів у період 2014-2019 рр. мав дуже динамічний характер. Найнижчий рівень даного показника ми спостерігаємо в 2015 р. – 1474,4 млн. т. З 2016 р. прослідковується постове збільшення обсягів перевезених вантажів, і в 2019 р. ми маємо максимальне значення даного показника – 1774,4 млн. т. Приріст 2019 р. по відношенню до 2018 р. склав 1,08% [2].

Щодо автомобільного транспорту, то обсяги перевезень вантажів у 2016-2019 рр. збільшуються в порівнянні з 2015 р. Авіаційний транспорт в Україні є недосить розвиненим, але в період 2015-2018 рр. обсяги перевезень вантажів даним видом транспорту поступово збільшуються. Неоднозначною є динаміка обсягів перевезень вантажів водним транспортом, що зазнає то невеликого зростання у 2015-2016 рр., то набуває спадного характеру в 2017-2018 рр. У 2019 р. ситуація покращилась і обсяги перевезень даним видом транспорту становили 6,1 млн. т. Протягом всього досліджуваного періоду обсяги перевезень вантажів залізничним транспортом мають тенденцію на спад. Мінімальне значення даного показника ми спостерігаємо в 2019 р. – 312,9 млн. т. Щодо розвитку трубопровідного транспортування вантажів, то у період 2014-2017 рр. ми спостерігаємо тенденцію до збільшення. Проте, у 2018-2019 рр. обсяги перевезень вантажів скоротились. У 2019 р. порівняно з 2018 р., вони зменшилися на 5,9%.

Згідно з даними Державної служби статистики України, можна дійти висновку, що найбільшу питому вагу у вантажних перевезеннях України займає автомобільний (в середньому 71,6%), залізничний (21,4%) та трубопровідний (6,6%) транспорт [3].

Доставка залізничним транспортом теоретично вигідна при замовленнях на великі відстані та при великих обсягах поставок. Однак в Україні спостерігається значний знос залізничного полотна і обладнання в цілому, що змушує керівництво залізниць постійно підвищувати ціни на свої послуги. При значній вартості залізничних перевезень замовники шукають альтернативні способи, а саме річкові та автомобільні вантажоперевезення. Таким чином, значення і обсяги автотранспортних перевезень зростають з кожним роком [1].

Ріст обсягів перевезень вантажів в останні роки спричинений пожвавленням ділової активності вітчизняних підприємств та їх інтеграції в міжнародні економічні відносини. Прослідити тенденцію міжнародних перевезень можна, проаналізувавши дані обсягу експорту-імпорту транспортних послуг за 2014–2019 рр.

У 2015 році ми можемо спостерігати спад експорту аж на 13,75% та імпорту на 16,21%. Щодо експорту транспортних послуг, то в 2016-2017 рр. він поступово збільшувався, але в 2018 р. порівняно з 2017 р. обсяги експорту зменшилися на 998,2 тис. дол. США. Обсяги імпорту транспортних послуг в період 2016-2018 рр. зростали. У 2019 р. порівняно з 2018 р. обсяги експорту транспортних послуг зросли на 54,4%, а обсяги імпорту – майже на 3%.

Крім того, важливо розуміти, які напрямки зовнішньої торгівлі транспортними послугами для України є стратегічними. Географічна структура зовнішньої торгівлі показує, що Російська Федерація (в середньому 49% від загального обсягу зовнішньої торгівлі транспортними послугами України) поки залишається нашим головним торговим партнером. У період 2016-2019 рр. її частка в торгівлі транспортними послугами постійно зростала і у 2019 р. досягла свого максимуму – 58%. Також, після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, Україна почала більше співпрацювати з Європейськими країнами: Великою Британією (4,9%), Німеччиною (4,5%) та Швейцарією (3,5%). У топ країн, з якими Україна має активну зовнішню торгівлю в сфері транспортних послуг, входять Об'єднані Арабські Емірати (3,1%) та США (2,3%) [3].

Транспортна галузь є однією з ключових для господарського комплексу нашої країни. Вона складає досить велику частку ВВП України, але в останні роки прослідковується чітка тенденція до зниження.

Різкий спад відсотку ВВП за рахунок транспортної галузі стався у 2014 р. Недовготривала стабілізація спостерігалася у 2015 р., але в наступні роки – 2016-2018 рр., знову прослідковувалась тенденція до зниження. Вже за 3 квартали 2019 р. обсяг ВВП за даним видом діяльності зріс і становив – 6,76%. Найнижчий відсоток даного показника за період 2010-2019 рр. спостерігався в 2018 р. – 6,35% [2].

Розвиток ринку транспортних послуг будь-якої країни, в тому числі і України, залежить від стану її економіки. Його оператори забезпечують взаємодію учасників економічних відносин, пов'язують виробничі ланцюжки, дозволяють товарам знайти своїх покупців. Обсяги наданих в сфері транспорту послуг безпосередньо залежать від рівня активності їх споживачів, динаміки виробництва, внутрішньої і зовнішньої торгівлі [1]. Крім того, важливий вплив на даний ринок має рівень цін на нафту, економічні санкції, динаміка прямих іноземних інвестицій в галузь, а також розвиток міжнародних торговельних відносин.

Отже, можна зробити висновок, що ринок транспортних послуг України досить диверсифікований та динамічний. Останніми роками частка ВВП за видом діяльності «Транспорт, складське господарство» постійно зменшується. Свій історичний мінімум даний показник досяг у 2018 р. і становив 6,35%. Щодо перевезення вантажів, то найбільші обсяги перевозяться автомобільним та залізничним транспортом. В Україні спостерігаються значні позитивні зрушення в

сфері морських та авіаперевезень з одночасним скороченням у сфері залізничних, які зумовлені низкою адміністративних проблем.

Література

1. Аналіз ринку логістичних послуг України: тренди і перспективи галузі. PRO-Consulting. URL: <https://www.slideshare.net/Pro-Consulting/ss-125498423>
2. Державна служба статистики України/ URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Статистичний збірник "Транспорт і зв'язок України – 2018". Державна служба статистики України. 2019. 152 С.
Науковий керівник: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Мельник Т. М.

Войченко Б. Р., студентка, III курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНОК КАВИ

На сьогодні, кава – є одним з найпопулярніших напоїв у світі, і є дуже важливим товаром у світовому господарстві. Кава має вагоме значення, яке важко переоцінити, для широкого кола споживачів вона давно стала звичною частиною раціону. Кава – важливий експортний продукт для більш ніж 50-ти країн світу. Також вона має величезне економічне значення для мільйонів людей, які залежать від її вирощування та реалізації як основного засобу для існування.

Кавовий ринок характеризується слабкою сезонністю, але все ж залишається одним із найстабільніших ринків. Щороку у літні місяці спостерігається зниження обсягів продажу на 2-4%, проте, починаючи з вересня, обсяги продажу досягають попереднього рівня. Кава є одним із найбільш стабільних на ринку товарів повсякденного попиту. Лояльність до бренду тут дуже висока, й те, що споживачі відмовляться від звичної марки та перейдуть на більш дешеву малоймовірно.

У світі найбільш популярними сортами кави для продажу є арабіка і робуста (можна визначити співвідношенням як 70:30), вони

складають 98% ринку, інші 2% – рідкісні дорогі сорти. Станом на 2018 р. до топ-10 країн, які вирощують каву входили: Бразилія – 3 556 638 т; В'єтнам – 1 616 307 т; Індонезія – 722 461 т; Колумбія – 720 221 т; Гондурас – 481 053 т; Ефіопія – 470 221 т; Перу – 369 622 т; Індія – 326 982 т; Уганда – 211 200 т; Мексика – 158 325 т [1].

Крім країн, що вирощують, є країни, які суто імпортують зелені кавові зерна з менш розвинених країн світу, обсмажують їх, а потім відправляють на світовий ринок (наприклад, Німеччина та Швейцарія). Це відбувається тому що, дані країни мають можливість обсмажувати та доводити до готовності кавові зерна, для яких потрібно достатня кількість електроенергії та води – ресурсів, які регіони, що розвиваються, зазвичай не мають в достатку.

Тому на світовому ринку провідними експортерами кави є Бразилія (\$4,6 млрд), В'єтнам (\$3,5 млрд), Німеччина (\$2,64 млрд), Колумбія (\$2,58 млрд), Швейцарія (\$2,2 млрд), Італія (\$1,6 млрд), Індонезія (\$1,19 млрд), Гондурас (\$1,16 млрд), Франція (\$1,07 млрд), Бельгія (\$0,94 млрд) [2]. Найбільшими імпортерами кави є США (\$5,8 млрд), Німеччина (\$3,2 млрд), Франція (\$2,7 млрд), Італія (\$1,6 млрд), Нідерланди (\$1,17 млрд), Японія (\$1,24 млрд), Канада (\$1,96 млрд), Велика Британія (\$1,04 млрд), Бельгія (\$1,06 млрд) та Іспанія (\$0,95 млрд) [3].

Питома частка України у світовому експорті у 2018 р. не значна та становить 0,006%, а у світовому імпорті – 0,4%. Тобто можна побачити, що Україна не займає значних позицій на ринку кави. Експорт кави з України здійснюється до Білорусі, Російської Федерації, Німеччини, Грузії; а імпорт – з В'єтнаму, Індії, Італії, Польщі, Ефіопії, Болгарії.

Як і у всьому світі, в Україні збільшується попит на каву і кавові продукти. На сьогодні в Україні спостерігається динамічний розвиток ринку кави та формується культура споживання. Кавовий ринок в Україні поступово насичується. Стрімко зростає пропозиція на ринку разом з чим загострюється і конкуренція на ньому, що позитивно відбивається на загальному рівні якості продукції.

Українці вживають цього продукту 1,4 кг/рік на 1 особу. Зокрема, 70% чашок кави українці випивають вдома, 25% – в закладах громадського харчування і лише 5% – на робочому місці. Половина любителів кави купують нову упаковку 1 раз в місяць, 31% – раз в 3 тижні, 17% – близько 1 разу в 2 місяці та лише 2% заходять в супермаркет за ароматним напоєм кожні 2 тижні. Не менш важливе значення при виборі продукції відіграє бренд. Споживачі віддають

перевагу вже знайомим брендам. Важливу роль мають також акції та знижки (не тільки грошові знижки, а й додаткові подарунки при покупці). У преміум-сегменті на ринку важливу роль ще займає дизайн упаковки. Сьогодні лідерами українського ринку натуральної кави є такі торгові марки як Jacobs, Lavazza, «Кава зі Львова», Ambassador [4].

Аналіз ринку кави в Україні показує, що в його структурі все ще переважає продукція імпортного виробництва. Кава вітчизняного обсмаження займає частку 45%, але надалі прогнозується її зростання. Сьогодні на ринку України є кілька великих виробників кави, всі вони з іноземними інвестиціями. Загальний обсяг виробництва кави серед цих компаній – складає близько 13000 т за рік. Під виробництвом прийнято розуміти фасування готової продукції. Створення умов для безмитного ввезення в Україну зеленого кавового зерна стало провідним драйвером для збільшення обсягів його обсмажування всередині країни, бо при цьому вартість кави зростає приблизно у два рази. У результаті, у 2018 р. виробництво кави в Україні зросло на 28,5% відносно 2017 р. (рис.1), а за підсумками семи місяців 2019 р. зростання склало ще 13% [5].

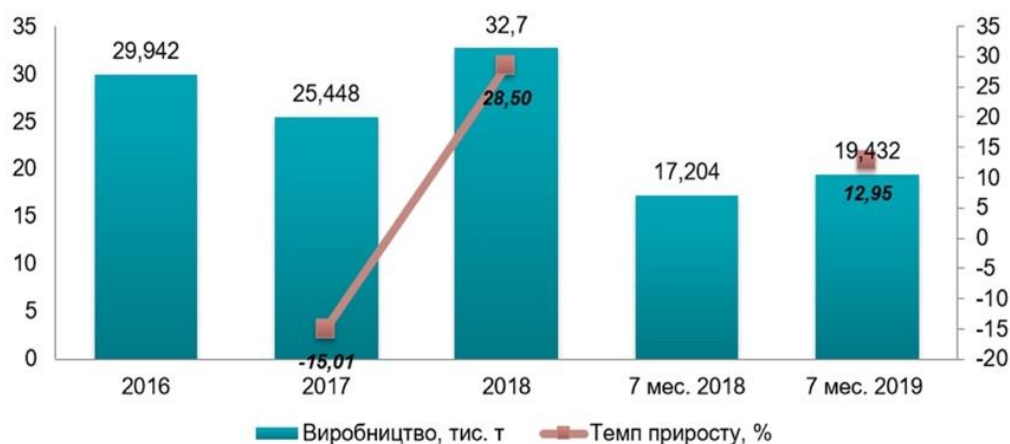

Рис. 1 Динаміка виробництва кави в Україні, тис. т

Джерело: [5]

Отже, можна зробити висновок, що ринок кави буде тільки збільшувати свої обсяги. Причому, оскільки кава поступово переходить в розряд обов'язкових щоденних напоїв для все більшої

частини населення, його споживання стане менше залежати від кризових явищ у вітчизняній економіці.

Зростання купівельної спроможності українців додасть прискорення розвитку сегментів більш якісної та дорогої кави, у першу чергу, зернової та меленої. Водночас, висока маржинальність ринку кави привертає на нього безліч нових учасників, що призводить до посилення конкуренції.

Боротьба за місце на ринку буде вестися шляхом проведення рекламних кампаній підкріплених підвищенням якості й розширенням асортименту продукції. Також спостерігатиметься посилення конкурентної боротьби між імпортною кавою та виробленою вітчизняними підприємствами.

Література

1. Food and Agriculture Organization URL: <http://www.fao.org/faostat/ru/#data/QC>

2. Найбільші експортери кави у світі (ІНФОГРАФІКА) URL: <https://landlord.ua/news/naibilshi-eksportery-kavy-u-sviti-infohrafika/>.

3. Trade statistics for international business development URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c0901%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1

4. Аналіз ринку кави зернової обсмаженої та меленої в Україні. 2018 рік URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-kofe-zernovogo-obzharennoho-i-molotogo-v-ukraine-2018-god>.

5. Аналіз ринку кави в Україні: смажимо не гірше за інших URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/analiz-rynka-kofe-v-ukraine-zharim-ne-huzhe-drugih>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М. Г.

Гавенко О. О., студентка, 1 курс, 7м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Глобалізація бізнесу, посилення конкуренції, підвищення ролі споживача у формуванні попиту на товари, широке включення українських підприємств у міжнародний поділ праці висувають нові вимоги до системи управління підприємствами та використання інструментів стратегічного менеджменту для досягнення конкурентних переваг й довгострокового успіху. Міжнародна діяльність є важливим напрямом фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Вона пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною діяльністю, налагодженням зовнішньоекономічних зв'язків, експортом та імпортом товарів, послуг.

В умовах євроінтеграції та глобалізації економік країн, що характеризуються високим рівнем розвитку міжнародних відносин, міжнародним поділом праці і тісним міждержавним торгово-економічним співробітництвом, реалізація дієвої стратегії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств неможлива без визначення методів стратегічного аналізу і діагностики ЗЕД підприємства, його інтеграції в міжнародний економічний простір.

Проте в сучасному мінливому середовищі однією з найгостріших проблем, які стримують вихід підприємства на міжнародні ринки є відсутність ефективної методології стратегічного аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства та дієвого набору методів визначення стратегії ЗЕД.

Однак, проведення стратегічного аналізу ЗЕД, як правило, обмежується використанням матриці SWOT-аналізу або подібних моделей для визначення загальної та конкурентної стратегій діяльності підприємства на ринку. Крім того застосування цих інструментів стратегічного аналізу ЗЕД є непослідовним та неузгодженим, оскільки у публікаціях зі стратегічного аналізу, здебільшого, відсутні рекомендації щодо послідовності його здійснення. Для ефективного управління підприємством та

зменшення кількості помилок стратегічний аналіз ЗЕД має відповідати цілям підприємства.

Основна перевага стратегічного управління полягає в тому, що організація може звести до мінімуму негативні наслідки фактору невизначеності майбутнього. По-друге, підприємство має змогу зосередитися на вивченні чинників зовнішнього середовища, що формують зміни, і відповідно пристосуватися до них. По-третє, підприємство може отримати необхідну базу для прийняття стратегічних і практичних рішень. По-четверте, підприємство стає більш керованим, бо завдяки стратегічним планам є можливість порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, конкретизованими у вигляді планових завдань.

У процесі функціонування перед підприємством постають різні завдання, що в остаточному підсумку позначаються на зміні системи управління. До основної об'єктивної проблеми варто віднести постійно зростаючу нестабільність (непередбачуваність, новизну, складність) зовнішнього середовища, практичне вирішення якої вимагає розробки більш складних і деталізованих систем управління та залежить від ступеня засвоєння керівниками організацій методології і методів стратегічного управління.

Таблиця 1

Модель стратегії міжнародної діяльності підприємства

Фактори, що впливають на стратегію розвитку міжнародної діяльності підприємства	Складові моделі	Параметри складових моделі
Фактори матеріальних активів: – якісний рівень товару (послуги); – ресурсне забезпечення; – виробничий (збутовий) потенціал	Фінансова складова	Прибуток Дохід Рентабельність інвестицій
	Клієнтська складова	Максимальна задоволеність (лояльність клієнта) Збереження (збільшення) частки ринку
Фактори нематеріальних активів: – потенціал людського капіталу; – потенціал інформаційного капіталу;	Бізнес-процесна складова	Якість продукту Вартість Частка нових продуктів
	Нематеріальна складова (навчання та	Рівень людського капіталу Наявність інформаційних

– потенціал організаційного капіталу	розвиток)	систем Задоволеність персоналу
--------------------------------------	-----------	-----------------------------------

Джерело: складено на підставі [2]

В українській практиці використовуються різноманітні стратегії і форми проникнення на ринки зарубіжних країн. Як показують дослідження, значна частина підприємств готова зупинитися на самому низьковитратному і безпечному варіанті – традиційному експорті, тобто продажі товару за кордон без подальшого супроводу товару. Лише деякі підприємства переключаються на глобальний маркетинг, коли маркетингова діяльність за кордоном охоплює не тільки збут, але і практично всі функціональні сфери діяльності підприємства: дослідження, розробки, логістику, персонал тощо [1, с. 341].

Управління розвитком міжнародної діяльності підприємства повинно бути орієнтованим на стратегічний підхід та базуватись на вищенаведених принципах. Узагальнену модель стратегії міжнародної діяльності підприємства представлена у табл. 1.

Узагальнюючи теоретичні положення вітчизняних та зарубіжних дослідників, доцільно відмітити, що на вибір стратегії міжнародної діяльності підприємства значно впливає адекватна оцінка його позиції, яка складається з переваги цього підприємства й привабливості обраного ним ринку (зокрема зовнішнього) для ведення діяльності [2, с. 156].

Основою прийняття стратегічних рішень виступає узагальнення даних, отриманих при проведенні стратегічного аналізу міжнародної діяльності підприємства. Значну роль відіграє вміння інтерпретувати її та прогнозувати тенденції розвитку ринку, поведінку конкурентів і споживачів. Саме тому процес прийняття стратегічних рішень щодо можливостей розвитку міжнародної діяльності підприємства має базуватися на ретельному дослідженні методичного інструментарію стратегічного аналізу та визначенні специфіки його використання в умовах невизначеності зовнішніх ринків.

Література

1. Шаповал О. В., Коннова Т. С., Кириченко Т. С. Маркетингові інструменти виходу підприємства на нові зарубіжні ринки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2016. Вип. 200 (1). С. 341-346.

2. Гавриленко Т.В. Маркетингова стратегія підприємства в умовах глобалізації. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка.* 2015. № 73. С.11–13.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Калюжна Н. Г.

Гінчева К. М., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЛУЗІ БДЖІЛЬНИЦТВА В УКРАЇНІ

Експортний потенціал держави визначається обсягами товарів і послуг, що можуть бути вироблені в економічній та соціальній сферах і реалізовані на світовому ринку з максимальною вигодою для країни. На державному рівні експорт є важливим джерелом формування доходів країни.

Експортний потенціал дуже тісно пов'язаний з конкурентними перевагами країни на міжнародному ринку, її географічним положенням, залежить він також від економічних, соціокультурних, інноваційних, наукових, інвестиційних, трудових та історичних умов діяльності економічних суб'єктів.

На землях України бджільництво з давніх часів було розвиненою галуззю і Київська Русь значну кількість меду та воску експортувала.

Україну в світі визнають як батьківщину культурного бджільництва, заснованого українцем П.І. Прокоповичем, який створив першу школу пасічників і розробив основи ведення галузі майже 200 років тому. Країна є одним із найбільших експортерів меду в світі.

Україна має сприятливі умови для розвитку бджільництва, що забезпечує зростання виробництва, заготівель і реалізації меду та інших продуктів бджільництва. Зараз виробничий фонд галузі налічує близько 400 тис. бджолярів та близько 3 млн бджолосімей. Існують такі районовані породи бджіл, як карпатська, українська степова та поліська.

Основою бджільництва є розведення медоносних бджіл, які організовані в бджолині колонії. Бджільництво дає такі два основні види продукції: мед і віск, а також додаткові: бджолопакети, бджолині матки, пилок, маточне молоко та прополіс. В бджільництві України переважає запилювально-медовий напрям.

Для кожної частини України притаманні різні види меду, які варіюються згідно з зонами медозбору, в яких є певні фактори, які зумовлюють наявність того чи іншого виду меду (таблиця 1).

В середньому, один українець за рік споживає близько 0,8-1,2 кг меду (США – 0,76 кг, країни ЄС – 0,65 кг, Китай – 0,25 кг). Відповідно до Постанови КМУ від 22 листопада 2004 р. № 1591 «Про затвердження норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» норма споживання меду має становити близько 2,5 кг.

Україна виробляє майже 70-80 тис. тонн меду на рік, що перевищує обсяги експорту та споживання цієї продукції на внутрішньому ринку та призводить до накопичення запасів. Для українського ринку просто необхідно збільшувати обсяги експорту, задля позбавлення від надлишку, який на даний момент сягає близько 35-40 тис. тон [2].

Таблиця 1

Види меду в залежності від зони медозбору в Україні

Зона	Додаткові фактори	Вид меду
Степова зона	Основними джерелами медозбору є ентомофільні сільськогосподарські рослини (рослини, які запилюються комахами), частка яких складає 77,7 % всього цукрозапасу зони. Серед різнотрав'я Степу значну частину займає буркун жовтий і білий дворічний, чистець польовий.	Акацієво-люцерно-соняшниковий або акацієво-коріандро-люцерно-соняшниковий, рапсово-акацієвий.
Лісостепова зона	81,7 % загального цукрозапасу припадає на сільськогосподарські ентомофільні культури.	Еспарцето-гречаний, еспарцето-гречано-соняшниковий, лісовий і гречаний
Зона Полісся	69,8 % цукрозапасу забезпечується природною медоносною флорою лісів та луків.	Початок літа: чорнично-крушино-малиновий; кінець літа (серпень-вересень): вересовий.

Карпати	Дикоросла малина Карпат квітує майже місяць і може дати понад 100 кг меду з 1 га площі. Після малини в горах зацвітає зніт (Іван-чай). Квітує він понад місяць. Медопродуктивність досить висока і сягає 600-1000 кг з 1 га.	Малиново-знітовий і ріпако-малиново-знітовий медозбори
---------	--	--

Джерело: розроблено за даними [3]

Не дивлячись на надмірне виробництво меду, на даний момент в галузі бджільництва є певні проблеми, які заважають розширенню діяльності бджолярів та експортуванню більшої кількості меду закордон.

Основною перешкодою на шляху збільшення експорту українського меду до країн ЄС, є невідповідність показників безпеки нашого меду вимогам країн імпортерів. Щорічні звіти RASFF показують, що проблема забруднення меду залишковими кількостями антимікробних препаратів надалі залишається актуальною [1].

Через низьку технологічну культуру виробництва продукції, її переробки, та фасування відсутність промислових технологій продукцію меду з України раді бачити далеко не всі країни.

Багато проблем експорту виникає через погіршення екологічного стану оточуючого природного середовища та порушення технологічних вимог щодо обробітку ентомофільних сільськогосподарських рослин пестицидами та отрутохімікатами і як наслідок – масові отруєння бджіл.

Для виробництва продуктів бджільництва високої якості, що відповідають санітарно-епідеміологічним вимогам необхідне дотримання зоотехнічних, ветеринарних вимог, технологічних правил утримання бджолиних родин, а також відповідне територіальне розміщення пасік. Все це не може бути можливим в достатньому обсягу без відповідних законодавчих актів, з якими в Україні, на жаль, існують певні проблеми.

Отже, Україна має дуже потужний експортний потенціал в галузі бджільництва. Але для подальшого його ефективного використання у найближчій перспективі необхідно запровадити певні зміни в законодавстві України щодо санітарних умов утримання та розведення бджіл, а також виробництва та якості продукції меду, та його упакування. Тільки в такому варіанті Україна зможе розширити свої ринки збуту та позбавити себе від надлишкових запасів меду.

Література

1. Васильківська Т.Ю., Лесницька О.А. Сучасний стан бджільництва в Україні. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/155081-337059-1-SM.pdf.

2. Бджільництво України: стан, проблеми, шляхи розв'язання-НААН. URL: http://naas.gov.ua/news/?ELEMENT_ID=5061.

3. Мед натуральний. URL: <https://pidruchniki.com/14261116/tovarovnavstvo/med>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Гордієвська К. А., студентка, 2 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ПОСЛУГ

Сфера послуг є важливим сектором економіки розвинутих індустріальних країн та займає все більш стійкі позиції у світовому господарстві. Протягом останніх десятиліть сфера послуг перетворилась на істотне джерело інноваційної активності та економічного зростання. В країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) охоплює близько 3/4 загальної зайнятості і валового випуску.

Всю економіку можна розділити на сферу матеріального виробництва - ті області, де випускається або переробляється будь-який фізичний об'єкт, який стає товаром; і сферу нематеріального виробництва, де результат діяльності - це послуги. В кожній сфері є декілька особливостей.

Потрібно відзначити, що однією зі складових послуги є неподільність в часі її здійснення і споживання. Як показує практика, в більшості випадків споживач і виробник послуги утворюють особливий тандем, ключові елементи якого мають прямий вплив на всі процеси наданої послуги. В той же час в сучасних умовах інформатизації суспільства у споживачів різного роду послуг і виробників з'являється можливість все більше надавати послуги і користуватися ними без прямого контакту споживача і

виробника. Слід зазначити, що виробництво і споживання послуги можуть не збігатися у часі, а також сфера послуг є більш захищена державою від іноземної конкуренції.

Сферу послуг відрізняє високий ступінь індивідуалізації, тобто надання послуг тим споживачам, які відчують в них необхідність і будуть брати безпосередню участь в процесі надання послуги. Тому при здійсненні діяльності в сфері послуг відбувається попереднє вивчення ринку з виявленням ринкових сегментів, на яких знаходяться потенційні споживачі даної послуги, і орієнтація в подальшій маркетингової діяльності на ці цільові сегменти ринку. При цьому для ринку послуг в більшій мірі, ніж для ринку товарів, характерна вузька спрямованість в асортименті послуг, що надаються.

Останні десятиріччя показують досить гарну динаміку розвитку послуг у світовій економіці. Перелік запропонованих послуг збільшується і відповідно, зростає число зайнятих у цій сфері.

До сучасних тенденцій розвитку сфери послуг відносять:

- науково-технічний прогрес;
- зростання доходів від сервісної діяльності;
- насичення ринків товарами;
- інформаційний бум;
- зростання кількості компаній з надання послуг;
- збільшення експорту та імпорту послуг;
- зростання продуктивності праці.

Спеціалізація країни на тому чи іншому виді послуг безпосередньо пов'язана з рівнем її економічного розвитку. У високорозвинених країнах частка послуг збільшується унаслідок зростання продуктивності праці та скорочення зайнятості у промисловості, сільському господарстві, будівництві, а також за рахунок пропозиції нових послуг. Для цих країн притаманним є експорт фінансових, інформаційних і ділових послуг. Для країн, що розвиваються, основними видами експорту послуг є транспортні, туристичні та фінансові (офшорні).

Сьогодні сфера послуг у світі є одним із найдинамічніших і найбільших ринкових сегментів, основним чинником успіху на якому є злагоджена та ефективна робота підприємств сфери послуг та наявний попит серед клієнтів. У національних економіках розвинутих країн світу частка послуг у ВВП перевищує 70% і має тенденцію до подальшого збільшення.

Таблиця 1

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами у
2017-2018 рр., млн дол. США

Рік	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія	Інші країни
Експорт										
2017*	10714,3	3763,9	6950,4	4019,5	3452,7	1301,9	149,3	1184,8	31,1	263,8
2018*	11637,9	3701,3	7936,6	4665,2	3979,9	1480,9	161,4	1338,2	28,3	262,6
Імпорт										
2017*	5476,1	650,4	4825,7	2558,6	2532,5	1086,3	80,8	724,9	1,7	373,4
2018*	6308,8	688,5	5620,3	3238,1	3355,8	1334,7	155,8	535,5	2,5	353,7

Джерело: [1]

Одними з перспективних категорій сфер послуг в Україні на даний момент можна назвати:

- клінінгові послуги (комплексне і часткове прибирання житла, офісних приміщень);
- транспортні та складські (вантажоперевезення, зберігання);
- домашній майстер (електротехнічні роботи, дрібний ремонт);
- будівельні роботи (окремі або комплексні спеціалізовані послуги);
- кур'єрські послуги (транспортна доставка посилок, покупок, подарунків).

Для України на сьогоднішній день новою парадигмою розвитку є цифрова економіка, в основу якої входять не тільки ІТ-компанії, а й різні організації, які користуються продуктами та послугами ІТ-компаній.

Практично усі люди користуються комп'ютерними технологіями, а саме: соціальні мережі, телебачення і навіть отримання державних послуг в Інтернеті.

До топ-5 пріоритетних напрямів цифрової трансформації в Україні належать:

Медицина. Велику роль відіграє переведення медицини в онлайн режим, наприклад: електронні записи до лікарів, онлайн-консультації.

Освіта. Переведення навчання на дистанційну форму, онлайн-курси є також одними з напрямків цифрової трансформації.

Місто. Створення інноваційних екосистем, впровадження розумних технологій, особливо, в системі парковок.

Будівництво. Ця індустрія найменш адаптована до викликів сучасності, тому вона потребує підвищення ефективності шляхом цифровізації, а саме інформаційно-комунікаційних технологій.

Енергетика. До діджиталізації енергетики належить впровадження програмного забезпечення, яке може створювати та адаптувати карту газових родовищ, стежити за обсягами видобутку.

Відкриття власного бізнесу в сфері послуг є найкращою ідеєю для заробітку в сучасних бізнес-реаліях, і вимагає мінімальних вкладень, оскільки основними ресурсами є сам підприємець та час. Вміння вигідно продавати послуги залежить від володіння певними навичками та знаннями.

Бізнес в сфері послуг можна відкрити самостійно, не обов'язково наймати робітників і навіть не обов'язково мати офіс. Головне – високий попит на послугу і якість наданого вашим бізнесом сервісу.

Найкращі ідеї для відкриття бізнесу в сфері послуг в 2020 році:

- 1) букмекерська контора;
- 2) дитячий розвиваючий центр;
- 3) фотостудія;
- 4) манікюрний салон;
- 5) консалтингова фірма;
- 6) автосервіс;
- 7) інтернет-магазин;
- 8) доставка їжі;
- 9) каршеринг-сервіс;
- 10) туристична фірма.

Якість послуг визначається також рівнем конкуренції, зараз в Україні цей показник у багатьох нішах зростає. У той же час ціна залежить і від самого виконавця: фахівець, підприємець або компанія.

Характеризуючи сферу послуг можна зробити висновок, що послуги дуже різноманітні, а сфера їх застосування з кожним роком розширюється. Ринок послуг являє собою економічні відносини між покупцями і продавцями. Його утворюють матеріальні і нематеріальні послуги. Матеріальні послуги спрямовані на задоволення побутових і речових потреб споживача. У них включаються збереження, відновлення або зміна споживчих властивостей продукту або виготовлення нових товарів на замовлення покупця. Також до них відноситься перевезення вантажів. Нематеріальні послуги не припускають наявності «речової» оболонки. Це послуги в галузі

освіти, охорони здоров'я, консультаційних, банківські, юридичні послуги тощо. Розвиток сфери послуг в національній економіці є одним із ключових показників соціально-економічного стану країни, а успіх цієї сфери залежить від злагодженої та ефективної роботи підприємств.

Література

1. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Лежесьькова В. Г.

Грицун І. С., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Молочні продукти є ключовою частиною продовольчого життя. Вони представлені на ринку і як товари у формі кінцевого продукту (наприклад, молоко або йогурт), і як необхідна сировина для виробництва багатьох інших продуктів харчування. Все це свідчить про важливість молочних продуктів у забезпеченні життєдіяльності людей. Ринок молока – це значний за обсягами висококонкурентний ринок, на якому представлено багато компаній. Україна є одним із провідних виробників молока у світі та з показником близько 2% посідає 9 місце. У структурі валової продукції сільського господарства виробництво молока становить 10-11%, для порівняння, загальний обсяг продукції тваринництва становить 28%.

Але за останні п'ять років в Україні значно скоротилось поголів'я корів. Так, у 2018 р. їх нараховувалося 1,967 млн, що на 43% менше, ніж у 2009 р. З них 76% – 1,49 млн голів утримувалося в особистих селянських господарствах та ще 24% – 0,47 млн голів – на молочнотоварних фермах.

Сукупне річне виробництво молока у 2018 р. склало 10,1 млн т, що на 15% менше, ніж у 2009 р. Падіння виробництва молока було менш вираженим внаслідок активного впровадження сучасних

технологій, передусім середніми та великими господарствами, та нарощування продуктивності поголів'я. Так, за підсумками 2018 р. середній річний надій на корову становив 6054 кг, проти 3915 кг у 2009 р. [1].

Динаміка виробництва молока в Україні за 2014-2018 роки нажаль має чітко негативний тренд. Так, у 2014 р. було вироблено 11133 тис. т молока, у 2015 р. – 10615 тис. т, у 2016 р. – 10382 тис. т, 2017 р. – 10281 тис. т, а у 2018 р. як уже зазначалося – 10100 тис. т. Аналізуючи ці дані, очевидно, що з кожним роком виробництво молока стрімко зменшується. За таких темпів спаду найближчим часом виробництво молока в Україні може скоротитися вдвічі. Українська молочна галузь у 2019 р. демонструє рекордне згортання – виробництво молока скоротилося до 9,69 млн т, або на 3,7%, українські переробники недоотримали 377,1 тисяч т сировини. Скорочення відмічалось майже по всіх регіонах, найбільше зменшили виробництво на Київщині – на 15%, на Вінниччині – 9,7%, на Запоріжжі – на 9,7%, на Миколаївщині – 9,6%, на Чернігівщині – 9,1%, на Черкащині – 8,6%, на Волині – 8,3%, на Житомирщині – 7,6% [2].

За даними Державної служби статистики України [3] експорт молока та вершків, незгущених та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин протягом останніх п'яти років збільшувався, так у 2014 р. він дорівнював – 4,7 млн. дол., у 2018 р. – 14,7 млн. дол., у 2019 р. – 15,3 млн. дол. Імпорт в Україну даного товару становив: у 2014 р. – 3,9 млн. дол., у 2018 р. – 2,06 млн. дол., а у 2019 р. – 3,5 млн. дол.

До речі, питома частка України у світовому експорті молока та вершків, незгущених та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин у 2018 р. становила 0,2%, а у світовому імпорті – 0,02%. Щодо експорту молока та вершків, згущених та з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин, то частка України у світовому експорті у 2018 році становила 0,3%. А частка України у світовому експорті масла вершкового та інших жирів, вироблених з молока, молочних паст у 2018 р. становила 1,2 % [4].

У таблиці 1 наведено дані щодо основних торговельних партнерів України щодо експорту та імпорту молока та вершків, незгущених та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин у 2018-2019 роки.

Таблиця 1

Географічна структура вітчизняного експорту та імпорту

Країна	тис. дол. США	
	2018	2019
Експорт		
Молдова	4031,9	5298,7
Польща	3203,1	1097,3
Грузія	2384,0	2969,6
Філіппіни	0,2	1753,4
Лівія	2568,6	2865,4
Катар	2095,6	129,7
Імпорт		
Бельгія	222,4	313,1
Німеччина	1146,0	1021,6
Польща	384,5	1786,7
Франція	148,9	213,9

Причини кризових явищ у вітчизняній молочній галузі – непрогнозована аграрна політика, відсутність стратегічного плану її розвитку на національному рівні та спекуляції навколо відкриття ринку землі. Можливі наслідки таких тенденцій – це зниження бюджетних надходжень, втрата джерела валютної виручки, перетворення України з нетто-експортера в нетто-імпортера, втрата робочих місць та зниження соціальної стабільності на селі [5].

Виходячи з цих тенденцій, в Україні і надалі прогнозують спад виробництва молочної продукції. Попри те, що молока від домогосподарств надходить на переробку лише четверта частина, подальше скорочення зумовить поглиблення дефіциту молока на переробних підприємствах. Компенсувати його можна було б за рахунок збільшення виробництва промислового молока. Проте ситуація, у даному випадку залежить не від фермерів, а від держави. Адже існуючі нині програми підтримки, на жаль, є неефективними та не вирішують глобальних кризових питань. Виходом із ситуації може стати зниження ставки ПДВ на молокопродукти з 20% до 6-8% за аналогією до країн Європейського Союзу. Цей один з можливих варіантів запропонувала Асоціація виробників молока.

Література

1. Грузінська І., Смагіна А., Айрапетов М. Зелена книга «Регулювання ринку молока». URL: https://issuu.com/office_brdo/docs/

2. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/01/22/656108/>

3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Trade Map. URL: <https://www.trademap.org/>

5. Асоціація виробників молока. URL: <http://avm-ua.org/uk/post/analiz-molocnoi-galuzi-ukraini>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М. Г.

Гутник П. О., студентка, 3 курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЛІКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ: ЯК УКРАЇНА НАМАГАЄТЬСЯ ОТРИМАТИ КРЕДИТ ВІД МВФ

МВФ – це така собі «швидка фінансова допомога» для країн, які переживають кризу та макроекономічну нестабільність. Співпраця з МВФ сприймається як те, що країні можна довіряти і що від неї чекати. МВФ диктує Україні правила гри, тому що МВФ ставить в переговорах свої умови, а Україна їх зазвичай приймає і буде приймати. По минулому досвіду роботи багатьох країн з МВФ всі знають, що МВФ жодну країну і ні з якого важкого становища ніколи практично не вивів, що це тимчасові ефекти, пов'язані з перенесенням проблем в майбутнє.

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив, що без зовнішньої підтримки міжнародних фінансових організацій в Україні можливий дефолт. Про це також наголошував экс-прем'єр-міністр України Олексій Гончарук [1]. Для того, щоб цього не трапилось, Раді треба проголосувати за необхідні законопроекти для отримання фінансової допомоги від МВФ. У ЗМІ опубліковано список умов, висунутих МВФ. У ньому десять пунктів, при цьому частина з них Україна вже виконала. Взагалі зараз, головна, навіть єдина тема для народу – це коронавірус і спроби його зупинити, але ж «за кадром» залишається те, що уряд України намагається отримати новий кредит МВФ.

27 березня під час засідання фракції "Слуга народу" Володимир Зеленський повідомив, що Україна домовилася з МВФ про збільшення програми до 10 млрд доларів. Президент зазначив, що без отримання допомоги від міжнародних партнерів країні загрожує падіння економіки і дефолт. Для отримання чергового траншу, МВФ чекатиме від України прийняття закону про неможливість повернення банків екс-власникам, врегулювання тарифів та завершення реформ, зокрема земельної [2].

Єдина можлива причина для дефолту зараз - це небажання співпрацювати з МВФ. Тобто, якщо депутати не проголосують за так званий "антиколомойський закон", МВФ не дасть Україні обіцяних грошей. "Антиколомойський" законопроект (цей законопроект Рада підтримала у першому читанні) у купі з ринком землі (Рада ухвалила його вночі 31 березня) є ключовими вимогами МВФ для надання Україні понад 10 мільярдів доларів допомоги. Верховна рада прийняла закон про відкритий ринок землі в рамках земельної реформи [3]. В пріоритеті зараз законопроект про неповернення ПриватБанку Коломойському. МВФ заявили, що Україні необхідно зменшити роль держави і олігархів у економіці. Закон має унеможливити повернення «Приватбанку» бізнесмену Ігорю Коломойському. На думку МВФ, повернення може призвести до дефолту. Без програми з МВФ виключається можливість реструктуризації боргів, нових кредитів, щоб платити за зовнішніми боргами. Нагадаю, що Україні поточного року знадобиться 492 млрд грн тільки на виплати за зовнішніми і внутрішніми боргами. І щоб виконати держбюджет 2020-го, Мінфіну треба позичити приблизно 230 млрд грн на внутрішньому ринку та ще близько 134 млрд грн — на зовнішніх [4]. На 2020 рік припадають пікові виплати за борговими зобов'язаннями України. Для того, щоб погасити зовнішні та внутрішні борги Україні доведеться впасти у прірву дефолту. Але такий розвиток подій прем'єр-міністр України Денис Шмигаль не передбачає, бо дефолт не потрібен Україні. Тоді зіпсується кредитна історія та імідж перед міжнародними партнерами, також різко знеціниться національна валюта і буде відтік будь-яких інвестицій з країни.

На наш погляд, «антиколомойський закон» буде ухвалений, бо єдина людина в країні, якій цей дефолт потрібен, — це Ігор Коломойський, бо йому неприємне наполегливе бажання МВФ притягти його до відповідальності за виведення із Приватбанку 155 млрд грн. Кредитори України не зацікавлені в дефолті, адже дефолт для них — це втрата десятків мільярдів доларів реальних грошей.

Дефолт – це коли країна не платить за свої зобов'язання. Якщо просто відмовитися платити – відносини з усіма міжнародними партнерами будуть зруйновані, і Україна опиниться в міжнародній ізоляції - в умовах поширення коронавірусу, війни на Сході і глобальної економічної кризи. В разі дефолту Україна на багато років залишиться без інвесторів. Я вважаю, що словосполучення «оголошувати дефолт» тотожне словосполученню «шкодити країні». Навіть самі розмови про дефолт викликає недовіру серед інвесторів. Українська економіка ще до пандемії почувалася погано — виробництво скорочувалося, плани за доходами держбюджету не виконувалися, його дефіцит утримували за рахунок недофінансування видатків.

Кожен день пандемії та карантину — це втрати для всіх: держави, бізнесу, громадян. І через коронавірус в Україні є два шляхи - отримати 10 млрд доларів міжнародної допомоги або сценарій "економічний занепад і загроза дефолту" буде реалізований. Відмова від МВФ та дефолт - це найгірший сценарій для українців. Єдиний дешевий фінансовий ресурс, який Україна може залучити і використовувати для боротьби з коронавірусом, виплати пенсій та зарплат в умовах жорсткої економічної кризи, що розгортається по світу – співпраця з МВФ і з усіма можливими програмами роботи з офіційними міжнародними кредиторами.

Отже, в сучасних умовах треба співпрацювати з усіма донорами, які можуть підтримати Україну фінансово. Запобігти банкрутству країни можливо, якщо в складний період по максимуму використовувати кошти програми з МВФ і залучити бюджетне фінансування від ЄС, Світового банку, а також, по можливості, провести переговори про нову кредитну гарантію від США. Україні треба по максимуму використовувати всі можливості міжнародної співпраці.

Література

1. Без зовнішньої підтримки в Україні можливий дефолт – Шмигаль. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2908423-bez-zovnisnoi-pidtrimki-v-ukraini-mozlivij-defolt-smigal.html>
2. Ми домовились з мвф про збільшення допомоги до 8 млрд доларів — Зеленський. Прямий. URL: <https://prm.ua/mi-domovilis-z-mvf-pro-zbilshennya-dopomogi-do-8-mlrd-dolariv-zelenskiy/>
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського

призначення. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=217810&sk1=10

4. За позику віддяка. Мінфін підрахував, скільки Україні потрібно виплатити за зовнішніми боргами. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/04/03/42932312/>

5. Сайт офісу МВФ в Україні. URL: <https://www.imf.org/en/Countries/ResRep/UKR>

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В. А.

Гутник П. О., студентка, III курс, 2 група,
Білоус А. І., студент, III курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ

Послуги за принципом аутсорсингу називають «феноменом ХХ сторіччя». Сутність аутсорсингу – це покращення ефективності діяльності компанії, вивільнення ресурсів за рахунок передачі окремих непрофільних функцій стороннім спеціалізованим компаніям для можливості зосередження на основній діяльності фірми та подальшому її розвитку і розширенню. Мета аутсорсингу полягає у зниженні собівартості виробництва продукції та одночасного підвищення її якості за рахунок концентрації на основних функціях; підвищення гнучкості підприємства; зниженні невиробничих витрат. Тобто аутсорсинг має безпосередній вплив на конкурентоспроможність підприємства [1]. Явище, протилежне аутсорсингу, має назву інсорсинг виконання проекту здійснюють співробітники компанії, а не сторонні спеціалісти. Обсяги світової торгівлі аутсорсинговими послугами за 1990 – 2018 рр. представлено на рис. 1.

Рис. 1. Обсяги світової торгівлі аутсорсинговими послугами за 1990 – 2018 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано на основі [2].

Частка аутсорсингових послуг в структурі світового ринку послуг у 2018 році становить 0,74%, тоді як у 2014 році цей показник дорівнював 1,1%. Галузь розвивається нерівномірно і гостро реагує на зміни зовнішніх факторів. За даними Міжнародного інституту аутсорсингу, світовий ринок аутсорсингу зростає еспоненціально, демонструючи щорічні темпи приросту понад 9-10%. Згідно Gartner, понад 80% лідерів логістики планують збільшити свій бюджет на аутсорсинг більш ніж на 5% до 2020 року [3].

Ринок аутсорсингових послуг показує значне зростання в світовому масштабі практично у всіх секторах економіки. Найбільш активно розвивається ІТ галузь. Згідно з опублікованими компанією Deloitte даними, близько 31% ІТ послуг в 2019 році в світі надавалися на основі аутсорсингу. Серед лідерів також знаходиться охорона здоров'я та HR сектор, де зростання склало 36% і 32% відповідно. Компанії також бачать значну вигоду в передачі фінансових послуг третім особам, тут зростання склало 30%. Європа і Азіатсько-тихоокеанський регіон залишаються лідерами в наданні аутсорсингових рішень.

Згідно з рейтингом, перше місце щодо рівня розвитку аутсорсингу займає Індія. Регіони, де найшвидше і найкраще розвинений аутсорсинг є Південно-Східна Азія, Східна Європа і Південна Америка. В своїй практиці аутсорсинг використовують

близько 80% американських компаній, 60% європейських, 30% російських, 75% японських, 60% австралійських.

Що стосується України, то вона є лідером серед країн — аутсорсерів в Європі, має позитивні показники та перспективи використання аутсорсингу, проте слід зауважити, що українське населення звикло працювати без прив'язки до національних підприємств. Саме тому, було б доречно самим стати аутсорсерами, а не втрачати спеціалістів, які прагнуть влаштуватися за кордоном. Україні треба забезпечити прозорість ведення бізнесу, покращити інвестиційний клімат, підвищити якість освіти за напрямком ІТ — технологій та рівень знання англійської мови.

Країна постійно отримує визнання від різних установ, таких як Глобальна асоціація постачальників (GSA) у Великобританії, ІАОР і АТ Kearney. Очікується, що в наступні роки ІТ-аутсорсинг в країні буде рости разом з ростом робочої сили [3]. Україна має вплив на розвиток світового ринку аутсорсингу переважно через порівняно низькі заробітні плати і наявність працівників відповідної кваліфікації з необхідним рівнем знань.

За рейтингом Міжнародної асоціації професіоналів аутсорсингу (ІАОР) The 2020 Global Outsourcing 100 українські ІТ-компанії SoftServe, Miratech і Softengi кілька років поспіль потрапляють у топ-100 кращих аутсорсингових компаній світу [4]. Основними партнерами України в торгівлі ІТ-послугами є США, РФ, Італія і Швейцарія (експорт); РФ, Кіпр, Німеччина і Австрія (імпорт). Одним з перспективних і сприятливих для посилення участі України в міжнародній торгівлі послугами є ІТ-аутсорсинг. В активі українських аутсорсингових компаній успішно виконані проекти для NASA, Boeing та інших світового рівня організацій. Відмінну репутацію мають українські аніматори і розробники спец-ефектів у Голівуді. За статистикою до 30% комп'ютерної графіки в американських фільмах виконано в нашій країні.

Прогнози світових аналітичних видань вельми оптимістичні стосовно 2020 року. Основними драйверами і тенденціями розвитку ринку аутсорсингових послуг стануть: розвиток хмарних технологій, штучний інтелект, роботизація.

Уже малюється ескіз світової фінансової кризи, викликаної, в тому числі, скороченням темпів зростання китайської економіки, а пандемія коронавірусу реально впливає на градус ділової активності. Проте, сучасна технологія надає підприємцям інструменти, що дозволяють вижити в цей нелегкий час. Один з них - це аутсорсинг

допоміжних служб компанії, що не приносять безпосереднього доходу компанії: юридичного відділу, фінансового департаменту, бухгалтерії та відділу кадрів та інших.

Коронавірус вплине на всі відповідні ринки з негативної сторони. Але сфера аутсорсингу, на нашу думку, вийде з меншими втратами, але й отримає свій великий плюс від сьогоднішньої пандемії. Ми можемо зробити висновок, що підприємці почнуть звільняти власний персонал і частіше будуть звертатися до аутсорсингових компаній, що призведе до їхньої економії затрат та розвитку ринку аутсорсингу; багато корпорацій перейдуть на віддалене місце праці, де краще себе відчують аутсорсери, що призведе до попиту працівників даної галузі, конкуренції, а тому і розвитку аутсорсингу.

Література

1. Бандоріна Л.М., Булавка О.С. Тенденції використання аутсорсингу стартап компаніями. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/рере_2019_1_14.

2. Послуги (РПБ6): експорт та імпорт за категорією послуг та торгових партнерів. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/summary.aspx>.

3. Ultimate outsourcing statistics and reports in 2020. URL: <https://www.outsourceaccelerator.com/articles/outsourcing-statistics>.

4. The 2020 Global Outsourcing 100. URL: <https://www.iaop.org/Content/25/195/5148>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Дарабаш Д. Ю., студентка, IV курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах глобалізації, як політичні, економічні, торговельні, так і будь які інші стосунки між Україною та Росією достатньо зіпсувалися. Це відбулось за різних причин впродовж останніх років. Українські підприємства, бізнес яких був

орієнтований на російський ринок, потребували альтернативного ринку збуту своєї продукції. Росія фактично перекрила українським постачальникам шлях до свого ринку [1].

З того часу, перебудова економіки України на ринкових засадах супроводжувалась дедалі більшим залученням нашої країни до існуючої системи господарських зв'язків ЄС. Інтегрування економіки України в світове господарство, її участь у різних видах міжнародного підприємництва підвищує роль та значення зовнішньоекономічної діяльності підприємства [2]. Тому, на сьогоднішній день значна кількість вітчизняних експортерів рухається в напрямку освоєння європейських ринків.

Глобалізація, диверсифікація міжнародних ринків вітчизняної продукції змушує товаровиробників більш глибоко підходити до розуміння процесів міжнародної співпраці та інтеграції, здійснення експортно-імпортних операцій, залучення інвестицій тощо. Географічна близькість Європейського Союзу сприяє розвитку партнерських та економічних відносин між країнами ЄС та Україною. Здійснення в цих умовах зовнішньоекономічної діяльності підприємств України є відображенням намірів держави стосовно інтеграції національної економіки в світову економічну систему. Вирішення цього стратегічного завдання неможливе без активної участі держави, комплексної оцінки та економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств [2].

Організація зовнішньоторговельних операцій – це завжди складний і тривалий процес, який, в той же час, є невід'ємною умовою розвитку кожного окремого підприємства. Освоєння нового ринку можна назвати «випробуванням», тому що необхідно відповідати високим стандартам Європейського Союзу, при чому не тільки за рівнем організації зовнішньо торговельних операцій, але й за системою управління і менеджменту, якістю продукції, маркетинговою стратегією компанії, фінансовою спроможністю тощо. Однак для більшості малих українських підприємств такі обставини були фатальними і призвели до банкрутства. Саме тому, розгляд організації зовнішньо торговельних операцій для українських компаній-експортерів є надзвичайно потрібним та актуальним.

Розвиток економічних відносин у сучасних умовах зорієнтований на поступову інтеграцію українських підприємств у міжнародні економічні зв'язки. Прогресивні зміни всередині будь-

якої країни неможливі без її активної участі у міжнародній співпраці. Самостійність національної економіки не означає її відокремлення від світового економічного простору. Навпаки, подальший розвиток національної економічної системи значною мірою залежить від можливості завоювання вітчизняними підприємствами конкурентних переваг на світових ринках [2].

Сьогодні світова економіка визначається такими рисами:

1. Глобалізація. Проблеми людства екологічного, соціального та науково-технічного характеру мають сьогодні глобальний характер і вимагають поєднання зусиль різних країн.

2. Інтернаціоналізація. Як процес переростання суспільним виробництвом національних кордонів інтернаціоналізація виробництва на сучасному етапі розвитку світової економіки дозволяє орієнтуватися на більш дешеві ресурси, що дозволяє економити на всіх ресурсах одночасно і забезпечувати високу інтенсифікацію суспільного виробництва. З іншого боку, інтернаціоналізація властива інноваційній сфері у вигляді розповсюдження інноваційних технологій, продуктів, формування глобальної економіки знань.

3. Конкуренція. Світовий економічний простір сьогодні – це висококонкурентне середовище, де конкурують не лише окремі виробники за окремого споживача, а національні капітали за ринкові території. Окрім того, загострюється конкуренція на ринку інноваційної продукції, технологій.

4. Екологізація. В умовах обмеженості природних ресурсів та посилення екологічних проблем у навколишньому середовищі підвищується необхідність соціальної відповідальності промислових підприємств за результати своєї діяльності.

5. Розвиток світового ринку знань. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють ефективно створювати єдині світові ринки нових технологій, науково-технічних знань, розширювати міжнародну торгівлю ліцензіями, інжиніринговими та консалтинговими послугами [2].

Українські компанії приділяють недостатньо уваги фундаментальному аналізу ринків, окремих галузей і ніш, в яких мають намір конкурувати. Це призводить до неефективних експертних стратегій, втрати коштів і часу. До того ж, те, над чим нашим компаніям необхідно довго і старанно працювати, в Європі вже давно є базовими умовами ведення бізнесу.

Отже, українським виробникам доведеться набагато більше й інтенсивніше працювати над сучасними умовами організації зовнішньоторговельних операцій для того, щоб бути конкурентоздатними на ринках європейських країн. Як мінімум, необхідно досягти того рівня виробничих стандартів, якості продукції, маркетингу та ефективності продажів, який на сьогодні є у європейських підприємств.

Література

1. Рік без російського ринку: український АПК виходить зі стресу? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28175809.html>.

2. Сучасні тенденції регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобалізації. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3355>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Дзюбенко М. Д., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКОЛОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

З початку XXI століття еволюціонування напрямків ведення бізнесу обумовлене принципами сталого розвитку. Екологічна трансформація є світовим трендом, за яким прямує і Україна. Енергоефективні технології та «чисті» джерела енергії – це ті дієві інструменти, які допоможуть вітчизняному бізнесу оптимізувати енергоспоживання, скоротити шкідливі викиди, зменшити собівартість продукції, створити нові робочі місця та головне – підвищити конкурентоспроможність. Завдяки регламентації законодавства у сфері екології за останні 5 років інвестовано більше 4 млрд євро в енергоефективні та «зелені» проекти в Україні. Також розроблено механізм відшкодування частини суми кредитів промисловим підприємствам на впровадження проектів з енергоефективності та «чистої» енергетики. За даними Bloomberg

New Energy Finance, Україна посіла 8-ме місце в рейтингу привабливості країн, що розвиваються, з точки зору інвестицій у відновлювану енергетику в 2019 році. Хоча ще 2018 року Україна посідала 63-тю сходинку [1].

Крім того, з метою розвитку в Україні сфери відновлюваної енергетики Урядом затверджено Енергетичну стратегію України до 2035 року, якою передбачено досягти частки 25 % (табл.1) з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у загальному первинному постачанні енергії [2].

Крім екологічних переваг, «зелена» енергетика є шляхом до активізації бізнесу, притоку нових інвестицій, зміцнення економіки. Так, за останні три роки було залучено понад 1,1 млрд євро «зелених» інвестицій. Зокрема, близько 460 млн євро у встановлення 2000 МВт потужностей, що генерують тепло з альтернативних джерел енергії та понад 700 млн євро у 766 МВт потужностей, що виробляють «чисту» електроенергію. Функціонують й такі стимули як, прив'язаний до курсу євро «зелений» тариф, стимулюючий тариф на тепло «не з газу» тощо. До цієї сфери продовжують заходити нові інвестори, зокрема, з Норвегії, Туреччини, Китаю. Іншим ефективним механізмом для бізнесу можуть стати аукціони з відновлювальної енергетики. Така система зробить виробництво «чистої» енергії більш сталим та дешевим, що вже діє у світі. Основна концепція передбачає впровадження аукціонів із 2020 р. із 20-річним терміном підтримки для сонячних електростанцій потужністю більше 10 МВт та вітряних електростанцій потужністю понад 20 МВт.

Таблиця 1

Прогноз частки ВДВ в енергетичному балансі України

Опис ключового показника ефективності, 2015 р.	2015 р.	2020 р.	2025 р.	2030 р.	2035 р.
Частка ВДЕ (включно з гідрогенеруючими 4% потужностями та термальною енергією) у ЗППЕ, %	4	8	2	17	25
Частка ВДЕ (включно з гідрогенеруючими потужностями) у генерації електроенергії, %	5	7	10	13	25
Частка місцевих альтернативних видів палива в місцевих паливно-	-	10	15	18	20

енергетичних балансах, % до загального споживання					
---	--	--	--	--	--

Джерело: [2]

В Україні широко діють міжнародні екологічні програми та проекти, що направлені на підтримку малого та середнього бізнесу. Серед найбільших міжнародних проектів можна назвати такі. Проект «Консультавання підприємств щодо енергоефективності» виконується Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) за дорученням уряду Німеччини [3]. Для підвищення енергоефективності української промисловості у 2018 році Мінекономрозвитку спільно з проектом «Консультавання підприємств щодо енергоефективності» провели відбір підприємств для отримання технічної підтримки з визначення та реалізації енергоефективних пілотних проектів. В ньому беруть участь компанії хлібопекарської та молочної промисловості, а також машинобудування та виробництва неметалевих будівельних матеріалів. Особливий акцент в конкурсному відборі зроблено на участі малих та середніх підприємств. Загалом до участі було відібрано 66 підприємств. За результатами енергоаудитів було запропоновано більше 200 інвестиційно привабливих (термін окупності до 5 років) заходів з підвищення енергоефективності, які сумарно дозволять скоротити споживання енергії на 50 ГВт·год. Така цифра еквівалентна дводенному споживанню енергії міста-мільйонника (наприклад Києва). Наступним є проект «Стратегічний екологічний менеджмент» (АНК Certification international) [4]. Міжнародна навчальна програма від мережі АНК орієнтована на здобуття кваліфікації екологічного менеджера на підприємстві та внутрішнього аудитора відповідно до DIN-ISO 14001. Основна задача проекту забезпечити впровадження системи екологічного менеджменту, контролю та експлуатації на підприємствах України. Також діють такі проекти як «Енергетична безпека» (USAID), «Екологічно обґрунтоване поводження та остаточне видалення поліхлорованих дифенілів (ПХД) в Україні» (ГЕФ/ЮНІДО), «Водна ініціатива Європейського Союзу для країн Східного партнерства» (EUWI) та багато інших.

В кінці 2019 року за кращі реалізовані «зелені» проекти стейкхолдерам-підприємствам, що прямують шляхом екологічної трансформації, було вручено спеціальні нагороди. Лідерами є

«Віндкрафт Україна», «Обухівміськввторресурси», Tesla Energo, «Фармак», Interprojekt GmbH, Metro Cash and Carry, Carlsberg Ukraine, Danone, «Югенергопромтранс», «Укргідроенерго», «Запоріжсталь» та інші [5].

Таким чином, екологічна трансформація є багатогранною, проекти-учасники різнопланові і за масштабом, і за коштами інвестицій, і за екологічним впливом. Та кожен з реалізованих проектів стає дедалі значущим у контексті глобальних світових змін. Це сприяє не тільки екологічному, але й економічному розвитку України.

Література

1. Bloomberg New Energy Finance. URL: <https://about.bnef.com>
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність, 25.09.2017. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>
3. Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) - Проєкт «Консультавання підприємств щодо енергоефективності». URL: www.giz.de
4. АНК Certification international - Проєкт «Стратегічний екологічний менеджмент». URL: www.ukraine.ahk.de
5. Ecobusiness Group - Відзнаки «Екотрансформація». URL: <http://ecolog-ua.com/news/u-kyuevi-vdruge-vruchyly-vidznaky-ekotransformaciya>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М.Г.

Дзюбенко М. Д., студентка, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ СВІТОВОЇ НАФТОВОЇ КРИЗИ

Різкий обвал цін на нафту сприяє дисбалансу в функціонуванні світової економіки з початку 2020 року. Через ці події в Україні вже відбулося зниження вартості ВВП-варантів і єврооблігацій. Крім цього, негативні явища, які спіткали світову економіку, можуть

впливати на сектори української економіки, які приносять найбільші валютні надходження в країну й упродовж останніх років служать головною опорою ВВП. Серед них аграрна та металургійна галузі.

Світове падіння цін на нафту тягне за собою зміни на споживчих ринках. Тому найбільший вплив криза матиме на таких групах аграрної продукції, як зерно, олія та олійні культури. Таким чином, ціни можуть коливатися в межах 10-15%.

В довгостроковій перспективі на ситуацію буде впливати фактор насичення світового ринку. У разі, якщо зернові ринки будуть дефіцитними, тоді падіння цін на нафту компенсує потенційне зниження цін на агропродукцію, і ціна вирівнюється. Але якщо дефіциту не буде, ціни продовжать зниження, що позначиться і на обсягах валютної виручки від експорту з України.

У металургійній галузі (підприємства ГМК забезпечують 12% ВВП України, 30% валютних надходжень і близько 700 тис. робочих місць з урахуванням суміжних виробництв) через світові події погіршилася і без того несприятлива ситуація, в якій галузь перебуває з минулого року.

Так, за минулий рік збитки у металургійній галузі сягнули близько 20 млрд грн [1]. В умовах спалаху пандемії попит на метал, сировинні продукти буде і далі падати, здійснюючи тиск на ціну. В свою чергу, через падіння цін підприємства ГМК будуть зазнавати збитків, що спричинить скорочення обсягів виробництва, а тому вплине на собівартість продукції.

Таким чином, відповідальність за існування підприємств залишатимуться на акціонерах, а саме наявності в них ресурсів, щоб підтримувати функціонування свого бізнесу. Згодом криза може зачепити й інші галузі, включаючи сервіс та логістику, що формують своєрідну інфраструктуру вітчизняної економіки. А така ситуація позначиться на надходженнях до бюджету, на курсі долара та робочих місцях.

Попри все, нафтова криза, а саме різке зниження вартості сировини, закладає потенціал для зниження цін на автомобільне паливо, яке в Україну в основному постачається за рахунок імпорту. Антимонопольний комітет вже оприлюднив заяву, в якій повідомив, що очікує від українських АЗС зниження вартості бензину у зв'язку з обвалом цін на нафту на світових ринках на 30%.

Але, аналізуючи український паливний ринок, можна сказати, що значне зниження ціни на бензин є малоімовірним. Імпортні нафтопродукти продаються в Україну з преміями до світових

котирувань. Сьогодні близько 45% вартості українського бензину для споживачів становлять податки та акциз, інші 55% — закупівельна вартість нафтопродуктів, логістика та націнка власників мереж АЗС. Нафтотрейдери у нинішню ціну бензину та дизельного палива на заправках закладають усі наявні ризики — економічні, політичні, валютні та фінансові [5].

Тож, не дивлячись на обвал цін на світовому ринку нафти, за оцінками експертів, ціна на пальне в Україні не знизиться, а може навіть зросте. Це зумовлено багатьма факторами.

По-перше, відбулося підвищення акцизів на бензини – з 171,50 євро до 213,50 євро за 1 000 л; та на дизельне пальне – з 95/125,50 євро до 139,50 євро за 1 000 л [2].

По-друге, імовірно введення мит на імпорт дизельного палива викличе зростання цін і послабить конкуренцію на ринку.

Якщо аналізувати теперешній стан українського ринку палива, то вартість дизельного пального в оптовій торгівлі на ринку України станом на 02.03.2020 р. знизилась відносно 03.02.2020 р. в середньому на 7-8%, а вартість бензину А-95 – на 5%, що в свою чергу знайшло відображення в зниженні цін на нафтопродукти в дрібному опті. Так, дизельне паливо подешевшало на 6-7%, а бензин А-95 – на 4%.

В той же час, в роздрібній торгівлі таких змін станом на вищевказані дати не спостерігалось. Дизельне паливо пропонувалося по 21,45-27,49 грн./л (-1,1%), бензин А-95 – по 23,45-28,79 грн./л (-0,3%). В той же час варто відзначити зниження рівня цін на СПБТ на 15% до 8,95-13,99 грн./л [3].

Тоді коли ціни на паливо станом на 07.04.2020 порівняно з початком року знизилися в середньому на 9-10% .

Загалом динаміку цін на паливо в Україні за останні 4 роки представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Середні ціни на пальне по Україні 2015 - початок 2020 рр., грн за л

Найменування	2016		2017		2018		2019		2020	
	04.01	03.10	03.01	02.10	02.01	01.10	01.01	01.10	01.01	07.04
Бензин А-95 преміум	20,63	23,41	24,88	27,42	29,68	33,42	29,67	30,00	28,30	25,67
Бензин А-95	19,37	22,37	23,87	26,35	28,55	33,03	28,63	28,75	27,17	24,49

Бензин А-92	18,65	21,70	23,11	25,62	27,80	32,03	27,54	27,71	26,14	23,47
Дизельне паливо	16,80	19,46	21,43	23,70	26,33	30,96	28,59	28,22	26,69	23,94

Джерело: [4]

Таким чином, криза, спричинена конфліктом між Росією та Саудівською Аравією щодо видобутку нафти набула глобальних розмірів. Даний конфлікт дестабілізує міжнародну торгівлю та перешкоджає належному розвитку зовнішньоторговельних зв'язків. Нафтова криза має значний вплив і на українську економіку, що зачіпає не тільки паливну, але й аграрну та металургійну галузі.

Її наслідки ведуть до зниження вартості ВВП, збільшення державного боргу та скороченню робочих місць. Тож на сьогодні головним завданням для України є побудова ефективної стратегії підтримки економіки та забезпечення належного захисту від глобальних кризових явищ.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <http://sfs.gov.ua>
2. Державна фіскальна служба України - Лист ДФС України від 08.02.2017 № 3080/7/99-99-12-03-03-17 "Про законодавчі зміни в частині акцизного податку". URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/listi-dps/71260.html>
3. Держзовнішінформ: Про вартість палива на ринку України. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/pro-varnist-palyva-na-rynku-ukrayiny/>
4. Мінфін - Індекс цін на паливо. URL: <https://minfin.com.ua/ua/>
5. Проблеми та перспективи розвитку ринку нафтопродуктів у контексті забезпечення енергетичної безпеки. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nafta-89ffa.pdf>

Науковий керівник: доктор економічних наук, завідувач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Мельник Т. М.

Drachkov M. D., student, I year, 2nd group,
M.Sc. International Economics ,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

WHY IS DEFAULT A DISASTER FOR THE UKRAINIAN ECONOMY?

Today, Ukraine is at crossroads. Discussions are hosted on an anti-economic and anti-Ukrainian desire of some political force to default. I emphasize the negative consequences of such public debates as default and taking such a step as a treat to the image of the state in the world, as a treat to the well-being of Ukrainian citizens and, accordingly, the attitude of citizens towards the government. The attitude of the whole civilized world to us will change as well.

It is worth mentioning a rather obvious but often tacit thing. When a default is declared, the debt does not disappear. The debtor cannot simply assume and absolve himself of his debts. Declaring a default, the state simply admits that it cannot pay, but still is forced to negotiate with creditors on deferral or partial debt cancellation.

By default, it is politically impossible to declare a waiver of all external obligations. Ukraine is expected to repay \$ 3.8 billion as external debt by 2020. Of this amount, only \$ 1.3 billion (30%) is a debt to private borrowers - unwillingness to pay which will have political consequences. The rest of the debt is liabilities to official creditors, including \$ 1 billion in government guaranteed liabilities.

If we simply refuse to pay, relations with all international partners will be destroyed and Ukraine will be in a very bad political position. Now, imagine that this situation will be on the international level, the unprecedented crisis will pass in the conditions of the spread of the coronavirus, the war in eastern Ukraine and the global economic crisis.

Bankruptcy can possibly be prevented by maximizing the use of IMF funds in a difficult period, attracting the EU and the World Bank budget funding, as well as negotiating a new US loan guarantee.

The average Ukrainian associates the term "sanctions" with the Russian Federation, which is still behaving aggressively in eastern Ukraine. And in a situation of possible default, it turns out that sanctions can be applied even against Ukraine. Savings of \$ 1.3 billion in 2020 from NBU reserves of \$ 26 billion (early March) will certainly not be saved.

By default, money will not be released in the budget for other purposes. The state cannot just get them from the budget, there is simply no money. So the government has to look for money elsewhere. The planned budget deficit for 2020 is UAH 96 billion. This budget is not enough even to meet the planned costs. Most deficits in Ukraine are planned to be covered by the attraction of new debt. Cooperation with the IMF, which borrows the cheapest financial resource, is the only right solution today.

If Ukraine theoretically refuses to pay “just” interest on all foreign debt (which is impossible), the budget will still have a hole of 50 billion UAH. Theoretically, if Ukraine refuses to repay all external debt (which is also impossible), it will still have to repay the domestic debt worth 110 billion UAH.

If the government defaults, no private bank or fund will lend money to it. The source of funding will remain huge issue of the National Bank's hryvnia. This will lead to uncontrolled inflation and devaluation of the national currency, which will certainly cause widespread discontent among the population. We should also mention the enormous level of unemployment that will await us after the default is announced.

Default is a panic in the currency market. The word "default" has a very negative perception among the population of Ukraine. This is due to the events of 1998, when the dollar went up twice a year. The announcement of a default will cause panic, the population will run to withdraw hryvnia from deposits and invest them in dollars. This will destroy the banking system and increase uncontrolled devaluation.

Default slows down economic recovery. Even if Ukraine does not pay its debt in 2020, it will have to repay later. However, due to the probable default, access to new loans will be closed to both the public and private sectors. Thus, economic recovery will be significantly slowed down due to lack of funds for infrastructure and investment projects. Poorer or Middle-Income countries that survived the crisis without default will recover much faster. They will receive new investments first, and develop new markets before the relatively richer nations.

Cooperation with the IMF and programs to work with official international creditors is the most cost-effective financial resource that Ukraine can attract to use in the fight against the coronavirus, and pay pensions and wages in this global economic crisis. It will not be possible to raise these funds if Ukraine defaults. In case of default, Ukraine will be left alone with the crisis the possible losses from such which can hardly be

overestimated. Therefore, the state must fulfill all its obligations and seize opportunities for international cooperation.

Scientific supervisor: Duginets G.V., Dr. of Science, Associate Professor, Head of the Department of World Economy, Kyiv National University of Trade and Economics

Журавель О. О., студентка, 3 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕЛЕКТРОННИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ-СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Інтернет-технології – це саме той інструментарій, що найбільше вплинув на культурні, економічні та соціальні зміни в міжнародному середовищі маркетингу першої чверті 21-го століття. Завдяки їм споживач є фокусом та пріоритетом ділової активності суб'єктів маркетингу, через інструменти електронного маркетингу (е-маркетингу) досягається інтенсифікація процесу обслуговування потенційних клієнтів.

Електронний маркетинг – ведення маркетингу на основі електронних технологій. Якщо традиційний маркетинг - це залучення і утримання клієнтів, то Інтернет-маркетинг окреслює сектор впливу - залучення і утримання клієнтів в Інтернеті. Ф. Котлер, гур у маркетингу, вважає, що електронний маркетинг – це те, що компанія робить для просування, пропагування та реклами товару в Інтернеті[1].

Принциповою перевагою Інтернет-маркетингу, за оцінкою експертів є те, що він дозволяє перейти від масового маркетингу до маркетингу "один-одному", до спеціальних маркетингових пропозицій окремому покупцю, спеціального виробництва, індивідуальних звернень, індивідуальних стимулів придбання товару[2]. Також можливо досягти зниження трансакційних витрат за рахунок оптимального вибору структури асортименту інформаційного продукту, скорочення часу на розробку та впровадження нового інформаційного продукту, зниження числа

посередників, витрат на маркетингову стратегію просування й продажу інформаційного продукту [3, С.421-422].

Наразі практично всі компанії, що здійснюють глобальну експансію, активно впроваджують інструменти е-маркетингу. Так, зокрема маркетингологами компанії L'Oreal з'ясувано, що найбільшою перешкодою при покупці косметики в мережі Інтернет є те, що покупці не можуть зрозуміти, як товар буде виглядати на них. Тому L'Oreal розробила додаток доповненої реальності під назвою Makeup Genius, яке використовує камеру смартфона в якості віртуального дзеркала, тим самим дозволяючи клієнтам експериментувати з підбіркою товарів від L'Oreal. Покупці можуть побачити те, як на них виглядає той чи інший продукт, і поділитися результатом в соціальних мережах.

За даними сайту Appleinsider.Com, витрати на місяць впродовж 2019 року компанії Apple на американському ринку сягали приблизно 3,8 мільйона доларів США на онлайн-рекламу Apple TV + та 2,4 мільйона доларів США – на просування iPhone, і завдяки такій активності масштаби як континентальної, так і глобальної торгівлі зростають [4].

Гіганти світової торгівлі активно та успішно використовують складові Інтернет-маркетингу, апелюючи до таких їх переваг:

- відкритість інформації про рівень цін конкурентів;
- зниження витрат, пов'язаних з продажами, зниження вартості управління замовленнями;
- збільшення продажів, розширення ринків збуту і утримання існуючих клієнтів;
- повна всебічна презентація продукції і послуг підприємства без географічних обмежень, на будь-якій мові, в будь-який зручний для споживачів час;
- оптимізація комунікацій з споживачами, партнерам;
- забезпечення ефективного зв'язку з контрагентами з будь-яких країн світу і можливість оперативного реагування на них, здійснення консультацій та забезпечення безпосереднього зв'язку з кінцевими споживачами продукції.

Важливою перевагою е-маркетингу також є те, що завдяки цим технологіям можна максимально точно виміряти статистику показів оголошень, кліків (переходів за посиланням або банерів), самих покупок. Сучасні інструменти статистики дозволяють відстежувати поведінку відвідувачів сайту: які сторінки вони відвідують, як довго переглядають, на якій саме частині сторінки найбільше акцентують

увагу і куди найчастіше клацають. Крім того, існує можливість точного відстеження, за якими саме посиланнями з пошуку, контекстної або медійної реклами здійснюється більшість переходів на сайт.

Разом з тим узагальнення досвіду реалізації технологій е-маркетингу в маркетингову діяльність міжнародного бізнесу та вітчизняних компаній дозволяє виокремити найбільш типові проблеми, що ускладнюють цей процес:

- нестача кваліфікованих фахівців з електронного маркетингу;
- відсутність сучасного стратегічного бачення ведення бізнесу у керівників підприємств;
- невизначеність реального стану контрагента, особливо якщо мова йде про зарубіжного партнера;
- ускладнення максимально точної ідентифікації суб'єкта господарювання, що здійснює підприємницьку діяльність в мережі Інтернет тощо [5].

Отже, на сьогоднішній день Інтернет є одним з важливих чинників, який безпосередньо впливає на маркетинг як глобальних, так і локальних суб'єктів бізнесу. Цифровий маркетинг надає абсолютно нові можливості, допомагає компаніям спілкуватися зі своїми клієнтами в один клік, і немає різниці якою мовою розмовляє потенційний споживач чи на якому континенті проживає [6]. Можливості Інтернету стають ключовим і необхідним інструментом для вирішення викликів, які все ще існують у сфері міжнародного маркетингу. Враховуючи досвід використання електронного маркетингу міжнародними компаніями, можна стверджувати, що суб'єкти українського бізнесу можуть сміливо впроваджувати інноваційні засоби е-маркетингу. Вони допоможуть вирішити питання мінімізації витрат та вийти на якісно новий рівень взаємодії із покупцем.

Література

1. Philip Kotler, *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital* URL: <https://www.nima.today/wpcontent/uploads/2018/11/Marketing-4.0-Philip-Kotler-Hermawan-Kartajaya-And-Iwan-Setiawan.pdf>
2. Juan José López García: Digital Marketing Actions That Achieve a Better Attraction and Loyalty of Users URL: <https://www.mdpi.com/1999-5903/11/6/130>
3. Палеха Ю.І., Горбань Ю.І. Інформаційний бізнес: навч. посіб. / Палеха Ю.І., Горбань Ю.І. - К., 2015.-492 с

4. Apple iPhone marketshare growing amidst contracting global market URL: <https://appleinsider.com/articles/20/03/03/apple-iphone-marketshare-growing-amidst-contracting-global-market>

5. Маловичко С.В. Проблеми застосування електронного маркетингу на підприємствах України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 614-616.

6. Francisco Diez-Martin. Research Challenges in Digital Marketing: Sustainability. Sustainability 2019. № 11(10) URL::://C:/Users/Professional/Downloads/sustainability-11-02839.pdf

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Зайцева М. В., студентка, IV курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ І ПРОБЛЕМИ

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – це концепція залучення соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними зацікавленими сторонами (групами впливу). Одним з перших, хто підняв питання соціальної відповідальності, вважається Е. Карнегі, власник найбільшої сталеливарної компанії США. Саме він ввів поняття «капіталістичної благодійності» [1].

Рівень розвитку соціально-відповідального бізнесу є одним з головних факторів добробуту суспільства. Різні значення вкладають у поняття «соціальна відповідальність» бізнесу в нашій країні та за кордоном. У західному розумінні соціально відповідальна компанія дотримується норм громадянського суспільства, піклується про матеріальне благополуччя своїх співробітників, ефективно розпоряджається ресурсами, стимулює та підтримує інновації, не шкодить екології. У нас, на жаль, навіть високодохідні українські компанії сприймають свою роль більш вузько: це сплата податків, виконання встановлених законами зобов'язань перед державою та доброчинність.

СВБ на рівні окремої компанії та країни загалом проходить декілька етапів розвитку:

1. Дотримання діючого законодавства – компанії виконують нормативно-правові норми, визначені законодавством країни, в якій вони здійснюють свою діяльність. Більшість українських компаній знаходиться саме на цьому етапі, жорсткість вимог законодавства часто визначає небажання компаній продумувати власну соціальну відповідальність.

2. Здійснення добродійної діяльності – компанії надають спонсорські внески на соціальні проекти (культурні, спортивні, освітні тощо) на добровільній основі. Із зростанням добродійної діяльності компанії визначають стратегію такої діяльності (стратегічне благодійництво). В Україні утворилась критична маса компаній, які займаються стратегічною добродійністю та підтримують довгострокові соціальні ініціативи.

3. Використання зв'язків з громадськістю (PR) – задля підвищення власної репутації та утворення маркетингових переваг компанії здійснюють проекти, націлені на зв'язки з громадськістю, часто на основі соціальних проектів та точкових ініціатив. Більшість великих українських компаній у своїй структурі мають відділи зв'язків з громадськістю та активно використовують їх для промоції власних соціальних проектів.

4. Покращення ефективності бізнес-процесів - компанії здійснюють проекти, які призводять до зростання прибутковості діяльності та вирішення соціальних та/або екологічних питань. Впродовж останніх п'яти років великий український бізнес активно впроваджував такі точкові покращення, без прив'язки до СВБ.

5. Стратегічний підхід до СВБ – компанії визначають стратегію власної соціальної відповідальності, яка охоплює основні бізнес-процеси компанії (виробництво, продажі, маркетинг, стратегічне управління тощо), визначає середньо- та довгострокові цілі, утворює систему моніторингу прогресу, передбачає інструментарій досягнення цілей та звітність щодо такого прогресу [2].

Розвиток СВБ в Україні консолідувався навколо міжнародних організацій та проектів, зокрема Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору ООН, що охоплює понад 140 організацій. Разом з тим в Україні все ще відсутні фахові бізнес-асоціації з СВБ, створені та керовані виключно бізнесом на прозорих та

загальноприйнятних умовах, що було характерним етапом розвитку СВБ в інших європейських країнах [4].

В Україні соціальна відповідальність бізнесу має різні прояви, залежно від положення підприємства на ринку, рівня конкуренції, характеру взаємин з органами державної та місцевої влади, та ін. Перша форма носить класичний характер, що пов'язано з політикою підприємства щодо реалізації повноцінного соціального партнерства. Прагнення таких підприємств до соціальної відповідальності очевидне – це необхідність відповідати західним критеріям для успішного ведення бізнесу, особливо якщо планується проведення IPO на зарубіжних фондових ринках. Компанії зацікавлені в легітимізації свого бізнесу у розвинених країнах, де соціальна відповідальність вже давно стала обов'язковим елементом „гарної поведінки” на ринку. «Кожна велика компанія зацікавлена в капіталізації, а значить, прагне до того, щоб показати як можна більше прибутку і платити якомога більше податків... Будь-яка компанія, яка отримує мільярдні кредити від західних банків, просто зобов'язана бути абсолютно прозорою і корпоративно відповідальною, оскільки іноземні аудитори суворіше вітчизняних податкових служб» [3], зазначає С. Тарута.

Отже, соціальна відповідальність бізнесу в Україні є відображенням складних процесів трансформації всієї соціально-економічної системи країни. Тому не можна очікувати кардинальних позитивних змін у діяльності інституту соціальної відповідальності бізнесу при високому рівні безвідповідальності інституту української держави.

Література

1. Кудласевич О.М. З історії становлення моделі соціальної відповідальності підприємництва у другій половині XIX – на початку XX століття. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 5. С. 31–36.
2. Соціальна відповідальність бізнесу. URL: www.svb.org.ua
3. Социальный прагматизм. *Експерт .Украинский деловой журнал*. 2013. № 20 (391). URL: <http://www.expert.ua/print/83/58/11413/1>
4. Станіславик О.В., Коваленко О.М. Роль організаційної культури в підвищенні конкурентоспроможності підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2016. № 2. С. 16-21.

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В. А.

Запорожець І. В., студентка, III курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

На сьогоднішній день туристична індустрія є однією з найбільших і високоприбуткових галузей світових економік, вона входить до числа трьох найбільших експортних галузей, поступаючись лише нафтодобувній промисловості і автомобілебудуванню. Міжнародний туризм – це водночас одна із рушійних сил, від яких залежить зростання національної економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, підвищення добробуту населення [1]. Тому дослідження даної теми, особливо під впливом останніх подій в світі, є важливим та актуальним.

Світовий ринок туристичних послуг прямо залежить від кількості транскордонних відвідувачів, відтак цей ринок є надзвичайно чутливим до найменших коливань мобільності громадян в світі. Спалах COVID-19 за останні кілька місяців радикально вплинув на життя значної частини світу. Країни закрили свої кордони для іноземців, подекуди призупинено й внутрішні пересування. І одна галузь від цього страждає чи не найбільше – туризм.

За нашими оцінками, обмеження мобільності громадян між країнами провокуватиме подальший регрес в умовах слабкої світової економіки, геополітичної, соціальної та торговельної напруженості. Відтак саме з поширенням коронавірусу туристична індустрія постала перед кризою, яка може виявитися найгіршою в історії.

Туризм давав близько десятої частини у зростанні глобальної економіки. Останніми роками галузь називали навіть її глобальним драйвером. Адже вона розвивалася значно швидше, ніж світова економіка загалом. Вже за обережними оцінками експертів щодо 2020

року очікується, що попит на подорожі у 2020 році скоротиться на 5% у Північній Америці, на 10% у Європі та на 25% - у решті світу[2].

За прогнозами Всесвітньої ради з подорожей та туризму (WTTC), пандемія COVID-19 може скоротити 75 мільйонів робочих місць в галузі туризму у всьому світі. Найбільших збитків зараз зазнають авіакомпанії та круїзні судна, територіально – країни Азії. На відновлення після спалаху галузі може знадобитися щонайменше 10 місяців [3].

Згідно з даними, поданими в останньому випуску Барометра міжнародного туризму ЮНВТО, останні п'ять років спостерігається позитивна тенденція розвитку ринку туристичних послуг. Так, у 2015 році кількість міжнародних туристичних прибуттів збільшилася на 4,4% і становила в цілому 1 134 млн, а у 2018 – на 5,6%, тобто 1408 млн. осіб. Це означає, що порівняно з 2015 роком відбулось збільшення кількості поїздок майже на 274 млн. Вже дев'ятий рік поспіль, починаючи з посткризового 2010-го темпи зростання міжнародних прибуттів перевищували середній рівень, і щороку цей показник зростав як у обсягових розмірах (рис. 1). так і у відсотковому вимірі (на 4 і більше відсотки).

Проведене дослідження динаміки туристичних потоків дає змогу нам можливість наочно побачити, що попит на ринку був досить високим, хоча результати туристичних напрямів виглядають неоднозначно внаслідок надзвичайно різких коливань валютних курсів, падіння цін на нафту та інші сировинні товари, політичні проблеми та особливо вплив коронавірусної пандемії. У зв'язку з цим зросли наявні доходи в країнах-імпортерах, але скоротився попит в країнах-експортерах, а також внаслідок зростання стурбованості з приводу безпеки і захисту людей. Порівняння експертних оцінок щодо наслідків коронавірусу у 2020 році дозволяє нам використовувати консолідований прогноз: попит на туристичні послуги впаде на 20% і відсотків.

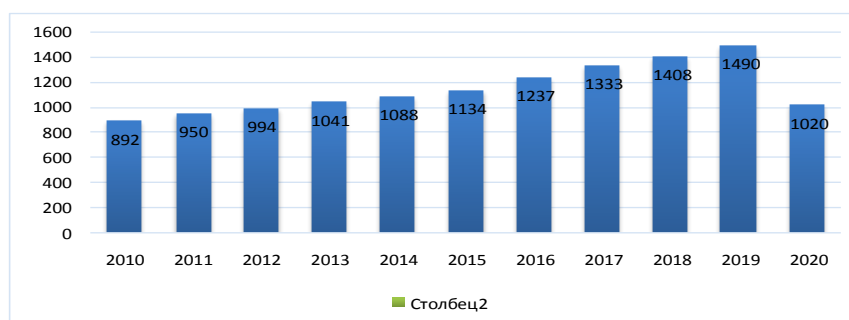

Рис. 1. Динаміка міжнародних туристичних прибуттів
за 2010-2019 рр., млн осіб

Джерело: складено за даними [3].

Міжнародні аналітики вважають, що як тільки спалах коронавірусу піде на спад, вартість мандрівок знизиться задля заохочення людей вирушати в подорож [2].

На нашу думку, вимушена пауза для туризму може мати і позитивні наслідки і після кризи галузь відновиться швидше, ніж очікують. Тому особливу увагу хочеться звернути на можливі майбутні зміни у туристичній індустрії, та виділити їх:

- особливе значення чистоти у всіх сферах та аспектах;
- зниження вартості проживання в готелях;
- найбільшою популярністю користуватимуться поїздки в середині країни;
- відбудеться зростання кількості «швидких подорожей»;
- особлива увага надаватиметься безпеці транспорту та кількості пасажироперевезення (запобігання скупченню);
- переважатиме відпочинок на свіжому повітрі та еко-тури та активні сфери дозвілля;
- подорожі стануть більш осмисленими.

Аналіз новітніх тенденцій розвитку світового туристичного ринку дає змогу зробити висновок, що міжнародний туризм розвивається разом з іншими сторонами міжнародного життя, реагуючи на суспільно-політичну та соціально-економічну ситуацію. Негативні наслідки пандемії коронавірусу на туристичному ринку вже сформовані, і жоден із експертів не візьметься за точне оцінювання масштабів подальших потрясінь.

Література

1. Колесник О. О. Основні тренди світового туристичного ринку. *Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 т.* (м. Запоріжжя, 30–31 березня 2017 р.). Запоріжжя : Просвіта, 2017. Т. 1. С. 376–379.
2. UNWTO World Tourism Barometer. URL: <http://mkt.unwto.org/barometer>

3. Офіційний сайт WTTC. URL: <https://wttc.org/en-us/Research/Economic-Impact>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Івкова Н. І., студентка, IV курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РЕАЛІЇ ФОРЕКСУ: БРОКЕРИ, ДИЛЕРИ ТА ДИЛІНГОВІ ЦЕНТРИ

Недосвідчені трейдери, які вибирають для торгівлі ринок Форекс, часто не підозрюють, наскільки підступним він може бути і що є досить багато підводних каменів, незрозумілих деталей, які можуть привести до катастрофічних наслідків для їх рахунку.

Форекс – це міжбанківський торговий ринок валюти. На ньому можна купити або продати будь-яку валюту світу, яка там торгується. Доступ до ринку Форекс можуть надавати дилери і брокери.

Форекс дилер – це компанія, яка надає посередницькі послуги з пошуку контрагента для своїх клієнтів на позабіржовому ринку. Самі угоди формуються від імені компанії і за її рахунок за допомогою встановлення фінансових зобов'язань в угодах між клієнтами і дилерської фірмою. Для функціонування Форекс дилера необхідно отримати ліцензію відповідно до вимог Центрального Банку країни, в якій даний дилер реєструється.

Важливо розуміти, що першим підводним каменем для звичайного клієнта є те, що дилер може, наприклад, бути зареєстрований на Кіпрі, а працювати на Філіппінах через іноземну структуру. І якщо виникне суперечка, то судовий розгляд буде вестися в юрисдикції реєстрації компанії, а не там, де проживає клієнт. Це дає можливість деяким недобросовісним дилерам уникати відповідальності внаслідок неправомірних дій проти клієнта, так як клієнтові доведеться подавати до суду на Кіпрі, що дуже витратна справа. Тільки клієнти, у яких великі депозити, можуть собі дозволити судовий розгляд в іншій країні.

Тому перша порада: якщо ви вирішили торгувати на Форекс ринку, то потрібно зайти на сайт Центрального Банку вашої країни і

подивитися, які компанії зареєстровані в вашій країні і їм видана ліцензія на здійснення торгових операцій на ринку Форекс. Для даної діяльності існує цілий ряд необхідних умов, і якщо компанія їм не відповідає, то вона просто не отримає ліцензію. А якщо ліцензія на торгівлю ринку Форекс є, але компанія стала не відповідати хоч одній з перерахованих Центральним Банком пунктів, то її позбавляють ліцензії.

Однак тут є другий підводний камінь. Центральні банки не зобов'язані стежити за поточними відповідностями вимогам роботи. Перевірка в більшості країн відбувається раз на рік. Тому дані компанії можуть просто ошукувати клієнтів, поки у них не відберуть ліцензію.

В такому випадку ми рекомендуємо вибирати Форекс дилера, який вже тривалий час працює у вашій країні і має всі необхідні ліцензії та дозволи й бездоганну репутацію.

Для перевірки даної інформації досить відвідати відповідний розділ сайту Центрального Банку, а також знайти інформацію в інтернеті на форумах. Часто користувачі пишуть про ненадійних Форекс дилерів і застерігають інших від роботи з ними.

Форекс брокер, по суті, відрізняється від Форекс дилера юридичними деталями. Але головною відмінністю є те, що брокер надає лише посередницьку функцію щодо виходу на валютний ринок.

І тут можна зустріти ще один підводний камінь. Форекс дилер часто може надавати купу договорів і їх необхідно детально читати, оскільки в них можуть бути вказані тонкощі проведення угод всередині компанії. У цих договорах можуть бути вказані юридично правильні формулювання певних ситуацій не на користь клієнта.

Також є дилінгові центри. По суті, це ті ж Форекс дилери, тільки у них дуже знижений поріг входу, вони не виводять угоди на Форекс, що, по суті, є грою проти компанії. Ще один підводний камінь: якщо вибирати компанію для торгівлі і не перевірити її, то можна наштотхнутися на дилінговий центр, який просто відбере у вас гроші. Часто вони працюють через афільовані компанії, але самі зареєстровані в інших країнах, що не дає вам можливості відстояти свої права в разі шахрайства з боку компанії.

Основними особливостями дилінгових центрів є:

1. Низький поріг входу – від 10 доларів.
2. Велике торговельне плече. Деякі дають 1: 1000, що при зсуві ціни всього лише на 0,1% обнуляє ваш депозит в рахунок компанії.

3. Спеціально створені відділи утримання клієнтів, які в разі вашої втрати депозиту на ринку будь-якими способами вмовляють вас знову внести гроші і запевняють, що в цей раз ви відіграєте депозит і заробите великі гроші.

4. Шахрайські схеми з виведенням грошей.

5. Інвойс з переказом грошей на депозит на офшорну компанію.

6. Маніпуляції з котируваннями цін. Прикладом може бути сильний рух ціни в будь-яку сторону, при цьому на реальному ринку такого не спостерігалось.

7. Відмова виводити прибуток під різним приводом.

8. Замороження рахунків під різним приводом на тривалий час розглядів. Ви могли поставити галочку під договором, в якому є умова, яку ви випадково виконали, і компанія може згідно з договором заблокувати ваш рахунок.

Бували випадки, коли наполегливі клієнти все ж подавали в суд на дилінговий центр, судилися і вигравали. У таких випадках дилінговий центр карають відбором ліцензії. Вартість ліцензії для роботи дилера, наприклад, на Кіпрі – 100 000 євро. Багатьом шахрайським компаніям в разі подібної події дешевше просто змінити назву і знову купити ліцензію, продовжуючи ошукувати клієнтів.

Ми дамо кілька простих порад для того, щоб ви не потрапили в пастку шахраїв і, при цьому, змогли з мінімальними можливостями торгувати на валютному ринку:

1. Почнемо з суми депозиту: чим вона вища, тим краще, так як ви зможете вибрати брокера, який буде виводити ваші угоди на реальний ринок. Інформацію про ліцензованих у вашій країні Форекс брокерів і дилерів ви можете знайти на сайті Центрального Банку.

2. Обов'язково дивіться тривалість роботи Форекс компанії. Чим довше компанія працює на ринку, тим вона стабільніша, і ризик того, що вас ошукають або у компанії відберуть ліцензію, мінімальний.

3. Юридична реєстрація компанії повинна бути саме у вашій країні. У разі судових розглядів вам не потрібно буде їхати в іншу країну. Це значно зменшить судові витрати.

4. Починайте з невеликих сум і без плечей. На початковому етапі завдання будь-якого трейдера, не має значення, яким фінансовим інструментом він торгує, виробити торгову систему, яка б приносила в майбутньому прибуток. Тільки в разі успіху ви можете додавати суму або збільшувати торгове плече.

Література

1. Косенков С. Валютний ринок Форекс (Forex) - що це таке і як вийти на біржу форекс: покрокова інструкція + поради трейдерам. 06.12.2019. URL: <https://biznescat.com/informatsiia/87-forex-shcho-tse-take.html>

Науковий керівник: кандидат технічних наук, доцент кафедри товарознавства та митної справи КНТЕУ Комаха О. С.

Канарова А. А., студентка, 1 курс, 1м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РЕГІОНАЛЬНІ ТОРГОВЕЛЬНІ УГОДИ У ВІДНОСИНАХ МІЖ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ СОТ

На сучасному етапі розвитку міжнародних торговельних відносин національні економіки світу стали більш тісно пов'язані одна з одною. Підтвердженням цього є прагнення більшості країн світу лібералізувати власну торговельно-економічну діяльність та долучитися до системи міжнародної торгівлі на правах членів Світової організації торгівлі. Саме тому СОТ вважається однією з найпотужніших міжнародних структур, яка діє як форум для проведення переговорів, врегулювання суперечок та огляду торговельної політики держав-членів.

Крім того, оскільки міжнародна торгівля залишається основною рушійною силою розвитку національної економіки кожної держави, вона потребує ефективного регулювання з боку міжнародних організацій. Таким чином, вже протягом 70-ти років від початку діяльності системи ГАТТ/СОТ її основною метою залишається лібералізація світових торговельних відносин за допомогою тарифних та нетарифних методів. Серед зазначених інструментів важливе місце займають регіональні торговельні угоди (РТУ) як неекономічний регулятор діяльності між країнами-членами СОТ. Отже, в умовах поширення «вільної торгівлі» вивчення методів регулювання світової торгівлі СОТ, зокрема РТУ, є актуальним із точки зору розуміння ефективності торговельної політики держав.

Сьогодні в умовах лібералізації міжнародної торговельної системи поширена практика регіональної економічної інтеграції, яка

здійснюється шляхом підписання РТУ між країнами-членами СОТ. Варто зазначити, що щорічно кількість таких угод, як і частка преференційної торгівлі в загальному обсязі світових торговельних відносин, помітно зростає. Так станом на березень 2020 року за час існування багатосторонньої торговельної системи в Секретаріат ГАТТ/СОТ надійшло 705 нотифікацій щодо укладення РТУ, 490 з яких відносяться до числа діючих. Крім того, за даними СОТ наразі нараховується 303 діючих укладених РТУ (рис. 1).

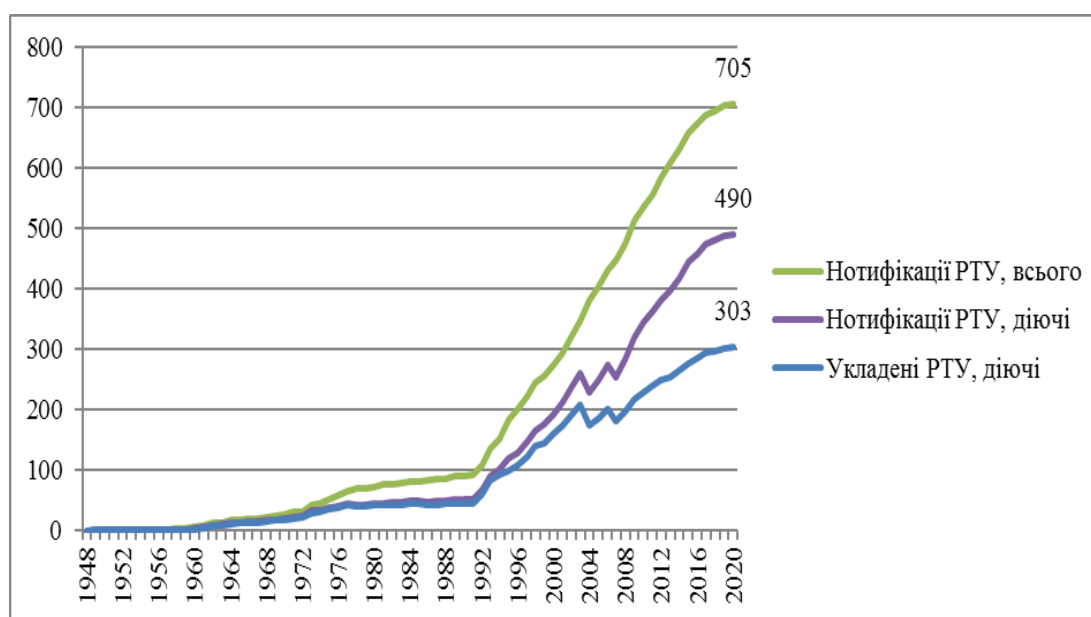

Рис. 1 Динаміка кількості РТУ за період 1948-2020 рр.
(станом на березень 2020 р.)

Джерело: [1]

З приводу розподілу діючих нотифікацій РТУ за географічним принципом варто зазначити, що станом на квітень 2020 року найбільшу частку в світі займають РТУ, укладені в Європі (101 РТУ), Східній Азії (92 РТУ) та Південній Америці (65 РТУ). Крім того, саме досвід Європи, де успішно здійснювалося просування шляхом економічної інтеграції, в останні десятиліття підштовхнув країн-членів СОТ до випереджаючої лібералізації торгівлі шляхом укладання РТУ (рис. 2).

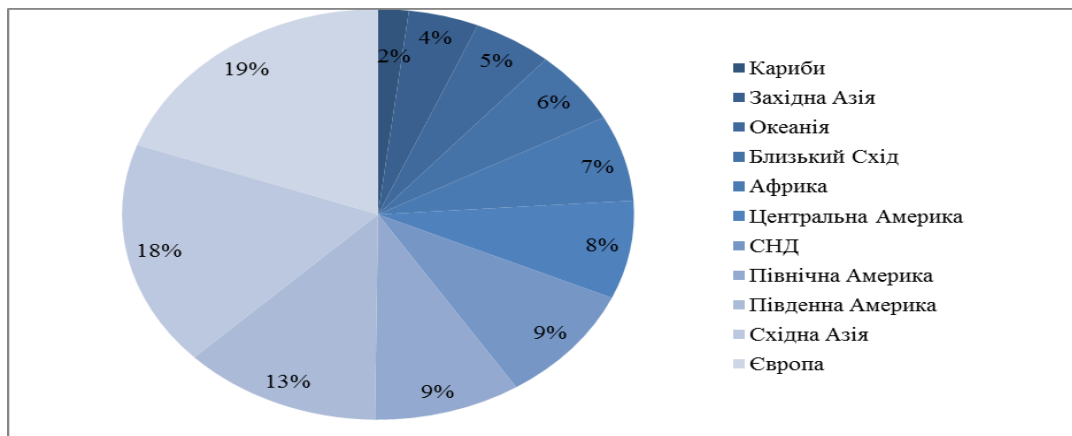

Рис. 2. Розподіл діючих нотифікацій РТУ за регіонами, %
(станом на квітень 2020 р.)

Джерело: [1]

Також останні десятиліття широкого поширення набуває тенденція укладання міжрегіональних РТУ, значну увагу створенню яких приділяють ЄС, ЄАВТ, країни Південно-Східної Азії, США, Канада, які мають на меті досягти найбільшого ефекту від участі в таких формах інтеграції в сучасних економічних умовах. Як приклад, можна привести створення у 2016 році Транстихоокеанського партнерства (ТТП) – зони вільної торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні між 12 країнами-учасниками. Дана угода передбачає покращення умов для торгівлі та інвестицій, запровадження механізму вирішення спірних питань між учасниками, взаємодію у сферах, що не входять до компетенції СОТ тощо.

Отже, багато років СОТ вважається ключовим регулятором міжнародних торговельних відносин, який здійснює нагляд за багатосторонньою світовою системою торгівлі. Проте сьогодні неможливість вирішення спірних питань в рамках Дохійського раунду та зростання кількості укладених регіональних торговельних угод похитнули впевненість світової спільноти у змозі СОТ здійснювати ефективне регулювання міжнародних торговельних відносини.

Крім того, варто зазначити, що укладання РТУ дозволяє створити більш сприятливі умови для прискореної лібералізації міжнародної торгівлі, ніж у випадку з багатосторонньою торговельною системою. Однак РТУ нерідко мають здатність встановлювати певні регулюючі режими, які виходять за рамки договорів СОТ, тому сьогодні перед Світовою організацією торгівлі постає завдання ефективного регулювання відносин між державами з

метою реалізації принципу недискримінаційної торгівлі в світі. Таким чином, доцільним вважається подальше вивчення питання встановлення транспарентного механізму розвитку РТУ, який дасть змогу гармонізувати процес багатостороннього регулювання міжнародних торговельних відносин в умовах зростаючої регіоналізації торгівлі.

Література

1. WTO Regional Trade Agreements Database. URL: <http://rtais.wto.org/UI/publicsummarytable.aspx>

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри світової економіки КНТЕУ Дугінець Г. В.

Клепініна В. Ю., студентка, 2 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Міжнародна міграція робочої сили сьогодні охоплює весь світ, вона є однією з об'єктивних підстав становлення цілісної світогосподарської системи. Проблема вільної міграції є найнебезпечнішою для урядів як в політичному, так і в соціальному аспекті. Світовий досвід свідчить, що трудова міграція забезпечує перешкоди як країнам, що приймають робочу силу, так і країнам, які її постачають. Отже, тема міжнародної міграції актуальна і на сьогодні, особливо для України.

Кожен шостий українець перебуває за кордоном, згідно статистиці міністерства фінансів, а п'ята частина працездатного населення у віці від 15-70 років працює за кордоном [2]. Сьогодні масова міграція українців за кордон становить серйозну загрозу для української економіки. Вчені прогнозують, що до 2025 року в Україні може створитись величезний дефіцит робочої сили.

До причин міграції трудових ресурсів відносять: національні відмінності в заробітній платі; наявність безробіття у країні; національні відмінності в умовах праці; причини особистого характеру. Основні причини, що змушують українців емігрувати:

цікава та приваблива робота (36%); збройні конфлікти в Україні (25%); економічні проблеми (5%); сімейні обставини (3%); відсутність умов для самореалізації (2%); політична нестабільність (1%) [3].

Країни, яким українські громадяни віддають перевагу при працевлаштуванні: Польща 36%; Росія 25%;, Німеччина, Чехія 5%; Італія 3%; Іспанія, Португалія, Туреччина 2%; Єгипет, Об'єднані Арабські Емірати, США, Фінляндія 1% [1]. Найбільше втрачають населення Закарпатська, Чернігівська, Сумська Кіровоградська, Луганська області [2]. Причинами бажання емігрувати є: брак роботи та можливостей для самореалізації в Україні, відчуття небезпеки та погана медицина. Фактори впливу міграції на економіку країн-експортерів та країн-імпортерів робочої сили ви можемо розглянути в таблиці 1.

Упродовж усієї історії людства трудова міграція або міграція робочої сили, відіграла значну роль у суспільному розвитку. Міжнародна міграція стала одним з головних чинників соціально-економічних трансформацій і розвитку всіх регіонів.

Один з кроків поліпшення ситуації з нестачею кадрів в Україні є рееміграція. Необхідно проводити реформи з перетворення України на дійсно динамічну економіку з високим попитом на робочу силу з адекватною зарплатою. Окрім того, потрібно створювати додаткові можливості для трудових мігрантів, які хочуть повернутися сюди і вкладати кошти в економіку. Також можемо звернути увагу на міжнародний досвід наприклад, Польщі зі створення фірм з наданням певних пільг: фінансових та податкових, для людей, що працювали за кордоном, але вирішили повернутися на батьківщину. Відомо, що причиною еміграції українців є дискомфорт від загальної нестабільності в Україні, широко поширена корупція, відсутність можливостей для розвитку і самореалізації, погана медицина, освіта, падіння рівня і якості життя, низька заробітна платня, інфляція.

Спираючись на опитування, можна зробити висновок, що для поліпшення міграційної ситуації в Україні було б доцільно застосовувати такі заходи: забезпечувати права та соціальний захист працівників-мігрантів, здійснювати аналіз масштабів нелегальної трудової міграції за межі України, усувати або мінімізувати обставини, що призводять до дискримінаційного, безправного становища громадян України на ринках праці закордонних країн, цілеспрямовано створювати робочі місця в таких галузях, як сільське господарство, легка, текстильна і хімічна промисловість, слід радикально

переглянути механізм оплати праці у середині країни. Тому чим стабільнішим буде національне бізнес – середовище і динамічнішим ринок, тим сильніші будуть мотиви іммігрантів повернутися на батьківщину. Таким чином, процес міграції робочої сили в Україні є досить складним питанням, що потребує постійного перегляду та доопрацювання.

Таблиця 1

Фактори впливу міграції на економіку країн-експортерів та імпортерів
робочої сили

Позитивні фактори	
Країни виїзду	1. Відчуває зниження тиску надлишкових трудових ресурсів; 2. Поповнює доходну частину платіжного балансу за рахунок грошових переказів працюючих за кордоном власних громадян; 3. Отримує значні вигоди за рахунок ввезення емігрантами різного роду матеріальних цінностей: грошових коштів, автомобілів;
Приймаючі країни:	1. За рахунок залучення додаткової кваліфікованої робочої сили стимулюється зростання продуктивності праці й ефективності виробництва у країні; 2. Отримує економію на витратах на освіту і професійну підготовку; 3. Отримує можливість економії за рахунок скорочення купівлі ліцензій, патентів, за кордоном; 4. Підвищує конкурентоспроможність своїх товарів внаслідок зменшення витрат; 5. Стимулює власне виробництво і збільшує зайнятість за рахунок додаткового попиту на товари і послуги; 6. Покращує демографічну ситуацію у своїй країні, уповільнює загальний темп старіння населення.
Негативні фактори	
Країни виїзду	1. Втрачає (зазвичай кращу) частину своєї робочої сили, оскільки у своїй більшості країну залишають найбільш кваліфіковані працівники. Особливо страждають країни, що розвиваються; 2. Зниження рівня інвестицій в економіку країни у результаті постійно зростаючої еміграції.; 3. Посилюються потужні позиції конкурентів у міжнародній торгівлі; 4. Не отримує певну частину національного доходу і податкових надходжень до бюджету.
Приймаючі країни:	1. Отримує додаткову конкуренцію на ринку, що призводить до зростання безробіття; 2. Отримує елементи соціальної напруженості в суспільстві у вигляді конфліктів на

національному, релігійному рівні.

Джерело: [2].

В процесі дослідження було проведено опитування серед студентів КНТЕУ, за результатами могу зробити такі висновки: 65% відповіли, що хочуть жити та працювати в Україні, 20% відповіли, що все таки пойдуть за кордон назавжди та 15% відповіли, що будуть працювати деякій час за кордоном, але потім планують повернутися та жити в Україні; 53% відповіли, що їм би хотілося жити в Україні, але не можуть, тому що повинні працювати за кордоном, щоб мати гарний достаток та перспективи на майбутнє; 47% відповіли, що категорично не влаштовує рівень життя, медицини та освіти в Україні; 88% відповіли, що потрібно покращити рівень життя, ввести високу заробітну плату, можливості, які надає країна, 12% утрималися. Тож можна зробити висновок, що люди дійсно готові жити та працювати в своїй країні, проблема міграції саме в Україні складається саме з того, що рівень життя не достатньо стабільний, тому люди вимушені заробляти гроші за кордоном.

Тож розглянувши трудову міграцію, з одного боку, можна сказати, що міграція населення є природним і закономірним процесом, який дозволяє збалансувати економіку, соціальну, політичну і духовну сфери суспільства, що міграція позитивно впливає на економіку країни, для загального розвитку трудової міграції -це оптимальний варіант, що сприяє культурному обміну та порозумінню між народами, а з іншого боку можна сказати, що країна втрачає працездатне населення, що призводить до нехватки робочої сили в країні. На питання міграції несе більше користі чи збитків однозначно відповісти складно, але можна сказати точно, що цей процес має бути врегульованим, оскільки треба піклуватися про громадян, навіть коли вони бувають за кордоном, але краще зробити все, щоб вони жили та працювали у себе на батьківщині.

Література

- 1.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 2.Садова, У.Я. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів ХХІ століття. Львів, 2019. 110 с.

3.Танасієнко Н.П., Лабунець В.О. Міжнародна міграція робочої сили в умовах глобалізації. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 3 (14). С. 44-48.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Лежесько В. Г.

Ковтун Т. К., студент, 2 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ

Кожного дня світ переживає нові виклики та труднощі, сьогодні це пандемія коронавірусу, яка охопила понад 200 країн, більшість жителів планети перебуває на карантині. Окрім загрози життю та здоров'ю людей, пандемія тягне за собою тяжкі наслідки і для світової економіки: фондові ринки рекордно обвалюються вперше з часів кризи 2008 року, ціни на нафту різко підскочили, туризм у світі може втратити \$1.7 трлн тощо. За словами міністра розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України Ігоря Петрашко, «...Україна і світ входять у дуже складну економічну ситуацію. Криза є завжди очікуваною, але завжди відбувається через непередбачувані фактори. Зараз це пандемія коронавірусу, основні наслідки якої проявляться десь через 3-12 місяців» [2].

Згідно з опитуванням учасників спілки українських підприємців, український бізнес очікує падіння квартальної виручки в середньому на 30-35%. Провідні підприємці країни вважають, що фінансова криза через коронавірус матиме такі наслідки:

- 1) розрив ланцюжків постачання та призупинення виробництва;
- 2) безповоротна втрата доходів та ймовірне банкрутство малого і середнього бізнесу внаслідок припинення діяльності на невизначений період;
- 3) скасування замовлень на промислові товари, відмова від укладення нових угод, скасування поставок за вже укладеними договорами;

4) втрата роботи для неоформлених працівників (зокрема, у сфері обслуговування) [3].

Українська влада у будь-який спосіб намагається підтримати національний бізнес, тому 9 квітня 2020 року з ініціативи Президента України уряд та Національний банк напрацювали перші дві програми швидкої кредитної підтримки малого бізнесу. Обидві програми передбачатимуть умови збереження бізнесами майже всього фонду оплати праці та кількості найнятих працівників і спрямовані на мінімізацію безробіття та створення умов для швидкого перезапуску економіки після завершення карантину. Зокрема, Національний банк України стверджує, що за необхідності продовжить валютні інтервенції для згладжування валютних коливань, сьогодні немає причин ані для введення валютних обмежень, ані дня кардинальної зміни їхньої політики. Підтвердженням цього є ряд факторів.

По-перше, НБУ має достатній рівень резервів – близько 25 млрд дол. США.

По-друге, очікується укладення нової програми кредитування з МВФ найближчими тижнями після прийняття Верховною Радою необхідних проектів. Фінансування МВФ також розблокує доступ до іншого офіційного фінансування – від ЄС, Світового банку.

По-третє, Україна має ще один прихований резерв у вигляді компенсації, отриманої Нафтогазом від Газпрому. Це кошти, які також згодом опиняться в українських міжнародних резервах.

По-четверте, є стабільне джерело валютних надходжень в Україну завдяки експорту. Вплив коронавірусу на зовнішню торгівлю є радше нейтральним. Певне падіння цін на експорт компенсується як ростом фізичних поставок, так і зниженням цін на енергоносії – нафти і газу, які є головними товарами українського імпорту[4].

Беручи до уваги велику кількість ризиків і труднощів, з якими стикнеться Україна під час кризи, варто звернути увагу на те, що наша економіка може отримати в позитивному аспекті. Насамперед, криза – хороша можливість реалізувати прагматичний антикризовий план, який передбачає будівництво транспортної та іншої інфраструктури, створення умов для залучення капіталу в енергетичний сектор і досягнення Україною енергетичної незалежності, а також залучити інвестиції в сферу біотехнологій, оскільки вони допоможуть ліквідувати нестачу продовольства,

енергії, мінеральних ресурсів, поліпшити стан охорони здоров'я і якості навколишнього середовища [1].

Закриття кордонів та економічна криза вимагає від української економіки переходу до політики протекціонізму, що буде сприяти розвитку вітчизняного виробництва та його диверсифікації. Проте, надмірний протекціонізм може послабити конкуренцію в економіці, як наслідок, пригальмується НТП, погіршиться якість продукції, зростуть витрати і, відповідно, впаде ефективність виробництва.

Серед можливих перспектив розвитку національного бізнесу під час карантину є його перехід на дистанційну роботу. Сучасний розвиток електронної комунікації дає змогу автоматизувати платформи доступу до фінансів, ринків та бізнес консультантів. Завдяки маркетплейсу бізнес має можливість зробити перші кроки в е-комерсі та швидко розпочати онлайн продаж, а цифрова трансформація документообігу та онлайн податкова звітність допоможуть дистанційно контролювати діяльність підприємств.

Отже, можемо зробити висновки, що на сьогодні, в умовах пандемії коронавірусу, перспективами розвитку національного бізнесу є збереження майже всього фонду оплати праці, кількості найнятих працівників та створення умов для швидкого перезапуску економіки після завершення карантину. Не менш важливим також є перехід на дистанційну систему роботи, розвиток електронних комунікацій та електронної торгівлі. Українська економіка в цілому має перейти до політики протекціонізму та стимулювати розвиток національного виробництва, забезпечуючи всебічною підтримкою малий та середній бізнес, шляхом обмеження податків та зменшення ставок на кредит.

Література

1. Амелін А. Криза, викликана коронавірусом. Що може виграти Україна? *Новое Время* 12 березня 2020. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-yak-ukrajini-vikoristati-krizu-ostanni-novini-50074626.html>.
2. Фінансова криза і коронавірус: Як Україна підтримуватиме бізнес в умовах спалаху хвороби. *zik.ua* 16 березня, 2020 URL: https://zik.ua/news/economics/finansova_kryza_i_koronavirus_yak_ukraina_pidtrymuvatyme_biznes_v_umovakh_spalakhu_962248.
3. Хроніки кризи бізнесу: кого в Україні найбільше накриє шторм коронавірусу *Економічна правда*. 19 березня 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/19/658296/>.

4. Що відбувається на валютному ринку. Національний банк України URL:<https://bank.gov.ua/about/covid19>.

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В. А.

Колісник В. В., студент, 3 курс, ЕА-31 група,
Іваха С. Я., студентка, 3 курс, ЕА-31 група,
факультет управління та бізнесу,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків

ПОКОЛІННЯ «Y» ЯК КЛІЄНТИ СВІТОВИХ ФІНАНСОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ

Сьогодні на планеті проживає 2 млрд мілленіалів. Це 24% населення, майже чверть населення світу. Вони і є однією з основних цільових аудиторій Фінтех-індустрії.

Соціологія під терміном "мілленіали", або "покоління Y", має на увазі групу людей, чия дата народження припадає на проміжок між початком 80-х і серединою 90-х років. Такою назвою молоді люди зобов'язані тим, що їх юність випала на рубіж тисячоліть (від латинського mille – тисяча) [1]. Всупереч поширеним уявленням, мілленіали не є в повному обсязі "цифровим" поколінням.

Для фінансового ринку вкрай важливо враховувати той факт, що мілленіали досягли повноліття за часів фінансової кризи 2008 року. Це означає, що багато хто з них не з чуток знають, що таке боргова яма і кредитні зашморги, що суттєво вплинуло на їх фінансовий світогляд.

Покоління Y налаштоване переважно скептично і багато висновків робить з точки зору недовіри і настороженості. Саме мілленіали скрупульозно оцінюють безпеку онлайн-додатків і прораховують можливості злому власного рахунку.

Найпоширенішою ж особливістю мілленіалів вважається відкладення своїх справ на невизначений термін. У багатьох країнах ця звичка закріплена фінансовим навантаженням, що супроводжує багато загальноприйнятих подій: весілля, покупку машини і т.д. З огляду на це, організаціям фінансово-технічного сектору краще

пропонувати поколінню Y не інвестиційні пакети, а кредити з вдалими та ефективними схемами управління боргом.

Мілленіали не витрачають час даремно, адже вони вирости в епоху поширення інтернету і прагнуть уникати своєї присутності в банку. Постачальникам фінансових послуг слід враховувати це. В цьому плані прекрасно працюють технології для забезпечення гнучкості комунікацій. Якщо зустрічі – то онлайн, якщо сервіс – то через додаток. Головне – економія часу, без зайвих процедур, але не забуваючи про безпеку.

Покоління Y починає самостійне життя раніше своїх попередників, будучи при цьому менш схильним до заощаджень, але небайдужим до значних витрат [2-3]. Мілленіали часто не можуть, а то і не хочуть вдаватися до послуг керуючого або фінансового консультанта, тому саме у цього покоління особливої популярності набувають мінімально платні сервіси робоедвайзінгу - автоматизовані інвестиційні онлайн-платформи, що працюють на точних алгоритмах.

Мілленіалів вважають поколінням селфі, нарцисами і самозакоханими індивідуалістами, що також повинно вплинути на пропозиції Фінтех-компаній. Завдяки використанню інформаційних технологій, яке збирає всю необхідну інформацію про клієнтів з мережі, послуги можливо зробити максимально персоніфікованими.

Готуючись до написання роботи, ми ознайомились з багатьма дослідженнями щодо особливостей та звичок покоління Y та можливостей найбільш ефективного врахування їх запитів для вдосконалення обслуговування саме цього прошарку потенційних клієнтів.

Серед інших, ми звернули увагу на те, що мілленіали не поспішають проміняти готівку на мобільні платежі. Так, згідно з результатами дослідження компаній Accel і Qualtrics, 42% мілленіалів все ще виписують чеки, а готівкою користуються в п'ять разів більше людей у віці від 18 до 37 років, ніж мобільними платіжними платформами. Більш того, кількість мілленіалів, які виписують чеки, в три рази перевищує кількість тих, хто вважають за краще мобільні платежі. До того ж, очевидно, що переважна більшість мілленіалів все ще частіше користуються готівкою, аніж дебетовими картами [2].

Не слід забувати й також про те, що представникам покоління Y притаманні захоплення комп'ютерними іграми. Тому у них нерідко мотивація побудована на захопленості і винагороду. Що, в свою чергу, дає зелене світло технології гейміфікації фінансово-технічних сервісів.

Якщо сервіс включає елементи онлайн-ігор або інтерактив та розіграші, мілленіали відчують себе більш комфортно, водночас ресурс сприймається, як щось більш цікаве. Наприклад, аргентинська компанія Avibra пропонує місцевій молоді не страхування життя, а «сервіс довголіття». Для збільшення страхового покриття користувачеві потрібно писати відгуки і дивитися ролики.

Ще одне дослідження виявило, що 92% американських мілленіалів не довіряють традиційній банківській системі внаслідок, в основному, властивої їй монополізації та, як вони вважають, надмірного контролю над грошовими коштами. До того ж, 68% респондентів стверджують, що сучасні банки перестали бути ефективними і не повністю розуміють їхні потреби. Крім того, згідно з тим же дослідженням, майже половина мілленіалів США (45%) готові перестати обслуговуватися в традиційних банках і проміняти їх на альтернативні Фінтех-сервіси [3].

Отже, важливо і потрібно враховувати, що сучасні фінансові технології можливі саме завдяки мілленіалам. Загальна спрямованість розвитку сектора також частково буде визначатися ними. А це значить, слід зосередити увагу на управлінні ризиками, безпроцентних кредитах і більш влучних технологічних рішеннях у фінансово-технологічних компаніях.

Література

1. Поколение Y: 5 фраз, которые нельзя говорить миллениалам. *Fund. Media. Підприємництво. Менеджмент*. URL: <https://kfund-media.com/ya-nachalnyk-ty-duren-5-fraz-yaki-ne-mozhna-govoryty-milnialam/> (дата звернення 16.03.2020)

2. Поколение Y: кто они и как меняют Украину. *Work.UA. Карьера*. URL: <https://www.work.ua/ru/articles/career/1288/> (дата звернення 16.03.2020)

3. Теория поколений: как брендам достучаться до поколения X, Y, Z : обширное руководство по 4 поколениям для маркетологов. *MMR*. URL: https://mmr.ua/show/teoriya_pokoleniy (дата звернення 16.03.2020)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку оподаткування та міжнародних економічних відносин Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Вербицька В.І.

Колодко Н. С., студентка, IV курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКСПОРТ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР З УКРАЇНИ ДО ЄС В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Зернові культури, як і інша продукція АПК, — стратегічний ресурс для української економіки. В умовах непостійних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на ситуацію в країні, необхідно визначитись з товарними позиціями, які б сприяли поліпшенню позицій Україні на світовому ринку; здійснити вибір найбільш вигідного торговельного партнера.

З 1 вересня 2017 року повноцінно запрацювала Угода про асоціацію України з ЄС, що дозволило українським підприємствам співпрацювати з одним з найбільших ринків збуту у світі, з населенням більш ніж 512 млн чол [1].

З 2017 року експорт України до країн ЄС зріс на 2,95% і склав 20,8 млрд дол. у порівнянні з аналогічним показником 2017 року — 20,1 млн дол. У структурі експорту найбільше зросла частка зернових, які поставляються на ринок ЄС. У 2017 році Україна продала зерна на 1,7 млрд дол., що склало 8,4% у товарній структурі, у 2019 році цей показник збільшився до 13%, у вартісному вимірі склав 2,6 млрд дол. [1; 2]. Щодо структури основних зернових культур України до ЄС, то основна частка припадає на кукурудзу (73,4%), пшеницю та жито (10,5%) [2].

Нині спостерігаються певні проблеми для вітчизняних експортерів при вивезенні продукції до країн ЄС.

По-перше, в Україні поки що відсутні необхідні механізми державної підтримки страхування та фінансування експорту. Держава не вчиняє заходів, які б допомогли українським експортерам захиститися від ризиків при продажу стратегічно важливої продукції для економіки країни [3].

По-друге, не один рік постає проблема невідповідності української продукції європейським стандартам якості. На думку експертів, для повноцінної співпраці виробників зернових з України з контрагентами з ЄС необхідно зробити поправки у законодавство

стосовно експорту сільськогосподарської продукції, які б відповідали не менше 80% чинних європейських стандартів [3].

Для здійснення успішної зовнішньоторговельної діяльності між українськими експортерами зернових та європейськими контрагентами з боку внутрішньодержавних перетворень, необхідно:

впровадити європейські та міжнародні стандартів безпеки (НАССР, ISO, EN) щодо виробництва та реалізації зернових культур;

впровадити систему моніторингу зовнішньоторговельних операцій між Україною та ЄС для надання невідкладної підтримки українським виробникам у разі несприятливих змін;

удосконалити методи контролю якості зернових продуктів;

виділити фінансову допомогу аграрному сектору для швидкого виходу на зовнішні ринки [3].

З боку підприємств-виробників також необхідно обрати правильний порядок дій для мінімізації бар'єрів у підписанні угод з європейськими контрагентами.

По-перше, необхідно ознайомитися з діючими ставками ввізних мит до ЄС. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ставка в межах квоти, зверх квоти — залежно від культури — від 75 до 236 євро за тону [4].

По-друге, визначитися з умовами на отримання преференційного доступу. Для цього необхідно підтвердити походження товару за допомогою сертифікату EUR.1 [4].

По-третє, необхідно, щоб товар підпадав під правила ЄС, які гарантують безпечність харчових продуктів, в тому числі зернові культури. Основними критеріями є:

— вміст забруднюючих речовин (відповідно до Регламенту ЄС №1881/2006);

— вміст залишків пестицидів у рослинних продуктах (відповідно до Регламенту ЄС 1107/2009);

— простежуваність — належне маркування з можливістю відслідковування походження товару (відповідно до Регламенту ЄС №178/2002);

— контроль здоров'я рослин та фітосанітарні заходи (відповідно до Директиви №2000/29/ЄС) [4].

Іноді імпортери з ЄС можуть зробити запит на наявність інших міжнародних сертифікатів: ISO 22000, FSSC 22000, GlobalGAP, GAPs, BRC, IFS та ін. Ці сертифікати не є обов'язковими, але необхідність їх подання важливо обговорити з партнером заздалегідь [4].

Таким чином, при здійсненні експортних операцій з зерновою продукцією до ЄС перед українськими виробниками постають певні проблеми. Деякі з них потребують втручання держави для сприяння розвитку торгівлі вищезазначеним товаром між ЄС та Україною. Інші ж вимагають свідомого підходу експортерів та наявності всіх сертифікатів для підтвердження якості продукції.

Література

1. Статистичний збірник «Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2017 році». – К.: Державна служба статистики, 2018. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_ES_2017.pdf.
2. Державна служба статистики України/ URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Джакелі Н.С. Особливості експорту агропродукції до ЄС. *Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент*. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч.1. с. 400.
4. Євроінтеграційний портал. URL: <http://eu-ua.org/>
Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Копилок О. В., студентка, 1 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОТЕНЦІАЛ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Одним із найважливіших завдань сучасної України є розбудова вітчизняної економіки. Легка промисловість є важливою складовою економіки, зростання якої може значно покращити відповідні соціально-економічні показники. За оцінками експертів ринок одягу та взуття входить в 20 найрозвинутіших ринків України. Нині українці витрачають на взуття та одяг приблизно 30-40% свого місячного доходу [1]. В той час, як за рівнем споживання продукція

легкої промисловості поступається лише харчовій та значно випереджає ринки побутової електроніки, автомобілів та інших товарів.

Проте, на жаль, легка промисловість перебуває у незадовільному стані. Криза в легкій промисловості вже давно стала хронічною. Це зумовлено низкою проблем, що є характерними для легкої промисловості. Власне тому особливо актуальним повстає питання оцінки сучасного стану легкої промисловості з метою виявлення цих проблем та знаходження шляхів їх усунення.

Легка промисловість – дуже перспективна галузь. Так, на думку вітчизняних і міжнародних експертів, українська легка промисловість і досі має величезний потенціал. Зокрема, в державі налічується понад 2,3 тисяч підприємств легкої промисловості, де працюють близько 85 тисяч працівників. Українська продукція легкої промисловості експортується в 150 країн. В основному експортується текстиль і текстильні вироби, більше 83% всієї продукції постачається в країни Євросоюзу [2].

Через це один із шляхів розвитку легкої промисловості є створення зони вільної торгівлі між Україною та країнами ЄС. На сьогодні прямі інвестиції в Україну з країн Європейського Союзу майже припинилися. Проте створення зони вільної торгівлі поступово сприяє надходженню нових технологій, сучасного обладнання, відповідних стандартів і параметрів для продукції (рис. 1), що в свою чергу пожвавить діяльність вітчизняних підприємств легкої, взуттєвої та текстильної промисловості.

Рис.1. Динаміка виробництва, імпорту та експорту продукції легкої промисловості в Україні, у % до попереднього року [3]

Проаналізувавши дану діаграму, можна стверджувати, що Україна все ж таки більше імпортує товари з інших країн.

У період з 2018 р. по 2019 р. збитки мали більше третини підприємств даної галузі. Як наслідок різко знизилися обсяги виробництва. На сьогоднішній день більшість з цих підприємств знаходиться на межі банкрутства. Як бачимо, легка промисловість продовжує перебувати у незадовільному стані.

Кризовий стан легкої промисловості обумовлений наявністю багатьох серйозних проблем. Серед базових проблем галузі спеціалісти виділяють наступні:

- 1) висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості;
- 2) недостатня купівельна спроможність населення;
- 3) недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність;
- 4) низький притік молодих кадрів на підприємства.

Проте, незважаючи на ряд проблем, що склалися в розвитку легкої промисловості України, все ж таки її варто розглядати як перспективну галузь [4].

Подальша перспектива легкої промисловості полягає у збільшенні частки вітчизняних товарів на внутрішньому ринку, у зростанні експорту продукції власного виробництва, у залученні до співробітництва країн ЄС. Це дозволить щорічно стабільно нарощувати обсяги виробництва, розширювати асортимент продукції, суттєво покращувати фінансовий стан підприємств та створювати нові робочі місця.

Література

1. Тарасенко І. О. Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика. К.: КНУТД, 2010. 390 с.
2. Легка промисловість. URL: <https://uk.wikipedia.org/>
3. Офіційний сайт Асоціації «Укрлегпром». Підсумки роботи легкої промисловості України за 2019 рік. URL: <http://ukrlegprom.org.ua>
4. Гавриленко Т.В., Бродюк І.В. Перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Економічні горизонти*. 2018. № 1. С. 28-34.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Будзьяк В. М.

Коваленко Ж. С., студентка, 3 курс, БМТБ-1-17 група,
факультет економіки та бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ

МАРКЕТИНГОВА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Туризм є однією з найбільш перспективних галузей світової економіки. Україна не є тому винятком, і за останнє десятиліття туристична діяльність в країні закріпила за собою місце економічної сфери, яка робить немалий внесок до бюджету держави за рахунок як аутгоінг-, так і інкамінг-туризму. Україна володіє сприятливими природними умовами, численними історико-культурними пам'ятками, джерелами цілющих мінеральних вод, що робить український туристичний ринок привабливим як для зовнішнього, так і для внутрішнього споживача.

Водночас варто відзначити, що сучасний стан туризму в Україні, з одного боку розцінюється як кризовий. Це пов'язано з різким падінням досягнутих раніше об'ємів надання туристських послуг, скороченням матеріальної бази туристської галузі, значною невідповідністю потребам населення в туристичних послугах, а також наявною епідеміологічною ситуацією у світі. Водночас сьогодні обсяг туристичного ринку не відповідає своїм потенційним можливостям (рівень використання внутрішніх рекреаційних ресурсів України становить лише близько 8%). З іншого боку, сьогодні можна спостерігати досить високі темпи будівництва туристичних об'єктів, що відповідають найвищим світовим стандартам, значне зростання кількості числа туристичних організацій по всій території України. Тому фокусування уваги на кожному аспекті розвитку туристичної індустрії, в тому числі сфері маркетингу, в майбутньому має забезпечити отримання більш високого доходу, а туристичні підприємства, відповідно, в нинішніх умовах для покращення роботи та зайняття своєї ніші на ринку послуг повинні значну увагу в своїй діяльності приділяти саме маркетингу, який допоможе розпізнати та оцінити існуючий або прихований попит на послуги, які підприємство пропонує або може запропонувати як вітчизняним, так і іноземним туристам, і спрямувати зусилля фірми на розробку, розподіл, продаж і просування туристичних послуг. Зокрема, ряд вчених визначають туристичний маркетинг як систематичні зміни і координацію

діяльності туристичних підприємств, а також приватної і державної політики в галузі туризму, яка здійснюється за регіональними, національними чи міжнародними планами. Мета таких змін полягає в тому, щоб якнайповніше задовольнити потреби певних груп споживачів, враховуючи при цьому можливість отримання відповідного прибутку [2, с. 144].

В даний час необхідність використання маркетингового підходу в діяльності туристичних компаній не викликає сумнівів, існує достатня кількість ефективних методик і перевірених на практиці інструментів, що сприяють розвитку ефективного маркетингу. Зокрема, успішне функціонування туристичного підприємства багато в чому залежить від точності і своєчасності результатів проведення маркетингових досліджень. Маркетингові дослідження - це процес збору і аналізу даних з різних маркетингових проблем, за допомогою основних методів і прийомів маркетингу [3, с. 165]. Маркетингові дослідження мають істотне значення для кожного підприємства в процесі систематичного збирання й аналізу інформації з метою виявлення загроз, слабких і сильних сторін та можливостей туристичного ринку, а також з метою вироблення відповідної маркетингової стратегії для успішного ведення бізнесу [1, с. 102]. Дослідження, що проводяться, забезпечують інформаційну базу для ухвалення правильних управлінських рішень менеджерами туризму, а також дозволяють побачити нові можливості; визначити ефективні шляхи ведення бізнесу; краще зрозуміти потреби ринку і знизити ймовірність ризику відповідно до змін, які постійно там відбуваються. Попри це реалізація маркетингових досліджень в туристичній індустрії має свою специфіку, що пов'язано, в першу чергу, з тим, що туризм відноситься до сфері послуг, що традиційно вимагає більш складних методів дослідження.

Водночас слід відзначити, що в сучасних умовах до проблем проведення маркетингових досліджень в сфері туризму можна віднести наступні:

- гостра необхідність проведення маркетингових досліджень пов'язана, в основному, з ситуацією на ринку, при якій існує вже існуюча проблема і з'являється необхідність вжиття термінових заходів для її локалізації (що часто буває вже не своєчасним);
- туристичні компанії під час проведення маркетингових досліджень нерідко розраховують виключно на сили своїх менеджерів та не залучають зовнішніх фахівців з маркетингу;

- у замовників дослідження виникають певні побоювання в зв'язку з необхідністю забезпечення конфіденційності інформації. Ці побоювання викликані можливістю витоку інформації до конкурентів.

Оскільки туризм є складною системою, симбіозом економіки, політики, соціології, екології та культури, для отримання позитивного ефекту від реалізації маркетингових заходів тут більш ніж де-небудь потрібна тісна координація маркетингу всіх підприємств, функціонуючих в цій сфері. Концепція маркетингу в індустрії туризму повинна мати єдиний і всеосяжний характер.

Література

1. Барчуков И.С., Нестеров А.А., Нестерова Е.В. Туризм: организация, управление, маркетинг: учеб.-метод. пособие. СПб.: Книжный дом, 2015. 223 с.

2. Будя О.П., Вертелева О.В. Інноваційні напрями розвитку маркетингу в сфері туризму і гостинності. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2018. № 6. С.142-149.

3. Солодовникова Н.А. Особенности проведения маркетинговых исследований в туризме. *Экономический вестник Ростовского государственного университета*. 2018. Т. 6. № 2. С. 163-167.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-економіки та туризму Київського національного університету технологій та дизайну Костинець В.В.

Ладига П. О., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Підприємці, які хочуть відкрити свій власний бізнес, в даний час все частіше дивляться в бік інтернет-середовища. При цьому, вони стикаються з безліччю юридичних аспектів, пов'язаних не тільки з веденням бізнесу в Україні, але і з веденням його у віртуальному просторі. Учасники бізнес-зустрічі «E-meeting: закони, податки,

відповідальність в E-commerce» – юристи-практики та профільні фахівці — постаралися відповісти на ці питання, а також розібрали кейси деяких гравців на ринку електронної комерції України [1].

Інтернет як бізнес-середовище привабливий тим, що відрізняється не тільки низьким порівняно з оффлайном порогом входження для нових гравців, але і пропонує дуже широкий спектр напрямків роботи, а також у більшості випадків не вимагає прив'язки до певного місця.

Україна у цьому випадку не є виключенням. Кожен з нас так чи інакше користується Інтернет-магазинами. Бізнес такого спрямування лише розвивається в Україні. Аналітики вже підвели підсумки роботи вітчизняних інтернет-магазинів в 2019 році і на їх основі склали різні рейтинги. За останніми даними, у 2017 р. кількість користувачів «Facebook» досягла близько двох мільярдів [1].

Спочатку соціальні мережі існували як засіб для власного користування між будь-ким з користувачів Інтернету, які мають власний профіль чи сторінку. Але, з часом вони стали більш комерційними. Зараз соціальні мережі виступають, як головний засіб для рекламного інтегрування та приносять великі кошти власникам популярних сторінок. Як приклад, можна відзначити таке явище як «Influencer marketing». Це така форма маркетингу, в якій акцент робиться на впливових людей, а не цільовий ринок в цілому. Вона визначає осіб, які впливають на потенційних покупців, і орієнтує маркетингову діяльність навколо цих впливових осіб [1].

Соціальні мережі проникли у всі сфери життя. Зокрема, вони стали одним із основних комунікаційних каналів у розвитку ділових відносин.

Наприклад, якщо взяти до уваги офіційну статистику, лише за 2016 рік за дослідженням компанії PandaSecurity («Індекс ризику соціальних мереж для підприємств малого і середнього бізнесу») близько 90% учасників опитування серед власників підприємства та їх співробітників використовували соціальні мережі для моніторингу діяльності конкурентів, покращення якості обслуговування, а також для просування своєї продукції, проведення маркетингових програм та збільшення доходу [2].

Основні фактори, які роблять соціальні мережі привабливими для ведення бізнесу - це саме можливість персоніфікації даних, простота у користуванні, спілкування у вигляді чату в реальному часі. Та, водночас, всі ці позитивні фактори створюють величезний ризик для бізнесу. І головною метою є саме виявлення та ідентифікація саме

загроз соціальної мережі в сфері економічної безпеки, а також можливість створення більш «захищених» умов для користувачів.

Соціальні мережі, як й всі WEB-технології, мають подібні загрози. Перш за все потрібно відзначити шкідливе програмне забезпечення (далі ПЗ). За останніми даними, які надає компанія Sophos для 40% власників портативного комп'ютера джерелом шкідливого ПЗ стали сайти підтримки соціальних мереж. Дослідження “Індекс ризику соціальних мереж для підприємств малого і середнього бізнесу ” компанії PandaSecurity виявили, що близько 45% із 315 опитаних в США та Канаді компаній малого та середнього бізнесу відчували вплив щонайменше одного шкідливого програмного продукту із соціальних мереж [3].

За підсумками дослідження найчастішою причиною зараження ПЗ (71,6%) і порушення конфіденційності (73,2%) є «Facebook». Друге місце за кількістю зараження шкідливим ПЗ займає YouTube (41,2%), у той час як Twitter став причиною значної кількості порушень конфіденційності (51%) [4].

Головними інструментами Web-атак є троянські програми та неліцензійні антивірусні програми. Серед інших загроз, які можуть впливати на користувачів, які використовують соціальні мережі, як для ведення бізнесу так і для власного користування є:

1. Фішинг. Соціальні мережі використовують паролі. Для того, щоб їх отримати зловмисники використовують так звані «підставні сайти». Отримуючи сторонні паролі можуть використовувати аккаунти користувачів для розповсюдження реклами та спаму.

2. Витік інформації. Більшість користувачів соціальних мереж намагаються показати своє життя з найкращої сторони – численні фотографії авіаційних квитків та приватні фотографії ставлять під загрозу не лише безпеку бізнесу, а й простих користувачів, вже не кажучи про численні шахрайства в соцмережах [5].

Важливим фактором є те, що соціальні мережі стають більш адаптованими для ведення бізнесу. В «Instagram» з'являються спеціальні функції, які надають змогу просувати власні профілі та товари. Соціальні мережі – потужний інструмент маркетингу, просування товару, нарощування клієнтської бази, тому дуже важливим є мінімізація загрози, пов'язана з необережною поведінкою користувачів соціальних мереж.

Література

1. Інтернет-магазини України: секрети успіху. URL: <https://marketer.ua/ua/internet-shops-in-ukraine-the-secrets-of-success/>
 2. Число пользователей Facebook достигло 2 млрд человек. URL: https://www.rbc.ru/technology_and_media/27/06/2017/5952994e9a7947329cd8627b.
 3. Арсентьев А. Социальные сети: киберпреступники ставят ловушки на СМБ. URL: <http://www.cnews.ru/news/top/index.shtml?2011/03/02/430417>.
 4. Риск социальных сетей для малого бизнеса. URL: http://web-by.com/social_nets.
 5. Почему не стоит выкладывать фотографии билетов и ключей в социальные сети. URL: <https://tjournal.ru/59171-pochemu-ne-stoit-vykladyvat-fotografii-biletov-i-klyuchey-v-socialnye-seti>
- Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.*

Лебіга В. І., студентка, 3 курс, 2 група,
Русаква А. О., студентка, 3 курс, 2 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕНДОГЕННИХ ТА ЕКЗОГЕННИХ РИЗИКІВ

На сьогодні тема інвестицій та інвестиційного клімату є надзвичайно актуальною не тільки для України, але і для кожної країни світу. Міжнародні інвестиції відіграють важливу роль в економіці країн світу, вони є показником активності процесу глобалізації економіки, фактором економічного розвитку країни, рівня життя населення та доповнюють внутрішні інвестиційні резерви країни-реципієнта. На сучасному етапі, інвестиції для України є найважливішим засобом забезпечення виходу з кризи, досягнення реальних структурних зрушень в економіці, підвищення якісних показників господарської діяльності та життєвого рівня населення.

Проте Україна має ряд перешкод на шляху інвестування, інвесторів відлякує високий рівень корупції в країні, недовіра до

судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт нашої держави з Росією. Усі ці умови створюють несприятливий інвестиційний клімат, тому інвестори вважають за краще обходити такі країни стороною. За рівнем економічної привабливості Україна поступається не лише розвиненим державам, країнам Східної Європи і Південно-Східної Азії, але навіть і багатьом країнам Африки.

Також одна з головних причин, чому іноземні компанії відмовляються інвестувати в нашу країну – це низький рівень економічної привабливості. За результатами 2018 року в світовому рейтингу інвестиційної привабливості International Business Compass Україна посіла 131 місце зі 174 країн, і піднялась на 3 сходинки [2]. В рейтингу Світового банку Doing business-2019 за легкістю ведення бізнесу наша держава посіла 71 місце серед 190 країн світу [3], а вже в наступному році згідно Doing business-2020 року Україна піднялась на сім пунктів і зайняла 64-й рядок зі 190 країн [4]. Згідно з рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму Global Competitiveness Report 2019 наша країна знаходиться на 85 місці з 141 країн [5].

Індикатором зміни рівня довіри іноземних інвесторів та рейтингу країни вважається динаміка прямих іноземних інвестицій.

На основі представлених даних (рис. 1.) можна зробити висновок, що суттєвий негативний вплив на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну спричинила глобальна економічна криза 2007 – 2009 рр. та війна проти України, розпочата у 2014 році. У 2009 році спостерігається значне скорочення обсягу залучень на 6097 млн. дол. Починаючи з 2010 року відбувається поступове покращення ситуації, завдяки приросту прямих іноземних інвестицій. Впродовж 2013-2014 років прослідковується несприятливе становище через стрімке падіння обсягу залучених інвестицій. Також, значення на кінець 2017 році скоротилося відносно 2016 року на 1082 млн. дол. У 2018 році прослідковується позитивна динаміка щодо збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій.

Впродовж останніх 13 років найбільший приріст прямих іноземних інвестицій прийшовся на 2008 рік. Незважаючи на стрімкі коливання обсягу залучень, у 2012 році розмір інвестицій найбільш наблизився до останнього максимального значення. При тому, за останні 6 років країна не досягла такого значного розміру приросту іноземних залучень. Дана тенденція до зниження обсягу іноземних

інвестицій ще раз може переконати нас в тому, що на даний момент Україна має низький рівень інвестиційної привабливості.

Цікавим також для аналізу є дослідження географічної структури іноземних інвестицій. Згідно з даними Державної служби статистики України найбільшими інвесторами в українську економіку у 2019 році є:

- Кіпр – 476,1 мільйона або 28,5% від загальної суми іноземних інвестицій;
- Нідерланди – 279,3 мільйона або 16,7%;
- Росія – 195,5 мільйона або 11,7%;
- Швейцарія – 136 мільйонів або 8,2%;
- Велика Британія – 74,4 мільйона або 4,5%;
- Угорщина – 70,1 мільйона або 4,2%;

Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України впродовж 2005-2018 рр., млн дол. США
Джерело: складено за [1]

При цьому іноземні країни найчастіше інвестують у сфери фінансів і страхової діяльності (682,2 мільйона), промисловість (301,6 мільйона) та професійну, наукову і технічну діяльність (151,7 мільйона) [6].

Проведене дослідження інвестиційних процесів в економіці України надало можливість відзначити, що за останні п'ять років вона демонструє вкрай низький рівень інвестиційної привабливості для

компаній - нерезидентів, що пояснюється наступними основними причинами:

- воєнний конфлікт між Україною та РФ на сході та півдні нашої держави;
- відсутністю усталеної стратегії залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку;
- високим рівнем корумпованості органів державної влади та управління;
- низьким рівнем захисту прав та законних інтересів інвесторів;
- негативним міжнародним інвестиційним іміджем держави.

Для виходу із ситуації, що склалася, необхідно найперше реалізувати декілька першочергових заходів: розробити довгострокову стратегію залучення іноземного капіталу в економіку, враховуючи політико-економічні особливості розвитку держави на сучасному етапі; забезпечити реалізацію національних та регіональних програм підвищення інвестиційної привабливості України.

Література

1. Офіційний сайт UNCTAD. URL: <https://unctadstat.unctad.org>
2. BDO INTERNATIONAL BUSINESS COMPASS. URL: <https://www.bdo.global/en-gb/insights/bdo-germany/bdo-international-business-compass-2018>
3. Doing Business 2019. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2019>
4. Doing Business 2020 . URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>
5. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Левадна В. В., студентка, IV курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УПОВІЛЬНЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Розвиток аграрного сектору є пріоритетним напрямком української економіки. Сільське господарство генерує 17% валового внутрішнього продукту (ВВП) і 40% валютних надходжень країни та є візитівкою економіки держави впродовж декількох століть [1]. Але показник ВВП формується за рахунок таких галузевих факторів як низька ціна на оренду землі та збільшення посівної площі, а не завдяки впровадженню інновацій та нових технологій.

Відсутність фактору якості та результативності в аграрному секторі країни стає ключовою проблемою для розвитку сільського господарства в цілому, адже кількісний фактор завжди вичерпує себе. Незважаючи на черговий рекорд урожаю зернових, суттєво уповільнились темпи розвитку сільського господарства у 2019 році. За попередніми даними, індекс с/г продукції зріс на 1,1%, що було підтримано зростанням виробництва у рослинництві – на 1,3% та у тваринництві – на 0,5%. Разом з цим у 2019 році було зібрано черговий раз рекордні обсяги врожаю зернових культур (понад 75 млн. т. – максимальний збір за роки незалежності) та соняшнику (понад 15 млн. т.) [1]. Але рекордні обсяги не змогли гарантувати високі темпи розвитку галузі, що знову ж таки свідчить про недостатню ефективність управління АПК.

Вирішенням проблеми є поєднання консервативного сектору з новаторським, а саме функціонування і розвиток сільського господарства країни на основі інновацій та сучасних технологій, які є ключовими драйверами розвитку успішних світових економік. Завдяки введенню нових технологій приріст ВВП України становить лише 0,7% проти 60-90% у розвинених країнах [5].

Основними причинами, що перешкоджають ефективному впровадженню інновацій в сільське господарство, є наступні:

1. Низька швидкість впровадження нових технологій у великих агрохолдингах, які є рушійною силою даної галузі. Причина – складнощі в управлінні, бюрократизація та багаторівневість структури керування, яка притаманна пострадянським країнам. У

даному випадку швидкість впровадження інновацій обернено пропорційна масштабам компанії. Грошові потоки в ноу-хау серед вітчизняних компаній також є вдвічі меншими, аніж в зарубіжних: середні інвестиції за рік у найбільших аграрних гравців США та ЄС становлять 100 дол./га, українських – 50 дол./га [3].

2. Зростання рівня машинізації виробництва спричинює скорочення потреби у робітниках фізичної праці. Але з іншого боку, зростає попит на висококваліфікованих працівників, які добре ознайомлені і з технічними питаннями, і з виробничими, на людей, які зможуть керувати складною технікою та інтернет-системами. Звідси з'являється проблема у відсутності таких кадрів на українському ринку праці. Частково відсутність кадрів пояснюється «відпливом умів» за кордон, частково небажанням рядових співробітників навчатися новому та нести відповідальність за дорогу техніку, пошкодження якої оцінюється у десятки тисяч доларів.

3. Низька підтримка з боку держави. Пасивність держави проявляється у недофінансуванні агропромислового комплексу країни загалом, а особливо в розрізі ноу-хау. Згідно останнього перегляду бюджету від 8 квітня 2020 року підтримка агропромислового комплексу зменшується на 1,5 млрд. дол. США, що свідчить про впевненість уряду в тому, що даний сектор економіки не потребує додаткових вкладень, адже приносить досить високі доходи в бюджет країни [2]. Станом на 2020-й рік вартість ремонту техніки с/г для великих українських ферм становить 150 дол/га, в той час як у фермерів США та ЄС - 50 дол./га, що ще раз доводить необхідність інвестицій в якісні технології і з боку держави, і з боку бізнесу [3].

Низка проблем потребує наступні шляхи їх вирішення:

1. Великі агрохолдинги мають інвестувати в інновації на постійній основі, відслідковувати тенденції світових ноу-хау та втілювати їх швидко та результативно. Одним з прикладів є компанія МХП (Миронівський хлібопродукт), яка має найвищий рівень інновацій на 1 гектар земельного банку – 2,7 дол. США. Загалом у 2018 році компанія проінвестувала інновації на 2,5 млн. дол. США [4].

2. На державній та приватній основі (з боку великих компаній-аграріїв) має бути забезпечена належна освіта для осіб, що мають бажання підвищити свою кваліфікацію (курси/тренінги/практичні заняття, відрядження за кордон для отримання нових знань). «Звільнені» за рахунок машинізації кошти можна направити на

грунтовне підвищення оплати праці таким працівника, що змотивує їх залишатись в компанії.

3. Державі, з свого боку, необхідно збільшити фінансування сфери АПК та основну частку бюджету направити саме на оновлення технологічної бази та впровадження інновацій. За словами Айвараса Абромавічуса (Міністр економічного розвитку і торгівлі України 2014-2016 рр.): «За експертними підрахунками Україна має виділяти на підтримку сільського господарства не 6 млрд. грн. на рік, а 10 млрд. євро на рік» [3].

Отже, низька роль інновацій в секторі АПК України призводить до зниження темпів розвитку галузі в цілому. Такі фактори як мала кількість кваліфікованих працівників на ринку праці, недостатнє фінансування інновацій з боку держави та низька ефективність впровадження нових технологій зумовлюють відсутність елементу якості та інтенсивності в розвитку АПК держави. Шляхами вирішення цих проблем є такі кроки як збільшення інвестицій в інновації з боку агрохолдингів на 1 га земельного банку, направлення бюджетних коштів на технологізацію сільськогосподарської галузі та ініціатива з боку держави та бізнесу по підвищенню кваліфікації працівників агропромислового комплексу країни. Саме такі кроки зможуть вивести сільське господарство держави на належний світовий рівень.

Література

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua>.

2. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://minfin.com.ua>.

3. LFM-2018: Драйвери ринку. Інновації. Технологічні рішення майбутнього [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.growthow.in.ua/lfm-2018-drajvery-rynku-innovatsiyi-tehnologichni-rishennya-majbutnogo/>.

4. Інновації та АПК: чому за таким союзом майбутнє [Електронний ресурс]–Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/publications/20202576-innovaciyi-ta-apk-chomu-za-takim-soyuzom-majbutne>.

5. Інновації чи смерть: як вижити бізнесу на тонучому кораблі "Україна" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Лимнюк Д. В., студентка, IV курс, КРБ-1-16-4.0.д. група,
факультет права та міжнародних відносин,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Для України Республіка Польща є ключовим стратегічним партнером, із яким вона активно розвиває всебічний двосторонній діалог, поглиблює взаємовигідну співпрацю. Так, за даними Державного комітету статистики України, Республіка Польща є одним із найбільших партнерів України з торгівлі товарами серед країн світу та займає за результатами 2019 р. друге місце з експорту товарів та четверте місце з імпорту товарів [2]. Також Польща входить в топ 10 основних країн-партнерів в зовнішній торгівлі послугами України за результатами 2019 року (експорт – шосте, імпорт – восьме).

Протягом 2014 року спостерігався різкий спад в торгово-економічних відносинах між Україною та Республікою Польща. Причиною цього була нестабільна політична ситуація в Україні та інфляція. Найнижчий показник був зафіксований у 2015 році, становлячи 4301.3 млн дол. США обсягів зовнішньої торгівлі товарами та у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року зменшились на 24,7%. Щодо зовнішньої торгівлі послугами спостерігаємо аналогічні падіння на 27,0% у порівнянні з минулим роком і склали 128,9 млн дол. США [3].

За наступний період 2015-2017 рр. вдалося стабілізувати ситуацію та повернути попередні показники до 2014 року.

Щодо зовнішньої торгівлі України послугами, то за результатами 2019 року обсяги зросли на 38,6% від аналогічного рівня 2018 року [4]. Ці дані свідчать про те, що зовнішньоекономічні відносини між Україною й Польщею є достатньо перспективними та активними, оскільки країни є сусідами і мають подібні геоекономічні інтереси та стратегічні цілі.

Також варто відзначити інвестиційний аспект, адже іноземні інвестиції – це відображення міжнародного обігу капіталу, джерело поповнення недостатніх внутрішніх коштів, інструмент залучення новітніх технологій, тому збільшення взаємних інвестиційних потоків між Україною та Польщею підвищать ефективність ринкової трансформації української економіки та піднімуть українсько-польське співробітництво на вищій щабель і сприятимуть економічній інтеграції України. Але, на жаль, зараз ми не можемо говорити про стабільне інвестування між цими країнами [1].

Для забезпечення продуктивного двостороннього співробітництва обом країнам слід реалізувати кілька зовнішньополітичних заходів. З боку Польщі: підвищити організацію на прикордонних територіях мережі малого та середнього бізнесу разом із залученням інвестицій; підтримувати економічний та політичний діалог з Україною на всіх рівнях; ввести додаткові пільги візового режиму; пільги для обміну товарами і послугами; впровадити колективні міри проти корупції та організованої злочинності; лобювання інтересів України в структурах ЄС та НАТО. Із боку України: продовжити політичний діалог в рамках реалізації стратегії України щодо європейської інтеграції; підтримка бізнесових проєктів та співпраці ділових кіл; спільна участь у миротворчих акціях ООН та НАТО.

Важливим аспектом розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва є залучення в рамках реалізації окремих проєктів фінансових коштів ЄС. У цьому контексті необхідно виділити Програму транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄІСП на 2014-2020 рр., яка важлива для України з точки зору співпраці з польськими партнерами з ЄС, що дозволяє отримати досвід європейської інтеграції та направляти спільні сили на подолання наявних викликів [5].

На сьогодні, Україна має розвинуту систему міжрегіональної співпраці саме з Республікою Польща. Практично всі області України та воєводства Польщі уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. На рівні області кожна з воєводств Польщі має партнера в Україні. Найбільше українських партнерів мають Підкарпатське, Люблінське, Лодзьке, Сілезьке та Мазовецьке воєводства. А найбільше польських партнерів в Україні мають Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Вінницька та Волинська [4].

У просторовому аспекті торгівля послугами українських регіонів із Польщею є дуже диференційованою. Адже лідируючі позиції в даній сфері займають більше західні області України, що зумовлено їхнім географічним положенням й транспортною близькістю з регіонами Польщі. Східні й південні області у торгівлі послугами з Польщею відіграють значно меншу роль.

Мережа контрольно-пропускних пунктів також потребує розбудови на ділянці українсько-польського кордону, що є важливим чинником та показником економічного співробітництва між державами. Україна та Польща, на нашу думку, не повністю використовують можливості транскордонного співробітництва в межах Карпатського єврорегіону й єврорегіону «Буг», спираючись на економічний і природний потенціали прикордонних регіонів обох держав, що зумовлено передусім обмеженістю фінансових ресурсів й складною економічною ситуацією в українській економіці в умовах російської агресії на сході України. Перспективи подальших досліджень пов'язані зі з'ясуванням географічних аспектів зовнішньоторговельних зв'язків регіонів Польщі з Україною.

Література

1. Зовнішньоекономічна діяльність / Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України Експрес випуск за 14.02.2020 р. UEL: <http://ukrstat.gov.ua/express/expr2020/02/15.doc>
3. Двостороннє співробітництво / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/krayini-uevropi>
4. Українсько-польське торговельно-економічне співробітництво (інформаційна довідка) / Посольство України в Польщі. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/>
5. Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 рр. URL: <https://www.pbu2020.eu/ua>

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Київського університету імені Бориса Грінченка Мельник Г.М.

Лівенцова Я. О., студентка, 2 курс, ЕА-21 група,
Святенко Т. С., студентка, 2 курс, ЕП-21 група,
факультет управління та бізнесу,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ У СВІТОВОМУ БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Традиційні банки з кожним роком все більше втрачають свої позиції на ринку. Класична модель фінансового посередника застаріває на очах, а ще недавно небезпечно новаторські необанки перетворюються в прибуткові бізнес-проекти. Їх загальна клієнтська база перевищила позначку в 13 млн., а самі компанії змогли залучити більше 2 млрд дол. інвестицій. Свої досягнення більшість з них пояснюють просто - відхід від копіювання стандартної банківської моделі і перенесення фінансових послуг на якісно новий рівень.

Звичайно, банки-челенджери як бізнес-моделі – не завжди і не всюди прибуткова справа. Але наступні десять небанков показали життєздатність напрямки і задали новий тренд в Фінтех-індустрії.

Європейський інтернет-банк N26 з головним офісом в Берліні надає свої послуги на території ЄС, Великобританії та США [1]. Один з найстаріших небанків – компанія на ринку близько семи років. N26 надає чимало послуг: обслуговування поточного рахунку, випуск банківських карт, відкриття депозитів, обслуговування овердрафту, переказ коштів. На додаток до цього, за допомогою сервісів від партнерів банку прямо в додатку можна оформити договір інвестування на ринку цінних паперів Європи, укласти договір страхування або відкрити кредитну лінію. Банк першим в Європі запропонував користувачам металеві карти Mastercard.

OakNorth Bank [2] є британським банком для малих і середніх компаній, який надає кредити для бізнесу і нерухомості. Він став першим банком в Великобританії, який повністю розмістив свою базу в хмарі Amazon Web Services. У компанії є офіси в Лондоні, Манчестері, Гургаоні і Бангалорі.

Ще один банк, Monzo [2], встановив рекорд «найшвидшої краудфандінгової кампанії в історії», коли зібрав 1 млн. фунтів за 96 секунд за допомогою інвестиційної платформи Crowdcube. Додаток включає функції, призначені для супроводу фінансової діяльності, такі, як поділ рахунків, миттєві транзакції на інші облікові записи

Monzo, підтримку і чат в додатку. Monzo є одним з кращих необанків у Великобританії не тільки через зручну мобільну версію, але і завдяки своїй гнучкості. Будь-яка людина, старша 16 років, має можливість легко відкрити рахунок.

Лондонський необанк Revolut [2] є одним з найактивніших гравців у секторі цифрового банкінгу. Компанія швидко росте не тільки в Європі, де вона вже обслуговує понад 30 країн, а й в Північній і Південній Америці і Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Цей онлайн-банк зібрав понад 6 млн. клієнтів за 4 роки і залучив 344 млн.долл. приватних інвестицій. І це далеко не межа, тому що стартап готується до припливу капіталу в 500 млн дол. Серед основних функцій облікового запису Revolut – push-повідомлення, категорії витрат і регулярні платежі.

Необанк Numbrs базується в Швейцарії [2]. Компанія пропонує додаток, яке об'єднує інформацію про банківські рахунки і кредитні картки і полегшує мобільний банкінг і особисте фінансове планування. Бізнес-план Numbrs полягав в тому, щоб збільшувати дохід за рахунок отримання банківських платежів від партнерів, так як користувачі генерують новий бізнес за допомогою програми.

Starling Bank [2]. Основна увага необанка приділяється продуктам поточних і комерційних рахунків. Starling Bank зі штаб-квартирою в Лондоні з моменту свого заснування отримав понад 230 млн фунтів стерлінгів. Starling також був першим британським банком, який забезпечив оплату через Apple Pay. Функції мобільних додатків Starling включають в себе миттєві повідомлення про транзакції, заморожування і розморожування карт клієнта для запобігання несанкціонованих транзакцій, категоризацію транзакцій для подальшого аналізу, створення окремих «цілей», де гроші можуть зберігатися окремо від основного балансу клієнта, і чат підтримки всередині програми.

Першим в Великобританії банком, створеним для смартфонів і планшетів без будь-яких відділень, був Atom Bank. Він також один з перших банків, що пропонують біометричну безпеку - клієнти можуть увійти в систему за допомогою розпізнавання осіб, голоси або відбитків пальців. Нещодавно Atom оголосив про те, що перенесе свій додаток зі сторонніх центрів обробки даних в Google Cloud, щоб йти в ногу з підкованими в цифровій формі клієнтами і пропонувати нові послуги. У грудні 2019 року Atom запустив повну модернізацію свого застосування на основі відгуків клієнтів, зробивши його більш інтуїтивним [3].

Monese [2] – британська компанія, яка пропонує поточні рахунки і послуги з переказу грошей в якості альтернативи традиційним банкам. Послуга «тільки для мобільних» надає рахунки в фунтах стерлінгів, євро і румунських леях і доступна в 31 країні Європейського економічного простору. Станом на січень 2020 року, у нього більш 2 млн клієнтів. Monese дозволяє будь-якому члену Європейського Союзу вхід до облікового запису без підтвердження адреси або кредитного звіту. Цей мобільний банк першим розділив клієнтів на два регіони: Сполучене Королівство і Європейський Союз.

Необанк Tandem першим ввів функцію «автозбереження», яка покликана допомогти користувачам заощадити кошти. Обліковий запис автоматично відкладає гроші в залежності від купівельних звичок. Tandem випустив дві версії кредитних карт. Перша, названа Journey, була запущена для людей з обмеженою кредитною історією, допомагаючи їм підвищити свій кредитний рейтинг. Карта Cashback дала користувачам 0,5% кешбеку на покупки по всьому світу з початковим кредитним лімітом від 500 до 12 тис фунтів стерлінгів [4].

Crypterium [2] є онлайн-банком, який дозволяє зберігати, купувати, витрачати, переводити і обмінювати криптовалюту з максимальною легкістю. Це глобальне рішення, завдяки якому користувач може використовувати більшість функцій незалежно від того, де знаходиться. Початок роботи з додатком Crypterium займає всього пару хвилин, і процес перевірки плавний в порівнянні з іншими рішеннями на ринку.

Таким чином, стратегія відходу від копіювання стандартної банківської моделі і перенесення фінансових послуг на якісно новий рівень є не тільки інноваційною, а й ефективною, а українським банкам слід ретельно досліджувати досвід успішних проектів, вивчати його особливості та застосовувати у повсякденній практиці.

Література

1. N26. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/N26> (дата звернення 17.03.2020)
2. Офіційний сайт Єврокомісії. URL: https://europa.eu/european-union/topics/digital-economy-society_en (дата звернення 17.03.2020)
3. Mortgages and savings accounts on your mobile. *Atom bank*. URL: www.atombank.co.uk (дата звернення 17.03.2020)
4. Tandem Money. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Tandem_Money

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку оподаткування та міжнародних економічних відносин Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Вербицька В. І.

Лінчевська М. Ю., студентка, 3 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Вихід бізнесу на міжнародні ринки є процесом, що сприяє поступовому перетворенню фірми або компанії в більш «сильного» гравця на відповідних ринках товарів чи послуг. Завдяки цьому процесу компанія перетинає кордони рідної для неї країни і поширює свій бізнес на новий іноземний ринок або ж ринки відразу декількох зарубіжних держав. Зарубіжні компанії, як правило стикаються з абсолютно відмінними від вітчизняного ринку умовами ведення підприємницької діяльності. Це вимагає застосування більш комплексних маркетингових інструментів, якими, без сумніву, володіє міжнародний маркетинг.

Міжнародний маркетинг – це сукупність інструментів і дій, пов'язаних з виходом компанії за межі своєї країни на закордонні ринки. Включає в себе планування і реалізацію угод, які передбачають перетин національних кордонів з метою задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, використовує методи та інструментарій традиційного для національних ринків маркетингу [1]. Початком міжнародного маркетингу можна вважати, коли компанія на основі дослідження вітчизняного та зарубіжних ринків приймає рішення про вихід за межі своєї юрисдикції, коли прямі і зворотні зв'язки в інформаційних, товарних і фінансових потоках і в стосунках власності перетинають державні кордони, а також умов міжнародного обміну.

Саме міжнародному маркетингу присвячено недостатню кількість робіт, але за словами О. Азаряна, «основні форми й методи практичного застосування маркетингу на підприємствах, характерні

для всіх його моделей, можуть рівною мірою бути використані в маркетингу як усередині країни, так і на зовнішніх ринках» [2].

Головна роль маркетингу в бізнесі полягає в тому, щоб створювати споживачів і ринки. А метою є забезпечення задоволення попиту споживачів, висунутого на ринку, і за рахунок цього одержання максимально можливого прибутку. До глобальних цілей маркетингу як складової частини ринкового механізму відносяться наступні вимоги:

- зробити ринок впорядкованим (підпорядкування певним правилам), "прозорим" (що дозволяє оцінювати його стан, параметри і тенденції розвитку) і передбачуваним (забезпечують можливість прогнозувати його зміни);
- обмежити стихійність ринку шляхом регулювання деяких ринкових процесів;
- зробити конкуренцію підпорядкованою певним обмеженням, виключити можливість недобросовісної конкуренції;
- забезпечити високу ефективність рекламної та іншої маркетингової діяльності з впливу на ринок і формування привабливого образу товару в уявленні потенційних і фактичних покупців [3].

Для міжнародного бізнесу не менш важливу роль відіграє формування ефективної маркетингової стратегії, основним напрямом якої є не лише успішна організація збуту продукції на міжнародних ринках і здійснення одноразової вигідної бізнес-операції, а й забезпечення завоювання надійних позицій в світовому економічному просторі та їх утримання [4].

Слід також відмітити, що розробка маркетингової стратегії, конкурентної в ринкових умовах, є досить складним процесом, а його виконання повинне ґрунтуватися на системному підході, що відповідає певним вимогам:

- загальною основою планування повинна стати система об'єктивних економічних законів, передусім законів попиту і пропозиції;
- планування ґрунтується на вивченні середовища ринку, а також тенденцій і закономірностей розвитку об'єкта планування;
- стратегії фіксуються шляхом визначення принципів поведінки всіх учасників ринку (споживачів, постачальників, виробників) і встановлення генеральної лінії поведінки підприємства на ринку.

Важливою і перспективною складовою ринкових стратегій підвищення міжнародної конкурентоспроможності України можуть

стати підтримка і стимулювання переорієнтації зусиль виробників з намагання вийти на вже існуючі висококонкурентні ринки на формування нових товарних і географічних ринків продукції власного виробництва. У цьому контексті інтерес становить праця Ч. Кіма і Р. Моборн, в якій пропагується філософія стратегії блакитного океану – стратегії створення інноваційних моделей успішного бізнесу на основі становлення нових ринків унікальних товарів або послуг власного виробництва [5].

Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що вихід підприємства на зовнішній ринок завжди є вступом до конкурентної боротьби. В умовах високої насиченості і навіть перенасиченості світових товарних ринків кожен товар змушений вести жорстку боротьбу за увагу споживача, яка віддається найбільш конкурентоспроможному товарові, який на одиницю своєї вартості (ціни) задовольняє більше потреб і на більш високому рівні, ніж товари конкурентів.

Оскільки, в сучасних умовах, кожне підприємство прагне обрати найкращі «інструменти» в цій боротьбі для найвищих позицій на будь-якому зарубіжному ринку, то чітке володіння знаннями основ міжнародного маркетингу зможе допомогти в цьому питанні.

Література

1. Маркетингові підходи до аналізу операцій міжнародного бізнесу 2017. URL: https://stud.com.ua/66946/ekonomika/marketingovi_pidhodi_analizu_operatsiy_mizhnarodnogo_biznesu.
2. Азарян Е.М. Международный маркетинг. Харьков: Студцентр, 2013. 202 с.
3. Маркетинг: підручник / [Єрмошенко М. М. та ін.] ; за заг. ред. М.М. Єрмошенка, С.А. Єрохіна. К.: Національна академія управління, 2011. 631 с.
4. Бернович П. Роль маркетинга в жизни и бизнесе. 2018. URL: <https://noomarketing.net/rol-marketinga>.
5. Kim W.Ch., Mauborgne R. Blue Ocean Strategy: How to Create Uncontested Market Space and Make Competition Irrelevant. Kharkiv, Family Leisure Club, 2016.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Севрук І. М.

Луцик О. В., студентка, 1 курс, 1м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ ПОЛІТИКИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА УМОВИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Посилення процесів інтеграції ринків, відкритості економік та їх взаємозалежності призводить до трансформації світової валютної системи. Це зумовлює лібералізацію валютних відносин та зростання нестабільності національних валют, які, у свою чергу, обумовлюють розширення спектра застосовуваних інструментів у сфері валютного регулювання. Заходи щодо регулювання валютних операцій (передусім руху капіталу) використовуються як країнами, що розвиваються, стикаючись із серйозними економічними труднощами, так й високорозвиненими державами.

У міру поглиблення кризових явищ спостерігається тенденція розширення сфери валютного регулювання. Спрямованість валютної політики визначає форми валютного регулювання. В основному всі регулятивні інструменти НБУ направлені на стабілізацію валютного курсу, тому пріоритетними інструментами його грошово-кредитної політики є дисконтна політика, девізна політика, диверсифікація валютних резервів, отримання або надання кредитів та субсидій [1].

Світовий досвід засвідчує, що інструменти валютного регулювання, які використовують країни, не характеризуються однаковим ступенем ефективності. Одні з них є надзвичайно дієвими і їх можна застосовувати окремо, інші – потребують обов'язкового доповнення іншими, тобто сумісного або комплексного використання. Все залежить від рівня економічного розвитку країни та ступеня зрілості ринкових відносин. Заходи і обмеження руху капіталу з боку центральних банків є поширеною практикою, але до них вдаються, перш за все, ті країни, економіка яких перебуває в кризовому стані. Серед причин введення контролю руху капіталу можна назвати: проблеми платіжного балансу; макроекономічне регулювання; нерозвиненість ринків капіталу і фінансових інститутів; нерозвиненість системи національного регулювання; розмір економіки і рівень її розвитку.

Країни все частіше почали застосовувати державне регулювання і обмежувальні заходи щодо транскордонних фінансових потоків. За даними ЮНКТАД, у 2000 р. лише 6% прийнятих нових заходів належали до обмежувальних (інші були заохочувальними), в а у 2018 – 34% [5]. Багато розвинених країн, а також країн із перехідними економіками мають тривалі обмеження, пов'язані з фінансовим рахунком, і це не вважається порушенням вимог СОТ або ігноруванням ринкових засад міжнародного співробітництва.

У доповіді МВФ відзначено найбільшу кількість обмежень валютних відносин у Гонконзі, дещо нижчим рівнем регульованості валютних відносин характеризуються операції у Китаї, Кореї, Норвегії, Сінгапурі, Польщі [3].

На сьогодні виокремлюють три основні моделі валютного регулювання в умовах нестабільності економіки [2]:

1) прив'язка обмінного курсу шляхом валютних інтервенцій, що зумовлюють зростання дефіциту рахунку поточних операцій у платіжному балансі та підриває стійкість економічної політики, створюючи структурні дисбаланси;

2) самореалізація валютного регулювання, яка фокусується на можливості самостійного виникнення валютних криз у момент песимістичних очікувань значної групи інвесторів, що провокує відтік капіталу;

3) модель впливу спрямована на ефекти впливу як причини валютної кризи.

Слід наголосити, що зміни, до яких призвела глобалізація сфери валютних відносин, перетворили інструменти валютного регулювання з виключно внутрішніх засобів реалізації валютної політики на могутні регулятори економічного та політичного впливу одних країн на інші.

Дані про валютну структуру платіжних операцій в січні 2020 р. через SWIFT систему, через яку проходять лєвова частка всіх транскордонних платежів у світі [4], свідчать, що долар США продовжує зберігати домінуючі позиції в міжнародних платежах в світі (з часткою 40,81%). Довіра і глобальний попит на долари обумовлені тією надзвичайною роллю, яку американська валюта виконує в обслуговуванні світової торгівлі і в деномінації активів світового фінансового ринку. При цьому долар продовжує виступати еталоном вартості для інших валют: в ньому проводиться 88% операцій на глобальному валютному ринку і виражаються ціни 87 з

92 сировинних товарів, що враховуються міжнародною фінансовою статистикою.

Попереду списку у січні 2020 р. також знаходяться євро (33,58% міжнародних платежів), фунт стерлінгів (7,05%), ієна (3,32%) та канадський долар (1,84%). Юань зайняв 6-е місце в світі (з часткою 1,65%) в рейтингу найбільш вживаних для розрахунків в системі SWIFT валют. Серед валют країн АСЕАН в цьому рейтингу присутні тайський бат і сингапурський долар (9 і 10 місце), проте їх частка в міжнародних розрахунках невелика (1,12% і 1,04%).

Слід наголосити, що у міжнародних відносинах активно розвивається процес створення регіональних валют. У межах АСЕАН 73% розрахунків відбувається в юанях завдяки активній інтернаціоналізаційній політиці Китаю. У Латинській Америці країни Боліваріанського союзу використовують для розрахунків умовну грошову одиницю сукре, країни Ради співробітництва арабських держав Перської затоки – халіджи. Наразі створення валютних союзів не загрожує витісненню долара як міжнародної платіжної валюти, проте вказує на розвиток антидоларового процесу, що загрожує новими торговельними війнами у міжнародних відносинах.

Глобалізація економічних відносин призвела до лібералізації міжнародної торгівлі з одночасною активізацією політики протекціонізму у валютному регулюванні. В основі застосування інструментів валютного регулювання лежать різні причини, а ступінь ефективності обраного інструментарію залежить від рівня економічного розвитку країни та ступеня зрілості ринкових відносин.

Література

1. Бартош О.М. Валютне регулювання в умовах сьогодення. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 8-15.

2. Колдовський А.В. Аналіз моделей щодо валютних криз і валютного регулювання в умовах нестабільності економіки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 165-173.

3. Global Financial Stability Report: Lower for Longer. October 2019 / IMF. – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019>.

4. SWIFT RMB Trackers. January 2020. URL: <https://www.swift.com/file/67611/download?token=B855vXHz>.

5. World Investment Report. New York, Geneva: UNCTAD, 2019.
URL: https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/World_Investment_Report.aspx

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Гринюк Н. А.

Liu Bai Shun D. O., I year, 2nd group,
M.Sc. International Economics,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

THE ESSENCE OF FOOD SECURITY AND ITS MAIN FACTORS

Nowadays, the world food security and overall sustainability of food and agricultural systems is influenced by key tendencies and trends, formed generally due to ecologic issues and sustainable development policies. Over the next several decades, global demand of food will expand rapidly due to several major trends.

Rapid growth in global agricultural demand. The first is a rapid population growth, which is expected to reach over 9 billion by 2050, with most of the increase in emerging economies. Moreover, due to rapid pace of urbanization, the number of city inhabitants is expected to increase by 20% over the next decade [1]. Consequently, the urban lifestyle will boost food consumption per capita. The second is an increase in income per capita. In emerging markets this indicator is expected to be 3 times bigger from now. Therefore, the consumption of food in developing nations will be driven up by the growth rate in income per capita. In fact, developing countries will consume more calories as well as go through a dietary shift to foods, such as meat, whose production requires a more intensive use of land, energy and water [2].

Increasing dynamics of hunger in certain regions. In the past three years, the number of people who suffer from hunger has slowly increased. This recent trend is confirmed by estimates of severe food insecurity in the world based on the Food Insecurity Experience Scale (FIES). Hunger is on the rise in almost all sub regions of Africa, the region with the highest prevalence of undernourishment, at almost 20 percent. It is also rising slowly in Asia, Latin America and the Caribbean [3].

Higher demand for biofuels. Increasing demand for biodiesel and bioethanol is a big factor behind the recent surge of global demand for corn, sugar cane and vegetable oil. More land will be diverted to non-food crops, leading to tighter supply and higher food prices [4].

Economic growth and population dynamics as the driver for structural changes of economies. The decline in the share of agriculture in total production and employment is taking place at different speeds and poses different challenges across regions. Although agricultural investments and technological innovations are boosting productivity, growth of yields has slowed to rates that are too low for comfort. Food losses and waste claim a significant proportion of agricultural output, and reducing them would lessen the need for production increases. However, the needed acceleration in productivity growth is hampered by the degradation of natural resources, the loss of biodiversity [5].

Involvement of both rural and urban areas and supporting job creation and income diversification. Social protection combined with pro-poor growth will help meet the challenge of ending hunger and addressing the triple burden of malnutrition through healthier diets. Permanently eliminating hunger, malnutrition and extreme poverty also requires building resilience to protracted crises, disasters and conflicts, and preventing conflicts by promoting inclusive and equitable global development.

A rethinking of food systems and governance in order to meet current and future challenges. Vertically coordinated, more organized food systems will offer standardized food for urban areas and formal employment opportunities. But they need to be accompanied by responsible investments and concern for smallholder livelihoods, the environmental footprint of lengthening food supply chains, and impacts on biodiversity [6].

A goal to sustainable development. One of the greatest challenges is achieving coherent, effective national and international governance, with clear development objectives and commitment to achieving them. Sustainable development is a universal challenge and the collective responsibility for all countries, requiring fundamental changes in the way all societies produce and consume [6].

The above trends pose a series of challenges to food and agriculture systems. Countries will possibly face various obstacles and unfavorable conditions which can lead to excessive increase of food insecurity. First of all, the reasons of food dependence can be stipulated by products deficit on domestic level and low purchasing potential, which leads to misbalance of

demand and supply on the national market. Another cause is low competitiveness of foodstuffs towards quality/price due to the lack of efficient production processes. Climate change will also affect disproportionately food-insecure regions, jeopardizing crop and livestock production, fish stocks and fisheries. Satisfying increased demands on agriculture with existing farming practices is likely to lead to more intense competition for natural resources, increased greenhouse gas emissions, and further deforestation and land degradation. Furthermore, conflicts, crises and natural disasters are increasing in number and intensity [7]. They reduce food availability, disrupt access to food and health care, and undermine social protection systems, pushing many affected people back into poverty and hunger, fuelling distress migration and increasing the need for humanitarian aid. In addition, the spread of COVID-19 can cause further disruptions in food supply around the world. There has already been challenges in terms of logistics bottlenecks (not being able to move food from point A to point B), and likely, there is less food of high-value commodities (i.e. fruits and vegetables) being produced. Sectors in agriculture, fisheries and aquaculture are particularly affected by restrictions on tourism and restaurant industry. Vulnerable groups will include countries that depend on primary exports like oil and fishers.

To sum up, several key conclusions can be drawn after the analysis of the essence, approaches, global trends and barriers towards food security. The essence of such definition lies in the level of food provision of population, which support economic and social stability and sustainable development of the country. Talking about scientific literature, it provides a number of approaches for the term 'food security'. The first points out on consumption as a final aim of food supplement; the second approach includes production factor and stands for independent provision of foodstuffs for the country. As for the third one, it consists of two criteria: the essence of enough food in the country's food market and the availability of these products for all segments of the population.

Nowadays a big number of various factors are influencing world food security and agricultural potential. Therefore, 5 main aspects were formed: political, economic, social, agricultural and the aspect of foreign trade. Furthermore, the key tendencies and trends of food security was defined, namely raising agricultural demand, increasing dynamics of hunger in certain regions, economic and population growth, reorganization of food systems and governance along with pursuing sustainable development goals. An overall demand for food will continue to increase, and will do so in the context of increasing scarcity of natural resources and important

changes in the structural composition of the demand for food and agricultural products. Dynamic rural transformation is happening in most low-income countries and is expected to continue. This will have impacts on agricultural production systems, employment, nutrition and migration and will present society with the challenge of finding ways to include everyone in the development process.

In addition, countries are expected to face certain obstacles concerning food security maintenance, which are closely related to climate challenges, logistic barriers due to quarantine regime, low efficiency and misbalance at domestic markets. Problems of extreme poverty, hunger, food insecurity and undernourishment will persist, along with increases in overweight, obesity and diet-related chronic diseases. That is why rapid changes and transitions in food systems will be urgently demanded and will call for effective national and international governance systems and well-targeted policy responses.

References

1. The State Of Food Security and Nutrition In The World (2019). URL: <https://www.who.int/nutrition/publications/foodsecurity/state-food-security-nutrition-2019-inbrief-en.pdf?ua=1>.
2. Sheludko L. et al. Урбанізація як виклик продовольчій безпеці країни. *Економічний вісник університету*. 2018. №. 39. С. 121-128.
3. Global Hunger Index: The challenge of hunger and climate change (2019). URL: <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2019.pdf>
4. OECD/FAO (2016), OECD/FAO Agricultural Outlook 2016-2025, OECD Publishing, Paris. URL: http://dx.doi.org/10.1787/agr_outlook-2016-en
5. Pérez-Escamilla R. et al. Food security measurement and governance: Assessment of the usefulness of diverse food insecurity indicators for policy makers. *Global Food Security*. 2017. Т. 14. С. 96-104.
6. Birkenmaier J., Huang J., Kim Y. Food insecurity and financial access during an economic recession: Evidence from the 2008 SIPP. *Journal of Poverty*. 2016. Т. 20. №. 2. P. 194-213.
7. Pérez-Escamilla R. Food security and the 2015–2030 sustainable development goals: From human to planetary health: Perspectives and opinions. *Current developments in nutrition*. 2017. Т. 1. №. 7. С. e000513.
8. Mbow C. et al. Food security. Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation,

sustainable land management, food security and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems. IPCC, 2019.

Scientific supervisor: Duginets G.V., Dr. of Science, Associate Professor, Head of the Department of World Economy, Kyiv National University of Trade and Economics

Малофей О. О., студентка, 2 курс, 2 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Спалах епідемії коронавірусу COVID-19 спричинив глобальну кризу в економіці багатьох країн світу та зумовлює необхідність мобілізації зусиль представників усіх сфер суспільного життя, зокрема, й бізнес-спільноти.

Мікро, малі та середні підприємства становлять більшу частину у структурі Співки українських підприємців. Саме ці підприємства переживуть кризу особливо болісно за будь-якого сценарію, тож, в першу чергу, результати дослідження репрезентують думку найбільш вразливих представників бізнесу. Тому надважливим завданням є розробка пакету заходів для підтримки бізнесу в Україні під час епідемії, а також визначення необхідних заходів для оптимізації роботи та захисту працівників від впливу інфекційних захворювань.

Уряд почав збирати пропозиції від бізнесу, від різноманітних асоціацій і разом з колегами від комітету з питань фінансової, податкової та митної політики напрацьовує різноманітні рекомендації. Багато профільних асоціацій та експертних платформ у своїх зверненнях до президента, парламенту та Кабміну озвучили низку антикризових пропозицій для бізнесу [2].

Схвалені парламентом заходи збігаються з рекомендаціями бізнесу, але не повністю. Одним з головних прохань бізнесу було зниження податкового навантаження на фонд оплати праці. Від державної влади підприємці очікують, першочергово, фінансової підтримки. 29% власників бізнесу вважає, що вона має здійснюватися у формі тимчасового звільнення від сплати податків або ж, принаймні у їхньому істотному зниженні (податкові канікули,

тимчасова відміна ЄСВ, ПДФО). Окрім тимчасового скасування ЄСВ та ПДФО, Спілка продовжує наголошувати на необхідності радикальних заходів на підтримку бізнесу.

Рекомендований пакет заходів для підтримки бізнесу в Україні під час пандемії:

1. Відстрочення виплати податків для малого та середнього бізнесу на строк до 3–6 місяців.

2. Звільнення від ПДВ логістичних і кур'єрських компаній, які забезпечують громадян життєво необхідними товарами.

3. Податкові пільги для підприємств, що працюють у сферах, які зазнали найбільших збитків - транспорту, туризму, готельного та ресторанного бізнесу, громадського харчування.

4. Видача кредитів за зниженими ставками на пільгових умовах для підприємств малого та середнього бізнесу, відстрочення виплати кредитів для підприємств.

5. Скасування ПДВ на внутрішні перевезення: залізничним, автомобільним, річковим, морським та повітряним видами транспорту.

6. Звільнення від будь-яких платежів закупівель спирту в цілях виробництва антисептиків і дезінфікуючих засобів, а також прискорена амортизація 100% на обладнання для виробництва таких товарів.

7. Заборона на спекуляцію та завищення цін на стратегічну продукцію в період епідемії (харчову та нехарчову). «Малий та середній бізнес сьогодні страждає найбільше, адже не може працювати та не має великої фінансової «подушки». А саме бізнес - це робочі місця та податки», наголосив президент [3].

Календар податкових змін:

З 1 березня до 30 квітня 2020 року: Не потрібно платити податок на землю та нерухомість. Платники, які вже подали декларацію, зможуть внести в неї уточнення за відповідні місяці. Громадяни звільняються від штрафів і пені за прострочення виплат за споживчими кредитами. Борг не скасовується, кредит треба буде погасити. Від сплати єдиного соціального внеску звільняються ФОП, фермери та «особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність». До останніх належать науковці, артисти, викладачі, адвокати та нотаріуси, деякі інші працівники. Скасовуються штрафи за несвоєчасну або неповну сплату ЄСВ. З 1 березня до 31 травня 2020 року: Не діють штрафи за порушення податкового законодавства. Це не стосується порушень довгострокових договорів

про страхування життя та недержавних пенсій. Штрафи будуть нараховуватися за продаж без згоди податкової майна, що перебуває у податковій заставі, за порушення при виробництві, обліку, обігу пального та спирту, за порушення при нарахуванні ренти, ПДВ та акцизів. Платникам податків не буде нараховуватися пеня. Нарахована, але не сплачена за цей період пеня буде списана. З 18 березня вводиться мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок бізнесу. Перевірки, які були розпочаті до 18 березня 2020 року і досі незавершені, тимчасово зупиняються. Пояснення податкової служби: «Заборона не стосується перевірок з бюджетного відшкодування. До 30 березня 2020 року податкова оприлюднить оновлений план-графік перевірок». До 1 квітня 2021 року: Зсуваються терміни обов'язкового використання касових апаратів (РРО). Процес теж відбуватиметься поетапно, але почнеться пізніше. Запровадження електронних касових апаратів відкладається до 1 серпня 2020 року, розширення їх застосування для окремих видів діяльності – до 1 січня 2021 року. До 1 квітня 2021 року відтермінується запровадження обов'язкового використання РРО для всіх платників єдиного податку другої - четвертої груп. Податкові пільги та спрощення – логічний крок в умовах кризи. Восстанне Україна робила це у 2014 році в умовах АТО. Тоді парламентарі також послабили вимоги до сплати штрафів, звітності та перереєстрації компаній [1].

Майже завжди наслідок таких змін - тимчасова дезорієнтація бізнесу і підвищена потреба в оперативних роз'ясненнях податкової.

«Вжитих заходів замало. Бізнес не має запасу міцності для існування в умовах вимушених обмежень. Якщо карантин затягнеться і спалах вірусу в країні буде високим, витримають не всі, а відновлення буде довгим», - повідомили ЕП в Спільці українських підприємців.

На думку СУП, мораторій потрібно продовжити до кінця 2020 року, а бізнес, який підпадає під обмежувальні заходи, але продовжує сплачувати зарплату співробітникам, треба звільнити від сплати ПДФО та ЄСВ.

Отже, в на сьогоднішній день кожна країна впроваджує заходи щодо підтримки бізнесу. Бюджет України має досить обмежені можливості, тому підтримка бізнесу відбувається не повною мірою.

Література

1. Економічна правда "Карантинні пільги" для бізнесу. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/18>
 2. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/uevropajska-integraciya>
 3. «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/18>
- Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Лежєцьокова В. Г.*

Могіль О. А., студентка, 3 курс, 19 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ МАРКЕТИНГ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Стрімке поширення COVID-19 стало проблемою міжнародного масштабу, що вдарила по економіці, ланцюжках поставок, робочій силі і поставила під сумнів наші взаємини, розсудливість і національний дух. Дивлячись на це, перед брендами постало складне завдання: з одного боку, допомогти громадськості подолати цю кризу, а з іншого - самим собі.

Доречним і перспективним інструментом для формування успішного іміджу в складних для ринку умовах є соціально-орієнтований маркетинг. Поняття соціально-орієнтованого маркетингу, або ж соціального маркетингу, розуміє під собою концепцію маркетингу, за допомогою якої підприємства задовольняють потреби цільового ринку, при цьому піклуючись про забезпечення благополуччя потенційних споживачів та суспільства в цілому.

Соціально-орієнтований маркетинг відрізняється від комерційно-орієнтованого головним чином своєю метою. Якщо мета комерційної організації – отримання прибутку, і цю мету допомагає досягти маркетингова стратегія, то соціальний маркетинг – це нова концепція соціальної відповідальності всіх членів суспільства, і він ставить за мету змінити поведінку великих груп людей на кращу для досягнення соціальної гармонії в суспільстві [1].

Дослідження показують, що споживачі хочуть купувати продукти та підтримувати бізнес, який допомагає вирішувати проблеми

суспільства. Клієнти з емоційною прихильністю до торгової марки порекомендують таку компанію із ймовірністю 71%. Дослідження Mintel показує, що благодійна діяльність компанії впливає на майже 73% рішень про купівлю, тоді як 84% споживачів кажуть, що важливо, щоб компанія підтримувала благодійну справу [2].

Але якщо компанія ще не приєдналася до всесвітньої ініціативи соціально-відповідального маркетингу, то сучасні умови - це нова можливість для початку. Справа в тому, що ситуація, що склалася на сьогоднішній день у світі є дуже показовою, адже вона демонструє перебудову світової моделі підприємницької діяльності, і в тому числі маркетингової. Це складний процес не лише для компаній, але й для самих споживачів. Люди змушені пристосовуватись до життя, що змінилося, нового середовища і прийняття нових, не автоматизованих, рішень. В таких умовах, коли контекст і модель, в яких живуть люди, змінюються, бренди повинні реагувати відповідно і намагатися підвищити свою цінність в світлі цієї нової реальності.

Але при цьому, існує здорове побоювання, що такі бренди можуть бути піддані громадському осуду через бажання нажитися на кризі. Це, дійсно, вкрай важливо - уникати неетичного використання кризових тем. Однак замість цього можна намагатися відігравати активнішу роль в житті клієнтів тоді, коли зміни обставин змушують людей змінювати свою поведінку, щоб зберегти здоров'я [3].

В нових умовах, що склалися, люди схильні панікувати та купувати лише товари першої необхідності. Але у цій ситуації основна мета бізнесу – допомогти людям легше пережити ці нелегкі часи і допомогти будь-яким з можливих способів. Тепер, як ніколи, брендам потрібно гарантувати, що їхні клієнти є важливими для них.

Наприклад, Ford допомагає боротися з розповсюдженням COVID-19, об'єднавшись з 3M та GE Healthcare під кодовою назвою "Project Apollo". Разом вони вироблятимуть обладнання для захисту перших реагуючих та найважливіших працівників на передовій цієї глобальної пандемії. LVHM пожертвував 2,2 мільйона доларів Товариству Червоного Хреста Китаю та замовили 40 мільйонів масок для допомоги Франції [4].

Українські служби таксі Uber і Bolt підтримали акцію «Підвези медика», суть якої - організувати транспорт для лікарів, які рятують життя людей, поки ті залишаються вдома. Лідер серед українських онлайн-маркетплейсів Rozetka спільно з компанією Нова Пошта і благодійною організацією Життєлюб запустили ініціативу, завдяки якій всі небайдужі можуть зібрати і відправити набір найнеобхідніших продуктів літнім людям [5].

І їх робота не залишається непоміченою споживачами. Майже так само швидко, як було оголошено про цю місію, споживачі долучаються до неї у соціальних мережах, щоб показати свою вірність та вдячність.

Все це є підтвердженням того, що бренди можуть зберігати (або навіть будувати) любов та лояльність клієнтів під час навіть такої кризи, як пандемія, з невеликою винахідливістю та великою турботою. Це є важливим та перспективним рішенням, оскільки довгострокове позитивне позиціонування бренду має набагато більше значення, ніж просто цифри.

Підсумовуючи вищесказане, можна створити ряд рекомендацій для міжнародних компаній в умовах пандемії. Перше – бути щирими та відкритими для своїх споживачів. Друге - звернутися до аудиторії і висловити співчуття, незалежно від становища і поглядів на проблему. Щодо коронавірусу, то в цьому випадку буде не важко підібрати потрібні слова, адже мова йде про життя та здоров'я кожного. І останнє – слід пам'ятати, що у кризових ситуаціях поведінка компанії показує її професіоналізм. Шанованими стають бренди, готові зосередитися на потребах людей і лише потім - на власних.

Однак при цьому слід наголосити, що такий підхід повинен бути системним. Підприємства, що вирішили вести бізнес на засадах соціальної відповідальності, не можуть і не повинні обмежуватися лише періодичними пожертвуваннями на суспільно-корисні цілі. Провідні міжнародні організації визначають корпоративну соціальну відповідальність як загальний стратегічний підхід до бізнесу.

Незалежно від того, велике чи мале це підприємство, якої форми власності, працює на ринку B2B або B2C, створює, продає товари чи надає послуги, сучасна компанія повинна дотримуватись концепції соціальної відповідальності. І тоді вона має всі шанси, що її бренд залишиться конкурентоспроможним у будь-яких умовах, як на території своєї держави, так і за кордоном. Саме компанії, які будуть працювати над залученням споживачів навіть за складних умов, можуть вийти з цього непростого періоду поведінкових змін з більш сильним брендом, який завоює ще більше відданих і лояльних прихильників.

Література

1. Вдовічена О. Г., Соціальна орієнтація маркетингової діяльності підприємства як перспективний напрямок розвитку в умовах

нестабільного ринку. *Маркетинг*. 2016. Випуск III-IV (63-64). С. 195-202.

2. Interesting Stats about Customer Loyalty You May Not Know. *HubSpot.com*. URL: https://blog.hubspot.com/service/customer-loyalty-statistics?__hstc=174973309.574f59ba3510d388cb8a0e4978222192

3. Chris Murphy, Steven Naert, and Colin Strong. Coronavirus & behavior change. What does this mean for brands? *Ipsos*. March 2020. URL: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2020-03/coronavirus-behavior-change-ipsos.pdf>

4. Mike Baglietto. Cause Marketing for Coronavirus & Beyond. *Quid*. 03.26.2020. URL: <https://quid.com/feed/cause-marketing-coronavirus>

5. Яськова Д. Бренды против коронавируса. *Promodo.ua*: веб-сайт. URL: <https://promodo.ua/blog/brendy-protiv-koronavirusa.html#gref>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Севрук І. М.

Нечепоренко А. В., студентка, 4 курс, ЕМ-16-1 група,
факультет економіки,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПРИВАТНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ «ОНЛАЙН ШКОЛА 977»

З розвитком інноваційних технологій та ще й введенням карантину через пандемію коронавірусу, дистанційне навчання стало популярним та необхідним. В Україні та всьому світі навчальні заклади переходять на онлайн-навчання, але існують дистанційні школи, які вже проводять таке навчання. Зараз важливим є правильне маркетингове позиціонування дистанційних шкіл, задля залучення нових учнів та зайняття конкурентної позиції на ринку очної та дистанційної освіти.

Сьогодні, у часи світової кризи, є дуже важливою маркетингова діяльність дистанційних загальноосвітніх навчальних закладів. Онлайн-школи вимушені швидко здійснювати маркетингові дослідження зовнішнього середовища навчального закладу, проводити маркетинговий аналіз діяльності, створювати маркетингові

плани та програми їхньої реалізації, розвивати маркетингові комунікації, розробляти маркетингові стратегії. Із урахуванням того, що споживча платоспроможність українців падає, дистанційні заклади освіти повинні запропонувати максимально вигідні пропозиції навчання та мати конкурентні переваги серед інших шкіл.

«Онлайн Школа 977» – єдина онлайн-школа України, яка проводить онлайн-уроки з вчителем в режимі реального часу, але на ринку дистанційного навчання є школи-конкуренти з подібними послугами, такі як: «ОПТИМА», «Афіни», «Альтернатива», «Джерело», «Школа Єйдос» та гімназія «Очаг». Визначимо найбільших конкурентів «Онлайн школи 977» протягом 2016-2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів реалізації навчальних закладів-конкурентів, одиниць наданих послуг

Назва організації	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення
«ОПТИМА»	4693	4812	4987	294
«Афіни»	733	891	980	247
«Онлайн школи 977»	748	760	810	62
«Джерело»	277	278	285	8
«Школа Єйдос»	96	123	145	49
Гімназія «Очаг»	125	166	180	55
Інші	592	746	867	275
Всього	7264	7776	8254	990

Джерело: [1]

Розглядаючи положення «Онлайн Школи 977» на ринку дистанційних шкіл України, застосуємо таку класифікацію позиції навчальних закладів на ринку надання дистанційних освітніх послуг:

1. «ОПТИМА» – лідер ринку (частка понад 40%). Йому характерні активний наступ, поступове збільшення сегменту ринку, за рахунок чого відбувається фактичне захоплення сектору реалізації дистанційних освітніх послуг; розгортання безкомпромісних кампаній, які не під силу конкурентам.

2. «Онлайн школи 977», «Джерело», «Афіни» - їм притаманна сильна конкурентна позиція. Для них характерні: пошук незайнятого сегменту ринку, пристосування до обраного цільового ринку, імітація дій лідера, поглинання дрібних конкурентів, створення відмінного іміджу.

3. Гімназія «Очаг», «Школа Єйдос» – слабка конкурентна позиція. Для них найбільш характерні: здешевлення та диференціація послуг, збереження існуючої долі ринку і рентабельності, реінвестиції на рівня достатнього мінімуму для отримання прибутків[2].

Отже, дистанційні послуги «Онлайн школи 977» має доволі високу здатність конкурувати. Цьому найбільш сприяє невисока ціна дистанційних послуг та доволі високий ступінь просування дистанційних послуг на ринок: рекламна кампанія, збереження іміджу тощо.

Головні конкурентні переваги «Онлай Школи 977»: навчальний рік триває з вересня по квітень; учні «Онлайн Школи 977» отримують документ про освіту державного зразка України; онлайн-уроки проводять досвідчені вчителі з інтерактивними презентаціями та навчальними матеріалами; дистанційна школа проводить пробні заняття та пробний тиждень; в Онлайн Школі 977 працює репетиторський центр; можливість прискороного навчання пакет «1+2 клас»; за бажанням батьків «Онлайн Школа 977» створює індивідуальний графік навчання дитини; запуск дистанційної канадської школи, з отриманням атестату про середню освіту державного зразка Канади; «Онлайн Школі 977» - це інноваційний навчальний заклад, який надає якісні знання для учнів, які не можуть або хочуть відвідувати очні заклади середньої освіти з певних причин. Дистанційна школа використовує актуальні електронні та друковані освітні матеріали, проводить онлайн-уроки з використанням комп'ютерних технологій. Також, навчальний заклад контролює хід навчального процесу. «Онлайн школа 977» надає доступ батькам до записів уроків, що дає змогу розуміти як працює ваша дитина та як вчитель проводить онлайн-заняття. Уроки в дистанційній школі ведуть досвідчені вчителі, відібрані на конкурсній основі.

Література

1. Послуги Онлайн Школи 977. URL: <https://977.com.ua/services/>
2. Про нас. Онлайн Школа 977. URL: <https://977.com.ua/about/>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту КНТЕУ Дронова Т. С.

Онопрієнко Ю. В., студентка, 2 курс, 2 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

В умовах глобалізації сучасної економічної системи міжнародні компанії намагаються вийти на новий рівень розвитку бізнесу або, навпаки, з метою позбутись неприбуткових чи непрофільних активів вдаються до угод зі злиття та поглинання. Саме тому останнім часом міжнародні злиття та поглинання, обсяг яких зростає з кожним роком, все більшу роль відіграють в процесах інтеграції національних економік.

Злиття – це процес добровільного об'єднання економічних суб'єктів у створювану нову економічну одиницю з метою розширення масштабів економічної діяльності. Внаслідок такої реорганізації утворюється нова юридична особа, якій передаються всі права, активи й обов'язки компаній, які об'єднуються. У більшості випадків термін «злиття» використовується при об'єднанні однакових за розміром компаній. Поглинання – це процес, що має на меті володіння контрольним пакетом акцій іншої компанії і є часто примусового характеру. А тому злиття та поглинання – це стратегії зростання компанії шляхом об'єднання двох і більше фірм або отримання контролю однієї компанії над іншою [1].

Злиття і поглинання організацій є одним з найбільш відомих та використовуваних шляхів розвитку, який застосовують у практиці найбільш успішні компанії. Злиття і поглинання - це процеси, які інтегровані в сучасні ринкові відносини.

Компанії можуть використовувати стратегію злиттів та поглинань, коли існують внутрішні проблеми компанії; наявні зовнішні умови, які спричинені зміною самого бізнес-середовища, і це загрожує зниженням результативності діяльності компанії та змушує її шукати нові способи розвитку; існують власні мотиви, цілі, бажання, амбіції керівництва організації.

Основними причинами можуть стати такі вигоди, як: захист власної конкурентної позиції; необхідність посилення слабких місць; усунення конкурента; придбання певної частки ринку. Багато дослідників та науковців погоджуються, що однією з основних причин, чому компанії вдаються до стратегії злиттів та поглинань є

отримання синергетичного ефекту, тобто збільшення показників ефективності діяльності підприємства в результаті об'єднання, злиття окремих частин в єдину систему. Адже результат від взаємодії даних елементів системи підприємства перевищує діяльність кожного елемента окремо.

Актуальним є те, що зараз розрізняють такий найбільш вагомий мотив процесів злиття й поглинання як - реструктуризація підприємств з метою підвищення їхньої економічної ефективності. Також важливим фактором є те, що стратегія злиттів та поглинань сприяє: перерозподілу власності від неефективних власників до більш ефективних управлінців, капіталу всередині різних галузей, і в результаті це позитивно впливає на економічний розвиток країни.

За даними Forbes, в 2018 році в криптоіндустрії відбулися угоди злиттів і поглинань (M&A) на загальну суму \$559 млн. Найбільшими угодами 2018 року стали придбання стартапом Circle біржі Poloniex за \$400 млн, а також купівля компанією Coinbase проекту Earn за \$120 млн. Не менш масштабним є те, що, найбільша в США криптовалютна компанія придбала за \$14.8 млн аналітичний сервіс Blockseer і за \$14.7 млн фірму Node40, що спеціалізується на блокчейн-рішеннях для бухгалтерії та податкового обліку [2]. У червні 2019 р лідер ринку CRM, компанія Salesforce оголосила про придбання лідера ринку візуалізації даних Tableau за \$ 15,7 млрд. У статті зазначено, що Salesforce висловила готовність заплатити акціями \$15,7 млрд при оцінці Tableau в \$10,79 млрд. Інтернет-гігант Google вкладається не тільки в аналітику корпоративного рівня, але і в продукти для кінцевих користувачів. Взимку компанія придбала (за \$40 млн) частину компанії Fossil, розробника розумних годинників, а в жовтні було оголошено про угоду між Google і одним з найвідоміших виробників носяться пристроїв, компанією Fitbit, її розмір \$2,1 млрд [3].

Також процеси злиття і поглинання організацій можна продемонструвати на прикладі України: у 2018 році група «Метінвест» стала співінвестором найбільшої угоди року, володіючи 24,99% акцій в Industrial Coal Holding LLC (ICH). У квітні цього року ICH придбало в розмірі 714 млн дол. США. активи групи «Донецьксталь» – Шахтоуправління «Покровське» і Збагачувальну фабрику «СвятоВарваринська». У 2019 році відбулась масштабна угода між компанією Vакcell та Vodafone Ukraine (МТС). Вартість угоди становила 734 млн. дол., сюди ж включають відкладений платіж на суму близько 84 млн. дол. США. Відповідно до угоди, МТС

через свою 100% дочірню компанію Allegretto Holding S.a.r.l. (Люксембург) продає 100% частку в компанії Preludium BV (Нідерланди), єдиному акціонеру "ВФ Україна"[4]. Компанія "Кернел" придбала 100% акцій залізничного оператора "Рейл транзит карго Україна" ("РТК Україна") за 64 млн дол. США. Це був другий найбільший власник зерновозів після "Укрзалізниці". Компанія Delta Wilmar придбала 100% компанії "Чумак" в інвестиційного фонду Dragon Capital. "Чумак" – найбільший виробник консервованих продуктів харчування. Delta Wilmar - дочірня компанія Wilmar International Ltd Singapore, однієї з найбільших агропромислових компаній Азії [5]. Ці процеси злиття та поглинання сприяли залученню коштів, які допомагають покращити економічну ситуацію в Україні та зменшити дефіцит бюджету.

Отже, окремі дослідження щодо галузевих процесів злиттів та поглинань відмічають підйом ринку та прогнозують подальше його зростання. Експансіоністська політика ТНК через злиття та поглинання на сучасному етапі стає все більш активною. Зростання рівня транскордонної співпраці у 2019 р. свідчить про явне пожвавлення світового ринку злиттів та поглинань. Виокремлення галузевого аналізу свідчить про зростання кількості угод злиттів та поглинань в таких секторах як фінанси, інтернет послуги, залізничний транспорт, комунікаційний, виробничий. Аналіз глобального ринку злиттів і поглинань в умовах сьогодення дозволив виявити специфічні особливості його розвитку: збільшення кількісного і вартісного обсягу угод; зміна галузевої структури і мотивації угод; збільшення в загальній структурі операцій M&A.

Література

1. Інвестиційний холдинг. URL: <https://pro-capital.ua/ua/services/invest-banking/m-and-a/>
2. 2018 рік став рекордним за кількістю злиттів і поглинань у криптоіндустрії. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/443938/2018-rik-stav-rekordnym-za-kilkisty-zlyttiv-i-poglynan-u-kryptoindustriyi>
3. Найпомітніші злиття і поглинання на ринку ІТ в 2019 році. URL: https://www.cnews.ru/articles/2019-12-06_samye_zametnye_sliyaniya_i_pogloshcheniya
4. Найбільші бізнес-угоди року: хто кого купував в 2019. URL: <https://bakertilly.ua/news>
5. Лимонова Е. М. Моніторинг сучасних тенденцій процесів злиття та поглинання ТНК. *Економічний Нобелівський вісник*. 2018.

№ 1 (7). С. 306–313.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Лежесьокова В. Г.

Орлова О. В., студентка, 2 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КРЕДИТУВАННЯ МВФ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КРИЗИ ТА ЙОГО РОЛЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

МВФ забезпечує фінансову підтримку платіжного балансу на вимогу країн-членів. На відміну від банків-розробників, МВФ не надає кредитів на конкретні проекти. Після такого прохання колектив МВФ проводить дискусії з урядом з метою оцінки економічної та фінансової ситуації та розміру загальних потреб у фінансуванні країни та узгоджує відповідну політичну відповідь.

Пандемія COVID-19 підштовхнула світ до рецесії. Для 2020 року це явище буде навіть гіршим, ніж глобальна фінансова криза. Економічний збиток зростає у всіх країнах, відслідковуючи різкий ріст нових інфекцій та заходи стримування, вжиті урядами. Тому підтримка МВФ є сьогодні надзвичайно важливою для країн.

У VI розділі статуту МВФ «Резерви, розподіл чистого доходу і інвестиції» сказано про таке:

а) Фонд щорічно визначає, яка частина його чистого доходу перераховується в загальний резерв або в особливий резерв і яка частина розподіляється, якщо такий розподіл має місце.

б) Фонд може використовувати особливий резерв для будь-яких цілей, для яких він має право використовувати загальний резерв, за винятком розподілу [1].

Тобто, особливий резерв є та має бути використаний доцільно.

Сучасний спад у світовій економіці, спричинений насамперед коронавірусною пандемією, змусив керуючого директора МВФ Крісталіну Георгієву, після заклику міністрів G20 про надзвичайні ситуації з коронавірусом, зробити таку заяву: «Людські витрати на пандемію коронавірусу вже незмірні, і всі країни повинні спільно працювати над захистом людей та обмеженням економічного збитку. Це момент солідарності - що було головною темою сьогоднішньої

зустрічі міністрів фінансів G20 та губернаторів Центрального банку.»[2]

Як правило, уряд країни та МВФ повинні погодити програму економічної політики до того, як МВФ надасть кредитування країні. Зобов'язання країни здійснювати певні політичні дії, відомі як обумовленість політики, в більшості випадків є невід'ємною частиною кредитування МВФ. Ця програма політики, що лежить в основі домовленостей, у більшості випадків представлена Виконавчій раді Фонду у «Листі про наміри» та додатково деталізується у «Меморандумі про взаєморозуміння» [3].

Таким чином, коли країна займає позику у МВФ, її уряд погоджується скоригувати свою економічну політику для подолання проблем, які спонукали її до пошуку фінансової допомоги [4].

Після того, як було досягнуто розуміння щодо політики та пакету фінансування, Виконавчому комітету МВФ надається рекомендація схвалити політичні наміри країни та розширити доступ до ресурсів МВФ. Цей процес можна прискорити за допомогою Механізму МВФ з надзвичайних ситуацій.

Механізм МВФ з надзвичайних ситуацій був створений у 1995 році та застосовувався шість разів - у 1997 році під час кризи Азії для Філіппін, Таїланду, Індонезії та Кореї; у 2001 р. для Туреччини; і цього року для Грузії.

Механізм надзвичайних ситуацій дозволяє швидко затвердити позику МВФ своїм 185 країнам-членам. «Ми готові відповісти на будь-який запит країни, яка стикається з проблемами», - сказала Стросс-Кан.

Механізм надзвичайних ситуацій дозволяє Виконавчому комітету МВФ діяти швидше, ніж у звичайній програмі кредитування МВФ. Умови кредитування все-таки повинні бути узгоджені, але оплата може бути попередньою, а розмір позики може бути вище звичайного.

Відповідно до процедури, керівництво МВФ інформує Раду про намір активувати надзвичайні процедури та наводить причини, описується економічна ситуація члена; як тільки буде досягнуто домовленості з владою щодо програми, звіт МВФ буде розповсюджений, і Рада розгляне запит на програму протягом 48-72 годин.

Україна є членом МВФ із 1992 року. Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого

економічного зростання. Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найбільш ефективно впроваджувати програму реформ.

Про допомогу МВФ для України відомо, що Україна може отримати від фонду збільшене фінансування до 10 мільярдів доларів. До нього увійдуть заплановані раніше 5,5 мільярда доларів за трирічною програмою і 4,5 мільярда допомоги для подолання коронавірусу.

Економіст Борис Кушнірук зауважив, що якщо Україна не отримає кредит від МВФ, то «Це створить загрозу дефолту. Сказати, що ми обов'язково повинні оголосити дефолт, якщо ми не отримаємо кредит від МВФ, не можна» [5].

Все ж експерти сходяться на думці, що в разі провалу переговорів з МВФ, в Україні будуть істотні проблеми по фінансуванню дефіциту державного бюджету.

МВФ каже, що фінансові потрясіння, що вражають розвинуті економіки, починають сповільнювати зростання на деяких ринках, що розвиваються. Світова економіка переживає серйозний спад в умовах найнебезпечнішого фінансового шоку. Саме тому підтримка МВФ є такою важливою.

Література

1.Статті Угоди Міжнародного валютного фонду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_921

2.The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/03/23/pr2098-imf-managing-director-statement-following-a-g20-ministerial-call-on-the-coronavirus-emergency>

3.Why do crises occur? URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending>

4.IMF Conditionality. Designing effective programs. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/21/28/IMF-Conditionality>

5.Кредит от МВФ: достаточно ли этого, чтобы спасти экономику Украины. URL: https://24tv.ua/ru/kredit_ot_mvf_dostatochno_li_ego_dlja_spasenija_ukrainy_n1305765

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В. А.

Павлик К. О., студентка, IV курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СТАН ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІД ЧАС СПАЛАХУ КОРОНАВІРУСУ

Для кожної країни важливо утримувати фінансову стабільність та економічний стан, розвивати рівень підприємництва та підтримувати рівень життя громадян. Безумовно його може підірвати та чи інша криза. Останньою, та першою в світі промисловою, а не фінансовою, стала криза, що була спричинена спалахами захворювання Covid-19 чи так званим коронавірусом. Хвороба порушує майже всі аспекти звичного нам життя по всьому світу. «Covid-19 залишає позаду себе смерть, порушену імунні систему та ослаблену економіку», сказав шведський економіст Ерік Берглоф. Китайське місто Ухань, де був помічений та виявлений перший спалах хвороби знаходиться на 18-20 тижні епідемії, тоді як Північна Італія на 11-13 тижні, Великобританія – 8-9 тижні. Країни Африки, Центральної та Південної Америки тільки на початку – 1-5 тижнях розмноження епідемії серед населення країни. В Україні на сьогоднішній день (1 квітня 2020 року) виявлено приблизно 804 випадки захворювання, з яких 20 летальних випадків та 13 осіб, які змогли побороти коронавірус.

Через вимушені заходи такі, як: закриття кордонів країни, припинення зовнішньої торгівлі у великих масштабах, припинення роботи великої кількості національних підприємств, магазинів, торгових центрів, закладів харчування та навчання, транспорту, - країна одразу може відчути перший поштовх до кризи. Фактично мова може йти як про обмеження лише заходів на 200 і більше осіб, так і про повне припинення будь-якої підприємницької діяльності на певній території. Зрозуміло, що жодні місцеві ради не зацікавлені в «завмиранні» бізнесу, а отже можна сподіватися, що до крайніх заходів не дійде. За словами Ігоря Петрашка, міністра економіки, торгівлі та сільського господарства України, пріоритетними в економіці є два напрямки: підтримати та збалансувати українського виробника в той час, як сусідні ринки буду вводити протекціоністські заходи; створити фундаментальні умови для того, щоб український бізнес в Україні почував себе нормально [1]. На мою думку, зрозуміло, що фінансові втрати можуть бути як у підприємства з

великими фінансовими оборотами, так і у малого бізнесу. Це саме той час, коли малий бізнес, як ніколи, потребує підтримки не лише в нашій країні, а і у всьому світі.

Щодо заяви прем'єр-міністра Дениса Шмигала: «Сьогодні особливо важливо працювати з усіма міжнародними донорами. Не лише з МВФ. Ми також працюємо зі Світовим банком, ЄС, ЄБРР та іншими міжнародними фінансовими установами, які можуть підтримати Україну фінансово. Сьогодні, наприклад, ЄС виділив 80 млн євро на підтримку України у боротьбі з коронавірусом. Уряд зробить усе можливе, аби країна залишалася фінансово стабільною» [1]. Я повністю згодна з тим, що Україна потребує підтримки. Для відновлення повноцінної роботи всіх закладів та робочих місць потрібні будуть великі кошти, також буде потрібна допомога малому бізнесу. Найважчим на даний момент є визначення періоду закінчення епідемії, прогноз її спаду та прогноз майбутнього спалаху на свята та відкриття робочих місць.

Очевидно, що карантин істотно обмежить ділову активність в країні, а, значить, призведе до втрат, перш за все, у сфері послуг. За оцінками кінопрокатників, загальні збитки в цій сфері по країні можуть скласти близько 50 мільйонів гривень на місяць. Значних збитків отримують туристичні фірми і авіаперевізники, проте показники своїх втрат вони поки що не називали. Роботу громадського транспорту в Україні теж обмежили, втрати є і тут. Крім того, Міністерство охорони здоров'я рекомендувало підприємствам по можливості тимчасово перевести співробітників на віддалену роботу. Відповідно, скоротиться кількість відвідувачів кафе, ресторанів та інших місць загального користування. «Закриття торгових центрів та місць масового скупчення людей, призведе до прямих збитків в сотні мільйонів доларів», - вважає економіст Євген Невмержицький. За його словами, бюджет недоотримає податки. Крім того, постраждає не тільки бізнес, а й наймані працівники [3].

Доходи багатьох людей, особливо тих, хто працює в сфері послуг, прив'язані до виробітку. Обороти компаній будуть знижуватися, деякі з них перестануть виплачувати бонуси працівникам, скоротять їм зарплати, а дехто взагалі закриється, внаслідок чого люди залишаться без роботи. Також в зоні підвищеного ризику – самозайняті громадяни, перш за все ті, що працюють в сфері послуг та не можуть через специфіку своєї діяльності працювати віддалено - наприклад, перукарні, співробітники салонів краси.

За словами інвестиційного банкіра та фінансового аналітика Сергія Фурса втрати від карантину будуть, але які - прогнозувати зараз вкрай складно. «Більш важливо, як сильно по нам вдарять зовнішні чинники, а не те, що ми самі заборонимо. Зовнішні наслідки нівелюють всі внутрішні», - додав Фурса. Якщо говорити про прямі втрати - скорочення виручки ресторанів, перевізників, організаторів заходів, то вони становитимуть близько 20 мільярдів гривень протягом одного кварталу.

За словами директора економічних програм аналітичного центру «Український інститут майбутнього» Анатолія Амеліна, за підсумками 2020 року ВВП України може скоротитися на 1-1,5% (в 2019 році ВВП, за попередніми даними, виріс на 3,2-3,3%, а в держбюджеті-2020 зростання ВВП закладено на рівні 3,7% - «Апостроф») [3].

Мінекономіки розповідає, що Уряд вдосконалює механізм Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», розширює її функціонал та коло підприємців, які зможуть нею скористатися. Задля цього Кабінет Міністрів 18 березня прийняв постанову «Про внесення змін до Порядку надання державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва». Водночас при підготовці зазначених змін виникла нагальна потреба доповнення їх положеннями, спрямованими на запобігання поширення коронавірусної хвороби в Україні та подолання її наслідків [2].

В частині змін, покликаних запобігти поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) та подолання її наслідків ідеться зокрема про: розширення цілей, на які надається фінансова державна підтримка, антикризовими заходами, та цілей, на які можуть бути надані кредити; установлення терміну, до якого суб'єкти підприємництва можуть звернутися за державною підтримкою на антикризові заходи, до 1 вересня 2020 року; установлення максимальної суми кредиту; зниження витрат на сплату базової процентної ставки за кредитами суб'єктів підприємництва, які здійснюють господарську діяльність з виробництва лікарських засобів та/або медичних виробів та/або медичного обладнання; включення кредитів, які надаватимуться на антикризові заходи, до кредитного портфелю уповноважених банків, за яким Фондом надається гарантія в розмірі 80 відсотків основної суми заборгованості. Станом на 16.03.2020 програмою «Доступні кредити «5-7-9%» видано 169 кредитів на загальну суму 110,2 млн гривень.

Українські компанії, бізнесмени та політики не залишилися осторонь та вирішили допомогти Україні та своїм співгромадянам. Щодо останнього можна привезти декілька таких прикладів: “Нова пошта” заявила, що виділяє 25 млн гривень на закупівлю необхідного обладнання для лікарень у Полтаві і Полтавській області. Також будуть придбані засоби індивідуального захисту. 18 березня компанія передала перше обладнання до полтавської інфекційної лікарні.

Спортклуб “Ваш Тренер” виділить 500 тис. гривень на закупівлю обладнання та ліків для боротьби з коронавірусом. Мережа “Епіцентр” направляє 1% від обороту на закупівлю медичного обладнання та засобів захисту. Працюючи в штатному режимі, компанія розраховує щомісяця направляти на допомогу країні 40-50 млн грн для закупівлі медичного обладнання, масок, дезінфекційних засобів та засобів захисту. “Епіцентр” також передасть 100 апаратів штучної вентиляції легенів лікарням Києва, Київської області і всіх обласних центрів і великих міст України.

УВ компанії “Біофарма” закупили обладнання на 5 млн грн. В міську інфекційну лікарню купили: два апарати ШВЛ, мікроскопи, мікроскопи тощо. Крім того, компанія виділяє 500 тисяч грн для підтримки пенсіонерів щотижня.

Власник мережі магазинів “Аврора” Лев Жиденко виділив 7,7 млн грн на закупівлю медобладнання для лікарень Полтавської області. А члени Полтавської асоціації бізнесу профінансували закупівлю трьох апаратів ШВЛ на 1,5 млн грн.

Львівська ІТ-компанія компанія SoftServe оголосила, що виділить 10 млн грн на медичні потреби в боротьбі з поширенням коронавірусу COVID-19. Гроші перерахують в власний благодійний фонд “Відкриті очі”.

На наш погляд, країна повинна пишатись свідомим громадянами, які допомагають державі у скрутні для неї часи. Відомі виконавці влаштовують онлайн-концерти вдома, відомі музеї відкривають онлайн-екскурсії, весь світ стало легше побачити вдома. Працівники, що вимушені працювати на своїх робочих місцях залишаються там, аби ми залишались вдома. Всі заклади харчування працюють з доставкою по всім містам, аби ми мали змогу жити звичним нам способом життя, тому і громадянам не варто нехтувати своєю безпекою.

Література

1. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denis-shmigal-za-tizhden-mi-dopracyuyemo-zmini-do-derzhbyudzhetu-2020-ta-vnesemo-do-verhovnoyi-radi>
2. Кредити від Уряду для бізнесу через коронавірус: хто та як зможе отримати? URL: <https://news.dtki.ua/uk/state/other/61365>
3. Економіка на карантині: скільки втратить Україна через коронавірус. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/economy/2020-03-15/ekonomika-na-karantine-skolko-poteryaet-ukraina-iz-za-koronavirusa/31515>

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В. А.

Палаженко Д. М., студентка, II курс, 1 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Протягом останніх двох десятиліть туризм став однією із найбільш перспективних галузей економіки. На даний момент, туристична галузь демонструє неймовірну здатність пристосовуватися до динамічних змін зовнішнього середовища, незважаючи на численні економічні і геополітичні виклики сучасності.

Як ми знаємо, динаміка соціальних процесів є настільки вражаюча, що людський розум не завжди спроможний дати адекватні відповіді на виклики, котрі постійно ставлять перед нами суспільство, людство та світ природи. Ці виклики, здебільшого, є матеріальними та духовними, мають доленосний характер. Від їх вирішення залежить майбутнє людей, суспільства, людства.

В 2007-2009 рр. економічна криза суттєво підкосила і туристичний бізнес. Якщо протягом останніх п'яти років зростання світового туристичного ринку стабільно складало 4-5%, то в 2009 р. оборот ринку виріс лише на 0,5%. Проте у кінці 2008 р. галузь суттєво

підкосила економічна криза. Але, незважаючи на неї, цей рік став піковим, коли Україну відвідали рекордні 25,4 млн. іноземців. Як наслідок, країна увійшла до першої десятки країн за кількістю міжнародних прибуттів [1].

Маючи вигідне геополітичне розташування, вона з давніх часів є перехрестям транспортних та людських потоків з Півночі на Південь та із Заходу на Схід. Фінансова криза змінила ставлення українців до відпочинку. В туристичних агенціях відбувся значний спад бронювань турів за кордон, проте збільшилася кількість туристів, бажаючих відвідати санаторії та готелі Криму, Закарпаття, Львову [2].

Туризм в Україні відображає її внутрішній соціально-економічний і політичний стан. Так, анексія Криму та військова агресія Росії різко скоротили потік іноземних туристів. Інфляція і девальвація гривні в 2014-2015 роках зумовили зменшення кількості виїзних туристів (майже на 35%), зате дещо поживали внутрішній туризм. Останнє, як показує світовий досвід, може викликати значний економічний ефект. Але в 2016 вже спостерігалось поліпшення, яке відобразилося в 20% зростанні [3].

Показники впливу змін туристичного потоку розраховані в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка показників туристичного потоку України у 2012-2019 рр.*

Роки	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	Приріст туристів (у %)	ВВП України, млрд грн	Дохід України від туризму у % від ВВП	Приріст частки туризму у ВВП України, %
2012	23 012 823	-	14088890	2,03	-
2013	24 671 227	+7,2	14549310	2,04	+0,49
2014	12 711 507	-48,5	15667280	1,41	-30,9
2015	12 428 286	-2,3	19794580	1,47	+4,25
2016	13 333 096	+7,2	23831820	1,52	+3,4
2017	14 229 642	+6,7	29829200	5,6	+268,4
2018	27 000 000	+89,7	35587060	11,8	+110
2019	27 300 000	+1,1	39745640	8,8*	-25,5

*-за 9 місяців від початку року

Протягом 2017-2019 років виїзний туристичний потік зберігає стабільну тенденцію до зростання, у зв'язку із введенням безвізового режиму з країнами ЄС. Але усі ми знаємо, що через поширення

коронавірусу 2019 nCoV, десятки популярних туристичних напрямків опинилися під забороною.

Про вплив коронавірусу на галузь туризму розповів президент Закарпатської туристичної організації Федора Шандора: «Вітчизняний туризм у 2020 році й так зазнав значного удару від основних, глобальних факторів, таких як дешеві авіалоукости, пониження вартості іноземної валюти до гривні, безвізовий режим. Додалися й чисто локальні – безсніжна зима, високі ціни на новорічно-різдвяні тури, відсутність комунікації, брак нових атракцій. І «накрив» туризм «контрольним пострілом» коронавірус. У підсумку, вже можна казати, що галузь убита – починаємо все спочатку... В цьому є негатив, але і великий позитив: на ринку залишаться лише ті, для кого туризм – основне, а не додаткове джерело» [4].

Що стосується України, то уряд ще не підрахував втрати для галузі, але, на мою думку, із закриттям кордонів вони будуть і торкнуться в основному в'їзного та виїзного туризму. Зараз обмеження для внутрішнього туризму не вводилися, але, всі ми розуміємо, що карантин і заборона масових заходів вплинуть на бізнес.

Навряд чи хтось заперечуватиме, що туристична галузь переживає не найкращі часи глибокої кризи. Політичні заворушення, економічна криза, різкі перепади курсу національної валюти, падіння платоспроможності населення, анексія Криму, пандемія – все це поставило галузь на межу виживання і, у свою чергу, призвело до зменшення загальної кількості туристичних потоків. Подібні виклики повинні скоригувати механізм регулювання сфери туризму для подальшого ефективного планування розвитку та дій у критичні періоди.

Література

1. Савченко О.Ф., Писаренко Л.Ю. Аналіз тенденцій ринку туристичних послуг в умовах економічної кризи. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/savchenko.htm
2. Сорока І.В. Вплив світової економічної кризи на розвиток міжнародного туристичного бізнесу. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1008/1/Skrypka%20I.%20V.%20MEMTzmi-54.pdf>

3. Пилипинко Н., Приступа Ю. Стан і перспективи внутрішнього туризму в Україні. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/8017>
4. Доповідь президента Закарпатської туристичної організації. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/146973>
5. Звітність про доходи України. URL: <https://news.finance.ua/ru/news/-/447229/dohody-ukrainy-ot-turizma-vyrosli-v-2-5-raza>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Демків Ю.М.

Пахоленко М. А., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

СТАН РИНКУ ЧАЮ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Чай – один з найдавніших та найбільш популярних у світі напоїв, що супроводжує людину протягом усього її життя. Чай став звичною частиною щоденного раціону кожного українця, він незмінно присутній у кожному домі та офісі. У середньому за рік українець споживає 500-600 грамів чайного листа.

Світовий ринок чаю останніми роками розвивався динамічно, спостерігається стабільне зростання чайного виробництва у світі. Світові експерти відзначають, що на світовому ринку представлено багато неякісної продукції. Хороший чай займає не більше 30% загального об'єму ринку, ще 50% – це чай посередньої якості, останні 20% – чай дуже низької якості. Найближчими роками передбачається різко підсилити боротьбу за якість чаю, перш за все – чорного [1].

Особливістю ринку цього своєрідного продукту вважається те, що пропозиція його безпосередньо пов'язана з природними умовами, адже всілякі негативні погодні умови можуть привести до нестачі продукту на світовому ринку. Сьогодні чай вирощують близько 37 країн. Ринок чаю оцінюється у 3,9 млн т на рік. Головними світовими виробниками чаю є Китай, Індія, Кенія та Шрі-Ланка. На них припадає більше ніж 50% всього світового виробництва чаю [2].

Сучасні тенденції розвитку ринку чаю в найближчі роки призведуть до збільшення його виробництва. Серед основних

виробників Індії та Китаю буде спостерігатися зменшення експорту чаю, оскільки відбувається збільшення внутрішнього попиту. А такі країни-виробники як Шрі-Ланка та Кенія навпаки будуть збільшувати виробництво на експорт даного напою, через те, що в них чай не користується такою ж популярністю, як в інших країнах.

Основними імпортерами чаю у світі є: Пакистан (\$571,3 млн), Російська Федерація (\$497 млн), США (\$487,3 млн), Великобританія (\$396,3 млн) та Об'єднані Арабські Емірати (\$323,1 млн).

В Україну у 2018 р. було імпортовано чаю на \$57,9 млн, що менше рівня 2017 р. на 9%. Частка України в світовому імпорті чаю у 2018 р. дорівнювала 0,8%. Експортовано чаю з України у 2018 р. на суму \$4,96 млн, що на 2% менше рівня попереднього року. Частка України в світовому експорті чаю у 2018 р. становить всього 0,1%.

Ринок чаю в Україні є одним з небагатьох, функціонування якого повністю залежить від зовнішніх поставок. Основними постачальниками чаю в Україну є: чорного – Шрі-Ланка, Індія, Індонезія; зеленого – Китай, Шрі-Ланка. Структура імпорту чаю в Україну у 2019 році така: цейлонський чай (вирощується на Шрі-Ланці) – 50%; індійський – 15%; кенійський – 15%; китайський – 10%; інші країни – 10%. Український чай експортують до Молдови (70%), Росії (20%), Білорусі, Литви тощо.

Щорічний обсяг ринку чаю в Україні становить близько 22-25 тис. тон. Чайний ринок України є на 96% імпортозалежним. Лише незначна частка фруктового та трав'яного чаю вирощується та виготовляється в Україні. Весь обсяг чаю з чайного листя є іноземного походження – українські виробники лише фасують продукцію під своїми торговими марками.

Основними гравцями на ринку чаю України є: «Орими Трейд» (торгові марки Greenfield, TESS, Принцеса Нурі, Канді, Ява, Гіта), Unilever (бренди Lipton, Brooke Bond, Бесіда), СП (українсько-британське) Українська чайна фабрика «Ахмад Ті» (Ahmad Tea), «Май Україна» (Майський, Curtis, Лісма), «СолоМія», що позиціонується як єдина українська компанія серед лідерів ринку чаю (Batik, Askold, Домашний чай). Ці компанії займають понад 70% ринку (у натуральному вираженні) і близько 75% – у грошовому. На сьогодні найбільш конкурентоспроможними торговими марками залишаються ТМ Greenfield, Lipton і AhmadTea.

Результати опитування споживачів довели, що надають перевагу чаю більше жінки 60%, ніж чоловіки. Найбільший відсоток у віковому сегменті – 16-20 років (29%), за ним йде віковий сегмент 21-

25 років (17%), вікові сегменти 26-30 (11%), 41-50 (12%), 51-60 (12%) мають майже однакову кількість прихильників. Найменш розповсюджене вживання чаю від загальної кількості опитуваних у віковому сегменті після 61 року (2%) та до 15 років (4%).

Менш важливими чинниками при здійсненні покупки є: відомість торговельної марки (24%), ціна (21%) та пакування (20%). Третє місце майже не присвоювали респондент такому важливому фактору, як смак (3%) [3].

Згідно з останніми прогнозами, світове споживання і виробництво чаю найближчим часом буде зростати, що пов'язано з активним попитом, як в країнах, що розвиваються, так і в країнах з перехідною економікою.

В Україні, після зростання ємності ринку чаю у 2017 році (рис.1), останнім часом спостерігається стабільне її скорочення [4].

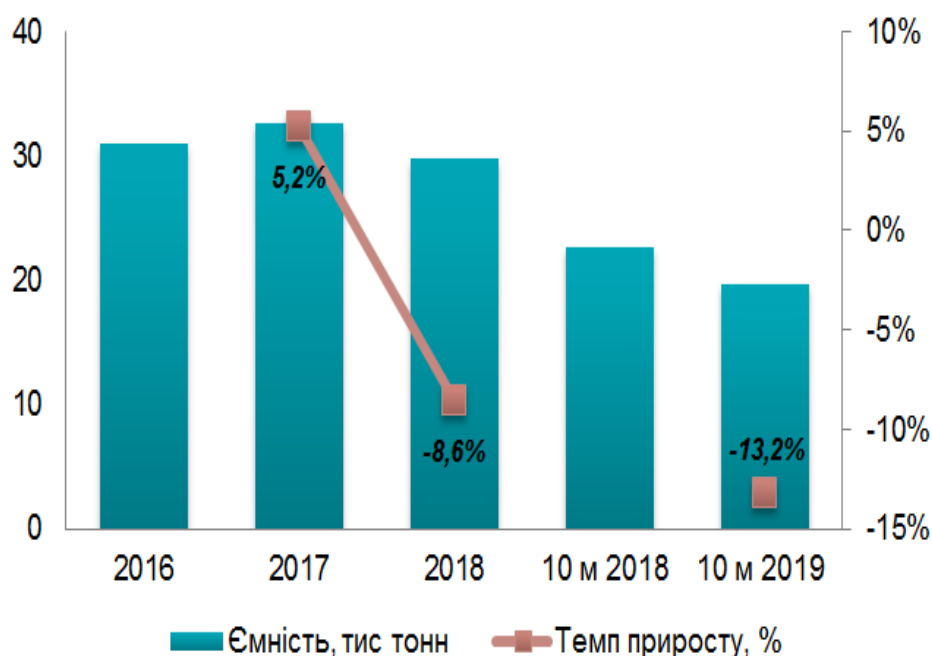

Рис. 1. Динаміка ємності ринку чаю в Україні за 2016 – 10 міс. 2019 рр., тис. тон*

Джерело: [4]

На зниження обсягу ринку чаю вплинули такі фактори, як поширення і популяризація інших напоїв (кава, какао та інших

альтернатив). Також конкуренцію складають вода у пляшках і холодний чай. Це обумовлює необхідність пошуку нових підходів до задоволення внутрішнього попиту, розробки заходів щодо підвищення конкурентоспроможності даного товару на ринку.

Отже, імпорт чаю має важливе значення для України, оскільки вирощування чаю на території нашої держави через відсутність відповідних природних і кліматичних умов є економічно не вигідним, а тому недоцільним. Через це виникає необхідність розвитку імпорту цього продукту та зовнішньоекономічних відносин з країнами-експортерами чаю.

Література

1. Дослідження ринку чаю в Україні. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/issledovanie-rynka-chaja-vukraine.html>
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. URL: <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Аналіз ринку чаю в Україні. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-chaya-v-ukraine-2019-god>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М. Г.

Petrenko Y. R., student, III Year, 3rd Group,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

BUSINESS PRACTICAL TIPS HOW TO SURVIVE IN A CRISIS

In critical situations, everything depends on the perception of information, that is why in times of turbulence, one's own view of decision-making and life in general becomes relevant. In all incomprehensible situations, people buy dollars, real estate or gold. This is reflexive thinking, which implies an instantaneous and often unambiguous reaction to the information received. Instead, reflective thinking is about thoughtfulness and consistency.

It is obvious that the pandemic of the coronavirus has become a trigger that has triggered processes of changing approaches and

worldviews to the economic system, the ecological system and the globalization process.

The global market is generally evolving in the context of total debt, the concentration of money supply in the stock markets, the artificial increase of capitalization of companies through non-existent assets — so, logically, the consequence of such "development" of the market economy, should be a restart.

We would like to pay attention to the fact that all economic processes occur cyclically. The growth cycle is considered to be the longest one in world economic history.

As a consequence, the economy should decline. In my opinion, the future stage after the crisis of the world economy will be characterized by the following features: changes in approaches to the use of resources (rational use), revision of approaches to forming the balance sheets of enterprises (rationally-balanced), optimization of banking institutions and credit programs.

In times of crisis, most companies without a back captive optimize the number of employees, have to stop their activities (such as tourism, restaurant, hotel and other business activities), reduce debt payments, partially reorient their activities.

Companies with reserve capital in times of crisis, reduce payments to employees, partially cease operations, because of high budgetary contributions (such as the "Epicenter"), reorient their operations, offset debt through the occurrence of force majeure and other instruments.

We consider it advisable to use the "face brutal facts" system in the context of a "coronavirus crisis". And in this research, we propose the following economic steps to counteract the effects of the economic crisis caused by a coronavirus pandemic:

1. Planning the worst case scenario

At any given time, there are an infinite number of possible scenarios for the future. Scenario planning does not attempt to predict which ones will occur, but it does define a limited set of possible future options that provide a valuable reference point in evaluating or developing strategies. In a crisis, any decisions should be based on a compromise between the duration of the quarantine and the economic losses. Therefore, at the moment, they should plan their activities, focusing on the most pessimistic scenario: for example, what will happen if the main channels of lead generation stop working, sales falls five times and four out of five customers refuses services/goods. Then calculate all the planned costs and

see what the situation is by the end of this month and what — by the end of next.

Having identified potentially vulnerable locations, business should give up the least effective cost. This approach can provide the necessary vision to the top-management of the enterprise. And on such basis the necessary decisions will be taken and will ensure the successful development of the enterprise. [1]

2. Evaluation of analytical indicators

The activity of the enterprise is aimed not at maximizing the absolute value of profit, but at increasing the return on equity/investments (ROI) as a relative indicator of profitability. This is an indicator which shows the level of investment performing.

It is one of the main indicators of competitiveness and, as it is known, shows how much investment an enterprise needs to spend in order to get one monetary unit of net profit. Therefore, the ratio “profitability-financial risk” is used as a criterion for optimizing the capital structure of the project (or enterprise), which achieves the maximum level of efficiency of use of equity and minimizes financial risk. [2]

3. Estimation of fixed costs of business

There are costs that cannot be calculated on return on investment — CashBurn. These are regular expenses such as renting an office, paying for servers and more. It is worth reviewing the financial model and trying to reduce fixed costs and increase variable costs. For example, transfer employees to remote work.

It may be possible to associate employees with metrics that directly affect revenue (percentages of sales managers are high, but wages are low) or costs (customer support may be paid for the speed of response to customer inquiries, which determines the quality of service and, in its turn affects LTV customers).

4. Apply a rational approach to capital expenditures

Before deciding on big purchases, managers should think about their decision several times. The point is not that during this period it is not possible to expand production.

But it is needed to consider all the possible risks and consequences, based on the most pessimistic forecast. At the moment, it is unclear how the demand for a particular product will change, so it is worth waiting and re-evaluating the situation again over time. [2]

5. Analyze the profitability of each area, each agreement and each project

One point that has already mentioned — the importance of analyzing the profitability of a business, considering each expense as an investment. But it is also important to carefully consider the profitability of each project during its implementation, not the fact when it is completed.

This is especially true for a multi-pronged business or a design business. For each traffic channel it is necessary to build cohorts and control the rate of return and the amount of return on investment in each channel. By adjusting these two metrics, you can consciously spend more in the smallest margin channel and know that the money will return faster.

Conclusion. Therefore, it is difficult to call this turbulence a depression, recession, or major crisis. This is currently an economic shock related to the spread of coronavirus.

However, the preservation of assets during turbulence is directly dependent on the ability to quickly change the vector of the enterprise's activity, constantly analyze market information and think reflectively. Risk is nothing more than the uncertainty of decisions to be made by others, and the corresponding decisions that we will make.

So, it is worth giving up risky projects, squeezing optional costs. It should be understood that after the crisis there will be a sale with huge discounts, respectively, an opportunity to earn. To date, Warren Buffett (an American investor and CEO of Berkshire Hathaway) has 60% of his money, \$122 billion, kept uninvested - in accounts. We need to learn from the big ones — to keep the money and wait!

References

1. Groppelli A., Nikbakht E. Finance. 4th ed. N. Y. : Barron's Educational Series, 2000. 596 p.

2. Рамазанов С.К., Степаненко О.П., Тимашова Л.А. Методи антикризового управління. Монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. 192 с.

Scientific supervisor: Krykunenko K.V., PhD in Economics, Associate Professor of the International Management Department, Kyiv National University of Trade and Economics

Племенник М. М., студентка, 1 курс, 1 група,
факультет економіки менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ЗА УМОВ СВІТОВИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Інноваційний розвиток є основою міжнародної конкурентоспроможності сучасних економік країн світу. Українські підприємства суттєво відстають в даному напрямку діяльності від зарубіжних конкурентів. Для вирішення цієї проблеми в існуючих умовах (війна, анексія територій і втрата частини технологічного потенціалу країни на Сході, корупція) неможливо використати традиційні для пострадянських країн методи стимулювання науково-технічного прогресу. Тому необхідно створити принципово нову концепцію і впровадити відповідну національну програму активізації інноваційного підприємництва, що має базуватися на основі досягнень економіки, техніки та технології, соціології та включати: перетворення інноваційного підприємництва у національну ідею, стимулювання підприємництва як базису інноваційного розвитку країни необхідне на основі ефективної дерегуляції підприємницької діяльності, зниження адміністративного тиску на бізнес, усунення адміністративних причин нереалізованості підприємницького потенціалу в Україні. Тому ці аспекти потребують поглибленого наукового опрацювання в напрямку пошуку концептуальних основ розвитку активізації інноваційного підприємництва та здійснення технологічного стрибка в Україні, зокрема на основі залучення проривних інновацій, сучасних концепцій управління знаннями, ціннісно-орієнтованого менеджменту, формування доданої вартості та можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Традиційно в полі зору наукових досліджень знаходяться проблемні аспекти інноваційного розвитку на рівні національної економіки і регіонів. У той же час за останні десятиліття в Україні майже не було системних досліджень з проблематики інноваційного підприємництва, з поглибленою увагою до вітчизняної специфіки перебігу інноваційних процесів та поглиблення технологічного відставання [2]. Публікації багатьох зарубіжних авторів поглиблено досліджують досвід успішного приватно-публічного партнерства у

сфері інновацій, реалізації підприємницького потенціалу для спрямування розвитку економіки країни за інноваційним напрямком [3].

У даному контексті особливо цікавим є досвід пострадянських європейських країн, наприклад, Хорватії та Словенії, а також таких країн, як В'єтнам, Ізраїль, досвід успішного технологічного зростання постсоціалістичної Східної Німеччини шляхом стимулювання підприємницьких відносин інноваційного спрямування [4]. Тому вважаємо, що на сьогодні вітчизняна економічна наука у цьому аспекті суттєво відстає від світового рівня і потребує перегляду з точки зору необхідності створення нової концепції активізації інноваційного підприємництва в Україні як основи національної економічної безпеки за умов глобальних соціогуманітарних і технологічних викликів.

Міждисциплінарна проблема подолання технологічного відставання шляхом активізації інноваційного підприємництва в Україні потребує найшвидшого і водночас системного вирішення. Базисними для дослідження проблеми є наукові напрацювання початку ХХІ століття щодо функціонування національних інноваційних систем на основі концепції екосистеми інновацій, відкритих інновацій, активізації інноваційного розвитку в умовах глобалізації економіки, публічно-приватного партнерства, використання новітніх механізмів трансферу технологій, пріоритетів ціннісно-орієнтованого управління діяльністю підприємств, впровадження інноваційних бізнес-моделей, оптимізації бізнес-процесів підприємств, спрямованої на забезпечення продуктивності інновацій, а також дослідження успішних економік, що пройшли випробування глобальними, соціогуманітарними та технологічними викликами [3,4].

Водночас новітні виклики, війна і втрата частини науково-технічного та промислового потенціалу економіки на Сході вимагають концептуального переосмислення принципів публічно-приватного діалогу/партнерства в системі «наука-освіта-бізнес-суспільство», вимагають адаптації національної інноваційної системи до умов обмеженого державного фінансування та реалізації підприємницького потенціалу для прискорення інноваційного розвитку як умови економічного процвітання та незалежності України [1].

Таким чином, науковим підґрунтям активізації інноваційного розвитку в країні за сучасних умов є: обґрунтування теоретико-

методологічних засад активізації інноваційного підприємництва за умов глобальних і технологічних викликів; розробка рекомендацій щодо управління інноваційними процесами, комерціалізації результатів наукових досліджень; формування ефективних систем інноваційної діяльності та її нормативно-правової бази і стимулювання інноваційного підприємництва в Україні сучасними інструментами економічного регулювання та забезпечення на цій основі ефективного розвитку економіки держави й пріоритетів підвищення національної безпеки. Усе це дозволить забезпечити нову якість економічного зростання на основі створення та розвитку інноваційної економіки України.

Література

1. Геєць В.М. Інноваційна Україна 2020: Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Геєця та ін.: НАН України. К., 2015. 336 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/285593330_Innovacijna_Ukraina_2020_nacionalna_dopovid_Innovative_Ukraine_2020_national_report

2. Павленко І.А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України : Монографія. К.: КНЕУ, 2007. 248 с.

3. Драчук Ю. З., Трушкіна Н. В.: Реалізація механізму публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості: світова практика. *Науковий Вісник*. № 1(22), 2017. С. 23-31

4. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В. Економіка зарубіжних країн. 2013. 293 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/219/1/Economy%20of%20foreign%20countries.pdf>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Сукурова Н. М.

Погрібна М. В., студентка, 1 курс,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

В сучасних умовах економічний успіх у світовому господарстві неможливий без активної участі країн в міжнародних торговельних зв'язках. Практика показує, що ще жодній країні не вдалося створити здорову у всіх аспектах економіку, ізолювавшись від глобальної економічної системи. Саме міжнародна торгівля є основною формою зв'язку між товаровиробниками різних країн, формуючи їх економічну взаємозалежність [1, с. 6].

Досліджуючи експортну діяльність України, зазначимо, що в структурі експорту найбільшу частку займали продукти рослинного походження та недорогочінні метали й вироби з них (рис. 1).

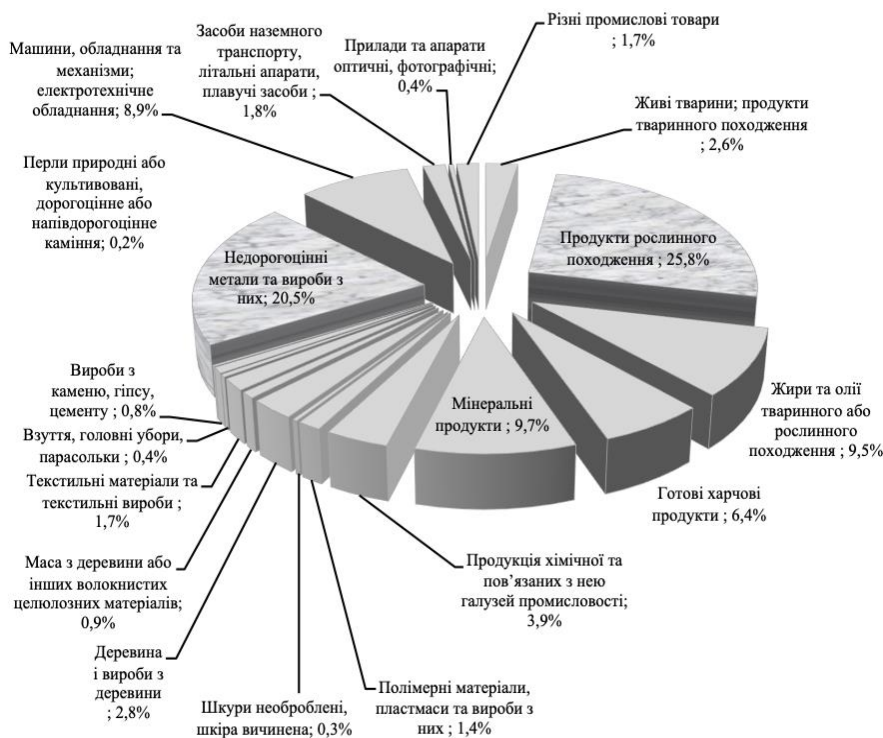

Рис. 1. Товарна структура експорту товарів з України у 2019 р., %
Джерело: [2]

Одна з головних проблем, яка гальмує розвиток експортоорієнтованих галузей національної економіки – це загальний розвиток економіки в нашій країні. Адже, по суті, він є частиною цієї економіки. Різні кризові тенденції, відтік трудових ресурсів, війна, зниження якості освіти і професійної підготовки. У вирішенні цієї проблеми могла б допомогти реалізація державних програм модернізації бізнес-інфраструктури, регіональних програм підтримки підприємництва, приватного і державного партнерства, більш широка участь українських підприємців в різних європейських проектах.

Наступним моментом, який гальмує розвиток бізнесу в Україні, є політичні проблеми. Практично весь час, за будь-якої влади бізнес стикається з державним регулюванням, яке є досить обтяжливим. Тут потрібна розробка і застосування дерегуляційних заходів, які дозволять бізнесу відчувати себе більш вільно.

В структурі експорту послуг найбільша частка у 2019 р. припадала на транспортні послуги (рис. 2).

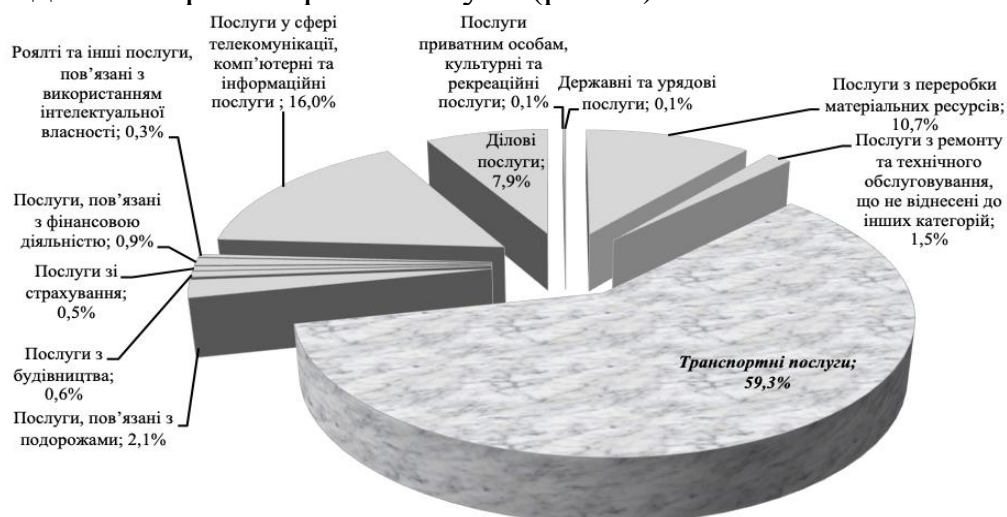

Рис. 2. Товарна структура експорту послуг з України у 2019 р., %
Джерело: [2]

У той же час підприємцям доводиться витратити надто багато часу і сил, щоб отримати актуальні дані про попит і пропозицію, ціни на конкретних ринках і в окремих регіонах, про можливих споживачів, постачальників і партнерів. Не дивлячись на поширення в Україні різних маркетингових служб, отримати об'єктивну інформацію про смаки та потреби споживачів досить складно. У нашій країні практично весь маркетинг спрямований на те, щоб

продати, а не отримати інформацію, які товари і послуги і в якій кількості дійсно потрібні споживачеві [1, с. 8].

Не можна обійти стороною і фінансові проблеми. Розвиток бізнесу в Україні часто гальмують значні банківські відсотки по кредитах, нерозвиненість інституту овердрафту. Вирішити ці проблеми може допомогти розвиток бізнес-інкубаторів, венчурних фондів, індустріальних і технологічних парків. Багато труднощів підприємців пов'язані з відсутністю достатньої кількості коштів застави для отримання банківського кредиту. На жаль, ні влада, ні банки поки не пропонують бізнесу конкретного вирішення подібних проблем. Ускладнює ситуацію слабо розвинений лізинг. Тут могли б допомогти більш розвинуті регіональні та національні програми підтримки малого і середнього бізнесу.

Зазначимо також, що необхідною умовою розвитку експортоорієнтованого виробництва в Україні є жорстка антимонопольна політика в сфері малого бізнесу; захист від недобросовісної конкуренції, а також створення стимулів для чесної конкурентної боротьби; забезпечення рівних умов для всіх малих підприємств з укладання угод по державних замовленнях.

Література

1. Хоменчук А.І. Сучасний вектор зовнішньоторговельної політики України. *Економічні науки*. 2019. № 11. С. 5-8.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Федун І. Л.

Подгаєвська А. О., студентка, 1 курс, 9м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ

Основною метою будь-якої підприємницької діяльності є отримання прибутку, який залежить від прийнятих управлінцем раніше рішень. Ними можуть бути цінова та маркетингові стратегії,

вибір або зміна постачальника, форми виходу на зовнішні ринки, методи розрахунку з посередниками та ін. Загалом всі ці рішення приймаються в умовах неповноти інформації та ускладнюються певним ризиком. Процес інтернаціоналізації світової економіки двояко впливає на міжнародні економічні відносини. З одного боку, розподілення зобов'язань і повноважень в межах міжнародних організацій та економічних союзів має на меті зниження ризиків окремих економік. Але з іншого, є висока вірогідність транскордонного «перенесення» негативних тенденцій економічного сектору на інші країни. Для збереження позицій на ринку та забезпечення гарантування повернення інвестицій суб'єкт МЄВ має дослідити всі можливі наслідки синергетичного поєднання економічних та політичних параметрів. Методологічною основою такого прогнозування є варіативні аналітичні системи оцінки ризику середовища. А оскільки не існує еталонного підходу, то дослідження множинних баз даних провідних спеціалізованих агенцій обумовлює актуальність даного питання.

Динамічність розвитку наукової думки та модернізації бізнес процесів на сучасному етапі зумовлює плюралізм методологічних підходів до оцінки ризику приймаючої країни. Провідними рейтинговими агентствами в контексті даного питання є Euromoney, Business Environment Risk Intelligence, Bank of America World Information Services, Moody's Investors Service, International Country Risk Guide.

Рейтингова система Euromoney Country Risk (ECR) оцінює інвестиційний ризик країни, який передбачає ризик втрати прямих інвестицій в приймаючій країні, ризик дефолту по облігаціям і т.д. Інтегрований показник визначається на основі п'яти окремих категорій: політичний ризик (35%), економічний ризик (35%), структурний ризик (10%), доступ до міжнародних ринків капіталу (10%) та обсяг державного боргу (10%). Методологічною базою ECR є експертні оцінки та база даних МВФ та Світового Банку. Даний рейтинг проводить оцінку для 186 країн [1].

Environment Risk Intelligence (BERI) забезпечує якісний аналіз та прогнози для п'ятдесяти країн три рази на рік. Дана агенція пропонує довгострокові встановлені чисельні оцінки для міжнародних керівників при врахуванні ризиків в умовах реалізації міжнародних економічних відносин. Компонентами BERI є Індекс операційного ризику (ORI), Індекс політичного ризику (PRI) та Фактор переказів та репатріації (R-фактор).

Граничними межами загального індексу BERI, що визначають надійність середовища, є наступні: >80 – країна є розвиненою, безпечною для інвестора; 70-79 – менш приваблива, однак розвинена економіка; 55-69 – середнього розвитку економіка з інвестиційним потенціалом (НІК); 40-54 – країни підвищеного ризику (НРК); <40 – високо ризикована країна.

Суверенні рейтинги агентства Moody's Investors Service [2] враховують всі кредитні ризики, пов'язані зі своєчасністю і повнотою погашення боргових зобов'язань, включаючи ризики політичного характеру, такі як відносна чутливість до політичних подій, державна кредитно грошова і бюджетно-податкова політика і, в окремих випадках, ризик, пов'язаний з конвертованістю валюти, а також трансфертний ризик, що виникає внаслідок обмежень на перекази коштів за кордон. Країні присвоюється літерний код від А до С.

Bank of America World Information Services проводить оцінку ризику, основується на 10 економічних категоріях, для 80 країн. Рейтинг 1 характеризує країну як ту, що є найменш економічно ризиковою, рейтинг 80 – навпаки, найбільш ризиковану.

International Country Risk Guide (ICRG) включає 22 змінні у трьох підкатегоріях ризику: політичній, фінансовій та економічній [3]. Для кожної з підкатегорій створюється окремий індекс. Індекс політичного ризику базується на 100 балах, фінансовий ризик на 50 балах та економічний ризик на 50 балах. Загальна кількість балів з трьох індексів ділиться на дві, щоб отримати вагові коефіцієнти для включення до складеної оцінки ризику країни. Складені бали, починаючи від нуля до 100, потім розбиваються на категорії від дуже низького ризику (від 80 до 100 балів) до дуже високого ризику (від нуля до 49,9 бали).

Для розрахунку сукупного індексу політичного, фінансового та економічного ризику (CPFER) використовується наступна формула:

$$CPFER(\text{країни } X) = 0,5(PR + FR + ER), \quad (1)$$

де PR – загальний показник політичного ризику, FR – загальний показник фінансового ризику, ER – загальний показник економічного ризику.

Таким чином, варіативність підходів до трактування поняття країнного ризику передбачає низку методів його визначення. Оскільки кожна методологія враховує власні показники, що доповнюють повну картину загального стану країни. А

послугуючись звітами провідних аналітичних агентств, компанія мінімізує фінансові витрати на такого роду дослідження, зникає необхідність організації структурного підрозділу, на який покладалися б такі обов'язки. З-поміж основних аналітичних систем, які ефективно вирішують завдання оцінювання крайнього ризику, компаніям доцільно користуватися методологією BERI, ICRG, Moody, Bank of America World Information Services та Euromoney.

Література

1. Euromoney Country Risk. URL: <https://www.euromoney.com/country-risk>
2. Moody's Rating Symbols & Definitions. URL: <https://www.moodys.com/sites/products/productattachments/2007100000528403.pdf>
3. International Country Risk Guide Methodology. URL: <https://www.prsgroup.com/wp-content/uploads/2012/11/icrgmethodology.pdf>

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Калюжна Н. Г.

Решетник К. Р., студентка, 2 курс, 2 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Корпоративна соціальна відповідальність все більше набуває актуальності у бізнес-сфері в реаліях глобальних і регіональних викликів та стає однією зі стандартних ділових практик сучасності. На сучасному етапі акціонерне товариство є потужним фактором розвитку економіки будь-якої країни. Дана організаційно-правова форма представляє собою унікальну можливість ведення бізнесу, що дозволяє залучати необмежені фінансові ресурси для свого розвитку. Великі корпорації мають потужний вплив на економічні, політичні і соціальні процеси в державі, визначають її конкурентні позиції на світовому ринку.

Корпоративна соціальна відповідальність — це розвинена ділова практика, яка включає сталий розвиток у бізнес-модель компанії, закріплює за нею певні зобов'язання керувати соціальними, екологічними та економічними наслідками своєї діяльності відповідально та відповідно до очікувань громадськості.

Корпоративна соціальна відповідальність почала конструктивно впроваджуватись економічно розвиненими країнами на початку другої половини 20 століття. Встановлення стратегії КСВ є найважливішим компонентом конкурентоспроможності компанії та тим, чим повинна керувати сама фірма. Тобто це означає, що потрібно запровадити політику та процедури, які інтегрують соціальні, екологічні, етичні проблеми з правами людини або споживачів у бізнес-операції на основні стратегії, — все у тісній співпраці зі стейкхолдерами.

Зазвичай обирають три основні рушійні напрямки стратегії КСВ, відштовхуючись від сфери діяльності компанії. Як приклад розглянемо компанію Nestlé, зараз вона дуже активно поширює заходи у напрямку позитивного впливу на людей та сім'ї, громади та планету як соціально відповідальна компанія у всьому світі. Відповідно до цього зобов'язання, Nestlé зосереджується на трьох опорах для створення спільної цінності — харчування, вода та розвиток сільських територій. Також підтримує партнерство з місцевими громадськими організаціями для навчання фермерів, реалізації програми під назвою «Радість Амра Корбо» для підвищення життєдіяльності вуличних продавців [1].

Все частіше ефективність суспільної діяльності компанії стає одним із вагомих критеріїв її функціонування в цілому. Підтвердженню цього є дослідження Лондонського інституту високої ефективності компанії Кенеха, проведене у 2015 році в результаті якого було виявлено взаємозалежність між корпоративною соціальною відповідальністю та прибутком компанії. Встановили, що організації, які мали справжню прихильність до КСВ, з середньою віддачею активів у 19 разів перевершили ті, що не використовували. Крім того, дослідження показало, що компанії, орієнтовані на КСВ, мали більш високий рівень зайнятості працівників та забезпечували помітно кращий рівень обслуговування клієнтів.

Проте попри весь свій успіх у наданні компаніям, що працюють у сучасних умовах високого ризику, звертати увагу на їхні соціальні та екологічні ролі, рух КСВ страждає від двох основних проблем. Перша відсутності стандартів, що визначають, що вважається

корпоративною відповідальністю, і це залишається за рішенням керівників підприємств. Друга стосується надмірного покладання на нагляд за громадянами – іноді його називають «цивільним регулюванням» – для того, щоб змусити працювати з КСВ. Ці дві проблеми тісно пов'язані: оскільки немає чітких стандартів корпоративної відповідальності, цивільне регулювання не може добре функціонувати.

В Україні корпоративна соціальна відповідальність бізнесу проходить стадію формування, оскільки перші кроки відбувались тільки на початку ХХІ ст. Найбільш поширеними зовнішніми перешкодами впровадження програм та заходів з КСВ в Україні стало нестабільна політична ситуація в країні, недосконалість нормативно-правової бази, яка б сприяла розвитку КСВ та податковий тиск. Серед внутрішніх перешкод – брак коштів, недостатність власного досвіду, невідпрацьований механізм впровадження соціальної відповідальності, неможливість контролю за використанням наданих коштів і брак часу [2].

Так, наприклад, агрохолдинг "Мрія" став піонером популяризації кооперативного руху в Україні. За сприяння компанії в країні досить успішно працюють десятки різногалузевих кооперативів, які дають змогу селянам гуртуватись для виробництва, продажу та навіть переробки своєї продукції, формуючи великі партії та виставляючи вигідніші ціни [3].

Важливою подією для інтеграції українського бізнесу в світовий підприємницький простір став Глобальний договір ООН. Ця подія стала відправною точкою для розвитку стійкої та соціально відповідальної політики національного бізнесу [4].

За статистичними даними офіційно зареєстрованих компаній станом на 2020 р., як соціально відповідальних нараховується близько 200 серед 1 358 597 юридичних осіб ЄДРПОУ України [5]. Відразу помітно, що це дуже незначна частка від загального обсягу зареєстрованих підприємств, оскільки не нараховується й 1%.

Отже, можна зробити висновок, що в Україні малорозвинена соціальна відповідальність бізнесу. Для розв'язання цієї проблеми необхідно поглиблене впровадження корпоративної відповідальності компаній може дати поштовх створенню нових ринків в країні та за її межами, сприяти вирішенню соціальних і екологічних проблем, поліпшити доступ компаніям з українським капіталом на міжнародну арену ринків, до того ж забезпечити сталий розвиток країни в цілому.

Проте на практиці вчення про соціальну відповідальність часто є плащем для дій, виправданих з інших причин, а не причиною цих дій.

Література

1. Заходи з корпоративної соціальної відповідальності від Nestlé. URL: <https://www.nestle.com.bd/ask-nestle/our-company/answers/csr-activities>.
2. Зінченко А., Саприкіна М. Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018. Видавництво «Юстон». 2017. 52 с. URL: http://csr-ua.info/csr-ukraine/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1.pdf.
3. Що таке корпоративно-соціальна відповідальність. Розповідаємо на прикладі успішних українських компаній. 2018. URL: <https://tsn.ua/groshi/scho-take-korporativno-socialna-vidpovidalnist-rozprovidayemo-na-prikladi-uspishnih-ukrayinskih-kompaniy-1267650.html>.
4. Організація об'єднаних націй в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/component/search/?searchw>.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової економіки КНТЕУ Лежєнькова В. Г.

Samsonenko A. O., student, III year, 3ab group,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

AN IMPACT OF PORTFOLIO INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH

In today's market condition, which is characterized as dynamic and highly competitive, investments play a crucial role in the business and economic growth. In a life cycle of each enterprise and the country as a whole there comes a period when there is a necessity for attraction of external investments. For realization of investment activity, it is necessary to analyze decision-making at working out and realization of investment projects, to manage process of formation of portfolio investments.

Portfolio investment is a passive investment, means to acquire a small share in a company in order to generate a small but stable income. Investors involved in portfolio investments usually do not seek to manage a company, its financial position interests it only when dividends are paid. For Ukraine, foreign investment is very important, because their arrival is associated not only with the emergence of additional investment resources (which is so lacking in Ukraine), but also with the arrival of modern new technologies, new opportunities to enter the world markets using the sales channels of a foreign investor, etc. The activity of foreign entities to invest in a particular country is directly related to their own motives and opportunities and the influence of external factors directly or indirectly. Internal factors include the investee's own interests, motives, and capabilities, which are determined by his or her internal needs, financial capabilities, and goals. External factors, such as the directions of state economic policy and the development of market mechanisms, also exert their influence [1].

In 2018, portfolio investment for Ukraine was 2,080 million US dollars. Though Ukraine portfolio investment fluctuated substantially in recent years, it tended to decrease through 1999 - 2018 period ending at 2,080 million US dollars in 2018, which show at the Figure 1 [2].

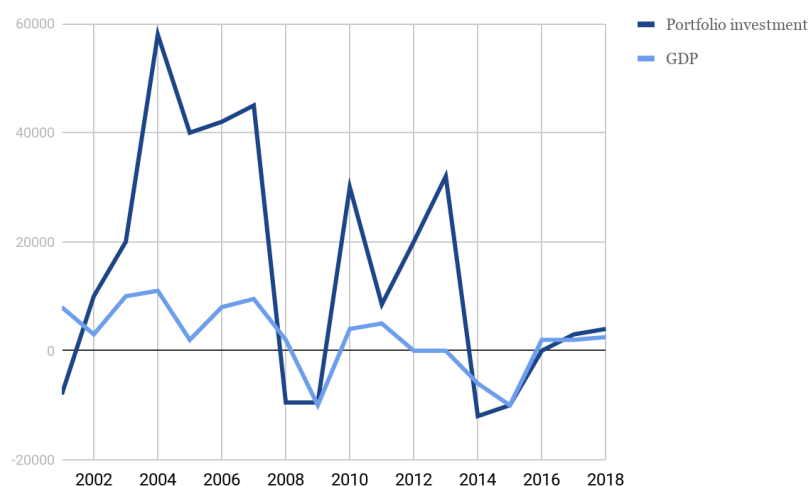

Figure 1. Ratio of growth rates of portfolio investments in Ukraine to GDP growth rates (%)

Calculated by: [2].

The Ukrainian market is still characterized by negative features that hinder the application of portfolio investment principles, which to some extent restrains the interest of market participants in these issues. First of

all, it should be noted that it is impossible to maintain statistical series for the majority of financial instruments, i.e. absence of historical statistical base, which leads to impossibility to apply in modern Ukrainian conditions to use the developed countries methods, and in general any strictly quantitative methods of analysis and forecasting. The next problem of general character is the problem of internal organization of those structures, which are engaged in portfolio management. Many fairly large banks and other institutions still do not solve the problem of current tracking of their own portfolios. Under such conditions one cannot assume any long-term planning of institution development.

The portfolio investment market is also affected by global influence, which can be highlighted in the different form. In 2014, another problem was the political situation in the country. For investors, one of the main requirements is reliability, which our country could not give. Investments in Ukraine are unreliable due to weak legal framework. The status of a foreign investor in our country is completely undefined. Often, many companies operate what is called "at their own risk". Investments in Ukraine do not give any guarantees of legality of operations or safety of capital.

It could be predicted that portfolio investments are particularly favorable for accelerating economic development, since it attracts the capital to Ukraine. Other sectors have the greatest potential to turn portfolio investments into real ones and thus accelerate the economic growth of the country; at present, investment in the film, agrarian and tourism sectors have the potential. However, at present, the scale of the funds involved is not significant. Moreover, in 2018, their absolute volumes decreased by almost 3.5 times compared to 2013.

Thus, the analysis allows us to formulate the following conclusions:

- Ukraine is a net recipient of portfolio investments, as investments in the country are 250 times higher than portfolio investments from the country;

- The main form of attracting foreign portfolio investors is the issue of debt securities by government. The proceeds are used both to cover the state budget deficit and to repay previously received borrowings. As a result, foreign portfolio investment is practically not transformed into a real investment, and therefore does not have a serious impact on economic dynamics;

- To improve the efficiency of portfolio investment, it is necessary to change the structure of attracted funds by increasing the share of instruments of participation in equity and the spread of debt securities of

economic entities. However, this will only be possible as a result of the development of the domestic securities market and increased confidence of foreign investors in Ukrainian issuers.

References

1. Smyesova, V.L. (2009). Vidtvorennia investytsiynoho potentsialu natsionalnoyi ekonomiky [Renewal of the investment potential of the national economy]. *Extended abstract of candidate thesis*. Dnipropetrovsk: Nats. Hirn. University.
2. National Bank of Ukraine URL: www.bank.gov.ua/statisticsector-externaldata-sector-external#1

Scientific supervisor: Sarkisian L.G., PhD in Economics, Associate Professor of the Department of World Economy, Kyiv National University of Trade and Economics

Семка Р. В., студент, 3 курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НАСЛІДКИ ДЕФОЛТУ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У березні 2020 р. однією із найбільш обговорюваних тем в Україні була тема можливості оголошення дефолту. Причому ні серед провідних політиків, ні серед громадян не було однозначної думки з цього приводу. Метою роботи є дослідження впливу і наслідків дефолту на зовнішньоекономічну діяльність України.

Загальноприйняте визначення терміну «дефолт» – неспроможність погасити борг, включаючи відсотки або основні суми за позикою або заставою [1]. Дефолт може виникнути, якщо позичальник не в змозі здійснити платежі своєчасно, уникає або взагалі припиняє здійснювати платежі.

Особи, підприємства та навіть країни можуть стати жертвою дефолту, якщо не можуть виконувати свої боргові зобов'язання. Також на державному рівні дефолт – це неплатоспроможність держави, невиконання боргових зобов'язань у встановлений термін, надання боржником завідомо неправдивої інформації, порушення

умов випуску цінних паперів, отримання кредиту (позики), та інших угод щодо залучення коштів.

Коли країна проголошує дефолт, це називається суверенним дефолтом. До суверенного дефолту призводить спад економіки, в результаті чого країна припиняє виплату зовнішніх боргів. Наслідки суверенного дефолту носять довготривалий характер і представлені економічним застоєм, втратою авторитету у міжнародних кредиторів, знеціненням національної валюти, дефіцитом інвестицій, скороченням фінансових потоків від експорту, зниженням ВВП і безперервними судовими розглядами [2].

Тож неплатоспроможність країни призводить до таких негативних наслідків:

- Відмова від боргових виплат негативно позначається на фінансовому рейтингу країни. Ринок кредитів повністю незалежний, тому ніхто не в силах змусити кредитувати державу, яка відмовилася від виплат. Без фінансової страховки країні доводиться розраховувати на внутрішні резерви.

- Знижується авторитет держави і національного бізнесу.

- Для уряду і компаній отримання дешевих кредитів за низькою ставкою стає недоступними.

- Страждає банківський сектор і руйнується фінансова система країни через відтік інвестицій, неможливість отримати міжнародну допомогу і знецінення резервів.

- Відбувається девальвація національної валюти.

- Збільшується вартість імпортних товарів.

- Знижується попит і купівельна спроможність грошей. Громадяни країни бідніють і не можуть купувати товари в тій же кількості.

- Зменшуються обсяги промислового виробництва, скорочується кількість ринків збуту при зростанні витрат компаній.

- Відбувається скорочення робочих місць і зменшення заробітної плати, що призводить до зубожіння населення та зростання безробіття.

За даними Moody's державу виключають з міжнародних ринків капіталу на 5.6 років після дефолту і 4.4 року після остаточного врегулювання. Терміни, в значній мірі, залежать від збитків, які несуть інвестори, і в меншій – від здатності держави відновити свою репутацію і можливості обслуговувати борги [3].

Якщо більш детально дослідити сектор зовнішньоекономічної діяльності, то дефолт має такі наслідки для нього:

- світову ізоляцію країни;
- арешт іноземних активів держави;
- неможливість здійснення додаткових запозичень коштів на світовому ринку позикових капіталів;
- введення квот і обмежень на торгівлю та інвестування.

Для залежної від імпорту економіки України все це вкрай болісно, бо слід враховувати, що традиційно поточний рахунок (сальдо експорту та імпорту з урахуванням послуг і грошових переказів) є негативним. Хоча у 2019 році дефіцит поточного рахунку платіжного балансу скоротився до 1,1 млрд доларів (0.7% від ВВП) [4]. Нагальна ситуація зі світовою пандемією все ускладнює.

Прискориться вихід портфельних інвесторів з економіки України, а вартість позик на зовнішньому ринку збільшиться. У цілому, доступ до зовнішніх кредитів буде унеможливлений. Дефолт зачепить і зовнішню торгівлю послугами України. Попит скоротиться, переважно, у таких секторах, як туризм, фінансові послуги, будівництво. Часто дефолт супроводжується знеціненням національної валюти, що значно підвищує вартість імпортованих товарів, внаслідок чого придбати їх більшості населенню буде неможливо.

Криза проявився також в зростанні безробіття, збільшенні масштабів зuboжіння населення, скороченні особистих доходів і в обмеженості доступу до продуктів харчування, енергоресурсів і послуг.

Якщо говорити про правові ризики, то не варто виключати можливість судових позовів від інвесторів з погашення боргових зобов'язань.

Ініціаторами цих процесів, в основному, є хедж-фонди, що спеціалізуються на проблемних активах. Вони подають позови до судів США та Великої Британії, вимагаючи поліпшити умови реструктуризації або повністю погасити борги позичальників.

Світова статистика щодо дефолтів, виглядає зовсім невтішною. За даними агентства Moody's, їх кількість має явну тенденцію до зростання. В період 1983-2018 рр. було зафіксовано 28 випадків дефолту серед емітентів. Тільки в 2017 році дефолт оголосили такі країни як Мозамбік, Беліз, Республіка Конго, Венесуела[3].

Для України питання валютного боргу актуальне як ніколи. Найближчі два роки – період пікових виплат зовнішнім кредиторам.

У 2020 р. належить виплатити 5,2 млрд. дол. США, а у 2021 р. – 4,3 млрд. дол. США [3].

Отже, можна зробити висновок, що одним з найбільших ризиків в короткостроковій перспективі для зовнішньої торгівлі України є – ризик дефолту. Треба розуміти що такі непопулярні кроки як Земельна реформа, є необхідними у даній ситуації. Світова економіка також зіткнулася з великими ризиками у зв'язку з пандемією COVID-19, тож Україні необхідно заручитися підтримкою МВФ, Світового банку, щоб уникнути загрози дефолту.

Література

1. Jemes Chen. Default Explained. URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/default2.asp>. (дата звернення: 08.04.2020).
2. Daniel Kurt Why and When Do Countries Default? URL: <https://www.investopedia.com/articles/investing/102413/why-and-when-do-countries-default.asp>. (дата звернення: 08.04.2020)
3. Якщо Україна оголосить дефолт, наслідки для економіки URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/05/29/37911858/>. (дата звернення: 08.04.2020)
4. Жолобецкий С. У 2019 зведений платіжний баланс сформований з профіцитом \$6 млрд. URL: <https://ukranews.com/ua/news/681430-v-2019-defitsyt-potochnogo-rahunku-platizhnogo-balansu-sklav-1-1-mlrd>. (дата звернення: 08.04.2020)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Дьяченко О. В.

Сероветник Н. В., студентка, 1 курс, 7м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЗА УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЗОВНІШНІХ РИНКІВ ЗБУТУ

Процеси інтеграції України у європейське та світове економічне співтовариство сприяють активізації питань конкурентоспроможності національних виробників сільськогосподарської продукції. Визначення власного рівня конкурентоспроможності, який є показником позиції підприємства на міжнародному ринку є

необхідним для здійснення вітчизняними підприємствами зовнішньоекономічної діяльності. Даний показник надає можливість оцінити сильні та слабкі сторони виробника, а також розробити стратегічний план розвитку підприємства на перспективу. Підприємства, що орієнтуються на світовий ринок постійно стикаються з проблемою формування стійких конкурентних переваг з метою послаблення впливу зарубіжних конкурентів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Розробка конкурентної стратегії підприємства, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність є довготривалим процесом, що передбачає вибір найефективнішої стратегії серед усіх можливих альтернативних варіантів поведінки, а також узгоджена дія усіх структурних підрозділів. Одним з факторів, що негативно впливає на виконання управлінських завдань з реалізації обраної конкурентної стратегії на даному етапі, є збитковий стан агропідприємств.

Одним з факторів, що перешкоджає проведенню адекватної оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз досліджуваного ринку є умови невизначеності, що характеризують будь-яке ринкове середовище. Якщо на внутрішньому ринку підприємство може здійснити прогнозування поведінки учасників ринку з більшою ймовірністю навіть у інформаційному просторі, що є слабо структурованим, то у зв'язку з відсутністю досвіду або низькою компетенцією працівників у сфері зовнішньоекономічної діяльності зменшує ймовірність ефективної реалізації обраної конкурентної стратегії на міжнародному ринку.

Учені виділяють декілька видів невизначеності зовнішнього середовища, що здійснює вплив на діяльність підприємства. Поклавши в основу класифікацію, запропоновану С. Блюмінім, проаналізуємо можливі напрями стратегічного управління діяльністю підприємств агропромислового комплексу на міжнародних ринках в умовах невизначеності зовнішнього середовища (табл. 1). Беручи до уваги, що підприємства не можуть самостійно вплинути на подолання проблем, що пов'язані з управлінням зовнішньоекономічною діяльністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища та ризиками, що виникають на ринку у зв'язку з невизначеністю й слабою структурованістю інформаційного простору, низку цих питань закладено в основу регуляторної політики держави у сфері зовнішньої торгівлі [1].

Таблиця 1

**Стратегічне управління міжнародною діяльністю підприємств
аграрного сектора за умов невизначеності**

Вид невизначеності	Тип поведінки підприємства
Невизначеність, пов'язана з діяльністю учасників економічного життя (насамперед партнерів і конкурентів фірми), зокрема з їх діловою активністю, фінансовим становищем, дотриманням зобов'язань	Використання конкурентних переваг підприємства, використання і адаптація широкого спектра моделей співпраці з партнерами та споживачами
Невизначеність, пов'язана зі соціальними та адміністративними чинниками в конкретних регіонах і країнах, в яких підприємство має ділові інтереси	Використання регіонально-інтеграційного ресурсу розвитку експортного потенціалу галузі
Невизначеність майбутньої ринкової ситуації в країні, у тому числі відсутність достовірної інформації про майбутні дії постачальників у зв'язку з мінливими перевагами споживачів	Сегментація міжнародних товарних ринків у контексті пріоритетів стратегії підприємства
Невизначеність, пов'язана з коливанням цін (динамікою інфляції), валютних курсів та інших макроекономічних показників	Використання переваг від валютного регулювання з боку держави
Невизначеність, пов'язана з нестабільністю законодавства і поточної економічної політики, пов'язані з політичною ситуацією, діями екологічних та інших організацій у масштабі країни	Диверсифікація виробництва, підвищення якості менеджменту на підприємстві, участь у діяльності галузевих вітчизняних та іноземних організацій

Джерело: складено на підставі [1]

Переважає більшість підприємств агропромислового комплексу, беручи за основу традиційну систему менеджменту, що орієнтується на ефективність господарської діяльності, не можуть здійснювати вплив на проблеми, пов'язані з невизначеністю на зовнішніх ринках. У зв'язку з цим, ми можемо спостерігати зниження частки національних виробників сільськогосподарської продукції, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зокрема беруть участь в міжнародній торгівлі. Тому підприємства аграрного сектора часто

делегують ймовірні переваги і ризики, що передбачає здійснення зовнішньоекономічної діяльності, посередникам.

Країни Європейського Союзу створили для своїх виробників сприятливіші умови для здійснення ними діяльності на зовнішніх ринках. Насамперед цьому сприяє робота інституцій та аналітичних агентств, що оперативно надають всю необхідну інформацію, яку можуть невеликі виробники використовувати для здійснення стратегічного планування. Також значний вплив має система дотацій для підприємств аграрного сектора, що надається в рамках системи державної підтримки. Зокрема в Польщі Інститут економіки рослинництва і тваринництва (Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej) є яскравим прикладом такої організації. Даний інститут кожного місяця проводить моніторинг розвитку ринку сільськогосподарської продукції, аналізує і оприлюднює результати досліджень за різними напрямками.

Останнім часом українські сільськогосподарські підприємства підлягають інтенсивному поглинанню, у зв'язку з цим надзвичайно важливим для виробників, що відносяться до даної категорії, є підвищення уваги до таких питань як: пошук іноземних партнерів, диверсифікація виробництва, підвищення власного рівня конкурентоспроможності та інше. Беручи до уваги, що сільське господарство має тісні зв'язки з харчовою промисловістю, ринками продовольчих товарів, то також необхідно звернути увагу на нові підходи до бачення конкуренції (характерні насамперед для американських ринків), де ключове місце у провідних компаніях посідає стратегія створення унікальної цінності спільно з клієнтами, в якій центральне місце відводиться не доходу підприємства, а потребам споживачів.

Однією з основних умов ефективного функціонування аграрного підприємства на міжнародному ринку є здатність виробленої продукції конкурувати з аналогічною в даному сегменті. Щоб забезпечити власну ринкову «нішу» виробникам сільськогосподарської продукції необхідно ретельно розробляти конкурентну стратегію, беручи до уваги внутрішні та зовнішні резерви конкурентоспроможності підприємства, що включає в себе ефективне використання ресурсного потенціалу, здійснення модернізації виробничих потужностей, адаптація знань та навичок управлінського персоналу до економічних змін на ринку, зменшення сукупних витрат на сировину, підвищення якісних характеристик продукції у відповідності до міжнародних норм та стандартів, товарну

диференціацію, моніторинг змін на зовнішніх ринках тощо. Основним фактором, що впливає на конкурентоспроможність підприємства аграрного сектора є ринок з реальними потребами споживачів, які воно може задовольнити, виготовляючи відповідну продукцію та формуючи налагоджену систему збуту.

Література

1. Блюмин С.Л., Шуйкова И.А. Модели и методы принятия решений в условиях неопределенности. Липецк, 2017. 138 с.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Калюжна Н. Г.

Сержанова В. В., студентка, IV курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ

На сьогодні існує величезна кількість міжнародних корпорацій, дочірні підприємства, філіали яких знаходяться в усіх куточках світу. За рахунок капіталізації, вже знайомих брендів підприємства отримують лояльність у потенційних споживачів. Окрім цього, користуючись нагодою обирати найбільш привабливу юрисдикцію країн, міжнародні компанії вдаються до неправомірних дій.

Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) – це збут продукції по внутрішньофірмовим цінам між взаємозалежними особами, що можуть відрізнитися від ринкових [3].

Першою країною, яка ще в середині 1960-х років врегулювала на законодавчому рівні питання трансфертного ціноутворення та прийняла відповідне спеціальне законодавство, були Сполучені Штати Америки. Поступово все більше країн почали приймати спеціальні норми та вносити відповідні зміни у своє податкове законодавство для регламентування механізму контролю ТЦУ. Проте ці правила в різних країнах були різними, не було єдиного підходу до регулювання та контролю за ТЦУ, що викликало додаткові труднощі як для компаній, так і для податкових органів.

Для подолання цих труднощів, уніфікації податкових норм держав світу та визначення єдиного підходу до контролю за ТЦУ,

необхідним було прийняття єдиного міжнародного документа рекомендаційного характеру, яким могли б користуватися уряди всіх держав світу. Таким основним рекомендаційно-методичним міжнародним документом у сфері податкового регулювання трансфертного ціноутворення став Звіт Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) «Трансфертне ціноутворення та транснаціональні компанії» 1979 р., який був затверджений 27.06.1995 р. в оригінальній версії Настанови ОЕСР «Про трансфертне ціноутворення для транснаціональних корпорацій і податкових органів». З того часу він постійно змінювався і доповнювався. Наразі діють Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових адміністрацій (*Настанови*) в редакції 2017 р., яка є консолідованою версією, що включає всі останні зміни, в тому числі положення щодо «безпечних гаваней» (2013 р.), зміни, внесені звітами BEPS (Заходи з протидії розмиванню податкової бази та переміщенню прибутків) про дії 8-10, 13 та відповідні зміни до розділу IX Настанов [2].

В Україні інститут регулювання був створений в 2013 році на основі вище наведених рекомендацій, що базувався на принципі «вितягнутої руки», тобто обсяг оподаткованого прибутку, отриманий унаслідок проведення контрольованих операцій, відповідає принципу «вितягнутої руки», якщо умови не відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у співставних неконтрольованих операціях. До контрольованих операцій, тобто тих, що будуть регулюватися, підпадають операції, які сягають з одним контрагентом більше 10 мільйонів гривень, а загальний дохід підприємства, яке здійснювало операцію, за рік має сягати 150 мільйонів гривень [1]. При чому виділяють таких суб'єктів контрольованих операцій (табл. 1).

Для регулювання контрольованих операцій обирається відповідний метод: порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого прибутку або розподілення прибутку для того, щоб зрозуміти чи є сформована ціна ринковою. Перший метод використовується при наявності зіставних ринкових цін (ціни на біржах), другий метод використовується при оцінці зіставних операцій перепродажів інших компаній, третій – при оцінці витрат виробництва ідентичних товарів/послуг, четвертий є одним із найбільш застосовуваних, коли ідентичні товари неможливо знайти, останній – за умови, що продукція створюється різними відділами, що знаходяться в різних країнах [1].

Таблиця 1

Суб'єкти контрольованих операцій

Вид суб'єкта контрольованої операції	Сутність
Пов'язані особи – нерезиденти	Кінцевий бенефіціарний власник (володіє компанією на 20%) є резидентом іншої країни; Фізична особа пов'язана з іншими особами, такі особи визнаються пов'язаними між собою.
Комісіонери-нерезиденти	Контрольована операція здійснюється між пов'язаними особами через посередника
Резидент держави з низькоподатковою юрисдикцією	Одна сторона контрольованої операції зареєстрована в країні, що входить в перелік держав (територій), затвердженого КМУ.
Резидент окремої організаційно-правової форми	Одна сторона – нерезидент, що не сплачує податок на прибуток або звільнений від сплати такого податку.

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Отже, для того, щоб не було розмиття податкової бази держав, щоб були рівні умови конкуренції, створене регулювання трансфертного ціноутворення. Незважаючи на те, що Україна не є членом ОЕСР, вона вже долучилася до глобалізаційних тенденцій, аби надавати всім учасникам зовнішньоторговельних операцій однакові права та обов'язки.

Література

1. Податковий кодекс України. Стаття 39 із змінами, внесеними згідно з Законами № 3610-VI від 07.07.2011, № 4915-VI від 07.06.2012, № 5083-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 408-VII від 04.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законами № 657-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Брехов С.С., Крщук Т.В., Новицька Н.В. Встановлення відповідності умов контрольованих операцій з виробництва на замовлення вимогам законодавства з трансфертного ціноутворення. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uploads/media/file/2019/05/13/a0da3bf5de0eb057f29796f2f51d576b8737f29f.pdf>.

3. Рогозний С. Від звичайних цін до ... контрольованих операцій. Податкова правда. 2013. URL: <http://firstconsulting.com.ua/articles/34-ifrs-tax-2>.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю. М.

Слободяник А. О., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО РИНКУ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Вже у ХХІ столітті не дивно, що інформатизація динамічно проникає у всі сфери діяльності. Світовий ринок творів мистецтва не залишається осторонь. Він знаходиться не тільки в процесі розвитку, а й зазнає чималих змін у структурі, в його формах та функціях. Зокрема, сучасний ринок творів мистецтва потрапляє під вплив діджиталізації, тобто оцифрування.

Твори мистецтва історично привертали до себе увагу чималої кількості покупців. Спочатку вони розглядалися як об'єкти колекціонування, проте згодом перетворилися на повноцінні інвестиції. Завдяки низькій кореляції з іншими фінансовими активами, твори мистецтва займають все більшу частку у сучасних портфельних стратегіях інвесторів та менеджерів з управління активами [1].

На світовому ринку товари мистецтва посідають певне місце а їх торгівля характеризується останнім часом помірним зростанням. За статистичними даними ресурсу Trade Map по товарній групі 97 «твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат» світовий імпорт у 2018 р. становив 28,3 млн. дол. США, що перевищує дані за попередній рік на 4,9 млн. дол. США, проте найбільший об'єм імпорту зафіксовано у 2015 р. – 28,5 млн. дол. США. Найбільшими імпортерами у 2018 році були США (11,8 млн.), Велика Британія (3,3млн.), Китай (3,2 млн.), Швейцарія (2,67 млн.) та Об'єднані Арабські Емірати (1,25млн.). Світовий експорт у 2018 р. становив 32,83 млн дол. США, який збільшився, порівняно з 2017 р.,

на 5,19 млрд. дол. США та є найбільшим протягом досліджуваних років. Лідерами залишились США (14,56 млрд.), Велика Британія (7,18 млрд.), Швейцарія (2,76 млрд.), Китай (1,53 млрд.), а Об'єднані Арабські Емірати поступились місцем Франції (1,44 млрд.) [2]. Тобто за показниками світового експорту та імпорту спостерігається нечітка тенденція до зросту.

Питома частка України у 2018 р. у світовому імпорті становить 0,007%, а експорті – 0,003%. Найбільше Україна імпортувала у 2011 р. – 24 298 тис. дол. США, а експортувала найбільше у 2017 р. – 6 548 тис. дол. США. За даними Державної служби статистики за аналогічною товарною групою: із найбільших партнерів з імпорту виділяються Велика Британія в обсязі 917,9 тис. дол. США, США (422,1 тис.) та Фінляндія (103 тис.), а з експорту – США (59,6 тис.) та Німеччина (146,2 тис.), Італія (19,7 тис.) [3]. Україна, порівняно зі світом, також має коливання у показниках, проте яскравіше спостерігаються великі негативні та позитивні перепади.

Аналізуючи статистичні дані можна сказати, що попит та пропозиція на світовому ринку творів мистецтва зростає. А отже, з метою задоволення потреб інформатизованого суспільства торгівля творами мистецтва перейшла на новий рівень. Мова йде про електронну комерцію на арт-ринку. Онлайн-торгівля, порівняно з традиційною торгівлею на аукціонах та галереях, має кілька вагомих переваг: сприяє прискоренню поширення інформації між учасниками ринку, адже ринок творів мистецтва неабияк потребує широкого розголосу; надає можливість встановлювати взаємозв'язок між покупцем та продавцем на трансконтинентальному рівні задля узгодження умов купівлі-продажу; надає можливість покупцям купувати твори мистецтва без фізичного контакту з продавцем; є дешевим та ефективним засобом встановлення доступу до потенційних споживачів; надає можливість порівнювати ціни в будь-якому місці та в будь-який час. Слід зауважити, що порівняно з 2013 р., у якому показник онлайн-торгівлі творами мистецтва становив 1,507 млрд. дол. США, а у 2018 р., показник якого дорівнював 4,636 млрд. дол. США, онлайн-продажі збільшились на 3,129 млрд. дол. США або на 208 % [4]. Тобто онлайн-торгівля творами мистецтва є перспективною та набирає популярності серед учасників ринку.

У процесі інформативних перетворень ринку творів мистецтва з'являються нові види інновацій. Звідси випливає, що ринок не просто вдосконалюється, а вибудовує нові напрямки функціонування. Розвиток цифрових технологій на ринку творів мистецтва

супроводжується появою так званих ArtTechs – арттехнологічних стартапів, заснованих на основі цифрових бізнес-моделей. Найпопулярнішими є арт-стартапи у таких сферах, як оцінка творів мистецтва (ValueMyStaff, ArtForecaster), блокчейн-стартапи (amArtchain, Blockai), встановлення автентичності робіт (Tagsmart), логістичні послуги (Arta) [5].

Особливу увагу слід звернути на блокчейн-технології, завдяки яким мінімізується або ж взагалі виключається можливість підробляти чи змінювати історію творів мистецтва в електронній системі. Автори з легкістю фіксують дату створення твору, зазначають свої авторські права і права власності на даний витвір. Також блокчейн-технології сприятимуть посиленню захисту авторських прав, прозорості даних, визначенню справжнього походження робіт, визначенню унікальності та оригінальності певної роботи. Створення «розумних контрактів» між учасниками ринку сприятиме безпечному обігу творів мистецтва, оскільки продавці отримують кошти тільки після отримання покупцем придбаного твору. Це можливо лише за використання автоматизації трансакції в блокчейн-системі.

Вітчизняний ринок творів мистецтва відрізняється від зарубіжного. По-перше, український ринок виокремлений від інших арт-ринків. Проте, завдяки діджиталізації та її поширенню на міжнародному рівні, спостерігається тенденція щодо отримання певних перспектив та входження в світовий ринок творів мистецтва. По-друге, українські твори порівняно з американськими та західноєвропейськими залишаються недооціненими. Для цього потрібно брати участь в міжнародних арт-проектах, залучати іноземних художників та наставників, а також залучатися до новітніх технологій. Зокрема чимало важливим є іноземний досвід створення та регулювання арт-ринку. За допомогою блокчейн-технологій можна автоматизовано нараховувати податки, збори, мита та інші відрахування.

Отже, діджиталізація – невід’ємний процес еволюції в XXI столітті, який має певні переваги, за допомогою яких світовий ринок творів мистецтва переходить на новий рівень розвитку. Особливої уваги заслуговують блокчейн-технології та їх функціонування на ринку. Завдяки оцифруванню арт-ринку та використанню онлайн-торгівлі у вітчизняного ринку збільшуються можливості в інтеграційних процесах.

Література

1. Мельник Ю. Феномен альтернативного існування у «вічні цінності» ринку творів мистецтва в епоху Четвертої промислової революції. 2018. С. 345-374. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/33661/1/МОНОГРАФІЯ_ЧЕТВЕРТА%20ПРОМИСЛОВА%20РЕВОЛЮЦІЯ.pdf

2. Офіційний статистичний ресурс Trade Map. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Hiscox online art trade report 2019. URL: <https://www.hiscox.co.uk/sites/uk/files/documents/2019-04/hiscox-online-art-trade-report-2019.pdf>

5. Мельник Ю.В. Діджиталізація світового арт-ринку. Міжнародні відносини серія «Економічні науки». Том 1, № 20. 2019. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3763/3428

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Слоква М. Г.

Стрельцова Д. Д., студентка, 1 курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сьогодні світове сільське господарство набуло ознак цілісності. Цьому сприяли науково-технічний прогрес, інтернаціоналізація, глобалізація та соціалізація. Світовий сільськогосподарський ринок є одною з найперспективніших сфер міжнародної економіки. Це обумовлено постійною потребою в продукції цієї галузі та відносно нееластичним попитом [1].

За даними 2018 року, лише десять країн поставляють більш ніж 51% сукупного обсягу продуктів на світовий ринок (табл.1). Серед лідерів Китай, Індія та США.

Таблиця 1

Найбільші країни-експортери сільськогосподарської продукції

Країна	Обсяг експорту,	Основні експортні культури
--------	-----------------	----------------------------

	млрд дол.	
Китай	1088	Зернові (рис)
Індія	413,4	Цукрова тростина
США	290	Кукурудза
Індонезія	127	Натуральний каучук, кава, спеції
Бразилія	110	Цукрова тростина, кава, соя, курятина
Нігерія	106	Фрукти, боби, горіхи, натуральний каучук
Пакистан	63	Пшениця, бавовник
Туреччина	62	Інжир, тютюн, лимони, помідори
Аргентина	59	Зернові, тварини
Японія	51	Риба, морепродукти

Джерело: [1]

Менш потужними експортерами виступають, ще тринадцять країн, куди входить і Україна. Їх сукупний обсяг продуктів складає майже 25%. Беручи до уваги ці показники, варто розглянути можливу динаміку розвитку сільського господарства у світі у найближче майбутнє. Так, за даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» до 2025 року доцільно очікувати сукупний обсяг світової торгівлі на рівні 23,8 трлн дол. США [3]. При цьому очікувана частка продуктів рослинного походження сягне позначки у 5,25% і складе 1240,0 млрд дол., тваринного – 3,31%, або 759,2 млрд дол. США.

Щодо вітчизняних здобутків у цій галузі, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» зазначає, що станом на 2017 рік рівень рентабельності сільськогосподарської діяльності досяг 22,7 % проти майже 9% у цілому по економіці України [4]. Підприємства аграрної галузі отримали близько 80 млрд грн чистого прибутку. З-поміж усіх сфер економічної діяльності такі показники є найвищими, навіть більше за прибуток промисловості на 25 млрд грн.

Отже, на даний момент, Україна є дуже перспективною країною для розвитку агропромислового комплексу, оскільки досі має величезний сільськогосподарський потенціал [5].

Література

1. Олійник Т.Г., Мельник І.О., Горобченко О.А. Економіка аграрного виробництва: навчальне видання. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5634/1/Oliylyk_Ekonomika%20agrarnogo%20vyrobnyczstva.pdf
2. Сільське господарство світу. URL: <http://storinka.click/154-slske-gospodarstvo-svtu.html>
3. Патица Н.І. Тенденції та перспективи розвитку світових сільськогосподарських ринків як орієнтири для посилення українських позицій. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 70-79.
4. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2514691-silske-gospodarstvo-torik-bulo-najbils-rentabelnou-galuzzu-ukraini-ekspert.html>
5. Манойленко С.В. Світове сільське господарство та зовнішньоекономічна діяльність. Методичні вказівки до проведення практичних робіт згідно вимог кредитно–трансферної системи навчання для студентів напряму підготовки 201 – «Агрономія». Кіровоград: КНТУ, 2016. 97 с.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Будзак В. М.

Тарасенко М. О., студентка, 3 курс, 2 група,
Черкашина К. А., студентка, 3 курс, 2 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

ГЕОПРОСТОРОВА ТА СЕКТОРАЛЬНА СТРУКТУРИ СВІТОВОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Транспортний сектор займає ключове місце в структурі глобального ринку послуг. Складно переоцінити ступінь його впливу на глобальне виробництво та торгівлю. Ефективне функціонування транспорту – це необхідна умова виробництва, що забезпечує територіально-функціональні зв'язки між окремими підрозділами підприємства, галузями, регіонами, країнами світу. Він впливає на темпи зростання і масштаби виробництва, інтенсивність розвитку торгово-економічних відносин між країнами світу, обсяги зовнішньоторговельних операцій, робить істотний вплив на рівень цін

на експортно-імпорту продукцію, а значить формує світову економічну кон'юнктуру. З поширенням науково-технічного прогресу транспортні послуги постійно зазнають перетворень, які впливають як на їх кількісну, так і на якісну складову [1].

Транспортні послуги вже тривалий час залишаються однією з провідних ланок світового ринку послуг, так за 1990-2018 роки спостерігається тенденція до зростання як світового експорту, так й імпорту транспортних послуг (таблиця 1).

Таблиця 1

Обсяги світового експорту на імпорту транспортних послуг

Рік	1990	2000	2008	2018
Світовий експорт послуг, млн дол. США	831350	1521980	3916200	5845070
Світовий експорт транспортних послуг, млн дол. США	222750	346370	890670	1016600
Частка транспортних послуг у світовому експорті послуг, у %	27,52%	22,76%	22,74%	17,39%
Приріст	13,9%	10%	16,63%	7,28%
Світовий імпорт послуг, млн дол. США	875190	1519390	3754530	5603620
Світовий імпорт транспортних послуг, млн дол. США	262840	419220	1052200	1215150
Частка транспортних послуг у світовому імпорті послуг, у %	30,03%	27,59%	28,02%	21,69%
Приріст, у %	15,7%	6,7%	16,3%	8,86%

Джерело: Складено на основі [2]

Із таблиці видно, що обсяг світового експорту транспортних послуг у 2018 році склав 1,02 трлн. дол. США, що становить 17,39 % загального експорту послуг.

Щодо секторальної структури торгівлі транспортними послугами, то за даними Світового банку розподіл видів транспортних послуг є досить нерівномірним у структурі їх експорту та імпорту. Так, у 2018 році найбільшу частку експорту послуг складав повітряний транспорт – 28%, далі морський – 26%, вантажний – 18%, інші види транспорту (крім водного та повітряного) – 13%, пасажирський транспорт – 8%, найменша частка експорту належить поштовим та кур'єрським послугам – 7%. Щодо структури імпорту, тут найбільшу частку у 35% займає морський транспорт, 28% належить повітряному, 22% – вантажному, 8% – іншим видам транспорту (крім водного та

повітряного), 6% – пасажирському транспорту та 1% – поштовим та кур'єрським послугам. [3]

Аналізуючи географічну структуру експорту та імпорту транспортних послуг, можна побачити, що Європа постачає на глобальний ринок послуги на суму 512 320 млн. дол. США, займаючи у 2018 році близько 50% загального експорту транспортних послуг у світі. В структурі імпорту першість належить Азії та Океанії, які імпортують транспортні послуги на суму 520 980 млн. дол. США, що складає 43% загальної структури.[2]

Найбільшими експортерами транспортних послуг у 2018 році були США, Німеччина, Сінгапур, Франція, Китай, Нідерланди, Великобританія. До числа найбільших споживачів послуг даного ринку належать США, Китай, Німеччина, Індія, Сінгапур та Франція. Таким чином, найбільшими світовим експортером та імпортером транспортних послуг є США, які постачають послуг на суму 92 304 млн. дол. США, а споживають – 108 304 млн. дол. США транспортних послуг.

Щодо тенденцій розвитку світового ринку, то вони як і раніше направлені на розширення світової мережі транспортних комунікацій, підвищення їх завантаження, поліпшення синхронності роботи різних видів транспорту. Основними з них є:

- у морському транспорті – переміщення всього комплексу морського бізнесу до країн Азії, насамперед Китаю, Японії, Південної Кореї;

- на ринку міжнародних повітряних перевезень головною тенденцією є – злиття авіакомпаній і створення міжнародних стратегічних альянсів авіаперевізників, таких як: Star Alliance, Sky Team і One World;

- у сфері залізничного транспорту характерною є приватизаційна тенденція, яка закріпила суто ринкові механізми роботи залізниць у Великобританії, Німеччині, Швейцарії.

- щодо автомобільного транспорту, то спостерігається поступовий перехід на екологічно чисті види палива, а також використання електродвигунів та батарей на сонячній енергії;

- тенденцією у сфері трубопровідного транспорту є розробка технології транспортування твердих вантажів у вигляді емульсії.

Отже, можна стверджувати, що на ринку транспортних послуг все ж таки простежується позитивна динаміка. У середньо- та довгостроковій перспективі розвиток світового ринку транспортних послуг буде формуватися навколо новітніх досягнень технічного

прогресу. Загалом транспортній сфері будуть притаманні автоматизація всіх процесів шляхом модернізації вже існуючих базових технологій. Разом з тим не можна не зазначити, що позитивні прогнози щодо розвитку цього важливого сектору глобальної економіки будуть піддані серйозній корекції з огляду руйнівних наслідків на світове виробництво та торгівлю пандемії коронавірусу Covid-19 в 2020 році.

Література

1. Кушнір Н., Сюсько О. Аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг. *Геополітика України: історія і сучасність: Збірник наукових праць*. Вип. 2 (23). 2019. С. 135-146.
2. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=135718>
3. Офіційний сайт Світового банку. URL: https://datacatalog.worldbank.org/search?search_api_views_fulltext_op=AND&query=+transport+services&sort_by=search_api_relevance&sort_by=search_api_relevance

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Тунік І. С., студентка, 3 курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ В РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Економічне зростання у світі, яке супроводжується протягом останніх десятиліть випереджальним збільшенням обсягів міжнародної торгівлі, міжнародним кооперуванням виробництва, а також бурхливим розвитком туристичного бізнесу, сприяло зростанню обсягів транспортних перевезень і якісному прогресу транспортної галузі. Міжнародні транспортні послуги включають у себе перевезення різними видами транспорту, а саме морським, річковим, залізничним, автомобільним, авіаційним, трубопровідним. Ці перевезення здійснюються в процесі міжнародної торгівлі та/або

резидентами однієї країни в економічно виражених інтересах резидентів іншої країни.

Серед усіх транспортних сегментів вантажні автомобілі та автобуси лідирують у просуванні технологій та інвестицій від постачальників та виробників оригінального обладнання. За даними публікацій OICA та аналізу MarketsandMarkets, виробництво вантажних автомобілів у світі перевищило 4 млн. одиниць у 2019 році[1]. Зростання виробництва вантажних автомобілів та автобусів свідчить про зростання попиту на вантажні та пасажирські перевезення. Також підраховано, що в найближчі роки відбудеться збільшення транспортної діяльності, що сприятиме підвищенню попиту на вантажоперевезення. Згідно з аналізом MarketsandMarkets, до найвищих тенденцій транспортної галузі можна віднести зростаючий попит на взводи вантажних автомобілів, електромобілі, автономне водіння, електричні/гібридні автобуси та розумні транспортні рішення.

Одним із трендів є взвод вантажних автомобілів. Це з'єднання двох або більше вантажних автомобілів у групі за допомогою технологій сполучення, автономного водіння, штучного інтелекту та систем підтримки. Вантажівки у взводі автоматично тримають задану близьку відстань, машина на чолі взводу виступає в ролі керівника, а транспортні засоби позаду пристосовуються і реагують на зміни в її русі, вимагаючи від водія малої або ніякої дії. Відповідно до дослідження ITS4CV, проведеного компанією Ertico, взвод може підвищити ефективність використання палива та зменшити викиди CO₂ до 16% від кінцевих транспортних засобів та до 8% від провідних транспортних засобів[2].

Зі збільшенням урбанізації в усьому світі попит на громадський транспорт зростає. Більшість міських автобусів переводять на дизель, що збільшує викиди CO₂ в країні. Враховуючи це, знадобляться акумуляторні електричні автобуси (ВЕВ) та автобуси з альтернативним паливом (гібридні автобуси). В даний час ВЕВ і гібридні автобуси працюють в основному в США, Європі та Китаї. Бразилія та Індія також розпочали електричний та гібридний громадський транспорт. Навіть незважаючи на те, що на світовому ринку автобусів переважають автобуси з дизельним двигуном, а потім гібридні електричні та альтернативні паливні автобуси, з прогресом у технологіях (таких як інтегрована eAxle, бездротова зарядка та регенеративне гальмування) попит на ВЕВ, як прогнозується, зросте.

Ідеальна система громадського транспорту може бути єдиним рішенням для таких проблем, як підвищення цін на пальне, затори в дорогах та збільшення викидів парникових газів. Уряди, виробники оригіналів та постачальники технологій зараз зосереджуються на інтегрованому рішенні мобільності. Платформа, що використовується для інтегрованого рішення щодо мобільності, буде включати в себе все, від пошуку подорожі, виду транспорту, перевірки розкладу, бронювання, маршрутизації та оплати.

Нові технології – децентралізована розподілена технологія, розроблена спеціально для трансформації бізнес-операцій, запису транзакцій, відстеження активів та створення прозорої та ефективної системи управління всіма документами, що беруть участь у логістичному процесі. Технологія за допомогою інструментів, що виникла з галузі математики під назвою криптографія, допомагає стежити за історією роботи операторів та інших постачальників, допомагає підвищити безпеку в ланцюзі поставок, включаючи зменшення шахрайства та помилок, а також економить і час, і гроші. Також можна згадати про Internet of Things/IoT Devices – це система, що складається з інтегрованих веб-пристроїв з процесорами, датчиками та комунікаційним обладнанням [3, 4]. Автономні транспортні технології, безпілотники та вантажні автомобілі для самостійного водіння, почнуть бути звичним явищем, а автономні навантажувачі та армії роботів вже є на сучасному складі і здійснюють операції з товарами. Amazon вже використовує вантажні автомобілі для самостійного водіння, розроблені Embark для швидшого переміщення вантажу. Новітні транспортні засоби зможуть "бачити" сліпі повороти та кути на відстані, визначати пішоходів, велосипедистів та будь-які інші небезпеки на дорозі.

Важливою сучасною тенденцією на ринку морських перевезень є загострення суперечностей між перевізниками, зумовлене посиленням конкуренції. Для вирішення цих суперечностей ЮНКТАД запровадила норми поведінки для лайнерних конференцій. Цей документ вимагає від учасників таких конференцій поступитися ринковою часткою у перевезеннях для країн, що розвиваються. Це означає, що національні судноплавні лінії двох торговельних держав повинні мати рівні права участі у морській торгівлі між собою в рамках лайнерної конференції. Також відбувається переміщення всього морського бізнесу, зокрема судноплавства, суднобудування та найму екіпажів, до країн Азії.

Підводячи підсумки, зазначимо, що глобалізація сучасної економіки пред'являє нові вимоги до формування конкурентоспроможності національних і територіальних виробничих і транспортних комплексів. В умовах XXI ст. економічне зростання має розглядатися як результат розширення меж обміну, а, отже, і розширення кооперації і взаємодії між господарюючими суб'єктами, у тому числі і на ринку транспортних послуг.

Література

1. International Organization of Motor Vehicle Manufacturers URL: <http://www.oica.net/category/production-statistics/2019-statistics/>
2. Офіційний сайт компанії Ertico. URL: <https://ertico.com/>
3. Дзуліт З., Кот Л., Тенденції розвитку світового ринку транспортних послуг. *Збірник наукових праць ДЕТУТ*. 2013. Вип. 23-24. С. 24-29. URL: Znpdetut_eiu_2013_23-24_6.pdf
4. Amey Amanaji, 5 Top Trends in the Transportation Industry in 2018. URL: <https://blog.marketresearch.com/5-top-trends-in-the-transportation-industry-in-2018>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор кафедри світової економіки КНТЕУ Кудирко Л. П.

Тютюнник Є. О., студентка, 1 курс, 6 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОНКУРЕНЦІЯ НА СВІТОВОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ

Нині світовий фармацевтичний ринок є одним з найприбутковіших секторів міжнародної економіки, а тому майже усі країни намагаються розвивати свою фармацевтичну промисловість і мати першість у цій галузі.

Зростання конкуренції на фармацевтичному ринку країни змушує багато компаній шукати принципово нові моделі розвитку, розвивати нову філософію існування в мінливій системі охорони здоров'я. Зростають витрати на науково-дослідні роботи – при відсутності впевненості в їх прибутковості, а в деяких випадках – і окупності. Намагаючись зберегти колишній рівень рентабельності,

фармацевтичні фірми вживають заходів щодо підвищення ефективності виробництва та оптимізації структури витрат.

Частка прибутку від продажу у провідних фармацевтичних компаніях, яка йде на фінансування науково-дослідних робіт, становить сьогодні майже 20 %. За оцінками експертів, щорічне збільшення глобального ринку лікарських засобів на 10 % призводить до пропорційного підвищення витрат на дослідницькі програми фармацевтичної галузі [1]. Фармацевтична галузь суттєво впливає на розвиток охорони здоров'я, страховий бізнес та фінансову сферу загалом. При цьому зростаюча наукоємність фармацевтичного виробництва забезпечує розвиток міжгалузевих зв'язків з багатьма галузями промисловості, такими як нафтохімія, біотехнологія та військово-промисловий комплекс.

Фармацевтична промисловість є одним з небагатьох секторів світової індустрії, що не пережила сильних потрясінь у другій половині ХХ ст., її частка у хімічній промисловості хоча і перевищує 20 %, але це відбувається переважно за рахунок обсягів та вартості продукції. Безкризовий розвиток та постійні успіхи фармацевтичної промисловості пояснюються не лише специфічним характером продукції галузі та наявністю постійно відновлювального ринку збуту лікарських препаратів, але і відносною молодістю самої галузі. Обсяг світового фармацевтичного ринку, який акумулює більше 1 трлн дол США, відрізняється високими темпами зростання.

Фармацевтичний ринок є складним, багаторівневим, поліфункціональним утворенням зі стабільно високими темпами зростання виробництва та продажу і відповідними показниками рентабельності. Нині на три фармацевтичні регіони планети (США, Європа та Японія) припадає близько 80 % усього обсягу продажів. Незважаючи на суттєвий розвиток Китаю, Індії, Бразилії та Туреччини, фармацевтичний ринок США залишається найбільшим у світі зі щорічним темпом зростання понад 8 % [2].

США є найбільшим у світі ринком фармацевтичної продукції (42 % від світового) та найбільшим виробником лікарських засобів, більшість з яких йдуть на задоволення власних потреб країни. США є батьківщиною 11 з 20 найбільших фармацевтичних ТНК у світі, що активно експортують свою продукцію за кордон і мають величезну кількість філій у країнах, що розвиваються. Виробництво лікарських препаратів не є експортоорієнтованою галуззю США, а зовнішньоторговельне сальдо торгівлі ліками тут залишається від'ємним за рахунок великих обсягів імпорту (рис. 1). Головною

особливістю фармацевтичної індустрії США є її орієнтованість на внутрішній ринок (близько 78 % від власного виробництва).

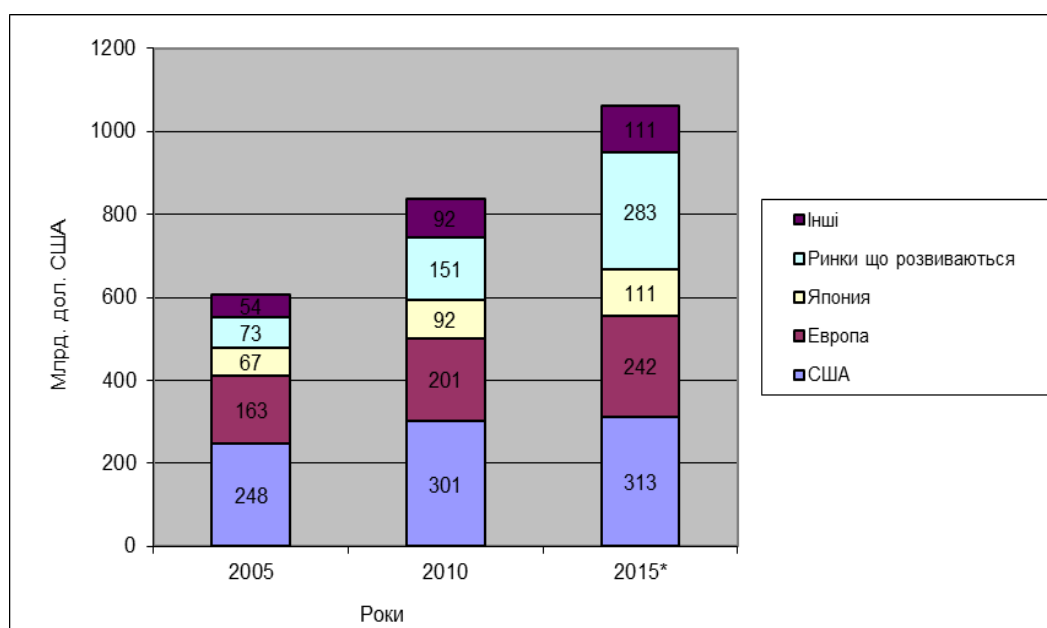

Рис.1 Річні обсяги продажу фармацевтичної продукції різних країн

Джерело: [2]

Країни Європи, зокрема Німеччина, Швейцарія та Великобританія є історичними лідерами фарміндустрії, де зосереджені головні офіси провідних фармацевтичних ТНК. Таким чином, вони володіють не лише досвідом і традиціями подібного виробництва, але й є інноваційними центрами світу, де розробляються нові ліки, удосконалюються ті, що вже зарекомендували себе на світовому ринку. Крім того, ці країни є головними експортерами лікарських препаратів в Україну [3].

Позитивну динаміку зростання національного фармацевтичного ринку демонструють і країни Азії, серед них Японія, Китай, Південна Корея, Ізраїль, Сінгапур тощо.

Отже, проведені дослідження вказують на наступні особливості та тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку: насиченість фармацевтичною продукцією; зменшення витрат на державну медицину внаслідок реформи національних систем охорони здоров'я; посилення ролі державного регулювання охорони здоров'я; збільшення витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи; підвищення ефективності виробництва та оптимізації структури витрат; створення стратегічних альянсів та укладання угод

між фірмами про спільне створення ліків; розроблення лікарських препаратів з прицільним механізмом дії; широкий розвиток біотехнології, генної інженерії; створення персоналізованих лікарських препаратів; збільшення виробництва та реалізації лікарських препаратів-генериків.

Література

1. Офіційний сайт онлайн-газети «Щотижневик Аптека. URL: <http://www.apteka.ua/article/288827>
2. Проблеми і перспективи економіки та управління. URL: <https://ppeu.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=10>
3. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/128925>

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Будзак В. М.

Уманців В. Ю., студент, 1 курс, 3м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

Глобальна фінансово-економічна криза, що розгортається, актуалізує пошук шляхів мінімізації втрат українських експортерів. Аналіз експортної діяльності українських підприємств свідчить про існування цілої низки проблеми.

Йдеться не лише про те, щоб збільшилися квоти та зникли тарифні та нетарифні обмеження, а й про те, щоб для ефективної торгівлі необхідно виготовляти конкурентоспроможні товари. Наявність товарів, що зосереджують високу додану вартість, є головною умовою успішної торгівлі.

На сьогодні українські підприємства не випускають достатньої кількості таких товарів, а тому слід використовувати нові технології торгівлі, маркетингу, а також моделі та технології постачання [1].

Державна установа «Офіс з просування експорту України» була створена у 2018 р. на базі консультативно-дорадчого органу «Офіс з просування експорту», розпочавши діяльність з підтримання

українського бізнесу та просування українського експорту. Важливе значення має фінансова підтримка експорту у межах, дозволених СОТ. За розрахунками експертів, функціонування Експортно-кредитного агентства може забезпечити 10–15% приросту експорту України [2].

Аналіз світового досвіду дає змогу дійти висновку про те, що стимулювання експорту у контексті розгортання кризи може відбуватися двома основними шляхами – через формування сприятливого макроекономічного клімату і створення для виробників й експортерів необхідних стимулів до експорту.

В Україні економічні стимулювальні методи мають надзвичайно обмежений перелік застосування і в основному спрямовані на покращення показників діяльності експортера лише на етапі реалізації.

Враховуючи наявність ряду нормативно-правових актів, що передбачають стимулювання експорту продукції підприємств, недосконалою є система експортного страхування та кредитування. Для радикальної зміни ситуації у сфері українського експорту необхідним є вдосконалення форм і методів його стимулювання, що дасть змогу вітчизняним експортерам формувати довгострокові стратегії розвитку і підвищувати ефективність використання національного експортного потенціалу.

Багато країн серед форм стимулювання експорту широко застосовують експортні замовлення на виробництво продукції, що забезпечує її виробникам гарантовану реалізацію товарів [3]. Диверсифікація галузей економіки і створення нових виробництв, орієнтованих на експорт, мають дозволити здійснити загальну диверсифікацію українського експорту як за напрямком інерційної диверсифікації (коли в експортний оборот залучаються товари і послуги, що не зазнають суттєвих змін), так і з напрямком інноваційної диверсифікації, що передбачає подальший розвиток і посилення конкурентних переваг, а також становлення нових виробництв.

Розвиток експортної конкурентоспроможності створює можливості для поступової диверсифікації товарної структури експорту за рахунок зростання товарів з більшою доданою вартістю. Україна ще зберігає достатньо високі позиції у рейтингах конкурентоспроможності за показниками розвитку освіти, наявності науковців та інженерів, здатності до інновацій, якості науково-дослідницьких інституцій тощо.

Тому пошук нових ринків збуту не повинен відбуватися за

рахунок зменшення уваги з боку українських експортерів до місткого ринку ЄС.

Конкурентні на зовнішніх ринках виробничі кластери України мають обмежене охоплення діяльності (агропромисловий сектор, металургія, хімічна промисловість) здебільшого з незначною доданою вартістю. Лише невелика частка високотехнологічної продукції може вироблятися у межах окремих кластерів авіа-, ракетобудування, продукції військового та спеціального призначення.

Однак такі кластери за певних умов можуть стати основою розвитку багатьох галузей української економіки.

Основними причинами, які змушують підприємства диверсифікувати свій експорт, є скорочення та зміна структури попиту на зовнішніх ринках й зміни у системі регулювання зовнішньої торгівлі.

Ефективна диференціація експорту підприємств залежить від наявності відповідних ресурсів, розміру компаній, наявності висококваліфікованого персоналу та ефективного менеджменту.

Актуальною є зміна експортних стратегій українських компаній. Сприятливе бізнес-середовище має велике значення для реалізації експортної політики.

Фактична ліквідація основного капіталу експортоорієнтованих підприємств, розрив національних та міжнародних коопераційних зв'язків, закриття підприємств призвело до суттєвого зменшення експорту у цілому та можливостей його диференціації [4].

У цьому зв'язку пріоритетне значення має Угода про асоціацію України з ЄС, оскільки вона може стати ефективним інструментом розвитку українського експорту не лише до ЄС, але й до третіх країн. Адаптуючись до технічних регламентів та фітосанітарних вимог ЄС, українські підприємства розширюють свої можливості на ринках третіх країн.

У зв'язку з високим рівнем відкритості економіки України та залежності її експорту від сировинних цін на світових ринках доцільно здійснювати диверсифікацію товарної структури, а саме нарощувати експорт продукції з середньою та високою доданою вартістю.

У сучасному світі провідну роль відіграє міжнародна торгівля. Тому особливу увагу слід приділяти підвищенню конкурентоспроможності українського експорту. За останні роки розроблені та прийняті низка суттєвих документів стосовно розвитку та підтримки експорту.

Метою та основним завданням є перехід до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху України на світових ринках. Для господарюючих суб'єктів і суспільства в цілому дуже важливо, що держава робить і буде робити, але перспективи розвитку зовнішньої торгівлі очевидні [5].

Література

1. Мельник Т.М., Пугачевська К.С. Перспективи розвитку експорту України в умовах євроінтеграції. *Журнал європейської економіки*. 2018. Том 17. №2. с. 208-224
2. Гужва І.Ю. Актуалітети зовнішньоторговельної політики України. Київ: Національна академія управління, 2017. 298 с.
3. Галасюк В.В. Концептуальні засади трансформації економіки України. Київ: Національна академія управління, 2019. 188 с.
4. Панченко В.Г. Глобальні виміри неопротекціонізму: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2018. 618 с.
5. Фокіна-Мезенцева К.В., Мерзла М.І. Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі за допомогою національної стратегії експорту. *Бізнес Навігатор*. 2018. № 6. с.18-22

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Фокіна-Мезенцева К. В.

Урбанович В. А., студентка, 1 курс, 1м група,
факультет фінансів та обліку,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Соціально-економічний розвиток країн ЄС і України останніми роками кардинально змінив як систему бюджетних відносин, так і склад та структуру державних видатків. Євроінтеграційні орієнтири України передбачають досягнення світових стандартів планування та виконання бюджету. Орієнтиром визнано розвинуті західноєвропейські країни. З огляду на зазначене, доцільним вбачається аналіз та порівняння вітчизняної практики видатків бюджету та найбільш розвинутих країн Європи (рис. 1).

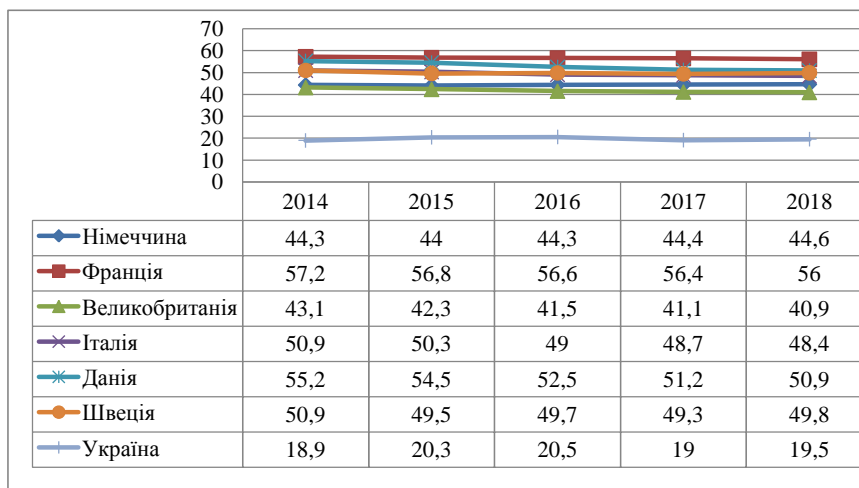

Рис. 1. Обсяг видатків державного бюджету у країнах Європи у 2014-2018 рр., у % до ВВП

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2]

Таким чином, бюджетні видатки за аналізований період зростають лише у Німеччині (на 0,3% у 2018 р. порівняно з 2014 р.), в інших країнах спостерігається незначне скорочення видатків, що свідчить про самофінансування юридичних осіб та самозабезпечення фізичних осіб. Як свідчать статистичні дані, частка бюджетних видатків до ВВП України має тенденцію до зростання у 2018 р. порівняно з 2017 р. на 0,5%.

ВВП є одним з основних макроекономічних показників, і, враховуючи, що аналіз видатків західноєвропейських країн був здійснений у відсотках до ВВП, доцільно проаналізувати його обсяг в цих країнах (рис. 2).

Проаналізувавши динаміку зміни ВВП в Україні та досвід розвинутих країн світу у 2014-2019 рр., можна зробити висновок про те, що найбільший вплив на зростання ВВП має зростання видатків на економічну діяльність, в зв'язку з цим, політика уряду повинна бути спрямована на покращення інвестиційної, виробничої та інших видів економічної діяльності в країні.

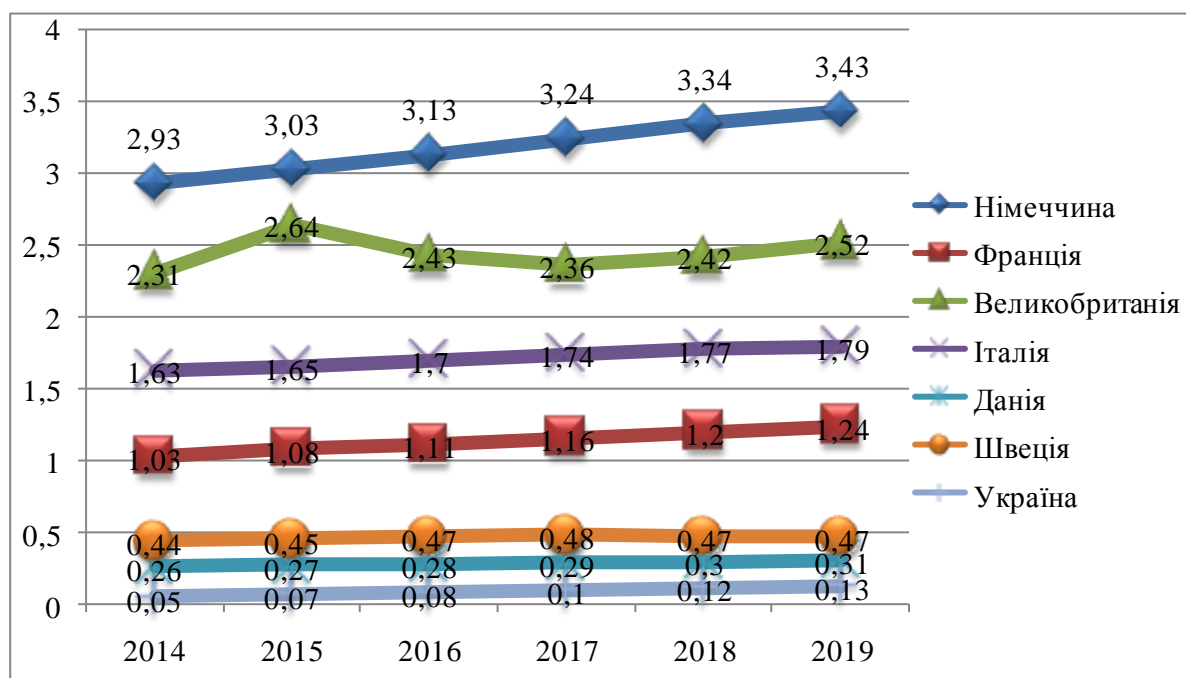

Рис. 2. Обсяг номінального ВВП у деяких країнах Європи у 2014-2019 рр., трлн. євро

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4]

Оптимізація видаткової частини бюджету може бути досягнута шляхом перегляду пропорцій розподілу ВВП та соціальних стандартів. Проведений порівняльний аналіз бюджетної політики країн – членів ЄС та України дає змогу стверджувати, що сформована в нашій країні бюджетна система в цілому відповідає загальним принципам побудови, правилам формування державних видатків та їх розподілу за пріоритетними напрямками розвитку соціально-економічної системи, що використовуються в межах європейського співтовариства.

Видатки бюджету впливають на структурні зміни в економіці країни, життя суспільства, потенціал та поліпшення його якості, вирівнювання диспропорцій соціально-економічного розвитку територій. Рівень видатків бюджету повинен відповідати економічним можливостям суспільства, з урахуванням соціально-економічних чинників національного розвитку [5].

Показник ВВП в Україні продовжує залишатися на досить низькому рівні, що є значною проблемою, подолання якої є стратегічно важливим завданням для країни. Україна повинна підвищити свій рівень виробництва та експорту готової продукції, що

в майбутньому підвищить показник ВВП. Комплексна зважена макроекономічна політика, заснована на всебічному аналізі динаміки макроекономічних показників, дозволить вивести економіку України із кризового стану та покращити її соціально-економічне становище.

Література

1. Eurostat. Total general government expenditure. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00023/default/table?lang=en>

2. Ціна держави. Видатки. URL: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/>

3. Eurostat. GDP. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>

4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

5. Chugunov I., Makohon V., Krykun T. Fiscal policy and institutional budget architectonics. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2019. Vol. 5. No. 5. pp. 197-203

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики КНТЕУ Уманців Ю. М.

Хаджинова М. С., студентка, 1 курс, 6.03.073.040.19.1 група,
факультет менеджменту і маркетингу,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,
м. Харків

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В умовах інтеграції України у світовий економічний простір розвиток ефективного інноваційного підприємництва стає важливою складовою економічного зростання. Особливості господарського механізму нашої держави, локальні та глобальні фінансово-економічні кризові явища, внутрішні економічні та політичні проблеми не створюють належних умов та середовища для інноваційного підприємництва в Україні. Особливої актуальності проблема інноваційного розвитку набуває у вітчизняному машинобудуванні, яке ще має вагомий господарський потенціал,

розвинену структуру, але переживає тривалу економічну рецесію, що зумовлена, зокрема, трансформацією виробничих відносин [1]. Забезпечення інноваційного розвитку підприємств машинобудування є необхідною умовою їх становлення як високотехнологічних, конкурентоспроможних і економічно ефективних.

На сьогоднішній день багатогалузевий машинобудівний комплекс – потужний сектор промисловості України, який об'єднує понад 11 тис. підприємств, але щорічно втрачає свої позиції. В структурі національної економіки України машинобудування вже не відіграє визначальну роль. Якщо в 1991 році кількість працівників, зайнятих у машинобудівному комплексі, становила близько 28% від загальної кількості працюючих у країні, а частка продукції машинобудування становила 32% ВВП, то в 2019 році на цю галузь припадає 15% працюючих і 9,0% ВВП.

Технологічний рівень виробничих систем багатьох вітчизняних машинобудівних підприємств є низьким, має місце значний фізичний та моральний знос їх технічної бази – від 52 до 75 %. Це спричиняє високу ресурсо- та енергомісткість вітчизняної машинобудівної продукції, низьку конкурентоздатність і високу собівартість продукції, значне екологічне навантаження на довкілля і т.п. Тому інноваційний розвиток вітчизняного машинобудування є необхідною умовою технологічного оновлення виробничих галузей національної економіки і підвищення їх експортоспроможності – для збільшення кількості тих промислових підприємств, які працюють у перспективних з позицій виходу на ринки ЄС галузях [2].

Реалізація проектів інноваційного розвитку у машинобудівній галузі потребує значних інвестицій. Зважаючи на високу фондомісткість машинобудування, а також погіршення фінансового стану більшості машинобудівних підприємств у останні роки, таке оновлення є проблематичним без залучення стратегічних інвесторів. Однак, як показав аналіз інвестиційних процесів у останні роки, в машинобудування України спрямовується лише близько 2,0% капітальних інвестицій.

Негативними чинниками, що знижують рівень економічної функціональності та розвитку машинобудівних підприємств, в тому числі інноваційного є:

- державний вплив (недосконалість законодавства, часті зміни митного законодавства, високий рівень податків, відсутність пільгового режиму оподаткування для високотехнологічних

виробництв, відсутність державної цільової програми розвитку підтримки вітчизняного виробника та підтримки в створенні нової техніки та впровадження нових технологій);

- економічне середовище (висока ціна кредитних ресурсів, відсутність пільгового кредитування для високотехнологічних виробництв, низька інвестиційна активність, підвищення цін на енергоресурси, матеріали комплектуючі, нестабільність курсу валют);

- ринкова взаємодія (втрата традиційних ринків збуту, втрата постачальників, нестабільність попиту на продукцію, низький рівень платоспроможності замовників, тривалий процес та бар'єри доступу до нових ринків збуту);

- внутрішні економічні проблеми (високі витрати на виготовлення продукції, не відповідність продукції європейським стандартам, високий ступінь зносу технологічного обладнання, недостатність власних науково-конструкторських потужностей, недостатність висококваліфікованих кадрів, інженерного персоналу, конструкторів, технологів, недостатність працівників робітничих професій, внутрішні конфлікти).

Для подолання рецесії необхідне об'єднання зусиль як самих машинобудівних підприємств, так і органів державної влади. Розвиток машинобудування на інноваційній основі вимагає створення стимулів, необхідного інституційного забезпечення і відповідної державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності.

Для подолання становища вітчизняної машинобудівної галузі, подолання нею статусу сировинного додатка до високорозвинених країн, вкрай необхідно переорієнтувати інвестиційні потоки у галузі з високим рівнем наукомісткості продукції. При формуванні інвестиційних пріоритетів необхідно орієнтуватися на політику «технологічного поштовху», підтримуючи проекти інноваційного розвитку головних підприємств, що випускають продукцію кінцевого споживання. Це сприятиме інноваційному оновленню підприємств у взаємопов'язаних технологічних ланцюжках. Політика в галузі інноваційного оновлення та розвитку технологій має здійснюватися як з урахуванням потреб внутрішнього ринку, так і для нарощування експортної спроможності підприємств.

Література

1. Юхнов Б. Ю., Яшинов О.Л. Інноваційне підприємництво в машинобудівній галузі України та проблеми його державного

стимулювання. *Машинобудування*. 2013. № 12. С. 162-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mashbud_2013_12_28

2. Стадник В.В., Поліщук Т. А. Проблеми інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. № 3(1). С. 131-136.

3. Бояринова К.О. Проблеми економічної функціональності підприємства машинобудування в забезпеченні інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / К. О. Бояринова // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 1. С. 24-31.

4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності КНТЕУ Нікітіна А. В.

Хоменко К. Г., студентка, I курс, 9м група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ефективне функціонування ринку страхових послуг є важливою складовою національної економічної структури, адже забезпечує страховий захист суб'єктів господарювання від непередбачуваних ризиків та перетворює фонди неактивного капіталу в джерело інвестиційних ресурсів, які активізують реальний сектор економіки. Конкуренція регулювання ринку страхових послуг являє собою діяльність державного регулятора (антимонопольного відомства), спрямовану на розвиток страхової конкуренції з метою захисту від: зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єктами страхового підприємництва; антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів страхового підприємництва; антиконкурентних дій відповідних органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно господарського управління та контролю; недобросовісної конкуренції.

Ураховуючи європейський вектор інтеграції України, слід зазначити, що активи страхових компаній у ряді європейських країн складають до 70% коштів, які перебувають у банківській системі. За достатньо тривалий період еволюції такого ринку були опрацьовані суттєві вимоги до якості активів, тому страхова галузь в цих країнах є потужною складовою всієї фінансової системи. Частка страхування у ВВП розвинених країн Європи складає від 6 до 16%, а фінансування медичних галузей у ряді країн досягає 20% [1].

Станом на кінець 2019 р., не зважаючи на значну кількість страховиків, фактично на страховому ринку України основну частку страхових виплат (90%) забезпечують 234 страхових компаній ризикового страхування і 23 компаній зі страхування життя. Близько 200 страхових підприємств та не ведуть активної діяльності (сукупно на них припадає менш ніж 1% ринку) і навряд чи зможуть найближчим часом створити конкуренцію європейським компаніям [2].

Національна страхова система в Україні потребує модернізації, якій буде передувати формування ринку на засадах, притаманних функціонуванню розвинених країн ЄС. Кризові явища в національній економіці України зумовлюють потребу у пошуку шляхів прискорення формування ринку страхових послуг, використовуючи технічні інновації [3].

Державне регулювання є найбільш дієвим та ефективним механізмом контролю за ефективністю діяльності страхових компаній України.

Його необхідність зумовлена такими причинами: неефективна конкуренція на страховому ринку; потреба в запровадженні обов'язкових видів страхування за тими видами ризиків, які є невивідними для страхових компаній; забезпечення прозорості функціонування страхового ринку, законності діяльності страхових компаній та підтримка інформаційної відкритості ринку [4].

Україна взяла на себе зобов'язання наблизити законодавство у пріоритетних сферах соціально-економічного розвитку до законодавства ЄС, і зокрема у сфері економічної конкуренції. Загальні засади узгодження національних та європейських підходів конкурентної політики зафіксовано в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони.

Так, в ст. 254 Глави 10 «Конкуренція» цієї Угоди визначено важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних

відносинах. Сторони Угоди визнають, що антиконкурентні господарські практики та операції потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків та загалом зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі [5].

Завдання виходу на європейські ринки загострила проблему вжиття державних заходів для істотного підвищення конкурентоспроможності економіки та досягнення належних результатів реалізації конкурентної політики.

На розвиток конкуренції та рівень конкурентоспроможності суб'єктів страхової діяльності в Україні негативно впливають: низький рівень капіталізації страхового ринку; антиконкурентні узгоджені дії страхових компаній з певними суб'єктами господарювання; обмеження доступу на ринок інших страхових компаній; не конкурентоспроможність внутрішнього страхового ринку; складнощі у порядку ліцензування страхової діяльності; спотворення чи приховування інформації, встановлення великої кількості винятків при укладанні договорів страхування; введення споживачів страхових послуг в оману; неправомірне використання комерційної таємниці, яке має прихований характер, але часто використовується суб'єктами страхового підприємництва для отримання переваги у конкурентній боротьбі [1; 3].

Це істотно утруднює перспективи діяльності українських страхових підприємств на ринках країн-членів ЄС.

Європейський напрям конкурентної політики України підвищує актуальність проблеми забезпечення належної якості послуг національними страховиками, враховуючи, що страховому ринку, у порівнянні з країнами ЄС буде складно витримати підвищення конкуренції в умовах вільної торгівлі.

Вихід на траєкторію формування засад ефективної конкуренції на ринку страхових послуг в умовах європейської інтеграції України можливий лише у разі вдосконалення конкурентного регулювання: забезпечувати добросовісну конкуренцію, запобігати неправомірним обмеженням у страховому підприємстві, захищати інтереси страхових компаній і страхувальників від проявів монополізму й недобросовісної конкуренції; використовувати чесні методи протистояння з конкурентами.

Література

1. Пахненко О. М., Семенов А. Ю., Мілютіна М. О. Страховий ринок України та країн ЄС: порівняльний аналіз. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. с. 613-616.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>
3. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль, ТНЕУ, 2020. 568 с.
4. Руда О.Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020 . № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/57.pdf
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015 № 72/14 612/1 2980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики КНТЕУ Уманців Ю. М.

Циб К. В., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ХВОРОБИ ТУРИЗМУ ТА COVID-19

Міжнародні економічні відносини реалізуються через їх суб'єкти. До суб'єктів належать підприємства, фірми, держава, приватні особи, транснаціональні корпорації і транснаціональні банки, а також міжнародні організації. Особливістю міжнародних організацій як суб'єктів системи міжнародних економічних відносин є те, що вони, поряд з державними органами, є регуляторами цих відносин. Крім того, на відміну від державних органів, міжнародні організації виконують регулюючі функції на наднаціональному рівні. Як регулятори міжнародні організації мають великий вплив на розвиток і спрямованість міжнародних відносин, оскільки вони залучають в

упорядкований процес чимало держав. По суті, сьогодні майже немає в світі держави, яка не буда б членом якоїсь організації; більшість країн залучена зразу до декількох організацій [1]. Пандемія хвороби 2019 року (COVID-19) ставить глобальне співтовариство і сектор туризму перед серйозною проблемою. Всесвітня організація туризму (UNWTO) зміцнила співпрацю з Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). На даний момент туризм є одним із найбільш постраждалих секторів. UNWTO переглянула свій прогноз щодо міжнародних прибутків та надходжень на 2020 рік. Коли встановлюються обмеження на поїздки, UNWTO наголошує на важливості міжнародного діалогу та співробітництва, виклик COVID-19 також є можливістю показати, що солідарність може виразити себе через кордони.

До початку спалаху COVID-19, UNWTO прогнозував позитивне зростання на 2020 рік від 3% до 4%, а на сьогоднішній день маємо зниження на 20-30% відповідно до останніх новин (карантинні заходи, заборони подорожей та закриття кордонів у більшості країн Європи, на які припадає 50% міжнародного туризму, а також у багатьох країнах Америки, Африки та Близький Схід), тенденції в Азії та Тихому океані та тенденції попередніх криз (SARS 2003 та глобальна економічна криза 2009) надає наступну «перспективу» розвитку туристичного сектору [3].

Сектор туризму більше, ніж будь-яка інша економічна діяльність із соціальним впливом, покладається на взаємодію між людьми. Прямий внесок сектору «Подорожі та туризм» у 2018 році становив 2,8 трлн дол. США на світовому рівні. Це 10,4% від світового ВВП. (рис.1). Статистика WTTC відображує наступну структуру секторів економіки ВВП у світі :

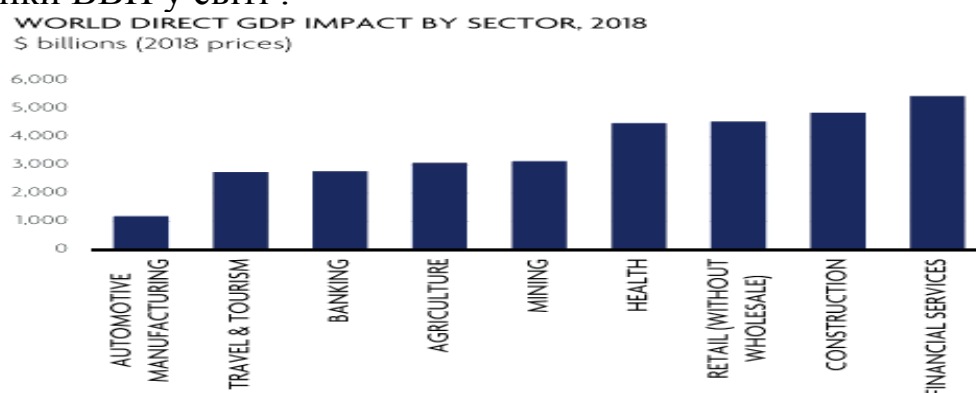

Рис. 1. ВВП: рекламування глобального Прямого сектору ВВП

Джерело: [5]

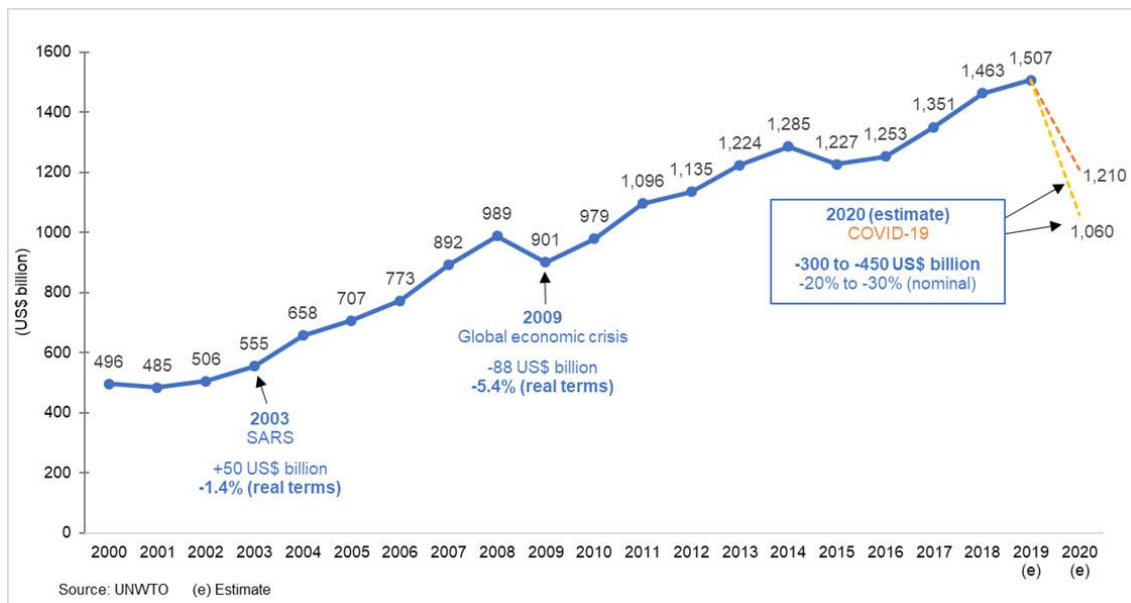

Рис. 2. Прогноз на 2020 рік - міжнародний дохід від туризму в усьому світі (у мільярдах доларів США)

Джерело: [2]

Оцінений глобальний вплив.

- 290 - 440 млн. – Зниження показника «Прибуття міжнародних туристів»;
- 5 - 7 років – «Втрата кількості туристів»;
- від 300 до 450 мільярдів доларів США –Експорт туризму (виручка);
- 1/3 від 1,5 трлн доларів США– Втрата експорту туризму;

У процесі розвитку подій пандемії був створений Глобальний Туристичний Кризовий Комітет до якого приєдналися найбільші світові організації. [4].

Найбільш стійкий економічний сектор з 10-річним безперервним зростанням 2010-2019 років, де 80% - це малі та середні підприємства. Тож, за оцінкою можливого впливу була запроваджена програма допомоги, яка дістала назву «Конкурс Healing Solutions», який стимулює учасників шукати нові способи і рішення в галузі охорони здоров'я, економіки і соціальної політики.. Важливе значення матимуть нові інноваційні способи відновлення туризму. Найбільш цікаві ідеї будуть реалізовані », пише UNWTO [5].

Цей конкурс є кроком вперед до сталого розвитку в умовах кризи.

Запуск (25 березня 2020 року), кінцевий термін подання заявок (15 квітня 2020 року), прес-реліз про кращі стартапи (20 квітня 2020 року), наступні кроки.

Література

1. Міжнародні організації: кредитно-модульний курс видання 3-тє, перероблене та доповнене, Київ ЦНЛ, 2009.
2. Всесвітня організація з туризму. URL: <https://www.unwto.org/fr/tourisme-covid-19>
3. SOUTENIR L'EMPLOI ET L'ÉCONOMIE GRÂCE AUX VOYAGES ET AU TOURISME. Appel à l'action pour atténuer l'impact socioéconomique de la COVID-19 et accélérer le redressement. URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-04/COVID19_Recommandations%20-%20FR.pdf
4. Всемирная организация здравоохранения. URL: <https://www.who.int/ru>
5. The World Travel & Tourism Council (WTTC). URL: <https://www.wttc.org/>

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінська Г. Я.

Шевченко А. В., студентка, 3 курс, БМТБ-1-17 група,
факультет економіки та бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ

ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ РИНКУ

Сучасні умови, в яких діють суб'єкти господарської діяльності, в тому числі і у сфері туризму, характеризуються загостренням не тільки геополітичних, міжнародних та інших протиріч, але і сповільненням темпів соціально-економічного розвитку, пов'язаного, в першу чергу, зі спалахом епідеміологічної ситуації у світі. Відповідно, до управління підприємствами висуваються більш

жорсткі вимоги, що обумовлено потребою не тільки врахування існуючих загроз та небезпек, але і розробки пост-кризових заходів.

У туристичній сфері небезпеки та загрози безпечному стану функціонування суб'єктів туристичної діяльності можна визначити як поняття, що характеризують процес, дію або явище, в результаті яких виникає можливість зниження конкурентоспроможності туристичного продукту, що призводить до зменшення попиту, що, у свою чергу, спричиняє зниження прибутків [3, с. 192]. Зокрема, основними небезпеками для функціонування суб'єкта господарювання туристичної галузі є такі чинники:

- неефективне управління, використання керівництвом застарілих або недієвих методів та інструментів;

- незнання керівництвом законодавчої бази, що регулює відносини у сфері туризму;

- відсутність використання ефективних комунікаційних технологій з партнерами, споживачами, державними органами та іншими контактними аудиторіями;

- вибір ненадійних партнерів [1, с. 30-31].

Отже, небезпеки за наявності відповідних умов перетворюються на загрози, які можуть призвести не тільки до зниження прибутковості, але й банкрутства суб'єктів господарювання туристичної галузі. При цьому слід зазначити, що загрози безпеці туристичного підприємства обумовлені, з одного боку, чинниками загальноекономічного характеру на макрорівні, що здійснюють негативний вплив на значну кількість суб'єктів господарювання туристичної галузі, а відтак, загрожують і національній економічній безпеці. Зокрема, це можливо підтвердити існуванням такого явища як банкрутство туристичних операторів та турагентств, кількість яких останніми роками зростає не тільки в Україні, але й інших країнах світу та, безумовно, може зростати й надалі за рахунок нинішньої ситуації у світі, адже зовнішні загрози також можуть бути відображені у формі епідемій, явищ стихійного лиха, техногенних аварій і катастроф, що можуть виникати поблизу туристичних об'єктів та місць відпочинку туристів і своїми вражаючими факторами загрозувати як безпосередньо споживачам турпродукту, так і туристичному підприємству. Особливий вид загроз для діяльності туристичних підприємств пов'язаний із геополітичною ситуацією як у межах однієї країни, так і всієї світової спільноти [2, с. 21]. Розбалансованість в діяльності органів державної влади на всіх

рівнях управління може сприяти створенню ситуацій з підвищеним ступенем ризику, як для туристичних підприємств, так і туристів.

Насамкінець відзначимо, що протягом останніх років туристичний бізнес є одним з найбільш динамічних секторів світової економіки, проте водночас, саме підприємства туристичної сфери виявились найбільш чутливими до економічної кризи, яка фактично стала логічним наслідком світового епідеміологічного спалаху.

Література

1. Коломієць Г.М., Гузненков Ю.Г. Категорія «ризиків» в дискусії сучасної економічної теорії. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Економічні науки.* 2010. № 921. С.29-34.

2. Костинець В.В. Маркетингові аспекти соціально-відповідального туристичного бізнесу. *Матеріали XVIII міжнародного наукового семінару «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи».* 2019. С.21-22.

3. Решетнікова І.Л., Сагайдак М.П. Вплив економічної кризи на поведінку вітчизняних споживачів і сприйняття інновацій. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2016. № 4. С. 191-205.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-економіки та туризму Київського національного університету технологій та дизайну Костинець В.В.

Шевченко Д. В., студент, 2 курс, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Світ охопила пандемія жорстокого і небезпечного коронавірусу, здатного вразити більшу частину людства і вбити десятки мільйонів людей. Тепер тільки від суворості заходів ізоляції, прийнятих у багатьох країнах, залежить кількість хворих і померлих, і те, як швидко вірус вичерпається — через кілька місяців чи навіть років. Новий вірус, який стартував наприкінці 2019 року з китайського міста

Вухань(Ухань), уже на початку березня перетворився на пандемію із сотнями тисяч заражених у різних країнах і тисячами загиблих. Епідеміологи вважають, що цей коронавірус небезпечніший за багато інших захворювань, з якими людство стикалося останні 100 років. Наприклад, якщо від сезонного грипу щороку помирає від 290 тис. до 650 тис. землян, то коронавірус за той самий період може забрати мільйони життів, припускають учені.

Коронавірус цілком можна сприймати як нокаутуючий удар для світової економіки, від якого важко буде оговтатись навіть найрозвиненішим країнам.

Україну також не минуть наслідки пандемії, адже наприкінці 1го тижня квітня кількість хворих на COVID-19 в Україні становить більше тисячі осіб, включаючи летальні випадки. За результатами опитування вітчизняного бізнесу, проведеного Спілкою Українських Підприємців(СПУ) лише 58% підприємств продовжують діяльність в умовах карантину. Також потрібно раціонально оцінювати ризик, адже штрафи за недотримання умов карантину для фізичних осіб-підприємців становлять 17000-51000 грн. або позбавлення волі терміном 6-18 місяців. [2, 3].

Тепер давайте розглянемо становище української економіки. У структурі українського бізнесу переважну більшість становлять мікро-, малі та середні підприємства. Визначити, яке саме підприємство перед нами можна за такими критеріями: кількість персоналу (на мікропідприємствах — не більше 10 осіб, малих — не більше 50, середніх — не більше 250); річний обіг грошових коштів (мікропідприємства — не більше 0,7 млн євро, для малих — 8 млн євро, для середніх — 40 млн євро); вартість активів (мікропідприємства — не більше 3,5 млн євро, для малих — 4 млн євро, для середніх — 20 млн євро).

Таблиця 1

Кількість мікро-, малих та середніх підприємств в Україні

Роки	Кількість підприємств, одиниць	Середні підприємства		Малі підприємства		Мікропідприємства	
		одиниць	у % до загальн ого показника	одиниць	у % до загально го показника	одиниць	у % до загального показника
2010	378810	20983	5,5	357241	94,3	300445	79,3
2011	375695	20753	5,5	354283	94,3	295815	78,7
2012	364935	20189	5,5	344048	94,3	286461	78,5

2013	393327	18859	4,8	373809	95,0	318477	81,0
2014	341001	15906	4,7	324598	95,2	278922	81,8
2015	343440	15203	4,4	327814	95,5	284241	82,8
2016	306369	14832	4,9	291154	95,0	247695	80,8
2017	338256	14937	4,4	322920	95,5	278102	82,2
2018	355877	16057	4,5	339374	95,4	292772	82,3

Джерело: [1].

Можна побачити, що найбільший відсоток становлять малі підприємства, адже не у всіх підприємств річний грошовий обіг перевищує 8млн євро. За даними, наведеними укрстатом, можна побачити, що з плином років кількість підприємств зменшується, натомість відсоток мікропідприємств та підприємств малого бізнесу зростає.

На даний момент, на мою думку, кількість підприємств буде дуже швидко скорочуватись. Постраждають усі, від ТНК та великих підприємств до мікропідприємств та локального бізнесу.

Під час пандемії різні галузі понесуть колосальні збитки. Для прикладу можна розглянути туристичні фірми. Раніше українці часто виїжджали закордон з різною метою: шопінг, подорожі, заробіток...

Зараз і по телебаченню, і в інтернеті, і навіть просто спитавши когось на вулиці щодо поїздки закордон, на тебе подивляться як на божевільного, адже всюди видніються закриті туристичні агенції, а в пресі кожного дня показують сюжети, типу: «Українські туристи масово відмовляються подорожувати до інших країн світу через коронавірус, бо вважають, що по інший бік кордону ризик захворіти значно вищий».

Як зазначають в бізнес-асоціаціях, оцифрувати потенційні збитки у зв'язку з пандемією фактично неможливо через складність прогнозування потенційних масштабів поширення вірусу в Україні.

Найбільше постраждають сфери бізнесу, на діяльність яких накладаються безпосередні обмеження у зв'язку з введенням карантинних заходів:

розважально-культурні заклади (театри, кінотеатри, виставки, різноманітні розважальні заходи, фітнес-клуби тощо) - від повної зупинки до спаду виручки на 50-80%;

готельно-ресторанний бізнес – ситуація майже аналогічна, оскільки вводиться обмеження на скупчення людей. Згідно з рішенням уряду допускається лише приготування їжі і доставка замовнику;

туристичні послуги – абсолютне падіння у період карантину у зв'язку із закриттям кордонів та міжобласного сполучення в межах України;

сфера надання косметологічних послуг – вже відчули спад відвідувачів більш ніж на 50%.

У зоні ризику: пасажирські перевезення, страхування, будівництво, недержавні освітні заклади тощо. Водночас, не зазнає суттєвих збитків торгівля продуктами харчування, медикаментами, засобами гігієни, інтернет-торгівля та доставка товарів до споживача [2].

У підсумку можна сказати, що чисельність підприємств малого та середнього бізнесу скоротиться, а більшість з них буде переобладнано на інші галузі торгівлі, не такі вразливі до пандемії. Але, за правильної економічної стратегії, Україна зможе подолати загрозу Дамоклева меча, а саме фінансової кризи.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm
2. Інтернет-видання «Економічна правда». URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/>
3. Інформаційний портал МІСТО. URL: <https://mi100.info/>
4. Інформаційний портал Укррудпром. URL: <http://ukrrudprom.com/>
Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінська Г. Я.

Щербаков І. О., студент, 2 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ТА УКРАЇНИ

Сьогоднішня ситуація у світі, яка склалася під час пандемії COVID-19 та нафтових воєн, погіршується ще більше в Україні через політичну та економічну нестабільність. Саме з цих причин Україна

звернулася по чергову допомогу до міжнародних фінансових організацій, зокрема до Міжнародного валютного фонду.

МВФ є спеціалізованою установою ООН. Його було засновано у 1945 році для сприяння монетарному співробітництву. Одна виділити такі завдання:

1. Надання коштів для покриття дефіциту платіжного балансу країн-учасниць.
2. Підтримка стабільного валютного курсу.
3. Допомога в організації багатосторонньої системи платежів.
4. Сприяння розвитку міжнародної торгівлі та валютних відносин.
5. Підтримка рівноваги платіжних балансів країн.

Можна зазначити, що останнім часом діяльність МВФ набула деяких змін. Зараз вона, по-більшій частині, не регулює міждержавні валютно-фінансові відносини, а консультують країни, що розвиваються.

Кожній новій фінансовій програмі підтримки передують низка умов, які МВФ вимагає прийняти урядом країни позичальника. До таких умов можна віднести соціальні ініціативи української влади, реформи у сфері оподаткування, підвищення ціни на газ для населення, проведення пенсійної реформи, скорочення дефіциту бюджету та інші. Такий підхід до кредитування можна розглядати як у позитивному, так і негативному світлі. Пред'явлення умов кредитування країні-позичальнику стимулює її економічний розвиток та фактично є гарантом повернення боргу. З іншого боку, таке явне втручання у економіку країни-позичальника позбавляє її економічної свободи та самостійності, що негативно відображається на політичній ситуації потенційного боржника. Можна прослідкувати зміну ролі Фонду з МВФ як фінансового посередника в МВФ, як контролюючий та регулюючий орган міжнародної влади [1].

Зараз МВФ є одним із головних фінансових партнерів України. Ми співпрацюємо з цією установою починаючи з 1994 року.

Відносини МВФ з Україною, як і з іншими пострадянськими республіками, будуються відповідно до трьох типів програм .

Програму першого типу створено спеціально для цих країн та країн Східної Європи. Вона є своєрідною підготовчою програмою, відносно простою у своїх вимогах. Виконання такої програми не потребує складного інвестиційного апарату в країні. Це первісна програма – програма системної трансформації економіки (Systemic

Transformation Facility – STF), реалізація якої дає змогу країні і Фонду співпрацювати.

Наступний крок – це досить стандартна програма, яка має назву «стенд-бай» (Stand-by). Це програма короткострокового фінансування. Як правило, вона триває від 12 до 13 місяців і спрямована на здійснення першочергових заходів, необхідних для досягнення макроекономічної стабілізації.

Після реалізації цієї програми країна може укласти з МВФ угоду про програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF). Вона розрахована на три роки і спрямована на закріплення досягнень початкової стабілізації за програмою «стенд-бай». Одночасно значно більше уваги приділяється структурним змінам в економіці, тим елементам, які становлять основу подальшого економічного зростання.[2]

Підбиваючи підсумок, можемо сказати, що як і будь-яке інше явище в нашому світі, кредитування від МВФ має і погані і гарні сторони.

Так за кожен транш від МВФ, Україна має проводити реформи, що є умовами для його отримання. Тобто МВФ все ж таки сприяє реформуванню у нашій країні, але за якість проведення такого роду реформуваль, звісно, ніхто не відповість.

Також, під впливом МВФ було запроваджене Антикорупційне бюро. Та в нашій країні все ж таки почалися певні зрушення в сторону боротьби з корупцією.

За рахунок кредитних коштів наша країна може наповнювати золотовалютні резерви Національного банку.

Але ж є і погані моменти. Наприклад, впровадження пенсійної реформи, закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» та закону про «Банки і банківську діяльність» призвели до різкого росту соціального невдоволення. Стрімке зростання зовнішнього боргу, до якого ставляться не так нейтрально, як до державного боргу США, все ж таки це руйнує імідж країни, та збиває позиції України на міжнародній арені.

З вищенаведеного матеріалу можемо зробити висновок, що співпраця з Міжнародним валютним фондом, безумовно, має позитивну тенденцію для нашої країни. Але, як показує практика, дана міжнародна організація більшою мірою лобіює інтереси своїх головних країн-учасниць, зокрема це країни ЄС, Японія, Китай та США. Які, на мою думку, не дуже зацікавлені у економічному

розвитку України. Реформи, на яких наполягає МВФ, не ведуть до покращення життєвого рівня населення, або ж стрімкого росту ВВП, а швидше призведуть нашу країну до стану дефолту, за який ми всі так турбуємося зараз.

Література

1. Гришина Л., Карась П., Черешня В. Україна та Міжнародний валютний фонд: перспективи співпраці. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5840/Poznakhivska.pdf?sequence=1>

2. Полагнин Д.Д. Співробітництво України та Міжнародного валютного фонду: переваги і недоліки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8. Ч. III. С. 13-15.

3. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/en/>

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В.А.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА З ПРАВОВІ ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Арман В. І., студент, 1 курс, 16 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємництво – це особливий вид діяльності, який обов'язково пов'язаний взаємовідносинами з держорганами. Злочинність у сфері підприємницької діяльності – таке явище, яке, постійно змінюється. Це впливає з того, що зміна, наприклад, економічної політики держави, поява раніше невідомих областей знань або нових галузей господарства може привести до закріплення в Особливій частині Кримінального кодексу України незйомих раніше злочинів (криміналізація) або, навпаки, видалення тих, що вже не є такими (декриміналізація). Разом з тим, завжди зберігається група діянь (вбивства, крадіжки, розбої і деякі інші), які у всіх суспільствах визнаються злочинами – це і є ядро злочинності.

Наукові дослідження цих проблем на стикові кримінального права та криминології здійснювали Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, В.Б. Волженкін, В.В. Голіна, Л.М. Давиденко, І.М. Даньшін, Г.В. Дашкова, А.І. Долгова, А.П. Закалюк, В.С. Зеленецький, А.Ф. Зелінський, І.І. Карпець, Ю.Г. Козлов, М.Й. Коржанський, О.М. Костенко, В.М. Кудрявцев, А.Н. Ларк, М.І. Панов, Е.Ф. Побігайло, І.І. Рогов, В.І. Філонов, В.І. Шакун та інші вчені.

Мета дослідження – аналіз сучасних тенденцій злочинності в сфері підприємницької діяльності в Україні як важливої умови розробки стратегії протидії зазначеному виду злочинності.

Отже, у сучасній науці немає прямих доказів про те, що злочинність пов'язана з економічним розвитком суспільства. І загальний рівень злочинності в розвинених країнах та таких, що розвиваються приблизно однаковий. Разом з тим, в розвинених країнах саме «майнова» злочинність у сфері економіки виходить на перший план. Таким чином, можна зробити висновок про криминогенність самого економічного розвитку.

Прогнозоване зростання злочинності в сфері економіки триває і в даний час. Слід зазначити, що недоліки сучасного аналізу злочинності характерні для багатьох країн. Головним же недоліком є латентність, тобто недооблік фактичного рівня злочинності через небажання жертви звертатися в правоохоронні органи або через відмову в реєстрації злочину. І це відноситься не тільки до «економічних» злочинів. У зв'язку з чим, в деяких розвинених країнах вже навчилися використовувати альтернативні, більш якісні джерела інформації – індивідуальні віктимологічні опитування населення про те, чи були вони жертвами злочинів за певний період часу і як часто[1]. Так, наприклад, у Великобританії, крім щорічно видаваних збірок врахованої злочинності, виробляються опитування населення за програмою Британського огляду злочинності (TheBritishCrimeSurvey – BCS). В результаті цих опитувань виявилось, що фактична злочинність майже в 4 рази більше врахованої.

Для вироблення ефективних, науково-обґрунтованих і раціональних методів боротьби зі злочинністю, як загальнокримінальної, так і в сфері підприємницької діяльності, необхідно не тільки знати її справжні масштаби, а й проводити фундаментальне вивчення і узагальнення соціальних наслідків злочинності, її вплив на криміногенність суспільства, а також проводити систематичний аналіз кримінального законодавства [2].

Загальновизнано, що ситуація, яка склалася в країні, у багатьох випадках дуже ускладнює законотворчу підприємницьку діяльність, а в ряді випадків і практично унеможлиблює її. Опитування підприємців в різних регіонах країни раз по раз показують, що більшість респондентів вважають в існуючих умовах неможливим успішне ведення бізнесу без порушень законодавства.

Цим багато в чому обумовлено і розширення кримінального насильства в рамках такої категорії осіб. З огляду на масштаби тіньової складової, доходи від якої частково присвоюються організованою злочинністю, свідчать про те, що бізнес, в тому числі малий, є одним із стабільних джерел її фінансування. Важливим фактором є і те, що боязнь можливої розправи, заподіяння більшого збитку утримує багатьох підприємців від звернення до державних органів про захист навіть при наявності очевидних загроз їхній безпеці.

Закономірно, що і в міжнародних рейтингах індекси ділової та інвестиційної привабливості України в переважній більшості випадків тільки погіршуються. Особливе значення для об'єктивного аналізу

ситуації, що складається в корпоративному середовищі нашої країни, мають опитування підприємців і численні досить авторитетні рейтинги, такі, зокрема, як: Індекс якості та ефективності державної влади (FreedomHouse, з 1997 року), Індекс верховенства закону (Інститут Світового банку, з 1996 року), Індекс ефективності роботи уряду (Інститут Світового банку, з 1996 року), Індекс сприйняття корупції (TransparencyInternational, з 1995 року), Індекс відкритості держслужб та управління держвласністю (CenterforPublicIntegrity, з 2003 року), Індекс розвитку антикорупційних механізмів і верховенства закону (CenterforPublicIntegrity, з 2003 року), Індекс непрозорості (KutzmanGroup, з 2001 року) та інші[3].

В останні роки штучна криміналізація бізнесу в Україні за своїм характером і масштабами склалася в явище, яке в силу своєї системності стало сприйматися учасниками економічних відносин як інструмент державного управління економікою. Це явище стало являти собою систему відносин, яка пронизує всі структури нашої держави і суспільства, паралізуючи ефективний розвиток приватних компаній, підриваючи конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Разом з тим, причини цього треба шукати в форсованих темпах роздержавлення, приватизації і швидкоплинної лібералізації економічної діяльності. Виходить замкнуте коло. Розширення економічної свободи, розвиток конкуренції, підвищення ефективності держави, поліпшення інвестиційного клімату, оптимізація податків, посилення фінансової дисципліни в бюджетній сфері – і необхідність в посиленні переслідування підприємців у формі кримінального покарання може виявитися незатребуваною.

Таким чином, держава зобов'язана зайнятися створенням найкращих умов для підприємництва та інвестицій. Безумовно, воно не повинно втрачати контроль над бізнесом. Але йому не варто також займатися зайвим втручанням в процес прийняття приватних комерційних рішень, а навпаки – допомагати, спрощувати і робити доступним цей процес.

Література

1. Смирнов А.А. Кримінологічна характеристика злочинів у галузі господарської діяльності. Науковий вісник. – К. Національна академія внутрішніх справ України, 2000. № 3.– С. 284-289.
2. Управление изменениями. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.management.com.ua/ct/ct028.html>.
3. Дунас М.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення

запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. Юридичний бюлетень. №7. 2018. 170-176.

4. Юртаєва К. В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації економічної злочинності в Україні. 2018. №2 (19). – С 109-119.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Корягіна А.М.

Баранишина Л. В., студентка, 1 курс, 7м група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОМЕРЦІЙНА РОЗВІДКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах інформація є визначальним чинником діяльності будь-якої організації. Від достовірності, надійності та своєчасності її отримання та використання багато в чому залежить успішність функціонування підприємства. Відсутність необхідної інформації унеможливорює роботу як окремих підрозділів, так й усього підприємства в цілому.

З метою отримання необхідної інформації та її аналітичного оброблення здійснюється комерційна розвідка, яку проводять суб'єкти підприємництва.

Комерційна, та інші види сучасної розвідка неможливі без застосування досконалих, технічних засобів. Застосування нових технологій значно розширює можливості отримання потрібної інформації. Технічні канали витоку є надто важливими, адже майже половина відомостей отримуються внаслідок використання цих технологій. Широко застосовуються спеціальні системи отримання даних з провідних каналів, комп'ютерних програм та інших джерел інформації [1, с. 167].

Комерційна розвідка є однією із складових економічної безпеки країни. Економічна розвідка, як одна із сфер таємної діяльності по

збору, аналізу, зберіганню та використанню важливої конфіденційної інформації, охоплює всі сфери ринкової економіки та контролює всі види ринкових відносин.

Комерційна розвідка є тим самим інструментом, який дозволяє на основі поєднання інформації про стан конкурентного середовища (конкурентів, партнерів, продуктів, технологій тощо), методів і технологій аналізу (конкурентного, стратегічного, фінансового) довести або сформулювати певну ринкову цінність для компанії (в продуктах, методах, стратегіях, партнерствах тощо) – це або забезпечення безпеки або конкурентних переваг [2, с. 231].

Під комерційною розвідкою слід розуміти діяльність, спрямовану на забезпечення та підтримку стратегії успішного ведення справ комерційного підприємства, яка здійснюється з метою досягнення переваги над потенційним конкурентом, а також виявлення нових можливостей і ділових ризиків.

Об'єктами комерційної розвідки є явища, предмети, суб'єкти, на які спрямована увага сил комерційної розвідки. До них належать події на ринку, суб'єкти ринку (партнери, клієнти, конкуренти), продукція, технології виробництва, громадські об'єднання, трудові колективи, професійні форуми, збори, конференції тощо [3, с. 74].

Комерційна розвідка спрямована на дослідження витрат, менеджменту, маркетингу, фінансів підприємства, регіону, галузі, країни, де особлива увага приділяється розробкам продуктів, організації реклами, продажів, ринків конкурента.

Насамперед комерційна розвідка забезпечує керівництво підприємства інформацією, необхідною для превентивного ухвалення рішень. Це збирання інформації, її класифікація, аналіз, прогноз розвитку ситуації, підготовка рекомендацій керівництву.

Завданнями комерційної розвідки є встановлення складу, основних характеристик та особливостей поведінки конкурентів суб'єкта підприємництва на ринку; визначення сильних і слабких сторін конкурентів, умов і можливостей створення ними загроз діяльності суб'єктам господарювання; виявлення суб'єктів, діяльність яких становить загрози суб'єкту підприємництва, застосування можливих способів проти дії такої діяльності; моніторинг інформаційного середовища суб'єкта господарювання, виявлення ознак, що можуть загрожувати його діяльності; інформаційне супроводження та підтримка реалізації управлінських рішень і проведення комерційних операцій та ін. [3, с. 32].

Створюючи ефективну систему керування компанією, наймаючи висококваліфікованих працівників та маючи найновіші технічні засоби для ведення бізнесу не принесуть бажаної цілі в розвитку підприємства, якщо керівництво компанії не здатне виявляти й попереджати ризики та загрози, що можуть вплинути на економічний її економічний стан. З цією метою створюються під розділи комерційної розвідки. Зазвичай такі підрозділи розташовуються у відділі стратегічного планування та підпорядковуються безпосередньо керівництву. Ефективність підрозділу комерційної розвідки залежить від завдань, які перед нею ставить керівництво компанії. Доцільніше використовувати такі підрозділи для інформаційної підтримки планування компанії та не включати їх до складу кожного самостійного відділу, що знаходяться не у прямому підпорядкуванні верхівці управління [4, с. 381].

Важливим етапом здійснення комерційної розвідки є перевірка, аналіз та оброблення інформації. Аналітики мають здійснити діагностику безпеки підприємства, згрупувати отримані результати діагностики за станом безпеки, ризику, загрози чи небезпеки залежно від інтенсивності дії негативних факторів впливу за окремими функціональними елементами діяльності, проаналізувати достовірність інформації, порівнюючи стан різних підсистем. Отримана будь-яким методом інформація потребує аналітичної перевірки та оцінки. Ступінь достовірності інформації, отриманої ззовні, залежить від надійності джерела й того, звідки надійшла інформація до джерела [5, с. 88].

Отже, комерційна розвідка спрямована на отримання стратегічної конкурентної переваги підприємства на ринку над існуючими і потенційними конкурентами шляхом збору та оброблення інформації про них. Система комерційна розвідки дає змогу інформувати керівництво про діяльність та перспективи розвитку конкурентів, попереджати загрозам та сприяти розробленню стратегічних і маркетингових програм та ін.

Література

1. Керницький І. С., Божко З. Б., Копитко М. І. Конкурентна розвідка підприємств : курс лекцій. Львів : Прес, 2015. 338 с.
2. Москаленко Н. О., Леонова Ю. О. Теоретичні підходи до конкурентної розвідки та особливості її аналітичного забезпечення. *Проблеми економіки*. 2018. № 2(36). С. 228–234.

3. Крегул Ю. І., Зубок М. І., Банк Р. О. Комерційна розвідка та внутрішня безпека на підприємства на підприємстві : навч. посіб. Київ : Київ нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 176 с.

4. Крутов В. В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємства. Київ : Фенікс, 2008. С. 381.

5. Березин І. Промислове шпигунство, конкурентна розвідка, бенчмаркінг й етика цивілізованого бізнесу. *Практичний маркетинг*. 2015. № 101. С. 85–89.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Петлюк Ю. С.

Басиста Я. С., учениця, 1 курс, клас іноземної філології,
Ніжинський обласний педагогічний ліцей
Чернігівської обласної ради,
м. Ніжин, Чернігівської області, Україна

ДЕФІНІЦІЯ «БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ

В Україні увага науковців-представників різних галузей права, а також соціології, політології, економіки та інших суспільно-політичних наук є постійною до дефініції «безпека» та тяжіє до постійного удосконалення. Дану дефініцію визначають з різних точок зору. Зокрема, з позиції ризиковості безпека представляє собою відсутність неприпустимого ризику, який пов'язаний з можливими збитками. Якщо врахувати системний підхід, то безпеку можна представити як «сумісну дію низки чинників, що не призводять до загального погіршення системи» [1, с. 135].

Аналізуючи безпеку як комплексну категорію підприємницької діяльності, що є *метою* даного дослідження, слід звернути увагу на існуючу у вітчизняній науці позицію про те, що «розвиток виробничої діяльності в повній мірі супроводжує система численних ризиків, невизначеність та непередбачуваність яких найчастіше стає фактором, що впливає на позитивний результат діяльності [2, с. 13].

Отже, здійснимо аналіз дефініції «безпека підприємницької діяльності», використовуючи окремі норми чинного вітчизняного законодавства та наявних в юридичній науці авторитетних позицій.

Відповідно до ст. 42 конституції України кожна особа має право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, не правомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція [3]. Забезпечення органами державної влади права на безпеку – одна з найбільших соціальних цінностей згідно зі ст. 3 Конституції України, що спонукає державу дбати про захищеність фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб [4, с. 16]. У зв'язку з цим важливе значення має розкриття поняття «безпека підприємницької діяльності» в законодавстві України та юридичній науці.

Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. визначено основні засади державної політики, спрямованої на захист національної безпеки України, національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Подано визначення термінів «воєнна безпека», «громадська безпека і порядок», «державна безпека», «національна безпека України», «національні інтереси України», «загрози національній безпеці України» та ін. В юридичній науковій літературі аналізується поняття та юридична природа поняття «економічна безпека». На думку українського дослідника Є.М. Білоусова економічна безпека є стабільним економічним станом суб'єктів господарювання, який характеризується здатністю упереджувати та усувати небезпеки господарській діяльності цих суб'єктів за допомогою господарсько-правових засобів, визначених законодавчо [5, с. 92].

Поняття «безпека підприємницької діяльності» вченими розглядається як комплекс організаційно-правових, техніко-технологічних, виховних, фінансових і спеціальних заходів, спрямованих на виявлення, запобігання і припинення загроз у процесі забезпечення ефективного функціонування підприємства [3, с. 17]. Український вчений В.І. Курило зазначає, що послуги з охорони власності та громадян визначаються як вид господарської діяльності, який за суб'єктним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами і здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативно-правових актів або державних ліцензій на право надання послуг з охорони власності, крім окремих особливо важливих об'єктів права державної власності та охорони громадян [6, с. 17].

Дослідники М.В. Білошкурський та Н.В. Білошкурська, проаналізувавши теоретичні аспекти економічної безпеки підприємств, систематизують основні підходи щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства», зокрема, захисний, еволюційний, стратегічний, системний, синергетичний та гармонізаційний підходи [7, с. 87] та визначають економічну безпеку підприємства як стан його захищеності від негативного впливу чинників зовнішнього і внутрішнього походження, що досягається шляхом ефективного використання виробничих ресурсів, адаптації до змін, розробки та реалізації стратегічних напрямів розвитку для забезпечення стійкого функціонування та гармонізації власних інтересів з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища [7, с. 88].

Підводячи підсумок теоретико-правового аналізу дефініції «безпека підприємницької діяльності, на підставі аналізу нормативно-правових актів та окремих наукових позицій, приходимо до узагальнення про те, що дана категорія уособлює у собі комплекс нормативно закріплених та охоронюваних державою заходів або дій, що забезпечують недопущення та оперативне реагування та відповідні загрози (економічні, соціальні, політичні, епідеміологічні, кліматичні тощо) заради безпечного функціонування, діяльності, забезпечення суспільно-економічних потреб та отримання власного прибутку суб'єктами підприємництва.

Література

1. Піддубна Д.С., Шеховцова В.В., Куракін О.М. Економіко-правова безпека суб'єктів органічного господарювання: підручник; за заг ред. Гетьмана А.П. Київ: ВД «Дакор», 2019 364 с.
2. Курило В.І., Мушенок В.В., Риженко О.С. Податкові ризики сільськогосподарського виробництва в Україні : фінансово-правова характеристика: монографія; за заг. ред. В.І. Курила. Ніжин: НДУ ім.. М. Гоголя, 2017. 191 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 09.04.2020 р.)
4. Крегул Ю.І., Банк Р.О. Безпека підприємницької діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 240 с.
5. Білоусов Є. М. Юридична природа економічної безпеки як категорії господарського права. Європейські перспективи. 2013. № 12. С. 88-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_12_17

6. Курило В.І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2002. С. 17.

7. Білошкурська Н.В., Білошкурський М.В. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2. С. 85-89.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри політології, права та філософії НДУ імені Миколи Гоголя Дудченко О.С.

Ворошилова А. Л., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Вінниця

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

У період глобальної економічної кризи тема реформації законодавства є актуальною, крім того аналіз практики демонструє відсутність дієвого механізму боротьби з кримінологічними ризиками в сфері підприємництва, а тому для впровадження ефективного та якісного реформування механізмів забезпечення економічної безпеки в сфері підприємництва, необхідний ґрунтовний аналіз наявних проблема та подальша розробка необхідних змін.

Проблеми кримінальної відповідальності за господарські злочини досліджували: П. П. Андрушко, А. М. Бойко, Б. В. Волженкин, Д. Л. Виговський, К. А. Голдзіцький, Н. О. Гуторова, О. О. Дудоров, М. Д. Дякур, В. М. Киричко, Н. О. Лопашенко, О. І. Перепелиця, О. Е. Радутний, Г. А. Русанов, О. Б. Сахарова, С. І. Селецький, Є. Л. Стрельцов, Я. В. Ступник, М. В. Талан, В. Я. Тацій, А. В. Шевчук, А.М. Яковлев та інші вітчизняні та зарубіжні вчені [1, с.184].

Аналізуючи склади кримінальних правопорушень, що передбачають кримінальну відповідальність за правопорушення у сфері фінансів, слід відзначити певну асиметричність встановлених видів та розмірів покарань за окремі види таких правопорушень. Наприклад, виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підrobлених грошей, державних цінних

паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (стаття 199 Кримінального кодексу України – далі КК України), де монопольному праву держави на емісію грошових знаків завдається шкода, передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до семи років [2].

Разом з тим, схоже діяння у вигляді підробки документів на переказ, платіжних карток чи інших засобів доступу до банківських рахунків, електронних грошей, а так само придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту підроблених документів на переказ, платіжних карток або їх використання чи збут, де шкода, незалежно від її розміру, завдається комерційній фінансовій установі або їх клієнту, передбачає покарання у вигляді карається штрафом від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 51000 грн до 85000 грн), що дозволяє говорити про незабезпечення такого завдання кримінального закону як запобігання злочинам. Адже за теперішніх обсягів коштів, що містяться у документах на переказ, платіжних картка, банківських рахунках дозволяє вести мову про досить незначний розмір покарання та практичну відсутність «кари» за вчинення цього злочину для злочинця, що була б достатня для попередження вчинення нових злочинів цією особою або іншими особами, адже претензії держави кримінально-правового характеру – це не критично велика сума коштів та один рік наявності стану судимості. При цьому, факт погашення завданих збитків потерпілій особі, окрім як на розмір кримінального штрафу, на інші кримінально-правові наслідки засудження, не впливає, та, за відсутності майна, на яке може бути звернуто стягнення, може перетворитися на безнадійний борг.

Певна невідповідність суспільній небезпечності діяння та виду і розміру покарання, на нашу думку, прослідковується у складі злочину, що міститься у ст.212 КК України, де умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, - карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Таким чином, особа, ухилившись від сплати податку на суму від 3153000 грн до 5255000 грн, може бути покарана: або штрафом від 51000 грн до 85000 грн, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. У випадку застосування останнього виду покарання, особа може бути позбавлена юридичного статусу, проте продовжувати таку діяльність фактично, здійснюючи керівництво афілійованими особами.

Така ж невідповідність суспільної небезпеки та завданих збитків порівняно з потенційним покаранням прослідковується у злочинів, за який передбачена кримінальна відповідальність у ст.212-1 КК України. Особа, ухилившись від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування на суму від 1051000 грн до 3153000 грн, може бути покарана: або штрафом від 17000 грн до 34000 грн, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Таким чином, можна констатувати той факт, що викладені обставини у комплексі з декриміналізацією фіктивного підприємництва, відповідальність за яке передбачалася ст.205 КК України, фактично унеможливають ефективну протидію кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування [3]. Адже застосування схеми створення значної кількості фіктивних підприємств без перевищення кримінально караного розміру ухилення від сплати податків чи єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування унеможливорює кримінального переслідування суб'єктів даних схем.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що проблема кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері фінансів є досить складною та потребує концептуального підходу до питання вдосконалення. Очевидно, що таким змінам має передувати глибинний, комплексний науковий аналіз чинного законодавства та напрацювання науковою спільнотою обґрунтованих концептуальних змін, що можуть відбуватися поступово у вигляді реалізації певної концепції у цій сфері.

Література

1. Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство та право*. №11. 2017р., С.184-189. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/11/40.pdf>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001р. № 2341-III// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, №25-26, ст.131.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес: Закон України від 18.09.2019р. № 101-IX// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2019, №40, ст.219.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-20#n7>
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Гриценко А.В., студентка, 1 курс, клас іноземної філології,
Ніжинський обласний педагогічний ліцей
Чернігівської обласної ради,
м. Ніжин,

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Рух нашої держави до європейського соціально-економічного простору нерозривно пов'язаний з удосконаленням правового регулювання суспільних відносин. Подолання кризового стану, у якому перебуває економіка України, неможливе без удосконалення вітчизняними органами державної законодавчої влади принципів формування нормативно-правових актів системи законодавства.

Для України, удосконалення принципів забезпечення безпеки підприємницької діяльності наразі залишається важливою складовою частиною проблеми правового регулювання суспільно-економічних відносин та стане важливим чинником забезпечення подальшого існування та розвитку підприємницької активності у нашій державі в сучасних світових соціально-політичних умовах, сформованих досить складним санітарно-епідеміологічним станом.

Загальнотеоретичні та галузеві аспекти принципів права були предметом дослідження українських науковців: А.М. Колодій–загальнотеоретичні аспекти принципів права; В.Б. Авер'янов,

Г.В. Атаманчук, В.Я. Малиновський та інші досліджували принципи державного управління тощо. Окремо зазначимо, що представниками школи безпекознавства Київського національного торговельно-економічного університету досліджували безпосередньо принципи забезпечення безпеки підприємницької діяльності Ю.І. Крегула та Р.О. Банка [1]. Протягом останнього десятиліття В.В. Мушенко звертав увагу на окремі питання зазначеної проблематики, зокрема: формування принципів вітчизняного податкового законодавства [2] та державної податкової політики [3], а також принципів податкового регулювання окремих галузей економіки України [4].

Виходячи із зазначеного вище, *метою* даного дослідження є аналіз принципів забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні та спроба надати пропозиції щодо удосконалення даного елементу суспільно-політичних відносин.

Отже, вчені принципи забезпечення безпеки підприємницької діяльності з адміністративно-правової точки зору можна розподілити на три групи: загальноправові, спеціальні та конкретно визначені [1, с. 39]. Серед загальноправових принципів в юридичній науці виокремлюють такі принципи: законність; розподіл влади; об'єктивність; керованість; рівність перед законом; пріоритет прав та свобод людини і громадянина; демократизм нормотворчості й реалізації права; публічність; контрольованість; взаємна відповідальність держави і людини; гуманізм і справедливість у відносинах між державою і людиною [1, с. 39].

Конституція України гарантує кожній особі право на заняття підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом [5]. у перекладі з латинської мови слово «принцип» означає початок, вихідне положення, найбільш загальні правила поведінки. господарський кодекс України визначає принципи господарювання та принципи підприємницької діяльності.

Відповідно до ст. 6 Господарського кодексу України загальними принципами господарювання в Україні є: забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; захист національного

товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [6].

Згідно зі ст. 44 Господарського кодексу України підприємництво здійснюється на основі: вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності; вільного найму підприємцем працівників; комерційного розрахунку та власного комерційного ризику; вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом; самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд [6].

Як висновок, слід зазначити, що першочерговим та основоположним принципом побудови та призначення системи забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні повинен стати, покладений в основу законодавства ЄС, принцип, сутність якого полягає у тому, що будь-яка підприємницька діяльність проводиться тільки в суворій відповідності з законами, а розв'язання спорів між суб'єктами підприємництва та між ними і державою (в особі уповноважених державних органів виконавчої влади) має здійснюватися компетентними та судовими органами, публічно, з урахуванням пріоритетності прав і свобод людини.

Література

1. Кругул Ю.І., Банк Р.О. Безпека підприємницької діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 240 с.
2. Мушенко В.В., Березюк А.Ю. Щодо принципів формування податкового законодавства України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природо користування України: Серія «Право», 2012. Вип. 173, ч. 3. С. 184–189.
3. Мушенко В. В. Формування основних принципів державної податкової політики України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки». 2017. № 5 (5). С. 30–34.
4. Мушенко В.В. Принципи діяльності держави щодо фінансової підтримки сільського господарства. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. №7. С. 91–98.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 09.04.2020 р.)

6. Господарський кодекс України від 10.01.2003 р. № **436-IV**. Редакція від 02.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 09.04.2020р.)

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри політології, права та філософії НДУ імені Миколи Гоголя Дудченко О.С.

Дзюбенко С. Д., студентка, II курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ЗА ТА ПРОТИ

Тема грального бізнесу є актуальною вже протягом багатьох років. Наразі ця сфера заборонена на законодавчому рівні, та, все ж, широко розповсюджена в Україні, а отже, перебуває у тіншовому секторі. Це згубно впливає як на економіку країни, так і на суспільство загалом.

15 травня 2009 року Верховною Радою України було прийнято ЗУ “Про заборону грального бізнесу в Україні”. Відповідно до цього нормативного акта Кримінальний кодекс було доповнено статтею 203-2 “Зайняття гральним бізнесом”, яка криміналізувала дану діяльність. На жаль, це не допомогло цілком убезпечитись від азартних ігор, а навпаки спровокувало активізацію цієї діяльності. Так, до недавнього часу чи не на кожному кроці можна було спостерігати так звані “державні лотереї” та інші подібні заклади, які і ставали місцями для зайняття забороненим гральним бізнесом.

У грудні 2019 року Кабінет Міністрів України заборонив займатися гральним бізнесом під виглядом державних лотерей. Так, Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков заявив, що на виконання рішення уряду, всі гральні заклади припиняють функціонування від 20 грудня 2019 року. За даними Національної поліції станом на 21 грудня 2019 року припинено діяльність 5300 гральних закладів. Загалом вилучено 4400 одиниць грального обладнання. Серед вилученого – 29 електронних рулеток, 107 столів для гри у покер, 247 гральних автоматів, 3715 одиниць комп’ютерного обладнання, 318 одиниць іншого обладнання. Приблизна вартість вилученого

становить 51,3 мільйона гривень. за фактами зайняття гральним бізнесом поліцейські відкрили 250 кримінальних проваджень за ст. 203-2 Кримінального кодексу України [1]. Бачимо, що лише за добу було викрито надзвичайно велику кількість нелегальних закладів, що функціонували протягом багатьох років і наносили цим значні збитки. Варто зауважити, що вдалося встановити далеко не всі випадки такого злочинного підприємництва і їх є ще чимало.

Поштовхом до такого буму на викриття незаконних гральних комплексів стало те, що 19 грудня 2019 року Верховна Рада України не ухвалила у першому читанні законопроект 2285-д, який передбачає легалізацію та державне регулювання азартних ігор. Цікаво, що думка українського суспільства з цього приводу також переважно негативна. Так, з 19 листопада по 13 грудня 2019 року Київський міжнародний інститут соціології в рамках Всеукраїнського дослідження «Думки і погляди населення України (Омнібус)» вивчив думку населення щодо легалізації грального бізнесу. За даними дослідження, на запитання "Чи підтримуєте Ви легалізацію грального бізнесу" 56 % опитаних відповіли, що повністю не підтримують. Ще 19% респондентів підтримують легалізацію азартних ігор, але за умови, що для цього будуть відведені спеціальні ігрові зони або локалізовані місця. Повністю підтримують легалізацію грального бізнесу 18% [2]. Згодом, 16 січня 2020 року даний законопроект все ж було прийнято за основу і наразі він готується до другого читання. Розглянемо детальніше зміни, які передбачає законопроект 2285-д "Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор" [3].

По-перше, планується запровадити комплексне регулювання ринку азартних ігор в Україні та виключний перелік видів діяльності у сфері азартних ігор, що дозволяються. У доопрацьованому проекті виключено положення щодо можливості розміщення залів гральних автоматів та букмекерських пунктів в окремих будівлях. Зал гральних автоматів дозволяється розміщувати виключно в готелях (3 та більше зірок, площею не менше 500 кв. м). Вважаємо, дане нововведення позитивно сприятиме зменшенню кількості ігрових комплексів. Також запроваджується система ліцензування діяльності у сфері азартних ігор з диференційованим розміром плати за ліцензії залежно від виду діяльності, розташування грального закладу тощо. Крім того, встановлюються жорсткі вимоги до фінансового стану організаторів азартних ігор з метою забезпечення їх фінансової стабільності та гарантування виплати виграшів. На нашу думку, це допоможе

відсіяти значне число недоброчесних осіб та шахраїв, які провадять таку діяльність. Додатково встановлюються спеціальні вимоги щодо відповідальності грального обладнання загальноприйнятим міжнародним стандартам. Правильним є рішення щодо збільшення віку гравця з 18 до 21 року, а також встановлення певних вимог до гравців та їх ідентифікації (вхід до зали за паспортом). У такий спосіб законодавець убезпечує молодь від необдуманих вчинків, які можуть потягнути за собою несприятливі наслідки. Також буде створено реєстр осіб, щодо яких наявні певні застереження, що надасть змогу обмежити участь особи в азартних іграх терміном від 6 місяців до 3 років. Встановлюється і обмеження щодо реклами азартних ігор, зокрема діятимуть заборони щодо зовнішньої реклами, окрім вивісок. Таким чином, це зменшить популяризацію грального бізнесу серед широких мас населення.

Регулювання у сфері азартних ігор планується здійснювати за допомогою спеціального органу – Комісії з розвитку та регулювання азартних ігор, що підпорядкована Кабінету Міністрів. До компетенції Комісії відноситься ліцензування організаторів азартних ігор, ведення відповідних реєстрів, встановлення вимог щодо сертифікації грального обладнання тощо. Вважаємо, надзвичайно важливим є запровадження системи онлайн моніторингу, що дозволить здійснювати державний контроль за діяльністю організаторів азартних ігор шляхом отримання даних від грального обладнання.

Отже, на сьогодні зайняття гральним бізнесом є підприємницькою діяльністю, що кримінально переслідується. Незважаючи на імперативну заборону законодавця, даний бізнес процвітає та наносить шкоду економічній складовій держави та українському суспільству в цілому. Саме тому доцільною є декриміналізація такої діяльності з її подальшою регламентацією та контролем. Це надасть змогу вивести з тіні глобальний бізнес і, відповідно, убезпечити суспільство наскільки це є можливим. Також, легалізація сприятиме оподаткуванню доходів грального бізнесу, які раніше приховувалися від держави. Перші кроки до врегулювання азартних ігор вже зроблено українським законодавцем, і, сподіваємося, це питання буде остаточно регламентовано найближчим часом.

Література

1. Офіційний сайт Національної поліції: Поліція розпочала 250 кримінальних проваджень за зайняття гральним бізнесом. URL:

<https://www.npu.gov.ua/news/korupczyia/policzyia-rozpochala-250-krimin-alnix-provadzhen-za-zajnyattya-gralnim-biznesom/>

2. Київський міжнародний інститут соціології: Ставлення українців до легалізації азартних ігор: грудень 2019 року. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=909&page=1>

3. Офіційний портал Верховної Ради України: Проект Закону про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67682

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шведова Г. Л.

Дідик В.М., студент, 3 курс, 10 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

LEGAL REGULATION REVENUES OF LOCAL BUDGET

Nowadays, the political vector of our country is strengthening the role of local government through decentralization and the establishment of all necessary legal, social, economic, political and other conditions for the operation and the development of united communities. Analyzing the historical experience of social development, it should be noted that the efficiency of power can be achieved only if there is interdependence of these, in our opinion, main social components as the current law to establish accountability and ensure its holding by means of state coercion, as well as provision of financial and economic capacity.

The aim of this study is a comprehensive analysis of the current tax regulatory framework in terms of formation mechanisms of the financial capacity of local governments in the process of reform in the modern trend of decentralization and association.

First of all, pay attention to the fact that the European Charter of Local Self-Government states that local authorities should have the necessary amount of own sources to carry out the powers. In budget system of our state such own sources primarily may include the national and local taxes, fees and charges as well as non-tax revenues and intergovernmental transfers.

The issue of improvement the process of formation the local budgets and search for reserves of their increasing is extremely important during the building process of independence of our country, because over the years there is a negative trend to reduce the share of own source revenues in the structure of local revenues and, consequently, increasing the number of subsidized budgets. Lack of stable own revenues significantly limits the impact of local government on socio-economic development of their areas. Expanding and optimizing sources of local budgets is an extremely important task, the solution of which will increase the level of financial independence and stability of united local communities and qualitative performance of their tasks and functions.

We consider that one of the priority and important tasks of modern policy of decentralization of power is the reform of budget-tax system of local self-government bodies. As in the past and at present, the functioning of local self-government bodies in most local communities does not ensure the creation and maintenance of an enabling environment for the comprehensive development of human being, its fulfillment and protection of its rights. While keeping the modern mechanism of formation of the revenues of local budgets, the vast majority of united communities, because of the extremely weak material and financial base, will be incapable to perform the main his authority, declared the European Charter of local self-government and are defined as the capacity of the local authorities in the framework of the law to implement the regulation and management of a substantial share of public affairs under their own responsibility, in the interests of the local population [1].

In order to overcome these problems in Ukraine the reform of local government is declared and its main trends are identified in the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine, which aim is to determine trends, mechanisms and timing of the formation the effective local self-government and territorial organization of power to create and maintain full living environment for citizens, establishment of institutions of direct democracy, satisfying the interests of citizens in all spheres of life in the territory, reconciling the interests of the state and local communities [2].

In our opinion, the domestic scholars in the field of law, economics, finance, government mandated the elements of the overall strategy and identified the specific proposals on the possibilities of increasing the forming part of the budgets of local communities. Scholars note that the strategy of the state requires changes in finance, which should be focused on the region, because the market economy requires a significant

increasing in the use of financial resources in the territory of their creation [3, p. 184].

In our opinion, only such changes will not lead to increase the financial base of local budgets to the required level of expenditures, and the strategy of reforming the current system in the country today, local taxes and fees in the first place, should comply with the principles of the European Charter. In particular, the serious problem is that embodied in the tax code of Ukraine, local taxes and fees and rates do not take into account the real possibilities of taxpayers, and therefore do not perform the enabling functions. Such shortcomings affect the observance of the principles of unity, completeness, authenticity, openness, clarity of the budget structure of local communities and the country as a whole.

Because the local budget is the main instrument by which local authorities can affect the local activity, create the conditions for economic and social rise of the territory of its jurisdiction, then the main profitable source, which is the basis of the formation of the financial resources of local budgets in Ukraine should be is a tax on the income of natural persons. Also local self-government bodies within its competence should have the right to introduce preferential tax rates fully cancel individual local taxes and charges or dismiss their paying certain categories of taxpayers and delay in the payment of local taxes and fees.

In our opinion, the radical improvement of the system of local taxation, which is part of the tax system of the state and at the same time necessary financial feature of local government and self-government is possible provided overcome a number of systemic deficiencies. To solve the problems in the formation of local budgets in Ukraine one should propose their solutions are: 1) to improve the existing normative-legislative framework with the goal of more effective regulation of the process of formation and use of financial resources in local budgets combined territorial communities; 2) to reform of local taxation in the transfer of some of the taxes from the category of national local (a tax on the income of natural persons) and install a more fair distribution of interregional share of taxes.

Thus, the successful development the process of formation the local finance as an effective tool in guiding the work of the united local communities in Ukraine is possible only under the condition of the general administrative and financial reforms.

References

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. Офіційний вісник України. 2015. № 24. С. 71–78.

2. Про затвердження концепції для реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>

3. Robert S. AmazonGetBigFast: Inside the Revolutionary Business Model That Changed the World. Harper Collins Publishers, 2018. P. 304.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Ситніченко О.М.

Дриженко Є.О., студентка, 1 курс, група 11,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

У наші дні питання про форму державного правління в Україні стоїть дуже гостро. Адже вибір форми правління є дуже важливим фактором для забезпечення стабільного розвитку України. Те, що Україна є і буде республікою питань не викликає, проте багато суперечок виникає саме на ґрунті вибору форми республіки: дехто стає на сторону парламентсько-президентської республіки, дехто виступає за президентсько-парламентську форму республіки, ще деяка частина виступає за суто президентську або суто парламентську форму республіки. Отже, сьогодні ми намагатимемося в'яснити, яка ж саме форма республіки стане найбільш підходящою для України [1].

Для початку хотілося б сказати, що форма республіки в Україні декілька разів змінювалася: спочатку з президентсько-парламентської на парламентсько-президентську, шляхом конституційної реформи 2004 р., потім знову Україна поверталась до своєї первинної форми республіки, через скасування КСУ вищеназваної реформи, але після Революції Гідності та зміни політичних сил, форма республіки стала парламентсько-президентською ця форма правління залишається такою і сьогодні. Отож, як бачимо, чиста форма республіки, президентська або парламентська форми, не розглядалися політичною верхівкою нашої держави, оскільки такі форми не відповідають

українському менталітету, прагнучому до демократії і рівності, оскільки незмішані форми республіки мають великий ризик узурпації влади однією особою, або однією правлячою партією. Не дивлячись на те, що більшість країн, які входять в ЄС і до якого прагне увійти Україна, схвалюють принцип парламентаризму, на нашу думку парламентська республіка не стане для нас оптимальною формою, адже наша політична освіченість ще не готова до такої форми республіки [2].

Тож можна зробити висновок, що між президентською і парламентською формами обирати не доводиться, але постає питання яка ж зі змішаних форм республіки є найбільш підходящою для України?

На нашу думку найоптимальнішою, на даний момент, формою республіки стане президентсько-парламентська республіка, і зараз ми спробуємо це довести.

Хоч більшість вчених вважають, що для України найбільше підходить парламентсько президентська форма республіки, ми поділяємо думку Руслана Гарбара, який стверджує, що на даний момент, наше суспільство і наш політичний менталітет не готовий до парламентської і навіть до парламентсько-президентської форми республіки, тому що ефективність парламенту в нашій країні з кожним роком падає. Задля ефективності парламенту необхідно дотримуватись декількох чинників, які визначають його нормальне функціонування.

Першим чинником є державне обслуговування народу. Це означає, що ВРУ повинна надавати пільги та допомагати простим громадянам, мати більш соціальне направлення своїх дій. Проте зараз українська владна верхівка спирається на олігархів, надаючи їм усілякі привілеї та закриваючи очі на їх протиправні дії [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.].

Ще одним чинником є захищеність приватної власності в країні, адже без неї іноземні інвестори бояться відкривати філіали в нашій країні через загрозу рейдерства, через корупцію судів [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.].

Також немаловажливим елементом є висока громадянська активність, яка проявляється в наявності ефективних політичних партій, а не партій-маріонеток олігархів, як ми можемо бачити сьогодні [3].

Отож, підсумовуючи, треба сказати, що сильна влада парламенту в найближчі 20-30 років формування громадянського суспільства, є

недоречною, а отже нам потрібна сильна влада президента, достойної людини, котра змогла б направити всі сили на стабільний розвиток України. І також можна привести в приклад слова президента Туреччини, Рейджепа Ердогана, який дав свої коментарі про пандемію коронавірусу. Ердоган сказав, що людство входить в нову епоху, у зв'язку з коронавірусом, який принесе багато політичних, економічних і соціальних змін для людства, також він відмітив, що під час подолання глобальних криз, централізована модель держави стає актуальною як ніколи, в той час як ліберальна модель – відмирає [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.].

Отже, аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що найоптимальнішою формою республіки на сьогодні стане президентсько-парламентська республіка. Сильна влада президента задовольнить реалії українського життя, а інститут парламенту в державному механізмі забезпечить нам легкий вступ до Євросоюзу, який виступає за принцип парламентаризму в країні. Проте на противагу повній владі президента, який буде формувати увесь кабмін, у виконавчій гілці влади, треба спростити процедуру імпичменту президента для того щоб ВР змогла простіше запустити процес відставки президента, проте остаточний вердикт про відставку ПУ даватимуть прості українці на всеукраїнському референдумі. Хоч усі ці маневри вимагають багатьох змін у КУ, вони все ж таки забезпечать розвиток України у напрямку розвинутої цивілізованої правової держави.

Література

1. Гарбар Р. Б. Україні потрібна президентська республіка. Газета "День". 2018. С. 28–30.
2. Чорненький В. І. Питання форми державного правління України в правових позиціях Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії). Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. №32. С. 152–156.
3. Толстенко В. Л. «Форма держави» і «форма правління»: проблема співвідношення понять у державно-правовій теорії. Юридична Україна. 2013. С. 23–30.
4. Пандемія коронавірусу: Ердоган передбачив настання нової епохи в світі. Новое Время, Київ. 2020. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/koronavirus-turechchina-erdogan-ostanni-novini-50076515.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор кафедри

загальноправових дисциплін КНТЕУ Шестопалова Л.М.

Карташова Ю.М., студентка, I курс, БА-19(м) група,
економічний факультет,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м.Маріуполь

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Питання фінансової та економічної безпеки є назрілим для України в нинішній період, тому що зараз країна переживає часи сильних змін та період формування кризисного стану. Актуальність обраної теми також посилюється тому, що у світі відбуваються економічні зміни, які обумовлюють наукову зацікавленість до соціально-економічної безпеки держави. Економічний розвиток країни залежить від злагодженої та вдалої роботи підприємств. Тому, забезпечення стійкого положення та захист розвитку підприємницької діяльності – є головним її завданням.

Поняття «економічна безпека» в Україні почало вживатися в економічній науці і офіційних документах лише на початку 90-х років минулого сторіччя з набуттям незалежності країни. В Оксфордському тлумачному словнику термін «безпека» тлумачать як: «свобода чи захист від небезпеки чи тривоги; заходи, вжиті для гарантування безпеки країни, особи, цінності» [1]. У слов'янському суспільстві категорія «безпека» з'явилася в середині XV ст. як реакція на загарбницькі посягання Золотої Орди. У XVII ст. це поняття вже відносять до державних і загальноновизнаних [2]. Сьогодні, термін «безпека підприємництва» означає таке положення підприємства чи компанії, при якому присутність негативних економічних факторів у їх роботі не викликає виробничих, матеріальних витрат та не загрожує зниженню споживчого успіху.

Зараз є три головні проблеми забезпечення безпеки підприємництва у Україні:

- відсутні правові засади захисту інтересів суб'єктів виробництва;
- рейдерство на підприємства;

- економіка країни кримінально активізується.

Саме правові засади захисту безпеки підприємництва нині набувають актуальність. Але, в Україні відсутня досконала правова база, що її регулює. Звісно, є декілька окремих правових законів України і підзаконних актів, але їх недостатньо як для самої безпеки підприємництва, так і для його розвитку.

Недостатньо і прояву реакції держави на рейдерство. Рейдерство стало дуже прибутковим новим бізнесом, діяльність якого полягає у незаконному захопленні підприємства. Методи перехоплення керівництва підприємством дуже різні. Як правило, рейдери планують скупити 10–15 % акцій – ця кількість є достатньою, щоб ініціювати проведення зборів акціонерів, на яких змінити керівництво підприємства [3]. Деякі рейдерські групи створюють подвійний реєстр акціонерів, деякі відкривають адміністративне чи кримінальне впровадження на директора підприємства з абсурдних причин. Держава поки ніяк не може захистити підприємство від таких нападів. Адже рейдери використовують у своїй роботі всі можливі адміністративні ресурси.

Ще одною проблемою є активізація кримінальної діяльності деяких підприємств. Вона заважає державі регулювати та забезпечувати безпеку підприємства. Не завжди робота підприємства чи компанії є легальною та суперечить правовим нормам: отримання тіншових прибутків, незаконних доходів, порушення норм законодавства.

Вищенаведені проблеми є серйозними труднощами для нормального розвитку економічної безпеки підприємства та погіршують його нормальне функціонування.

Отже, економічна безпека підприємства займає важливе місце в процесі ефективного управління, тому є невід'ємною ланкою його стратегічного управління, в залежності від цілей господарювання, засобів і можливостей їх досягнення, умов господарювання та конкурентного середовища та ін [3]. Це система, яка повинна знайти всі загрози, що можуть створити певні економічні проблеми. Тому, менеджерам потрібно активно шукати інноваційні методи та шляхи поліпшення забезпечення безпеки на підприємстві. На рівні держави, на сьогоднішній день, треба забезпечити нормативно-правову базу для діяльності і державних, і приватних підприємств та утворити адекватні заходи задля безпеки підприємства в Україні на основі всіх, викладених раніше, аспектів.

Література

1. OxfordAdvancedLearner'sDictionary. Oxford, 1995. P. 106.2
URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/4_100344.doc.htm
2. Голюков І.В. Сутність та еволюція поняття «економічна безпека». Проблеми економіки. 2014. № 1. С.16
3. Варналій З.П., Мазур І.І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. Стратегічні пріоритети. 2007. №2(3).
4. Роженко О. В. Стратегія економічної безпеки підприємства.
URL: https://elibrary.donnuet.edu.ua/156/1/Rozhenko_article_27_10_2015.pdf.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу і бізнес-адміністрування ДВНЗ «ПДТУ» Горохова Т.В.

Коломійчук В. О., аспірант, 2 курс,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОТИДІЯ НЕПРАВОМІРНОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Незважаючи на реформування системи правового регулювання відносин захисту права власності, слід констатувати, що наразі у вітчизняному суспільстві продовжують існувати ряд негативних тенденцій, які не сприяють ефективному захисту інтересів суб'єктів підприємництва від протиправного втручання у їх діяльність. Неправомірне суспільно-економічне явище протиправного захоплення майна суб'єктів підприємництва негативно впливає на формування та сприйняття якості вітчизняного бізнес-середовища, а також дестабілізує їх розвиток та економіки держави в цілому.

У той же час, низька ефективність наявних механізмів захисту прав власників, у разі протиправного заволодіння їх активами, не тільки мінімізує можливість ефективного розвитку суб'єктів підприємництва за різними напрямками діяльності, але й не гарантує закріплене у Конституції України право власності, чим серйозно дестабілізує інститут підприємництва в країні.

Окремі аспекти захисту прав на вільний розвиток підприємництва та його захист від протиправних посягань є метою даного дослідження, оскільки дана проблематика є актуальною та такою, що потребує глобального підходу до дослідження та комплексного законодавчого вирішення.

Отже, у контексті зазначеного дослідження, мова йде не про примітивні неправомірні способи заволодіння чужим майном, а про ненасильницькі протиправні дії, пов'язані з фіктивним банкрутством суб'єктів підприємництва чи заволодінням їх майном шляхом використання підроблених документів або незаконних нотаріальних та реєстраційних дій, а також отримання неправосудних судових рішень.

Вказані діяння у науковому та діловому обігу визначаються як наступні дефініції: "рейдерство", "захоплення підприємств", "протиправне захоплення бізнесу", "корпоративний шантаж" тощо.

Досліджуючи дотичні питання до авторської проблематики, С.С. Титаренко узагальнено розкриває згадані вище поняття як «захоплення або заволодіння активами та/або корпоративними правами юридичної особи з використанням незаконних методів і засобів [1, с. 271].

Заслуговує на увагу й наукова позиція А.О. Єфименка, який стверджує, що «рейдерство – це вилучення майна на формально законних підставах, основу яких становить злочин, зловживання правом або прогалини в законі чи системні недоліки функціонування державних інститутів (судової та правоохоронної систем, системи реєстрації юридичних осіб)» [2, с. 118].

Як справедливо зазначає А.О. Ополінський, спроби встановити контроль можуть здійснюватися зацікавленими особами ззовні або зсередини підприємства. Як правило, цей поділ умовний та існує тільки на початковому етапі. Пізніше відбувається змішання позицій, тобто зовнішні агресори шукають (і, як правило, знаходять) джерела інформації та дієвих помічників всередині підприємства, а внутрішні агресори прагнуть посилити свої позиції та заручитися підтримкою ззовні. Рейдерство є важко доведеним й інтелектуальним видом злочинів, поширеним в різних країнах. У країнах з перехідною економікою незаконний переділ власності має системний характер і є значною загрозою [3, с. 307].

Для ефективного захисту власних активів та/або корпоративних прав від можливих рейдерських посягань, власникам суб'єкта підприємництва (засновникам, акціонерам) необхідно активно

моніторити наявні факти рейдерських захоплень бізнес-структур, що відбуваються в Україні, ознайомлюватися з новими методами рейдерських атак тощо. Все це зможе сприяти формуванню системи забезпечення безпеки такого суб'єкта підприємництва, чим значно підвищити шанси уникнення чи мінімізації рейдерського посягання. Вказаний моніторинг можна проводити за допомогою сервісів OpenDataBot, SMS-маяк тощо, в основу яких покладено контроль змін реєстраційних дій щодо об'єктів нерухомого майна фізичних та юридичних осіб.

На нашу думку, боротьба з рейдерством – це комплексний захід, який має здійснюватися за такими основними напрямками: 1) боротьба з корупцією в цілому (антикорупційне законодавство і спеціальні оперативні заходи); 2) ефективна діяльність антирейдерських структур; (3) посилення кримінальної відповідальності за злочини, які охоплюються категорією «рейдерство».

Використовуючи напрацювання Сабецької Т.І. [4, с. 346-347] зазначимо, що ризиками ймовірності здійснення спроби рейдерського захоплення суб'єкта підприємництва, які повинні спонукати його до активних попереджувальних дій є наступні неочікувані, не сплановані, несподівані сторонні дії: 1) отримання на власну адресу кореспонденції від судових і державних органів, інших осіб, що свідчить про створення видимості виконання юридичних формальностей перед захопленням такого суб'єкта; 2) прояви уваги до діяльності підприємства з боку акціонерів, які володіють незначним відсотком (менше 0,2%) акцій; 3) позапланові перевірки з боку державних контролюючих органів, державних чи приватних виконавців, тощо, які вносять дестабілізаційні моменти в звичний режим роботи суб'єкта та у його відносини з бізнес-партнерами; 4) ініціювання кримінальних проваджень проти керівництва підприємства; 5) поява у ЗМІ негативної інформації про підприємство, що може свідчити про перехід рейдерів до стадії PR-атаки; 6) зростання кількості незначних за розміром гравців фондового ринку, які скуповують невеликі пакети акцій підприємства у дрібних акціонерів; 7) поява осіб, які проявляють надмірний інтерес до боргів підприємства, часто їх викупувають (покупці боргів можуть бути ніби незалежними фірмами, проте фактично входять до складу розгалуженої мережі, що підпорядкована великому рейдеру); 8) зникнення важливих документів, зразків підписів керівників, печаток, штампів тощо.

Як висновок зазначимо, що у вітчизняному суспільно-економічному просторі наразі мають місце рейдерські факти злочинної діяльності, які існують по причині існування проблематики: 1) зловживання правом окремими особами; 2) наявності прогалин в антирейдерському законодавстві; 3) системних недоліків функціонування державних інститутів тощо. З метою протидіїнеправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів підприємництва на формально законнихчи незаконних підставах, необхідним є вдосконаленняметодів протидії визначеним вище спробам рейдерства шляхом закріплення правових механізмів такої протидії у законодавствіУкраїни.

Література

1. Титаренко С.С. "Рейдерство" в Україні та деяких зарубіжних країнах: компаративний погляд на економіко-правовий феномен. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №5. С.271-274. URL: http://www.pap.in.ua/5_2016/82.pdf (дата звернення 22.03.2020).

2. Єфименко А.О. Рейдерство або ринок контролю. *Юридичний журнал*. 2008. № 11. С. 116–122.

3. Ополінський А. Типологія осіб, що вчиняють злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майна у сфері підприємницької діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. Київ. 2019. №12. С. 307-312. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/12/57.pdf> (дата звернення 22.03.2020).

4. Сабецька Т.І. Механізми протидії рейдерству як складова формування стратегії економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. №8. С.341-348. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/60.pdf (дата звернення 22.03.2020).

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Самсін І.Л.

Корольова О.А., студентка, 2 курс, 11 група,
Юрченко Д.Г., студент, 2 курс, 11 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ АБО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Як свідчить практика, однією з найбільш «цікавих» для правопорушників є інформація, що відносяться до банківської або комерційної таємниці. Витік або втрата такої інформації може завдати незворотної матеріальної шкоди окремим суб'єктам, а крім того, мати і вкрай негативні наслідки для окремих груп населення. Усвідомлюючи цілу загрозу подібних дій та незаконні інтереси, які щороку загострюються щодо такої інформації, законодавець цілком об'єктивно передбачає кримінальну відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю у статті 231 Кримінального кодексу України [1].

Склад злочину статті 231 Кримінального кодексу України досліджували чимало дослідників у своїх працях, серед них можна назвати: Берзіна П.С., Волинця Р.А., Нерсисяна А.С., Харченка В.Б. та інші. Проте, особливості мети посягання, передбаченої у статті 231 Кримінального кодексу України, все ж досліджені недостатньо.

Під метою посягання розуміється результат, якого прагне досягти особа, вчиняючи посягання. На відміну від мотиву, який характеризує те, чим керується особа, здійснюючи злочин, мета визначає те, чого хоче добитися винний [2, с. 301]. Тому метою злочину визнається ідеальна (уявна) модель майбутнього бажаного результату, до спричинення якого прагне правопорушник шляхом вчинення злочину [3, с. 149].

У Постанові Верховного Суду від 26 червня 2019 р. відмінність між цими поняттями визначено наступним чином: «Мотив злочину – це усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яке викликає намір діяти певним чином. Мету становить конкретно сформульоване уявлення про бажаний наслідок свого діяння та спрямованість на його досягнення в обраний спосіб. Мотивованість та цілеспрямованість є ознаками усвідомленої вольової діяльності людини» [4]. Розкриваючи питання змісту корисливого мотиву і мети службової особи, Верховний Суд у Постанові від 28 лютого 2019 р., зазначив, що корисливий мотив – це спонукання до незаконного збагачення за рахунок чужого майна, а корислива мета – збагатитися самому або незаконно збагатити інших осіб, в дол. яких зацікавлений винний [5].

Слід слушною визнати пропозицію Рарога А.І., що мета посягання як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони визначена у статті 231 Кримінального кодексу України, де вказано про вчинення діяння «з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей». Це свідчить про те, що законодавець розцінює такі дії як отримання (збирання) інформації, яка становить предмет комерційної або банківської таємниці, у якості суспільно небезпечних виключно за умови, яка вони мають конкретне спрямування, а саме – направлені на подальше використання. Таким чином, незаконне отримання інформації є способом досягнення кінцевого результату діяння [3, с. 150] – її використання, що є бажаним для винного. Такий підхід означає наступне:

а) не вважається суспільно небезпечним незаконне отримання відомостей, які складають предмет комерційної або банківської таємниці, вчинене з іншою метою, ніж їх незаконне використання.

б) не вважається суспільно небезпечним діяння, що полягає у незаконному отриманні відомостей, які складають предмет комерційної або банківської таємниці, без мети їх подальшого використання.

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що банківська таємниця є важливим правовим інститутом, що забезпечує особисту таємницю людини і громадянина і комерційну таємницю, коли вони захищаються в режимі банківської таємниці, сприяє зміцненню довіри до вітчизняної банківської системи і забезпечує безпеку кредитно-фінансових відносин.

Проте, не можна не погодитись із О.В. Коротюк, що такою законодавчою конструкцією кримінально-правової норми з урахуванням того, що обставина отримання навіть однією неналежною особою інформації, яка є об'єктом комерційної або банківської таємниці, означає зміну соціальних зв'язків, які формуються щодо даного об'єкта права інтелектуальної власності. Що першочергово, може спричинити до істотного зменшення комерційної цінності інформації чи її знецінення навіть у разі, якщо саме на момент вчинення дій винний ніяк не ставив за мету подальше застосування цієї інформації. Концепція щодо застосування комерційної чи банківської таємниці може виникнути у винної особи і після ознайомлення з нею, але, це не означає, що незаконні дії щодо отримання такої інформації не вважаються суспільно небезпечними [6, с. 76].

Таким чином, доцільним є виключити із статті 231 Кримінального кодексу України вказівку щодо мети вчинення діяння [6, с. 76]. Також доцільно було б взагалі не передбачати настання конкретних суспільно небезпечних наслідків, тобто перетворити матеріальні склади на формальні, — закінчені з моменту вчинення злочинних дій. Отже, проблеми захисту комерційної та банківської таємниці підлягають подальшому вивченню.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 22.03.2020)

2. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В.О. Навроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2013. С. 301.

3. Рарог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. С. 149.

4. Постанова Верховного Суду від 26 червня 2019 р. № 202/5997/17, провадження № 51-6228км18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <https://ips.ligazakon.net/document/view/C009109?an=2> (дата звернення: 22.03.2020)

5. Постанова Верховного Суду від 28 лютого 2019 р., справа № 456/1181/15-к, провадження № 51-7858км18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <https://ips.ligazakon.net/document/view/C007491?an=9> (дата звернення: 22.03.2020)

6. Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ. (м. Дніпро, 21-22 лютого 2020 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. – 100 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шведова Г. Л.

Костирко А. П., студентка, 1 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА:

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Виробнича, переробна, збутова, посередницька та інші види підприємницької діяльності є одним із головних факторів формування високих показників економіки нашої держави. Зокрема, суб'єкти підприємництва, виробляючи достатню кількість продукції, забезпечують продовольством населення нашої держави, чим сприяють вирішенню продовольчої проблеми. Проте, на сучасному етапі, на ефективність правового регулювання процесу підприємницької діяльності впливає значна кількість державно-правових, фінансово-економічних, політичних, соціальних, природо-кліматичних, епідеміологічних та інших факторів, які завдають шкоди результатам діяльності суб'єктів підприємництва.

Такі фактори у сучасній правовій науці називаються ризиками. Вони є складовим елементом будь-якої галузі економіки нашої держави, оскільки їх важко передбачити в усій повноті та з необхідною точністю. Проте підприємницька ризиковість істотно впливає на соціально-економічне середовище, а сукупність ризиків становить істотну загрозу для безпеки суб'єктів підприємництва та держави.

Як *мета* даного дослідження, визначається аналіз факторів, що формують ризики підприємництва як важливої суспільно-економічної проблеми для забезпечення різнопланової безпеки суб'єктів підприємництва, що також є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку економіки України.

Отже, розвиток підприємницької діяльності у повній мірі супроводжує система численних ризиків, невизначеність та непередбачуваність яких найчастіше стає фактором, що негативно впливає на позитивний результат діяльності [1]. Успішний розвиток підприємства відбувається завдяки створенню державою системи протидії ризиків, які в цілому спрямовані на забезпечення його стабільності та безпеки.

Зазначимо, що підприємництво є самостійною, ініціативною, пов'язаною з ризиком «діяльністю суб'єкта господарювання по виробництву товарів, робіт та послуг з метою отримання прибутку» [2]. Пояснимо, що під ризиком у Великому тлумачному словнику сучасної української мови розуміється «можлива небезпека чого-небудь» або «дія на удачу в надії на позитивний результат» [3]. Підприємництво розвивається в певному соціально-економічному та історичному середовищі, що переповнене різного роду ризиками.

Подоланню ризиків підприємницької діяльності можуть сприяти належним чином сформовані та врегульовані нормами права у суспільстві наступні фактори: економічні, епідеміологічні, політичні, юридичні, психологічні тощо. Усі зазначені фактори тісно пов'язані між собою, а їх існування, регулюється законодавством держави. Надамо їм коротку характеристику зазначеним вище факторам.

1. Економічні фактори підприємництва полягають у тому, що на ринку діють приватні, державні, кооперативні, колективні юридичні особи, а їхня діяльність будується на свободі їхньої виробничо-господарської і підприємницької діяльності, прийнятті раціональних рішень з ведення бізнесу, пошуку партнерів, використанні фондів і грошей тощо. Тобто наявність жорсткої економічної конкуренції є важливим фактором забезпечення успішності чи не успішності підприємницької діяльності.

2. Епідеміологічні фактори (набирають значимості в умовах сьогодення). Їх соціальна значущість визначається «на основі сукупних збитків, які наносять хвороби як з урахуванням їх частоти, так і їх тяжкості, тривалості перебігу, дезорганізуючої дії хвороби (наприклад, режимних заходів) на різні форми життя і діяльності населення» [4]. Економічна значущість інфекційних хвороб визначається тими збитками, які вони наносять суб'єктам підприємництва, обмежуючи трудові ресурси.

3. Політичні фактори – це створення сприятливого політичного клімату для підприємництва; розробка і здійснення стабільної політики в країні; захист з боку влади усіх форм власності; ефективна податкова, кредитна, митна, цінова, кредитна політика тощо.

4. Юридичні фактори визначаються тим, що підприємницька діяльність ґрунтується на законодавчих актах країни, які є однаковими для всіх учасників ринку і мають створити для них однакові умови діяльності. Крім того, законодавчі акти повинні сприяти розвитку вітчизняного підприємництва, створюючи сприятливий фінансово-економічний клімат.

5. Психологічні фактори проявляються у формуванні позитивного ставлення членів суспільства до підприємництва. При формуванні та розвитку підприємницької діяльності дуже важливо щоб держава не втручалась у цю сферу, а лише здійснювала економічне регулювання через систему законодавства що передбачено Господарським кодексом України [2], Податковим кодексом України [5] та іншими нормативно-правовими актами законодавства України.

Поряд із позитивними факторами протидії підприємницьким ризикам, також існують негативні фактори, що породжують додаткові ризики підприємницької діяльності: наявність недобросовісної конкуренції, слабка правова обізнаність підприємців, постійні зміни законодавства та інші загрози, що породжують підґрунтя для нестабільності стану підприємства, його фінансово-економічної безпеки та породжують інші підприємницькі негаразди.

Як висновок, слід зазначити, що основним позитивним фактором підприємництва є право кожного громадянина України на підприємницьку діяльність за Конституцією України та можливість здійснення підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, на основі вільного вибору, такої діяльності. Встановлено, що нормативними факторами виникнення ризиків підприємництва, у першу чергу, є невідповідність окремих положень законодавства, включаючи внутрішні суперечності між нормами одного нормативно-правового акта, які формуються по причині коригування соціально-економічної політики держави як внутрішніми політичними елітами так і міжнародними фінансово-кредитними інституціями.

Література

1. Курило В. І., Мушенко В.В. Риженко О. С. Податкові ризики сільськогосподарського виробництва і України: фінансово-правова характеристика: монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 191 с.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (в ред. від 08 лютого 2020 року). – Електронний ресурс. – Режим доступу:
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови; голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Перун, 2004. 1440 с.
4. Епідеміологічний метод дослідження. URL : <http://medstudia.com/medviva/epidemiologichniy-metod-doslidzhennya/3>
5. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Науковий керівник: доктор юридичних наук., професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В.

Кулик К. І., студентка, II курс, 6 група,
Овчаренко А. В., студентка, II курс, 6 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

За час незалежності України економічна сфера неодноразово стикалася із певними труднощами на своєму шляху, що спричиняло розвиток злочинності у підприємницькій діяльності. Таким чином, з'явилося явище, що має назву «відмивання брудних коштів», тобто легалізація незаконних доходів, що одержані злочинним шляхом. Підвищена небезпека полягає не лише в легалізації незаконних прибутків, що в будь-якому випадку загрожує життю країни та розвитку світових економічних відносин на рівні суб'єктів господарювання, а й у тому, що ці доходи не оподатковуються та використовуються у злочинній діяльності. Все це суттєво впливає на зростання злочинності, руйнуючи основи функціонування суспільства. Вивільнені кошти включаються в обіг, як неконтрольована грошова маса, що негативно позначається на інфляційних процесах, порушує закономірності ринкового розвитку, вносить диспропорції в економічну систему [1, с.281].

Відтак, країни, що не приділяють достатньо уваги боротьбі з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, можуть мати певні економічні санкції з боку інших країн. Найбільш авторитетним є список міжнародної організації з боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом – FATF, він має назву «чорний список» і до нього потрапляють країни, що не приділяють значно уваги питанням боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, але мають достатньо розвинену банківську систему. Цікаво, що Україна вже встигла побувати в «чорному списку» країн FATF, тобто в списку небезпечних, з точки зору відмивання грошей, країн.

Українським законодавством також передбачена криміналізація такого діяння. Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року визначено, що доходи, одержані злочинним шляхом – це будь-яка вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передуює легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з рухомого чи нерухомого майна, майнових та немайнових прав, незалежно від їх

вартості [2]. У Кримінальному кодексі України легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, зазначена в ст. 209 і визначається як вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів [3, с. 90].

Об'єктивна сторона, тобто сама суть злочинного діяння, виражається в наступних формах:

1) вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів;

2) вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення);

3) набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів.

Злочин закінчений з моменту вчинення хоча б одного з перелічених діянь.

Обов'язковою в даному складі злочину є спеціальна мета – надання правомірного вигляду володінню, користуванню і розпорядженню предметами, які зазначені в ст. 209 КК. Аналізуючи судову практику, можна дійти висновку, що найбільш поширеними, основними злочинами, з якими пов'язане відмивання доходів, є ті, які спрямовані на заволодіння чужим майном чи одержання іншої незаконної вигоди – це, насамперед, злочини, передбачені Розділом 6 Особливої частини КК (ст.ст. 190, 191 КК), Розділом 7 (ст.ст. 201, 202, 204, 222 КК) та Розділом 17 (ст.ст. 364, 365, 368, 368-2 КК) [4].

Отже, відмивання доходів негативно впливає на економіку країн, тим самим її руйнуючи. Справа в тому, що надлишкові потоки

готівкових коштів спотворюють попит на готівку, відсоткові ставки і, як наслідок, призводять до інфляції, яка ставить під загрозу не тільки стабільність національних економік, а й всю міжнародну фінансову систему.

Література

1. Міжнародно-правові аспекти боротьби з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом / М.І. Журавель, А.С. Мацко, І.О. Шашкова-Журавель // Часопис Київського університету права. 2010. № 1. С. 280-286. Бібліогр.: 16 назв. укр.

2. Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” від 14 жовтня 2014 року [Електронний ресурс] / ВРУ // Законодавство України. 2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

3. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 01.09.2019 року: Офіц. текст. К.: Алерта, 2019. 214 с.

4. Що передує відмиванню доходів, одержаних протиправним шляхом [Електронний ресурс] / С. Деревінський // Закон і Бізнес 2016. Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/124368-scho_peredue_vidmivanniu_dohodiv_oderzhanih_protipravnim_shl.html

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шведова Г.Л.

Лесюк С. М., студентка, II курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОНТРАБАНДА В УКРАЇНІ: РІВЕНЬ, ДИНАМІКА, ЗАПОБІГАННЯ

Боротьба з контрабандою – надзвичайно велика, важлива і складна робота. Збиток, нанесений державі контрабандою, такий великий, що в більшості країн контрабанда віднесена до найбільш небезпечних злочинів. Тому законодавство передбачає дуже суворе покарання за контрабанду, за сприяння контрабанді і за приховування контрабандних товарів. Боротьба з контрабандою вимагає не

тільки багато сил і вміння, а й ряд найрізноманітніших знань. У всіх випадках контрабанда є небезпечним правопорушенням, тобто злочином, що тягне за собою два наступні наслідки: по-перше, конфіскацію предметів контрабанди та, по-друге, залучення винних до адміністративної або судової відповідальності.

Нелегальне переміщення продукції і товарів через державний кордон України має не лише негативний економічний аспект (недоотримання у повному обсязі надходжень до Державного бюджету, стимулювання ведення недобросовісної конкуренції, деформація ринкової кон'юнктури тощо), але й посилює кримінальні аспекти розвитку економіки, що проявляється через активізацію діяльності організованих кримінальних угруповань, цілями яких є отримання неправомірної винагороди [1].

Боротьба з контрабандою ускладнювалася внаслідок того, що бували випадки, коли контрабандисти зв'язувалися з державними чиновниками, широко використовували корупцію, а іноді на чолі контрабандистських організацій ставали навіть державні чиновники. В Україні контрабанда існувала з дуже давніх часів, та незважаючи на досить сильну протидію контрабанді вона продовжувала існувати та існує в даний час.

Таким чином, ст. 201 Кримінального кодексу України передбачає два види контрабанди з кримінальним злочином:

а) незаконне переміщення через митний кордон України товарів, валюти і цінностей (крім історичних і культурних), вчинене у великих розмірах

б) незаконне переміщення через митний кордон України, незалежно від кількості та вартості, спеціальних предметів - історичних і культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних та вибухових речовин, зброї та боєприпасів.

За результатами аудиту міжнародної компанії Pricewaterhouse Coopers, завдяки «чорному ринку» бюджет України не отримує більше 12 млрд гривень на рік. За даними Міжнародного валютного фонду, виробництво нелегального алкоголю в Україні становить близько 60% всього ринку, тоді як в інших країнах – не більше 25%. Близько половини державних спиртових заводів виробляють нелегальний алкоголь, а 10 з 30 займаються виробництвом контрафактної продукції [2].

Особливо негативно впливає контрабанда на розвиток вітчизняного підприємництва, коли в державу незаконно ввозять значно дешевші та нерідко якісні товари, а саме діяльність

підприємств є одним із важливих джерел фінансових надходжень до державного бюджету України та місцевих бюджетів. Високим ступенем суспільної небезпеки характеризується контрабанда зброї, боєприпасів, вибухових, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних речовин, яка представляє підвищену загрозу і для громадської безпеки, як самостійного об'єкта кримінально-правової охорони [3].

У більшості країн світу контрабанда визнана одним з найбільш небезпечних видів злочинів. Наприклад, в Ірландії контрабандисту загрожує від 12 місяців до 5 років за ґратами, а в Великобританії - до 7-ми. У Туреччині в 2002 році парламент проголосував за скасування смертної кари за контрабанду, замінивши її довічним ув'язненням. Спійманого в Туреччині контрабандиста судитимуть за турецькими законами, громадянином якої б країни він би не був. А в Румунії можна потрапити до в'язниці за перевезення навіть однієї пачки контрабандних сигарет через «зелений коридор» [4]. Проблему потрібно вирішувати в комплексі. Перш за все ввести кримінальну відповідальність за контрабанду - і тільки потім збільшувати відповідальність. Також владі варто замислитися про введення європейської моделі контролю за дотриманням правил перевезення.

Література

1. Яланський О. С. «Товарна» контрабанда в Україні – щодододільності криміналізації / О. С. Яланський. – 2017. – №11.
2. Контрабанда [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1791982-kontrabanda-alk-ogolyu-v-ukrayini-povinna-but-kriminalizovana-yurist>.
3. Омельчук О. М. Контрабанда за кримінальним правом України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 12.00.08. "кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право" / Омельчук О. М. – Київ, 2002.
4. За контрабанду повинні ув'язнювати [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/za-kontrabandu-povinni-uv-yaznyuvati-50005117.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шведова Г. Л.

Михайличенко В. Г., студент, I курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ПРАВО ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІНСТИТУТУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

В своєму розвитку, право власності пройшло довгий шлях – від «статусного», що було характерне для стародавнього суспільства, до «договірного», яке набуло розвитку в Стародавньому Римі.

«Статус» встановлювався від народження і був зумовлений правами, які мала лише певна верства населення, наприклад, аристократія. Такий принцип був характерним для феодального суспільства. До поки в такому суспільстві домінують відносини, зумовлені категорією «статус», неможливо говорити про відокремлене поняття «власність», оскільки воно тісно пов'язане з релігією, сім'єю чи іншими інститутами. Право власності розглядалося як спектр способів користування землею, оскільки у кожної групи населення були свої права, які часто перепліталися чи конфліктували з іншими групами [2, с. 110]. Поряд з цим, важливу роль займав процес централізації влади навколо єдиного центру.

В процесі розвитку суспільства, зумовленого формуванням буржуазних відносин, відбувається еволюція відносин «статус» на «договір» чи «контракт». Він базувався на обопільній домовленості, зі спільними правами і обов'язками. Цей принцип виступає основою ринкової економіки та правової держави. Після консолідації і створення перших унітарних держав, наприклад Франція, «контрактна» модель економіки зменшує вплив держави на економічне життя суспільства.

Наразі держава розглядається або як окремий суб'єкт економіки, наприклад Норвегія, або як регулятор економічних відносин, наприклад, США. Відповідно, інститут права власності набув нового змісту: право власності є неподільним, належить лише одному власнику і він може робити зі своєю власністю все, що дозволено законом. Право користування власністю надається власником.

В правовій системі країн Європейського Союзу, право власності, що бере своє коріння з римського права, посідає провідне місце. Роджер Пілон, віце-президент юридичного відділу інституту Като, вважає, що право власності є основою всіх прав через те, що власність дає людям свободу [4]. Завдяки інституту власності, людина може реалізувати свої таланти чи наміри. Людина стає людиною саме завдяки власності, якою вона володіє.

Власність виступає як доповнення до особистості без якої людина перестає існувати як соціальна істота. Тому порушення права власності призводить до порушення особистої свободи і соціального життя індивіда. Право власності, без гарантованого права користування нею, є пустою обіцянкою. Саме право користування надає власності вартість, через що люди мають її набути.

Про необхідність захисту права власності йдеться у ст. 1 «Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своєю майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства та на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права... право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів» [3].

Прикладом захисту інституту власності є рішення Європейського Суду з прав людини. Справа Кривенький В.О. проти України (Kryvenkyu v. Ukraine), заява №43768/07, рішення Суду від 16.02.2017р. В межах цієї справи пан Кривенький звернувся до Європейського суду із заявою про незаконне позбавлення права власності на землю. Дослідивши всі обставини, Суд зазначив, що експропріація майна була здійснена Парламентом в суспільних інтересах та з правомірною метою. Суд зауважив, що необхідною умовою такого позбавлення є дотримання балансу між загальним інтересом та вимогами щодо захисту індивідуальних основоположних прав. Враховуючи зазначене, Суд вказав, що позбавлення майна без компенсації його реальної вартості є порушенням такого балансу та покладає надмірний тягар на заявника [1].

Отже, тривала еволюція права власності зумовила його визнання як складової інституту природних прав людини. Відповідний захист права власності передбачає не лише свободу користування цією власністю, а виступає гарантом свобод людини й громадянина. Саме таке ставлення до права поклато основу сучасній економічній і правовій системам.

Література

1. Баранов В. С. Топ рішень ЄСПЛ щодо захисту нерухомого майна. Юридична газета online. 2018. № 7. URL:<https://yur->

gazeta.com/publications/practice/neruhomist-ta-budivnictvo/top-rishen-es-pl-shchodo-zahistu-neruhomogo-mayna.html

2. Захарчук. А. С. Дефініції «status» та «contractus»: до проблеми конституціонування інституту приватної власності. Альманах права. 2018. №9. С. 109-111. URL: http://almanahprava.org.ua/files/almana-prava.-vipusk-9-_2018_.pdf

3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. 1952. Стаття 1. Захист власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535

4. Пілон Р. Property rights and the Constitution. Cato Institute. 2017. №8/16. URL: <https://www.cato.org/cato-handbook-policy-makers/cato-handbook-policy-makers-8th-edition-2017/property-rights-constitution>

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Захарчук А. С.

Орлова Т.Б., студентка, 3 курс, 10 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Наразі пріоритетним напрямом розвитку правової системи України є подальше законодавче забезпечення конституційного права особи на підприємницьку діяльність та «посилення ролі органів місцевого самоврядування у вирішенні соціально-економічних проблем функціонування і розвитку підприємницької спільноти» [1, с. 23], яка матиме здатність забезпечити ефективне зростання підприємницької ініціативи серед населення та сприятиме соціально-економічному розвитку нашої держави в цілому.

Однак, започатковане в Україні спрощення адміністративних відносин між органами державної влади та суб'єктами підприємництва, також реформування системи місцевого самоврядування вимагає від представників правової науки проведення нових досліджень та формування пропозицій щодо забезпечення ефективного адміністративно-правового регулювання розвитку підприємництва у нашій країні, а також активного залучення до даного процесу органів місцевого самоврядування.

Метою дослідження є визначення повноважень органів місцевого самоврядування у правовому регулюванні діяльності суб'єктів підприємництва та формулювання пропозицій щодо створення місцевих регуляторних актів з метою формування сприятливого середовища для суб'єктів підприємництва.

Отже, характеризуючи джерела правового регулювання організації підприємництва та державного адміністративного контролю за його здійсненням, зазначимо, що у ст. 42 Конституції України закріплено право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [2].

Нормативна база правового регулювання підприємницької діяльності визначена у Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва» [3] та інших актах.

На нашу думку, позитивне вирішення питань щодо удосконалення системи місцевого самоуправління у сфері підприємницької діяльності зможе підвищити:

1) рівень місцевої демократії, як спроможність органів місцевого самоврядування реагувати та вирішувати нагальні проблеми територіальних громад;

2) підприємницький рівень знань та досвіду громадян;

3) ступінь виявлення місцевих проблем та можливість прийняття регуляторних актів щодо їх усунення тощо.

Виходячи із зазначеного вище, підлягає трансформації існуюча система адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів підприємства у частині удосконалення механізму їх місцевого регулювання, яке повинно забезпечити реалізацію наступних завдань.

1. Забезпечити здійснення регуляторної діяльності шляхом спільної роботи виконавчих органів міських, сільських, селищних рад та окремих підприємців чи їх об'єднань, які мають створити постійно діючу робочу групу з аналізу місцевої регуляторної політики та постійно визначати заходи щодо оптимізації місцевих актів.

2. Оптимізувати дозвільні процедури у частині:

а) підготовки органами місцевого самоврядування спільно з громадськими об'єднаннями підприємців, що діють на постійній основі, інформації про правові механізми проведення дозвільних процедур;

б) здійснення оприлюднення дозвільних процедур та створення умов для оптимізації системи отримання дозволів і погоджень;

в) покращення адміністративно-сервісного обслуговування суб'єктів малого підприємництва, а також фізичних осіб, що вирішили отримати статус суб'єкта підприємницької діяльності.

3. Регулювати діяльність великих підприємств, що поглинають шляхом приєднання та позбавляють можливості здійснювати підприємницьку діяльність суб'єктів малого підприємства, не даючи їм змоги розвиватися та встигнути зайняти свою позицію на ринку для задоволення потреб членів місцевих територіальних громад.

4. Затвердити регуляторними актами належні джерела фінансового забезпечення суб'єктів малого підприємництва як засобів місцевої підтримки. На нашу думку, у кожного суб'єкта підприємництва, особливо у малого, повинна бути стабільна фінансова база. В умовах України, досягти цього досить складно, оскільки на становлення такого стану суспільно-економічних відносин впливають декілька факторів, такі як низька державна інвестиційна активність та відсутність іноземних інвестицій у розвиток підприємництва в Україні.

Беручи до уваги фінансово-економічну ситуацію у нашій країні, є висока потреба у впровадженні нових правових регуляторів і застосування європейських методів та правил державної допомоги суб'єктам малого підприємництва.

Адже, у процесі реформування системи законодавства елементи правового регулювання кожної галузі національної економіки повинні періодично зазнавати змін. «Закони, як основоположні нормативні акти у вітчизняній правовій системі, є відносно стабільними та приймаються на тривалий час. Можливість швидко реагувати на зміни у суспільно-економічному житті та ефективно забезпечувати правове регулювання конкретних проблемних питань різних сфер, держава здійснює за допомогою інших правових інструментів, якими зокрема, є постанови КМ України» [4, с. 37].

Виходячи з зазначеного вище, вважаємо за необхідне висловити пропозицію щодо затвердження постановою Кабінету Міністрів України діючої та ефективної «Регіональної програми розвитку малого підприємництва» (надалі – Програма), яка повинна стати локальним нормативно-правовим регулятором та складовою частиною програм соціально-економічного розвитку територіальних громад, одним із важливих інструментів реалізації державної політики розвитку малого підприємництва та державної регуляторної політики, політики зайнятості населення та інвестиційної стратегії.

Висновки. Стан адміністративно-правового регулювання організації та здійснення підприємницької діяльності в Україні є недостатньо задовільним. Виходячи з цього, органи місцевого самоврядування повинні напрацьовувати нові підходи для належного та ефективного забезпечення регулювання такої діяльності. Запропоновані зміни щодо реалізації основних засад правового регулювання розвитку підприємництва органами місцевого самоврядування та прийняття «Регіональної програми розвитку малого підприємництва» можуть забезпечити позитивні результати у частині підвищення добробуту населення та фінансово-економічних показників кожного регіону.

Література

1. Kurylo V.I., Mushenok V.V. Place and the role of local taxes in the functioning of united local communities // Organizational and economic mechanisms of development of the financial system: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi / ISMA University/ – Riga: «Landmark» SIA. 2016. 222 p.

2. Конституція України: станом на 21 грудня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (дата звернення: 29.12.2019).

3. Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва: Закон України 22 березня 2012. № 4618-VI. Відомості Верховної Ради України 2013. № 3. ст. 23.

4. Мушенок В.В. Акти Кабінету Міністрів України у системі фінансового регулювання заходів у сільському господарстві. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки». № 4 (4). 2017. С. 36–39.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенок В.В.

Петрушак А. М., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Вінниця

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ
ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ**

Переважну частину дохідної частини Державного та місцевих бюджетів становлять надходження від сплати фізичних осіб, в тому числі тих, що здійснюють незалежну професійну діяльність. Не зважаючи на це, існують значні проблеми з адмініструванням податків, що сплачуються зазначеними суб'єктами, зокрема, і через недосконалість законодавства, що регулює податковий облік.

Проблеми оподаткування самозайнятих осіб досліджували такі провідні фахівці та науковці, як: Л. Воронова, О. Бандурка, В. Понікаров, С. Попова, Н. Пришва, М. Кучерявенко та інші вчені.

Відповідно до ст. 63 Податкового кодексу України (далі –ПК України), взяттю на облік або реєстрації у контролюючих органах підлягають всі платники податків. Взяття на облік у контролюючих органах самозайнятих осіб здійснюється незалежно від наявності обов'язку щодо сплати того або іншого податку та збору [1].

Облік самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків (далі – Державний реєстр) записів про державну реєстрацію або припинення незалежної професійної діяльності, внесення змін стосовно самозайнятої особи. Для взяття на облік фізичної особи, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, така особа повинна подати заяву та документи особисто або через уповноважену особу до контролюючого органу за місцем постійного проживання. Самозайняті особи зобов'язані подавати до контролюючих органів за місцем свого обліку відомості про зміну облікових даних.

Внесення до Державного реєстру запису про припинення незалежної професійної діяльності здійснюється у разі:

- визнання фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності;
- смерті фізичної особи, у тому числі оголошення такої особи померлою, що підтверджується свідоцтвом про смерть (витягом з Державного реєстру актів цивільного стану громадян, інформацією органу державної реєстрації актів цивільного стану), а також визнання фізичної особи безвісно відсутньою, що підтверджується судовим рішенням;
- реєстрації припинення незалежної професійної діяльності фізичної особи у відповідному уповноваженому органі;
- заборони судом фізичній особі провадити незалежну професійну діяльність;
- незалежної професійної діяльності, які встановлені законодавством,

- з дати надходження відповідних документів до контролюючого органу за місцем обліку фізичної особи, якщо інше не встановлено законом чи рішенням суду;

- анулювання чи скасування згідно із законодавством свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

Державна реєстрація (реєстрація) припинення незалежної професійної діяльності фізичної особи або внесення до Державного реєстру запису про припинення такої діяльності фізичною особою не припиняє її зобов'язань, що виникли під час провадження незалежної професійної діяльності, та не змінює строків, порядків виконання таких зобов'язань та застосування санкцій за їх невиконання.

У разі коли після внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності фізична особа продовжує провадити таку діяльність, вважається, що вона розпочала таку діяльність без взяття її на облік як самозайнятої особи.

Підставами для внесення змін до облікових даних платників податків, окрім, документально підтвердженої інформації, що надається платниками податків, є:

- інформація органів державної реєстрації;
- інформація суб'єктів інформаційного обміну, уповноважених вчиняти будь-які реєстраційні дії стосовно платника податків;
- рішення суду, що набрало законної сили.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, самозайняті особи, податкові агенти подають безоплатно контролюючим органам за своїм місцезнаходженням інформацію про фізичних осіб, що пов'язана з реєстрацією таких осіб як платників податків, нарахуванням, сплатою податків і контролем за дотриманням податкового законодавства України, зокрема:

- органи державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли (для закриття облікових карток), а також про зміну фізичними особами ПІБ, дати і місця народження що місяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця;

- органи, що здійснюють реєстрацію приватної нотаріальної, адвокатської, іншої незалежної професійної діяльності та видають свідоцтва про право на провадження такої діяльності, - про видачу або анулювання реєстраційного посвідчення - у п'ятиденний строк від дня провадження відповідної дії;

- органи, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб, - про фізичних осіб, які зареєстрували своє місце проживання у відповідному населеному пункті чи місце проживання яких знято з реєстрації в такому населеному пункті, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця [2].

Таким чином, ПК України передбачає подвійний податковий облік інформації, що підлягає внесенню до податкових баз інформації. Крім цього, законодавством передбачено адміністративну відповідальність платника податку за неподання чи несвоєчасна подання інформації, яка стосується сплати податків. Разом з тим, інформація, що потрібна для повного та достовірного обчислення та сплати податків, наразі зосереджена в електронних реєстрах, адміністраторами яких, в переважній більшості, є державні органи або установи.

Враховуючи викладене, пропонуємо інтегрувати Державний реєстр фізичних осіб - платників податків з наступними реєстрами, що містять податкову інформацію: Єдиний державний демографічний реєстр, Державний реєстр актів цивільного стану громадян, Державний земельний кадастр, Реєстр судових рішень, Єдиний реєстр адвокатів, Єдиний реєстр нотаріусів тощо.

Література

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Про затвердження Порядку подання інформації про платників податків, об'єкти оподаткування та об'єкти, пов'язані з оподаткуванням, для забезпечення ведення їх обліку, а також обчислення та справляння податків і зборів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2011р. №1386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2011-%D0%BF#n8>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Піхур Ю.В., студентка, 2 курс, 11 група,
факультету міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТА ЇЇ ЗАПОБІГАННЯ

Протягом останніх десятиліть легалізація («відмивання») доходів, отриманих злочинним шляхом, набула у світі широкого розповсюдження. З кожним роком рівень економічної злочинності стає все більшим, також збільшується й коло учасників, які займаються нелегальною діяльністю в світі. Україна звичайно ж не є виключенням і як показує практика, це є однією із найбільших проблем, які не дають можливості нашій країні розвиватися. Мета нашого дослідження дізнатися, які ж існують методи боротьби з легалізацією доходів в Україні і в яких масштабах вона існує на сьогодні.

Поняття «відмивання» або «чищення» грошей з'явилося в 20-ті роки ХХ століття. Його авторство належить американцям, а точніше – чиновникам правоохоронних органів США. Виникнення даного терміну пов'язане з прийняттям у країні закону, який забороняв вільний продаж алкогольних напоїв. Тоді ж наслідком так званого «сухого закону» стала контрабанда алкоголю, доходи відякоїчастішебули під «прикриттям» мереж пралень, отримуючи таким чином легальний статус. Саме відтоді терміном «брудні гроші» – *moneylaundering* («відпирання») загальноприйнято називати гроші, які були зароблені злочинним шляхом, а сукупність дій, які переслідують мету приховання справжніх джерел походження таких грошей та надають їм ознак легального походження, одержала назву – «відмивання» грошей [1].

Вважаємо за необхідне зазначити, що актуальність вирішення даного питання сприяла створенню ще в 1989 році ФАТФ – це міжурядовий орган, метою роботи якого є розвиток і впровадження на міжнародному рівні заходів і стандартів з боротьби щодо відмивання грошей. ФАТФ відслідковує процеси імплементації таких заходів, вивчає способи і техніку відмивання грошей, розробляє превентивні та запобіжні заходи, сприяє загальносвітовій імплементації стандартів боротьби з відмиванням грошей. Виконуючи зазначені функції. Зараз учасниками даної міжурядової організації є 31 країна світу, Україна безпосередньо входить до них.

Слід зазначити, що передумови поширення тінізації економічних відносин в Україні виникли ще за часів колишнього СРСР. Особливо стрімким було нагромадження тіньових капіталів за роки так званої перебудови (1985–1991 рр.). У результаті зі здобуттям незалежності Україна отримала у спадок вже сформований тіньовий сектор, який і

після прийняття незалежності країна продовжувала збільшувати. І ми переконані, що на сьогоднішній день Україна перебуває в умовах загострення фінансово-економічної ситуації, все більше розширюються масштаби тіньової економіки, при цьому гроші через бюджет не спрямовуються на соціальні потреби, а отже проблема «брудних» грошей для нас також є актуальною. Державна служба фінансового моніторингу вказала на такі елементарні схеми відмивання брудних коштів, що найчастіше використовуються в Україні, та й в світі вони не відрізняються нічим, ось деякі з них: 1) операції з дорогоцінними металами та цінними паперами; 2) операції з нерухомістю; 3) операції з використанням підроблених документів; 4) операції з використанням грошей, незаконно отриманих з бюджету (через відшкодування ПДВ (податку на додану вартість)). 5) фіктивні операції у сфері страхування;

Також цією ж службою було вказано найбільш поширені сфери економіки, де «відмиваються» гроші: 1) зовнішньоекономічна діяльність; 2) кредитно-фінансова сфера; 3) паливно-енергетична галузь; 4) ринок металу та корисних копалин [2].

Ні для кого громадян України не є секретом те, що в нас досить унікальна специфіка «відмивання» коштів, бо в більшості випадків нею займаються політики, правоохоронці та чиновники, ті хто би як здавалося всяк мали б вплинути на її зменшення, а пізніше взагалі викорінення, виступають її ініціаторами, тому й результати можливі тільки в теорії, або ж в тому, що всі вони нас обманюють називаючи цифри, які не відповідають дійсності, задля замилування очей, адже найкращими показниками їхньої роботи мав би бути кращий рівень життя суспільства, а він як ми відчуваємо на собі тільки погіршується. На жаль, економічна злочинність посідає одне з перших місць серед всіх інших видів злочинів, які здійснюються в Україні і має такі ознаки: 1) найпоширеніші види економічної злочинності – незаконне привласнення майна, корупція та хабарництво; 2) 40% злочинів скоюється вищим керівництвом; 3) кожний п'ятий, який скоїв економічний злочин не поніс покарання.

За даними GlobalFinancialIntegrity відтік «брудних» грошей з України за 2003-2012 роки склав \$ 6,2 млрд. Половина з цієї суми припала на 2010 рік (з країни пішов майже мільярд доларів) та 2011 рік – більше двох мільярдів. Саме з цих років рівень тонізації почав збільшуватися (з 38% до 45%) [3]. Що ж до показників і дій за останні роки, тозапідсумками 2018 року Державна служба фінансового моніторингу в узагальнених матеріалах, сума фінансових

операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, та з учиненням іншого злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, становила 347,4 млрд гривень, а кількість переданих Держфінмоніторингом до правоохоронних органів узагальнених матеріалів у 2018 році порівнюючи з попереднім періодом 2017 року зросла на 31,2%.

Окрім практичних заходів, значних зусиль ДСФМУ протягом року було прикладено в аспекті удосконалення національного законодавства у сфері протидії відмиванню незаконно здобутих капіталів. Нагадаємо, 1 листопада 2019 року прийнято за основу проєкт Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Змінами передбачено, що розмір суми фінансових операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, збільшується зі 150 до 400 тис. грн, а кількість ознак таких операцій зменшується з 17 до 4, що суттєво полегшує життя суб'єктам первинного фінансового моніторингу в аспекті управління комплаєнс-ризиками фінансового моніторингу. В законі детально показано механізм замороження активів та зупинення фінансових операцій, посилено вимоги до розкриття кінцевих бенефіціарних власників компаній. Законодавець зробив акцент на масштабності вчиненого порушення, а не на розмірі статутного капіталу порушника, тому максимальний штраф складатиме 10 млн неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а не 1% суми зареєстрованого статутного капіталу, як це було раніше.

Але аналізуючи з наукової точки зору хочеться зазначити, що в найкращому варіанті прийняття закону стане початком змін спрямованих на удосконалення положення національного законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що сприятиме забезпеченню виконання рекомендацій експертів FATF, МВФ та Комітету Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL).

Література

1. Кернер Х.-Х., Дах Э. Отмывание денег: Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике / Пер. с

нем. Т. Родионовой, Дж. Войновой. М.: Междунар. отношения, 1996. 240 с.

2. Задворних С.С. Етапи вдосконалення механізму боротьби з відмиванням «брудних грошей» в Україні. «Молодий вчений», № 2 (17), лютий, 2015 р. С. 76-81.

3. Моніторинг як метод фінансового контролю. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2018. 558 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шведова Г. Л.

Стремецька А. О., студентка, 1 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ТРИСТОРОННЬОГО ПАРТНЕРСТВА

У 70-х рр. ХХ ст. традиційна парадигма ієрархічного управління, заснована на наказах, замінена управлінням, яке ґрунтується на досягненні результатів за допомогою ринкових інструментів: посередництво, медіація тощо. Новою тенденцією, коли приватний сектор і громадянське суспільство стали партнерами, а також конкурентами влади, Осборн і Геблер описали як «тристороння влада». У наші дні зміна такого «протистояння» на «партнерство» є не тільки особливо актуальним питанням, але й цілком реальним для вирішення.

Для України відносно новою моделлю досягнення консенсусу між суспільними секторами є *електронне врядування* (e-governance) – форма організації держави з використанням ІКТ, яка для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян, за допомогою систем локальних інформмереж і сегментів глобальної інформаційної мережі сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів держави й органів місцевого самоврядування, забезпечує їх функціонування в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним спілкування громадян, юросіб, неурядових організацій [1, с. 26–27].

Оскільки основним покликанням е-врядування є зміна «стосунків» між державою та громадянами (і юрособами), з його

допомогою відбувається узгодження потреб, інтересів, можливостей, об'єднання зусиль учасників відносин тристороннього партнерства: держави, бізнесу та третього сектору. У концепції е-врядування, компонент G2B (Governmenttobusiness) в основному орієнтований на оподаткування (e-taxes) і передбачає отримання різноманітних послуг, що орієнтовані на бізнес, у т. ч. подачу декларацій, оплату податків, отримання дозвільних документів, ліцензій. Підґрунтям реалізації G2B є стандарти для ел.транзакцій, безпечний механізм оплати та інфраструктури відкритих ключів[1, с. 31-32].

Сучасний етап розвитку е-врядування в Україні розпочато з прийняття нової Концепції розвитку електронного урядування в Україні[39] 2017 р., що передбачає два шляхи: консервативний або трансформаційний. Останній є революційним – посилення функціональних можливостей е-врядування, зниження витрат влади на реалізацію своїх повноважень шляхом застосування сучасних інноваційних підходів, методологій і технологій (Інтернету речей, хмарної інфраструктури, Blockchain, MobileID, sharingeconomy, просування методики опрацювання даних великих обсягів (BigData), нормативно-правового врегулювання принципів «цифровий за замовчуванням», «одноразове введення інформації», «сумісність за замовчуванням», застосування перспективних форм організації виконання завдань, проектів розвитку е-врядування, публічно-приватного партнерства.

Блокчейн (англ. *blockchain*)– спосіб зберігання даних або цифровий реєстр грошових переказів, транзакцій. Реєстр не зберігається в якомусь одному місці, а розподілений серед кількох сотень, навіть тисяч комп'ютерів по всьому світу (перший у світі аукціон за допомогою цієї технології проведено саме в Україні ДП «СЕТАМ» 7 вересня 2017р. Наступного ж місяця з її використанням було реалізовано оновлену версію інформаційної системи держземкадастру.

Шеринг (англ. *sharing*)– сплав горизонтальних бізнес-зв'язків та ІТ-платформи, що поєднує мільйони продавців та клієнтів. У шеринговій економіці люди надають послуги чи продають товари одне одному напряму за допомогою е-додатківі порталів, що беруть комісії за свої послуги. Шеринг-економіка розвивається як: домашні ресторації, шеринг житла, автомобілів, речей, тощо, а також сегмент р2р («peer-to-peer») кредитування. В Україні вона поки що представлена: 1) перевезеннями: французький BlaBlaCar – на уккринку з 2014 р., американський UBER– в Україні з 2016 р.; 2) р2р

кредитуванням: У 2016 р. ПриватБанк запустив таку можливість і вже 10 років такі ж можливості розвиває українська компанія АФА, що спеціалізується виключно на р2р кредитах; 3) медсервісами: ІТ-додатки, що з'єднують лікарів з пацієнтами (Helsi.me, Medikit, тощо).

Перевагами шеринг-економіки для малого бізнесу та нових підприємців є легкість доступу до ринку та зростання конкуренції, тому серед українців є спроби створити й власні платформи для шерингу. Завдяки Інтернету миттєво налагоджуються бізнес-зв'язки, знаходяться партнери, залучаються бізнес-кредити та інвестуються гроші. Доступність грошей дозволяє швидко й ефективно масштабувати бізнес, виходити на експорт, створювати нові виробничі лінії та сервіси. В результаті—збільшується кількість робочих місць та кількість сплачених...податків» [5].

Завдяки підписанню Угоди про асоціацію України з ЄС (2014), можна говорити про е-врядування як про передумову і крок до розбудови в Україні цифрової економіки й цифрового ринку та їх подальшої інтеграції в єдину цифрову економіку та єдиний цифровий ринок ЄС (EU DigitalSingleMarketStrategy). 17 січня 2018 р. Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації. Згідно з Концепцією [3], основними цілями цифрового розвитку є: 1) прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; 2) трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні й ефективні (цифровізація агросектору та сільської інфраструктури); 3) технологічна та цифрова модернізація промисловості, створення високотехнологічних виробництв; 4) доступність для громадян переваг цифрового світу; 5) реалізація людського ресурсу, цифрових індустрій, підприємництва.

Варто згадати систему е-держ закупівель ProZorro, що забезпечує прозорість процесу ел. Держзакупівель, економить бюджетні кошти. Прийняття Закону 2016 р. «Про публічні закупівлі» дозволило перейти на електронний формат вибору постачальників товарів і послуг для державних органів. З квітня 2018 р. МЗС України здійснюється онлайн-оформлення іноземця електронних віз (понад 20 держав). Згідно з положеннями Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», у МЗС України та закордонних дипломатичних установах України триває експлуатація відомчої інформаційної системи з оформлення

паспортних документів (ВІС), ведення консульського обліку громадян України за кордоном.

Постановою КМУ від 07.02.2018 р. передбачено, зокрема, і подання декларації відповідності матеріально-технічної бази до вимог законодавства з охорони праці в електронній формі. Однак фактично надання цих адмін послугу е-форміще не здійснюється.

Фонд держмайна України вживає заходів з упровадження надання в е-формі та інтеграції до Порталу послуги з надання інформації (відомостей або витягу) з Єдиного реєстру об'єктів державної власності [4, с.105-108].

Висновки. Багато аспектність е-врядування та поліфункціональність його засобів дає змогу на інноваційних демократичних засадах вдосконалити певні суспільні інститути, налагодити механізм взаємодії ключових суспільних секторів й у сфері економіки. Адже відкрита система обігу держкоштів – це прозорий бюджет держави, можливість громадянам вільно працювати й розвивати свою справу через онлайн-базу підприємств, тендери, закупівлі, біржі, банкінг. Відкриті й постійно доступні державні міністерства, відомства тощо, реалізовані завдяки доступу через інтернет з дому, роботи, або з боксів-автоматів на вулиці – економія грошей і часу платників податків.

Дійсно, рівень упровадження ІКТ є індикатором розвитку держави, її демократичності, соціально-економічного добробуту. Проте в Україні реалізація прийнятих документів відбувається не повністю. Неодноразово в документах йшлося про подолання цифрового розриву, перехід до блокчейну, який, до того ж, після свого успішного старту так і не отримав широкого застосування. На додаток маємо факт, що ЕЦП наразі не є доступним для всіх без винятку, а лише для суб'єктів господарювання, тому, на нашу думку, рівень упровадження правових приписів у сфері економіки дорівнює 60% зі 100. Вважаємо можливим, екстраполювати такий показник на інститут е-врядування в цілому. Таким чином, забезпечення надійного тристороннього партнерства й подальша цифровізація управлінських і бізнес-процесів у контексті розвитку новітніх інструментів е-врядування – не тільки запорука високої конкурентноспроможності та якості вітчизняного ринку, а й одна з найважливіших умов якнайшвидшої інтеграції України до ЄС.

Література

1. Погребняк І.Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. Право та інновації. 2014. № 3. С. 26-35.

2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабміну України від 20.09.2017 № 649-р. Урядовий кур'єр. 2017. № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>

3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Кабмін України: Офіц. сайт. Головна. 2019. 17 січ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>

4. Соломко Ю.І. Стан упровадження електронних послуг: результати реалізації концепції розвитку системи електронних послуг в Україні. *Теорія та практика державного управління*. Зб. наук. праць. Харків. регіонал.ін-ту держуправління НАДУ при Президентіві України. 2018. Вип. 3. С. 102-109.

5. Поділитися зі світом: що дає українцям шерингова економіка. Час і Події. 2019. 16 трав. URL: <https://www.chasipodii.net/article/22822/>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шестопалова Л.М.

Труш А. Ю., студентка, 3 курс, ІІІ- 21 група,
історико-юридичний факультет,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні (початок ХХІ століття) вільно можна назвати інформаційною добою і саме тому переоцінити значення для суспільства інформаційної безпеки підприємства не менш складно, ніж забезпечити швидке й ефективно вирішення її проблем. Підприємство, організація чи установа, що не сильно переймається або й зовсім нехтує забезпеченням власної інформаційної безпеки може стати неконкурентоспроможним і матиме труднощі з

реалізацією своїх товарів та послуг на ринку. Неefективна інформаційна структура також є однією з частих причин банкрутства різноманітних організацій. Саме тому для підприємства життєвонеобхідною є система інформаційної безпеки, спроможна попередити витік інформації про хід його справ.

Власне поняття «інформаційної безпеки підприємства» в науковому середовищі трактується по-різному. Так, О.А. Сороківська наводить наступне визначення: «інформаційна безпека підприємства – це суспільні відносини щодо створення і підтримання належного рівні життєдіяльності інформаційної системи суб'єкта господарської діяльності» [1]. А ось інший погляд на зміст цього поняття: «інформаційна безпека підприємства – це цілеспрямована діяльність її органів та посадових осіб з використанням дозволених сил і засобів по досягненню стану захищеності інформаційного середовища організації, що забезпечує її нормальне функціонування і динамічний розвиток» [2].

Відомо, що робота будь-якої системи базується на певних принципах. І система інформаційної безпеки підприємства, організації чи установи не є виключенням. Принципи, які будуть перераховані далі є вихідними положеннями, нормами та правилами поведінки, котрі формують і забезпечують якісну роботу системи забезпечення інформаційної безпеки. Український вчений М.В. Верескун виокремлює такі принципи забезпечення інформаційної безпеки підприємств, організацій та установ: простота використання, повний контроль, загальна заборона, відкрита архітектура, розмежування доступу, мінімальні привілеї, достатня стійкість, мінімізація [3]. Варто зазначити, що кожен з цих принципів вартий особливої уваги, відтак коротко зупинимось на аналізі.

Принцип простоти. Саме він концентрує нашу увагу на тому, що завдяки простоті експлуатації інформаційної системи забезпечується мінімізація ймовірності помилки. Висока складність операції та процедури, котру доводиться виконувати користувачам та адміністраторам, збільшує ризик допущення помилки в рази. Отож чим простішою буде процес використання системи, тим менше помилок доведеться нейтралізувати потім. Однак не слід плутати простоту використання з простотою архітектури системи, адже складність останньої необхідна для забезпечення її безпеки.

Принцип контролю. Його суть полягає в організації постійного нагляду за справністю системи інформаційної безпеки та в моніторингу факторів, що можуть вплинути на неї. Цей принцип

вимагає від системи архітектури, що дозволить контролювати доступ до кожного з її об'єктів, швидко впоратися з блокуванням небажаних дій та відновити нормальну роботу системи інформаційної безпеки.

Принцип загальної заборони. Він полягає в тому, що забороняється все, що не дозволяється. Щоб ознайомлюватися та працювати з об'єктами інформаційної системи, потрібно мати відповідний дозвіл. Надають його, дотримуючись всіх інструкцій, прописаних в нормативних документах, що регулюють організацію роботи інформаційної системи. Однак, насправді, метою системи в першу чергу є дозвіл, а не заборона дії. Суть даного принципу в тому, що в інформаційній системі допустимо виконувати лише відомі безпечні дії.

Принцип відкритої архітектури інформаційної системи. Згідно з цим принципом безпеку системи можна забезпечити лише за допомогою неясності. Адже з такими маніпуляціями, як ускладненість, заплутаність та спроби приховати недоліки інформаційної системи хакерська, вірусна або інсайдерська атака рано чи пізно впорається.

Принцип розмежування доступу. Він наголошує на тому, що особа отримує доступ до системи в тому обсязі, який їй дозволяють її повноваження. Кожна роль/ посада/ група повинна мати свої повноваження, щодо роботи з тими чи іншими об'єктами інформаційної системи.

Принцип мінімальних привілеїв. Коли ми говоримо про даний принцип, то йдеться про те, що кожний користувач повинен бути наділеним найменшими правами і доступом до мінімальної кількості процесів та операцій програми. Про перешкоджання здійсненню робочих обов'язків тут не йдеться. Слід подбати, щоб цього не сталося.

Принцип достатньої стійкості. Даний принцип отримує своє вираження в тому, що на шляху потенційних зловмисників має стояти достатня кількість перешкод. Для цього ідеально підходять обчислювальні завдання. Так, можна організувати захист таким чином, щоб проникнення хакерів в систему вимагало від них нереально великої кількості часу чи можливостей в обчисленні.

Принцип мінімізації дублювання. Ідентичних операцій повинно бути якнайменше. Бажано, щоб всі або хоча б більшість процедур були різними для кожного користувача.

Отже, принципи забезпечення інформаційної безпеки підприємств, організацій та установ – це важливий елемент системи

інформаційної безпеки, саме вони разом з цільовими характеристиками системи, її завданнями, основними загрозами та заходами з нейтралізації загроз складають її основу. Сама ж система інформаційної безпеки є невід'ємною складовою будь-якого підприємства, і нехтування нею може коштувати йому занадто значних збитків чи навіть поставити під загрозу саме його існування.

Література

1. Сороківська О.А. Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи. *Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту*. Сер.: Екон. науки. 2010. № 2. Т. 2. С. 47–54.

2. Марущак А.І. Інформаційно-правові напрями дослідження проблем інформаційної безпеки. *Державна безпека України*. 2011. № 21. С. 13–18.

3. Верескун М.В. Методичне забезпечення системи інформаційної безпеки промислових підприємств. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1 (17). С. 76–82.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політології, права та філософії НДУ імені Миколи Гоголя Дудченко О.С.

Ястремська А. В., студентка, 3 курс, 4 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

На сьогодні механізм правового регулювання запобігання відмиванню (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на законодавчому рівні врегульовано нормами Закону від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1].

Маємо визнати, що поряд з необхідністю постійного вдосконалення методів та способів запобігання такому злочинному

суспільно-небезпечному прояву діяльності, як відмивання (легалізація) злочинних доходів оновленню підлягають норми законодавства, спрямовані запобігти та припинити таку незаконну діяльність. Крім того, задекларовані наміри України вступити до Європейського Союзу нормаціонального законодавства в аналізованій сфері також потребують перегляду з метою його гармонізації.

Отже, аналіз норм Закону України від 06.12.2019 № 361-IX [2], які набудуть чинності з 28.04.2020 показав, що більша частина його положень кореспондується або ж дублює положення Директиви (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму» [3].

Законом запропоновано, зокрема: 1) суб'єкти первинного фінансового моніторингу (далі – СПФД) мають застосовувати ризик-орієнтований підхід при проведенні належної перевірки своїх клієнтів та переходити до кейсового звітування про підозрілі операції (діяльність) своїх клієнтів; 2) збільшено порогову суму та зменшено кількість ознак для обов'язкового звітування про фінансові операції, про які СПФМ (банки, страховики, кредитні спілки, ломбарди, біржі, платіжні організації та інші фінансові установи) зобов'язані повідомляти Держфінмоніторинг, а саме вводиться обов'язок повідомляти про фінансові операції на суму більше 400 тис. грн. (зараз 150 тис. грн.) та пов'язані з готівкою, переказом коштів за кордон, політично значущими особами та клієнтами з держав, що не виконують рекомендації міжнародних, між урядових організацій, що провадять діяльність в антилегалізаційній сфері; 3) доповнено перелік осіб – СПФМ, які повідомляють Держфінмоніторинг про підозрілі фінансові операції, – особами, які надають інформаційно-консультаційні послуги з питань оподаткування; 4) удосконалено процедури розкриття суб'єктами господарювання своїх кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) та посилено вимоги до виявлення СПФМ бенефіціарних власників своїх клієнтів; 5) відстеження грошових переказів вважати інструментом для запобігання, виявлення та розслідування випадків відмивання грошей та фінансування тероризму, а також для здійснення обмежувальних заходів; 6) обов'язковість супроводження грошових переказів інформацією про платника та одержувача переказу; 7) на СПФМ покладено обов'язок забезпечувати наявність та повноту інформації про платника та одержувача платежу; 8) встановлювати запобіжні заходи, спрямовані на протидію маніпуляціям з грошима,

одержаними від злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму.

Разом з тим деякі норми Закону містять положення, які ускладнюють його розуміння, а відтак застосування СПФМ (наприклад, оціночні поняття «належна перевірка», «дієві процедури» тощо) без їх конкретизації та деталізації, що в подальшому наділяє суб'єктів фінансового моніторингу дискреційним повноваженнями, а тому може призводити як до порушення прав фізичних і юридичних осіб, так і містити корупційні ризики.

Статтею 22 Закону встановлено, що СПФМ зобов'язаний негайно, без попереднього повідомлення клієнта (особи), заморозити активи, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням. При цьому, чітких критеріїв «пов'язаності» певних активів з тероризмом чи його фінансуванням у Законі не визначено. Варто уваги й те, що інститут «замороження активів» є дискусійним у правовому відношенні, адже має розглядатись, не як захід боротьби з відмиванням злочинних доходів, а як запобіжник, направлений на запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму.

За наявності обґрунтованих сумнівів, СПФМ зобов'язаний виявляти підозрілі фінансові операції та повідомити Держфінмоніторинг про такі операції, а не зупиняти їх проведення. Замороження активів має здійснюватися виключно в рамках кримінального провадження за умови внесення відповідних змін до Кримінальний процесуальний кодекс України [4]. Наразі чинне процесуальне законодавство не передбачає можливість здійснення таких заходів.

Щодо змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення [5] зазначимо, що за правопорушення, передбачені у ч. 1 ст. 166-9, ч. 6 ст. 166-11, ч. 1 ст. 188-34 КУпАП пропонується значно підвищити розміри стягнення у виді штрафу. Наприклад, неподання у строки, визначені законом, державному реєстратору передбаченої Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» інформації про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи, або про його відсутність, або документів для підтвердження відомостей про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи, має тягти за собою накладення на керівника юридичної особи або особу, уповноважену діяти від імені

юридичної особи (виконавчого органу), штрафу від однієї до трьохтисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 6 ст. 166-11 КУпАП).

При цьому за суміжне адміністративне правопорушення, передбачене у ч. 5 ст. 166-11 КУпАП (яке до того ж є кваліфікуючим відносно правопорушень, передбачених у чч. 3 та 4 цієї статті), встановлено стягнення у виді штрафу розміром від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Водночас запропоновані розміри штрафу, як одного із адміністративних стягнень, мають бути узгоджені як із чинними санкціями КУпАП, так і з розмірами кримінального покарання у виді штрафу, передбаченими у ст. 53 Кримінального кодексу України [6] (Так, розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Адже адміністративний штраф не може дорівнювати, або навіть перевищувати розміри штрафу, передбаченого кримінальним законом.

Література

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 50-51. – Ст. 2057, з наст. змінами.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX // Офіційний вісник України. – 2020. – № 4. – Ст. 189.

3. Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму : директива (ЄС) 2015/849 від 20.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm)

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України від 08.03.2013 / № 9-10.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. – № 51.

6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Офіційний вісник України від 08.06.2001. – № 21. – С. 1.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Берізко В.М.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 4 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Басараб Ю. А., студент, 4 курс,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Протягом останніх десятиліть на шляху інтеграції України у світовий економічний простір актуальним є питання щодо розвитку господарської діяльності України як в межах країни, так й за нею. Слід зазначити, що діяльності суб'єктів господарської діяльності країни з іноземними партнерами визначається як зовнішньоекономічна діяльність. Основний принцип її будови – це забезпечення сприятливих взаємовідносини між партнерами та створення умов для здійснення співпраці.

Згідно чинного законодавства України, до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності можуть відноситися як фізичні особи, що постійно проживають на території України, так і юридичні особи, які зареєстровані в Україні, а також об'єднання фізичних та юридичних осіб та іноземні суб'єкти, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно законодавства України та постійно мешкають на території країни [3].

Реалізація зовнішньоекономічної діяльності завжди регулюється великою кількістю законодавчих актів. По-перше, виконання своїх завдань і функцій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності

забезпечуються державою, а саме економічними, юридичними та політичними гарантіями, що встановлюють правовий режим їх діяльності. По-друге, в законодавчому порядку визначається їх правове становище та компетенція, що надає їм можливість бути учасниками адміністративних, трудових, цивільних, державних, процесуальних та інших правовідносин [1].

Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності України насамперед здійснюється для забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку, створення найсприятливіших умов для залучення економіки країни до системи світового поділу праці, наближення її до ринкових структур розвинених країн світу, а також стимулювання прогресивних структурних змін в економіці.

Особлива роль у забезпеченні правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності належить окремим галузям права. Це обумовлено багатогранністю і складністю господарських відносин, оскільки вони мають цілу низку зв'язків та відносин, що виникають з приводу виробництва, продажу та розподілу матеріальних благ. Тому, особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності залежать від змісту певного виду господарських відносин на які спрямований регулюючий вплив норм права [2].

Слід зазначити, що кожна країна має здійснювати регулювання зовнішньоекономічної діяльності в залежності від зовнішньоекономічної політики держави, котра регулює економічні відносини з іншими державами, а також відіграє помітну роль у питанні залучення іноземних інвестицій у національну економіку, насамперед, у виробництво.

Важливим є факт, що для правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни повинна бути сформована правова структура і система, які повністю забезпечать захист економічних інтересів країни, законних інтересів суб'єктів господарської діяльності та створення для них однакових можливостей у розвитку всіх законних видів бізнесу, а також створення можливості для використання доходів і вкладання інвестицій, заохочення конкуренції та ліквідації монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Стає очевидним, що важлива роль правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності полягає в підтримці державою національних галузей виробництва, оскільки при наявності жорсткої

конкуренції з боку імпортованих товарів підйом і функціонування національного виробництва стає неможливим. На жаль, сьогодні законодавство України щодо правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності містить ряд недоліків, а саме недостатню системність нормативно-правових актів. Але останнім часом ми можемо бачити тенденції щодо прийняття законів, які регулюють окремі аспекти зовнішньоекономічної діяльності країни [5].

Політика створення правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності України повинна враховувати намагання держави інтегруватися у світовий соціально-економічний простір, необхідність підвищення стабільності й сприятливості її законодавства для розвитку відповідних зв'язків. В даному випадку не треба нехтувати національними інтересами в цьому процесі, а навпаки будувати стабільну, продуману та узгоджену нормативно-правову базу правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. А це вимагає узгодження законодавчої бази зовнішньоекономічної діяльності країни з відповідними нормами законодавства інших країн [4].

Таким чином, правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни є складний процес, який спрямований на досягнення певних результатів. А саме, на досягнення певного соціально-економічного розвитку країни за допомогою правових заходів, які можуть впливати на суб'єкти господарювання та забезпечувати встановлення господарського правопорядку. У зв'язку з цим участь України у правовому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності країни повинно здійснюватися в рамках, які визначаються законодавством України з дотриманням певних меж державного втручання у процес господарської діяльності.

Література

1. Гречин Є. Є. Теоретичні основи дослідження правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 4. С. 91-95
2. Коломацька С. П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення: навч. посіб./ С. П. Коломацька. К.: Професіонал, 2013. 288 с.
3. Кульгавець Х. Ю. Щодо визначення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в українському законодавстві. *Право і суспільство*. 2015. № 3(3). С. 88-91.

4. Опришко В. Ф. Проблеми вдосконалення законодавчого регулювання економіки України. *Правове регулювання економіки України*. Збірник наукових праць. К., 2000. С.4-9.

5. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / За ред. А.А. Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2003. 272 с.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Воробей Ю.М.

Власенко В. В., студент, 1 курс, ОС «магістр»
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням впливу транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) на глобальні економічні, соціально-культурні, політичні та інші процеси, тому є доцільним дослідження проблем регулювання їх діяльності. Внутрішній валовий продукт (далі – ВВП) деяких корпорацій перевищує ВВП багатьох країн світу, хоча самі ТНК при цьому не є суб'єктами міжнародного економічного права.

Кожна ТНК намагається уникнути регулятивного тиску та сплачувати якомога менше податків до бюджету користуючись своїм положенням. На діяльність ТНК не здійснюється пряме міжнародно-правове регулювання. Кожна держава виробляє свої норми впливу на їх діяльність.

Гадаємо, вироблення ефективного механізму контролю за діяльністю щодо трансфертного ціноутворення та діяльності ТНК в цілому, може запобігти уникненню ними сплати податків та іншим негативним проявам. Як свідчить практика, багато країн вже вдало втілили цей механізм.

Хартії та кодекси щодо міжнародного регулювання діяльності ТНК [1, с. 430] містять лише рекомендаційний та декларативний характер, відтак не мають імперативних положень, котрі змусять корпорації виконувати ті чи інші норми, відтак їхня міжнародна правосуб'єктність все ще залишається невизначеною [2, с. 7].

Щоб подолати цю проблему країнам необхідно гармонізувати своє законодавство до міжнародного стандарту та укласти дво- та

багатосторонні угоди, які змусять ТНК грати по правилам приймаючих країн.

Існує 3 рівня правового регулювання діяльності ТНК: внутрішнє законодавство, двосторонні і багатосторонні угоди [1, с. 429].

Вважається, що найбільш перспективним методом встановлення ефективного регулятивного механізму є укладення універсальних міжнародних договорів, де міститимуться уніфіковані норми щодо створення і регулювання ТНК, тобто ці норми автоматично імплементовуватимуться в національне законодавство країн-учасниць.

Тобто фундаментом цього методу є не скільки визнання міжнародної правосуб'єктності ТНК, а факт того, що корпорації не втрачають приналежності до держави, рішення приймаються з національного центру, тому і регулювання має бути через державу [1, с. 428].

Наступною проблемою в Україні є відсутність універсальної нормативної бази, тобто ТНК регулюється лише опосередковано, в законах навіть відсутні такі поняття як «ТНК», «дочірнє підприємство ТНК», «філія ТНК», це не дозволяє комплексно підійти до розробки ефективного механізму регулювання та до гармонізації вітчизняного законодавства згідно з міжнародним досвідом [3, с. 121].

Відтак, щоб держави змогли регулювати діяльність ТНК необхідне укладання міжнародних договорів між самими державами, щоб була змога швидко та ефективно взаємодіяти в інформаційному полі щодо діяльності ТНК задля запобігання зловживань корпораціями.

В рамках міжнародних угод було б доцільним створити окремі реєстри та органи або підрозділи в державах для оперативного обміну інформацією і досвідом.

Література

1. Матросова І.Ю. Виявлення особливостей правового регулювання діяльності транснаціональних компаній (ТНК). *Молодий вчений*. №5 (32). 2016. С. 428-432.

2. Опанасенко Л. О. Теоретичні засади регулювання діяльності транснаціональних компаній. Одеса: *Вісник Одеського національного університету*. Т. 24. Вип. 2. 2019. С. 7-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2019_24_2_3 (дата звернення: 24.03.2020 р.)

3. Немировська О. Механізм регулювання взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями. *Економіка та держава*. №12. 2015. С. 121-125.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Тищенко Ю.В.

Виноградська І. І., Власенко А. Ю.,
студенти, 1 курс, ОС «магістр»,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток міжнародного економічного співробітництва України робить актуальними комплексні наукові дослідження організаційно-правових засад здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Їх важливим напрямом є дослідження проблем правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД). Дослідження правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності покликане сприяти подальшому вивченню теоретичних та практичних аспектів правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, вдосконаленню законодавства у цій сфері та практики його застосування і в кінцевому.

Згідно із ст. 378 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1] суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є:

1) суб'єкти господарювання, зазначені в пунктах 1, 2 частини другої статті 55 ГК України, а це господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;

2) державні замовники з державного оборонного замовлення;

3) зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, утворені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Згідно з ч. 1 ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2] суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні можуть бути:

1) фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;

2) юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України, в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

3) об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

4) структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

5) спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

б) інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно з законами України, на основі принципу юридичної рівності і недискримінації (ч. 2 ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»). Згідно з ч. 2 ст. 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. № 1560- XII [3], Україна як держава та іноземні держави можуть бути суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності. Іноземні держави також називаються серед іноземних інвесторів у ст. 1 Закону

України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР [4].

Отже, можна зробити висновок про те, що Україна та іноземні держави є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Однак при цьому слід зазначити, що відповідно до ст. 34 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» Україна як держава несе майнову відповідальність у повному обсязі перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності за всі свої дії, що суперечать чинним законам України і спричиняють збитки, моральну шкоду цим суб'єктам та призводять до втрати ними вигоди, а також за інші свої дії, в тому числі й ті, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність і прямо не передбачені в цьому Законі, що спричиняють зазначені збитки (шкоду) та призводять до втрати вигоди. Україна як держава відповідає за зазначені дії всім своїм майном [5, с. 43]. Всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак. Держава гарантує однаковий захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Необхідно зазначити, що всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України мають право відкривати свої представництва на території інших держав згідно з законами цих держав, а також мають право на участь у міжнародних неурядових економічних організаціях.

Іноземні суб'єкти господарської діяльності, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність на території України, мають право на відкриття своїх представництв на території України. Реєстрацію зазначених представництв здійснює Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України згідно з Інструкцією про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні, затвердженою наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 18 січня 1996 р. № 30 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 15 червня 2007 р. № 179) [6].

Отже, здійснюючи аналіз нормативно-правових актів України в сфері зовнішньоекономічної діяльності можна дійти висновку, що в законодавстві не встановлений єдиний перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, немає стабільності термінологічних конструкцій, що як відомо впливає на ефективність правозастосування. Проте, все ж таки наша держава дбає про співробітництво та політику в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Незважаючи на це, законодавство України потребує подальшого вдосконалення та уніфікації із загальноприйнятими міжнародними документами. Не менш важливою є проблема уникнення колізії в законодавчих актах.

Література

1. Господарський кодекс України: Закон України від 8. 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон 9. України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
4. Про режим іноземного інвестування : Закон України 11. від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
5. Поєдинок В. В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібн. / В. В. Поєдинок. К.: *Юрінком Інтер*, 2006. 288 с.
6. Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 18 січня 1996 р. № 30. *Офіційний вісник України*. 2007. № 48. Ст. 2006.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Тищенко Ю.В.

Герман А. І., студентка, 3 курс, 19 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДОВЕДЕННЯ ФАКТУ «ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ» ТЕРИТОРІЇ

За останні роки після початку збройної агресії Російської Федерації на території України концепція «ефективного контролю» набула неабиякої актуальності для нашої держави. Проте визначити тип конфлікту та довести вину Росії у господарських справах, не так і просто. Таким чином, нам потрібно дослідити питання «ефективного контролю» та його застосування в конфлікті між Україною та Росією.

Дослідженням концепції «ефективного контролю» державокупантів над окупованими територіями займалися такі автори, як: Е. Бенвеністі, П. Спюеррі, Є. Герасименко, О. Євтушенко та ін.

Ефективний контроль держави-агресора - контроль однієї держави над територією (частиною території) іншої держави. Такий контроль може здійснюватися або її власними збройними силами або через підконтрольні їй місцеві адміністрації. Держава, яка здійснює ефективний контроль, може надавати підконтрольним місцевим адміністраціям або незаконним збройним формуванням політичну, військову, економічну, фінансову, соціальну підтримку. Саме так трактує поняття «ефективний контроль» Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у своїх рішеннях [1, с. 21]. Ця концепція була розроблена Міжнародним судом ООН у справі про військову та напіввійськову діяльність в «Нікарагуа проти США» 1986 року [2].

Прийнято низку міжнародних документів, в яких констатується наявність ефективного контролю Російської Федерації над недержавними збройними угрупованнями, що діють на сході України. Це зокрема Резолюція ПАРЄ 2133 (2016) від 12 жовтня 2016 р. «Засоби правового захисту від порушень прав людини на українських територіях, що знаходяться поза контролем української влади», Резолюція ПАРЄ 2132 (2016) від 12 жовтня 2016 р. «Політичні наслідки російської агресії в Україні». Так, у п. 3 Резолюції 2133 констатується, що «ДНР» та «ЛНР» створені за підтримки та під контролем Росії, і не мають жодної легітимності згідно з українським та міжнародним правом. У п. 4 цієї самої Резолюції прямо йдеться, що «відповідно до міжнародного права Росія, яка дефакто здійснює контроль над цими територіями, несе відповідальність за захист місцевого населення»[3].

На сьогоднішній день справа «Україна проти Російської федерації» ефективно розглядається в Міжнародному суді ООН. Україна подала заяви щодо порушення вимог Росією двох конвенцій:

Конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999р. та Конвенцію про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 року. Виходячи з нашого питання, нас цікавить лише перша конвенція. Україна звинувачує Російську Федерацію в тому, що вона, надаючи озброєння терористичним групам, які діють на Сході України, фінансує терористичні акти, які здійснюються проти цивільного населення. В рамках цього питання Росія відіграє роль "спонсора" терористичних актів. Однак, цю справу Україна не виграла, тому що не надала таку кількість доказів про використання зброї або інших засобів для терактів, яка б могла б це довести. Тому Міжнародний суд ООН 19 квітня 2017 років виніс рішення, в якому зазначено, що тимчасові заходи відповідно до конвенції на Росію не накладаються [4].

Щодо Криму, то Україна подала 5 позовів до Європейського суду з прав людини з приводу порушення Росією прав людини на окупованій території. Йдеться про визнання Російської Федерації такою, яка ефективно контролює суверенні території України за посередництва терористичних угруповань. Відповідно, доведення факту, що Росія здійснює ефективний контроль над «місцевими адміністраціями» на окупованих територіях, призводить до визнання винною за порушення прав людини на цих територіях. Україна очікує саме такий розвиток подій у своєму позові проти Російської Федерації, наголосивши, що «Росія здійснюючи контроль над озброєними угрупованнями на окупованих територіях - мала юрисдикцію над ситуацією, що призвело до неодноразових порушень Європейської конвенції з прав людини» та *«Відносно Криму військова присутність Росії та її ефективний контроль були офіційно визнані російською владою. Що стосується "ДНР" та "ЛНР", ефективний контроль будується на належно задокументованій значній ролі російського військового персоналу у здобутті та підтримці контролю над цими регіонами, всупереч рішучого опору законної української влади, і на повній залежності "ДНР" та "ЛНР" від Росії в матеріально-технічних, фінансових та адміністративних питаннях»* [5].

До Європейського суду з прав людини також надходять сотні позовів від самих мешканців окупованих територій щодо порушення їхніх прав унаслідок збройної агресії Росії. Аналізуючи подібні справи, можна вважати, що ЄСПЛ застосовує концепцію «ефективного контролю» для доведення того, що Російська Федерація

несе відповідальність за порушення прав людини в Криму, Донецькій та Луганській областях.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективний контроль можна визначити як систему формальних і неформальних правил «гри» для місцевих еліт і населення окупованих територій, що встановлюються і підтримуються державою-окупантом та її агентами за допомогою військових, економічних, фінансових і політичних засобів впливу. На мою думку, концепція «ефективного контролю» є дієвою теоретичною конструкцією, що допоможе Україні довести перед ЄСПЛ факт окупації Росією Кримського півострову та окремих територій Донбасу.

Література

1. АБВ. Збройний конфлікт в термінах/ Дуцик Д., Черниш В., Вороніна В., Рюче Н., Мороз І., Паперняк О., Калупаха І.; Київ: Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, 2019. 90с.

2. Короткий виклад рішень і постанов міжнародного суду. URL: https://www.icj-cij.org/homepage/ru/files/sum_1948-1991.pdf. (дата звернення: 15.03.2020).

3. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <http://mtot.gov.ua/okupatsiya-taefektyvnyj-kontrol-natsionalne-spryjnyattya-ta-mizhnarodno-pravovi-realiyi/> (дата звернення: 15.03.2020).

4. Євтушенко О. Н. Політичний режим та його роль у регулюванні взаємовідносин суспільства й держави. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. URL: <http://politics.chdu.edu.ua/article/view/107054/102027> (дата звернення: 15.03.2020).

5. Герасименко Є. Щодо «ефективного контролю» і неефективної критики. Українська правда. 17 лютого 2017 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2017/02/17/7135511/>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Гольонко О. В., студентка, 3 курс, 9 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЗА ДОГОВОРОМ ЛІЗИНГУ

Господарсько-правова відповідальність є досить важливою складовою в організації господарської діяльності країни. Це один з основних способів регулювання економічних відносин та найефективніший засіб попередження правопорушень у даній галузі.

Господарсько-правова відповідальність - це вид юридичної відповідальності, і тому вона характеризується ознаками, які пов'язані з юридичною відповідальністю загалом, але виявляється своїми специфічними властивостями відповідно до виду господарської діяльності, як лізингового зобов'язання за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань за договором лізингу.

Закон України «Про фінансовий лізинг» визначає лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власного чи залученого капіталу, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною у виключне користування другій стороні на визначений строк майна, що належить лізингодавцю за дорученням лізингоодержувача у відповідного постачальника майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1].

Відповідно до вищезазначеного Закону, Господарського кодексу України (далі – ГК України) та Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) підставами господарсько-правової відповідальності за договором лізингу є:

- затримка сплати лізингових платежів лізингоодержувачем;
- несплата лізингоодержувачем лізингових платежів протягом більше як 30 днів;
- непередача або затримка передачі предмета лізингу;
- не попередження лізингодавцем лізингоодержувача про особливі властивості та недоліки предмета лізингу;
- неповернення/несвоєчасне повернення предмета лізингу лізингодавцю у разі закінчення або дострокового розірвання договору лізингу.

Відповідно до ст. 808 ЦК України, при непрямому лізингу, якщо вибір продавця предмета договору лізингу був здійснений лізингоодержувачем, продавець несе відповідальність перед лізингоодержувачем за порушення зобов'язання. А якщо вибір

продавця предмета договору лізингу був здійснений лізингодавцем, продавець та лізингодавець несуть перед лізингоодержувачем солідарну відповідальність за зобов'язанням щодо продажу предмета договору лізингу [2].

Невиконання зобов'язань сторін за договором лізингу є умовою застосування таких форм господарсько-правової відповідальності до порушника як відшкодування збитків, штрафних санкцій, оперативно-господарських санкцій.

Гарантуючи захист прав та інтересів суб'єктів господарювання, держава визначає засоби для досягнення стабільності господарського обігу. Так, у ст. 20 ГК України зазначається, що права та законні інтереси суб'єктів господарювання захищаються, в тому числі і шляхом відшкодування збитків [3]. Відшкодування збитків, що здійснюється відповідно до чинного законодавства, дозволить постраждалій особі відшкодувати своє майно у разі порушення своїх прав чи захищених законом інтересів. З іншого боку, можливість відновлення майна та притягнення до відповідальності у вигляді відшкодування збитків винуватцю дозволяє говорити про превентивну відповідальність.

Щодо штрафних санкцій, то згідно зі ст. 230 ГК України ними визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, недотримання або неправильне виконання господарського зобов'язання [3].

Неустойка є одним із найпоширених способів забезпечення виконання зобов'язання. У договорі лізингу даний вид санкцій є достатньо поширеним, наприклад, при порушенні строків сплати лізингових платежів, строків поставки предмета лізингу тощо. Іншими словами неустойка виступає і як спосіб гарантування виконання господарських зобов'язань, і як одна із форм господарсько-правової відповідальності. Законом України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» [4] передбачено, що за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань платники грошових коштів сплачують на користь одержувачів цих коштів за прострочку платежу пеню в розмірі, що встановлюється за згодою сторін, проте який не може перевищувати подвійної облікової ставки НБУ, що діяла у період, за який нараховується пеня.

Різноманітність оперативно-господарських санкцій, що застосовуються до правопорушника, є особливістю господарсько-

правової відповідальності у разі порушення зобов'язань, що виникають внаслідок договору лізингу. Цей вид санкцій застосовується сторонами без звернення до судових чи інших уповноважених органів та без згоди іншої сторони зобов'язання, а також незалежно від вини суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання [5].

Перелік оперативно-господарських санкцій, встановлений у ч. 1 ст. 236 ГК України, є широким, але невичерпним. Інші види оперативно-господарських санкцій можуть бути передбачені спеціальними законами, які законодавчо регулюють відносини у сфері господарської діяльності. Сторони також можуть передбачити у договорі інші оперативно-господарські санкції. Отже, одним із механізмів підтримки правопорядку у сфері здійснення лізингової діяльності в Україні є господарсько-правова відповідальність учасників такої діяльності за вчинення ними правопорушення у цій сфері, що передбачається договором лізингу або впливає із закону.

Література

1. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.01.1997 року № 723/97-ВР/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.02.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 11.02.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n159> (дата звернення: 11.02.2020).

4. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 року № 543/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.02.2020).

5. Бучинська А., Машевська Д. Оперативно-господарські санкції як різновид господарських санкцій. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С.35-39.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Погарченко Т.В.

Гордиця Д. В., студентка, 3 курс, 9 група,

факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічного університет,
м. Київ

СУТНІСТЬ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Зміна політичної ситуації у світі, розвиток економіки, технологій вимагають дослідження основних мотивів і причин злиттів і поглинань підприємств. Часто провести межу між злиттям і поглинанням досить складно. Можна сказати, що злиття двох фірм означає утворення однієї компанії, активи якої представляють собою комбінацію активів цих фірм [1, с. 264].

Злиття – це будь-яке об'єднання господарських суб'єктів, у результаті якого утвориться єдина економічна одиниця із двох або більше раніше існуючих структур [1, с. 265]. Поглинання ж є переходом контролю над активами від однієї компанії іншій. Поглинання компанії можна визначити як узяття однією компанією іншої під свій контроль, керування нею із придбанням абсолютного або часткового права власності на неї. У найбільш поширеному розумінні злиття чи поглинання є одним із додаткових способів укрупнення бізнесу, розширення компанією своєї діяльності та сфер впливу на окремому ринку.

Злиття й поглинання компаній можуть ставити своєю метою досягнення диференційованої ефективності, а це означає, що управління активами однієї з фірм було неефективним, а після злиття активи корпорації стануть більш ефективно керованими. Також це дозволить стати більш конкурентоспроможним, що дасть можливість зайняти провідне місце на ринку.

Прикладом такого поглинання є CVS Health/Aetna – \$69 млрд. На початку грудня 2017 р., американський оператор аптечної мережі CVS Health домовився про придбання одного з найбільших американських страховиків у сфері охорони здоров'я Aetna майже за \$69 млрд. Це дозволить компанії захиститися від конкуренції з Amazon, яка теж хоче зайнятися продажем ліків. Завдяки цій угоді CVS Health планує боротися зі зростанням витрат на охорону здоров'я, надаючи в аптеках дешевші медичні послуги [2].

Отже, до корпоративної консолідації власників бізнесу підштовхує також необхідність збільшення його конкурентоспроможності, в тому числі й на міжнародному рівні, особливо на фоні укрупнення конкурентів. Історія формування

найбільших компаній і фінансово-промислових груп в Україні, таких як SCM (System Capital Management), «Приват», МХП (Миронівський хлібопродукт) та ін., служить яскравим прикладом угод злиттів та поглинань [3, с. 151].

Крім традиційних мотивів інтеграції можуть зустрічатися й специфічні. Так, злиття для українських компаній являють собою один з деяких способів протистояння експансії на український ринок могутніших західних конкурентів. Прикладом може бути агрогрупа "Пан Курчак", яка придбала «Агрофірму Трипілля» та «Радивилів Агро». Через це міжнародні інвестори ще більш уважно придивляються до українського сільськогосподарського сектору [4].

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що поняття «злиття» і «поглинання» часто ототожнюють, хоча з методологічної позиції це різні поняття. На сьогодні злиття та поглинання компаній є дієвим інструментом забезпечення ефективної економічної діяльності компаній, засобом підвищення інвестиційної привабливості та збільшення загальної вартості активів завдяки синергії. Основною причиною здійснення процесів злиття або поглинання є забезпечення зростання бізнесу, здобуття сильнішої стратегічної позиції на ринку.

Література

1. Андреева О.Б. Господарське право: навч. посібник. Харків, 2016. 324 с.
2. Найбільші угоди зі злиття і поглинання компаній за 2017 рік. Mind. 2018. URL: <https://mind.ua/news/20182775-najbilshi-ugodi-zlittya-i-poglinannya-kompanij-za-2017-rik> (дата звернення 02.04.2020).
3. Тарасова О.В. Сутність ринку злиття-поглинання в Україні та його структурні елементи. *Вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. С. 151-154.
4. Ринок злиття та поглинання в Україні торік зріс на 78% за вартістю угод - експерти. Укрінформ. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2639672-rinok-zlitta-ta-poglinanna-v-ukraini-torik-zris-na-78-za-vartistu-ugod-eksperti.html> (дата звернення 02.04.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Погарченко Т.В.

Гончаренко В. В., учень 11-го класу,
гімназія № 19 «Межигірська»,
м. Київ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗЕМЕЛЬНИХ РЕФОРМ

Для того, щоб більш детально дослідити переваги та недоліки різних напрямів реформування ринку землі, необхідно звернутись до досвіду інших держав, та зрозуміти, чи дійсно земельні реформи призвели до бажаного результату.

Перша група країн, які на нашу думку, заслуговують на увагу - це наші найближчі сусіди, а саме : Болгарія, Естонія, Польща, Румунія, Хорватія, Сербія. Адже умови, за яких ці країни реформували власні ринки землі, мало чим відрізняються від умов, які зараз панують в нашій державі.

В Болгарії, як і в нашій державі, не існувало ринку землі в своєму класичному розумінні, землі не можна було продавати і купувати. Реформування почалось після перемовин про вступ Болгарії до ЄС, і після вступу країни у 2004 до Союзу, ринок землі в ній функціонує, хоча і з деякими обмеженнями. Так, наприклад, для осіб, що придбали землі сільськогосподарського призначення встановлюється мораторій на продаж цих земель строком на три роки, після чого відповідні ділянки можуть бути продані. Придбати землі мають право як фізичні, так і юридичні особи Болгарії та країн-членів Європейського Союзу, інші іноземні держави не мають права бути стороною договору купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення Болгарії.

У Румунії майже всі землі Земельного Фонду перебувають у приватній власності. Існують певні обмеження при продажі земель. Покупець ділянки обов'язково повинен мати професійний досвід та кваліфікацію у здійсненні сільськогосподарської діяльності. А також, максимальна площа земель, що перебуває у власності фізичних осіб, не може перевищувати 100 гектарів.

Ринок землі Хорватії закритий для іноземного капіталу. Більше половини земель сільськогосподарського призначення перебуває у приватній власності, проте велика частина з них не обробляється. З 2010 року, придбати дану категорію земель мають право іноземні особи, які можуть довести свою спадковість, тобто або довести своє етнічне походження, або довести кровну спорідненість з громадянином Хорватії.

В Сербії, у приватній власності перебуває 92% усього Земельного Фонду країни. Земельне господарство країни вважається прибутковою господарською діяльністю. Існує обмеження щодо мінімального розміру земельної ділянки. Іноземцям забороняється скуповувати землі сільськогосподарського призначення Сербії.

Прихильники ідеї лібералізації ринку землі в Україні зазначають про досить високі ціни на землі в названих країнах і про можливість вітчизняних землевласників непогано заробити за рахунок продажу земель.

У Великобританії близько 90% усіх земель сільськогосподарського призначення перебуває у приватній власності. Проте, через високу вартість гектару землі, в країні формуються досить стійкі відносини з приводу ведення господарства на умовах оренди земельних ділянок. Третина всіх фермерських господарств орендує землю для ведення господарської діяльності. Також, як зазначає англійський вчений П. Томсон: "У Великобританії заборонено продавати землі сільськогосподарського призначення іноземцям, мотивуючи це тим, що формально вся земля у Великобританії належить королівській родині" [1, с. 8].

Ірландія - це країна з найбільш відкритим ринком землі в Європі. Країна дбає про власних громадян та надає для них довгострокові позики для ведення сільського господарства. Боргові зобов'язання з приводу земель переносяться на майбутніх власників, у зв'язку з чим, майже 100% земель перебувають у приватній власності. На земельному ринку даної країни, як і на ринку Великобританії, діють короткострокові угоди оренди земель через високу їх вартість [2].

Ринок сільськогосподарської землі Іспанії у ХХ столітті перебував у значній кризі, проте уряд цієї держави подолав її шляхом надання фінансової та адміністративної допомоги малим та середнім фермерським угіддям. На нашу думку, це досить прогресивний крок з метою забезпечення добробуту власних громадян на тривалий час. Податок на перехід права власності на землі складає 10% від ціни угоди. Не дивлячись на невисоку зайнятість населення у сільському господарстві, Іспанія має досить значні обсяги експорту відповідної продукції.

У Німеччині ринок землі є відкритим. В цій державі не існує обмежень щодо мінімальної та максимальної площі земельної ділянки, також держава не регулює ціни на них. В німецькому сільському господарстві переважають середні фермерські господарства та великі корпоративні ферми. Також, ми вважаємо

прогресивним те, що колишні землекористувачі, мають право придбати сільськогосподарські землі за пільговими цінами.

Розглядаючи дане питання, не варто забувати про досвід Бразилії, де з лібералізацією ринку землі, було досягнуто значного успіху у сільському господарстві. Проте, особи, що просувають ідею відкриття українського ринку, часто не згадують про той факт, що майже всі землі сільськогосподарського призначення опинилися у власності невеликої групи заможних осіб, а значна частина населення Бразилії мешкає в гетто - у так званих "фавелах" [3, с.17]. Така сама ситуація, на жаль, може виникнути і в Україні. Тому що, в нашому суспільстві також наявне досить суттєве економічне розшарування населення, майже відсутня категорія людей, що мають середній дохід, тож, з відкриттям ринку землі, ми ризикуємо фактично "передати" українські землі власникам великого капіталу, і невідомо, що тоді відбудуватиметься з аграрним сектором нашої економіки.

Дослідивши ринки землі найрозвиненіших країн Європи та світу, нами був зроблений висновок, що хоча формально майже в усіх цих країнах відсутній адміністративний захист земель сільськогосподарського призначення, та європейські країни називають відносини, що виникають у земельній сфері відкритими та прозорими, проте, фактично захист існує - це, по перше, високі ціни на землі, які сформувались у відповідних державах.

Література

1. Томсон П. Кому належить земля у Великобританії? *Пропозиція*. 1997. №5. С.8
2. Гайдай М.В. Що обрати Україні? Як працює ринок землі в 60 країнах світу? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/05/25/593890/> (дата звернення: 15.03.2020).
3. Романовська О.О. Міжнародний дозвіл земельної реформи: чому нема панацеї?. Проект «Популярна економіка»: моніторинг реформ" № 11, 2013. 26 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Можайкіна О.С.

Грабова І. Д., студентка, 3 курс, 9 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАСТАВИ В ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Актуальність проблеми правового регулювання заставних відносин продовжує існувати в юридичній науці, а протиріччя, які виникають між суб'єктами заставних правовідносин, потребують удосконалення засобів правового захисту їх законних прав і інтересів.

Сучасний інститут застави сформувався в умовах стрімкого промислового розвитку, появи високоліквідного майна, масового виробництва, що дозволило включити в коло заставних правовідносин значну кількість суб'єктів господарського права [1, с. 28].

Відповідно до статті 199 Господарського кодексу України (далі – ГК України) виконання господарських зобов'язань забезпечується заходами захисту прав та відповідальності учасників господарських відносин, передбаченими цим Кодексом та іншими законами. За погодженням сторін можуть застосовуватися передбачені законом або такі, що йому не суперечать, види забезпечення виконання зобов'язань, які звичайно застосовуються у господарському (діловому) обігу [2].

До способів забезпечення виконання зобов'язань згідно з частиною 1 статті 546 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) належать: неустойка, порука, гарантія, застава, притримання, завдаток. Відповідні положення ЦК України застосовуються до відносин щодо забезпечення виконання зобов'язань учасників господарських відносин в силу прямої вказівки абзацу 1 частини 1 статті 199 ГК України [4].

З позиції концепції речово-правової природи права застави не можна пояснити те положення, що предметом застави може бути майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави, у тому числі продукція, плоди та інші прибутки (майбутній урожай, приплід худоби тощо) (ст. 4 Закону «Про заставу»). Право власності й інші речові права, на відміну від права застави, можуть виникнути лише на те майно, яке вже існує; у випадку створення нової речі право власності на неї виникає з моменту створення такої речі [5].

Відсутність у конкретному праві застави одночасно всіх ознак речового права також не є безспірним підтвердженням

зобов'язального характеру права застави, оскільки в ряді випадків власник речі також не володіє всіма повноваженнями, що характеризують речові права. Наявність же прямого правового зв'язку між заставодавцем та заставодержателем не дає нам достатніх підстав стверджувати про відносний характер застави як права на переважне задоволення з вартості заставленого майна у випадку невиконання боржником забезпеченого заставою зобов'язання. Оскільки, з одного боку, з виникненням права застави між заставодавцем та заставодержателем встановлюється відносний правовий зв'язок, а з іншого - виникає абсолютний обов'язок третіх осіб не порушувати прав заставодержателя на предмет застави. Про зобов'язальну природу права застави свідчить те, що предметом застави можуть бути не лише речі, а й майнові права (вимоги). Але, як відомо, майнове право саме собою як самостійний об'єкт ні за яких умов не може бути предметом речових прав. Договором застави чи законом може бути передбачена застава речей чи майнових прав, які заставодавець набуде в майбутньому. Адже право власності у набувача майна виникає з моменту його передачі (ч. 1 ст. 334 ЦК України) [3], а якщо йдеться про новостворене нерухоме майно, яке нерідко використовується як предмет застави, право власності на нього виникає з моменту його державної реєстрації. У випадку загибелі предмета застави заставодавець вправі замінити його іншим, рівноцінним майном. Аналогічне правило не можна уявити щодо майна, яке належить будь-кому на речовому праві.

Також про зобов'язальну природу права застави свідчить те, що заставодержатель вправі передати свої права за договором застави іншій особі з дотриманням правил про передачу прав кредитора шляхом уступки вимоги. Уступка прав вимоги – це зобов'язально-правовий інститут. Речові права не можуть передаватись іншим особам. А вимоги кредитора-заставодержателя можуть бути задоволені лише шляхом продажу заставленого майна на відкритих торгах. Враховуючи положення чинного законодавства щодо предмета застави, а також особливості господарських відносин, під предметом застави в таких відносинах слід розуміти будь-яке майно або майнові права суб'єктів вказаних відносин, що можуть бути відчужені заставодавцем і на які може бути звернене стягнення з використанням необхідного механізму.

Закон припускає, що застава може встановлюватися стосовно вимог, які можуть виникнути у майбутньому "за умови, що сторони домовляться про розмір забезпечення заставою таких вимог" (ст. 3

Закону України "Про заставу") [5]. Заставою можуть забезпечуватися і вимоги щодо відшкодування збитків, заподіяних невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань, хоч такі вимоги можуть і не виникнути, якщо боржник належним чином виконає своє зобов'язання.

Вищезазначене свідчить про те, що інститут застави включає елементи інститутів речового і зобов'язального права. Отже, заставні відносини мають своїм об'єктом – річ, а не дії стосовно цієї речі, підлягають захисту від усіх, в тому числі власника (абсолютний характер речових прав), а не лише від однієї особи (зобов'язальні вимоги адресуються лише боржнику). Тому слід наголосити на тому, що заставні правовідносини носять речово-правовий характер саме в частині зв'язку з річчю, що виступає центральним об'єктом правовідносин та безпосереднім специфічним предметом застави.

Література

1. Афанасієв Р.В., Солодка А.В. Сутність та особливості предмету застави в господарських відносинах. *Правові горизонти*. 2016. № 2(15). С. 27-32. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/64090> (дата звернення: 11.02.2020).

2. Господарський кодекс України від 04.02.2005 № 2424-IV. Дата оновлення: 30.03.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n1410> (дата звернення: 10.04.2020).

3. Цивільний кодекс України від 19.06.2003 № 980-IV. Дата оновлення: 30.03.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2782> (дата звернення: 10.04.2020).

4. Науково-практичний коментар до статті 199 Господарського кодексу України. URL: [phttps://ips.ligazakon.net/document/view/КК003963?an=2](https://ips.ligazakon.net/document/view/КК003963?an=2) (дата звернення: 11.02.2020).

5. Про заставу: Закон України від 02.10.92 № 2655-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12> (дата звернення: 10.04.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Погарченко Т. В.

Demchyk N.L., student, the III-rd years, 16nd group,
the International Trade and Law faculty,

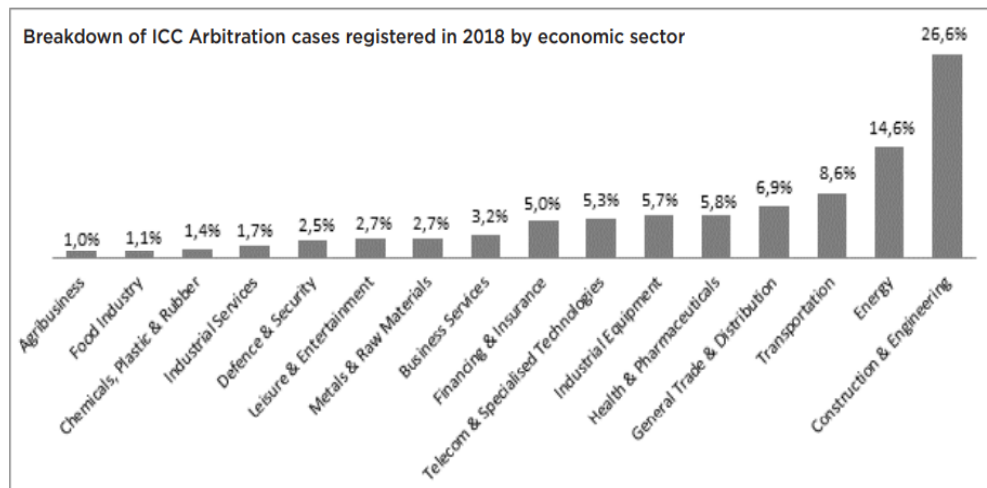
ARBITRATION AND CLIMATE CHANGE

Today climate change is a growing emergency. According to the analytical reports of the most respected international organizations like the United Nations, the World Economic Forum, G20, NASA climate change and global warming is among the top global risks on the planet. In fact, international arbitration can effectively contribute to climate change mitigation by different ways.

To begin with the Paris Agreement entered into force on the 4-th of November in 2016 which aim is to prevent the global large threat of climate change by keeping a global temperature this century well below 2 degrees and supports countries to deal with the impacts of climate change for low carbon future. Moreover, the Paris Agreement is between state parties (197 countries, including Ukraine) and it's mean that the commitments there under apply only to state parties [1]. As a result, it can be expected that new investment and contracts will also increase, and accordingly contractual and other legal disputes in relation to implementation of energy or other systems transition, mitigation or adaptation, contracts when dispute involves or gives rise to a climate or related environmental issue [2].

With reference to International Chamber of Commerce (ICC), commercial arbitration and alternative dispute resolution are an ideal resolution method for such disputes. Firstly, it's flexible procedure. Secondly, It's enforceable because of ratified the 1958 New York Convention on the Recognition. Thirdly, can ensure appropriate expertise which is available to parties.

Apart from this, ICC has created a task force on "Arbitration of Climate Change Related Disputes" and proposed solutions and favored mechanism how to effectively resolve climate change related disputes. In his speech, Paul Polman, Chair, International Chamber of Commerce, said, "ICC will continue to play a crucial role in identifying opportunities for governments and businesses to work together to build a shared agenda of solutions and actions for a more sustainable future for all" [3].

Based on existing statistics of 2018 arbitration cases by economic sector reveals that the vast majority of its cases involve construction, energy and transportation [4]. Indeed, energy transition is a global trend in developed countries. Therefore, the problem of energy is important so let us turn our attention to the energy charter. Energy Charter Treaty is unique under international law and very important because world needs more energy investments [5].

All these issues have a great impact on business strategy, operations because its require to intensify the actions and investments which are constitutes a key component for climate change efforts for providing a low carbon economy.

It's means that ambitious climate action could be transformed into legal obligations as the governments represented in UNCITRAL seek to advance the content of international investment law through innovative drafting and governments can use this nice opportunity of Investor State Dispute Settlement (ISDS) Reform to support climate change action [6].

The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC) plays the great role in green investment. Climate change disputes is defined as “cases brought before administrative, judicial and other investigatory bodies that raise issues of law or fact regarding the science of climate change and climate change mitigation and adaptation efforts”. A lot of the parties who appeared in Green Technology Commercial Disputes pursued business activity in the energy sector (61%), while the rest in organic waste management, organic food, and sustainable forestry [7].

There are no doubts that arbitration is ready to resolve the future challenges connected with climate change.

References

1. The Paris Agreement. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (date: 05.04.2020).
2. Paris Agreement. United Nations 2015 (p.8). URL: https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf (date : 05.04.2020).
3. THE ROAD TO COP 25. URL: <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2019/11/icc-cop25-booklet-madrid.pdf>(date : 05.04.2020).
4. ICC Commission Report. Resolving Climate Change Related Disputes through Arbitration and ADR(p.54) URL: <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2019/11/icc-arbitration-adr-commission-report-on-resolving-climate-change-related-disputes-english-variant.pdf>(date : 05.04.2020).
5. Energy agreement and investment disputes. URL: https://sccinstitute.com/media/1415244/ect-forum-2019_annette-magnusson_opening-remarks.pdf(date : 05.04.2020).
6. ISDS Reform and Climate change. URL: <https://sccinstitute.com/ru/%D0%BE-%D1%82%D0%BF%D1%81/%D0>. (date : 05.04.2020).
7. Green Technology Disputes in Stockholm. URL: <https://sccinstitute.com/media/1059447/green-technology-disputes-in-stockholm.pdf>(date : 05.04.2020).

Scientific supervisor: Honcharenko O.M., Ph.D. (Law), associate Professor at the Department of International Private, Commercial and Civil Law of Kyiv National University of Trade and Economics

Довгалець П. С., аспірант,
Київський університет права НАН України,
м. Київ

ПОНЯТТЯ КОНТРОЛЬОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ КОМПАНІЇ

30 серпня 2019 року у Верховній Раді України було зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві № 1210 (далі – «Законопроект») [1]. Станом на 16 січня 2020 року, Законопроект прийнято Верховною Радою України та відправлено Президенту на підпис. Поки Законопроект не підписаний Президентом, оскільки вважається, що потребує

доопрацювання. Відповідно до заяв авторів Законопроекту, останній покликаний запровадити БЕПС ініціативи в Україні. Однією з таких ініціатив є впровадження інституту Контрольованих іноземних компаній в податкове законодавство України.

Згідно до Законопроекту, «контрольованою іноземною компанією» (далі – «КІК») вважається будь-яка юридична особа, зареєстрована в іноземній державі або території, яка визнається такою, що знаходиться під контролем фізичної особи - резидента України або юридичної особи – резидента України. Юридичною особою може визнаватись корпоративне утворення (об'єднання) або організація, наділена правом володіти активами, мати права та обов'язки, та здійснювати діяльність від власного імені та незалежно від засновників, учасників або власність. Наявність у КІК статусу юридичної особи визнається відповідно до законодавства її реєстрації.

До КІК може прирівнюватись іноземне утворення без статусу юридичної особи. Утворенням без статусу юридичної особи визнається утворення, створене на підставі правочину або зареєстроване відповідно до законодавства іноземної держави (території) без створення юридичної особи, яке відповідно до законодавства та/або документів, які регулюють її діяльність (особистого закону), має право здійснювати діяльність, спрямовану на отримання доходу (прибутку) в інтересах своїх учасників, партнерів, засновників, довірительів або інших вигодоотримувачів.

Інститут КІК існує в іноземних державах для концентрації податків в державі, де зареєстрована контролююча компанія або бенефіціар-фізична особа. Механізм алокації частини оподаткування спрямовується до держави, в якій розміщена головна компанія або фізична особа-контролер. Відповідно до практики іноземних держав, до держави, де розміщена контролююча особа, спрямовується та частка прибутку контрольованої компанії, яка відповідає частці володіння корпоративними правами контролюючої особи.

Для встановлення обов'язку алокації частини оподаткування від контрольованої компанії до контролюючої особи, необхідно також встановити чи головна компанія/фізична особа-бенефіціар відповідає критеріям, які передбачаються Законом проектом.

Так, Законом проектом встановлено, що контролюючою особою є:

- 1) фізична особа – резидент України, яка визнається кінцевим бенефіціарним власником (контролером) контрольованої іноземної

компанії у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», або

2) юридична особа – резидент України, що є прямим або опосередкованим власником (контролером) контрольованої іноземної компанії.

Зокрема, іноземна компанія визнається контрольованою іноземною компанією, якщо фізична особа – резидент України або юридична особа – резидент України:

1) володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі 50 і більше відсотків, або

2) володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі 10 і більше відсотків, за умови, що декілька фізичних осіб – резидентів України та/або юридичних осіб – резидентів України володіють частками в іноземній юридичній особі, розмір яких у сукупності становить 50 і більше відсотків, або

3) окремо або разом із іншими пов'язаними особами здійснює фактичний контроль над іноземною юридичною особою.

Якщо власник корпоративних прав в Україні, не відповідає критеріям, встановленим Законопроектом, така особа не визнається контролюючою особою та не зобов'язана сплачувати податки в Україні з частини прибутку іноземної компанії.

Крім того, Законопроектом встановленні додаткові винятки. Так передбачається «Правило першого резидента в ланці» [2]. Тобто особи не визнаються контролюючими особами, якщо їх володіння часткою у КІК реалізовано через пряме або опосередковане володіння в іншій юридичній особі-резидентів України за умови, якщо остання визнається контролюючою особою та на неї покладається зобов'язання щодо оподаткування скоригованого прибутку КІК.

При визнанні наявності контролюючої іноземної компанії та наявності контролюючої особи-резиденту в Україні, виникає для контролюючої особи додатковий податковий обов'язок зі сплати податку. Враховуючи чи це фізична особа чи юридична особа, залежить, який податок підлягає сплаті. Фізичні особи, визнані контролюючою особою, сплачують податок на доходи фізичних осіб, юридичні особи – податок на прибуток.

Також досить важливим у інституті КІК є визначення об'єкту оподаткування та його розрахунок. Об'єктом визнається частина скоригованого прибутку КІК, що пропорційна частці, якою володіє

або яку контролює така особа та останній день відповідного періоду [3].

Виходячи із зазначеного вище, вважаю, що інститут КІК покликаний сконцентрувати та перемістити податкові надходження від іноземних компаній до українського бюджету. Запровадження такого інституту значно вплине на групове структурування компаній для уникнення визнання КІК і подальшої сплати податків в Україні. Особисто вважаю, що запровадження такого інституту є несвоєчасним. Впровадження кардинально нового підходу до оподаткування власників іноземних компаній в період чергової кризи негативно вплине на економіку в цілому. Вважаю, що впровадження таких інститутів потребує ґрунтовного аналізу наслідків та процесів, що можуть виникнути у майбутньому. Інститут КІК доцільно впроваджувати в період економічної стабільності, а не кризи для уникнення надмірного податкового тиску на бізнес.

Література

1. Верховна Рада України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520. (дата звернення: 05.04.2020).

2. Голодницький Е. «1210» Податкова ліберелізація vs Податковий терор URL: <https://uba.ua/ukr/events/3541/print/print/> (дата звернення: 05.04.2020).

3. Мусієнко С. Українці почнуть платити податки за контрольовані іноземні компанії. Як це буде працювати. URL: <https://sk.ua/uk/publications-uk/ukraintsi-pochnut-platiti-podatki-za-k/>.(дата звернення: 05.04.2020).

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України Бригінець О. О.

Дудка В. І., студентка, 3 курс, 19 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАХИСТ ІНВЕСТИЦІЙ НА ТЕРИТОРІЇ ОКУПОВАНОГО ДОНБАСУ

У результаті збройної агресії Російської Федерації проти України на Сході спричинено серйозні збитки та завдана шкода як приватним, так і державним інвестиціям в цьому регіоні. Тому на сьогодні актуальним є питання, чи поширюється територіально на окупований Схід дія двосторонніх домовленостей Росії про заохочення та взаємний захист інвестицій, включно з такою угодою з Україною від 1998 року (далі – Угода) [1], та обов'язок Росії відшкодувати збитки внаслідок націоналізованого та експропрійованого майна на цій території.

Важливим джерелом інформації є прецеденти у вигляді справ, які стосуються захопленого Криму, в яких арбітражні трибунали розглядали питання територіального застосування Угоди до півострова.

Так, трибунал, на основі заяв Росії про те, що Крим тепер є невід'ємною її частиною та численних доказів України про встановлення Росією над Кримом «ефективного контролю» встановив, що Угода поширюється на анексований Крим, а отже спричиняє відповідальність Росії за захист українських інвестицій в Криму після його анексії. Арбітраж обґрунтував своє рішення тим, що об'єкт Угоди дозволяє включати в розуміння терміну «територія» також території, над якими виконується ефективний контроль та отримується вигода з інвестицій, не дивлячись на те, чи отримання цих територій було легітимним [2].

Це обґрунтування може бути використане власниками вкладених в Донбас інвестицій з метою притягнення країни-агресора до відповідальності за нанесення завданої шкоди на основі розширеної територіальної дії Угоди, оскільки Росія так чи інакше має ефективний контроль над захопленими територіями.

Іншим аргументом, який може бути використаний інвесторами для поширення дії Угоди на окуповану територію є принцип розширення діяльності міжнародних договорів. Цей принцип є звичаєм міжнародного публічного права і записаний у ст. 29 Віденської конвенції про право міжнародних договорів (далі - ВКПМД) [3] та ст. 15 Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів (далі - ВКПД) [4].

Згідно зі ст. 29 ВКПМД, міжнародні договори певної держави застосовуються на всій її території без обмежень в часі. В той же час ст. 15 ВКПД поширює дію міжнародних угод на приєднані території, оскільки якщо частина території однієї країни переходить в склад іншої країни, то попередні домовленості втрачають свою силу на цій території, а домовленості країни-спадкоємниці її набувають за умови, що використання цієї угоди не суперечить її цілям [4].

Проте, територіальне поширення дії Угоди на територію окупованого Сходу за Статтею 15 ВКПД виключає ст. 6 ВКПД, яка передбачає, що ВКПД застосовується лише до випадків правонаступництва, які наступили згідно з усіма вимогами Статуту ООН. А Статут ООН виключає захоплення територій інших держав.

Згідно з принципом невизнання, основною підставою скасування правонаступництва держави відповідно до міжнародних угод у таких випадках є скасування права держави на отримання всіх вигод, якщо вона порушує територіальну цілісність іншої держави. Проте, якщо б принцип використовувався з метою надання окупанту можливості уникнути необхідності виконання на захоплених територіях своїх міжнародних зобов'язань за договорами, це б суперечило самому принципу невизнання.

Отже, дія Угоди на території окупованого Сходу не повинна визнаватись щодо будь-яких переваг для Росії, на які вона в перспективі може претендувати. Росія також не має права стверджувати, що вона може привласнити наявні інвестиції на окупованій території, мотивуючи це тим, що такі дії необхідні для суспільства і здійснюються на умовах компенсації.

Література

1. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року. № 643_101. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_101 (дата звернення: 06.04.2020).
2. Marchenko O. Protection of investments in international armed conflicts: a case for Donbas. *Global Arbitration Review*. 2018. URL: <https://marchenkopartners.com/wp-content/uploads/2018/12/Protection-of-investments-in-international-armed-conflicts-EN-O.-Marchenko.pdf> (дата звернення: 05.04.2020).
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 26 березня 1986 року. № 995-118. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 05.04.2020).

4. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 17 вересня 1992 року. № 995-185. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185 (дата звернення: 05.04.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Журавель О. О., студентка, 3 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОНЯТТЯ АРБІТРАБЕЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО СПОРУ

У царині міжнародного приватного права уже не один рік йде активна дискусія щодо визначення поняття й змісту арбітрабельності комерційного спору. Не є виключенням і українське законодавство. Міжнародні договори, нормативно-правові акти, не містять чіткого визначення цього поняття, тому національні законодавства по-різному визначають спори, які не підлягають передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу.

Міжнародний комерційний арбітраж (далі-МКА) — арбітраж (третейський суд) між юридичними особами та/чи фізичними особами - комерсантами з різних держав, що зазвичай виникає на підставі арбітражного застереження, включеного в комерційний контракт [1]. Проте, слід зазначити, що не кожен спір за зовнішньоекономічним договором може розглядатись в МКА. Саме тут з'являється поняття арбітрабельність спорів. Лукас А. Містеліс і Ставрос Л. Брекоулакис зазначають: арбітрабельність виходить за межі арбітражної угоди, це є невід'ємне право держави на визначення

кола спорів, які можливо вирішити шляхом арбітражу, і незалежне від волі сторін [2, с. 273 -292].

Під «арбітрабільністю» розуміється допустимість передачі спору на розгляд міжнародному комерційному арбітражу. За допомогою терміна «арбітрабельність» окреслюється коло спорів, що входять до компетенції третейських судів та можуть бути предметом третейського розгляду [3, с. 90-93]. Міжнародне приватне право виділяє такі загальноприйняті критерії арбітрабільності: об'єктивні і суб'єктивні. Ці критерії запозичені із німецького права. Виділяється об'єктивна арбітрабельність, виходячи з предметної характеристики (враховуються матеріальні правовідносини, що передаються на вирішення третейського суду), і суб'єктивна арбітрабельність (*ratione personae*), під якою мається на увазі здатність сторін укласти дійсну третейську угоду, тобто бути суб'єктами третейської угоди. Право Австрії до об'єктивної арбітрабельності відносить категорію предмету спору; до суб'єктивної - здатність сторони до укладення арбітражної угоди (процесуальна дієздатність).

Також арбітрабільність розглядається в широкому та вузькому значенні. Арбітрабільність у вузькому розумінні означає категорію спорів, допустимих для розгляду міжнародним комерційним арбітражем, тобто, по суті, це об'єктивна арбітрабільність або арбітрабільність спору. Арбітрабільність у широкому розумінні включає питання, пов'язані з дійсністю арбітражної угоди [4, с. 32].

Активне формування українського арбітражного законодавства почалося після розпаду СРСР. Перш ніж вирішувати питання про можливість передачі спорів на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, необхідно визначити міжнародні нормативні акти та нормативні акти України, що регулюють діяльність міжнародного комерційного арбітражу. Найважливіші серед них — Нью-Йоркська конвенція 1958 року (Конвенція про визнання і приведення до виконання іноземних арбітражних рішень), а також Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 року. Що стосується українського законодавства про третейське судочинство, то спікер звернула увагу на те, що в Україні зберігся дуалізм правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу і внутрішніх, так званих, національних третейських судів. Також необхідно враховувати, що Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» поширюється не тільки на МКАС і МАК при

ТПП України, а й на арбітражі *ad hoc*, що проводяться в Україні. У зв'язку з роздільним регулюванням міжнародного комерційного арбітражу та внутрішніх третейських судів треба чітко визначити, які види спорів допускаються законодавцем на розгляд внутрішніх третейських судів і які — на розгляд арбітражу [5].

Згідно із загальним правилом для того, щоб остаточно встановити, чи підлягає спір арбітражному розгляду, слід переконатися у відсутності прямої законодавчої заборони на передачу відповідної категорії спору до арбітражу. У новій редакції Господарського процесуального кодексу така заборона міститься в частині першій ст. 22, де визначено категорії спорів, що не можуть бути передані на розгляд третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу (тобто неарбітрабельні спори) [6]. У порівнянні із попереднім законодавством, арбітрабельність міжнародного комерційного спору значно розширилась.

Відповідно до статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» підсудність (спорів) судам України є виключною у таких справах: якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України; якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні; якщо спір пов'язаний з реєстрацією або ліквідацією на території України іноземних юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців; якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України; якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України; якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні. Тобто, виходить, що ці категорії спорів не можуть розглядатися міжнародним комерційним арбітражним судом, а виключно судами України.

Таким чином, можна зробити висновок, що єдиного підходу до визначення дефініції «арбітрабельність» у сучасній українській науковій доктрині не існує. Українське законодавство розширило арбітрабельність комерційних спорів унаслідок прийняття змін до Господарського процесуального кодексу. Рівень арбітрабельності держави, тобто привабливість для вирішення спорів у рамках міжнародного комерційного арбітражу, є ваговою складовою інвестиційної привабливості держави.

Література

7. Міжнародний комерційний арбітраж. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>(дата звернення: 03.04.2020).
8. Loukas A. Mistelis and Stavros L. Brekoulakis Arbitrability: International and Comparative Perspectives, URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (дата звернення: 15.03.2020).
9. Гончаренко О.М. Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб./ О.М. Гончаренко.– К.: 2013. 216 с.
10. Коваленко І. Поняття та види арбітрабельності в теорії міжнародного комерційного арбітражу. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 1. С. 29-33.
11. LHS: Визначення арбітрабельності спорів від Людмили Винокурової. URL: <https://lhs.net.ua/ua-lhs-vyznachennia-arbitrabelnosti-sporiv-vid> (дата звернення: 15.03.2020).
12. Чепурна С. Нові правила арбітрабельності спорів: крок уперед чи два назад? URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011059 (дата звернення: 15.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Карнаушенко Т.О., студент, IV курс, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВА ЕРА РОЗВИТКУ ПРАВА В УКРАЇНІ

Сучасні умови життя диктують нам свої вимоги та правила, яких ми повинні дотримуватись, якщо хочемо мати можливість існувати та бути успішними. В світі, де зміни та розвиток відбуваються не просто щоденно, а щосекундно, неможливо жити гідним чином та встигати за розвитком світу, не занурюючись у його зміни, та більше того, не впроваджуючи їх відносно себе. В ситуації все більш стрімкого розвитку людства неможливо жити та керуватися традиційними, усталеними методами. Звичайно, це зручно, відомо та, здається, безпечно, проте насправді, обов'язково настане момент, коли в

результаті буде зрозуміло, що або ми рухаємось в темпі, заданому тенденціями, або елементарно не маємо можливості жити.

У цьому контексті діджиталізація, як показує світовий досвід, є прекрасним прикладом переорієнтації давно застарілих стандартів та звичаїв взаємодії людини та держави, коли використовуючи сучасні можливості, спираючись на вже існуючий досвід, намагаючись впровадити нову еру комунікації, можна побудувати абсолютно нову, надрозвинену та що не менш важливо, комфортну для життя, ведення бізнесу та розвитку, державу у сфері цифрових можливостей. Таким чином, діджиталізація є визначальною характеристикою сучасних науковотехнічних, виробничих, соціально-економічних та інших суспільних процесів.

Економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та якості життя громадян в Україні неможливе без широкої та повсюдної діджиталізації суспільного виробництва, оскільки її позитивні зовнішні ефекти безспірно впливають на соціальний, економічний, технологічний, інтелектуальний та інфраструктурний країни. З огляду на це діджиталізацію сьогодні вважають важливим фактором пришвидшення розвитку провідних країн світу та зростання їх конкурентоспроможності. При цьому сама діджиталізація більше не розглядається у суто галузевому аспекті, оскільки вона стала надгалузевим процесом, формуючи технологічний базис суспільства, оскільки сьогодні без її використання неможливий прогрес у жодній сфері діяльності людини.

Наскільки ж раціональним та необхідним на сьогодні є запровадження процесу діджиталізації в Україні? Прогресивний вплив інформаційно комунікаційних технологій на розвиток соціально-економічних систем загальноновизнаний. Так, наприклад, діджиталізація визнана фундаментальним чинником економічного зростання та створення робочих місць у світі в сучасних умовах. Розвиток інформаційно комунікаційних технологій займає провідне місце в Стратегії «Європа-2020» [1], «Цифровий порядок денний для Європи» [2] – однієї з семи основних ініціатив Стратегії – бази аналогічних стратегій країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

В Україні поступ діджиталізації сьогодні відбувається у напрямках електронного (e-) бізнесу, e-комерції, ІТ (інформаційних технологій), ТКП (телекомунікаційні послуги), дещо починає активно діяти в e-урядуванні, у безготівкових розрахунках, наданні публічних (комунальних) послуг. E-бізнес передбачає використання ІТ на основі

внутрішньофірмових і корпоративних інформаційних мереж, що впливає на зовнішні відносини між компаніями, партнерами, внутрішню структуру компаній. Інтернет створює ґрунт для розширення клієнтської бази, сфер безготівкового обігу, сучасних фінансових інструментів (платіжні картки, системи , нових ринків, пов'язаних з мережевими системами і телекомунікаціями, паралельно з цим, е-бізнес може і не мати комерційної складової, прикладом чого можуть слугувати державні Інтернет системи для надання послуг з правових, медичних, навчальних та інших питань.

Таким чином в Україні вже прийнято і діє базове законодавство для діджиталізації права, як наприклад, Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг»[3], «Про електронні довірчі послуги» [7], «Про адміністративні послуги» [6]; «Про захист персональних даних» [5]; «Про доступ до публічної інформації» [4] та інші.

Проте загалом, на жаль, ми знаходимось лише на початку шляху впровадження процесу діджиталізації в наше законодавство і для того, щоб сказати, що ми дійсно, сучасна цифрова держава нам доведеться пройти довгий та важкий шлях створення даних умов та можливостей.

Сьогодні в Україні має місце нерозвинена нормативно-правова база щодо регулювання процесу розбудови цифрової економіки, невизначеність характеру взаємодії учасників цього процесу, що в свою чергу стримує формування законодавства іншого напрямку, зокрема щодо документів стратегічного планування - питання розвитку цифрових технологій мають бути представлені в державних програмах, особливо в таких, що стосуються публічних послуг, малого і середнього підприємництва, споживчого ринку, охорони здоров'я, створення інформаційно-аналітичних систем для їхнього забезпечення та інше[8].

Отже, діджиталізація – це неминучість, тому що світ стає глобальним. Послуги, які раніше надавалися лише в межах країни, лише в особистій присутності, зараз доступні у всьому світі через соціальні мережі, замовлення товарів по інтернету, отриманням інформації з будь-якого куточку світу та навіть здійснення управління державами. Якщо ми не будемо наздоганяти це, то просто станемо частиною світу, а не тими, хто рухає його вперед. Тож питання в тому, аби дійсно знайти розуміння процесу діджиталізації та механізму його раціонального здійснення.

Література

1. Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth (2010). ec.europa.eu. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm [in English]. (дата звернення: 15.03.2020).

2. Цифровий порядок денний для Європи. URL: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm. (дата звернення: 15.03.2020).

3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.02.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>. Дата звернення 30.03.2020.

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. (дата звернення: 15.03.2020).

5. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>. (дата звернення: 15.03.2020).

6. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. (дата звернення: 15.03.2020).

7. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>. (дата звернення: 15.03.2020).

8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (дата звернення: 15.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Нескороджена Л. Л.

Кубрак А. Г., студентка, I курс, 5м група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА У
ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ПРАВОПОРЯДКУ**

Сьогодні світ стикається з глобальними економічними проблемами постійно, і стає зрозумілим, що «глибина» цих проблем стосується кожного. Саме міжнародне економічне право (далі – МЕР) регулює розвиток і побудову міжнародних економічних відносин на загальних принципах рівності, недискримінації та взаємоповаги. Будь-яке регулювання здійснюється на основі правових норм, що містять норми і принципи міжнародного економічного права, покликані забезпечувати ефективний вплив на міжнародні економічні відносини, за якими глобальні проблеми повинні потроху розв'язуватися.

У наслідок розгортання процесу глобалізації, ми можемо побачити суперечливий вплив на національні економіки та на весь перебіг сучасного світогосподарського розвитку.

З одного боку, глобалізація розширює можливості окремих країн щодо використання та оптимальної комбінації різноманітних ресурсів, їх більш глибокої участі в системі міжнародного поділу праці, з іншого – глобальні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, спричиняють маніпуляцію величезними фінансовими й інвестиційними ресурсами, що становить реальну загрозу для країн із низькими та середніми доходами.

Наступною проблемою є «прірва» між багатими і бідними країнами. В Декларації про встановлення нового міжнародного порядку, прийнятій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 1974 року, було заявлено про необхідність становлення нового економічного порядку «основаного на справедливості, суверенній рівності, взаємозалежності спільності інтересів і співробітництва всіх держав» [1].

В Хартії економічних прав і обов'язків держав, яка була прийнята Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 1974 р., зазначається, що Ген Асамблея «...беручи до уваги необхідність встановлення і підтримки справедливого і рівноправного економічного і соціального порядку шляхом:...с) зміцнення економічної незалежності країн, що розвиваються...будучи твердо переконана в нагальній необхідності розробки істотно вдосконаленої системи міжнародних економічних відносин, урочисто приймає цю Хартію...» [2].

Вищезазначена програма дії, як і інші основоположні документи МЕР, носить рекомендаційний характер. У цьому ми вбачаємо проблему недостатньої ефективності МЕР.

Наприклад, у Маракеській угоді про створення Світової організації торгівлі (далі – СОТ) задекларовано, що «відносини в галузі торгівлі та економічного підприємництва повинні бути спрямовані на підвищення рівня життя і забезпечення повної зайнятості і значного та постійного зростання реального доходу...» [3]. Тобто зі змісту ми можемо побачити, що світова спільнота усвідомлює небезпеку для міжнародного миру нерівності і порушення принципів взаємовигоди і недискримінації. Міжнародне право формально зазначає умови усунення глобальних економічних потреб, приймаються міжнародно-правові документи (наприклад, Угода по сільському господарству СОТ тощо[4]). Але очевидною є низька ефективність таких документів, оскільки спостерігається фактично недотримання існуючих норм і принципів МЄП, і, як наслідок, посилення на світовому ринку позицій тих країн, як були лідерами і в минулому і зростаючу продовольчу кризу в бідних регіонах.

Наступною не менш важливою проблемою сучасності ми вбачаємо у стані екології і проблему сталого розвитку. На нашу думку, вичерпання природного й людського ресурсу, що спостерігається у бідних країнах є наслідком несправедливої політики великих транснаціональних корпораціях (далі – ТНК) та неможливості цьому протистояти. Концепція сталого розвитку, яка виникла як відповідь на екологічну загрозу людству, була схвалена на Конференції ООН з оточуючого середовища в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. також не вирішує проблему забруднення. При цьому є факт, що найбільша шкода завдається нерозвиненим територіям.

У нашу думку, міжнародне економічне право не має достатнього набору юридичних інструментів, які б повно регулювали питання діяльності ТНК.

Нерозвинений механізм врегулювання діяльності ТНК, слабка система санкцій, ненадання обов'язковості резолюціям Ген Асамблеї ООН (якщо вони не створюють загальнообов'язкові норми поведінки та принципи права) це все призводить до збіднення країн зі слабкою економікою.

У цілому можна констатувати наслідування змісту норм МЄП, створення саме видимості міжнародно-правового піклування про слаборозвинені регіони і країни.

Позитивні проголошення і декларування прав держав, як би вони не трактувалися науковцями, не здатні забезпечити виконання положень міжнародно-правових документів.

Вони дають можливість світовій спільності зберігати респектабельність і «показову» демократичність. Взагалі вважається, що закони а ріогі не можуть суперечити суспільним інтересам, проте в сучасних міжнародних економічних відносинах можна спостерігати їх кризу.

Проблеми сучасної системи міжнародних економічних відносин мають бути врегульовані саме МЕР, тому що тільки воно може впливати на економічні причини їх виникнення.

Зрозуміло, що декларативність знижує ефективність МЕР і заважає ефективному регулюванню міжнародних економічних відносин. Це і означає реальне використання бідних країн, зростання рівня невдоволеності серед населення, підвищення соціальної напруги тощо.

Отже, можна зробити висновок, що сучасні глобальні проблеми негативно впливають на систему міжнародних економічних відносин. Норми і принцип МЕР не завжди ефективні у врегулюванні світових проблем, деякі положення не відповідають трансформаційним процесам сучасності та є декларативними.

Ми вбачаємо вирішення цієї ситуації в укладанні міжнародних угод, які б накладали на держав-учасниць юридичні обов'язки. Прикладом є Загальна Декларація про право міжнародних договорів, основні положення якої отримали закріплення в універсальних договорах.

Література

1. Резолюція 3201 «Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_339.
2. Хартія економічних прав та обов'язків держав. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077 (дата звернення: 15.03.2020).
3. Угода про заснування СОТ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342 (дата звернення: 15.03.2020).
4. Угода про сільське господарство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005 (дата звернення: 15.03.2020).
5. Програма дій щодо встановлення нового міжнародного економічного порядку. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/econ_ordershtml (дата звернення: 15.03.2020).

6. Безрукова Н. В. Сучасні проблеми глобальної економіки. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. № 6 (51). 2011. С. 39-42.

7. Столярчук Я.М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. К.: КНЕУ, 2009. 302 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Тищенко Ю.В.

Могіль О. А., студентка, 3 курс, 19 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ

Україна є гарним прикладом для демонстрації зростаючої ролі іноземних інвестицій в економічному розвитку держави. За останні декілька років спостерігалось значне зростання обсягу міжнародних інвестицій але, відповідно, й інвестиційних спорів. Як і в будь-якій правовій державі, в нашій країні інвестиції, законні права та інтереси іноземних інвесторів захищаються законами України, та попри це, правовий захист іноземних інвестицій неможливий без механізмів врегулювання спорів між іноземними інвесторами і приймаючою державою. Для вирішення таких спорів існує певний механізм, який передбачає використання інвестиційного арбітражу [1].

Проблематиці інвестиційного міжнародного арбітражу присвячені публікації українських та зарубіжних науковців і практиків, таких як: Р. Д. Бішоп, С. А. Войтович, Т. Вайлер, Д. Грищенко, М. Мальський, Т. Сліпачук, Ю. Черних, А. Силич, К. Шроєр, Д. Кройфорд, Н. Рубінс, О. Шевчук, Н. Кінзелла, та інших.

Важливими складовими здійснення іноземного інвестування є як можливість здійснення захисту своїх інвестицій особою, що здійснює міжнародну інвестиційну діяльність, так і можливість приймаючої держави здійснити захист своїх прав унаслідок неправомірних дій чи бездіяльності зі сторони такого іноземного інвестора. Тому для регулювання інвестиційної діяльності було створено окремі угоди та конвенції.

Однією з ключових багатосторонніх угод, що регулюють вирішення інвестиційних спорів, є Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.03.1965. Головна мета конвенції - організувати вирішення спорів між іноземними приватними інвесторами та державами, які приймають інвестиції за допомогою створення Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів - МЦВІС (ICSID) при МБРР. Цей міжнародний договір створює єдиний правовий механізм, спрямований на захист іноземних інвестицій. Виходячи з норм Вашингтонської конвенції, до компетенції МЦВІС віднесене досить широке коло питань. МЦВІС вправі розглядати всі юридичні спори, пов'язані з інвестиціями, між державою, що приймає і іноземним інвестором, якщо держава не заявить про обмеження такої компетенції.

Варто звернути увагу на відмінність в термінології, використаної в текстах Вашингтонської конвенції на різних мовах в частині визначення юрисдикції МЦВІС. В українському та російському текстах Вашингтонської конвенції використовується термін «компетенція» (компетенция) [2]. Англomовний же текст використовує поняття «юрисдикція» МЦВІС (jurisdiction / jurisdicción). Таким чином, Вашингтонська конвенція заклала інституційні основи правового механізму вирішення інвестиційних спорів, який може слугувати гарантією для іноземних інвесторів проти тиску з боку держави та процесуальних зловживань інших сторін [3, с. 214].

Поглиблюючись у питання юрисдикції МЦВІС, слід зазначити, що арбітраж в рамках МЦВІС дотримується широкого визначення своєї юрисдикції. Стаття 41 Вашингтонської конвенції вказує, що арбітраж сам вирішує питання про свою юрисдикцію. Оскільки права МЦВІС закріплені в міжнародному договорі, приймаюча держава не може, змінивши через своє законодавство коло суб'єктів, які підпадають під статус іноземного інвестора, виключити той чи інший спір з компетенції арбітражу. Будь-яке заперечення сторони в спорі про те, що даний спір не підпадає під юрисдикцію МЦВІС або з інших причин перебуває поза компетенцією арбітражу, має бути розглянуто арбітражем.

Певні доктрини міжнародного публічного права знаходять свій перегляд з точки зору приватноправових принципів, що, передусім, виражається в можливості віднесення контрактних зобов'язань держави до міжнародних на підставі «парасолькової клаузули» та

зумовлює відповідальність держави за приватноправові зобов'язання на міжнародному рівні (і, як наслідок, — компетенцію міжнародних інвестиційних арбітражів у спорах, що, передусім, впливають з приватноправових зобов'язань) [4, с. 189].

Вирішення інвестиційних спорів в МЦВІС відповідно до положень Вашингтонської конвенції можливо при дотриманні наступних умов:

1. Правові спори повинні мати інвестиційний характер, тобто виникати безпосередньо з відносин, пов'язаних з інвестиціями. Закріплення правової природи спору має на меті виключити з компетенції Центру моральні і політичні розбіжності і спори комерційного характеру. Таким чином, для дотримання критерію наявності юрисдикції у арбітражу розглядати по суті предмет спору, останній повинен виникнути з інвестиційної угоди і носити юридичний характер.

2. Сторонами інвестиційного спору можуть бути держава - учасник Вашингтонської конвенції (або будь-який уповноважений орган держави, про який повідомлено державою в МЦВІС), з одного боку, і особа іншої держави - учасника Вашингтонської конвенції, з іншого боку. Окремо слід зазначити, що юрисдикція МЦВІС не поширюється на спори, що виникли між державами.

3. Сторони інвестиційного спору в письмовій формі погодилися передати його на розгляд в МЦВІС. Якщо обидві сторони висловили на це свою згоду, то жодна з них не може скасувати його в односторонньому порядку.

Тож підводячи підсумки, можемо сказати, що основною характеристикою МЦВІС, що відрізняє його від інших арбітражів є його юрисдикція. Хоч Центр і встановлює самостійно межі своєї компетенції, існує ряд вимог, які повинні бути виконаними для розгляду спору Органами МЦВІС. А той факт, що компетенція арбітрів зосереджена лише на вирішенні інвестиційних спорів, є запорукою їх професіоналізму та довіри до МЦВІС як до еталону прозорості і незалежності серед міжнародних арбітражних інституцій.

Література

1. Макаренко Є. Міжнародний інвестиційний арбітраж: як це працює? *Юридична газета online*. 2019. №38-39. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta->

adr/mizhnarodniy-investiciyniy-arbitrazh-yak-ce-pracyue.html. (дата звернення: 09.04.2020).

2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 року: Конвенцію ратифіковано Законом № 1547-III (1547-14) від 16 березня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060. (дата звернення: 09.04.2020).

3. Хрімлі О. Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 320 с.

4. Черних Ю. С. Інвестиційний арбітраж: на перетині міжнародно-правового публічного та приватного регулювання. *Приватне право і підприємництво*. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПН України, 2009. Вип. 8. С. 187–189.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Осташ А. О., студентка, IV курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

З безперервним розвитком інформаційних мереж з'являються більш нові суспільні інститути, такі як електронна комерція (e-commerce).

В зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій, правовою неврегульованістю суспільних відносин в сфері електронної комерції і їх специфічним характером на практиці виникає ряд проблемних моментів.

Серед основних можна виділити наступні: проблема індивідуалізації суб'єктів; складність в підтвердженні отримання акцепту, переданого з використанням інформаційних мереж; проблема визначення законодавства, що застосовується в зв'язку з транснаціональним характером електронної комерції; відсутність

чіткої міжнародної уніфікації положень в сфері електронної комерції; специфічний характер правовідносин; швидкий розвиток інформаційних технологій, що ускладнює оперативне правове реагування і внесення відповідних змін до законодавства [3, с.14].

З метою визначення організаційно-правових засад діяльності у галузі електронної комерції, установлення порядку здійснення електронних угод із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем був прийнятий Закон України «Про електронну комерцію» [1].

Правове регулювання електронної комерції здійснюється Цивільним кодексом, Законом України «Про електронну комерцію» та іншими законодавчими актами. І при тому такі сфери як електронні платіжні системи, митне оформлення та оподаткування, конфіденційність, безпека, захист інтелектуальної власності, вимагають вдосконалення всього правового регулювання.

Перспективними напрямками розвитку ринку електронної комерції в Україні є:

1. Перехід на мультиканальні великі ритейл-оператори і виробничі компанії.

2. Процес «диджиталізації» інтернет-торгівлі в тому числі і електронної торгівлі в цілому, як наслідок подальший розвиток mobile commerce – придбання продукції за допомогою мобільних гаджетів.

3. Подальший розвиток peer-to-peer в різних її проявах. Обмін даними йде безпосередньо серед користувачів (C2C), без єдиного адміністратора.

В інтернет-торгівлі архітектура таких мереж може бути представлена такими майданчиками як: маркетплейс AirBnB, EasyNest, Love Home Swap, Freelancer, Uber, ShareDesk, eBay, The Grommet, BlaBlaCar, Car2Go, Bitcoin, Skill Share, PopExpert і т.д.

5. Клієнтоорієнтованість. Як в класичному маркетингу торгівлі існує поняття зонтичних брендів, так і в електронній комерції головна компанія буде працювати зі споживачами під різними адресами. За рахунок чого буде досягнута велика гнучкість в роботі з клієнтами, і розширить охоплення аудиторії.

За цим прикладом вже пішла група компаній EVO, якій належить шість торгових майданчиків (prom.ua, bigl.ua, zakupki.prom.ua, kabanchik.ua, crafta.ua, goodini.ua), сайт для закупівлі товарів і послуг на тендерній основі rialto. ua, і портал для продажу активів НБУ, ФГВФО і ФДМУ – ProZorro.

Регулювання електронної комерції в Україні наразі набуває удосконаленіших форм, як на законодавчому, державному так і на комерційному рівні. Проте, на шляху розвитку електронної комерції у нашій країні постає цілий ряд перешкод: шахрайські трансакції, що здійснюються з допомогою викрадених реквізитів карток; магазини, які зникають безвісти із електронного ринку після успішно виконаних афер; фіктивні магазини, що призначені для збору інформації про картки клієнтів; психологічний фактор та ін. А найбільш небезпечним, звісно, є шахрайство. Адже за допомогою мережі Інтернет здійснюється значна кількість шахрайських дій.

Отож, електронна комерція набуває значних обертів і популярності по всьому світу, в тому числі і в Україні. Щоб уникнути шахрайства, повинні бути захищені всі об'єкти і суб'єкти в цій сфері. Варто захистити покупців внісши зміни в Закон України «Про захист прав споживачів», коли споживач безперешкодно може на протязі 14 днів повернути товар [2].

Нажаль, на практиці це майже не можливо, адже продавці ігнорують законодавчі акти і за це на них потрібно накладати штрафні санкції, тимчасово блокувати на сайті, знижувати рейтинг тощо. У Законі про електронну комерцію темі відповідальності в сфері e-commerce присвячено окремий розділ, проте, прирівнюючи гравців середовища електронних купівлі-продажу до звичайних продавців і покупців, його норми мають чисто відсильний характер.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що до головних напрямів стимулювання розвитку українського ринку електронної комерції слід віднести: узгодження правових норм укладення угод у електронному вигляді; забезпечення державного сприяння в розвитку електронної комерції задля усунення перешкод здійснення електронної операції, недопущення будь-якої форми дискримінації, надання учасникам рівних прав на судовий захист; поширення інформації і здобуття знання суб'єктом господарювання щодо можливості електронної комерції і переваги для бізнесу при їхньому впровадженні тощо.

Література

1. Про електронну комерцію: Закон України від 3 вересня 2015 року № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>. Дата звернення: 25.03.2020.
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII «URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. Дата звернення: 25.03.2020.

3. Балик У.О., Колісник М.В. Електронна комерція як елемент системи світового господарства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика.* 2014. №811. С. 11–19.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Нескороджена Л. Л.

Радзієвська О. В., студентка, 3 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СПРАВ МІЖНАРОДНИМ ЦЕНТРОМ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ

Міжнародним інвестиційним арбітражем називають процес урегулювання спорів між закордонним інвестором та державою, що приймає інвестиції. Саме ця процедура гарантує інвестору захист своїх прав, у разі недотримання домовленостей державою-реципієнтом.

Його відносять до так званого «змішаного» арбітражу, який має ознаки як публічного так і комерційного арбітражу. Зокрема, міжнародний комерційний арбітраж – це метод, що широко застосовується для вирішення спорів, які виникають у сфері міжнародної торгівлі [1, с. 268].

Цей вид спорів відносять до окремої категорії, оскільки вони мають своєю особливістю те, що у якості відповідача тут завжди виступає держава. З цих причин, держава добровільно обмежує свій імунітет у цьому питанні, аби забезпечити права інвесторів і збільшити приплив інвестицій [2]. Такі спори можуть виникати у разі націоналізації іноземної приватної власності, одностороннього припинення договорів між державою та іноземною компанією [3, с. 174].

Інвестиційний арбітраж поділяється на два види: інституційний, або постійнодіючі, та ad hoc, які скликаються одноразово, для вирішення конкретного питання.

До інституційних відносять, зокрема, Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (ICSID), створений в 1966 за сприяння Світового банку. Його особливістю є те, що він має право

розглядати спори між інвестором та державою, пов'язані тільки з інвестиціями, та не може розглядати комерційні спори. Розгляд спору в ICSID відбувається відповідно до Вашингтонської конвенції. Нині цю Конвенцію ратифікували 154 держави. Також, до даного виду інвестиційних арбітражів відносять Міжнародний арбітражний суд при Міжнародній торговій палаті (ICC), Стокгольмський арбітражний інститут (SCC), Лондонський міжнародний арбітражний суд (LCIA) та інші.

Арбітраж *ad hoc* щодо інвестиційних спорів відбувається в рамках Арбітражного регламенту Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (UNCITRAL) при Постійній палаті третейського суду в Гаазі.

Перше місце по розгляду інвестиційних спорів займає ICSID. Станом на червень 2019 р. тут було розглянуто 728 справ. На другому місці по популярності арбітраж *ad hoc*. Згідно з даними UNCTAD було ініційовано 136 таких справ [4].

Проти України в ICSID в загальному порушено 15 проваджень. Україна по праву вважається одним з найбільш успішних відповідачів в ICSID. Дві справи закінчені укладенням мирової угоди: *Joseph C. Lemire v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB (AF) / 98/1) і *Western NIS Enterprise Fund v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB / 04/2). На користь інвесторів вирішені тільки три справи: *Inmaris Perestroika Sailing Maritime Services GmbH and others v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB / 08/8), *Alpha Projektholding GmbH v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB / 07/16) та *Joseph Charles Lemire v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB / 06/18). В останньому позивач оспорував невиконання світової угоди, укладеної за результатами розгляду справи *Joseph C. Lemire v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB (AF) / 98/1) [5].

З існуючої практики ICSID у справах проти України виходить, що найчастіше іноземні інвестори заявляють про такі порушення, як ненадання рівного і справедливого ставлення до інвесторів та інвестицій, і несправедлива експропріація [5].

Загалом, Україна довела, що вона є достатньо сильним відповідачем в інвестиційному арбітражі. З 23 інвестиційних спорів, 7 було вирішено на користь держави, 7 – на користь інвестора, тричі досягнуто доарбітражного врегулювання, 6 спорів ще не вирішено.

Україна у свою чергу ініціювала 11 інвестиційних спорів, більшість з яких переважно проти Російської Федерації у зв'язку з експропріацією активів у Криму. Оскільки Російська знаходиться серед тих держав, які не ратифікували Вашингтонську конвенцію, то

всі спори розглядаються *ad hoc*. За даними МЗС України, під час анексії Криму Росія націоналізувала більше 400 українських підприємств і 18 родовищ. Виграш таких спорів, як *Oschadbank v. Russia* та *Everest and others v. Russia* слугує прецедентом і стало поштовхом до збільшення кількості інвестиційних спорів у зв'язку з анексією Криму [4].

Специфіка інвестиційного міжнародного арбітражу полягає в тому, що здебільшого роль арбітражного застереження фактично відіграє відповідна міжнародна угода України з іншою державою про сприяння та захист іноземних інвестицій [6, с. 81]. Що стосується виконання арбітражних рішень, то у ст. 54 (3) Вашингтонської конвенції передбачено, що виконання рішення арбітражу здійснюватиметься відповідно до законодавства про виконання судових рішень, які набрали чинності на території держави, де рішення підлягає виконанню. Тобто, згідно з положеннями Вашингтонської конвенції (ст. 54 (1)), кожна договірна держава визнає рішення арбітражу, винесене відповідно Вашингтонської конвенції як зобов'язуюче та забезпечує виконання грошових зобов'язань, покладених рішенням арбітражу, в межах своєї території таким же чином, якби це було остаточне рішення судового органу цієї держави [7].

В Україні не існує спеціальної процедури визнання і виконання саме рішень міжнародних інвестиційних арбітражів. Це означає, що на практиці рішення ICSID на території України виконуються в такому ж порядку, як і рішення іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів, тобто шляхом цивільного судочинства і відповідно до положень Нью-Йоркської Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.

Відмова у визнанні та виконанні рішення іноземного суду у справі *Western NIS Enterprise Fund v. Ukraine* (ICSID Case No. ARB / 04/2) став однією з причин виникнення спору в ICSID, але практика показує, що перешкод у виконанні самих рішень ICSID в Україні немає.

Таким чином, можна зробити висновок, що інвестиційний арбітраж набирає все більшою популярності і впливу. Він повинен бути максимально дієвим і доступним, аби інвестори почувалися у безпеці, що у свою чергу призведе до збільшенню припливу інвестицій до держави, яка сприяє виконанню рішень інвестиційного арбітражу.

Література

1. Гончаренко О.М. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / О.М. Гончаренко. К.: Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2015. 392 с.
2. Макаренко Є. Міжнародний інвестиційний арбітраж: як це працює? Юридична газета. 2019. 17 вересня. № 38-39. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/mizhnarodniy-investiciyniy-arbitrazh-yak-ce-pracyue.html>. (дата звернення: 15.03.2020).
3. Гончаренко О.М. Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб./ О.М. Гончаренко. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 203с.
4. Вівчарик І. Інвестиційний арбітраж. Юрист Закон. №31. 5 вересня 2019 року URL: https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/investment_arbitration/ (дата звернення: 15.03.2020).
5. International Centre for Settlement of Investment Disputes. URL: <https://icsid.worldbank.org/en/> (дата звернення: 15.03.2020).
6. Хрімлі О. Інвестиційний міжнародний арбітраж як форма захисту прав іноземних інвесторів. Підприємство, господарство і право. 2016. № 11. С. 80-83.
7. Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: Конвенція від 18.05.1965 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (дата звернення: 15.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Сколота А. В., студентка, 4 курс, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

На сьогодні Україна знаходиться на такому етапі розвитку, коли є можливість зробити так званий «цифровий стрибок» в основних сферах економіки, швидко перейти на нову сходинку розвитку,

омінаючи проміжні стадії. Почавши використання відразу сучасних систем, оминаючи кілька поколінь технологій, Україна або відстане на весь період існування від світу, або інтегрується в загальний тренд. Проте для початку варто розглянути законодавчу основу даних перетворень.

Так, відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 № 203 «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» цифрова економіка - це господарська діяльність, в якій ключовим фактором виробництва є дані в цифровому вигляді, обробка великих обсягів і використання результатів аналізу яких порівняно з традиційними формами господарювання дозволяють істотно підвищити ефективність різних видів виробництва, технологій, обладнання, зберігання, продажу, доставки товарів та послуг [2].

Основною метою Концепції є реалізація пришвидшеного сценарію цифрового розвитку, як найбільш релевантного для України з точки зору викликів, потреб та можливостей.

Основними рисами цифрової економіки відповідно до Концепції визначають наступні: економічна діяльність зосереджується на платформах «цифрової» економіки; персоніфіковані сервісні моделі; безпосередня взаємодія виробників і споживачів; поширення економіки спільного користування; значна роль вкладу індивідуальних учасників.

Відповідно до Концепції, цифровий розвиток передбачає виконання комплексу завдань, що позитивно вплинуть на економіку, бізнес, суспільство та життєдіяльність країни в цілому.

Основними цілями цифрового розвитку є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [2].

Сектори економіки, що використовують цифрові технології, зростають швидше, дешевше та якісніше. Сфери життєдіяльності, зокрема освіта, медицина, транспорт, що модернізуються завдяки цифровим технологіям, стають набагато ефективніші та створюють нову цінність та якість.

Ціль впровадження стимулів та мотивацій проста: заохотити бізнес та громадян споживати та використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, тобто зробити так, щоб технології в Україні були доступні, цифрові інфраструктури викликали бажання та мотивацію до них підключатися та ними користуватися, а бажання модернізувати, оптимізувати, масштабувати, прискорити та розвинути власний бізнес та життєдіяльність змогли реалізуватися та стати основою цифрової економіки.

В Україні починає діяти програма «Україна-2030Е», яка створена для реалізації вищевказаної Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України.

У Програмі заявлені три мети: створення екосистеми цифрової економіки України, створення необхідних і достатніх умов інституційного та інфраструктурного характеру, усунення наявних перешкод і обмежень для створення і (або) розвитку високотехнологічних бізнесів і підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку як окремих галузей України, так і економіки в цілому.

Сучасне нормативне регулювання цифрової економіки в Україні спирається на регулювання традиційної, не цифровий економіки. Існує значна кількість актів, положення яких можуть бути застосовані (і застосовуються) до цифрової економіки. При цьому є й окремі акти, створені спеціально для регулювання цифрової економіки і відображають її специфіку, але вони нечисленні і відносяться, найбільшим чином, до електронного документообігу та електронну торгівлю (до прикладу, Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг затверджений Верховною Радою України від 07.11.2018 [3]).

Спільними джерелами нормативного правового регулювання для традиційної і цифрової економіки виступає Конституція України [1], Цивільний кодекс України [4], правові акти про інтелектуальну власність [2], законодавство про торгівлю та інші акти, положення яких застосовні (або застосовуються з тією або іншою часткою успішності) до цифрової економіки.

Українське законодавство в сфері захисту прав споживачів і захисту конкуренції не розглядає сектор цифрової економіки як особливий, для якого існують окремі вимоги або виключення.

Особливістю цифрового розвитку в Україні є те, що користувачі і бізнес значно попереду держави та промисловості. Малий і середній

бізнес вже так чи інакше працює в мережі інтернет та в основному користується цифровими методами просування своїх послуг. Проте держава і велика промисловість в Україні кардинально відстають.

Література

1. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (дата звернення: 11.02.2020).
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.02.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>. (дата звернення: 11.02.2020).
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення: 11.02.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Нескороджена Л. Л.

Шкіль Ю. В., студентка, 3 курс, 16 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В РАМКАХ СОТ

Створення процедури і механізму вирішення спірних і конфліктних ситуацій, що виникають в торгових відносинах - одна з найважливіших функцій СОТ. Йдеться про врегулювання суперечок на рівні урядів договірних сторін. Сучасна процедура вирішення спорів, що існує у Світової організації торгівлі є результатом довготривалого та складного процесу розвитку. Урегулювання економічних проблем за допомогою права завжди було й залишається складним завданням. Це особливо стосується торгівлі, яка є джерелом спорів і розбіжностей внаслідок того, що в самій природі відносин купівлі-продажу первісно міститься конфлікт інтересів. І саме СОТ

виступає арбітром у врегулюванні торговельних спорів та форумом для переговорів країн-членів.

З правової точки зору система СОТ являє собою своєрідний багатобічний контракт (пакет угод), нормами і правилами якого регулюється приблизно 97% усієї світової торгівлі товарами і послугами [3].

Ініціатором та безпосереднім учасником процедури врегулювання суперечок у Світовій організації торгівлі є уряди країн-членів СОТ.

Для України, частка експорту у ВВП якої кожного року становить близько 50%, набуття членства у Світовій організації торгівлі у 2008 році стало початком повномасштабної інтеграції національної економіки у світову торговельну систему. Членство нашої країни в СОТ дозволило експортерам українських товарів і послуг не тільки отримати доступ на відповідні ринки 164 країн-членів Організації та сприятливий, недискримінаційний і стабільний режим на цих ринках, а також можливість захищати свої права та інтереси, вирішувати поточні спірні питання згідно з Механізмом врегулювання суперечок.

В Україні захист прав та інтересів держави в рамках СОТ здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [1].

Приклади обставин, які можуть стати підставою для подання Україною скарги до СОТ:

- країною-членом СОТ прийнято рішення про введення додаткового оподаткування імпортової продукції, що створює дискримінаційний режим для таких товарів та порушує принцип національного режиму;

- країною-членом СОТ прийнято рішення про надання іншій країнічлену СОТ більш ліберального рівня ввізного мита, ніж мають інші країни-члени СОТ, що створює дискримінаційний режим для таких товарів та порушує принцип режиму найбільшого сприяння;

- процедура перевірки імпортованих товарів іншою країною-членом СОТ проводиться занадто повільно або із застосуванням занадто ускладнених процедур, що створює переваги для вітчизняних товарів;

- країною-членом СОТ прийнято рішення про надання субсидій власним виробникам, що заборонено відповідно до угод СОТ;

- країною-членом СОТ несвоєчасно опубліковано повідомлення про намір ввести новий технічний регламент на товар, який

охоплений зобов'язаннями такої країни, що призвело до фактичних торговельних втрат експортера на ринку такої країни;

- власник прав інтелектуальної власності дізнався, що його права не мають того рівня захисту в іншій країні, як права інших власників аналогічних прав в цій країні тощо[4].

Одна з ініційованих Україною на суперечок стосувалася Закону Австралії «Про звичайну упаковку сигарет» у 2012 р. До суперечки невдовзі приєдналися Гондурас та Домініканська Республіка. Однак виявилось, що дана суперечка лобіювалася Асоціацією тютюнових виробників «Укртютюн», куди входять лише іноземні американські та британські компанії, які раніше вже намагалися оскаржити рішення Австралії через Вищий суд цієї країни. Однак не змігши ефективно використати даний механізм, зазначені компанії вирішили діяти через Україну в СОТ. У поєднанні з тим фактом, що Україна не здійснює і не планує здійснювати експорт тютюнових виробів до Австралії, шкода для її міжнародного іміджу від ініціювання даної суперечки зрештою спонукала вітчизняний уряд скасувати торговельну суперечку проти Австралії у липні 2015 р. [5]. Водночас Україна також встигла програти одну ініційовану проти неї Японією суперечку щодо запровадження спеціального мита на легкові автомобілі. З часом до Японії у суперечці приєдналися Євросоюз, США, Росія, Австралія, Корея, Індія та Туреччина.

Необхідно повніше використати передбачені СОТ механізми захисту економічних інтересів країни та забезпечення вітчизняним продуцентам рівних умов конкуренції на світовому ринку. Захист національного ринку повинен мати вибіркового характеру, а об'єкти захисту слід визначати, виходячи з національної програми структурної перебудови економіки [2, с.39-42].

Отже, правові механізми, які роками сформовані в системі вирішення торгово-економічних спорів СОТ, мають своє місце у врегулюванні питань пов'язаних з Україною. Проте СОТ повинна враховувати всі особливості країн, з якими співпрацює. Також, зі своєї сторони перед українськими представниками постає питання підвищення своєї кваліфікацію та накопичення досвіду іноземних фахівців, для підвищення своїх шансів та захисту національного бізнесу. Разом з цим бажаним кроком є приєднання до складу членів Дорадчого центру з питань права СОТ (м. Женева), що забезпечить додаткові юридичні можливості супроводження процедур врегулювання суперечок.

Література

1. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Постанова кабінету міністрів України від 20 серпня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-p>. (дата звернення: 15.03.2020).

2. Регулювання ринків товарів і послуг на засадах норм і принципів системи ГАТТ/СОТ. Кол. авт.: Осика С. Г., Пятницькій В. Т., Оніщук О. В., Осика А. С., Штефанюк О. В. К.

3. Система світової торгівлі ГАТТ/СОТ в документах. К.: УАЗТ.

4. Як Україні ефективно захищати свої права та інтереси під час вирішення торговельних суперечок в рамках СОТ? URL: <https://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/29063>. (дата звернення: 15.03.2020).

5. Мінекономрозвитку припиняє спір України з Австралією в рамках СОТ / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248215950&cat_id=244277212. (дата звернення: 15.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О. М.

Юрченко З.-Н. А., студент, 4 курс, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Питання власності на землю сільськогосподарського призначення є недостатньо врегульоване українським законодавством. Варто погодитися з І. Беззубом, який зазначає, що проблема власності на землю зараз стоїть гостро і спекулятивно, оскільки уособлює в собі одночасно суперечливі суспільні страхи та бізнес-інтереси. А з огляду на політичні дивіденди, які приносить спекуляція навколо питання

створення та функціонування ринку землі, це може тривати ще нескінченно довго [1].

Щоб з'ясувати дане питання в Україні, розглянемо переваги та недоліки законопроектів, які знаходяться на розгляді Верховної Ради стосовно питання реформування земельних відносин. Загальновідомо, що з 2002 року на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення діє державна заборона – мораторій. Питання зняття мораторію або навпаки його продовження піднімалося в трьох законопроектах: Проект Закону «Про внесення змін до розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України, щодо заборони відчуження сільськогосподарських земель до проведення та встановлення результатів Всеукраїнського референдуму стосовно купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення» №1101 від 29.08.2019 року [2], Проект Закону «Про внесення змін до розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення» №1101-1 від 29.08.2019 [3], Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення) № 1101-2 від 29.08.2019 року [4], які наразі зняті з розгляду. Отже, питання ще є відкритим і конкретного варіанту його вирішення немає.

10.10.2019 року був поданий законопроект № 2178-10 про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення, яким пропонується встановити обмеження щодо власності по загальній площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а саме у власності громадянина загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення не може перевищувати десяти тисяч гектарів, а юридичної особи (крім банків) також не може перевищувати загальної площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які можуть перебувати у власності усіх її учасників (членів, акціонерів), але не більше десяти тисяч гектарів [5]. Окрім того, даний законопроект передбачає проведення референдуму з питання набуття права власності на землю нерезидентами України. Дату проведення такого референдуму законопроектом не передбачено [5].

Також, законопроект № 2178-10 містить прямі обмеження для набуття права власності на землю особами, які належали до терористичних організацій; юридичними особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є

громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом; фізичними та юридичними особами, стосовно яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції» у вигляді заборони на укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок, а також пов'язаними з ними особами і т.д. Також, законопроект містить положення про переважне право деяких осіб на викуп земельних ділянок у власність з розстрочкою платежу до семи років за ціною, яка дорівнює нормативній грошовій оцінці таких земельних ділянок, без проведення земельних торгів. Відповідно до Прикінцевих положень, планується, що законопроект 2178-10 набирає чинності з 1 жовтня 2020 року [5].

Отже, проаналізувавши законопроект 2178-10, ми вважаємо, що введенню земель сільськогосподарського призначення в обіг повинні передувати нормативно-правові акти з розрахунками, за яким визначатиметься вартість землі. Більше того необхідно забезпечити захист малих та середніх фермерів, щоб вони мали реальну можливість виплатити вартість придбаних земель за низькими процентами та тривалою розстрочкою. Очевидним є те, що зазначена в законопроекті розстрочка на 7 років не забезпечить захист фермерів, оскільки це досить малий термін для виплати значної суми. І навпаки середня ціна за один гектар землі, повинна бути привабливою для землевласників, які планують продати свої земельні ділянки. Необхідно врахувати середні ціни на землю у Європі та безпосередньо якість самої землі, так як український чорнозем є досить родючим. Окрім того, на нашу думку, запропонована в законопроекті кількість землі «в одні руки» є надмірно великою. Землі повинно купуватися стільки, скільки сам господар зможе її обробити [5].

Щодо референдуму, то хвилює питання прозорості його проведення, а також питання впливу соціальних мереж, ЗМІ та новин на думку виборців, оскільки згідно з соціологічними опитуваннями щодо земельної реформи та відкриття ринку землі, відповідь громадянина залежала від того як поставлено питання, а як відомо в Україні вже існує практика невдало проведених референдумів та наслідки цих рішень.

Література

1. Беззуб І. Ринок землі: українські реалії та європейський досвід. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 7 (172). С. 3-11. URL:

<http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2019/7.pdf>. (дата звернення: 15.03.2020).

2. Проект Закону про внесення змін до розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо заборони відчуження сільськогосподарських земель до проведення та встановлення результатів Всеукраїнського референдуму стосовно купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення №1101 від 29.08.2019 р. : URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66374(дата звернення: 15.03.2020).

3. Проект Закону про внесення змін до розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення № 1101-1 від 29.08.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66586. (дата звернення: 15.03.2020).

4. Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення) № 1101-2. 29.08.2019р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66587. (дата звернення: 15.03.2020).

5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення № 2178-10 від 10.10.2019р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67059. (дата звернення: 15.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Нескороджена Л. Л.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 5 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Аніч О.В., студентка, 3 курс, 13 група,
Ганджа В.С., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ФУНКЦІЇ ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Правосуддя є специфічною функцією державної влади, яка реалізується через прийняття рішень внаслідок розгляду в судових засіданнях справ з метою зміцнення державності і розвитку демократичних основ суспільства, та ознакою демократичної держави. Основа демократичної держави – це довіра до влади і впевненість у вичерпному захисті прав та свобод у раз їх порушення, невизнання чи оспорювання, непорушність основних засад конституційного ладу, а також високий рівень законності і правопорядку. Саме тому дослідженню поняття «правосуддя» та його окремих правових аспектів приділяли увагу такі науковці, як В. В. Городовенко, Ю. М. Грошевий, В. В. Комаров, І. Є. Марочкін, Ю. Д. Притика, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика та багато інших.

Загальновідомо, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, які відповідно до ст. 6 Конституції України є самостійною гілкою влади і діють незалежно від законодавчої та виконавчої влади.

Однак, єдиного трактування визначення поняття «правосуддя» у правовій та науковій літературі немає.

І. Є. Марочкін розуміє під правосуддям найбільш цивілізований і надійний спосіб вирішення юридичних справ, що виникають у

суспільстві, захисту прав і свобод людини й громадянина, інтересів громадського суспільства і держави [1, с.78].

Ми погоджуємось із думкою, що правосуддя – це діяльність органів судової влади з вирішення цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних конфліктів [2, с.82]. На нашу думку, правосуддя слід розглядати не лише як функцію органів судової влади, а й як окрему діяльність органів судової влади.

Але ототожнювати судову владу і правосуддя не варто, оскільки вона реалізується шляхом здійснення правосуддя у різних формах судочинства. На наш погляд, незалежна судова влада не повинна мати політичний характер. На нашу думку, під визначенням поняття «судова влада» слід розуміти систему закріплених у законодавстві судів різних юрисдикцій, які здійснюють свою діяльність шляхом відправлення правосуддя за допомогою вирішення правових спорів та інших справ, пов'язаних із захистом порушених або оспорюваних прав, інтересів або встановленням фактів, що мають юридичне значення, а також юридичних станів громадян, держави або організацій.

Поряд з цим, інтерпретація судової влади має здійснюватися в декількох аспектах. Щонайменше мова має йти про інституційні та функціональні аспекти судової влади та такої основної її форми, як правосуддя.

Може здаватися, що прагнення законодавця віднести безспірні справи про встановлення юридичних фактів чи станів до юрисдикції цивільних судів не відповідає предметній характеристиці судової влади, оскільки предметом судового розгляду в цивільному процесі, за логікою, можуть бути тільки цивільні справи по спорах у зв'язку з захистом суб'єктивних прав.

Водночас такий висновок навряд чи відповідатиме конституційній нормі про поширення судової юрисдикції на всі правовідносини, що виникають у державі. Оскільки вся діяльність судових органів охоплюється правосуддям (ст. 124 Конституції України), то правосуддя, на нашу думку, не слід розглядати як функцію органів судової влади. Правосуддя – це єдина діяльність судових органів, що полягає в необмеженій судовій юрисдикції. Безперечним є те, що функції суду загалом зводяться до захисту прав і законних інтересів, а також те, що делегування судових функцій іншим органам і особам не допускається [2, с.82].

Функції правосуддя у цивільному процесі – це, як вважаємо, закріплені в законодавстві напрями правосуддя з розв'язання та

вирішення органами судової влади з дотриманням цивільної процесуальної форми спорів про право (в широкому розумінні) та безспірних справ, віднесених законодавством до компетенції судів щодо розгляду цивільних справ.

Реалізація функцій правосуддя спрямована на затвердження верховенства права та закону, а також на вирішення завдань правосуддя, які визначають його соціальне призначення. Функції правосуддя у цивільному процесі здійснюються судами цивільної юрисдикції з використанням наданих судам державою повноважень, форм та заходів їх реалізації.

Підводячи підсумки, варто сказати, що вивчення самого правосуддя як діяльності органів судової влади, змісту правосуддя і його функцій необхідне для вдосконалення, як на теоретичному, так і практичному рівнях, деяких аспектів діяльності органів судової влади.

Література

1. Ткачук О.С. Функції судової влади та сфера цивільного судочинства. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. №3. С. 77-79. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Chcks_2016_3_7.

2. Гусаров К.В. Функції правосуддя у цивільному процесі. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2006. №3. С. 81-83. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9594/1/Gusarov_81_83.pdf.

3. Гарієвська М.Б. Роль суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин в Україні та Англії. *Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація*. 2008. С. 195-198. URL: http://univer.km.ua/statti/5.hariyevska_m.b._rol_sudu_yak_subyekta_tsyvilnykh_protseualnykh_pravovidnosyn_v_ukrayini_ta_anhliyi.pdf

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Бачинська В. І., студентка, 3 курс, 12 група,
Лисюк М. В., студентка, 3 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ: СУТЬ ТА ПЕРЕВАГИ

У сучасних умовах питання медіації як методу вирішення правових спорів є надзвичайно актуальним, оскільки виникнення конфліктів та суперечностей є невід'ємною частиною життя кожної людини, суспільства та держави. Сьогодні система правосуддя в Україні має деякі недоліки, серед них: велика завантаженість судів, тривалість і складність судового процесу, значні судові витрати, недостатня розвиненість механізмів змагальності та рівності сторін у процесі тощо. Саме тому, запровадження інституту медіації в Україні допомогло б розвантажити судову систему, підвищити її ефективність і, до того ж, дана процедура дає змогу учасникам медіації зекономити час та уникнути додаткових та непередбачуваних матеріальних витрат.

У правовій доктрині поняття, проблеми та перспективи у сфері застосування медіації як способу досудового врегулювання спору розглядали Ясиновський І.Г., Цувіна Т.А., Антонюк О.А., Миколаєнко Я. Ю., Полянська В. Ю., Белінська О.В., Бондаренко-Зелінська Н. Л., Гурвіч М. А., Заворотько П. П., Резнікова В.В., Йосипенко С.Т. та інші. Однак, незважаючи на такий великий науковий доробок, присвячений медіації та окремим її напрямам, багато питань у цій сфері потребують вдосконалення, здійснення додаткових наукових розробок і пошуку шляхів законодавчого врегулювання такого засобу вирішення спорів.

Нині чимало дискусій ведеться щодо реалізації інституту медіації в Україні на законодавчому рівні, адже медіація як процес досудового врегулювання спорів містить багато переваг для сторін, на відміну від довготривалого судового розгляду. Наразі в Україні прийнято за основу законопроект №3665 «Про медіацію». Однак національне законодавство містить норми, які є певним підґрунтям для застосування медіації на практиці. Відповідно до ст. 15 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. У ч. 1 ст.

20 ЦКУ зазначається, що право на захист особа здійснює на свій розсуд [1]. Тобто, спираючись на вищезазначені норми, особа може захищати свої права та інтереси будь-якими засобами, у тому числі й альтернативними, зокрема, шляхом медіації.

Формальне визначення медіації наведено у ст. 1 Типового закону Комісії ООН з міжнародного торгового права (ЮНСІТРАЛ) 2002 р. щодо міжнародних комерційних погоджувальних процедур, згідно з яким медіація – це процедура, яка може називатися погоджувальною, посередницькою або позначатися терміном аналогічного змісту, в межах якої сторони просять третю особу або особу («посередника») надати їм допомогу у спробі досягти мирного врегулювання їхнього спору, який виник з договірних чи інших правовідносин або у зв'язку з ними [2]. Наведений спосіб позасудового врегулювання спорів можна вважати певною процедурою, яка за своїм змістом є добровільною та неформальною.

Особливість медіації полягає в тому, що посередник, на відміну від усталеного судового процесу, не має повноважень наказувати сторонам або погоджувати їхні дії у процесі вирішення спору, а вони доходять згоди самостійно. На думку відомої юристки та бізнес-медіатора Юни Потьомкіної, унікальність інституту медіації полягає в тому, що медіатор допомагає опонентам досягти результату в ухваленні рішення без жертв і поступок стосовно один одного. Кожен учасник залишається задоволеним своїм вибором. Саме за цими ознаками медіативний метод відрізняється від процедури укладення мирової угоди на стадії судового процесу, оскільки метою останнього методу є взаємні поступки [3].

Наступною вагомою властивістю процедури медіації є конфіденційність. Дійсно, ризик того, що подробиці конфлікту між сторонами можуть стати відомими для публіки, є мінімальним, адже вся інформація, яка стосується процесу медіації, є конфіденційною і не може бути розголошена без згоди сторони, що її надала. Сторони та медіатор не уповноважені надавати отриману інформацію під час судового засідання, а також розголошувати її будь-яким іншим чином. На нашу думку, даний аспект є дуже важливим, особливо у тих випадках, коли вирішуються сімейні конфлікти чи справи, в яких фігурує інформація, що при розголошенні може негативно вплинути на ділову репутацію сторін даного спору.

Медіації притаманні також такі позитивні риси, як швидкість та економічність. Аналізуючи рівень національного судочинства, В. Землянська зазначає, що наші суди не справляються з тією кількістю

справ, яка до них надходить, провадження у справі деколи триває роками, часто-густо судові вироки не виконуються, а рівень довіри до судової системи загалом є дуже низький[4]. Слід зауважити, що медіація зазвичай застосовується вже на ранній стадії спору, тому врегулювання спору відбувається значно швидше, ніж у суді. На нашу думку, даний аспект є вагомою перевагою, оскільки процес медіації, на відміну від судового, не потребує підготовки й надання значної кількості документів, дотримання процесуальних норм, порушення яких у суді може закінчитися програшем справи, що свідчить про таку її перевагу, як відсутність формалізованих процедур.

Отже, медіацію можна охарактеризувати як ефективний механізм примирення сторін, адже дана процедура дозволяє не тільки врегулювати юридичну сторону спору, а й розібратися у взаєминах людей, з'ясувати емоційну сторону конфлікту, яка нерідко є ключовим мотивуючим фактором в суперечці. На нашу думку, впровадження в Україні інституту медіації розширить альтернативні способи вирішення спорів, дасть можливість сторонам врегулювати спір у позасудовому порядку, що сприятиме поліпшенню доступу громадян до правосуддя, скороченню навантаження на суди, а також вдосконаленню в Україні механізмів захисту прав людини і громадянина. Також можемо зазначити, що медіація є лише альтернативним способом вирішення правових конфліктів та стане дієвою лише за тією умови, що сторони будуть спроможні взяти в ній участь, готові йти на не тільки на компроміс, а й налаштовані на конструктивну взаємодію. Слід розуміти, що у вирішенні будь-якого конфлікту, в першу чергу стоять інтереси людей, саме тому медіація отримує свій розвиток у всіх сферах життя, в яких виникають конфлікти інтересів і де має своє ефективне застосування медіація.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Голос України*. 2003. 12 берез. (№ 45).
2. Типовий закон Комісії Організації Об'єднаних Націй по праву міжнародної торгівлі про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру від 24.06.2002 р. № 995_117. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117 (дата звернення: 30.03.2020).
3. Юна Потьомкіна. Медіація у сімейних спорах. *Юридична газета*. 2019. № №4-5 (658-659). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/mediaciya-u-simeynih-sporah->

shlyah-do-primirennya-porozuminnya-ta-vregulyuvannya.html(дата звернення: 30.03.2020).

4. Землянська В. Альтернатива судам – належить вам.*Юридична газета*. 2007.№17 (101). URL: www.yur-gazeta.com (дата звернення: 31.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Богатиренко О.П., студент, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Цивільне процесуальне законодавство наділяє учасників процесу широкою низкою прав щодо захисту своїх інтересів під час здійснення цивільного судочинства. Разом з тим, вони зобов'язані добросовісно користуватись наданими їм цивільними процесуальними правами. Досить часто учасники процесу зловживають своїми процесуальними правами та обов'язками. З одного боку, це може відбуватись через недосконале володіння процесуальним правом, а з іншого, через бажання сторін затягнути розгляд справи чи створити опонентам будь-які перепони. Внаслідок таких дій суд змушений застосовувати заходи процесуального примусу до недобросовісних учасників судового процесу.

Цивільне процесуальне законодавство містить консолідований інститут, такий як заходи процесуального примусу, хоча в процесуальній літературі у різні часи ставилось питання про необхідність дослідження проблематики цивільної процесуальної відповідальності [1, с.75].

Так, І. М. Лукіна пропонує вважати заходами процесуального примусу нормативно визначені способи впливу, як майнового, так і немайнового характеру, на учасників процесу, які скоїли процесуальні правопорушення [2, с.480].

М. О. Гетманцев під заходами процесуального примусу розуміє встановлені процесуальним законодавством процесуальні можливості, що можуть бути застосовані судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила поведінки або перешкоджають здійсненню судочинства [3, с.71-77].

Згідно ст. 143 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства [4].

Зокрема, ст. 144 ЦПК України визначає попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф, в якості заходів процесуального примусу [4].

Враховуючи особливості нашого менталітету, застосування судом у порядку процесуального примусу штрафу на даний час є найефективнішим заходом, здатним дієво завадити й попередити зловживання своїми правами та порушення прав інших учасників справи, що, в цілому, позитивно вплине на здійснення правосуддя.

Так, наприклад, Ленінський районний суд м. Харкова у справі № 2/639/3358/16ц видалив ОСОБУ_1 із зали засідань до закінчення розгляду за неодноразове порушення порядку та невиконання розпоряджень головуючого. Суд двічі виносив ухвали про оголошення попередження ОСОБІ_1. Однак ОСОБА_1 заявила, що відмовляється підкорятися розпорядженням головуючого, не згодна з процесуальними діями судді, яка порушує її права [5].

Отже, найчастіше суд застосовує до осіб такі заходи процесуального примусу, як видалення із залу судового засідання та штраф.

Підводячи підсумки, важливо зазначити, що процесуальне законодавство містить достатньо механізмів, для того, щоб забезпечити дотримання сторонами судового процесу своїх процесуальних обов'язків. Суди мають виробити високі та зрозумілі критерії відокремлення дій, спрямованих на реальний захист прав учасників, від дій, що застосовуються для маніпулювання судовою системою, затягування розгляду справи. Однак, висновок суду про зловживання процесуальними правами тим чи іншим учасником судового процесу має бути вмотивованим в ухвалі суду. На нашу

думку, заходи процесуального примусу є ефективним засобом забезпечення дотримання правил цивільного процесу.

Література

1. Цивільний процес України : підручник / За ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2017. 75 с.

2. Лукіна І. М., Кройтор В. А. Цивільна процесуальна відповідальність : проблеми галузевої класифікації : монографія. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2017. 480 с.

3. Гетманцев М. Заходи процесуального примусу як засоби реалізації цивільної процесуальної відповідальності. *Юридична Україна* : щомісячний правовий часопис. 2017. № 5. С. 71–77.

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>(дата звернення: 17.03.2020).

5. Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 23січня 2018 р., справа№ 2/639/3358/16ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71777674> (дата звернення: 17.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Бордюг Т. О., аспірантка,
юридичний факультет,
Київський університет права Національної академії наук України,
м. Київ

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Малолітні та неповнолітні особи як суб'єкти, чиї інтереси можуть бути порушені нотаріальним актом і які не володіють повною цивільною дієздатністю, особливо потребують уваги нотаріуса при охороні їх безспірних прав. Однак, не можна сказати, що їх права і інтереси завжди ефективно захищені, оскільки продовжують існувати теоретичні та практичні проблеми у нотаріальному провадженні, які

прямо чи опосередковано стосуються інтересів дітей. Саме тому вивчення засад участі малолітніх та неповнолітніх осіб при вчиненні нотаріальних проваджень залишається актуальним.

Нотаріальний процес в Україні досліджували такі відомі вчені, як С. Я. Фурса [1; 2], Є. І. Фурса [1; 2], Є. Є. Фурса [1; 2]; В. В. Комаров, В. В. Баранкова [3], О. М. Нікітюк, М. В. Бондарєва, Т. М. Кучер, С. Я. Рабовська [1], М. М. Дякович [4], Я. П. Панталієнко [5] та інші.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати загальні засади участі дітей у нотаріальному процесі та представництва їх інтересів.

Відповідно до п. 3.2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (далі – Порядок), правочини за малолітніх, а також від імені фізичних осіб, визнаних у судовому порядку недієздатними, вчиняють батьки (усиновлювачі) або опікуни [6]. Таким чином, будь-яка особиста участь малолітніх осіб у нотаріальному провадженні не передбачена цим Порядком.

Проте існує певна невідповідність нотаріального та сімейного законодавства. Так, відповідно до положень ч. 1 ст. 160 Сімейного кодексу України, місце проживання дитини, яка не досягла десяти років, визначається за згодою батьків, але відповідно до ч. 2 ст. 160 Сімейного кодексу України, місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини [7].

У останньому випадку, коли дитина досягла 10 років, відповідно до цієї норми сімейного права, згода дитини також повинна бути висловлена і врахована при посвідченні договору між батьками про визначення місця проживання дитини, але нотаріальне процесуальне законодавство не враховує це положення матеріального права, а тому не надає для цього ніякої можливості, що потребує подальшого врегулювання.

Нормами матеріального права також визначено обсяг дієздатності неповнолітніх осіб, а також коло праввідносин, у які вони можуть вступати особисто.

В рамках цих правомочностей неповнолітні мають і нотаріальну процесуальну дієздатність, тобто можуть бути безпосередніми учасниками нотаріального провадження. У справах, які стосуються праввідносин, у яких вони особисто беруть участь, вони мають повну нотаріальну процесуальну дієздатність, при цьому їх загальна цивільна дієздатність залишається обмеженою. Наявність повної

нотаріальної процесуальної дієздатності неповнолітніх осіб обумовлюється присутністю згоди батьків та дозволу органу опіки і піклування на вчинення нотаріально посвідчуваного правочину.

Стаття 32 Цивільного кодексу України встановлює, що неповнолітні діти у віці від 14 років можуть вчиняти правочини стосовно транспортних засобів та нерухомого майна, належних їм на праві власності, але за обов'язкової наявності письмової і нотаріально посвідченої згоди батьків та дозволу органу опіки та піклування.

Виходячи з цього положення закону, наявність згоди батьків та дозволу органу опіки та піклування надає неповнолітній особі, фактично, повної дієздатності для вчинення того правочину, на який така особа отримала відповідну згоду і дозвіл. Тому при безпосередньому укладенні договору, наприклад, стосовно нерухомого майна неповнолітня особа братиме участь у нотаріальному провадженні як повноцінний суб'єкт нотаріального провадження.

Отже, малолітні особи у нотаріальному провадженні беруть участь лише через законних представників, а неповнолітні особи, маючи дозвіл від батьків та органів опіки і піклування, можуть бути самостійними учасниками нотаріальних процесуальних правовідносин.

Література

1. Теорія нотаріального процесу : науково-практичний посібник / За заг. ред. С. Я. Фурси. Київ: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. 920 с.
2. Нотаріат України : підручник у 3-х кн.3-тє вид., доповн. і переробл. / За заг. ред. д.ю.н., професора, заслуженого юриста України С. Я. Фурси. Київ : Алерта, 2015. Книга 1. Організація нотаріату з практикумом.484 с.
3. Комаров В.В. Нотаріат в Україні : підручник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. Харків: Право, 2011. 384 с.
4. Дякович М. М. Нотаріальне право України / М. М. Дякович. Київ: Алерта, ЦУЛ, КНТ, 2009. 686 с.
5. Панталієнко Я.П. Процедура вчинення нотаріальних проваджень: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03.Київ, 2010. 20 с.
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n141> (дата звернення: 18.02.2020).

7. Сімейний кодекс України : Закон України у редакції від 28.08.2018 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 18.02.2020).

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри нотаріального і виконавчого процесу та адвокатури КНУ ім. Т. Шевченка Фурса С. Я.

Глухенька В. Ю., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕЛЕКТРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день людство не може обійтися без електронних пристроїв, а особливо без Інтернету. Особи, які працюють у держаних установах працюють з документами в електронній формі та заносять інформацію в базу даних. За допомогою Інтернету кожна людина може знаходити потрібну інформацію та спілкуватися по відео трансляції.

Не так давно держава приклала максимум зусиль для того, щоб спростити систему подання позовів, відзиву на нього, інших письмових пояснень та заперечень до суду.

На основі Закону України «Про судоустрій та статус суддів» була створена Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС). У грудні 2017 р. відбулися зміни до процесуальних кодексів України та інших законів для регулювання дій судового процесу. 1 січня 2019 року - визначено рекомендовані строки впровадження ЄСІТС[1].

Також, 4 червня 2018 р, згідно з Наказом Державної судової адміністрації почала працювати система «Електронний суд» - сайт має назву «POZOVDOSUDU.COM.UA». Сайт діє на основі Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30, остання редакція за рішенням Ради суддів України від 12 квітня 2018 року № 16 [2].

До електронного суду, зареєструвавшись, можна подавати заяви, написані за зразками, які пропонує сайт.

Потрібно додати до заяв документи в електронному вигляді (паспорт, ідентифікаційний код, свідоцтво про шлюб тощо) та сплатити судовий збір.

Також можна дізнатися, чи справа розглянута, чи перебуває на етапі розгляду. Ще одною дією, яку виконує програма - це відправлення через SMS повістки до суду. Недоліком такої системи електронного суду є те, що через неї не можна подавати апеляцію [3].

Крім того, до електронних технологій, які використовуються у цивільному процесі, можна віднести електронні докази – інформацію, яка знаходиться на електронному носії, що містить необхідні дані, перевіривши їх правдивість та за якими можна підтвердити або спростувати факти, які мають значення для справи. Наприклад: електронні документи (документи в електронній формі, графічні зображення, веб-сайти, текстові, мультимедійні повідомлення та бази даних, а також інші дані в електронній формі, що зберігаються на таких пристроях, як карта пам'яті, мобільний телефон, сервери, та на різних ресурсах в мережі Інтернет).

Згідно ч. 2 ст. 100 ЦПК України, електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, які мають бути засвідчені електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису [4].

Ще одним елементом електронних технологій є документи, в яких фіксуються процесуальні дії суду. Ці документи складаються та зберігаються в електронному вигляді та заносяться до електронної бази, з якої, за необхідності, можуть бути роздруковані відповідно до Положення про автоматизовану систему документообігу суду [2].

Відтак, приходимо до висновку, що за результатами розвитку електронних технологій в будь-якій сфері знань наразі відбувається їх активне впровадження, зокрема, в цивільний процес, з метою економії процесуального часу, зручності для сторін та інших учасників процесу і суду, а також швидкої комунікації зазначених осіб між собою.

Література

1. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. С.54.
2. Положення про автоматизовану систему документообігу суду: затв. рішенням Ради суддів України від 26.11.2010 р. № 30. URL:

<https://court.gov.ua/sudova-vlada/969076/polozhenniapasds/>(дата звернення: 31.03.2020).

3. Система «Електронний суд». URL: <https://pozovdosudu.com.ua/ua/index.html> (дата звернення: 31.03.2020).

4. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 31.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Даневич А.В., студент, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УМОВИ ВИЗНАННЯ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ

Суд як правовий інститут існує для забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини, створення гарантій для їх реалізації. Основним інструментом в досягненні цих цілей є здійснення правосуддя. Відповідь на питання щодо завершення для особи чи організації акту правосуддя великою мірою залежить від ефективної системи виконання рішень судів, а якщо справа стосується рішень іноземних судів, то й від визнання таких рішень в конкретній державі. А в умовах процесу євроінтеграції та розширення сфер взаємодії України з міжнародною спільнотою (наприклад, український бізнес) за межі території нашої держави все частіше виникає необхідність у легалізації рішень іноземних судів на території України.

Власне, визнання рішення іноземного суду означає поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України в порядку, встановленому законом. Виконання ж рішення іноземного суду – це застосування засобів примусового виконання рішення іноземного суду в Україні у порядку, передбаченому законом.

За ст.ст. 462, 474 Цивільного процесуального кодексу України визначаються дві альтернативні умови визнання та виконання рішень

іноземного суду (суду іноземної держави, інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних справ) або міжнародного комерційного арбітражу[1]:

1. «...якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України...» – Венедіктова І.В. зазначає, що при цьому необхідно виходити із загальних правил про те, що міжнародні договори про правову допомогу поширюються лише на суб'єктів держав-учасниць, а якщо між учасниками багатосторонніх договорів існують ще і двосторонні або спеціальні угоди з питань правової допомоги, то повинні застосовуватися відповідні норми тих договорів і угод, які набули чинності пізніше [2];

2. «...або за принципом взаємності.» – відповідно до ст. 11 Закону України «Про міжнародне приватне право» суд чи інший орган застосовує право іноземної держави незалежно від того, чи застосовується у відповідній іноземній державі до подібних правовідносин право України, крім випадків, якщо застосування права іноземної держави на засадах взаємності передбачене законом України або міжнародним договором України, а якщо застосування права іноземної держави залежить від взаємності, вважається, що вона існує, оскільки не доведено інше [3]. Інакше кажучи, взаємність означає: надання іноземцям в Україні таких самих прав, свобод і можливостей, які мають українські громадяни у відповідній іноземній державі; визнання та виконання іноземних судових рішень за умови визнання та виконання судових рішень України у відповідній іноземній державі; виконання судових доручень іноземних судів при аналогічному виконанні доручень судів України; у певних випадках застосування іноземного права за умови, якщо у відповідній іноземній державі до аналогічних відносин застосовується право України.

Для виконання рішення іноземного суду до примусового виконання передбачається подання стягувачем (його представником) клопотання про надання дозволу на примусове виконання у строк протягом трьох років з дня набрання рішенням іноземного суду законної сили [1]. А суд, встановивши, що клопотання і документи, що додаються до нього, не оформлено відповідно до вимог, передбачених ЦПК України, або до клопотання не додано всі перелічені документи, залишає його без розгляду та повертає клопотання разом з документами, що додано до нього, особі, що його подала.

Цікавим є те, що ЦПК України не встановлює жодних строків для прийняття судом рішення щодо залишення клопотання про легалізацію без розгляду. Недостатньо визначеним залишається і питання щодо етапу, на якому приймається таке рішення: до повідомлення боржника про надходження клопотання чи після.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що законодавством не передбачено винесення ухвали про відкриття провадження у цій категорії справ. Так, ст. 467 ЦПК України визначено, що суд письмово лише повідомляє боржника про надходження клопотання про легалізацію і пропонує надати заперечення протягом одного місяця. Після отримання заперечень від боржника чи спливу строків для подання заперечення, суд постановляє ухвалу, в якій визначає час і місце судового розгляду клопотання, про що сторони повідомляються письмово не пізніше ніж за десять днів до його розгляду. Знову ж таки жодних обмежень щодо строків для призначення розгляду справи законодавством не передбачено.

Враховуючи ці обставини, виникають певні проблеми, як зазначають у своїй статті Фесик К. та Строкань О., зокрема:

«По-перше, суди, враховуючи обмежене фінансування, лише формально виконують вимоги процесуального законодавства, повідомляючи про факт подання клопотання про примусове виконання, не надсилаючи боржнику копії такого клопотання з додатками, які зазвичай з урахуванням іноземної складової є досить об'ємними. За таких обставин для подання до суду обґрунтованого заперечення боржнику необхідно спочатку звернутись до суду з клопотанням про ознайомлення з матеріалами справи. По-друге, суди зловживають строками перевірки клопотання про легалізацію на відповідність вимогам законодавства та призначення справи до розгляду. Вказане на практиці негативно впливає на можливість швидкого розгляду справи: стягувач, наприклад, може протягом місяця очікувати перевірки правильності оформлення чи комплектації його клопотання судом і врешті-решт останній, встановивши певні недоліки, поверне документ заявнику без розгляду. Тобто, в такому разі повторне подання клопотання про примусове виконання можливе лише після спливу значного періоду часу з моменту первинного звернення до суду»[4].

Отже, передбачені ЦПК України умови та процедура легалізації рішень іноземних судів є досить прогресивним механізмом захисту прав особи. Водночас вони не позбавлені недоліків, які вимагають

невідкладного вирішення: щодо строків призначення і розгляду справи та фактичного виконання рішень іноземних судів.

Література

1. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 31.03.2020).

2. Венедіктова І. В. Виконання рішень іноземних судів та міжнародних арбітражів. Судово-юридична газета. 2018. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/127252-vikonannya-rishenn-inozemnikh-sudiv-ta-mizhnarodnikh-arbitrazhiv>.

3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. №2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №32. Ст. 422.

4 . Фесик К., Строкань О. Легалізація рішень іноземних судів на території України: практика та підводні камені. *Українське право*. 2017. URL: <https://ukrainepravo.com/law-practice/lawyers-practice/legal-zats-ya-r-shen-nozemnikh-sud-v-na-teritor-ukra-ni-praktika-ta-p-dvodn-kamen/>.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н.О.*

Дорошенко К. Г., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі українського державотворення та розвитку вітчизняної правової системи для України важливими постають питання побудови правової, демократичної держави. При цьому одним із центральних елементів є захист прав людини, а особливо неповнолітніх – як категорії осіб, що потребують окремої уваги.

Право неповнолітніх осіб на судовий захист забезпечується шляхом звернення до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, передбаченим статтею 4

Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України) [1].

У преамбулі Конвенції про права дитини, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р. та ратифікованої Верховною Радою України 27 лютого 1991 р., зазначається, що «дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи і належний правовий захист» [2].

Принцип 8 Декларації прав дитини проголошує: «Дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першими одержують захист і допомогу». Конвенція ООН «Про права дитини» від 20 листопада 1989 р., закріплює, що діти не належать до об'єктів права, вони виступають повноправними суб'єктами права [3].

Враховуючи зазначене, вітчизняним законодавством передбачаються певні особливості щодо права на судовий захист та порядку його реалізації для неповнолітніх осіб. Такі особливості зумовлені фізичним, психологічним та емоційним станом неповнолітніх осіб.

Відзначимо, що неповнолітні особи виступають повноправними суб'єктами права, при цьому законодавцем поділено неповнолітніх осіб на дві групи: до першої – відносяться особи, що мають часткову цивільну дієздатність, а до другої – неповну цивільну дієздатність. При цьому, вказані категорії осіб мають право на судовий захист у цивільному процесі.

Варто погодитись з Ю.С. Василюком, у тому, що у процесуальному законодавстві перелічені три основні варіанти участі неповнолітніх в цивільному судочинстві під час розгляду справ, у яких захищаються їх права, свободи та інтереси:

1) неможливість особистої участі в процесі неповнолітніх віком до чотирнадцяти років для захисту своїх прав. Захист неповнолітніх даної категорії здійснюється їх законними представниками;

2) участь в процесі неповнолітніх віком від чотирнадцяти років у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь нарівні з законними представниками;

3) у випадках, передбачених законом, можливість самостійного захисту неповнолітніми своїх прав та інтересів в суді [4, с. 29].

До особливостей проявів принципів законодавчого забезпечення захисту прав неповнолітніх у цивільному процесі можна віднести такі:

- 1) переважний захист права неповнолітніх під час розгляду справ за їх участю;
- 2) забезпечення права на безоплатну правову допомогу;
- 3) надання неповнолітнім спеціальних прав порівняно з дорослими учасниками процесу;
- 4) сприяння неповнолітнім в отриманні доказів;
- 5) обов'язкової участі представників неповнолітніх у процесі розгляду справи;
- б) врахування думки неповнолітніх під час розгляду справ за їх участю [5, с. 17].

Метою законодавчого закріплення зазначених принципів є забезпечення максимального захисту прав неповнолітніх під час розгляду цивільних справ за їх участю, забезпечення для них доступності судового захисту та врахування їхніх вікових особливостей.

Відзначимо, що перебуваючи у процесуальному статусі сторони або іншої особи, яка бере участь у справі, неповнолітній наділяється всім комплексом прав та обов'язків, передбачених цивільним процесуальним законодавством, та не має будь-яких переваг порівняно з повнолітніми учасниками процесу. Це пов'язано з тим, що основою цивільного процесу є диспозитивність, тому незалежно від віку певного суб'єкта цивільно-процесуальних відносин, він має широке коло прав та може вільно, на свій розсуд ними розпоряджатись. Така рівність прямо кореспондується зі ст. 129 Конституції України, якою проголошено, що основними принципами судочинства є рівність усіх учасників перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів та в доведенні перед судом їх переконливості тощо [1]. Очевидно, що Конституція в цій частині не зазначає обмежень щодо неповнолітніх.

Відповідно до ст. 45 ЦПК України під час розгляду справи, крім прав та обов'язків, визначених статтею 43 ЦПК України (стаття, яка регламентує права та обов'язки учасників справи), малолітня або неповнолітня особа має також такі процесуальні права: 1) безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки; 2) отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд; 3) здійснювати інші процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України [1].

Як бачимо, неповнолітня особа є повноправним учасником процесу, тому на загальних підставах може використовувати свої процесуальні права, в тому числі й ті, що впливають на хід розгляду справи. Але у законодавстві не міститься роз'яснень щодо того, як має відбуватися перевірка судом відповідності інтересам неповнолітнього таких дій. Це здійснюється судом вже у процесі розгляду та дослідження обставин справи.

Також цивільне процесуальне законодавство не враховує можливої участі як сторони у справі неповнолітньої особи, для якої в разі реалізації зазначених прав можуть настати негативні наслідки у вигляді неможливості повторного звернення до суду особисто або через представника чи задоволення явно необґрунтованих вимог позивача.

На думку П.П. Черевко, неповнолітній особі, яка не має повної цивільної процесуальної дієздатності варто окрім процесуальних прав, зазначених у ст. 43, 45 ЦПК України, дозволити реалізовувати ті процесуальні права, які будуть давати їй можливість отримувати інформацію про хід та результати слухання цивільної справи (зокрема, знайомитися з матеріалами справи, подавати докази, брати участь в дослідженні доказів, ставити запитання, подавати свої доводи, міркування, користуватися правовою допомогою, знайомитися з журналом судового засідання та подавати письмові зауваження на нього, прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, отримувати на безоплатній основі копії з документів, долучених до справи та копій технічного запису судового засідання) [6, с. 1008].

Отже, неповнолітні особи у цивільному процесі можуть володіти як повною цивільною процесуальною дієздатністю, так і неповною цивільною процесуальною дієздатністю, залежно від підстав їх участі у цивільній справі.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 03.04.2020).
2. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 03.04.2020).

3. Декларація прав дитини від 20.11.1959. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (дата звернення: 03.04.2020).

4. Василик Ю.С. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб як сторін у цивільному процесі. *Віче*. 2014. № 6. С. 26-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_6_10 (дата звернення: 03.04.2020).

5. Жеребной І.О. Особливості захисту прав неповнолітніх у цивільному судочинстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2012. 20 с.

6. Черевко П.П. Цивільна процесуальна дієздатність неповнолітніх сторін у цивільному процесі. *Форум права*. 2012. № 4. С. 1006–1009.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Дяченко О. С., студент, III курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА САМОПРЕДСТАВНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Українське законодавство в сучасний період зазнає значних змін, оскільки наша держава стрімко тримає шлях до імплементації національного законодавства до міжнародних стандартів.

У 2017 році Цивільний процесуальний кодекс (далі ЦПК України) зазнав змін і 15 грудня 2017 року набула чинності нова редакція ЦПК України. В новій редакції зазнали зміни основні інститути, зокрема ключовий інститут представництва.

Проблемам інституту представництва та самопредставництва в цивільному процесі приділялась увага в працях Р. Ю. Ханік-Посполітак, М. К. Треушнікова, С. Я. Фурси, О.С. Ткачук, М.П. Курила, М. Й. Штефана та інших

Стаття 58 ЦПК України передбачає, що сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) або через представника[1].

Саме ця стаття вводить в нову редакцію термін «самопредставництво», що, на думку більшості науковців, є недоцільним, оскільки особа, яка є безпосереднім учасником судового процесу і здійснює захист своїх прав, не може захищати сама себе, тому що представництво – це коли особа представляє іншу особу в суді або інших органах влади, або перед іншою особою.

Також необхідно зауважити, що питання про те, чи можливе представництво у всіх видах категорій справ та всіх видах провадження. ЦПК України передбачає розгляд справ у наказному, позовному (загальному і спрощеному) і окремому провадженні. Самопредставництво і законне представництво допускає його застосування до всіх видів категорій справ та всіх видів провадження, а також інстанціях.

Вищезазначені види представництва неможливо обмежити, оскільки дане право передбачено Конституцією України. Всі інші види представництва передбачають обмеження щодо категорії справ.

Нова редакція ЦПК України, зокрема частина 1 статті 60 передбачає, що представником у суді може бути адвокат, або законний представник[1].

Тобто ця стаття передбачає, що універсальним представником є адвокат, який може представляти особу в будь-яких справах, хоча вона також визначає, що у трудових спорах, та малозначних справах, представляти особу може будь-яка особа, яка досягла 18 років та має повну процесуальну дієздатність.

Натомість О. О. Полуніна зауважує, що монополія адвокатів на представництво інтересів сторін лише підвищить якість захисту прав та інтересів сторін за рахунок високих професійних знань і якостей адвокатів [2, с. 51–52].

Але адвокатська монополія породжує виникнення певних проблем, зокрема:

1. Обмежене представництво юридичних осіб, оскільки вони не мають можливості залучати до розгляду справи та захисту власних інтересів співробітників і фахівців як представників, або керівників.

2. Проблема представництва органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

Також можна зазначити, що лише справа про розірвання шлюбу за заявою особи, засудженої до позбавлення волі (а не навпаки), може бути розглянута за участю представника.

І тоді виходить, що всі інші справи окремого провадження мають розглядатися виключно за особистої участі заявника і заінтересованих осіб.

Норми ЦПК України у новій редакції 2017 р. щодо договірною представництва на сьогодні прописані таким чином, що його застосування можливе в наказному і позовному провадженні (загальному і спрощеному). В окремому провадженні можливе лише самопредставництво і законне представництво[3, с. 52-53].

Отже, основними проблемами правового регулювання представництва та самопредставництва в цивільному процесі є:

1. Лише законне представництво та самопредставництво можливе до застосування у всіх видах та категоріях справ;

2. Закріплення в ЦПК України такого виду представництва, як «самопредставництво», оскільки це не відповідає сутності інституту представництва;

3. Не визначені механізми захисту особи (сторони, учасника, третьої особи) від перевищення її представником цивільно-процесуальних меж представництва.

На думку Р. Ю. Ханік-Посполітак, в окремому провадженні можливе лише самопредставництво і законне представництво, що, на нашу думку, не є доцільним.

А тому є потреба у внесенні відповідних змін у ЦПК України. Зокрема, пропонується ч.1 ст. 58 ЦПК України викласти у такій редакції: «Учасники справи можуть брати участь у судовому процесі особисто та (або) через представника в справах наказного, позовного (загального і спрощеного) і окремого провадження»[3, с. 53].

Література

1. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 17.03.2020).

2. Полуніна О. О. Правнича допомога та представництво в суді виключно адвокатом як новація цивільного процесу. *Новели цивільного процесуального кодексу України*: матеріали кругл. столу (Одеса, 26 берез. 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 50–52.

3. Ханік-Посполітак Р. Ю. Представництво в цивільному процесі за новим цивільним процесуальним кодексом України. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. № 2. С. 52-53.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Канаєва В.В., студент, 3 курс,
Історико-юридичний факультет,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ НЕДІЙСНИМ

Розвиток цивільно-правових інститутів зумовлює необхідність розширення суспільних відносин та механізмів їх врегулювання. Правочин є одним із найдієвіших та, внаслідок цього, найпоширенішим способом правового врегулювання, адже його укладення зумовлює узгодження зв'язків між учасниками цивільно-правових відносин, розподіл прав та обов'язків між ними.

Інститут правочинів на законодавчому рівні регулюється Главою 16 Цивільного кодексу України, відповідно до якого правочин – це дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 202 ЦК України) [1].

Для набрання правочином законної сили необхідно, щоб його зміст та особливості укладення відповідали ряду вимог, визначених чинним законодавством. Так, статтею 203 Цивільного кодексу України передбачено перелік загальних вимог, додержання яких є необхідним для чинності правочину, а саме:

1) зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам;

2) особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності;

3) волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі;

4) правочин має вчинятися у формі, встановленій законом;

5) правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним;

б) правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей[1].

Вказані вимоги в цивільно-правовій теорії отримали назву «умови дійсності» правочину.

За змістом ч.ч.2-3 ст. 215 ЦК України порушення умови дійсності правочину може мати наслідком його недійсність у силу закону (нікчемність) або бути підставою для визнання його недійсним у випадку оскарження до суду (оспорюваність).

Відповідно до ч. 1 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Суди розглядають у порядку цивільного судочинства також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.

Як правило, при визначенні предметної та суб'єктної юрисдикції загальних судів щодо справ про визнання правочинів недійсними не виникає проблем, оскільки у порядку цивільного судочинства розглядаються усі подібні спори за винятком тих, які належать до юрисдикції господарських або адміністративних судів [3].

Отже, визначаючи предметну юрисдикцію справ, суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

Територіальною називається підсудність справи суду залежно від території, на яку розповсюджується юрисдикція даного суду. З її допомогою розмежовується компетенція однорідних судів (однієї ланки судової системи).

Відповідно до ст. 27 ЦПК України позови до фізичної особи пред'являються до суду за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено законом. Поводи до юридичних осіб пред'являються до суду за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним

реєстром юридичних осіб, фізичних осіб–підприємців та громадських формувань.

У той самий час, стаття 28 ЦПК України передбачає випадки підсудності за вибором позивача, оскільки відповідно до ч. 16 ст. 28 ЦПК України позивач має право на вибір між кількома судами, яким згідно з цією статтею підсудна справа, за винятком виняткової підсудності, встановленої статтею 30 цього Кодексу.

Суд передає справу на розгляд іншому суду, якщо справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду (п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 184 ЦПК України позов пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді.

Згідно п. 5 постанови Пленуму ВСУ від 06.11.2009 №9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» відповідно до статей 215 та 216 ЦК України вимога про визнання оспорюваного правочину недійсним та про застосування наслідків його недійсності, а також вимога про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину може бути заявлена, як однією зі сторін правочину, так і іншою заінтересованою особою, права та законні інтереси якої порушено вчиненням правочину.

Поняття позовної давності міститься в статті 256 ЦК України, відповідно до якої позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

За змістом статей 257 та 258 ЦК України позовна давність поділяється на два види: загальна і спеціальна. Загальна позовна давність становить три роки (ст.257 ЦК України) і застосовується до всіх позовів, за винятком окремих видів вимог, до яких застосовується спеціальна позовна давність.

Література

1.Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Голос України. 2003. 12 берез. (№ 45)(дата звернення: 07.04.2020).

2. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>(дата звернення: 07.04.2020).

3. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 р. №3.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13> (дата звернення: 07.04.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри політології, права та філософії Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя Геєць І.В.

Корольова О. А., студентка, 2 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА СПАДКОВЕ МАЙНО

Спадкування настає у випадку смерті фізичної особи або оголошення її померлою у встановленому законом порядку. У спадкових правовідносинах оформлення спадщини є однією з найбільш складних нотаріальних дій, що має певні юридичні наслідки.

Зокрема, слід звернути увагу на момент набуття спадщини на спадкове майно. Момент набуття права власності на спадкове майно – це момент, коли до спадкоємця переходить у власність майно спадкодавця. Зокрема, фізична особа втрачає права на майно у момент смерті, проте набуття права власності на це майно залежить від дій спадкоємців, а саме: від того, чи приймуть вони спадщину.

Для прийняття спадщини чи відмови від прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини, що визначено ст. 1270 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Законодавець визначає, що спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, автоматично вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом встановленого законом строку він не заявить про відмову від неї (ст. 1268 ЦК України). У разі відсутності у паспорті такого спадкоємця відмітки про реєстрацію його місця проживання доказом постійного проживання із спадкодавцем може бути: довідка органу реєстрації місця проживання про те, що місце

проживання спадкоємця на день смерті спадкодавця було зареєстровано за однією адресою зі спадкодавцем. Ті ж спадкоємці, які не проживали постійно з спадкодавцем на час відкриття спадщини, мають особисто подати до нотаріуса заяву про прийняття спадщини відповідно до положень ч.3 ст. 1268 ЦК України [1]. Поряд з цим, спадкоємець, який пропустив встановлений строк, може звернутися до суду з позовною заявою про визначення додаткового строку для прийняття спадщини відповідно до ч. 3 ст. 1272 ЦК України, що також визначено п.24 Постанови Пленуму Верховного суду України від 30 травня 2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» [2].

Далі спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на неї. Документ можна отримати в нотаріуса. Проте відсутність такого свідоцтва не позбавляє спадкоємця його права, зокрема тих спадкоємців, які проживали зі спадкодавцем та автоматично набули права власності на це майно. А ось у випадках, коли спадкується нерухоме майно, свідоцтво про право на спадщину щодо нерухомого майна є обов'язковим, щоб можна було зареєструвати право на нерухоме майно в Державному реєстрі прав на нерухоме майно. Це обов'язкова умова, передбачена Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01 липня 2004 р. № 1952-IV [3]. Так, відповідно до ст. 27 цього Закону державна реєстрація права власності та інших речових прав, отриманих у спадщину, проводиться на підставі свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя, виданого нотаріусом або консульською установою України, чи його дубліката; свідоцтва про право на спадщину, виданого нотаріусом або консульською установою України, чи його дубліката.

Для оформлення спадкових прав на нерухомість необхідно також мати правовстановлюючі документи на майно: свідоцтво права власності спадкодавця, договір купівлі-продажу, договір дарування, договір міни, довідку про виплату паю або будь-який інший документ, що підтверджує право власності. Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, свідоцтво про право на неї видається на ім'я кожного з них із зазначенням імен та часток інших спадкоємців.

Проте при спадкуванні майна, між правом власності (або іншим майновим правом), яке належало спадкоємцю, і набуттям права власності спадкоємцями існує певний проміжок часу, коли, за загальним правилом, особа власника ще не визначена. Але при

фактичному прийнятті спадщини, у разі коли спадкоємець проживав разом із спадкодавцем, є можливим фактичне прийняття спадщини, без звернення до нотаріуса.

Зокрема, законодавець не надає прямої відповіді, коли спадкоємець набуває право власності на майно. Якщо передбачити, що право власності на спадкове майно набувається з моменту видачі свідоцтва про спадщину, то виникає цілком слушне питання про утримання такого майна, оплати комунальних послуг, виконання інших зобов'язань, як приватного, так і публічного порядку. Якщо визнати, що право власності на об'єкт спадкування виникає у момент відкриття спадщини, то коло спадкоємців може ще не бути визначеним.

Не менш важливим є питання щодо набуття доходів від об'єкту спадкування, зокрема щодо банківських вкладів та інших можливих доходів спадкодавця, а в подальшому його спадкоємців.

Особливе значення визначення моменту набуття права власності є важливим в разі спадкування нерухомого майна та інших видів майна, право на які підлягає спеціальній реєстрації (транспортні засоби, цінні папери). Звичайно, спадкоємці не зможуть реалізувати належні власнику права без належного оформлення прав на нерухоме майно, в тому числі земельні ділянки, транспортні засоби та цінні папери. Проте навіть утримання такого майна передбачає надання третіми особами певних послуг, якими користувався спадкодавець, а визначення кола спадкоємців є для третіх осіб складним.

Тому, вбачається доцільним закріплення права власності на спадкове майно за спадкоємцями з моменту відкриття спадщини. Саме з цього моменту спадкоємці як власники майна набувають всі права та обов'язки, зокрема, щодо утримання цього майна, та несуть всі ризики. Щодо майна, права на яке підлягають державній реєстрації (або передбачають вчинення дій щодо необхідності взяття на облік такого майна) спадкоємці набувають право власності на таке майно з моменту внесення запису до державного реєстру або вчинення інших, передбачених законодавством дій. Вказані дії має вчинити нотаріус при видачі свідоцтва про спадщину. Інша особа, яка діє в межах, закріплених за нею повноважень може посвідчувати права на майно із подальшим відображенням таких дій нотаріусом, який видає свідоцтво про спадщину.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Голос України. 2003. 12 берез. (№ 45). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 28.03.2020).

2. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08> (дата звернення: 28.03.2020).

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 30.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Пальчук П. М.

Кулибаба А. М., студент, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Юрисдикція Європейського суду з прав людини поширюється на Україну. На теперішній час питання застосування в українському праві практики Європейського суду з прав людини врегульовано Законом України від 23 лютого 2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», ч. 1 ст. 17 якого встановлено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

ЄСПЛ здійснює захист прав і свобод, закріплених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [1] (далі – Конвенція), яку Україна ратифікувала Законом України від 17.07.1997р. [2].

Беручи до уваги положення статті 9 Конституції України щодо чинності міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, Конвенція є частиною національного законодавства України.

Створення та діяльність ЄСПЛ регулюється розділом II Конвенції, а тому Україна визнає юрисдикцію Суду. Судові рішення ЄСПЛ є актами тлумачення Конвенції, яка, в свою чергу, є джерелом системи права та законодавства України.

А виконання рішень ЄСПЛ забезпечуються посиленням механізмом його впровадження, зокрема найвищим судовим органом в державі – Верховним Судом України, як гарантом дотримання Україною взятих на себе зобов'язань щодо виконання положень Конвенції. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [3, Ст. 260] в ст. 17 встановлює, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду, як джерело права.

І слід погодитися з думкою Фулей Т.І., що зазначає : «Варто зауважити, що йдеться саме про «практику Суду» у значенні, розкритому у статті 1 цього Закону, тобто практику ЄСПЛ та Європейської комісії з прав людини, а не лише про рішення щодо України.

Важливо пам'ятати, що у Законі України № 3477-IV немає положень, які б забороняли застосовувати рішення чи ухвали ЄСПЛ, постановлені щодо інших країн.» [4, с. 6].

Тобто, на законодавчому рівні визнається практика ЄСПЛ джерелом права.

У юридичній літературі також загострюється увага на співвідношенні рішень ЄСПЛ та Конституційного Суду України. Так, С. Шевчук, досліджуючи проблему узгодженості практики ЄСПЛ та Конституційного Суду України, вказує на: необхідність узгодження практики застосування конвенційних прав і свобод, як в межах ЄСПЛ, так і між національними судами та ЄСПЛ; важливість одночасного застосування аналогічних конвенційних та конституційних норм про права і свободи українською судовою системою у контексті відповідної практики зазначених судових інстанцій.

Проте, С. Шевчук також наголошує на тому, що у випадку явної невідповідності підходу Конституційного Суду України мінімальним стандартам Конвенції виникатиме парадоксальна ситуація, коли ця судова інстанція фактично встановлює стандарти, нижчі за мінімальні європейські, що є неприпустимим з огляду на те, що Конституція України встановлює рівень захисту основних прав і свобод, який щонайменше аналогічний закріпленому в Конвенції.

Інше тлумачення не узгоджуватиметься, як безпосередньо з положеннями розділів I та II Конституції України, так і з її основними принципами, ідеями та цінностями [5, с. 130].

Юрисдикція ЄСПЛ поширюється на захист права власності, що передбачено статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Зазначене право передбачає, що кожна людина або юридична особа має право мирно володіти своїм майном.

За загальним правилом позбавлення права власності може допускатися лише у виняткових випадках в інтересах суспільства, що має бути врегульовано законом у відповідності з принципами міжнародного права.

Водночас держава здійснює контроль за користуванням майном. Як зазначає С. Шевчук, конструкція «мирне володіння майном» має процесуальний (процесуальні гарантії) та матеріальний (власне захист від свавільних дій держави) компоненти [6].

Варто наголосити, що порушенням зазначеного права вважатиметься не лише активні дії щодо безпосереднього втручання з метою перешкоджання володінню майном, а й дії або бездіяльність, спрямовані на створення перешкод у реалізації права власності. Найбільш поширеними причинами звернення громадян України до ЄСПЛ є порушення процесуальних прав та свобод, зокрема права на справедливий суд та права на ефективний юридичний захист, адже зазначені права має забезпечувати держава.

Так, стаття 6 Конвенції передбачає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Таким чином, аналіз положень Конвенції щодо змісту окремих цивільних та процесуальних прав людини, а також щодо особливостей здійснення судочинства ЄСПЛ, дає підстави зробити висновок, що практика ЄСПЛ відіграє важливу роль у процесі реформування цивільного судочинства в Україні.

Оскільки Конвенція гарантує низку цивільних прав майнового та особистого немайнового характеру, вбачається необхідним поглиблене вивчення теоретичних засад судочинства ЄСПЛ та особливостей прецедентних рішень Суду як джерела права. Можна стверджувати, що положення Конвенції про захист прав людини і основних свобод безсумнівно є джерелом права, проте усталена

судова практика ЄСПЛ та прецеденти, що створюється Судом при застосуванні її положень, хоча і мають певні властивості регулятора суспільних відносин, однак не є джерелом права у його доктринальному розумінні.

С.В. Васильєв вважає, що, як особливе джерело цивільного процесуального права України, рішення ЄСПЛ мають прецедентну природу, за їх допомогою формуються важливі правові позиції, обов'язкові для подальшого використання судами при розгляді й вирішенні цивільних справ.

Проте правові позиції ЄСПЛ у так званому «чистому вигляді» не можуть виступати джерелом права, оскільки вони є складовою частиною того чи іншого рішення – джерела права. Але ж і виділення правових позицій з рішень Суду спричинить втрату ними прецедентного характеру [7, с. 79].

Рішення ЄСПЛ розглядає в якості джерела права і суд касаційної інстанції. Так, у постанові Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. за № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» зазначається, що в мотивувальній частині кожного судового рішення в разі потреби мають міститися посилання на Конвенцію й рішення ЄСПЛ, які згідно із Законом України є джерелом права й підлягають застосуванню по даній справі.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 270.
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.06.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. №30. Ст. 260.
4. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с. С. 6.
5. Шевчук С. Узгодженість практики Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4-5. С. 122–130.

6. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції: монографія, вид. 2-е, випр., доп. Київ : Реферат, 2007. 848 с. С. 695–701.

7. Васильєв С. В. Місце практики Європейського суду з прав людини в цивільному судочинстві України. *Проблеми законності* : акад. зб. наук. пр. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. Вип. 120. С. 70-82.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Khoynatska L. R., 2-rd year student,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

THE RIGHT OF INHERITANCE IN CIVIL MARRIAGE

The number of unregistered marriages and illegitimate children is increasing annually in Ukraine. So, this problem is actual today. To get married, you need to think seriously, prepare, decide on this step. It takes time. In a civil marriage, everything is different. You can start living together right after a short acquaintance. In this case, the civil spouses are not legally liable for each other. Seems there are only pluses. Family Code of Ukraine foresees that living with one family of a woman and a man without marriage is not a basis for them to have the rights and obligations of spouses. This means, that it is not possible to equate a civilian spouse with a first-line heir[1].

The current legislation of Ukraine provides for a mechanism by which persons in a civil marriage can acquire certain property rights. The Supreme Court concluded that the residence of a single family of a man and a woman without marriage was a special legal basis for the emergence of certain rights and obligations, especially the right of joint property. In order to obtain a civil marriage inheritance, a claim must be filed in court to establish the fact of living with one family, recognizing the property as jointly joint property of the spouse and ownership of the property as a share in the joint property, the exclusion of the property from the inherited property. However, the recognition of property as a jointly owned property by a civil spouse occurs by establishing the fact of residence with one

family. To do this, you must go to court. In litigation in this type of case, the main task is to prove the fact of cohabitation of individuals as spouses, families [2].

Cohabitation as a single family can be proven by:

- certificate from Housing Management Office or Association of co-owners in multi-apartment building;
- registration (in passport);
- testimony of witnesses;
- correspondence.

In practice, the fact of cohabitation can be proved by shared photographs, joint rent and testimony of witnesses, to be delivered to the court. After you prove the fact of living with one family, you must prove that it was during the stay of one family that the inherited property was purchased.

Such a right can be exercised, provided that the person, who wishes to change the order of inheritance right, has «patronized» for a long time: financially providing other assistance to the heir, who, due to a serious illness, old age or injury, was disabled. In this case, the concept of «custody» of the heir should be understood as simple assistance (cleaning the apartment, cooking, washing things, etc.). Material security means: purchase of medicines, personal belongings for the estate-leaver, payment for utilities [3].

Features of family are the cohabitation of a man and a woman, joint household activities and mutual rights and responsibilities. In addition, in its judgment of 3 June 1999, the Constitutional Court of Ukraine also provided a list of single-family residence features, including shared expenses, shared budget, purchase of shared property, shared housing expenses and more. Therefore, the above features should be guidelines for the collection of documents to confirm the fact of civil marriage [2].

According to the part 1 article 1270 of Civil Code of Ukraine the inheritance period is set at six months, beginning with the opening of the inheritance [4].

The right to inheritance by law is granted to persons, who lived at least five years together, according to the article 1264 of Civil Code of Ukraine. The heirs are legally entitled to inherit in turn. Civil wife or husband is the fourth turn of heirs by law. Each successor inheritance by law obtains the right to inherit in the absence of the heirs of the previous turn, removing them from the right to inherit, or heirs, who rejected their inheritance or refused to accept it, except in the cases, provided for in Article 1259 of this Code. However, if the permanent residence of the

person with the heir at the time of opening of the inheritance is not confirmed by the relevant documents and because of which the notary refused the person to register the inheritance, the heir has the right to apply to the court to establish the fact of permanent residence with the heir at the time of opening the inheritance [5].

In the case of disputed legal relations, regarding the inheritance of property, the defendants in such a claim must be the heirs of the deceased, since there were disputed legal relations between the claimant and these persons.

But if you want to protect yourself in a civil marriage, you can sign a contract that clearly states who and what can claim in case of separation. And it's better to register on yourself all property, bought on your money.

References

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

2. Чи має право на спадок цивільна дружина. URL: <https://www.slk.kh.ua/news/pravo-znati/chi-maye-pravo-na-spadok-civilna-druzhina.html>.

3. Як оформити спадщину якщо чоловік і жінка були в цивільному шлюбі. Юридична компанія Астрея. URL: <https://astrejav.kiev.ua/yak-oformiti-spadschinu-yakscho-cholovik-i-zhinka-buli-v-tsilvilnomu-shlyubi/>.

4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.

5. Подружжя жило в цивільному шлюбі: тонкощі оформлення спадщини. Громадська спілка «Мережа правового розвитку». URL: <https://ldn.org.ua/consultations/podruzzhya-zhylo-u-tsyvilnomu-shlyubi-tonkoschi-oformlennya-spadschyny/>.

Scientific supervisor: Ilchenko H., PhD in Law, Associate Professor of the department of international private, commercial and civil law, Kyiv National University of Trade and Economics

Литвин Ю. В., студентка, III курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРИНЦИПИ ЗМАГАЛЬНОСТІ І ДИСПОЗИТИВНОСТІ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Принципи цивільного судочинства є основою цивільного процесуального права, засадами системи процесуальних законів, оскільки пронизують усі цивільні-процесуальні інститути і визначають таку побудову цивільного процесу, який забезпечує ухвалення законних і обґрунтованих рішень та їх виконання.

На нашу думку, принципи змагальності і диспозитивності є ключовими в системі принципів цивільного судочинства з огляду на наступне.

Зміст цих принципів виражено і закріплено в Конституції України, Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та у відповідних нормах Цивільного процесуального кодексу України.

Згідно із п. 3 ст. 129 Конституції України, до основних засад судочинства відноситься принцип змагальності сторін і свободи в наданні ними суду своїх доказів та в доведенні перед судом їхньої переконливості. Дане положення і є головним нормативним закріпленням принципів змагальності та диспозитивності в законодавстві України [1].

Загальна формула принципу змагальності закріплена в ст.12ЦПК України, відповідно до якої, цивільне судочинствоздійснюється на засадах змагальності сторін [2].

Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених законом. Кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається, як на підставу своїх вимог або заперечень,крім випадків, встановлених ЦПК України.

Кожна сторона несе ризик настання наслідків,пов'язаних із вчиненням чи не вчиненням нею процесуальних дій. Тобто, суть даного принципу полягає у тому, що правовий спір існує між сторонами у справі – позивачем і відповідачем.

Даний принцип передбачає реальне покладення обов'язку доказування обставин, що мають значення для справи, на сторони, враховуючи третіх осіб, що беруть участь у справі для повного і об'єктивного винесення судового рішення.

Оскільки принцип змагальності має безпосередній зв'язок із процесом доказування, то слід вважати його одним із головних важелів цивільного судочинства [3].

Принцип змагальності виходить з аксіоми: «доводить той, хто заінтересований». Адже саме сторони – позивач і відповідач – у позовному процесі несуть основний тягар доказування. Сторони є основними суб'єктами доказування, їм в силу власної зацікавленості і обізнаності про обставини справи найлегше надати докази або вказати на них. У непозовних провадженнях обов'язок доказування покладений на заявника та інших заінтересованих осіб. Суд при цьому повинен незалежно, об'єктивно і неупереджено здійснювати керівництво процесом, роз'яснювати особам, що беруть у ньому участь, процесуальні права і обов'язки, сприяти їм у реалізації їх прав.

Захищене статтею 6 ЄКПЛ право на справедливий судовий розгляд також передбачає право на змагальність провадження. Кожна сторона провадження має бути поінформована про подання та аргументи іншої сторони та має отримувати нагоду коментувати чи спростовувати їх [4]. Європейський суд з прав людини розглядає реалізацію принципу змагальності крізь призму забезпечення рівності прав учасників судового розгляду, тобто за цієї позиції обвинувачення і захист діють на одному рівні, під контролем відносно пасивного суду. Дія принципу змагальності ґрунтується на переконанні: протилежність інтересів сторін найкраще забезпечить повноту матеріалів справи через активне виконання сторонами процесу тільки їм притаманних функцій.

Принцип диспозитивності закріплений в ст.13 ЦПК України, відповідно до якої, суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до ЦПК, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених Кодексом випадках [2]. Збирання доказів у цивільних справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених Кодексом. Суд має право збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи лише у випадках, коли це необхідно для захисту малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, а також в інших випадках, передбачених ЦПК України.

Тобто, учасник справи самостійно розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд. Ми наголошуємо на тому, що основу принципу диспозитивності становлять можливість всіх заінтересованих осіб (позивача, відповідача, третіх осіб, представників сторін та інших учасників процесу) вільно, за своїм розсудом упорядковувати свої відносини.

Безумовно, принцип диспозитивності зв'язує рух і розвиток справи по стадіях цивільного процесу, долю предмета спору з розсудом самих заінтересованих осіб – позивача і відповідача. Варто зазначити, що принцип диспозитивності пронизує все цивільне судочинство – від порушення конкретної справи до виконавчого провадження і є одним із найголовніших принципів цивільного процесуального права, оскільки він визначає механізм виникнення, розвитку і закінчення цивільної справи, що підкреслює важливість ефективної реалізації даного принципу у цивільному судочинстві [5].

На нашу думку, рушійна засада принципу диспозитивності в цивільному судочинстві виявляється в тому, що в ньому визначений механізм виникнення, розвитку і закінчення цивільного процесу і ми можемо стверджувати, що принцип диспозитивності передбачає зменшення активної ролі суду і посилення активної ролі сторін, як заінтересованих учасників процесу.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що принцип змагальності має визначальний характер у взаємовідносинах сторін, оскільки саме на сторони покладено обов'язок доказування, а суд оцінює подані сторонами докази за своїм внутрішнім переконанням.

Принцип диспозитивності передбачає зменшення активної ролі суду і посилення активної ролі сторін, як заінтересованих учасників процесу, тобто, визначає реальну можливість особи розпоряджатися своїми матеріальними і процесуальними суб'єктивними правами, а також можливість осіб звернутися до суду за захистом своїх прав.

Ми наголошуємо на тому, що успішний досвід європейських країн у застосуванні принципів змагальності і диспозитивності у цивільному процесі, а також практика ЄСПЛ, варті значної уваги при розробці та впровадженні нової судової політики та побудові ефективної судової системи України, а також для забезпечення рівності сторін у цивільному процесі та повної реалізації їх прав.

Зважаючи на чисельність принципів цивільного судочинства, які являють собою досить об'ємну систему, принципи змагальності та диспозитивності є провідними в системі принципів цивільного процесуального права.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р., редакція від 30.09.2016р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

3. Кройтор В.А. Система принципів цивільного процесуального права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. №42. С.15-23.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.: з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14, з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

5. Кройтор В. А. Поняття принципу поєднання засад диспозитивності та процесуальної активності суду в цивільному судочинстві. *Вісник Харківськ. нац. ун-ту внутр. справ*. 2016. № 2 (73). С. 143–153.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Лінчевська М. Ю., студентка, III курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ

В сучасному світі інформаційних технологій мережа Інтернет стала не тільки засобом пошуку необхідної інформації, а й найзручнішим способом швидкого та простого обміну даних. Майже кожен зареєстрований хоча б в одній соцмережі: Facebook, Twitter, Instagram, Viber, Whatsapp, Messenger, Telegram; та має змогу спілкуватися, надсилати швидкі повідомлення у будь-який куточок світу, переглядати стрічки друзів, надсилати листи, використовувати інтернет для пошуку комерційної інформації, здійснення покупок, продажу та доставки товарів або послуг через державні кордони.

З точки зору користувача, кожен з нас знає переваги соціальних мереж та інтернет-простору, але не кожен замислюється над тим, що

віртуальне «життя» має істотні недоліки, хоча, і на перший погляд, здається таким безпечним.

Звичайно, більшість соцмереж намагаються захистити персональні дані своїх користувачів, але, не дивлячись на це, існує інформація, яка, може бути використана іншими особами незаконно або не в інтересах її власника, саме через всезагальний доступ. Можливо, саме тому, в умовах сучасного інформаційного світу захист особистих даних відіграє найважливішу роль у безпечному використанні сучасних технологій.

Закон України «Про захист персональних даних» регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя у зв'язку з обробкою персональних даних [1].

Слід наголосити, що при використанні Інтернету та соцмереж, значні обсяги персональних даних часто обробляються, передаються та використовуються у схемах злочинців, без дозволу власників таких даних. На даний час права людини стають найбільш проблемною сферою захисту, адже нормативно-правове регулювання значно відстає від новітніх технологій та нових можливостей використання глобальної мережі. Тому, забезпечення недоторканності персональних даних особи в кіберпросторі потребує абсолютно нового підходу до його розуміння, ефективного контролю збору таких даних, обробки, знищення та виправлення. Особа повинна знати, хто і де обробляє її персональні дані, кому вони можуть передаватися, де вони можуть зберігатися.

Слід зазначити, що Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [2] закріплює правила регулювання даних правовідносин. Суть закону полягає в створенні національної системи кіберзахисту інтересів суспільства та держави.

Для прикладу, можна розглянути досвід зарубіжних країн, а саме Європейського Союзу (далі – ЄС). На відміну від України, там досить давно розробили принципи, кодекси і декларації, які дають підґрунтя для створення нормативної бази та спеціальних правил і кодексів поведінки для врегулювання всіх аспектів, пов'язаних з розвитком та глобалізацією інформаційного суспільства. А сучасне право ЄС базується на нормативно-правових актах, метою яких є забезпечення належного рівня захисту персональних даних осіб у всіх країнах ЄС. Одним з основних аспектів, врегульованих у законодавстві ЄС, є «право бути забутим». Це означає, що кожна особа у будь-який

момент має право вимагати видалення її персональних даних з мережі [3]. Тобто, в ЄС прийнято загальний регламент щодо захисту даних: GeneralDataProtectionRegulation (GDPR), який вступив в силу 25 травня 2018 року [4]. Цей регламент є важливим кроком для зміцнення основних прав людей у цифрову епоху та сприяння бізнесу шляхом роз'яснення правил для компаній та державних органів на єдиному цифровому ринку.

На українські компанії цей регламент впливатиме у разі збору, обробки або використання персональних даних суб'єкта з Євросоюзу. Однак, якщо зареєстрована в Україні компанія, яка здійснює свою діяльність через український веб-сайт, доставляє товар лише на території України та приймає оплату лише у гривнях, здійснить продаж свого товару громадянину ЄС (навіть із залученням його персональних даних), GDPR до неї не застосовуватиметься [5].

З вищесказаного, можна зробити висновок, що будь-які особисті дані мають бути обов'язково захищеними, а будь-яке використання повинно бути тільки за згодою особи. А для тих, хто незаконно збирає, зберігає, знищує та поширює конфіденційну інформацію про особу передбачено покарання статтею 182 Кримінального кодексу України (Порушення недоторканості приватного життя), ці дії караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи, - караються арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк [6]. Тому, для того, щоб і в Україні був високий рівень захисту, потрібно запровадити користувачам доступ до особистих даних, що збираються про них, з можливістю редагування або повного видалення неправильних даних. І наостанок, не потрібно забувати про реальний світ і поглинатися тільки в сучасний інформаційний простір. Саме це повинно допомогти в формуванні цінностей сучасного інформаційного суспільства.

Література

1. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.

3. Проблеми захисту прав людини в інформсуспільстві. *Юридична газета Online*. 2017. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/problemi-zahistu-prav-i.html>.

4. General Data Protection Regulation (GDPR). URL: <https://gdpr-info.eu>.

5. Стадник Д. Життя після GDPR: вплив на українські компанії. *Юридична газета*. 2019. №24 (678). URL: https://plglaw.ua/wp-content/uploads/2019/06/№24678_lite.pdf.

6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Стаття 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Гльченко Г.О.*

Луб Д. О., студент, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Весь період становлення та розвитку науки цивільного процесуального права характеризується високим ступенем уваги до проблем, пов'язаних з доказами у цивільному процесі. Огляд сучасних наукових праць з досліджуваної проблематики дозволяє виокремити питання щодо визначення допустимості доказів, оскільки суд приймає до уваги лише ті докази, які відповідають критерію допустимості.

Вважаємо, що у сучасних наукових працях допустимість доказів розглядається по-різному. Зокрема, значний вклад у розвиток даного питання внесли такі видатні представники науки цивільного процесуального права, як: Д.П. Ватман, М. А. Гурвич, А. А. Добровольський, О. С. Захаров, І. В. Теремецький, В. В. Комаров, С. В. Курильов, С. Я. Фурса, Т. В. Цюра, М. Й. Штефан та інші.

Аналізуючи принцип допустимості доказів в цивільному судочинстві, не можна не погодитися з окремою думкою Теремецького І. В. про те, що допустимість - це властивість доказу, що характеризує його з точки зору процесуальної форми - законності джерела отримання інформації, способів отримання уповноваженим на це суб'єктом у результаті проведення процесуальної дії при дотриманні закону, з метою встановлення істини у справі[1, с. 128-135].

Слід зазначити, що правило допустимості доказів можна розглядати як гарантію дотримання прав особи у будь-якій сфері юрисдикції[1, с. 131]. Вважаємо, що існує прямий зв'язок між допустимістю доказів та об'єктивною істиною у справі. Так, допустимість доказів базується на засадах: законності під час розгляду цивільних справ; досягнення інтересів правосуддя; забезпечення прав та законних інтересів осіб, залучених у сферу цивільного процесу.

Слушно зауважує відомий цивіліст В.В. Комаров, який пропонує визначати допустимість доказів, в широкому розумінні, як наявність певного кола засобів доказування, в яких можуть міститися фактичні дані, та, у вузькому розумінні, як можливості використання у справі тільки певних засобів доказування з числа передбачених законом [2, с. 490].

Так, при оцінці допустимості доказів суду необхідно з'ясувати законність отримання доказів. Відповідно до ч. 2 ст. 78 Цивільного процесуального кодексу України встановлено, що обставини справи, які відповідно до закону повинні бути встановлені певними засобами, не можуть підтверджуватися ніякими іншими доказами[3]. Отже, можна стверджувати, що допустимість - це придатність доказу з точки зору законності джерел, методів та прийомів отримання відповідних даних. Вирішуючи питання про те, які докази визнавати допустимими, а які не допустимими, суд керується певними критеріями: по-перше, використання тільки передбачених законом доказів; по-друге, підтвердження конкретних обставин тільки певними засобами доказування; по-третє, отримання доказів з дотриманням цивільної процесуальної форми[4, с. 69-77].

Беручи до уваги той факт, що оцінка допустимості доказів здійснюється на підготовчій стадії цивільного процесу, доходимо висновку, що помилки у застосуванні цього принципу доказування може спричинити необґрунтоване та передчасне вилучення доказів з процесу, що, у свою чергу, буде відобразитися на правильності

розгляду та вирішення цивільної справи. Утім, у практиці Європейського суду з прав людини ця проблема розглядається в аспекті нерівності процесуальних можливостей та може виникнути, коли в судовому органі правила розгляду доказів не дозволяють оцінити докази, подані однією зі сторін, що створює переваги для іншої сторони [5, с. 16].

Отже, викладені положення дозволяють підсумувати, що проблема допустимості доказів є завжди актуальною та потребує розв'язання, як у теорії цивільного процесу, так і у практиці. Проте, незважаючи на різноманітність теоретичних поглядів, існують і незаперечні, усталені положення, науково обґрунтовані та доведені практикою. Зокрема, допустимість доказів характеризується органічним зв'язком процесуальної форми засобів доказування та законністю отримання інформації про той чи інший факт, який має значення для справи. Із цього можна зробити висновок, що під одержанням доказів з дотриманням порядку, встановленого законом, слід розуміти, як відсутність при одержанні доказів порушення норм матеріального права та норм процесуального права, так і одночасне дотримання передбачених законом особистих немайнових і майнових прав та процесуальної форми.

Література

1. Теремецький В. І. Окремі питання допустимості доказів у цивільному процесі України. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Право. 2015. Вип. 1(2). С. 128-135.
2. Комаров В. В., Бігун В. А., Баранкова В. В. Курс цивільного процесу: підручник. Харків, 2017. 1352 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Штефан А. С. Допустимість доказів у цивільному судочинстві. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 2. С. 69 - 77.
5. Лельчицький К. І. Проблеми оцінки доказів у цивільному процесі: автореф. дис. ... канд, юрид наук: 12.00.15. М., 2008. 23с.
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Майструк А. А., студент, 3 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПИТАННЯ АБСОЛЮТНОСТІ ВЛАДНОГО ПОЧАТКУ В ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Незважаючи на свою актуальність в умовах формування правової держави та становлення громадянського суспільства в Україні, проведення політики європейської інтеграції та необхідності вдосконалення законодавчої бази здійснення цивільного судочинства питання абсолютності чи відносності владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах не дістало достатньої уваги вчених-процесуалістів. Однак, ця проблема все ж таки знаходить своє висвітлення в працях вітчизняних та іноземних вчених, а саме Глазкової М. Е., Козлової Н. В., Колісника О. В., Тимченко Г., Чесовського Е., Чистякової О.П. тощо.

Доцільним було б, дослідивши доктрину, виділити аргументи «за» та «проти» абсолютності владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах.

Теза про абсолютність владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах підтверджується з огляду на такі фактичні обставини:

1) у цивільних процесуальних відносинах немає рівності між судом та іншими учасниками процесу: суд має у своєму розпорядженні владні повноваження, інші ж суб'єкти цих відносин таких повноважень не мають [1, с. 46].

2) суду відведено керівну роль у процесі:

2.1) суд здійснює керівництво процесом;

2.2) суд спрямовує дії всіх учасників процесу, роз'яснює їм їх права та обов'язки, забезпечує виконання ними процесуальних прав і обов'язків, попереджає про наслідки вчинення або не вчинення процесуальних дій, сприяє їм в реалізації своїх прав, спрямовує їх дії;

2.3) суд створює умови для всебічного і повного дослідження доказів, встановлення фактичних обставин і правильного застосування законодавства при вирішенні цивільних справ;

2.4) суд вирішує всі питання, що виникають при розгляді справи;

2.5) суд виносить рішення, які мають владний характер;

2.6) суд вирішує матеріально-правовий спір [2, с. 54].

Теза про абсолютність владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах спростовується з огляду на такі фактичні обставини:

1) владний характер повноважень суду не означає, що він виступає лише як носій права, а всі інші учасники процесу – носії обов'язків: суд наділений не тільки процесуальними правами, а й обов'язками відносно інших учасників процесу.

Наприклад, суд зобов'язаний прийняти позовну заяву у цивільній справі, якщо вона подана в порядку, встановленому законом, він зобов'язаний розглянути і задовольнити обґрунтоване клопотання про долучення до справи доказів [1, с. 46];

2) втручання суду (його керівництво процесом) допустимо настільки, наскільки це необхідно для з'ясування матеріальної істини і дотримання встановленої законом змагальної процесуальної форми розгляду і принципу законності [3];

3) з багатьох норм та інститутів цивільного процесуального права впливає відносність владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах [4, с. 41], а саме:

3.1) ст. 4 ЦПК України встановлює, що будь-яка особа вправі в порядку, встановленому законом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод або інтересів. Звідси витікає, що на суд покладається обов'язок прийняти до розгляду заяву заінтересованої особи, якщо вона не порушила встановлений законом порядок звернення до суду;

3.2) таке право встановлюється законом і у випадку звернення до вищестоящего суду, зокрема, і за особами, які не брали участі у справі, якщо суд першої інстанції вирішив питання про їх права і обов'язки: так, ст. 17 ЦПК України встановлює, що сторони та інші особи, які беруть участь у справі, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції.

Отже, вивчивши погляди науковців, робимо висновок про відносність владного початку в цивільних процесуальних правовідносинах з огляду на той факт, що основні аргументи в підтримку абсолютності нівелюються тим, що це не тільки права суду, а й його обов'язки, причому і перед державою, і перед учасниками процесу. Природа цивільних процесуальних правовідносин значно складніша, ніж відносини влади й підпорядкування між судом та іншими учасниками процесу.

Література

1. Борисова Е. А. Гражданский процесс : учебн. /Борисова Е. А., Иванова С. А., Кудрявцева Е. В. и др.; подред. М. К. Треушникова. М. : Городец-издат, 2003. 720 с.

2. Калмацкий В.С. Медведев Ю.В. Гражданское процессуальное право: учебное пособие. Уфа: РИО БашГУ, 2003. 308 с.

3. Глазкова М. Е. Пределы активности суда в состязательном процессе. URL: <http://www.litkafe.ru/7934-predelyaktivnosti-suda-v-sostjazatelnom-processe.html> (дата звернення: 18.03.2020).

4. Цивільне процесуальне право України: підруч. для юрид. вузів і фак / Комаров В. В., Тертишников В. І., Пушкар Є. Г. та ін.; за ред. В. В. Комарова. Х. : Право, 1999. 592 с.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Мацейчук В. М., студент, III курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Від часу набуття незалежності України законодавець визначав необхідну міру залучення прокурора до участі під час розгляду справи та наділення його відповідними повноваженнями. Однак, із плином часу, прослідковується тенденція скорочення кола справ та підстав для втілення прокурором наданих йому обов'язків, які поступово обмежуються та делегуються іншим органам. Такі зміни викликають у науковців суперечливі думки, пропонуються різноманітні шляхи, пов'язані, як із обґрунтованим розширенням повноважень прокурора у судовому просторі - так і, навпаки, сумнівам щодо необхідності участі прокурора у цивільному процесі.

Вперше, після здобуття Україною незалежності, інститут представництва прокурором інтересів інших осіб (держави, громадян) визначено Законом України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 № 1789-ХІІ. На тому етапі участь прокурора у цивільному процесі була фактично не обмежена, ані суб'єктивним складом, ані сферою

правовідносин, тому прокурор міг звертатися до суду в інтересах, як громадян і держави, так і в інтересах приватних суб'єктів господарювання, при цьому законодавцем не встановлювалися будь-які додаткові вимоги, після виконання яких прокурор міг реалізувати свою конституційну функцію, достатнім було обґрунтування наявності порушення державних інтересів [1, с. 102].

На чолі із вищевказаним законом, відтоді українське законодавство, в аспекті участі прокурора у судовому засіданні, зазнало змін, що у свою чергу, суттєво вплинуло на правосуб'єктність прокурора у цивільному процесі. У розрізі цивільного судочинства наразі повноваження прокурора передбачено окремими положеннями Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), отже ч. 2 ст. 4 та ч. 3 ст. 56 ЦПК України встановлює, що прокурору надається право на звернення до суду у справах, віднесених законом до його компетенції, поряд з органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб та брати участь у справі в інтересах цих осіб [2, ст. 56].

ЦПК України та Закон України «Про прокуратуру» визначає такі форми участі прокурора у цивільному процесі: 1) звернення до суду з позовною заявою; 2) участь у розгляді справи; 3) вступ у справу, провадження, які відкрито за позовом іншої особи; 4) подання апеляційної та касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; 5) участь у виконавчому провадженні. Варто зауважити, що за загальним правилом прокурор не набуває статусу позивача у справі, провадження в якій відкрито за його позовною заявою, натомість позивачем виступає орган, уповноважений державою на здійснення функцій у спірних правовідносинах [3, с. 123].

Окремий інтерес становить здійснення представництва прокурором інтересів громадянина або держави у порядку, встановленому ЦПК та іншими законами на будь-якій стадії цивільного процесу, тобто участь визнається обов'язковою, як за зверненням прокурора, так і за зверненням до суду інших осіб. Так, статтею 341 ЦПК передбачено, що справа за заявою про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку чи про припинення надання амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізацію у примусовому порядку розглядається в присутності особи, щодо якої вирішується зазначене питання, його представника, з обов'язковою участю прокурора та інших осіб, що подали заяву. Фактично цим передбачається вступ прокурора у цивільний процес для дачі

висновку в справі, однак безпосередньо статті 56,57 ЦПК, на відміну від ст. 121 ЦПК 1963 р., такої форми участі прокурора в цивільному процесі не передбачають [4, с. 74].

Таким чином, узагальнюючи вищевказані думки науковців та наведені у положеннях чинного законодавства обставини можна дійти висновку, що участь прокурора у цивільному процесі України є додатковим інструментом захисту, однак внаслідок удосконалення низки нормативно-правових документів та останньої редакції ЦПК України – здійснення прокурором представницької функції у цивільному судочинстві практично нівельовано, а окремі аспекти викликають неточності тлумачення, що у свою чергу, викликає додаткові ускладнення. Існує необхідність внесення до наявних у ЦПК України статей чіткого переліку підстав участі прокурора у судовому засіданні (із урахуванням специфіки окремо цивільного процесу) та умов вступу у справу, серед яких: внесення положень, які визначатимуть запобіжні заходи щодо неправомірного вступу, наприклад за умови, якщо особа не надає згоди на участь прокурора на її стороні, або бажає припинити таку участь; які передбачають процедуру участі прокурора, за якої існуватимуть механізми протидії порушення принципу пропорційності та змагальності, за яких особа, на стороні якої у справі бере участь прокурор, жодним чином не матиме особливих привілеїв поряд зі стороною-опонентом; а також встановлення механізмів захисту прокурором інтересів держави без неправомірного застосування його владних повноважень.

Література

1. Оліфір А. Історичний аналіз розвитку законодавства, що регулює участь прокурора у цивільному процесі України. *National Law Journal: Theory And Practice*. 2019. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11998/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV, редакція від 13.02.2020. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Свистун Д.С. Теоретико-прикладні проблеми визначення підстав участі прокурора у цивільному процесі. *Порівняльно-*

аналітичне право. 2019.№1. С.120-124. URL: http://www.pap.in.ua/1_2019/34.pdf.

4. Богоделов О.Г. Участь прокурора у цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального кодексу України* : матеріали кругл. столу (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.)/ за заг. ред. Н. Ю. Голубевої; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Фенікс, 2018. С.71-76. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9463/Bogodelov%2071-76.pdf?sequence=1>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Мініч І. І., студент, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ

Про врегулювання спору за участю судді, незважаючи на те, що цей інститут введено відносно нещодавно, вже написано чимало теоретичних статей, проте на сьогодні практика його застосування ще недостатньо поширена і є окремі аспекти, які потребують додаткового вивчення.

Законодавчого визначення поняття «врегулювання спору за участю судді» немає. Але, аналізуючи Главу 4 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК України) можна дати таке визначення – це процедура примирення сторін за участю судді, альтернативна до судового розгляду справи, яка проводиться за згодою сторін конфіденційно до початку розгляду справи по суті[1].

Варто також зазначити, що багато вчених критично сприйняли введення цього інституту в Україні. Зокрема, Т.В. Бережна, О.Р. Зельдіна, висловлюють побоювання щодо можливого зловживання учасниками цивільного процесу своїми процесуальними правами при зверненні до цього способу врегулювання спору для затягування судового процесу [2, с. 20; 3, с. 4-5].

Однак, ми з цим погодитись не можемо, адже в ЦПК України прописані всі умови для «розумного строку проведення»

врегулювання спору за участю судді, крім того, для повної регламентації зазначено максимальний термін проведення – 30 днів (ст. 205 ЦПК України).

До того ж законодавець обмежив сторони в можливості затягування цивільного процесу тим, що врегулювання спору за участі судді є одноразовою процедурою (ч. 2 ст. 202 ЦПК України). Хоча з даною позицією можна посперечатись тому, що тут певною мірою обмежуються права сторін на мирне вирішення спору шляхом застосування врегулювання спору за участю судді, адже, як відомо, існують різні фактори, які можуть перешкоджати процесу. Але це не повинно обмежувати інших у виборі способу захисту власних прав.

Ще одним спірним аспектом є вільність форми спілкування судді та сторін, яка забезпечується тим, що під час проведення врегулювання спору за участю судді протокол наради не ведеться, а також забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, здійснювати фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис, фіксування технічними засобами не здійснюється. Інформація, отримана будь-якою зі сторін, в тому числі, суддею під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. Але якщо під час цих засідань були порушені права сторін, зокрема процесуальні, то як потерпілий може довести факт порушення, якщо будь-яка фіксація даного процесу заборонена? На жаль, це питання залишається досі відкритим.

Відповідно до ч. 1 ст. 203 ЦПК України «Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад. Спільні наради проводяться за участю всіх сторін, їх представників та судді. Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною із сторін окремо». Ми вважаємо, що доцільно було б дописати до ст. 203 ЦПК України те, що «закриті наради суд проводить з кожною із сторін і їх представниками окремо».

Цувіна Т. А. правомірно зазначає, що формулювання ч.ч. 4, 5 ст. 204 ЦПК України суперечить змісту ч. 6 ст. 204 ЦПК України, адже роз'яснення сторонам предмета доказування, надання пропозицій щодо можливих шляхів мирного врегулювання спору, наведення судової практики у аналогічних спорах становить собою не що інше, як поради або консультації юридичного характеру, які за змістом ч. 6 ст. 204 ЦПК України не можуть надаватися суддею, що проводить зазначену процедуру. Позиція щодо неможливості надання суддею порад юридичного характеру під час проведення зазначеною

процедури видається в цілому правильною. Однак регламентація порядку проведення цієї процедури потребує уточнень з огляду на зазначене вище [4, с.199].

Беручи до уваги те, що основним завданням цивільного судочинства є розгляд і вирішення конфліктів, а також значну перевантаженість суддів, формування і запровадження примирних процедур за участю судді слід вважати удосконаленням цивільних процесуальних процедур [5].

Однак, незважаючи на те, що даний інститут існує вже близько трьох років, на практиці процедура врегулювання спору за участю судді майже не застосовується. Всього в Україні за 2018 рік по цивільних справах за цією процедурою розглянуто 95 справ, завершено – 30[6].

Таким чином, можемо зробити висновок, що врегулювання спору за участі судді є позитивним явищем в правовій системі України, адже завдяки йому зменшилось навантаження на суди, спори можна вирішити значно швидше, враховуючи ступінь психологічного комфорту сторін, з використанням компромісів та взаємних поступок, і ще при цьому зекономити кошти держави та сторін.

До того ж, важливо популяризувати цю процедуру серед мас та виправити окремі недоліки в законодавстві. Саме тоді врегулювання спору за участі судді стане ефективним засобом захисту інтересів осіб, який конкуруватиме за кількістю на рівні з судовим розглядом справ.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.
2. Бережна Т. Процесуальне хуліганство та адвокатська творчість: де межа? *Юридична Газета*. 2018. 14 серпня. № 32-33 (634-635). С. 20.
3. Зельдіна О. Новели судової реформи: позитивні та негативні наслідки. *Юридичний вісник України*. 2017. 27 жовтня – 9 листопада. № 43-44(1164-1165). С. 4-5.
4. Цувіна Т. А. Впровадження інституту присудової медіації як перспективний напрямок реформування цивільного процесуального законодавства України. *Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства*: зб. наук. пр. міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ, 7 липня 2017 р. Київ, 2017. С. 195-200.

5. Лесько А.О. Врегулювання спору за участю судді: проблеми і перспективи. *Правова держава*. 2019.№34. С.48-56. URL:<http://pd.onu.edu.ua/article/view/169533/171279>.

6. Студенников С. Врегулювання спору за участю судді: які проблеми показала практика. *Судебно-юридическая газета*.2019.6 травня.URL:<https://sud.ua/ru/news/publication/141171-vregulyuvannya-sporu-za-uchastyu-suddi-yaki-problemi-pokazala-praktika>.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Мурейко Я. В., студент, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЗГЛЯД СПРАВ У ПОРЯДКУ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Впровадження інституту спрощеного провадження стало наслідком проведення судової реформи на теренах України, що спрямована на імплементацію провідних європейських та міжнародних стандартів правосуддя.

При цьому, у контексті конституційної реформи питання посилення ефективності цивільного судочинства з погляду його пришвидшення і спрощення привертають дедалі більшу увагу, як науковців, так і практиків.

І.О. Ізарова зазначає, що виокремлення спрощеного провадження має низку переваг, як для суду (оптимізація процесуального часу, можливість зосередити процесуальні зусилля на вирішенні більш складних за характером та обсягом справ, зниження навантаження суддів), так і для сторін у цивільному судочинстві (скорочення фінансових витрат, підвищення доступності до правосуддя, швидкість прийняття рішення у справі) [2, с.34].

О. Ткачук вказує, що введення спрощених проваджень і процедур має розглядатися, з одного боку, як спосіб забезпечення доступу до правосуддя завдяки зменшенню судових витрат і більш гнучкій

процедурі з меншим ступенем формалізації, а з другого - як спосіб зменшення державних витрат на судову систему та посилення ефективності судового адміністрування [5, с. 45].

Концептуальне положення, яке визначає сутність та призначення спрощеного провадження, полягає у оптимізації цивільного судочинства на засадах оперативності, найбільш сприятливої доступності, процесуальної економії часу та витрат сторін з одночасним забезпеченням справедливого, неупередженого та ефективного здійснення правосуддя.

Взагалі, спрощене провадження є альтернативним засобом вирішення справи у загальному позовному провадженні, яке вимагає наявності більшої кількості процесуальних дій, вчинення яких залежить від специфіки тих справ, що можуть розглядатися у порядку спрощеного провадження.

Спрощене провадження визначають як особливу, додаткову форму розгляду й вирішення цивільних справ, яка ґрунтується на добровільному підході в його застосуванні, має певні процесуальні правила, відмінні від загального порядку розгляду цивільних справ.

С. Я. Фурса зазначає, що спрощення порядку розгляду справ досить часто буває штучним і не зовсім обґрунтованим, і наголошує на тому, що спрощення може стосуватись усіх форм процесу, у тому числі і позовного провадження [6, с. 89].

Н.Ю. Сакара відзначає, що специфіка справ, які підлягають розгляду у порядку спрощеного провадження полягає в тому, що ці справи передбачають невелику ціну позову, відсутність необхідності доказування у справі, а також виклику свідків, залучення експертів та інших суб'єктів цивільного процесу. Тобто, вимоги, які зазначені у позовній заяві для суду є очевидними та їх задоволення або відхилення не викликає труднощів. Сутність спрощеного позовного провадження полягає, передусім, в процесуальній економії часу та матеріальних витрат на вирішення справи, з одночасним дотриманням всіх фундаментальних принципів цивільного процесу [4, с. 202].

Підстави застосування спрощеного провадження можна охарактеризувати як об'єктивні закономірності та життєві явища, з якими цивільне процесуальне законодавство пов'язує реалізацію механізму застосування розгляду справи у порядку спрощеного провадження. Такі підстави класифікуються на дві групи:

1) ті, перелік яких передбачений ч. 1 ст. 274 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) і суд за їх

наявності обов'язково розглядає справу за правилами спрощеного провадження [1];

2) ті, віднесення яких до такого розгляду належить до компетенції суду на підставі врахування певних критеріїв (ч. 2 ст. 274 ЦПК України).

Чинний ЦПК України передбачає можливість учасника справи ініціювати перегляд рішень, які ухвалені в порядку спрощеного провадження, однак із урахуванням особливостей цього виду провадження. Особливості цього виду провадження зумовлюють обмеження касаційного оскарження прийнятих рішень. Водночас слід погодитися з тими науковцями, які позитивно сприймають таке обмеження, оскільки найчастіше на практиці сторона процесу зловживає своїми правами, намагається досягти перегляду судового рішення на її користь, що суперечить функціональному призначенню Верховного Суду – формування єдиної практики застосування норм права [2, с. 33].

Можна виділити основні ознаки спрощеного судового провадження у цивільному процесі, перелік яких можна сформулювати, виходячи з аналізу Глави 10 ЦПК України: 1) особлива процесуальна форма, що зумовлена потребами оптимізації цивільного судочинства; 2) добровільність застосування зацікавленими особами; 3) передбачені процесуальним законодавством два особливі критерії допуску даних спорів до розгляду в спрощеному провадженні: безспірність вимог або малозначність справи; 4) спеціальний режим застосування доказів (документарне провадження, неможливість застосування інституту забезпечення доказів тощо); 5) особливий порядок перегляду судових рішень, що приймаються за результатами розгляду справи за спрощеною процедурою [2, с. 34-35].

Отже, можна зробити висновок, що спрощене провадження призначене для розгляду справ, які характеризуються незначною складністю та/або необхідністю швидкого вирішення, зокрема: для малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України. Ідея запровадження зрозуміла – прискорити судовий розгляд та розвантажити суди першої інстанції. При цьому, удосконалення чинного законодавства в сфері правового регулювання спрощеного провадження вимагає дослідження його особливостей не лише на національному рівні, але й вивчення міжнародного досвіду.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>(дата звернення 18.03.2020).

2. Ізарова І. О. Реформа цивільного процесу в Україні: новели позовного провадження. *Право України*. 2017. № 8. С. 33-44.

3. Колос А. Теоретичні проблеми спрощеного провадження у цивільному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. Київ. 2019. №4. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/7.pdf> (дата звернення 18.03.2020).

4. Сакара Н.Ю. Спрощене позовне провадження як новела цивільного процесуального права. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків, 2018. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_05_2018/pdf/62.pdf (дата звернення 18.03.2020).

5. Ткачук О. Спрощене провадження - новела цивільного процесу: правова природа, ознаки, процедура. *Право України*. Київ. 2017. №8. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2017_8/pravo_2017_8_s5/ (дата звернення 18.03.2020).

6. Фурса С.Я. Проблемні питання об'єднання та роз'єднання позовних вимог: теорія і практика. *Право України*. 2011. № 10. С. 89-98.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Новік Н. О., студент, 3 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Держава – це універсальна, суверенна політико-правова форма організації суспільства. У реалізації свої публічних повноважень вона виступає як цілісний суб'єкт, є системою пов'язаних між собою інститутів і структур, що здійснюють окремі функції. Конститутивною ознакою держави завжди є публічна влада. Зокрема, держава, як специфічний суб'єкт, наділена своєрідними ознаками, які суттєво відрізняють її від інших учасників правовідносин.

У цивільних правовідносинах аналіз питання правового статусу держави завжди викликало зацікавленість та маємо вказати, що цивільне законодавство прирівнює державу до інших учасників цивільних правовідносин [1]. Зауважимо, що держава не підпадає під ті загальні положення, які є характерними для фізичних та юридичних осіб. Застосування категорії «юридична особа» до держави можливе, але з певними застереженнями. Наприклад, такі ознаки юридичної особи, як: організаційна єдність, відокремлене майно, публічність виникнення та припинення, самостійна відповідальність – в разі застосування до держави, вони мають інше поняття. Адже майно держави є розподілене між юридичними особами і відповідальність держави не поширюється на все майно (на певне майно не може бути звернене стягнення), яке створені державою; в свою чергу така ознака як організаційна єдність досягається публічно-правовими методами. Також державі властивий окремий правовий режим, у зв'язку із яким, вона не може припинити свою діяльність шляхом реорганізації чи ліквідації.

Сьогодні позиції вчених щодо визначення статусу держави в цивільних правовідносинах досі різняться. У своїх працях І.В. Спасибо-Фатеева вказує, що надання державним органам статусу юридичної особи вимагає не лише безпосередня участь держави у приватних відносинах, але й реалізацію нею своїх цивільних прав та обов'язків [2, с. 96-97].

Для порівняння, у Нідерландах юридичними особами публічного права визнають держави, провінції, муніципалітети. Щодо США, то юридичними особами публічного права є держава (федерація та окремі штати), державні органи тощо. Також у країнах Західної Європи розроблена універсальна система, згідно з якою держава є юридичною особою і в той же час виступає у відносинах через свої органи (міністерства, державні комітети), саме ці органи виступають представниками держави, при здійсненні права державної власності. Для прикладу, якщо міністерство відкриває нову школу, то школа буде належати не міністерству, а державі – міністерство здійснює лише політику освіти і представляє державу [3, с. 13-14].

На даному етапі розвитку цивільного права в Україні, державу, територіальні громади, разом з іншими публічними утвореннями, визнають юридичними особами публічного права. Таким чином, терміном «юридична особа публічного права» будуть охоплені майже всі види публічних утворень.

Але ця концепція тягне за собою ряд суперечностей щодо безпосередньо функцій держави. Як вже було зазначено, держава – це універсальна політико-правова форма організації суспільства, яка характеризується суверенною владою, політичним та публічним характером, реалізацією своїх повноважень через систему спеціально створених органів та організацій.

Отже, якщо прирівнювати державу до інших суб'єктів цивільних правовідносин на загальних засадах, які передбачені Цивільним кодексом України, зокрема юридичної рівності і вільного волевиявлення, це призведе до необхідності перегляду державою своїх повноважень [4, с. 207].

Також держава виступає суб'єктом у багатьох зобов'язальних правовідносинах, таких як: відносини позики (випуск цінних паперів); поставка продукції для державних потреб; відносини підряду тощо.

Держава може нести майнову відповідальність. Особливий статус держави характеризує і той факт, що цивільний позов до неї не можливий. На практиці використовується конструкція цивільного позову до органу держави, який, у свою чергу, є юридичною особою публічного права. Але в певних випадках це створює проблему кредиторам держави по цивільним зобов'язанням в силу визначення уповноваженого державою органу [5 с. 77]. Тому, цілком обґрунтовано буде визначити стороною зобов'язання не певний державний орган, а державу як учасника правовідносин.

Отже, держава володіє специфічними повноваженнями, які відрізняють її від інших учасників цивільних правовідносин. Така позиція пояснюється тим, що держава виступає публічно-правовим утворенням, метою якого є гарантування публічних інтересів суспільства. На сьогодні набуття державою своїх прав та обов'язків, в тому числі цивільних прав та обов'язків, можливе через органи державної влади у межах їхньої компетенції, яка передбачена законом.

Але за сучасних умов розвитку державності в Україні, та враховуючи досвід країн Європи, існує потреба перегляду практики закріплення за всіма органами державної влади статусу юридичної особи. Не заперечуючи необхідність функціонування органів державної влади на місцях, вбачається за доцільне закріплювати статус юридичної особи тільки за центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Слід виходити з того, що не зважаючи на диспозитивний метод, який переважає у цивільно-правових відносинах, держава як суб'єкт безпосередньо має

імперативний вплив на всіх інших учасників цивільно-правових відносин і має мати особливий статус виходячи із критерію цілісності державної влади.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>. (дата звернення: 28.03.2020).

2. Спасибо-Фатєєва І. Деякі проблеми, пов'язані з участю держави Україна в цивільно-правових відносинах. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 4. С. 96-107.

3. Корякин В.М. Гражданское и торговое право зарубежных стран. Схемы. Курс лекций. Москва: МИИТ, 2011. 114 с.

4. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2011. Т. 1. 656 с.

5. Піддубна В.Ф. Деякі правові проблеми участі суб'єктів публічного права у цивільних відносинах. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С 74-77.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Пальчук П. М.

Онуфрієнко С. Р., студент, III курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У РАЗІ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

Однією із законодавчо закріплених процедур, у рамках якої можливе обмеження права власності - це забезпечення позову. Види забезпечення позову зазначені у ст. 150 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), а зокрема є накладенням арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачеві і знаходяться у нього чи в інших осіб; заборонаю вчиняти певні дії; встановленням обов'язку вчинити певні дії, у разі якщо спір виник із сімейних правовідносин;

зупиненням продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту тощо [1].

Забезпечення позову – це застосування судом, у провадженні якого знаходиться справа, заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача проти несумлінних дій відповідача (який може захопити майно, продати або знищити його), що гарантує реальне виконання прийнятого рішення, а з іншого боку, свого роду, це певні обмеження свобод, прав та інтересів відповідача або пов'язаних з ним третіх осіб з метою забезпечення реалізації у майбутньому актів правосуддя і задоволених вимог позивача (заявника). Всі вище вказані обмеження встановлюються ухвалою суду, вони діють до заміни судом виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову [4].

Згідно ст. 391 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном [2]. Процесуальне законодавство передбачає декілька різних варіантів відновлення порушених під час забезпечення позову прав, які стають умовою подання: 1) заяви про скасування забезпечення позову; 2) заяви про заміну способу забезпечення позову; 3) апеляційної скарги на ухвалу про забезпечення позову [1].

Вибір засобу захисту свого права власності у випадку його обмеження внаслідок забезпечення позову залежить, зокрема, від процесуального статусу власника майна у справі, в якій був вжитий відповідний захід.

Пленум Вищого спеціалізованого суду України у постанові від № 5 від 3 червня 2016 року «Про судову практику в справах про зняття арешту з майна» зауважує, що з заявою про скасування заходів забезпечення позову може звернутись лише особа, щодо якої такі заходи забезпечення позову вжито, тобто сторона у справі або третя особа, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору. Інша особа, яка вважає, що майно, на яке було накладено арешт у порядку забезпечення позову, належить їй, а не стороні у справі, може звернутись до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту [5]. На сьогодні такий засіб захисту свого права передбачений у Законі України «Про виконавче провадження».

При цьому, як зауважує Пленум Вищого спеціалізованого суду України у зазначеній вище постанові, у рішенні суду про визнання

права власності на майно і про зняття з нього арешту, суд зазначає про скасування заходів забезпечення позову, які оскаржуються [5].

Більш ефективним для захисту права власності буде використання права на апеляційне оскарження ухвали про забезпечення позову особою, оскільки суд вирішив питання про її права, запровадивши їх обмеження.

Захист прав, свобод та інтересів особи у випадках, коли розглядаються справи, ускладняється, якщо забезпечення позову здійснено судом, розташованим на окупованій території або території проведення Операції об'єднаних сил. Тому, дане питання є актуальним стосовно особливостей скасування заходів забезпечення позову у таких справах, а також отримання ухвали про скасування чи заміну способу забезпечення з відміткою про набрання нею законної сили, що була ухвалена, проте не була виконана до початку окупації чи на території проведення Операції об'єднаних сил.

Зазначається, що кожна особа в змозі реалізовувати права, які зазначені в ЦПК України, з метою захисту обмежених у порядку забезпечення позову прав у суді, якому була передана підсудність відповідної справи. Проте така ситуація ускладна тим, що матеріали справ не були передані судам, яким була передана підсудність справ судів, розташованих на окупованій території і території проведення ООС [1].

Аналіз роз'яснень, наведених Вищим спеціалізованим судом України в Узагальненні практики розгляду судами деяких питань, пов'язаних із відновленням втраченого судового провадження, у тому числі на тимчасово окупованій території і в зоні ООС, дозволяє виділити такі особливості порядку захисту прав у цих випадках:

1) для оскарження або перегляду судового рішення потрібним є не лише відновлення самого рішення, а й відновлення письмових доказів у справі, які досліджувались судом і результати оцінки яких відображені у такому рішенні, але для отримання завіреної копії судового рішення, скасування заходів забезпечення позову, для виконання судового рішення зазвичай немає потреби у відновленні інших документів з матеріалів справи, окрім самого судового рішення;

2) незалежно від заявленої мети відновлення втраченого судового провадження, резолютивна частина рішення про відновлення такого провадження має містити повний текст відновленого судового рішення, яким було закінчено провадження у справі, адже він замінює втрачений оригінал;

3) за наявності заяв про вчинення процесуальних дій, пов'язаних з таким провадженням (апеляційне оскарження та перегляд судового рішення, скасування заходів забезпечення позову, які було застосовано в межах втраченого провадження тощо) суди ініціюють відновлення втраченого судового провадження. Відкрите за заявою особи провадження у справі, зокрема, про скасування заходів забезпечення позову, має бути зупинене до вирішення питання про відновлення втраченого судового провадження [5].

Отже, хоча аспекти забезпечення позову загалом врегульовані, як у цивільному, так і в господарському процесі, існують певні прогалини, що допускають зловживання заявником (позивачем) його правами. Сподіваємося, що вони будуть усунуті шляхом формування відповідної судової практики та реалізації законодавчої ініціативи.

Література

1. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 21.03.2020).

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Голос України*. 2003. 12 берез. (№ 45). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 26.03.2020).

3. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення 23.03.2020).

4. Постанова Верховного Суду України від 18.01.2017р. № 554/410/15ц, 6-2552цс16. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS170004.html (дата звернення 28.03.2020).

5. Про судову практику в справах про зняття арешту з майна: Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.06.2016 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-16> (дата звернення 28.03.2020).

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Охріменко А. Ч., студентка, 3 курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно- економічний університет,
м.Київ

АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Апеляційне провадження - важлива процесуальна гарантія захисту прав та інтересів осіб, які брали участь у розгляді справи - фізичних і юридичних осіб, а також держави. Апеляція є засобом зміцнення законності у цивільному судочинстві та успішного здійснення правосуддя. Такі результати досягаються перевіркою судом апеляційної інстанції законності та обґрунтованості рішень суду першої інстанції, що забезпечує додаткові гарантії захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Право апеляційного оскарження - це надана особі законом можливість звернутися до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою на рішення, ухвалу суду першої інстанції, які не набрали законної сили [3].

Конституція України передбачає, що кожній людині гарантовано право звернутись до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод. Реалізація права на судовий захист здійснюється, зокрема, шляхом оскарження судових рішень у судах апеляційної інстанції, оскільки перегляд таких рішень в апеляційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина.

Забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції) [1], є однією з основних засад судочинства. Це конституційне положення конкретизовано в Главі 1 Розділі V Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), в якій врегульовано питання апеляційного оскарження судових рішень [2]. Головне завдання апеляції – дати новим судовим розглядом додаткову гарантію справедливості судового рішення, реалізації права на судовий захист. Ця гарантія полягає в тому, що по-перше, сам факт подвійного розгляду дозволяє уникнути помилки, що могла виникнути при першому розгляді. По-друге, внаслідок того, що рішення по суті приймають дві різні інстанції, зменшується ризик судової помилки. По-третє, краще забезпечується дотримання законності, оскільки друга інстанція наділена більшою владою.

Необхідно відзначити, що в апеляційному провадженні сторони повинні бути тими ж самими, що і в суді першої інстанції. Позивач не вправі в суді апеляційної інстанції пред'явити вимоги до іншої особи, яка не була відповідачем у суді першої інстанції. Відповідач теж не вправі апелювати проти особи, яка не приймала участі у попередньому провадженні. Іншими суб'єктами апеляційного оскарження є треті особи, як ті, що заявляють самостійні вимоги на предмет спору, так і треті особи, які не заявляють самостійних вимог, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, які мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених статтею 353 ЦПК України[2].

Обов'язково необхідно звернути увагу на строки апеляційного оскарження, оскільки недотримання процесуальних строків позбавляє особу права на захист у суді другої інстанції. ЦПК України розмежовує строки звернення до апеляційного суду в залежності від об'єкта оскарження.

Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів, а на ухвалу суду - протягом п'ятнадцяти днів з дня його (її) проголошення. Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

Строк на апеляційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині другій статті 358 цього Кодексу [2].

Також варто зазначити те, що апеляційна скарга подається в письмовій формі з дотриманням вимог ст.356 ЦПК України (про

форму та зміст апеляційної скарги) безпосередньо до суду апеляційної інстанції. Після розгляду скарги апеляційне провадження або відкривається, або заява відхиляється чи залишається без розгляду.

Значення апеляційного провадження полягає в тому, що воно є однією з форм, що забезпечує однакове застосування судами законів при вирішенні цивільних справ. Розгляд справ за апеляційними скаргами дозволяє виправляти помилки судів першої інстанції й спрямовувати їх роботу, забезпечуючи правильний та однаковий підхід до застосування норм матеріального і процесуального права, а також має превентивний характер, тобто попереджує порушення норм права громадянами, організаціями, посадовими і службовими особами.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р., редакція від 30.09.2016р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

3. Право на апеляційне оскарження та процесуальний порядок його реалізації. URL: <https://lawbook.online/protses-ukrajini-tsilivniy/pravo-apelyatsiyne-oskarjennya-protseusualniy-54623.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Пшава О. О., студент, 3 курс, 13 група,

Михед О. В., студент, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ
БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ**

У сучасних умовах дане питання є надзвичайно актуальним, адже для України пріоритетним завданням є ефективно забезпечення прав і свобод людини, громадянина та захист їх законних інтересів. Тому, саме успішне функціонування інституту безоплатної правової допомоги є одним із основних критеріїв оцінки демократичного розвитку держави. У правовій доктрині поняття, проблеми та перспективи у сфері безоплатної правової допомоги (далі – БПД) розглядали О. М. Бандурка, О. Г. Гамалій, А. М. Колодій, А. Т. Комзюк, В. П. Петков, О. Ф. Скакун, М. В. Стаматіна, С. Г. Стеценко, Ю. С. Шемшученко, Ю. Т. Шрамко, С. Д. Шаталюк, С. В. Гончаренко, А. В. Іванцова, П. С. Корнієнко та інші.

Проте, незважаючи, на такий великий науковий доробок, присвячений різним аспектам безоплатної правової допомоги, багато питань у цій сфері залишаються ще дискусійними та потребують удосконалення. Варто звернути увагу, що стаття 59 Конституції України зазначає, що кожен має право на професійну правничу допомогу, у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1]. Також Цивільний процесуальний кодекс України у статті 15 передбачає право учасника справи на безоплатну правову допомогу [2].

Важливим етапом у розвитку ефективної системи надання безоплатної правової допомоги стало прийняття у 2011 році Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (далі – Закон) [3]. Цей Закон визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги. Говорячи про безоплатну правову допомогу, варто з'ясувати її дефініцію. Згідно п. 3 ч. 1 статті 1 Закону, правова допомога – це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення [3]. У свою чергу, безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [3]. Важливо, що відповідно до чинного законодавства в Україні БПД поділяють на вторинну та первинну правову допомогу.

Якщо говорити про первинну правову допомогу, то потрібно зауважити, що це вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи

бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, право на яку мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України.

Відповідно вона включає такі види правових послуг, як надання правової інформації; надання консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій) для сільського населення – власників земельних ділянок; надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації [3].

У свою чергу, безоплатна вторинна правова допомога (далі – БВПД) – це вид державної гарантії, що полягає в створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя, яку надають центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, включені до Єдиного реєстру адвокатів України, що надають безоплатну вторинну правову допомогу з якими центри заключили відповідні угоди після конкурсного відбору [3].

Відповідно після прийняття даного Закону була створена система, що складається з:

- координативного центру – перша установа системи БПД (6 червня 2012 р.);

- регіональних центрів у кожній області, які надавали БВПД підозрюваним та обвинуваченим у кримінальному провадженні, затриманим, заарештованим та засудженим (1 січня 2013 р.);

- місцевих центрів з надання БВПД у всіх регіонах України (1 липня 2015 р.);

- бюро правової допомоги, які почали надавати правову допомогу громадянам в усіх сферах права у районних центрах та малих містах (1 вересня 2016 р.) [4].

Згідно з нормами законодавства суб'єктами БВПД є певні категорії громадян, які визначені у ст. 14 Закону. Ознайомившись з ними, можна зробити висновок, що це особи, які зазвичай є неплатоспроможними, учасники бойових дій, особи з інвалідністю, біженці та внутрішньо переміщені особи внаслідок збройного конфлікту на Донбасі й інші категорії осіб.

Варто зазначити, що БВПД включає такі види правових послуг як захист; здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, у судах, інших державних

органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру [3].

Отже, закріплення на законодавчому рівні інституту БПД грає досить важливу роль, оскільки станом на сьогоднішній день, представляти інтереси особи в судовому засіданні має адвокат, крім окремих, передбачених законом випадків.

Проте окремі категорії осіб, які потребують правової допомоги, у зв'язку зі скрутним матеріальним становищем не мають можливості оплатити послуги адвоката, тому обов'язком держави є надання можливості такій категорії осіб реалізувати своє право на правову допомогу безкоштовно.

З ухваленням Закону у червні 2011 року Україна взяла на себе зобов'язання щодо правового захисту вразливих верств населення і покращення доступу до правосуддя шляхом надання безоплатної правової допомоги.

Отже, система надання БПД розвивається поетапно та продовжує своє становлення і досі.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р., редакція від 30.09.2016р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 29.03.2020).

2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 29.03.2020).

3. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р.3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 29.03.2020).

4. Безоплатна правова допомога. URL: https://minjust.gov.ua/legal_aid (дата звернення: 29.03.2020).

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Рачківська К. О., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗУСТРІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Інститут зустрічного забезпечення є новелою процесуального законодавства, що з'явилася в редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) від 03.10.2017 року. Інститут зустрічного забезпечення має на меті створити певний баланс сторін та унеможливити негативні наслідки, які можуть виникнути через застосування судом заходів забезпечення.

Бортман О. називає зустрічне забезпечення «дзеркальною конструкцією» заходів забезпечення позову. Ми вважаємо, що зустрічне забезпечення є спробою законодавця збалансувати права та інтереси сторін судового процесу з метою забезпечення принципу їх процесуальної рівності під час судового розгляду. Бортман О. зустрічним забезпеченням називає заходи, які вживаються судом з метою гарантування відшкодування збитків відповідача, що можуть бути спричинені забезпеченням позову [2]. Адже дійсно, попередня редакція ЦПК України не захищала право відповідача на відшкодування збитків, заподіяних йому через застосування заходів забезпечення позову.

Однак, Островська Л. А. називає зустрічне забезпечення обов'язковим елементом інституту забезпечувальних заходів у цивільному процесі і механізмом, який покликаний захистити права особи, щодо якої вжито заходи забезпечення позову. На нашу думку, необхідність створення по суті нового процесуального інституту пов'язують з необхідністю попередити та перешкодити можливому зловживанню позивачем в ініціюванні та процесуальному лобіюванні заходів забезпечення позову. Наскільки це вдалося законодавцю – спірне питання, адже наразі можливість зловживання може перейти на поле відповідача. А позивач, вже постраждалий від порушення, має знов терпіти нестатки. Ми вважаємо, що на відміну від забезпечення позову, метою якого є захист інтересів позивача, зустрічне забезпечення спрямоване, перш за все, на захист інтересів відповідача. Крім того, фактично, це є збереженням існуючого стану status-quo між сторонами до ухвалення кінцевого рішення суду [5]. До того ж, ми вважаємо, що існування даного інституту сприятиме примиренню сторін, адже вони відчуватимуть себе рівними у правах і можливостях, відповідно матимуть більше довіри до суду.

Шабанова С. О. вважає, що цей інститут передбачає спеціальний порядок застосування заходів можливого відшкодування йому збитків, завданих забезпеченням позову. Адже вимоги позивача за пред'явленим позовом можуть бути і не задоволені, а тому ЦПК України тепер закріплює конкретні гарантії інтересів особи, щодо якої вжито заходи забезпечення позову [6]. На нашу думку, такий підхід забезпечує рівний судовий захист прав і законних інтересів всіх учасників цивільного процесу, адже сторони в цивільному процесі користуються рівними процесуальними правами, тобто користуються рівними правами щодо подання клопотань, надання доказів, здійснення інших процесуальних прав та обов'язків, передбачених ЦПК України. Тобто, суд не має права своїми діями ставити будь-яку із сторін в переважне становище.

Відповідно до ч. 3 ст. 154 ЦПК України суд зобов'язаний застосовувати зустрічне забезпечення, якщо:

1) позивач не має зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження на території України та майна, що знаходиться на території України, в розмірі, достатньому для відшкодування можливих збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову, у випадку відмови у позові; або

2) суду надані докази того, що майновий стан позивача або його дії щодо відчуження майна чи інші дії можуть ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду про відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову, у випадку відмови у позові [1].

Відповідно до положень даної статті, можемо сказати, що вжиття зустрічного забезпечення у даних випадках є не диспозитивним правом суду, а саме його обов'язком. Тобто, якщо існує хоча б одна із згаданих підстав – суд зобов'язаний застосувати зустрічне забезпечення. А в інших випадках суд може вжити заходів зустрічного забезпечення за власною ініціативою, або ж за клопотанням учасника справи.

Коцюруба А.І. виокремив такі основні особливості цього інституту:

- 1) він належить до попередніх видів забезпечення позову;
- 2) застосовується лише у випадку забезпечення позову (ч. 2 ст. 154 ЦПК України);
- 3) цільова спрямованість – захист інтересів відповідача та збереження status-quo сторін;

4) право на застосування зустрічного забезпечення належить виключно суду, крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 154 ЦПК України, коли суд зобов'язаний його застосувати;

5) має співмірний характер із заходами забезпечення позову та з розміром збитків, яких може зазнати відповідач у зв'язку із забезпеченням позову [3].

Луспеник Д. вказує, що такого роду заходи вже давно існують у зарубіжних країнах, тому процесуальні норми уніфікуються з міжнародними нормами. Наприклад, у Франції (*saisie*), у Німеччині (*arrest*), в Італії (*sequestro*) - за допомогою арешту, в Англії (*mareva injunction*) - заборона Марева (за назвою однієї зі сторін справи, в якій цей захід вперше було застосовано). Європейський суд з прав людини визнає попередні забезпечувальні заходи як елемент реалізації права на суд (рішення англійського суду у справі *Lock plc v. Beswick*, 1989 р.) [4]. Ми вважаємо, що інститут зустрічного забезпечення вже успішно реалізував себе в багатьох країнах, тому він може стати безумовним прогресом забезпечувальних заходів.

Зустрічне забезпечення, як правило, здійснюється шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі, визначеному судом. Якщо позивач з поважних причин не має можливості внести відповідну суму, зустрічне забезпечення також може бути здійснено шляхом:

1) надання гарантії банку, поруки або іншого фінансового забезпечення на визначену судом суму та від погодженої судом особи, щодо фінансової спроможності якої суд не має сумнівів;

2) вчинення інших визначених судом дій для усунення потенційних збитків та інших ризиків відповідача, пов'язаних із забезпеченням позову [1].

Відповідно ЦПК України не містить вичерпного переліку заходів зустрічного забезпечення. Тому, суд може за власною ініціативою або за пропозицією учасників справи обрати захід зустрічного забезпечення.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, варто відмітити те, що створення інституту зустрічного забезпечення мало на меті створити рівність між сторонами провадження, а також попередити та перешкодити можливому зловживанню позивачем зв'язку із забезпеченням позову.

Таким чином, відповідач є процесуально захищеним у випадку понесення ним збитків, що можуть бути спричинені через забезпечення позову. Попри те, що ця новела цивільного процесу себе

виправдала, закріплення інституту зустрічного забезпечення в цивільному процесуальному законодавстві містить чимало дискусійних положень і проблем щодо його тлумачення та застосування на практиці. Вважаємо, що доцільно закріпити виключний перелік засобів зустрічного забезпечення. Таким чином, тенденція розвитку цивільного процесуального законодавства спрямована на створення своєрідного балансу рівності між сторонами.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Урядовий кур'єр 2004. № 130.

2. Бортман О. Як змінився інститут забезпечення позову? URL: https://vkr.ua/ua/publication/yak_zminivsia_institut_zabezpechennya_pozovu (дата звернення 07.04.2020).

3. Коцюрuba А. І. Зустрічне забезпечення, як один із засобів захисту прав та інтересів відповідача в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. № 60. С. 45-48. URL: <http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/60/11.pdf>.

4. Луспенник Д. Зустрічне забезпечення. *Закон і Бізнес*. 2017. № 34. URL: https://zib.com.ua/ua/print/130073-kilka_skladnih_pitan_schodo_zastosuvannya_zustrichnogo_zabez.html.

5. Островська Л. А. Зустрічне забезпечення позову, як обов'язковий елемент інституту забезпечувальних заходів в цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального кодексу України: матеріали кругл. столу*, м. Одеса, 26 берез. 2018 р. Одеса, 2018. С.37-40. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9494/Ostrovska%2037-40.pdf>.

6. Шабанова С. О. Зустрічне забезпечення як новела цивільного процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 2. С. 110-115. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2019/2/tom_1/20.pdf.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Рибаков О. Д., студент, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ФІКСУВАННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ

На сьогоднішній день в Україні відповідно до вимог статті 129 Конституції України та всіх процесуальних кодексів, а також у низці підзаконних актів щодо технічної діяльності судів, запроваджено інститут фіксування судового засідання технічними засобами [1].

Відповідне фіксування здійснюється з метою отримання інформаційного продукту, який не лише забезпечує інформаційну основу – дані про дотримання основних засад правосуддя, а й містить інформацію про докази, досліджені в судовому засіданні.

Відповідно до статті 247 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК України) суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою відео-та/або звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему [2].

Варто зазначити, що багато юристів, в першу чергу, практиків, які безпосередньо беруть участь в судових засіданнях та окремих процесуальних діях, в яких наявна необхідність застосування аудіо-та відеофіксації критично ставляться до таких нововведень. В першу чергу, вони аргументують це відсутністю належного забезпечення судів необхідним технічним обладнанням.

Як зазначає Д. Мовчан – технічних засобів не вистачає, а процесуальне законодавство вимагає їх застосування.

Так, наприклад, у Самарському районному суді м.Дніпра фактично працює 7 суддів, а залів, які обладнані вказаними технічними засобами, лише 3, у Святошинському районному суді м. Києва фактично працює 18 суддів, а залів, які обладнані вказаними технічними засобами, також лише 3 [3].

З іншої сторони необхідно відмітити, заступник голови Державної судової адміністрації С.Чорнуцький запевняє в тому, що починаючи з 2016 року відбувається закупівля обладнання, необхідного для належної реалізації технічного фіксування судового засідання. С. Чорнуцький зазначив, що загалом у розпорядженні судів знаходиться 3140 одиниць техніки, котра дозволяє здійснювати функцію відеозапису, що становить близько 90% від загальної кількості залів судових засідань[4].

Помітно, що законодавець намагається йти в ногу із науковим прогресом, в минулій редакції ЦПК України, було відсутнє технічне фіксування за допомогою відеозапису, тобто існувало тільки дві форми: аудіофіксація та ведення протоколу судового засідання.

Хоча, на відміну від протоколу судового засідання, в якому перетворені за формою, тобто впорядковані секретарем судового засідання показання, звукозапис безпосередньо фіксує не тільки зміст показань, але й загальні умови, темп, голосові особливості та емоційне забарвлення мови, а в сучасних реаліях технічного розвитку, гостро стоїть необхідність не тільки аудіозапису, а й візуального фіксування процесу.

Слід погодитися з думкою О. Ващука, що фонограми недостатньо при фіксуванні судового засідання, адже за її можливостями залишається широкий спектр невербального спілкування: міміка обличчя, жестикуляція, поза, мізансцена, артикуляція учасників судового процесу. Виходячи із наведеного вище, на нашу думку, існує необхідність у комплексному фіксуванні вербальних та невербальних проявів учасників процесу з метою належної оцінки, отриманої під час розгляду справи, інформації, що на сьогоднішній день можна забезпечити лише з використанням засобів відеозапису [5].

Варто акцентувати увагу також на тому, що фіксація судового засідання технічними засобами є гарантією захисту прав, свобод та інтересів учасників процесу та реалізує один із основних принципів цивільного судочинства, а саме гласності.

Також, технічна фіксація є засобом дотримання судом процесуальних строків та зобов'язує суд діяти виключно в межах закону, що підвищує рівень довіри до правосуддя.

Позитивним є також те, що аудіо- та відеофіксація унеможливають неточність у свідченнях, які можуть бути неповною мірою відображені у протоколі судового засідання.

Переважає більшість українців не вважають українські суди об'єктивними та незалежними. Взагалі 82,5% населення України повністю або скоріше погоджуються зі звинуваченнями українських судів у корумпованості, політичній залежності та необ'єктивності [6].

На наш погляд, удосконалення системи технічного фіксування судового засідання має зміцнити довіру громадян до судової системи, оскільки за умов належного технічного забезпечення фіксування судових засідань технічними засобами можлива реалізація принципів гласності та відкритості.

Отже, проаналізувавши застосування інститут фіксування судового засідання технічними засобами, ми дійшли наступних висновків:

- фіксування судового процесу технічними засобами є невід'ємною та обов'язковою складовою сучасного порядку здійснення судочинства;

- наразі прийнято низку нормативних актів, які регулюють процедуру фіксування судового процесу технічними засобами;

- однак, станом на сьогодні суди не забезпечені повною мірою технічними засобами, які дозволять активно застосовувати положення інституту фіксування судового процесу технічними засобами в практичній площині

- аудіозапис не є достатнім засобом фіксації судового процесу, лише -аудіо та відеозапис у взаємодії забезпечать реалізацію принципів гласності, що впливає на підвищення довіри громадян до судової гілки влади.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р., редакція від 30.09.2016р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

3. Обязанность без способности (возможности). *Закон и бизнес*. 2019. URL: https://zib.com.ua/ru/136391ne_vse_sudi_imeyut_vozmozhnost_dlya_polnoy_videofiksacii_ras.html.

4. Про ЄСІТС, «Електронний суд» та обов'язкову відеофіксацію. *Судебно-юридическая газета*. 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/133201-pro-yesits-elektronniy-sud-ta-obovyazkovu-video>.

5. Ващук О.П. Метод пізнання невербальної інформації під час розслідування злочинів : спостереження. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 309-315. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21.

6. Ставлення громадян України до судової системи. Разумков центр. 2019. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-sudovoi-systemy>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н. О.

Rudchenko O. D., 2-rd year student,
Faculty of International Trade and Law,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

FEATURES OF CONCLUSION OF ELECTRONIC CONTRACTS

The rapid development and diffusion of new information and communication technologies has a growing impact on politics, economics, science and other spheres of life. The Internet has replaced all other means of communication. Today, businesses are switching to online mode, allowing doses to increase the flow of customers, work independently of the time of day and tell about themselves around the world. Therefore, individuals and businesses create websites, online stores. An important element of this process is the state regulation of electronic commerce, in particular the conclusion of electronic contracts.

According to paragraph 5 part 1 Article 3 of the Act of Ukraine on Electronic Commerce, an electronic contract is an agreement of two or more parties, aimed at establishing, changing or terminating civil rights and obligations, and executed in electronic form [1].

The second paragraph of part 2 of Article 639 of the Civil Code of Ukraine stipulates that a contract, concluded by means of information and telecommunication systems with the consent of both parties, is considered to be concluded in writing [2].

According to part 1 of Article 181 of the Commercial Code of Ukraine, an economic agreement usually exists in the form of a single document, signed by the parties [3]. It is allowed to conclude business contracts in a simplified form by exchanging letters, faxes, telegrams, telephones and other electronic communication means, as well

as by confirming acceptance of an order, unless the law establishes special rules for the forms and procedure for concluding this type of contracts.

The purpose of the signing is to agree on the need to identify the signatory, confirm the consent of the signatory to the terms of the contract, as well as confirm the integrity of the data in electronic form.

According to part 2 Article 1 of the Act of Ukraine «On E-Commerce» the moment of signing the electronic legal agreement is the use of:

1) electronic signature (in accordance with the para 12 part 1 Article 1 of the Act of Ukraine «On Electronic Confidential Services» electronic signature - electronic data that is added by the signer to other electronic data or logically linked to and used as a signature) [4];

2) electronic signature with a one-time identifier, defined by this Act;

3) the analogue of the handwritten signature (facsimile reproduction of the signature by means of mechanical or other copying, another analogue of the handwritten signature) with the written consent of the parties, which must contain samples of the corresponding analogues of the handwritten signature in [1].

The scope of application of the Act of Ukraine «On E-Commerce» is important. According to item 2 Article 1 an electronic contract cannot be concluded when: - the law establishes a special procedure for the transfer of property rights or the object of the transaction is objects that have been removed from civil circulation or restricted in civil turnover in accordance with the law;- one of the parties is a natural person who is not registered as an individual entrepreneur and sells or offers for sale goods, performs goods, services using information and telecommunication systems, unless the parties have explicitly agreed to apply the provisions of this Act to the transaction;- the party to the transaction is a state authority, because it is a local government body;- the transaction is subject to a notarial certificate or state registration;- committing a transaction regulates family relationships; - the right relates to gambling or lotteries other than monetary lotteries;- the fulfillment of the obligation is secured by the person, who has entered into the contract of surety or other form of property security, provided that such person acts for purposes beyond the scope of his economic activity or independent professional activity [1].

However, it is important that the electronic contract includes all the essential conditions for the relevant type of contract, otherwise it may be declared not concluded or invalid, due to the failure to comply with the written form by direct instruction of the Act.

With this in mind, the lawyer provides the following tips to reduce the risk of contesting an e-contract:

- before signing an electronic agreement with another party to lead an active conversation, which will help create the evidence base when contesting the contract or declaring it invalid in court and confirm the validity of the intentions of the parties.

- to check for compliance with the requirements of special legislation on electronic offers and acceptances, commercial electronic communications;

- before signing the contract, check the availability of information about the seller: the name, its location and the procedure for accepting the claim;

- to specify in the contract e-mail addresses, created in the domains of the parties;

- to confirm the fact that the information has been provided in writing or by email.

- to send a scanned copy of the contract by e-mail to the manager indicating the name, position, company name [5].

Therefore, it is preferable to conclude an agreement in electronic or traditional writing - it is personal for everyone, but it should be remembered that in legal terms such contracts will be equivalent. Despite the legislator's determination on the legal nature of electronic contracts, case law is still in the making. So, in order to become a fully-fledged and perfect instrument, electronic treaties need time to put them into practice and form a single and permanent legal position for the Supreme Court.

Literature

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015р. №675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19/>.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>.

4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017р. №2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

5. Електронний договір: що це таке та з чим його їдять? URL: <https://www.olans.com.ua/electronic-contract>.

Scientific supervisor: Ilchenko H., PhD in Law, Associate Professor of the department of international private, commercial and civil law, Kyiv National University of Trade and Economics

Савостьяненко Д.В., студент, 1 курс, 501/19(П)М група,
факультет №3,
Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг

ЦИВІЛЬНІ ВІДНОСИНИ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТЛО

Цивільний кодекс України [1] визначає регулювання особистих немайнових та майнових відносин, які і прийнято називати іншою назвою цивільні відносини. Такі відносини існують на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності учасників таких відносин. Їхніми учасниками є фізичні, юридичні особи, держава Україна, територіальні громади, іноземні держави, інші суб'єкти публічного права. За початковими статтями зазначеного кодифікованого нормативно-правового акта визначається можливість використання норм цивільного законодавства за аналогією права чи аналогією закону. Також визначено застосування норм Цивільного кодексу України з метою регулювання відносин щодо сфер господарювання, природних ресурсів, охорони довкілля, а також у трудових, сімейних відносинах.

Якщо звернутися до Житлового кодексу Української РСР [2], то стаття 3 закріплює: «житлові відносини в Українській РСР регулюються Основами житлового законодавства Союзу РСР і союзних республік та виданими відповідно до них іншими актами житлового законодавства Союзу РСР, цим Кодексом та іншими актами житлового законодавства Української РСР» [2]. Однак, безперечно виникає непогодженість з тим, що до сих пір законодавець не вніс зміни та корективи до назви нормативно-

правового акту. Окрім того, ряд виникаючих сучасних відносин з приводу, як-то будівництва, дотримання санітарних норм тощо, регулюються спеціальними нормативно-правовими актами, які звичайно знаходяться поза межами дії Житлового кодексу Української РСР.

Цікавою та такою, що заслуговує підтримки є наукова позиція дослідника – Заєць К.В., за якою визначено: «У житлових відносинах поєднуються, як публічний, так і приватний інтереси. Право на житло здійснюється у рамках приватних відносин на підставі юридичних фактів, наслідком яких є виникнення речових і зобов'язальних або речово-зобов'язальних відносин у сфері забезпечення житлом. Житлові правовідносини виникають із підстав, передбачених нормативними актами, а також дій учасників житлових відносин (договорів, правочинів). Суб'єктивне цивільне право може бути за своєю правовою природою зобов'язальним або речовим. Але спільним є суб'єктивний цивільно-правовий характер змісту такого повноваження. Право на житло включає майнові та немайнові складові. Підставою виникнення права користування житлом є договір. Договірні відносини базуються на нормах приватного права. Однак у разі надання житла в державному чи комунальному житловому фонді, службового житла, приватні засади поєднуються з публічними приписами законодавства. Наслідком порушення цивільного житлового права є виникнення охоронного правовідношення, у рамках якого здійснюється захист права на житло, із застосуванням способів і засобів залежно від виду правомочностей, які належать уповноваженій особі. Зміст охоронного правовідношення буде залежати від того, яке благо (майнове чи немайнове) є об'єктом порушення у житловій сфері» [3]. Таким чином, дослідник чітко визначив ті підстави, з якими пов'язано виникнення житлових прав, і навіть констатував таке словосполучення як «цивільне житлове право», що в чергове засвідчує єдність застосування цивільних відносин, які виникають під час реалізації права громадянина на житло. Дійсно, потрібно визначати факт того, що у житловій сфері відносини можуть мати, як безпосередньо майновий характер виникаючих суспільних відносин, так і особистий немайновий, що підпадає під застосування норм саме цивільного законодавства. Відповідно, в залежності від об'єкта, який є предметом відносин і буде вирізнятися вид відносин, що виникають, та нормативно-правова база, яка підлягає застосуванню.

Таким чином, у силу незмінності Житлового кодексу Української РСР, у силу дії Цивільного кодексу України, з урахуванням тих видів відносин, які можуть виникати та тих юридичних фактів, що лежать в основі їхнього виникнення, можливо визначати правові норми, які підлягають застосуванню, та наявність саме цивільних відносин у процесі реалізації права на житло громадянами.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435-IV, в ред. від 13.02.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.03.2020).

2. Житловий кодекс Української РСР: Закон від 30.06.1983 р. № 5464-X, в ред. від 01.01.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 19.03.2020).

3. Заєць К.В. Правова природа відносин у житловій сфері. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 35. Частина 1. Том I. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.35/part_1/32.pdf (дата звернення: 19.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету №3 Донецького юридичного інституту МВС України Піддубна Д.С.

Синявська Н. С., 3 курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО РОЗКРИТТЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

З метою забезпечення захисту інформації, яка містить банківську таємницю, прав та законних інтересів учасників фінансово-кредитних відносин розкриття інформації щодо фізичних та юридичних осіб має здійснюватися виключно на підставах, в обсязі та порядку, передбачених законом.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» інформація — це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з

обмеженим доступом. За правовим режимом інформація з обмеженим доступом поділяється на конфіденційну, таємну і службову (статті 1,20,21 Закону України «Про інформацію») [5]. Таємною є інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю (банківську, комерційну, професійну, службову, адвокатську, лікарську тощо), розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі [5].

Правовий режим банківської таємниці визначається ЦК України та Законом України «Про банки і банківську діяльність». Відповідно до ст. 1076 ЦК України банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність [1]. Відповідно до ч. 3 ст. 1058 ЦК України до відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються положення про договір банківського рахунка (Глава 72 ЦК України), якщо інше не встановлено цією главою або не впливає із суті договору банківського вкладу [1].

Зміст банківської таємниці визначено у ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [3]. Інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею [3].

Банківською таємницею, зокрема, є:

- 1) відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України;
- 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
- 3) фінансово-економічний стан клієнтів;
- 4) системи охорони банку та клієнтів;
- 5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи-клієнта, її керівників, напрями діяльності;
- 6) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація;
- 7) інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню;

- 8) коди, що використовуються банками для захисту інформації;
- 9) інформація про фізичну особу, яка має намір укласти договір про споживчий кредит, отримана під час оцінки її кредитоспроможності.

Верховний Суд України в узагальненні судової практики розгляду справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, відзначив, що системний аналіз відповідного законодавства дає можливість до передбаченого законом переліку відомостей, що складають банківську таємницю, віднести також персональні дані про діючих клієнтів банку, отримані банком офіційно; відомості про майно, яке знаходиться на зберіганні у банку (про його власника, перелік і вартість, про види банківського заощадження); інформацію про осіб, які хотіли стати клієнтами банку, але за певних причин ними не стали; інформацію про клієнтів, які вже припинили свої відносини з банком.

Разом із тим, установлений законом режим банківської таємниці не має абсолютного характеру. Розкриття банківської таємниці, як правомірна правова дія, може відбуватися, але виключно на підставах та в порядку, передбачених законом.

Згідно ст.62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» впливає, що інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками:

- 1) на письмовий запит або з письмового дозволу відповідної юридичної чи фізичної особи. Інформація щодо рахунка умовного зберігання (ескроу) та операцій за ним розкривається також на письмовий запит бенефіціара. Інформація про залишок коштів на банківському рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження, операції за ним, обтяження, стосовно яких до банку надійшли повідомлення, у тому числі взяті банком на облік, інші обмеження права розпоряджання рахунком, розкривається також на письмовий запит обтяжувача, якщо право обтяжувача на отримання відповідної інформації передбачено правочином, на підставі якого виникає таке обтяження;

- 2) за рішенням суду;

- 3) органам прокуратури України, Служби безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Антимонопольного комітету України - на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;

3¹) органам прокуратури України, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України у справах щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості в межах їх компетенції - на їх письмову вимогу щодо операцій за рахунками конкретної юридичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності або фізичної особи за конкретний проміжок часу із зазначенням контрагентів;

3²) Національному антикорупційному бюро України в межах його компетенції, у тому числі у справах щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості, - на його письмову вимогу щодо рахунків, вкладів, правочинів, операцій за рахунками або без відкриття рахунків конкретної юридичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності або фізичної особи за конкретний проміжок часу із зазначенням контрагентів;

4) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику:

а) на його письмову вимогу щодо наявності банківських рахунків;

г) у випадках та в обсязі, визначених Угодою між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для поліпшення виконання податкових правил й застосування положень Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» (FATCA) та іншими міжнародними договорами, що містять положення про обмін інформацією для податкових цілей, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або укладеними на їх підставі міжвідомчими договорами. Порядок розкриття такої інформації встановлюється Національним банком України;

5) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, на його запит щодо фінансових операцій, пов'язаних з фінансовими операціями, що стали об'єктом фінансового моніторингу (аналізу) згідно із законодавством щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також учасників зазначених операцій;

б) органам державної виконавчої служби, приватним виконавцям на їхню письмову вимогу з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», стосовно наявності та/або стану рахунків боржника, руху коштів та операцій на рахунках

боржника за конкретний проміжок часу, а також про інформацію щодо договорів боржника про зберігання цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком;

7) Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку у випадках самотійного подання банком інформації про банк як емітент та адміністративних даних відповідно до законів про цінні папери та фондовий ринок;

8) за рішенням суду Національному агентству з питань запобігання корупції стосовно наявності та стану рахунків, операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності відповідно до Закону України «Про запобігання корупції»;

9) іншим банкам у випадках, передбачених цим Законом та Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

10) Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, на його письмову вимогу у зв'язку із здійсненням ним виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, - щодо наявності та стану рахунків, операцій за рахунками конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності;

11) центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, з метою здійснення верифікації та моніторингу державних виплат на його запит щодо банківських рахунків фізичних осіб, яким призначено, нараховано та/або здійснено державні виплати, а також фізичних осіб, які звернулися за призначенням державних виплат, операцій списання з рахунків та/або зарахування на рахунки і залишки за такими рахунками на визначену дату або за конкретний проміжок часу [3].

Розкриття банківської таємниці, таким чином, здійснюється на запит (вимогу) уповноважених на це осіб безпосередньо банками або на підставі рішення суду.

За рішенням суду розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, відбувається внаслідок розгляду справи в порядку

цивільного судочинства за правилами окремого провадження (п. 11 ст. 293 ЦПК України) [2].

Закріплення судової процедури розгляду справ про розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, зумовлено необхідністю забезпечення більш надійного та ефективного захисту банківської таємниці і відповідно законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави.

Відкриття провадження у справі здійснюється на підставі належним чином оформленої заяви, поданої уповноваженим суб'єктом. Згідно зі ст. 348 ЦПК України у заяві про розкриття банківської таємниці має бути зазначено:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) ім'я (найменування) заявника та особи, щодо якої вимагається розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, їх місце проживання або місцезнаходження, а також ім'я представника заявника, коли заява подається представником;
- 3) найменування та місцезнаходження банку, що обслуговує особу, щодо якої необхідно розкрити банківську таємницю;
- 4) обґрунтування необхідності та обставини, за яких вимагається розкрити інформацію, що містить банківську таємницю щодо особи, із зазначенням положень законів, які надають відповідні повноваження, або прав та інтересів, які порушено;
- 5) обсяги (межі розкриття) інформації, яка містить банківську таємницю, щодо особи та мету її використання [2].

Згідно зі ст. 347 ЦПК України заява про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи у випадках, встановлених законом, подається до суду за місцезнаходженням банку, що обслуговує таку юридичну або фізичну особу [2]. Отже, закон установлює виключну підсудність справ про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю. Банк - юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків (ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність») [3].

Згідно ст. 93 ЦК України місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку [1].

Відповідно до ч. 3 ст. 9 та ч. 2 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. № 755-IV [4] відомості про місцезнаходження юридичної особи повинні міститися у Свідоцтві про державну реєстрацію юридичної особи і в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Закон передбачає право юридичної особи здійснювати всі або частину її функцій через відповідні структурні підрозділи (філії, представництва тощо), які розташовані поза її місцезнаходженням і не набувають статусу юридичної особи (ч. 1 та ч. 3 ст. 95 ЦК України) [1]. Відомості про філії юридичної особи та їх місцезнаходження також мають бути внесені до Єдиного державного реєстру (ч. 4 ст. 89 ЦК України) [1].

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435-IV, в ред. від 13.02.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон України 07.12.2000р. №2121-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV(зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755>.
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992р. № 2657-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12#Text>.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Коротка Н. О.*

Солоха О. В., аспірант,
юридичний факультет,
Київський університет права Національної академії наук України,
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ ЩОДО ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ УХВАЛ СУДУ

Впровадження інституту приватних виконавців було викликано необхідністю розвантаження державної виконавчої служби та відновлення довіри до виконавців як суб'єктів, що здійснюють, у тому числі, примусове виконання ухвал суду в цивільних справах. Актуальність теми дослідження узгоджується із прийнятою Радою суддів України «Стратегією розвитку судової влади України на 2015-2020 роки» [1] та Указом Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [2], що стали підґрунтям для прийняття нової редакції Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон №1404) [3], Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» (далі – Закон №1403)[4] та внесенням змін в Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) [5].

Дослідженням діяльності приватних виконавців щодо примусового виконання рішень суду у цивільних справах в межах більш загальної проблематики займалися такі науковці та юристи-практики, як: І.В. Андронов, В.В. Бонтлаб, С.В. Васильєв, О.В. Гетманцев, Н.О. Голубєва, І.В. Зозуля, Т.М. Карнаух, Т.М. Кілічава, Л.С. Лисенко, М.Б. Майка, В.М. Притуляк, І.В. Спасибо-Фатеєва, С.Я. Фурса, Р.Ю. Ханік-Посполітак, О.О. Штефан. Проте, відносно новий інститут діяльності приватних виконавців є недостатньо досліджений та потребує нових наукових пошуків.

Примусове виконання, у тому числі ухвал суду в цивільних справах, покладено на органи державної виконавчої служби та на приватних виконавців. Статтею 16 Закону №1403 визначено приватного виконавця як суб'єкта незалежної професійної діяльності та вказано вимоги щодо громадянства України [4]. У цьому контексті нами вказується, що нормативна база повинна оперувати чітким, повним, однозначним та взаємоузгодженим з іншими нормативними актами поняттям приватного виконавця. Тому, нами робиться висновок у необхідності на законодавчому рівні встановити визначення дефініції приватного виконавця.

Чіткий перелік ухвал суду в цивільних справах, що підлягають примусовому виконанню в ЦПК України відсутній. Відповідні норми

також відсутні в нормативно-правових актах, що регулюють діяльність державних та приватних виконавців.

При цьому у науці цивільного процесуального права вказується, що примусовому виконанню підлягають ухвали суду, які за змістом характеризуються реалізованістю та вимагають примусового виконання, такі як: про забезпечення позову, про поворот виконання, ухвали апеляційної та касаційної інстанції, стягнення цивільних процесуальних штрафів як заходів процесуальної відповідальності [5, с. 184].

Разом з тим, аналіз норм ЦПК України дає підстави для висновку про те, що ст. 353 вміщає деякі ухвали, що підлягають примусовому виконанню. Вказана позиція пояснюється тим, що інститут примусового виконання застосовується до ухвал, що оскаржуються окремо від рішення суду (можуть порушувати права, свободи, інтереси та (або) обов'язки осіб). До яких належать ухвали: про забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, затвердження мирової угоди, стягнення штрафу в порядку процесуального примусу, щодо повороту виконання рішення суду чи відмови у повороті виконання рішення, звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, чи нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку [5].

Слід зазначити, що суд при постановленні ухвали керується положеннями Розділу VI ЦПК України щодо процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб) [5]. А діяльність приватного виконавця врегульована Законом №1404, Законом №1403 та Інструкцією з організації примусового виконання рішень [7].

Проте діяльність приватного виконавця, у тому числі щодо примусового виконання ухвал обмежена положеннями ч. 1 ст. 5 Закону №1404, якою визначено: приватний виконавець здійснює примусове виконання рішень, передбачених ст. 3 цього Закону, крім: рішень про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною; рішень, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету; рішень, за якими боржником є юридична особа,

примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону; рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи; рішень адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини; рішень, які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності; рішень про виселення та вселення фізичних осіб; рішень, за якими боржниками є діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена; рішень про конфіскацію майна; рішень, виконання яких віднесено цим Законом безпосередньо до повноважень інших органів, які не є органами примусового виконання; інших випадків, передбачених цим Законом та Законом №1403. Протягом першого року зайняття діяльністю приватного виконавця, приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень, за якими сума стягнення становить двадцять та більше мільйонів гривень або еквівалентну суму в іноземній валюті [3].

Діяльність приватних виконавців здійснюється з дотриманням принципів: верховенства права; законності; незалежності; справедливості, неупередженості та об'єктивності; обов'язковості виконання рішень; диспозитивності; гласності та відкритості виконавчого провадження та його фіксування технічними засобами; розумності строків виконавчого провадження; співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішеннями [3]. Дискусійним залишається реалізація положення щодо розумності строків виконавчого провадження, оскільки, відповідно до даних Єдиного реєстру приватних виконавців [8] станом на початок 2019 року, наприклад в Черкаській області – 4 приватні виконавці, в Полтавській – 3, Запорізькій – 1. А відповідно до Звіту про роботу органів державної виконавчої служби Запорізької області за I півріччя 2018 року залишок виконавчих документів на кінець звітного періоду становив 97 529 [9]. Тому, нами робиться висновок, що на даному етапі функціонування інституту приватних виконавців не усунуло проблеми перевантаженості органів Державної виконавчої служби, а регулювання чисельності приватних виконавців по округам потребує врегулювання з боку держави.

Проте нами позитивно сприймається функціонування вказаного інституту, оскільки формування інституту приватних виконавців якраз сприятиме підвищенню рівня виконання рішень юрисдикційних органів у цивільних справах, розвантажить органи державної виконавчої служби, зменшить рівень корупції в органах виконавчої

служби (адже монополія державного виконання буде порушена альтернативними суб'єктами виконавчого процесу) [10, с. 6].

Діяльність приватних виконавців має деякі особливості у порівнянні із функціонуванням Державної виконавчої служби, такі як:

- виконавчий округ, на території якого приватний виконавець має намір здійснювати діяльність;

- Єдиний реєстр приватних виконавців України, що містить відомості про приватного виконавця;

- страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця перед третіми особами;

- офіс приватного виконавця, що повинен забезпечувати належні умови для здійснення діяльності приватного виконавця;

- фізичні або юридичні особи мають право вільного вибору приватного виконавця з числа тих, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України, з урахуванням суми стягнення та місця виконання рішення [4].

На основі викладеного, нами вказується, що законодавцем впроваджено ряд процесуальних нововведень, у тому числі щодо примусового виконання ухвал суду в цивільних справах, що покликані підвищити рівень та якість виконання рішень суду, відновити рівень довіри до діяльності виконавців, зменшити рівень правопорушень у процесі виконання рішень суду. Разом з тим, існують реальні проблеми у діяльності приватних виконавців, тому вказаний інститут потребує удосконалення правового регулювання з боку законодавця та подальших наукових досліджень.

Література

1. Стратегія розвитку судової влади України на 2015-2020 роки: рішення Ради суддів України від 11.12.2014 №71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr071414-14>.

2. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента від 20.05.2015р. №276/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.

3. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016р. №1404-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. Ст. 542.

4. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016р. №1403-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 29. Ст.535.

5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.04 №1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004 №40-42. Ст.492.

6. Штефан О.О. Цивільне процесуальне право у схемах: навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 208 с.

7. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012р. №512/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-2>.

8. Єдиний реєстр приватних виконавців України. Міністерство юстиції України. URL: <https://erpv.minjust.gov.ua>.

9. Звіт про роботу органів державної виконавчої служби Запорізької області за I півріччя 2018 року (Форма №1). URL: <http://www.dvs-zp.gov.ua/?q=node/1446>.

10. Бонтлаб В.В. Новели правового регулювання виконання судових рішень у цивільному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №8. С. 4–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_8_2.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Рассомахіна О.А.

Тозюк А. В., студент, III курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МАЛОЗНАЧНІ СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Нещодавно Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) зазнав деяких змін, що істотно змінили підхід до розгляду справ судами. А саме з'явилися такі нові поняття, як «малозначні спори», «малозначність позову», «справи швидкого вирішення», що відноситься до спрощеного провадження, яке у свою чергу відповідно до ч. 2 ст. 19 ЦПК України є окремим видом позовного провадження, так як цивільне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими ЦПК України, у порядку:

- 1) наказного провадження;
- 2) позовного провадження (загального або спрощеного);

3) окремого провадження [1].

Аналізуючи дану новелу з'являється ряд питань, одним з яких є факт відсутності у цивільному процесуальному законодавстві визначення поняття малозначних справ. Сучасний ЦПК України зазначає лише не вичерпний перелік випадків, коли справа не може бути розглянута в порядку спрощеного позовного провадження. Відповідно до ч.4 ст. 274 в порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах:

1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та поділ майна подружжя;

2) щодо спадкування;

3) щодо приватизації державного житлового фонду;

4) щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування відповідно до Глави 12 цього розділу;

5) в яких ціна позову перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

6) інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1-5 цієї частини.

Незважаючи на виділення даної категорії справ у цивільному процесуальному законодавстві, ЦПК України не зазначає вичерпної відповіді на їх зміст. Так наприклад А.В. Помазанов зазначає необхідність доповнити ЦПК України даним визначенням: «Цивільна справа незначної складності(малозначна справа) – це цивільна справа, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування, склад учасників та інші умови не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин» [2].

Наступним є вичерпний перелік фактів, які суд враховує при вирішенні питання щодо розгляду справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження. Відповідно до ч. 3 ст. 274 ЦПК України це є:

1) ціна позову;

2) значення справи для сторін;

3) обраний позивачем спосіб захисту;

4) категорія та складність справи;

5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі, чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо;

- 6) кількість сторін та інших учасників справи;
- 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;
- 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження [1].

Розглядаючи кожну складову, можна зазначити, що словосполучення «значення справи для сторін» є доволі суперечливим, оскільки особа, яка звертається до суду із заявою, вже має на увазі, що вона не може розв'язати дане питання самотійно мирним шляхом, що передбачає важливість вирішення спору для неї.

З огляду на це, можна вважати, що дана складова є не зовсім доречною для визначення справи як малозначної.

Також можна погодитись з Ізаровою І.О., що використаний термін «малозначні» доволі специфічний, оскільки значення справи для заявника не залежить від його ціни або складності розгляду, і навряд чи варто ділити справи на значні та малозначні [3].

Слід зауважити, що відповідно до ч. 3 ст. 389 ЦПК України, не підлягають касаційному оскарженню судові рішення у малозначних справах.

Тобто, розглядаючи це питання, з одного боку, звуживши права особи на оскарження такої справи, порушуються законні права особи на справедливий суд, таким чином, для малозначних позовів апеляційна інстанція є останньою. Але, з іншого боку, зазначимо, що цей механізм має за мету розвантаження суду касаційної інстанції та прискорення розгляду окремих категорій справ в рамках інстанцій цивільного судочинства. Тому, це питання потребує подальшого вивчення та розвитку.

Підсумовуючи вище зазначене, слід сказати, що дана новела ЦПК України має не лише позитивні моменти, а й негативні. Тому, незважаючи на те, що український законодавець робить нові кроки щодо врегулювання різних справ в цивільному судочинстві, не слід зупинятись, і активно продовжувати вдосконалення цивільного законодавства, у тому числі, і врегулювання інституту малозначних справ в національному цивільному процесі.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. №1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004 №40-42. Ст.492.

2.Помазанов А.В. Малозначність справ у цивільному процесі України. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 80-86. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/16.pdf.

3. Ізарова І.О. Реформи цивільного процесуального законодавства в незалежній Україні: 1991-2017. *Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства*. 2017. С.18-35. URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11984/Izarova_Reformy_tsyvilnoho_protsesualnoho.pdf?sequence=5&isAllowed=y.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Тройнікова В. С., студентка, 3 курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сутність та значення судової експертизи у процесі доказування, як з точки зору традиційних процесуальних наук (цивільного процесу, господарського процесу, адміністративного процесу тощо), так і з позицій криміналістики, судової медицини, судової психології, завжди розглядалися науковцями та практиками багатьох країн у різні часи.

Тож варто відзначити, що вагомий внесок у розвиток вітчизняної загальної науки судових експертиз внесли такі вчені: Бичкова С.С., Буряк Л.С., Воробчак А.Р., Давидова Д. В., Кіреєва Н.О., Лемик Р.Я., Озерський І.В., Петрик В.С., Пилипенко Г.М., Сахнова Т.В., Тертишник В.М, Ходанович В.О. Штефан А.С. та багато інших.

Втім, ряд правових питань, пов'язаних з проведенням експертизи в цивільному процесі, залишаються дискусійним, що пояснює актуальність подальших наукових досліджень у цій сфері.

Відповідно до положень Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо

об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Також цей Закон визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки [1].

Відповідно до статті 103 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) регламентовано порядок призначення експертизи судом. Так, суд призначає експертизу у справі за сукупності таких умов:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності.

У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. Суд з урахуванням обставин справи має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза). Питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну [2].

За правилами статті 104 Цивільного процесуального кодексу України про призначення експертизи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок, особу (осіб), якій доручено проведення експертизи, перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи.

Якщо суд доручає проведення експертизи кільком експертам чи експертним установам, суд в ухвалі призначає провідного експерта або експертну установу [2].

Слід зазначити, що досвід різних країн щодо порядку призначення та проведення судової експертизи є досить різноманітним. Так, в Німеччині сторони вправі самостійно звертатися за допомогою до експерта на договірній підставі без участі суду. Це пояснюється тим, що в судочинстві Німеччини є інститут приватної експертизи. В доктрині процесуального права України це положення є неприйнятним, так як, по-перше, обов'язковим учасником всіх процесуальних відносин є суд, а по-друге результат проведеного експертного дослідження, що відбувся поза межами судового засідання, оцінюється судом, як письмовий документ, а не як висновок експерта [3, с. 6].

Цікавим є те, що у Франції експерт обирається суддею із двох списків спеціалістів, один з яких складається на національному рівні Касаційним судом, а другий – на регіональному рівні – відповідним апеляційним судом (ст. 225-3 Кодексу законів про судоустрій). Кожен із списків передбачає класифікацію експертів по конкретних галузях знань, сферах спеціалізації і досвіду роботи. Варто, однак, зазначити, що у цивільних справах, суд має право призначити як експерта будь-яку особу, яка відповідає вимогам закону, в тому числі і того спеціаліста, який не був включений в список експертів [4, с. 482].

Аналізуючи порядок призначення та проведення судових експертиз в Україні, також слід зазначити, що положення Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, що затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 р. № 1950/5) регламентують порядок, види та особливості проведення судових експертиз та експертних досліджень.

Зокрема, відповідно до 1.2.13 Інструкції, згідно з процесуальним законодавством України експертами виконуються первинні, додаткові, повторні, комісійні та комплексні експертизи. Первинною є експертиза, коли об'єкт досліджується вперше.

Додатковою є експертиза, якщо для вирішення питань щодо об'єкта, який досліджувався під час проведення первинної експертизи, необхідно провести додаткові дослідження або дослідити додаткові матеріали (зразки для порівняльного дослідження, вихідні дані тощо), які не були надані експертові під час проведення первинної експертизи.

Повторною є експертиза, під час проведення якої досліджуються ті самі об'єкти і вирішуються ті самі питання, що й при проведенні первинної (попередніх) експертизи (експертиз).

Комісійною є експертиза, яка проводиться двома чи більшою кількістю експертів, що мають кваліфікацію судового експерта за однією експертною спеціалізацією (фахівцями в одній галузі знань). Комісія експертів може утворюватися органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), або керівником експертної установи.

Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються, як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади, або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах [5].

Отже, порядок проведення та призначення судової експертизи в цивільному судочинстві регламентується ЦПК України, Законом України «Про судову експертизу», Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012р. № 1950/5) та іншими законодавчими актами.

Література

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (датазвернення: 25.03.2020).
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 25.03.2020).
3. Лемик Р. Я. Практика застосування спеціальних знань в цивільному процесі в країнах ЄС (на прикладі Німеччини, Франції та Великобританії). *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 1. С. 1-13.
4. Новый Гражданский процессуальный кодекс Франции/ пер. с франц. В. Захватаев; отв. ред. А. Довгерт. Киев: Истина, 2004. 544 с. С. 482.
5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012р. № 1950/5). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 25.03.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Чаюн М. Р., студентка, 3 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

Загальновідомо, що хто володіє інформацією, той володіє світом. Дійсно, інформація у сучасному світі – це дуже важливий ресурс. Сучасний бізнес – це передусім інформація. Від її конфіденційності залежить велика частина успіху будь-якої компанії. Отже, інформація потребує захисту, а основи цього захисту та можливі способи закріплюються в законодавстві. Чим більш розвинена країна, тим вищі в неї показники економічного розвитку, політичної стабільності, рівня соціальної захищеності, свободи слова та, звісно, захищеності прав інтелектуальної власності. Згідно з The International Property Right Index [1] Україна у 2019 році зайняла 109 місце з 129 країн світу в рейтингу країн по захищеності прав інтелектуальної власності. В той час, як Фінляндія та Швейцарія, вже не один рік знаходяться в трійці найкращих. Міжнародний індекс захисту прав власності (The International Property Right Index) – це показник, що відображає результати досліджень в сферах правового та політичного середовища, права фізичної власності та права інтелектуальної власності. Тож можемо зробити висновок, що в Україні належним чином не захищають інформацію. А успіх ведення бізнесу багато в чому залежить від рівня захищеності від ризиків, пов'язаних з

розголошенням комерційних таємниць. Нерідкі випадки, коли працівник звільнився з компанії А, а з собою взяв клієнтську базу і передав чи продав її конкурентам, які можуть телефонувати клієнтам компанії А, пропонуючи кращі умови. Або робітник звільнився і вирішив вести бізнес, використовуючи технології/інформацію, які отримав на минулій роботі. Це створить компанії великі проблеми, адже її товар/послуга тепер не є унікальними.

Стаття 420 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) визначає, що комерційна таємниця є одним з об'єктів інтелектуальної власності [2]. Стаття 505 ЦК України визначає, що комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [2]. Законом України не визначено вичерпний перелік відомостей, що можуть бути комерційною таємницею. Це негативно впливає на чіткість правового регулювання та призводить до суперечностей у структурі системи законодавства.

Згідно з Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці є одним із видів недобросовісного ведення конкуренції при здійсненні господарської діяльності. В законі передбачено підстави притягнення особи до відповідальності, яка вчинила дії, спрямовані на її розголошення [3]. Відповідальність за це передбачена, як кримінальна, так і адміністративна.

Також в Україні не існує єдиного спеціального законодавчого акта, яким були би врегульовані питання щодо застосування та захисту комерційної таємниці, що також призводить до суперечностей у законодавстві. Багато країн прийняли спеціальні закони, які, часом, у поєднанні з положеннями загальних законів, таких як Цивільний кодекс, стосуються захисту від недобросовісної конкуренції. До таких країн входять також Фінляндія та Швейцарія. У Швейцарії «комерційна таємниця» - технічна або комерційна інформація, що впливає на комерційні результати діяльності

підприємства, яка не є добре відома та загальнодоступна і яку власник не відкриває, зважаючи на власні законні інтереси. Федеральний закон про недобросовісну конкуренцію Швейцарії містить положення щодо незаконного одержання відомостей, які є комерційною таємницею, або зловживання ними та забороняє всі методи конкуренції, пов'язані з використанням комерційної таємниці, одержаної шляхом порушення умов конфіденційності. За такі дії передбачається накладання штрафів [4, с. 38].

У Фінляндії секрети виробництва регулюються багатьма законодавчими актами. Основні з них - Закон про недобросовісну ділову практику (Unfair Business Practices Act), Закон про трудові договори і Кримінальний кодекс. У Кримінальному кодексі є визначення «секрету фірми» (business secret), в інших актах визначень не міститься. При цьому, із законодавства випливає, що виробничі секрети діляться на два види: фінансові секрети і технічні секрети, що мають рівний судовий захист. Ноу-хау не відноситься до звичайних видів інтелектуальної власності. Проте, внаслідок широкого розуміння інтелектуальної власності і поширення на них Закону про недобросовісну ділову практику, до секретів виробництва може застосовуватися Директива ЄС про примусове здійснення прав інтелектуальної власності [5, с. 54].

Отже, в сучасних умовах одним з важливих завдань держави є розробка і реалізація системи економічної безпеки бізнесу і його інформації. Протиріччя, що існують на сьогодні в Україні в нормативно-правових актах щодо визначення комерційної таємниці повинні бути усунені, наприклад, прийняттям окремого закону, який би врегулював правові шляхи захисту комерційної таємниці. Україні необхідно перейняти вдалі приклади охорони прав інтелектуальної власності, що успішно застосовуються в високорозвинених країнах, щоб піднятися вверх у рейтингу The International Property Right Index і стати привабливішою країною для іноземних інвесторів та безпечнішою для національного бізнесу.

Література

1. International Property Rights Index. 2019. Full Report. URL: <https://atr-ipri2017.s3.amazonaws.com/uploads/IPRI FullReport.pdf>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435-IV, в ред. від 13.02.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996р. № 236/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

4. Андрощук Г.О., Шкляр С.В. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції: науково-практичне видання. Київ: Юстініан, 2012. 472 с.

5. Андрощук Г. Правова охорона комерційної таємниці в країнах Європейського Союзу. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. №6. С. 49–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2012_6_9.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Льченко Г.О.*

Чепик А. С., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Справедливе судочинство та належний захист прав і свобод людини є основним пріоритетом нашої держави, саме тому удосконалення процесуального законодавства та його реальне застосування є важливим етапом правотворчості. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами є окремою стадією судового процесу, яка призначена сприяти виконанню завдань цивільного судочинства щодо справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [1]. Дослідження питань перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами ніколи не залишалося поза увагою науковців та було висвітлено у працях О.О. Борисової, К.В. Гусарова, В.В. Комарова, Д.Д. Луспеника, О.І. Попова, А.О. Селіванова, О.С. Ткачука та інших.

Варто зазначити, що перегляд рішень за нововиявленими обставинами є самостійним видом перевірки судових рішень, а, отже,

суди здійснюють певний контроль за додержанням норм права. Цей контроль має бути всебічним, оперативним й охоплювати встановлення фактичних обставин справи, процес правозастосування і правильне та своєчасне вирішення справи [2]. Визначальною особливістю перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами є те, що на відміну від перегляду судового рішення в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом, а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники на час розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду необхідних даних. Тобто, метою перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами є перегляд уже розглянутої справи з урахуванням обставин, про існування яких стало відомо після ухвалення судового рішення, а не усунення судових помилок.

На думку Антонова І.В., нововиявлені обставини - це завжди обставини об'єктивної дійсності, які вже існували на момент розгляду справи судом. Таким чином, нововиявлені обставини необхідно відрізнити від нових обставин та нових доказів. Так, нові обставини - це обставини, які виникли вже після ухвалення рішення суду [3]. Слід зазначити, що підставою для перегляду судового рішення є лише нововиявлені обставини, а не нововиявлені докази про відомі на час розгляду справи обставини, які суд вважав недоведеними.

Важливим фактом для відкриття провадження про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами є встановлення судом факту набрання законної сили судовим рішенням, постановою або ухвалою суду, якими закінчено розгляд справи. Крім того, слід зауважити, що за правилами статті 425 Цивільного процесуального кодексу України судові рішення переглядаються у зв'язку з нововиявленими обставинами судом, який ухвалив таке судове рішення, але з урахуванням вимог частини другої, пунктів 1, 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу.

Проаналізувавши судову практику, щодо перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами ми дійшли висновку, що в багатьох випадках обставини визнавалися нововиявленими лише тому, що суд не знав про їх існування без з'ясування того, чи могли вони бути відомі заявнику. До них помилково інколи відносять нові обставини справи. На нашу думку, це зумовлено тим, що при розгляді цивільних справ суд, керуючись доказами, наданими йому заявником, не може відразу встановити всі обставини, що відомі

заявникові. Можемо зробити висновок, що перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами є особливою стадією судового розгляду, що потребує чіткого законодавчого врегулювання, так як дана стадія забезпечує виконання завдань цивільного судочинства, а, отже, й здійснює контроль за дотриманням конституційних прав та свобод людини та громадянина.

Література

1. Ахмач Г. М. Цивільне процесуальне законодавство в аспекті перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в апеляційній інстанції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. URL : http://www.lsej.org.ua/5_2019/14.pdf.

2. Луспеник Д. Д. Самоконтроль суду першої інстанції у цивільному процесі: проблемні питання правозастосування. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2017. №5. С. 78.

3. Андронов І. В. Сутність та значення перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 56. С. 110-117.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Чумаченко А. Є., студентка, 3 курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ

Врегулювання спору за участю судді є одним із методів вирішення спорів та на даний час не поширений у судовій практиці. Згідно ст. 201 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) «регулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. При цьому проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у разі, якщо у справу вступила третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору» [1].

На думку І. Бережної, сутність процедури врегулювання спору за участю судді полягає у спілкуванні сторін із суддею задля отримання роз'яснення та додаткової інформації з метою оцінки сторонами судового розгляду справи [2].

Основними підставами проведення врегулювання спору за участю судді В. Прущак вважає наступні:

- невинне впровадження альтернативних судочинству способів подолання цивільно-правових спорів і, як наслідок, стимулювання до використання судами примирювальних процедур;

- прагнення до оперативного вирішення спорів та спрощеної процедури подолання суперечностей, які в свою чергу забезпечують, як економію грошових витрат, так і якість та ефективність цивільного судочинства;

- зосередження уваги на соціально значущих функціях правосуддя та підвищення ролі суду у сучасному суспільстві, що в свою чергу забезпечує процес гуманізації та демократизації судового процесу;

- розширення диспозитивних повноважень сторін цивільних спорів, що виявляється не тільки в їхній можливості вільно використовувати процесуальні засоби з метою захисту суб'єктивних майнових й особистих немайнових прав і охоронюваних законом інтересів, а й застосовувати альтернативний традиційному судочинству спосіб врегулювання цивільно-правових спорів шляхом переговорів за допомогою нейтрального судді-посередника [3, с. 184-185].

Законодавець закріпив чіткий порядок проведення врегулювання спору за участі судді у ст. 203 ЦПК України, а саме:

1. Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад. Сторони мають право брати участь у таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному ЦПК України.

2. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участю судді для досягнення сторонами врегулювання спору. З урахуванням конкретних обставин проведення наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.

3. На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору, суддя роз'яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, права та обов'язки сторін.

4. Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет

доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору...[1].

Врегулювання спору за допомогою судді є темою для дискусії багатьох науковців, але найбільше суперечностей викликає саме ст. 203 ЦПК України.

Н. Бондаренко-Зелінська, вважає, що зміст ст. 203 ЦПК України є суперечливим. Так, відповідно до ч.ч. 3, 4 зазначеної статті під час проведення спільних нарад суддя здійснює дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору, в тому числі може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору. А під час закритих нарад поряд з цими повноваженнями, суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах. З іншого боку, положення ч. 6 ст. 203 ЦПК України забороняє судді надавати сторонам юридичні поради та рекомендації. На нашу думку, слід не заборонити, а уточнити повноваження судді, зокрема, що останній може надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, але тільки під час проведення спільних нарад[4, с.67].

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що зазначена процедура не є досконалою, але її застосування значно зменшить навантаження на суди.

З позитивного боку, врегулювання спору за допомогою судді передбачає вільне спілкування між сторонами і суддею, застосування юридичної практики, а з іншої сторони – застосування аналогічного способу врегулювання спору, медіації.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2004. № 40-41,42. ст.492.

2. Бережна І. Сумна доля альтернативних методів вирішення спорів в Україні. URL: <http://blog.liga.net/user/berezhnaya/article/2073>.

3. Прущак В. Є. Підстави врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України. *Новели цивільного процесуального законодавства: представництво* : матер. міжнар. наук.-практ. конф.; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м.

Одеса, 16 травня 2019 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2019. 200 с.

4. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 62-70.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

Шарандак Д. Ю., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київськи національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Докази є важливою складовою правосуддя, справедливості та відіграють провідну роль у системі цивільного процесуального права.

Окремого дослідження потребують підстави звільнення від доказування у цивільному судочинстві.

Правила розподілу тягара доказування не стосуються ряду обставин, які виключаються з кола тих, що підлягають доказуванню.

Зокрема, відповідно до ст. 82 ЦПК України, підставами звільнення від доказування є:

- обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання;

- відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною;

- обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування;

- обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом;

- обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, проте можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені [1].

Українське цивільне процесуальне законодавство не передбачає права суду відмовити у прийнятті визнання фактів. Однак, процесуальний закон встановлює правило, в силу якого сторона сама може відмовитися від зробленого нею при попередньому розгляді справи визнання, якщо доведе, що визнала обставини внаслідок істотної помилки, обману, погрози, тяжких обставин чи обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з іншою стороною. Отже, згідно з ЦПК України визнання знаходиться під владою сторони, яка його зробила і є для суду обов'язковим.

Абсолютизувати визнання особою, яка бере участь у справі, фактичних обставин – означає надати можливість використовувати судовий захист для будь-яких відносин за взаємною згодою сторін. Слід відмовитись у визнанні у разі сумнівів. Зобов'язання визнання суперечить принципу вільної оцінки доказів. Здатність суду відхилити значення визнання, як підстави для звільнення від доказування, лише дозволить перевірити висновок про вірність інших доказів і не обмежить прав осіб, які беруть участь у справі.

У літературі обґрунтовано думку, що ще одним видом безперечних обставин є факти замовчування. О.О. Нахова вважає, що мовчання позивача, відповідача та інших осіб, які беруть участь у справі, щодо якої-небудь обставини, надає йому властивість безспірності. Воно у подібних випадках кваліфікується як «фактична презумпція», «мовчання – знак згоди» [2].

Ця презумпція не встановлена чинним процесуальним законом, але широко відома і використовується у повсякденній практиці, у спілкуванні людей. Вона повинна бути санкціонована судом.

С.Ф. Афанасьєв пропонує зрівняти правовий режим визнаних фактів і фактів замовчування. Інші автори поділяють зазначену

позицію, доповнюючи, що суд, виявивши факти замовчування, повинен поставити їх на обговорення. Підтверджені позивачем і відповідачем обставини вважаються встановленими. Ніякими іншими засобами доказування, крім пояснень сторін, дані факти підтверджувати не треба. У цьому полягає процесуальна економія часу і сил суду та учасників судочинства, економія процесуальних засобів у змагальному процесі[3].

О.О. Штефан поділяє зазначену позицію, доповнюючи, що суд, виявивши факти замовчування, повинен поставити їх на обговорення. Адже у ч. 1 ст. 82 ЦПК України передбачено, що обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Підтверджені позивачем і відповідачем обставини вважаються встановленими. Ніякими іншими засобами доказування, крім пояснень сторін, дані факти підтверджувати не треба. У цьому полягає процесуальна економія часу і сил суду та учасників судочинства, економія процесуальних засобів у змагальному процесі [4].

Підводячи підсумки викладеного вище, можна констатувати, що немає можливості ставити знак рівності між визнанням і мовчанням, і правові наслідки цих видів вираження ставлення до спірних питань повинні бути різними. Суд з'ясовує якомога чіткіше відношення сторін до встановлюваних обставин справи і сприяє правильному і своєчасному розгляду справи внаслідок економії сил і часу.

Однак, якщо особа не дасть якої-небудь відповіді на цікаві для суду питання, факти замовчування не можуть вважатися визнаними і підлягають доказуванню на загальних підставах.

Закріплено процесуальну форму такої підстави звільнення від доказування, як визнання обставин стороною, яка має бути відображена в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їхніх представників.

Дістали своє нормативне закріплення в ч.7 ст. 82 ЦПК України положення про те, що правова оцінка, надана судом певному факту під час розгляду іншої справи, не є обов'язковою для суду.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради*. 2004. № 40-41,42. Ст.492.

2. Руда Т.В. Підстави звільнення від доказування у цивільному судочинстві України і США: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 11.

3. Грабовська О.О. Доказування у цивільному процесі України: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 504 с.

4. Штефан О. Цивільно-процесуальний захист суб'єктивного авторського права: теорія, законодавство, судова практика: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. 544 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коротка Н.О.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 6 ПУБЛІЧНЕ ПРАВО В СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ВИМІРІ

Бездольна Л. Ю, студентка, 2 курс, 17 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Швидкі темпи розвитку та глобальне впровадження новітніх інформаційних технологій створили умови, коли люди майже не уявляють життя без мобільного телефону та Інтернету. На даний час можливо не лише дистанційно навчатися чи укласти договори, а й навіть проводити операції лікарями на великій дистанції. Усе це полегшує процес виконання необхідної дії та значно економить час.

Важливим елементом електронного життя є електронна держава. Саме вона дозволяє використовувати всі інформаційно-комунікаційні технології для того, щоб держава могла за короткий час в повному обсязі задовольнити усі потреби суспільства. Більше того, е-

Government – одна із назв електронної держави – здатна охоплювати більшу частку користувачів і стала цікавішою для молоді.

Правове закріплення електронної держави подається в концепції розвитку електронного урядування: “Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян” [1].

Наразі в Україні створена основа для реалізації глобального проекту E-Ukraine. Зокрема, в Україні зараз доступно 125 електронних державних послуг. Серед найпопулярніших – отримання виписки із земельної ділянки та довідка про судимість, реєстрація житлових субсидій.

Виділяють такі форми електронної демократії: електронна ідентифікація, електронне голосування, електронний парламент, електронний суд, електронне законодавство, електронні вибори, електронні консультації, електронні петиції тощо [2, с.10].

Наприклад, основним джерелом індексації особи є ID-картка. Це не лише внутрішній паспорт для громадян. З допомогою такої пластикової картки можна робити майже все: підписувати документи, брати кредити, голосувати, отримувати пільги та послуги. Більше того, можливо ідентифікуватися у будь-якій базі даних і побачити інформацію про себе, своє здоров'я.

Сьогодні в Україні також наявні ID-картки. На відміну від європейських країн, ця картка недостатньо функціональна. Для того, щоб отримати адміністративну послугу, у власника ID-картки обов'язково запитують документ про реєстрацію. Крім того цю пластикову картку, з надто обмеженим функціоналом та примітивним захистом, отримали лише 3 мільйони українців.

На думку А. Первушина, держава повинна обов'язково забезпечити усіх українців картками ідентифікації безкоштовно [3]. Адже саме за таких умов карти будуть використовуватися не лише як засіб змушеної ідентифікації, а й стане звичкою для суспільства.

Ще одним важливим фактором є державні електронні реєстри, якими розпоряджається держава, – місця зберігання персональних даних мільйонів українців. Проте багато громадян ставляться з недовірою до таких сучасних новинок. Це є однією з основних підстав, що гальмують розвиток е-держави.

На нашу думку, неповне інтернет-покриття в Україні – також одна з основних перешкод розвитку електронного урядування. За даними Opinion Software Media, у вересні-жовтні 2019 покриття Інтернетом населення піднялось до 71%. Це досить високий показник, але все ще недостатній для повного розвитку [4].

Електронне голосування відіграє також важливу роль у сучасному розвитку держави в цілому. Проте для впровадження його в роботу необхідно покращити низку чинників, які гальмують цей процес. Наприклад, такі сайти повинні мати найвищий рівень безпеки для того, щоб витримувати всі кібератаки, бути активними навіть у перебоїв з електропостачанням чи проблем із програмним забезпеченням.

Недоліки електронного судочинства також гальмують розвиток електронної держави. Основним із них є відсутність в законодавстві чіткого закріплення електронного судочинства. Закон України «Про електронне судочинство» регламентує питання електронного документообігу в судовому процесі, процедуру проведення електронних судових засідань, подання до суду електронних документів тощо. Більше того, для повної та чіткої роботи електронного суду необхідне відповідне технічне забезпечення, гарантії не лише прозорості, а й повної безпеки інформації, зміна компетенції суддів, які зможуть правильно користуватися електронними гаджетами (особливо це стосується старшого покоління).

Щодо іноземної практики електронного судочинства, низка країн має великі успіхи. У США працює система Case Management Electronic Case Files. Вона була запроваджена ще у 1995-1996 рр. Система дозволяє подавати документи справи (такі як заяви, пропозиції та клопотання) за допомогою інтернету. Сайти майже кожного суду США прості та аскетичні, там міститься достатньо звичайної інформації для адвокатів без певних дизайнерських рішень. У Австралії на головному сайті Федерального суду пропонується подивитися відео про те, як користуватися електронним судом. Електронний суд Любліна (розпочав роботу 01.01.2010 р.) розглядає всі справи (окрім кримінальних) лише в електронному вигляді. До компетенції електронного суду належить розгляд справ про стягнення грошових коштів. У Сінгапурі судочинство повністю здійснюється без паперових носіїв [5].

Отже, Україна стоїть на шляху впровадження електронної держави. Проте для чіткого її функціонування необхідно подолати низку чинників, які гальмують цей процес. Одним із найголовніших з них є неповне забезпечення всього населення Інтернет-покриттям.

Лише після того як кожен зможе і буде дізнаватися інформацію на цій платформі, запуститься швидкий розвиток е-Держави. На нашу думку, з удосконаленням законодавства у сфері електронного урядування, а саме впровадження законів, які зможуть його врегулювати, е-Держава зможе вийти на новий продуктивний рівень.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні Кабінет Міністрів України: Розпорядження КМУ від 20.09.2017 № 649-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>

2. Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.

3. Павло Зінченко Цифрове майбутнє: українців чекає зміна внутрішніх паспортів. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/tsifrovoe-budushchee-ukraintsev-zhdet-smena-1569909012.html>

4. Opinion Software Media. URL: https://inau.ua/sites/default/files/file/1910/dani_ustanovchyh_doslidzhen_iii_kvartal_2019_roku.pdf

5. Юридична газета online. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/events/sliduvati-cifri-zakonu.html>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сенченко Л.В.

Богатиренко О. П., студентка, 3 курс, 13 група,
Луб Д. О., студентка, 3 курс, 13 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно- економічний університет,
 м. Київ

МУЗИЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Музика завжди була і є одним із найбільш затребуваних видів мистецтва. В останнє десятиліття використання результатів творчої діяльності в сфері музики набуло масового характеру, з'явилися нові способи використання музичних творів, музичних виконань і фонограм, які дозволяють отримувати доступ до вказаних об'єктів все більш широкому колу осіб.

Вважаємо, що простота та доступність сучасних технічних засобів, які надають їх власникам фактичну можливість безперешкодного використання результатів інтелектуальної діяльності в сфері музики, зокрема можливість їх "цифрового" копіювання в необмеженій кількості, призвели до масштабного збільшення випадків порушення законодавства про авторське право.

З цього приводу варто врахувати позицію видатних вчених-науковців, які розглядали проблеми, пов'язані із правовою охороною музичного твору: Довгерта А. С., Покровський І. А., Кузнецова Н. С., Підопригора О. А., Харитонова О. І. та ін. Втім, спеціального комплексного дослідження в області авторського права з точки зору захисту авторських прав на музичні твори за допомогою цивільно-правового механізму та забезпечення справедливого балансу у вітчизняній юридичній науці недостатньо.

Беручи до уваги те, що переважна більшість сучасних музикантів не обізнані про права, що їм належать і про можливі способи їх здійснення та захисту, доходимо висновку, що саме цим викликаний низький рівень дотримання законодавства в даній сфері.

Як відомо, поняття "твору" на відміну від поняття "музичний твір" в юридичній літературі зазвичай не рокривається. Таким чином, музичний твір можна визначити як сукупність ідей та образів, отриманих в результаті творчого процесу відображення людиною реальної дійсності свого вираження у формі організованих по висоті і по часу звукових послідовностей. Бережна А. стверджує, що використання музичного твору здійснюється способом публічного сповіщення[1, с. 11].

Слід зазначити, що охоронювану форму твору прийнято поділяти на внутрішню та зовнішню. Так, внутрішня форма складається із образів, які є невід'ємною частиною сюжету твору. Зовнішню форму музичного твору складає звуковий ряд, який являє собою певну послідовність звуків різної висоти та тривалості. Іншими словами, авторське право охороняє власне "музичний твір" - зовнішню складову музичного твору, яка безпосередньо сприймається при його прослуховуванні.

Варто звернути увагу на те, що у відповідності зі сформованою традицією прийнято розрізняти охорону і захист прав, однак існує і протилежна точка зору, відповідно до якої поняття охорона та захист прав є синонімами. У зв'язку з цим, ми погоджуємося з думкою Матузова Н. І. з цього приводу, який зазначає, що охорона і захист суб'єктивного права або інтересу, що охороняється законом - не одне

і те ж: охороняються вони постійно, а захищаються тільки тоді, коли порушуються [2, с. 89].

Протилежної точки зору дотримується науковець Вітрук Н. В., умовно розділяючи охорону та захист прав і підкреслюючи їх тісний зв'язок, приходять до висновку про те, що обидва ці явища складають єдине ціле - «охорону прав» [3, с. 122].

Аналізуючи ряд робіт видатних вчених з даного питаннями, ми з'ясували, що ці поняття не є тотожними. Розмежування понять охорони та захисту музичних творів можливо і необхідно здійснювати щодо мети здійснення. Так, метою охорони авторських прав на музичні твори є створення державою гарантій правовласнику для належної реалізації права власності (у всіх її проявах – володінні, користуванні і розпорядженні) на музичний твір як об'єкт інтелектуальної власності.

Українське законодавство містить самостійні норми, присвячені охороні та захисту авторських прав в цілому. У широкому значенні поняттям «охорона прав» охоплюється вся сукупність заходів, що забезпечують нормальний хід реалізації прав на музичний твір. Так, у це поняття включаються заходи правового, економічного, політичного, організаційного характеру, спрямовані на створення необхідних умов для реалізації суб'єктивних цивільних прав на музичні твори [4, с. 381].

Також слід зазначити, що підставою виникнення права на захист є порушення суб'єктивного права або інтересу, що охороняється законом. Утім, у правових актах, включаючи міжнародні договори, спостерігається різний підхід до розуміння порушення авторських прав. Так, в одних випадках під порушенням розуміється будь-яке невиконання вимог закону, в інших випадках поняття порушення авторських прав звужується і включає тільки незаконне розповсюдження примірників музичних творів.

Слушно зауважує Кривенко М. О., що способами захисту прав, як правило, є закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та вплив на правопорушника [5, с. 112].

Отже, викладені положення дозволяють підсумувати, що під порушенням авторських прав на музичні твори слід розуміти використання музичних творів, що охороняються законом, без дозволу правовласника, крім випадків, встановлених законом. Таким чином, цивільно-правовий механізм захисту авторських прав на

музичні твори існує і діє у поєднанні з іншими засобами охорони, тобто, він є одночасно і структурним елементом охорони приватних, громадських та публічних інтересів авторів (та інших суб'єктів) музичних творів. Із цього можна зробити висновок, що «охорона авторських прав на музичні твори» є базовим по відношенню до «захисту авторських прав на музичні твори»

Література

1. Бережна А. Судова експертиза у справах зі спорів, пов'язаних із захистом виключного права на музичні твори. Київ : Підприємство, господарство і право, 2017. №11. С. 10-13.
2. Матузов Н.І. Правова система. Харків, 2017. 224 с.
3. Вітрук Н.В. Загальна теорія правового стану особи. Миколаїв, 2016. 448 с.
4. Харитонов Є.О. Цивільні правовідносини: моног. Вид. 2-ге переробл. і допов. Одеса : Фенікс, 2017. 456 с.
5. Кривенко М. О. Захист авторських прав на музичні твори та суміжні категорії. Одеса : Молодий вчений, 2017. №6. С. 110-113.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова Н. В.

Бондар Я. А., студентка, 2 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

На сьогодні, як можна спостерігати, відбувається постійне реформування правоохоронних органів, тому через це виникає необхідність створення більш ефективної політики саме в сфері діяльності правоохоронних органів. Загальновідомо, що правоохоронні органи виконують чи не найголовнішу функцію, яка стосується суспільства. Як зазначено в ст.3 Конституції України: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх

гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Аналізуючи цю статтю, можна сказати, що правоохоронні органи покликані охороняти та захищати права та свободи людини, незалежно від того, яке в неї майнове становище, походження, вік, стать і т. ін.

Під визначенням прав та свобод людини слід розуміти закріплені правом можливості фізичного існування і духовного розвитку людини. Ними володіють усі, хто проживає на території України, незалежно від свого правового стану.

Аналізуючи роль поліції в забезпеченні та охороні прав і свобод людини, слід акцентувати увагу на таких схожих, але не ідентичних термінах, як: «охорона», «захист», «забезпечення». Що стосується юридичної літератури, то ці поняття зазвичай розмежовують і на подібне розмежування є причини. Таким чином, необхідність захищати і охороняти конституційні права і свободи зазвичай виникає у разі їх порушення, наявності певних перешкод для їх використання, конфліктних ситуацій при їх вирішенні та в інших випадках [2]. Так, охорона прав охоплює заходи профілактики, що застосовуються у випадках порушення прав, а їх захист – це решта всіх правових заходів після правопорушення. Тобто охорона (захист) прав і свобод в єдиному механізмі реалізації функціонує як певна визначена самостійна стадія з конкретними цілями і завданнями, здійснюваними за допомогою примусових заходів. Цей підхід носить позитивний характер тому, що він спрямований на відокремлення превентивних заходів від самозахисту. Щодо решти змісту понять охорони та захисту прав і свобод громадян, то вони збігаються. [3]

Діяльність поліції щодо захисту прав і свобод людини має певні особливості, які зумовлюються завдяки їх повноваженням. Насамперед, слід зазначити, що діяльність поліції повинна бути гуманною, неупередженою та чітко відповідати закону.

Повноваження поліції щодо здійснення європейського законодавства в галузі забезпечення прав людини відображені в різних сферах діяльності, включаючи: громадський порядок, громадську безпеку, розслідування, виконання судових рішень і постанов тощо. Особливу увагу слід приділяти формі участі громадян у забезпеченні своїх прав, а саме в діяльності громадських організацій. У зв'язку з реформуванням правоохоронних органів, можна сказати, що конституційні приписи виступають основою механізму адміністративно-правового регулювання.

Подібні приписи стосуються не тільки свобод громадян. Вони можуть безпосередньо стосуватися поліцейських, котрі здійснюють свою компетенцію в сфері внутрішніх справ. Важливо відмітити, що діяльність поліції підпорядкована нормам міжнародного права, котрі, в свою чергу, містять універсальні приписи діяльності поліції.

Зрештою, важливо підкреслити, що правоохоронним органам загалом та національній поліції зокрема, належить особлива роль у впровадженні адміністративно-правового механізму забезпечення прав та свобод людини та громадянина. Під час застосування заходів поліції важливо розуміти, що права людини закріплені в законодавстві, яке гарантується механізмами забезпечення і процедурами захисту. Права людини – це правило, гарантоване відповідними механізмами безпеки та гарантіями. Тому сьогодні вимагає від працівників поліції високого морально-культурного рівня, відповідного рівня освіти, ґрунтовного знання не лише національних правил та належного їх застосування на національному рівні, а й міжнародно-правових документів, що стосуються забезпечення прав та свободи людини та громадянина в Україні.

Література

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Небрат О.О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини в діяльності національної поліції. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу*. 2017. С. 93-96. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_06_2017/pdf/30.pdf

3. Отчак Н.Я. Характеристика адміністративно-правового механізму діяльності національної поліції і сфері забезпечення прав і свобод громадян. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 225-229. URL: http://www.pap.in.ua/1_2019/67.pdf

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сенченко Л.В.

Брагінець С. В., студентка, 4 курсу, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Наразі на страховому ринку багатьох країн світу провідне місце займає страхування життя, що має значне соціальне та економічне значення і є одним з основних видів особистого страхування.

На законодавчому рівні поняття «страхування життя» закріплено Законом України «Про страхування», а саме статтею 6, відповідно до якої страхування життя - це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи [1].

Ринок страхування життя в Україні є не досить розвиненим, незважаючи на те, що його формування почалося в 1996 році з прийняттям Закону України «Про страхування», так як він значною мірою залежить від стану економіки країни, фінансової та політичної стабільності, а також рівня життя та страхової культури населення, які за весь період становлення ринку страхових послуг перебувають у нестабільному стані, тим самим сповільнюючи розвиток даного виду особистого страхування.

Якщо звернутися до підсумків діяльності страхових компаній за 2019 рік, оприлюднених Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), яка відповідно до законодавства є уповноваженим органом, що здійснює державний нагляд за страховою діяльністю, можна побачити, що загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2019 становила 234, у тому числі страхові компанії, які здійснюють страхування життя (СК "life") – 23 компанії, що на 8 менше ніж станом на 30.09.2018 (31 компанія), та на 35 менше, ніж 5 років тому (станом на 30.09.2014 нараховувалось 58 СК "life"). Отже, кількість страхових компаній, які здійснюють страхування життя зменшується з кожним роком [2].

Валові страхові платежі (премії, внески) при страхуванні життя за 9 місяців 2019 року становили 3 293,7 млн грн, що на 20,2% більше, ніж за 9 місяців 2018 року (станом на 30.09.2018 – 2 741,1 млн грн). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування життя на 109,4 млн грн (20,4%). Кількість укладених договорів страхування життя збільшилась на 163,1 тис. одиниць (до 761,5 тис. одиниць), в порівнянні з відповідним показником станом на кінець 9 місяців 2018 року [2].

Аналізуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що відбувається зростання кількості застрахованих осіб та збільшенням обсягів страхових премій, що є позитивним кроком для розвитку страхування життя, але дані показники є недостатніми та значно нижчими від інших європейських країн. Зменшення кількості страховиків, що займаються страхуванням життя, можна назвати позитивним, з точки зору закриття неприбуткових компаній, які сповільнюють розвиток даної сфери, але це може призвести до монополізації ринку та недоброросовісної конкуренції.

Звертаючись до досвіду інших європейських країн, слід зазначити, що розвиток ринку страхування життя визначається рівнем добробуту населення, розвитком альтернативних фінансових інститутів, попереднім досвідом страхування життя населення, доступністю якісних страхових продуктів [3].

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що ринок страхування життя в Україні перебуває у незадовільному стані у зв'язку з недосконалістю страхової системи, низьким рівнем довіри до страхових компаній, нестабільним курсом валют, політичною ситуацією в країні та низьким рівнем добробуту населення. Але він з кожним роком розвивається та є досить перспективним напрямком страхового ринку й має великий потенціал для подальшого розширення, а також покращення соціальної стабільності. На нашу думку, вдосконалення страхового законодавства, гарантування страхових виплат, а також розвиток інвестицій, страхового посередництва та модернізація системи управління та контролю за страховою діяльністю й звернення до досвіду країн з розвиненим ринком особистого страхування дозволить страхуванню життя в Україні вийти на новий рівень розвитку та досягти значних успіхів.

Література

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 року № 85/96 зі змінами та доповненнями станом на 13.02.2020р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>

2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // URL: <https://www.nfp.gov.ua>

3. Фолькер Хенке. Особливості страхування життя в європейських країнах // Страхова справа. – 2005 - №2. — С. 25—28..

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.

Войченко Б. Р., студент 3 курс, 2 група
Пахоленко М. А., студент 3 курс, 2 група,
факультет фінансів та обліку

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Важливою складовою управління будь-якої діяльності держави є фінансовий контроль, оскільки він являє собою організаційну форму управління фінансами, що забезпечує умови злагодженої роботи фінансової системи України.

З одного боку фінансовий контроль є засобом поєднання функцій фінансового планування і прогнозування, фінансового обліку та статистики, з іншого – передумовою здійснення функцій фінансового аналізу та регулювання. Це визначає його інтегруючу роль, недооцінка якої значно погіршує ефективність управління фінансовими ресурсами [1].

Сучасні умови розвитку економіки та фінансово-економічна криза показали, що перед державою постає проблема необхідності ефективного управління фінансовою сферою діяльності країни. Головною передумовою для здійснення необхідних реформ в Україні є забезпечення суворої фінансової дисципліни, що передбачено нормами чинного законодавства. Дослідження та розв'язання проблем державного управління забезпечить умови для подальшого удосконалення системи державного фінансового контролю, що в майбутньому призведе до стійкого економічного зростання країни.

На сьогодні багато вчених займається вивченням проблематики удосконалення державного фінансового контролю, але багато питань все ж таки залишається невирішеними. Це стосується розлагодженості можливих напрямів удосконалення державного фінансового контролю та недостатньої обґрунтованості їх доцільності.

В Україні функціонує чимало органів, що здійснюють фінансовий контроль від імені держави – Державна казначейська служба України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України, Офіс фінансового контролю, Національний банк України тощо. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата.

Реалізація економічної стратегії держави потребує як удосконалення фінансового контролю в цілому, так і покращення контрольного потенціалу органів виконавчої влади, яким належить ключова роль у здійсненні державного фінансового контролю. Державний фінансовий контроль – це різновид фінансового контролю, що здійснюється відповідними органами. Він полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни й раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі, а також використання коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України [2].

Організація та функціонування чіткої системи фінансового контролю – один з основних напрямків державної фінансової політики. Відповідно до указу Президента України від 08.11.2019 р. Кабінету Міністрів України доручено до 30.06.2020 р. вжити заходів щодо забезпечення створення в установленому порядку нового органу державного фінансового контролю, який здійснюватиме аналіз інформації щодо використання державних ресурсів і контрольні заходи за високоризиковими операціями, шляхом реформування Державної аудиторської служби України [3]. Тому, Кабінетом Міністрів України, ліквідовано п'ять міжрегіональних територіальних органів Державної аудиторської служби України.

Відповідно до Положення про Офіс фінансового контролю від 19.02.2020 р. новостворений орган відповідатиме, зокрема, за перевірку: використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, у тому числі цільового, ефективного та результативного використання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів; дотримання законодавства: щодо державного і місцевих бюджетів, про закупівлі; цільового використання і своєчасного повернення кредитів (позик), отриманих під гарантії; реалізації інвестиційних проектів, інших проектів, що підтримуються міжнародними організаціями; законності та правомірності витрат бенефіціарів в межах виконання спільних операційних програм прикордонного та транскордонного співробітництва; стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

З огляду на викладені вище проблеми вважаємо за необхідне розглянути наступні напрями вдосконалення системи фінансового контролю, що виділила Чернець Ю.: уніфікація термінологічної бази у сфері державного фінансового контролю, законодавче закріплення системи процедур фінансового контролю з урахуванням міжнародних стандартів; закріплення системи органів державного фінансового контролю, в якій повинен виділятися вищий орган контролю з покладеними на нього організаційно-координуючою, методологічною та інформаційною функціями; удосконалення державного контролю на стадії планування державного та місцевих бюджетів; забезпечення проведення ефективних контрольних заходів на стадії фінансування бюджетних видатків; запровадження дієвої системи відповідальності керівників за вчинення правопорушень, розширення застосування методів стимулювання та покарання відповідно до європейської практики та сучасних інформаційних технологій; розробка і впровадження нової системи відбору та підготовки персоналу для органів фінансового контролю; встановлення основних форм взаємодії органів державного фінансового контролю із іншими органами державної влади [4].

Таким чином, реформування системи державного фінансового контролю в Україні є доволі складним процесом, який потребує серйозної підготовки нормативно-правових актів, врахування іноземного досвіду та особливостей фінансової системи України. Однак, поступова зміна та вирішення даних проблем, дозволить встановити ефективну систему державного контролю та підвищить роль держави у регулюванні соціально-економічного розвитку країни.

Література

1. Дмитренко Г.В. Модернізація державного фінансового контролю в Україні // Статистика України. - № 3. – 2009.- С. 118-123.
2. Суть, предмет і метод державного фінансового контролю URL: https://pidruchniki.com/14170120/finansii/sutnist_meta_zavdannya_derzh.
3. Положення про Офіс фінансового контролю URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-polozhennya-pro-ofis-finansovogo-kontrolyu>.
4. Чернець Ю. Проблеми, перспективи розвитку та напрями вдосконалення системи фінансового контролю в Україні URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/60714/5/Chernets.PDF>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Герус О. В., студентка, 1 курс, 12 група
Кузьменко Л. О., студентка 1 курс, 12 група
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно- економічний університет,
 м. Київ

ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗМІН НА ПУБЛІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Публічне право - це сукупність правових норм різних галузей права (конституційне, кримінальне, екологічне і т.д.), предметом регулювання яких є відносини у сфері реалізації публічних (державних, суспільних) інтересів за допомогою переважно імперативного методу регулювання. Тобто, галузь права, яка об'єднує юридичні норми, що регулюють відносини як між державними

органами в процесі їхньої виконавчої і розпорядчої діяльності, так і між ними та громадськими організаціями й громадянами.

Геополітика — це одна з галузей зовнішньої політики, яка обґрунтовує досягнення державами своїх цілей, забезпечення життєво важливих інтересів у зв'язку з ресурсами географічного середовища. Так, ми можемо сказати, що геополітика звертає увагу на такі питання, як: економічна, військово - політична могутність держави, зміна території, кількість населення, здійснення контролю над простором із метою реалізації своїх життєво важливих інтересів.

Перетворення в різних сферах суспільного життя, викликані ростом розвитку, демократизація суспільства, національне відродження України зумовили виникненню та розгляду нових підходів правових відносин та управління. Побудова незалежної демократичної держави в умовах глобалізаційних процесів потребує створення якісно нової системи правових норм та інтересів державних органів та громадян. Це, насамперед, означає зміну економічного, політичного, правового, соціального життя, з урахуванням як реалій сьогодення, так і досвіду управління розвинутих країн світу та вітчизняний історичний досвід.

Глобалізаційні процесі, які відбуваються в світі, потребують побудови публічних сфер, удосконалення публічного права і на кінець самої системи управління.

Відомо, що термін «геополітичні зміни» використовується ще з ХХ століття і відіграє важливу роль для нашого життя. Ще в післявоєнний час (друга половина 40-х - 80-ті роки ХХ ст.) геополітичні зміни внесли позитивний внесок для багатьох країн, і Україна не стала винятком.

По-перше, Україна - країна, яка вийшла з СРСР, почала будувати та доводити усім іншим країнам свою демократичність та незалежність.

По – друге, почала прогресувати в економіці, науці, створюючи свою досконалу систему управління та належні умови для суспільства.

Але так тривало недовго. Вже починаючи з 2000-х років країна почала переживати економічну кризу, і якщо вернутися до сьогоденних реалій, можна побачити, що під загрозою недоторканість суверенітету України та економічні відносини з Росією, а це вже питання про порушення ч. 3 ст. 2 КУ, що територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною.

Також з моменту існування незалежної України декілька разів змінювалась форма правління. Наша країна парламентсько-президентська республіка, що зазначено у конституційних положеннях:

1) главу уряду та членів уряду призначає парламент (ст. 114 Конституції України);

2) Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування (ч. 1 ст. 103 Конституції України);

3) уряд відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України (ч. 1 ст. 113 Конституції України);

4) Президент України наділений правом частково формувати уряд: а) за поданням глави держави Верховна Рада України призначає Прем'єр-міністр України; б) Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України;

5) Президент України наділений правом законодавчої ініціативи у Верховній Раді України (ст. 93 Конституції України);

6) Президент України має право достроково припинити повноваження Верховної Ради України (ч. 2 ст. 90 Конституції України).

Таким чином, вплив геополітичних змін на публічне право України у різні часи був неоднозначним. І це ми бачимо на вищезазначених прикладах.

Та не дивлячись на нинішню ситуацію в країні, можна зробити висновок, а саме те, що геополітичні зміни позитивно впливають на публічне право, оскільки, воно регламентує та зміцнює суспільні відносини в країні.

Література

1. Конституція України : офіц. текст. Київ: КМ, 2020, 5 лютого.
2. Горбань Ю.А. Історія сучасного світу: навчальний посібник, 2012
3. Лещенко В.В., Дьяков А.А. Вплив глобалізації на публічне управління: наслідки для України. Наукове фахове видання державне управління: теорія та практика, НАДУ , національна академія державного управління при президентіві України; 2015 – С. 21-30

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін факультету міжнародної торгівлі та права КНТЕУ Захарчук А.С.

Григорик В. А., студент IV курсу, 12 група,
факультету міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПОЗИТВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ

У процесі євроінтеграції Україна прагне досягти як економічних, так і соціальних стандартів країн Європейського Союзу. Одним з етапів євроінтеграції є адаптація європейських стандартів банківського сектору в Українські реалії.

Однак, такі кроки з боку Української влади передбачають не лише позитивні, але і негативні аспекти. Тому для початку необхідно проаналізувати основні принципи політики євроінтеграції України.

Сторонянська І. З. та Музика І. С. проаналізувавши Постанову Верховної Ради України від 13 березня 2014 р. виокремили основні принципи політики євроінтеграції банківського сектору України:

- забезпечення економічного суверенітету України в умовах посилення інтеграції з країнами ЄС;
- інтересів України та її банківського сектору з інтересами країн ЄС в процесі посилення інтеграційних процесів в економіці та банківському секторі;
- прозорість механізмів проникнення іноземного капіталу в банківський сектор України та його впливу на розвиток вітчизняної економіки та банківської системи;
- безперервність процесів інтеграції України з ЄС та забезпечення умов підвищення ефективності впливу банківської системи на темпи і масштаби вітчизняного товаровиробництва.

Та зазначили, що процес адаптації вітчизняної банківської системи до європейських стандартів вимагає певного перехідного періоду [1, с. 30].

Якщо Україна буде керуватися цими принципами та підпише угоду з Європейським Союзом то ми будемо спостерігати певні наслідки такої угоди. Розпочнемо з негативних.

У рамках розвитку європейського економічного співробітництва одним із перших най помітніших кроків до Європейського економічного та валютного союзу став план П'єра Вернера, затверджений главами держав та урядів членів Європейського співтовариства у березні 1971 року, що запровадження єдиної валюти виключало будь-яку примусовість [2, с. 47].

Цей аспект, на нашу думку, є негативним, оскільки він не передбачає право самостійно приймати рішення стосовно впливу на грошовий обіг.

На думку таких науковців як Бураковський І., Куценко К., Кобилянська А., Мовчан В., Роздорожний Є., Сисенко Н., Чухай Г. така угода з Європейським Союзом може призвести до наростання валютних дисбалансів у структурі активів та пасивів банків [3, с. 63].

Проте слід наголосити, що такі кроки назустріч Європейському Союзу мають і переваги.

Бураковський І., Куценко К., Кобилянська А., Мовчан В., Роздорожний Є., Сисенко Н., Чухай Г. вважають, що такими є:

- впровадження нових стандартів корпоративного управління та обслуговування клієнтів;
- впровадження новітніх банківських продуктів і технологій ведення банківської діяльності

Ми погоджуємось з думкою науковців та вважаємо, що необхідно підкреслити можливість відкриття депозитів у єробанку без спецдозволу, що зможе надати громадян України більш відкритий доступ до банківської системи Європи.

Угода з Європейським Союзом відкриває багато можливостей для України як в економічній, політичній так і соціальній сфері, однак може спричинити активування низки ризиків фінансово-економічного характеру, що складно передбачити.

Враховуючи історичний досвід країн Європейського Союзу та аналізуючи всі ризики та проблемні аспекти, на нашу думку ця угода повинна бути підписана, враховуючи інтереси громадян України та самої України, а сам процес євроінтеграції повинен відбуватися поступово та обережно.

Література

1. Сторонянська І. З., Музика І. С. Перспективи та ризики для банківської системи України в контексті інтеграційних процесів / І. З. Сторонянська, І. С. Музика // Стратегічні пріоритети. – 2015. – №4(28). – С. 30–37.

2. Михайличенко С. Євро — повноцінна валюта Європи, що об'єднується / Михайличенко С. // Вісник НБУ. — 2006. — №1. — С. 46—51.

3. Бураковський І., Куценко К., Кобилянська А., Мовчан В., Роздорожний Є., Сисенко Н., Чухай Г. Оцінка витрат та вигод від укладення угоди між Україною та ЄС. – К.: К. И. С., 2010. – 96 с.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.

Грицун І. С., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У зв'язку з трансформаційними змінами в економіці України, суб'єкти підприємницької діяльності все частіше стають об'єктами різного роду загроз. Перехід до ринкових відносин спричинило чимало криз економічного, політичного та суспільного характеру. Тому об'єктивно сформувалась необхідність впровадження заходів захисту бізнесу, спрямованих на створення протидії таким загрозам.

Вирішення таких проблем залежить від ефективності реалізації органами влади покладених на них завдань щодо здійснення адміністративно-правового впливу на сферу забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні.

Проблема забезпечення захисту прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності нині набула особливої значимості у зв'язку з тим, що у статті 42 Конституції України вперше закріплено право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. На конституційному рівні закріплено зобов'язання держави щодо захисту конкуренції в підприємницькій

діяльності і неприпустимість підприємницької діяльності, спрямованої на монополізацію і недобросовісну конкуренцію [1].

Проблеми безпеки підприємництва в контексті розгляду їх економічною та юридичною наукою стали предметом наукових досліджень вітчизняних вчених А. Берлача, В. Геєця, М. Єрмошенка, Я Жаліла, Ю. Крегула, В. Крутова, В. Курила, В. Ліпкана, О. Ляшенко, О. Макеєва, В. Нагребельного, А. Сухорукова, В. Шлемка та інших.

Поняття «забезпечення безпеки підприємницької діяльності» розглядається як комплекс організаційно-правових, інноваційних, фінансово-економічних заходів, спрямованих на виявлення, попередження та усунення загроз у процесі функціонування підприємства [2].

На сучасному етапі розвитку української державності законодавство, яке регулює підприємницьку діяльність, ще недостатньо забезпечує поєднання свободи підприємництва і конкуренції з належним захистом прав суб'єктів підприємницької діяльності, що, в свою чергу, зумовлює необхідність звернення останніх до господарського суду за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, тому питання захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарському суді на сучасному етапі є особливо актуальним і практично значимим [1].

Державі та органам державної влади потрібно перейти від декларативного, невиваженого забезпечення безпеки підприємницької діяльності до реального. Жорсткі реалії ринку, труднощі його становлення в Україні поставили на порядок денний проблему формування системи захисту підприємництва, здатної забезпечити його функціонування та виживання. Нині сформовано певну інфраструктуру підтримки підприємництва у вигляді системи інститутів. Як загальну тенденцію цей процес варто оцінити позитивно. Однак основні елементи структури підтримки підприємництва без надійної системи забезпечення безпеки підприємницької діяльності на сьогодні недостатньо ефективні [3, с. 26].

До органів державної влади у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності можна віднести Президента України як главу держави і гаранта національної безпеки, Верховну Раду як єдиний законодавчий орган, Кабінет Міністрів України, Раду

Національної безпеки і оборони України, Службу безпеки України, Генеральну прокуратуру тощо.

В той же час, відсутність досконалої правової бази для забезпечення безпеки підприємницької діяльності та неналежна підтримка дій підприємців щодо їх захисту з боку держави значним чином позначились на сучасному стані безпеки підприємництва.

Як зазначає О. Макеєва, насамперед можна говорити про незбалансованість видів безпеки бізнесу, неадекватну її реакцію на загрози підприємницькій діяльності, здебільшого пасивний характер безпеки. Важливою особливістю забезпечення безпеки вітчизняного підприємництва є те, що безпека не завжди концентрує свої зусилля навколо економічних інтересів суб'єктів господарювання, при організації заходів захисту та протидії загрозам фінансово-господарській, комерційній та виробничій діяльності не надаються необхідні пріоритети [2].

Крім того, складність проблеми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарських судах України пояснюється не лише недосконалою нормативною базою, але й браком надійних гарантій судової незалежності. Для здійснення правосуддя господарські суди повинні бути самостійними і незалежними у вирішенні всіх господарських суперечок. Незалежність суду є одним із гарантів захисту прав. І це надзвичайно важливо, бо вплив на діяльність суду з боку інших органів негативно відбивається на результатах їхньої роботи, заважає раціонально організувати розгляд і вирішення суперечок, не відповідає міжнародним стандартам, де головне - незалежність суду, а право особи на справедливий судовий розгляд є основоположним правом особи з точки зору європейських стандартів [1].

Отже, безпека підприємництва – це система організаційно-правових, фінансових та економічних заходів, спрямованих на виявлення, попередження та усунення загроз у процесі функціонування підприємства. Враховуючи сучасний стан економіки, заходи для забезпечення безпеки підприємницької діяльності повинні бути спрямовані на протидію недобросовісній та злочинній поведінці безпосередньо суб'єктів підприємництва, так і його клієнтів та контрагентів. Для удосконалення системи безпеки можна проводити на державному рівні правове виховання підприємців з метою юридичної просвіти, а також використання можливостей ресурсу та досвіду іноземних партнерів. Одним із головних завдань є створення

якісного нормативного забезпечення захисту у сфері підприємницької діяльності.

Література

1. Рум'янцева В. В. Проблеми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарських судах України [Електронний ресурс] / В. В. Рум'янцева – Режим доступу до ресурсу: https://minjust.gov.ua/m/str_1956.

2. Макеєва О. М. Безпека підприємництва: теоретико-правові засади [Електронний ресурс] / О. М. Макеєва – Режим доступу до ресурсу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31285/1/>

3. Безпека підприємницької діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія / Ю.І. Крегул, Р.О. Банк. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 240 с.

4. Крегул Ю. Недержавний сектор безпеки підприємницької діяльності в Україні Ю. Крегул, Р. Банк // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 3.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Гуріч К. Р., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДІЯ АКТИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДЛЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Із прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015 р.) в Україні розпочався процес створення укрупнених сільських, селищних і міських територіальних

громад. Станом на 1 жовтня 2016 року в державі створено 172 об'єднані територіальні громади, п'ять з яких за територією повністю поглинули район. Перспективні плани розроблені та затверджені по всім областям України, що зумовлює завдання подальшого об'єднання в межах визначених програм. В той же час, Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не зазнали змін щодо іншого утворення в системі адміністративно-територіального устрою. Конституційний Суд України також неодноразово підкреслював про можливість об'єднання тільки-но сільських громад, що мають суміжну територію. Практика, що мала місце в Україні до 2015 року свідчить про відсутність будь-яких подібних об'єднань, використання виключно земельного та містобудівного законодавства задля вирішення питання укрупнення адміністративно-територіальних одиниць. Публічна влада в Україні будується за територіальною ознакою, що є основою для побудови системи органів влади, розмежування між ними компетенції, визначення меж дії нормативно-правових актів та рішень органів місцевого самоврядування. Практика формування державних інституцій свідчить про можливість створення органів на міжрегіональному рівні (область, район), але в межах існуючого адміністративно-територіального поділу України. На сьогодні в державі відсутній законодавчий акт, який би врегульовував питання стосовно адміністративно-територіального і територіального поділу країни, залишаючи процес державотворення заручником сформованої радянської системи організації території. Основний Закон визначає елементи адміністративно-територіального устрою держави: населені пункти (село, селище, місто), район, область, Автономна республіка

Крим, країна в цілому, що окреслюється державним кордоном. Саме на цих рівнях діють органи державної влади та інші державні органи, органи місцевого самоврядування, владний вплив яких обмежуються, крім іншого, територією їхньої діяльності.

Нормативний вплив щодо правового регулювання суспільних відносин здійснюється у визначених межах населених пунктів, районів та областей, незалежно від належності суб'єктів впливу до відповідних територіальних громад. Інша ситуація має місце в об'єднаних територіальних громадах. Закон передбачає визначення меж територіальних громад за відповідними межами, що окреслені перспективними планами об'єднання громад у відповідній області. За фактом залишаються існувати відповідні населені пункти, які входять до юрисдикції об'єднаної громади. При цьому територія, що

розташована поза межами населеного пункту, включається до території об'єднаної територіальної громади. Таким чином, Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» запроваджується нова адміністративно-територіальна одиниця, на територію якої розповсюджується діяльність представницького органу територіальних громад, що об'єдналися й яка може збігатися з межами відповідного району, ставлячи питання про доцільність існування районної ради, як представницького органу територіальних громад району. Конституція та інші законодавчі акти за різними галузями не передбачають можливість здійснення повноважень місцевої ради в межах юрисдикції новоутворених громад, адже територіальна організація влади в Україні передбачає юрисдикцію місцевої ради на відповідній території населеного пункту, району та області.

Як результат, в правовій діяльності новостворених об'єднаних територіальних громад та їх представницьких органів виникають колізійні ситуації, що можуть заблокувати діяльність місцевого самоврядування на відповідній території. Це стосується поширення компетенції діяльності місцевої ради на територію, що знаходиться поза межами населеного пункту; поширення дії актів, програм діяльності на інші населені пункти, можливості вносити зміни і доповнення до рішень ради та її виконавчих органів, які припинили свою діяльність (ч. 8 ст. 8 зазначеного закону), вирішення питання щодо суперечностей між актами з певного питання між територіальними громадами, що об'єдналися, потреби ревізії всього масиву актів певних територіальних громад, судового захисту прав місцевого самоврядування тощо. Необхідність проведення реформ у сфері запровадження самодостатніх, спроможних територіальних громад, як і потреба практики в цьому дозволили розпочати процес зміни базових адміністративнотериторіальних одиниць здійснення муніципальної влади.

Проте зміна Конституції України, як і корегування всього вітчизняного законодавства, є актуальним завданням законодавця задля успішного завершення такого 5 реформування. Об'єднання не може мати на меті лише отримання іншого фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, а повинно передбачати комплексне вирішення питання представницької демократії, професійного та ефективного управління, усунення дублювання повноважень, встановлення меж відповідальності органів та посадових осіб у здійсненні муніципальної політики, чіткого і

зрозумілого перерозподілу повноважень між державними, регіональними та місцевими органами державної влади та місцевого самоврядування [1].

Література

1. Соляник К. Є. Територіальність дії актів органів місцевого самоврядування для об'єднаних територіальних громад / К. Є. Соляник // Юридична осінь 2016 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Дадіані Т. З., студентка, 3 курс, 11 група,
Цимбал І. М., студентка, 3 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МОБІНГ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ І СПОСОБИ ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ

На сьогоднішній день у сфері трудових правовідносин поширюється явище мобінгу, тобто психологічного пресингу працівників. Нині в багатьох країнах світу гостро стоїть проблема викорінення мобінгу, адже цькування шкодить не лише персоналу, а й організації, тому що гальмує робочий процес.

З історичного аспекту поняття «мобінг» вперше було запропоновано у 80-х роках ХХ століття Лейманом у своїй монографії «Мобінг, переслідування на роботі». На думку вченого, це психологічний тиск на робочому місці, що виявляється у чварах, цькуванні, підсиджуванні, плітках, інтригах, хамстві, емоційному насильстві, сексуальному домаганні тощо [4].

У трудовому законодавстві деяких європейських держав сутність поняття «мобінг» розділилось, тобто з одного боку, знайшло своє закріплення як психологічне насилля над працівниками, а з іншого як прояв дискримінації прав людини. Отже, слід зазначити, що мобінг – є однією з форм дискримінації прав людини у трудових правовідносинах, яка виявляється через психологічне, економічне та

фізичне насильство з метою пригноблення людської гідності працівників з боку керівництва. Мобінг провокує звільнення з роботи, судові процеси, багато суїцидальних випадків і матеріальні втрати. До прикладу, за аналізами експертів, звільнення працівників, з причин пресингу на робочому місці, обходяться економіці Німеччини майже в 50 млн. євро на рік [4].

Характерними рисами мобінгу вважають: а) систематичність (повторюваність) діяння; б) наявність таких сторін – кривдник, постраждалий, свідки (не завжди); в) діяння (дія чи бездіяльність) кривдника, що спричиняють фізичну шкоду, психологічний тиск, знецінення працівника тощо. Причини появи психологічного досить різноманітні: соціальні, виробничі чи особистісні. Головними з них є такі: прагнення мститись; зловживання владою; особисте несприйняття людини; заздрість; примушування особи до звільнення з роботи і т.д.

Найпоширенішими проявами цього негативного явища є босинг та булінг. Босинг виявляється у разі, якщо керівник шляхом зловживання посадою тисне на персонал або окремого працівника. Булінг же полягає у безжалісному приниженні честі та гідності, невмотивованому вказуванні на некомпетентність. Мобінг не розділяє держані установи і приватні фірми, а є характерним для всіх, не зважаючи на стать, вік, досвід і рівень професіоналізму.

У книзі «Насильство на роботі», яка видана Міжнародною організацією праці в 1998 році, мобінг стоїть поряд з вбивствами, згвалтуваннями й пограбуваннями.

Це можна обґрунтувати так: через менш небезпечний на перший погляд у порівнянні з іншими видами фізичного насильства мобінг його жертви інколи скоюють самогубства. Тому варто чітко зрозуміти, що жарти над «білими воронами» колективу чи прямий тиск на колег не можуть бути нормою у цивілізованому соціумі, а мають сигналізувати суспільству й державі про те, що настав час протидіяти насильству на роботі.

Таким чином, постає питання захисту персоналу за допомогою правових засобів, тобто трудове право має забезпечувати кожному працівнику максимальний соціальний і психологічний комфорт на робочому місці. Згідно статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

Стаття 2 Кодексу законів про працю України закріплює право на здорові та безпечні умови праці як одне з основних трудових прав працівників [2].

Закон України «Про засади протидії та запобіганні дискримінації в Україні» наводить про існування «утисків» - небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери [3]. Але поняття «мобінг» та «утиск» не є тотожними.

Підсумовуючи все вищесказане, хочемо наголосити, що у вітчизняному законодавстві не закріплені пояснення терміну «мобінг» та ефективні методи боротьби з ним. Саме тому пропонуємо наступне:

- закріплення поняття «мобінг» на законодавчому рівні;
- додати нові норми до Кодексу законів про працю України, які б зазначили зобов'язання роботодавця й працівників із реалізації заходів попередження мобінгу;
- укладення антимобінгових угод;
- встановлення механізму притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності за цькування працівників, колег.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-08 *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Про засади протидії та запобіганні дискримінації в Україні; Закон України за станом на 30 травня 2014 р. /Верховна Рада України, Київ № 5207-VI
4. Кравченко О.Ю. Мобінг у трудовому праві. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3_2018-90-91.pdf
5. Гусак А.В., Омельянчик С.В. Мобінг у трудовому процесі: аналіз зарубіжного досвіду та шляхи вдосконалення законодавства про працю України. URL: http://www.rusnauka.com/20_TSN_2016/Pravo/4_214678.doc.htm

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О.В.

Дикуша К. В., студентка, 2 курс, 11 група,
Кравець А. А., студентка, 2 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності на сьогоднішній день є пріоритетним напрямком діяльності Української держави. Це продиктовано рядом об'єктивних факторів. По-перше, Конституція України гарантувала громадянам захист прав інтелектуальної власності, який має здійснюватися саме державою; по-друге, держава сама зацікавлена у належній правовій охороні інтелектуального капіталу, оскільки останній є найважливішою передумовою забезпечення подальшого сталого соціально-економічного і культурного розвитку країни; по-третє, необхідність виконання зазначеного завдання обумовлена також міжнародними зобов'язаннями держави у сфері інтелектуальної власності. [1] У зв'язку з цим Україна взяла курс на побудову дієвого механізму гарантування та охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Застосування лише адміністративних засобів охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності у правовій системі України, вивченням яких займалися вчені-юристи, такі як: Ю.П. Битяк, А.О. Селіванов, є недостатнім, тому й існують інші правові засоби захисту вказаних прав: цивільно-правові та кримінально-правові. Питання встановлення адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності містять досить широку проблематику. Тому й виникає необхідність аналізу сутності порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності, за які передбачається законодавством України адміністративна відповідальність.

Юридична наука виділяє дві основні форми захисту прав – це юрисдикційна, де захист здійснюється судами та іншими

уповноваженими на це державними органами, та неюрисдикційна, де особа, право якої порушено, здійснює захист самостійно в межах закону. Юрисдикційна форма захисту охоплює судовий та адміністративний порядки захисту прав. Захист прав інтелектуальної власності може здійснюватися в рамках цивільного, господарського, адміністративного та кримінального законодавства. [2; 3]

Судовий захист прав інтелектуальної власності здійснюється судами загальної юрисдикції, господарськими судами України, а в сфері публічно-правових відносин – адміністративними судами.

Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, застосовується, зокрема, при:

- порушенні прав інтелектуальної власності;
- здійсненні дій, що становлять акти недобросовісної конкуренції;
- незаконному розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;
- порушенні законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва. [4]

Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності включає всі властиві юридичній відповідальності основні ознаки: по-перше, є державно-правовим примусом; по-друге, нормативно-виражена і проявляється у застосуванні, реалізації санкцій правових норм; по-третє, має чітку підставу – правопорушення; по-четверте, накладається у строго встановленому процесуальному порядку; по-п'яте пов'язана з обтяжливими наслідками майнового, морального, особистісного та іншого характеру для правопорушника.

Отже, варто підкреслити, що адміністративно-правовій охороні та адміністративно-правовому захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, на відміну від цивільно-правової охорони та захисту, не властива саморегуляція, у зв'язку з чим вони перебувають під постійним імперативним впливом суб'єктів управління, тобто, інакше кажучи, є об'єктом публічного управління.

На нашу думку, об'єктом публічного управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності визнаються суспільні відносини, які виникають з приводу: створення правових норм, спрямованих на встановлення загального режиму охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності та визначення

адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних відносин; видачі охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності; попередження порушень (адміністративних, кримінальних) прав на об'єкти інтелектуальної власності; припинення порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності; притягнення до юридичної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2003. № 18. № 19-20. № 21-22. Ст.144.

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2003. №№ 40-44. Ст.356.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. №8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гуржій А.В.

Іваніщенко О. В., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Однією з особливостей української моделі організації державної виконавчої влади і самоврядування на місцевому рівні є одночасне функціонування двох співсуб'єктів влади, відповідальних за розвиток адміністративно-територіальних одиниць: місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Тому дуже часто результативність управління регіоном чи районом залежить від якості взаємодії цих органів публічної влади. Відповідно до Ст. 34 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [3] місцеві державні адміністрації здійснюють повноваження, делеговані їм відповідними обласними і районними радами, їм підзвітні та підконтрольні. Голови місцевих державних адміністрацій мають право дорадчого голосу на засіданнях відповідних рад, виносити на розгляд питання, пов'язані з виконанням делегованих повноважень, інші пропозиції. Вони звітують перед відповідними радами про виконання бюджету, програм соціально-економічного і культурного розвитку територій і делегованих повноважень. Обласна та районна ради можуть висловити недовіру голові відповідної місцевої адміністрації, на підставі чого з урахуванням пропозицій органів виконавчої влади вищого рівня Президент України приймає рішення і надає його відповідній раді. У процесі управлінської діяльності на відповідній території, місцеві державні адміністрації вступають у відносини із сільськими, селищними і міськими радами, їх виконавчими органами та сільськими, селищними і міськими головами [3]. Вони можуть сприяти радам у здійсненні власних повноважень місцевого самоврядування шляхом надання методичної та організаційної допомоги щодо вирішення питань економічного, соціального та культурного розвитку відповідних територій, зміцнення матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування; здійснюють контроль за виконанням наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади, розглядають та враховують у своїй діяльності пропозиції депутатів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Розглядаючи питання, які зачіпають інтереси місцевого самоврядування, місцеві адміністрації повідомляють відповідні органи місцевого самоврядування про це і надають право участі цих органів і їх посадових осіб у проведенні відповідних засідань. Голови місцевих адміністрацій, їх заступники, керівники підрозділів або представники мають право бути присутніми на засіданнях органів місцевого самоврядування, бути заслуханими з питань, що їх стосуються. Місцеві державні адміністрації не мають

права втручатися у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень.

У той же час органи місцевого самоврядування, хоча і не входять до системи органів виконавчої влади, але також беруть участь у формуванні та впливі в житті політики держави у різних сферах і галузях діяльності. Відповідно до Ст. 16 закону «Про місцеве самоврядування в Україні» їм можуть надаватися окремі повноваження органів виконавчої влади, у реалізації яких вони підзвітні й підконтрольні державним установам [2], а також права щодо використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, наданих для реалізації делегованих повноважень. Для здійснення спільних програм місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи та організації. Однак, дослідження свідчать, що повноваження місцевих державних адміністрацій та інших органів державної влади, що функціонують на місцевому рівні, передбачають здійснення не тільки контролюючих функцій щодо місцевого самоврядування та його органів, а й взяття на себе основного обсягу повноважень зі здійснення управління відповідними територіями, зокрема районами і областями. Згідно з Конституцією районні та обласні ради визначаються як органи місцевого самоврядування, які представляють спільні інтереси територіальних громад, проте без власних виконавчих органів, функції яких відповідні ради вимушені делегувати місцевим державним адміністраціям. Це, призводить до виникнення однієї з найскладніших проблем – проблеми розмежування функцій і повноважень між місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [1].

Для її подолання в Україні розпочато реформи державного управління і місцевого самоврядування, в основу яких покладено процеси децентралізації влади та більш раціональної територіальної організації влади на місцевому рівні, максимальне наближення прийняття рішень і надання послуг до споживачів. Їх реалізація сприятиме застосуванню більш ефективних методів розвитку потенціалу територіальної громади та формуванню більш гнучкої системи управління. Втім вкрай важливо, щоб зміни відбувалися одночасно і в системі місцевого самоврядування, і системі державної виконавчої влади на місцевому рівні теж.

Однак процес децентралізації державної влади та управління не варто розглядати винятково у контексті передачі частини повноважень

місцевомусамоврядуванню. В сучасному світі суспільні процеси настільки ускладнилися, а їх хід настільки прискорився, що на порядку денному постає питання і продецентралізацію місцевого самоврядування. Причому така децентралізація часто видається необхідною не лише на рівні місцевого самоврядування обласного рівня, а й на рівні районів та окремих громад, як міських, так і сільських, і полягає у створенні та сприянні діяльності структур громадянського суспільства та (або) бізнесових структур, яким органи місцевого самоврядування можуть делегувати частину повноважень.

У цьому сенсі перед місцевими органами влади стоїть нагальне завдання: запровадити дієві правові механізми участі громади у процесі вирішення питань місцевого значення, оскільки існуючі нормативно-правові акти часто фактично унеможливають реалізацію рішень про результати участі членів громади у громадських слуханнях, місцевих ініціативах, загальних зборах громад тощо. Адже ці рішення мають рекомендаційний характер і практично не беруться до уваги при прийнятті управлінських рішень органами влади. Як наслідок, більшість громадян практично позбавлена можливості впливати на рішення місцевих рад правовим шляхом. Тому реальна децентралізація можлива лише у тому випадку, коли для неї створені відповідні правові, організаційні та фінансові умови, є достатня кількість підготовлених кадрів, спроможних приймати обґрунтовані, виважені, ефективні рішення, які забезпечуватимуть розвиток територіальних громад і держави в цілому.

Література

1. Живодьор К. Взаємодія місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / К. Живодьор // Науковий блог Національного університету «Острозька академія». – Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/2012/vzaemodiya-mistsevyh-derzhavnyhadministratsij-ta-orhaniv-mistsevohosamovryaduvannya-v-ukrajini-problemy-ta>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

3. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999р. № 586-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 190.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Зубко В. В., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Економічна політика української держави здійснюється за допомогою величезного арсеналу механізмів, методів, способів, інструментів тощо. Одним з визначальних важелів управління фінансовою системою є фінансовий контроль.

Фінансовий контроль – це важлива функція держави, що забезпечує нормальне функціонування фінансової системи. З одного боку він є засобом поєднання функцій фінансового планування і прогнозування, фінансового обліку та статистики, з іншого – передумовою здійснення функцій фінансового аналізу та регулювання. Це визначає інтегруючу роль фінансового контролю, недооцінка якої значно погіршує ефективність управління фінансовими ресурсами [1].

На сьогодні в Україні функціонує значна кількість органів, які тією чи іншою мірою здійснюють державний фінансовий контроль. До основних можна віднести : Рахункову палату, Державну податкову службу України, Офіс фінансового контролю тощо.

У цілому функції органів державного фінансового контролю полягають у забезпеченні раціонального застосування державою методів регулювання економічних процесів, які в умовах існування різних форм і видів власності, вільного підприємництва, економічної самостійності виробників, ринку, ринкових відносин у системі всієї економіки є, порівняно з адміністративними і правовими, найбільш виправданими, динамічними й ефективними [2].

Підтримуємо думку Кузьменко О. у тому, що залишається недосконалою якість нормативно-правових актів з бюджетного контролю. Нечіткість формулювання норм призводить до неправильного їх тлумачення при здійсненні контрольних заходів,

реалізації прав та обов'язків суб'єктів контролю. Незважаючи на те, що Конституцією України та чинними нормативно-правовими актами частково регламентовано повноваження та функції органів у сфері державного фінансового контролю, загального рамкового нормативно-правового акта, який би визначав завдання того чи іншого виду контролю й моделював систему контролюючих інституцій відповідно до поставлених завдань, наразі немає [3]. Наслідком цього є дублювання та паралелізм у роботі контролюючих органів різних рівнів.

Наступна проблема полягає в тому, що на сьогодні відсутня система здійснення контролю за використанням державних коштів. У Бюджетному кодексі України встановлено, що фінансовий контроль, аудит та оцінювання ефективності використання бюджетних коштів мають здійснюватись на всіх стадіях бюджетного процесу. До того ж, переконана Кузьменко О., у системі управління нашої держави практично повністю відсутній належний державний фінансовий контроль за використанням державної та комунальної власності; фінансовими ресурсами місцевих органів влади і самоврядування; дохідною частиною бюджету країни [3].

Понятійна база державного внутрішнього фінансового контролю має ґрунтуватися на вимогах ЄС до управління державними фінансами, а також базових документах Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів. Застосування такої понятійної бази відповідатиме процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Слід зауважити на необхідності зміни ідеології та мети контролю. Активна роль контролю в управлінні економікою проявляється в тому, що він не має обмежуватися тільки констатацією допущених відхилень, акцент слід перенести на попередження нецільового, незаконного та неефективного витрачання державних коштів.

Варто зазначити, що поширюється застосування інших нових методів контролю. Одним із них є використання методу „сансет”, коли вводиться обмеження на термін функціонування державних відомств, після яких припиняється фінансування їхньої діяльності до ухвалення конкретного рішення про їхню подальшу доцільність. Метод „сансет” широко застосовується в деяких американських штатах, що дозволило скасувати деякі непотрібні відомства, інші – об'єднати або перерозподілити їх функції [4, с. 98].

Порівняно новим способом контролю в західних країнах є застосування методу „програмної оцінки”. Його зміст полягає в тому,

що існуючий механізм управління доповнюється механізмом, що дозволяє здійснювати контроль за ходом реалізації тієї чи іншої програми. Такий контроль дозволяє виявляти збої та слабкі ланки в здійсненні програми і вжити упереджуючих заходів, підвищуючи таким чином гарантії досягнення кінцевого ефективного результату. Орієнтація на кінцеві результати спричинила відмову використовувати цілу низку проміжних, і, насамперед, кількісних характеристик, що не відбивають ефективність [4, с. 21].

Отже, вдосконалення фінансового контролю це складний процес, на його шляху стоїть низка перешкод – починаючи від необхідності прийняття відповідних нормативно-правових актів, які б здійснювали регулювання процесу реформування і завершуючи потребою перепідготовки кадрів органів контролю та керівників бюджетних установ. Вирішення даних завдань можливо лише за умови реорганізації системи державного контролю та наявності відповідного наукового, методичного, а головне, кадрового забезпечення органів державної влади.

Література

1. Дмитренко Г.В. Модернізація державного фінансового контролю в Україні // Статистика України. - № 3. – 2009.- С. 118-123.
2. Басанцов І. Інститут державного фінансового контролю: вдосконалення на часі / І. Басанцов // Фінансовий контроль. - 2011. - № 1. - С. 44-48.
3. Кузьменко О. Інтеграція Рахункової палати України до міжнародних інститутів вищого незалежного фінансового контролю / О. Кузьменко // Фінансове право. - 2013. - № 4. - С 83-92.
4. Мазуренко Л.А. Автономність регіональної влади: досвід демократичних країн світу // Зб. Наук. праць Української Академії державного управління при Президентові України. У 6-ти частинах. За заг. ред. Г.І. Мостового. – Х.: УАДУ ХФ, 2001. – Ч.3: Державне управління та місцеве самоврядування. – С. 20-22.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О. В.

Капішон І. Ю., студентка, 1 курс, 18 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Суд - орган, що здійснює правосуддя у формі розгляду і вирішення цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних і інших категорій справ у встановленому законом конкретної держави процесуальному порядку.

Надзвичайні суди, строго кажучи, не є судами у вищезгаданому сенсі, створюються у разі екстраординарних ситуацій - війни, революції, державного перевороту, надзвичайного стану тощо. Діяльність надзвичайних судів носить каральний характер і не регламентована процесуальним правом, справи розглядаються в закритих засіданнях, рішення не підлягають оскарженню. Створення надзвичайних судів прямо заборонене більшістю сучасних конституцій.

Третейські суди, що мають певною мірою схожі функції і назву, по суті є арбітражем.[1]

Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їх представників, є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

До складу учасників судового процесу входять: сторони, треті особи, прокурор, Інші особи" які беруть участь у процесі у випадках, передбачених цим Кодексом.

Учасники судового процесу умовно поділяються на дві категорії:

1) сторони, треті особи, прокурор (особи які приймають безпосередню участь у справі);

2) інші особи, які беруть участь у процесі (особи які сприяють здійсненню правосуддя).

Необхідність такого поділу обумовлена різним об'ємом прав та обов'язків учасників кожної категорії. Так, перша категорія учасників характеризується так званою активною формою участі у справі, оскільки наділена повноваженнями щодо впливу на хід процесу. Дії даної категорії учасників спрямовані на виникнення, зміну та припинення процесуальних відносин.

Стаття 19. Суддя

Суддею є посадова особа господарського суду. Процесуальний статус судді визначається Законом України "Про судоустрій і статус суддів" та цим Кодексом.

Відповідно до Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.[2]

Суддя не зобов'язаний давати будь-які пояснення щодо розглянутих справ або справ, які знаходяться в його провадженні, а також надавати їх будь-кому для ознайомлення, крім випадків і порядку, передбачених законом. Порушенням принципів самостійності судів та незалежності суддів слід визнавати, зокрема, витребування від судді пояснень з питань, які підлягають чи були предметом обговорення у нарадчій кімнаті або спроби розкриття таємниці постановлення рішення в інший спосіб, витребування чи вилучення судових справ, розгляд яких не завершено, а також отримання матеріалів судових справ (копій документів, які містяться у справі, виписок з неї тощо) з порушенням встановленого законом порядку (неповноважним суб'єктом, без належного документального оформлення тощо).[2]

Суд є установою, в якій можуть працювати від декількох до більше ста суддів. (Поряд з ними в суді працює апарат суду, що складається з державних службовців, діяльність яких націлена на організаційне забезпечення роботи суду. Вони є працівниками суду і ніколи не охоплюються поняттям "склад суду" в будь-кому значенні) Більший, у порівнянні з місцевими судами, обсяг повноважень вищих судів потребує утворення певних структурних підрозділів, на які покладено виконання окремих повноважень, а також деякі інші фактори вплинули на те, що і в законодавстві, і, відповідно, в теорії судоустрою словосполучення "склад суду" набуло декілька значень.

У першому значенні "склад суду" означає посадовий склад суддів того чи іншого суду.

У другому значенні словосполучення "склад суду" характеризує наявність певної внутрішньої структурованості судової установи і тому застосовується для визначення конкретних структурних підрозділів.

Третє значення поняття "склад суду" означає кількісний та якісний склад суддів, уповноважених законом для розгляду і вирішення конкретної судової справи.

Вкладаючи саме такий зміст у це поняття, закон визначає, що суд першої інстанції розглядає справи одноособово (тобто одним суддею, який діє як суд), колегією суддів або суддею і народними засідателями, а у випадках, визначених процесуальним законом, - також і судом присяжних. У двох останніх випадках змінюється і

якісний склад суду, оскільки в нього вводиться народне представництво.

Цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються одноособово суддею, який є головою і діє від імені суду. У випадках, встановлених цим ЦП Кодексом (Цивільний Процесуальний Кодекс України), цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох народних засідателів, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді.

Цивільні справи у Верховному Суді України розглядаються колегіально. Під час перегляду рішення, ухвали суду чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами суд діє в такому самому складі, в якому вони були ухвалені (одноособово або колегіально).

Відвід (самовідвід) повинен бути вмотивованим і заявленим до початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами. Заявляти відвід (самовідвід) після цього дозволяється лише у випадках, коли про підставу відводу (самовідводу) стало відомо після початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами.

У разі задоволення заяви про відвід комусь із суддів або всьому складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів.

Якщо після задоволення відводів (самовідводів) або за наявності підстав, зазначених у статті 21 цього Кодексу, неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи, суд постановляє ухвалу про визначення підсудності справи в порядку, встановленому цим Кодексом.[3]

У загальнотеоретичному розумінні суб'єктом визнається (від латинського - той, хто знаходиться у основі) носій предметно-практичної діяльності і пізнання (індивід або соціальна група), джерело активності, яка спрямована на об'єкт.

Правосуб'єктністю, яка включає правоздатність та дієздатність, наділені, як суб'єкти матеріальних адміністративно-правових відносин, так і суб'єкти процесуальних адміністративно-правових відносин.

Адміністративно-процесуальна правоздатність - це здатність мати юридичні права та обов'язки в адміністративному процесі. Вона визнається за всіма громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, а також за органами державної влади, іншими

державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями, які є юридичними особами.

Адміністративна процесуальна правоздатність виникає у громадян з моменту їх народження і припиняється смертю. У юридичних осіб вона виникає з моменту їх створення та припиняється їх ліквідацією.

Для того, щоб особисто брати участь в розгляді адміністративної справи, недостатньо мати тільки адміністративну процесуальну правоздатність. Необхідним для учасника справи є також володіння адміністративною процесуальною дієздатністю.[4]

Адміністративно-процесуальна дієздатність - це здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові.

Адміністративною процесуальною дієздатністю наділяються також органи публічної влади, їх посадові та службові особи, підприємства, установи, організації (юридичні особи).

Учасники справи - це суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, які наділені юридичною заінтересованістю, що визначає їх правовий статус при розгляді й вирішенні цивільної справи.

У справах позовного провадження учасниками справи є сторони, треті особи.

При розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник та боржник.

У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

У справах про оскарження рішення третейського суду, оспорювання рішення міжнародного комерційного арбітражу та про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу учасниками справи є учасники (сторони) третейського розгляду, особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та обов'язки, а також сторони арбітражного розгляду.[5]

Насамперед, представником може бути адвокат. Адвокатом може бути особа, яка має вищу юридичну освіту, підтверджену дипломом України або відповідно до міжнародних договорів України дипломом іншої країни, стаж роботи у галузі права не менш як два роки, склала кваліфікаційні іспити, одержала в Україні свідоцтво про право на

зайняття адвокатською діяльністю та прийняла Присягу адвоката України.

Представником може бути і будь-яка інша особа, яка досягла 18 років, має повну процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження.

Одна й та сама особа не може бути одночасно представником іншої сторони, третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору або беруть участь у справі на другій стороні. Можна зробити висновок, що зазначена заборона стосується і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, але беруть участь у справі на другій стороні.

Інші учасники судового процесу – це особи, які надають суду та учасникам справи, організаційну, інформаційну та інші допомогу, чим сприяють належному судовому розгляду та вирішенню справи. Інші учасники судового процесу не мають ніякої юридичної заінтересованості в тому або іншому результаті розгляду цивільної справи.

Мета участі цих осіб у судовому розгляді цивільної справи — сприяння організації і проведенню судового процесу, всебічному і повному з'ясуванню обставин справи, а також сприяння особам, які беруть участь у справі, в здійсненні ними своїх прав і обов'язків в процесі.

Ефективності судової системи не сприяє і те, що близько 70 % рішень судів в Україні не виконуються.

Загалом, суди за рівнем довіри посідають восьме місце в списку з 20 суспільних інститутів і третє серед державних установ. Нижче судів розташувалися ЗМІ, парламент, прокуратура, міліція, банки та інші інститути [5].

Література

1. Обласний суд // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана.
2. Стаття 18. Склад учасників судового процесу (Із змінами і доповненнями" внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 03.02.2011 р. N 2980-УІ)

Стаття 19. Суддя (Із змінами, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 31.05.2011 р. N 3445-VI) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179812/ed20161005/paran192/sp:wide:max20>)

3. Начальник управління Т.М.Давиденко(Дарницька районна В місті Києві Державна адміністрація) (<https://darn.kyivcity.gov.ua/news/12965.html>)

4. (Стаття 48 КАСУ. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>)

5. Цивільний Процесуальний Кодекс України (Стаття 42. Склад учасників справи) (Стаття 40. Особи, які можуть бути представниками) Господарський Процесуальний Кодекс України (Стаття 62. Склад інших учасників судового процесу) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>)

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю. Ю

Коваль А. П., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Відповідно до ст.68 Конституції України кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності[1].

Питання відповідальності за порушення фінансового законодавства є одним із найбільш дискусійних у вітчизняній правовій науці. Особливо гостро стоять питання відмежування фінансово-правової відповідальності від інших видів юридичної відповідальності, зокрема адміністративної, оскільки в чинному законодавстві містяться суперечливі і дублюючі одна одну норми, які породжують труднощі у правозастосовній практиці.

Серед провідних вітчизняних науковців-юристів, що досліджували окремі фінансово-правові інститути, слід назвати Л.К. Воронову, І.Б. Заверуху, А.Й. Іванського, Є.В. Карманова, С.Т. Кадькаленка, М.П. Кучерявенка, Т.А. Латковську, А.А. Нечай, П.С. Пацурківського, Н.Ю. Пришву та багатьох інших учених.

Вчинення правопорушень тягне за собою юридичну відповідальність у вигляді вжиття заходів державного примусу каральної спрямованості, зазнавання правопорушником втрат особистого, організаційного чи матеріального характеру. В юридичній науці є двохаспектне розуміння юридичної відповідальності: позитивна (перспективна або заохочувальна) та негативна (ретроспективна або охоронна) відповідальність. Юридична (ретроспективна) відповідальність - різновид соціальної відповідальності, який закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника пізнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належать [2, с.97].

Юридична відповідальність за правопорушення у сфері фінансів зосереджена в таких підгалузях фінансового права як податкове, бюджетне, митне, банківське право тощо. Не зважаючи на однорідність відносин, що входять до галузі фінансового права, у жодному законодавчому акті фінансового права не встановлено загальних принципів юридичної відповідальності за правопорушення у фінансовій сфері; відмінними є і процесуальні норми, що застосовуються для притягнення суб'єктів до такої відповідальності.

Нагальним питанням у сфері юридичної відповідальності за правопорушення у сфері фінансів є удосконалення податкового законодавства. Так, прийнятий у 2010 році кодифікований законодавчий акт у сфері оподаткування досі залишається важливою позитивною віхою вдосконалення регулювання податкових правовідносин. Разом з тим, у наукових колах висловлюється досить значна кількість справедливих критичних зауважень до змісту глави 11 Податкового кодексу України (далі – ПК України), що має назву «Відповідальність». При цьому, норми, що регулюють загальні положення відповідальності у сфері податкових правовідносин з часу прийняття зазначеного нормативного акта, не зазнали жодних змін, що не завжди може свідчити про їх досконалий зміст.

Розглянемо статтю 109ПК України, що має назву «Загальні положення». Зазначена стаття, маючи концептуальну назву, обмежується визначенням податкового правопорушення та

положенням про те, що вчинення такого правопорушення відповідним суб'єктом, тягне за собою відповідальність, передбачену ПК України та іншими законами України [3].

Разом з тим, одразу слід відзначити недотримання в повній мірі законодавцем вимог формальної логіки щодо змісту термінів, що вживаються. Зокрема, до податкових правопорушень слід відносити лише ті, що стосуються відповідальності за порушення податкових норм. Однак, законодавець включив до складу податкових правопорушень також порушення і іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, зокрема, законодавства, щодо збору єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Проте, зазначене законодавство не входить до податкового та, на думку окремих науковці, є самостійною галуззю права, що тяжіє не до фінансового права, а до трудового права [4, с.102-105].

Також слід зауважити, що, виходячи зі змісту статті 111 ПК України та системного тлумачення глави 12 цього законодавчого акта, поняття податкового правопорушення, що міститься у ПК України, є загальним до адміністративних правопорушень, що містяться у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), та передбачають адміністративну відповідальність за порушення податкових норм, а також щодо кримінальних правопорушень (злочинів), що містяться у Кримінальному кодексі України (далі – КК України), та передбачають кримінальну відповідальність за порушення податкових норм.

Разом з тим, законодавче визначення податкового правопорушення містить лише три обов'язкові ознаки правопорушення: протиправність, караність та суспільна шкідливість (якщо такою визнавати невиконання або неналежного виконання вимог, установлених ПК України та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи). При цьому, законодавець не закріплює винність як обов'язкову ознаку податкового правопорушення, що суперечить визначенню адміністративного правопорушення (проступку), закріпленого у ст.9 КУпАП, та визначенню злочину, що міститься у ст.11 КК України.

Зазначені обставини дозволяють судам визнавати наявність складу податкового правопорушення за відсутності вини суб'єкта податкового правопорушення. Разом з тим, особа, що притягається до відповідальності за податкове правопорушення, яке передбачене ПК України, позбавлена можливості обґрунтувати свою позицію

захисту під час правозастосовного процесу відсутністю вини у вчиненому, адже ПК України не містить такого інституту.

Враховуючи викладене, слід привести визначення податкового правопорушення у відповідність до визначень адміністративного правопорушення (проступку) та злочину шляхом внесення такої обов'язкової ознаки як винність.

Література

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, №30, ст.141.URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Рабінович П.М.Основи загальної теорії права та держави.Х. : *Консум*, 2002. 160 с.

3. Податковий кодекс : Закон України від 02.12.2010р. № 4495-VI// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, №13-17, ст.112.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Яковлева Г. Право соціального забезпечення як самостійна галузь права в національній правовій системі України. *Підприємництво, господарство та право*. №3. 2017р., С.18-24. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/23.pdf>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Корчевна О. В., студентка, 2 курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІНІСТЕРСТВА
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ**

На сьогодні можливість органів виконавчої влади здійснювати свою діяльність безпосередньо залежить від їхнього організаційно-правового статусу, місця в системі державного управління. Різноманіття завдань і функцій Міністерства юстиції України (надалі Мін'юсту України) зумовлює виконання ним широкого спектра повноважень у сфері державної правової політики й, насамперед, здійснення нормотворчості та державної реєстрації нормативно-правових актів. У такому контексті особливої актуальності набуває питання ситуативності та непослідовності Мін'юсту України, інституалізації та нормативної невизначеності його функцій, а також їх деякої фрагментарності і невпорядкованості, що не завжди підкріплюються організаційно-правовим механізмом їх реалізації та іншими гарантіями функціонування Мін'юсту України. Тому є актуальним питання адміністративно-правового статусу та діяльності Міністерства юстиції України, формування та реалізації його нормотворчих повноважень та проведення державної реєстрації нормативно-правових актів.

Зазначимо, що питання адміністративно-правового статусу Мін'юсту України раніше вже були розглянуті у роботах таких науковців як: В.Б. Авер'янов, Р.В. Будецький, Н.А. Железняк, Т.О. Коломоець, І.І. Микульц, С.Г. Стеценко та інші. Проте їх праці розкривають тільки деякі напрями діяльності Мін'юсту України, при цьому не характеризуючи комплексно зміст, особливості й тенденції загалом усіх його завдань і функцій.

Метою представленого дослідження є аналіз адміністративно-правового статусу і практичної діяльності Мін'юсту України, визначення його основних рис, сутності та особливостей, а також обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення правового статусу органів юстиції України.

Правові засади функціонування системи органів юстиції України представлені значною кількістю різноманітних міжнародно-правових, конституційних, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які безпосередньо встановлюють статус, правила й умови організації та діяльності системи органів юстиції в цілому та її окремих складових. Одним із ключових джерел правового регулювання функціонування органів юстиції України виступає також Конституція України від 28 червня 1996 р. [1]. Норми Конституції України, виступаючи підґрунтям адміністративного законодавства у сфері функціонування органів юстиції України,

мають підвищену юридичну силу, стабільність і вивіреність. Навіть побічне згадування в ч. 3 ст. 131 Конституції України [1] міністра юстиції України унеможливує скасування цієї посади чи ліквідацію Мін'юсту України, проте водночас Основний Закон України допускає будь-яку його реорганізацію Кабінетом Міністрів України. Саме тому на конституційному рівні пріоритетно мають закріплюватись основи правового статусу та вихідні засади організації й діяльності системи органів юстиції України. Хоча із цього приводу маємо констатувати істотну прогалину та недолік адміністративно-правового забезпечення функціонування органів юстиції України, оскільки їх діяльність нині здійснюється в порядку, встановленому не законом, а відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731 [2].

Щоб розв'язати проблему адміністративно-правового статусу Мін'юсту України в сучасних умовах розвитку, ми дійшли до висновку, що насамперед серйозного удосконалення потребує законодавча регламентація його місця і ролі серед інших центральних органів виконавчої влади та нормативно-правове забезпечення його діяльності. Зазначимо, що на відміну від організації діяльності системи органів юстиції України статус її складової – державної виконавчої служби – регламентується окремим Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 2 червня 2016 р. [3]. З одного боку, подібна практика законодавчого регулювання має на меті встановлення необхідних гарантій статусу й організації діяльності органів державної виконавчої служби та їх працівників. З іншого боку, не можна погодитись із доцільністю сучасного законодавчого визначення статусу державної виконавчої служби, що прямо не прив'язується до загального підзаконного регулювання статусу Мін'юсту України та його територіальних органів (до структури яких належать органи державної виконавчої служби). Тому найбільш оптимальним вважаємо перехід до законодавчого регулювання статусу державної виконавчої служби, державної реєстраційної служби та інших складових системи органів юстиції України саме в межах єдиного комплексного закону України.

Отже, можна зробити висновки, що адміністративно-правове забезпечення діяльності системи органів юстиції України характеризується насамперед відсутністю необхідного комплексного законодавчого регулювання її статусу та превалюванням підзаконних (відомчих) правових актів, які виявляють безсистемність, недостатню

узгодженість і вивіреність, а також відсутність чіткого визначення засад системності та взаємодії органів юстиції України й порядку реалізації всіх його повноважень. Від того, наскільки ефективно будуть реалізовані ці повноваження та вирішені проблеми і завдання, залежить формування правової держави й правосвідомості громадян. Можна стверджувати, що аналіз змін повноважень і функцій Мін'юсту в період становлення правової держави сприятиме й розв'язанню питань щодо технологій його реформування.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>

3. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сенченко Л.В.

Кульченко К. Е., студентка, 1 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ.

ПОСИЛЕННЯ ЗАХИСТУ СУВЕРЕНІТЕТУ В УКРАЇНІ

Проблема суверенітету неодноразово поставала перед Україною в різні історичні часи і стосувалася як державного суверенітету, так і національного. У 2014 році питання суверенітету загострилося і вимагало швидкого реагування. Агресія з боку Росії, яка порушила кордон України, питання Західних областей України, на які впливає менталітет і політика Угорщини, Румунії, Польщі, Молдови залишаються актуальними і нині.

Для збереження суверенітету і державності Україна має вирішити низку питань, серед яких: порушення східного кордону України Росією; певні сепаратистські настрої Східних областей України; масова трудова міграція громадян з України; врегулювання економічних і культурних відносин з Російською Федерацією; забезпечення чіткого та в повному обсязі функціонування Української влади й Українського законодавства на Півдні України, а особливої уваги нині потребують частини Луганської та Донецької областей, що мають спеціальний статус, а також питання фактичного повернення АР Крим до складу України.

В інтерпретації Українських політологів державний суверенітет, як правило, є синонімом державної незалежності. Переважно сучасні Українські політологи визначають суверенітет держави як політичну та правову характеристику державної влади, яка полягає у винятковому праві держави самостійно вирішувати свої внутрішні та зовнішні проблеми, здійснювати внутрішньо- і зовнішньополітичну діяльність. [1, с. 7]. Проте держави і світ розвиваються, а саме тому доречно зауважити, що деформований глобалізацією суверенітет має ширші визначення, підходи і погляди вчених.

Зміни державного суверенітету найкраще помітні у міжнародних процесах. Прискорені темпи передачі інформації, інтеграція національних економік у глобальні фінансові ринки, прозорість кордонів, зростання обсягів міжнародної торгівлі – всі ці фактори поступово роблять держави дедалі взаємозалежнішими (а інколи залежними) від політико-економічних інститутів та сил за межами їхніх кордонів. Утрата державою суверенітету відбувається через його делегування, коли “втрачена” частина цього суверенітету передається недержавному актору для вирішення породжених глобалізацією загальнолюдських проблем світової спільноти. [1, с.9]. Становище держав залежить одне від одного. Тому неможливо стверджувати, що у сучасних умовах держава може самостійно вирішити усі свої завдання. Проте, навіть за таких обставин не доречно стверджувати, що одна держава може втручатися у справи іншої. Є суверенітет і є

взаємодія держав. І саме наявність суверенітету дає можливість взагалі казати про взаємодію держав як окремих формувань.

Як результат некомпетентного функціонування державних органів України та достатньо агресивної політики Росії на сході та півдні України з'явилися реальні загрози суверенітету, унітарності та незалежності. У лютому 2014 р. розпочалася російсько-українська війна. Російська Федерація, порушуючи норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди, анексувала Автономну Республіку Крим і Севастополь, окупувала окремі райони Донецької та Луганської областей [3].

Про те що Російською Федерацією був порушений суверенітет України, свідчить низка результатів, які суперечать поняттю суверенітет: неможливість проводити політичну діяльність у деяких регіонах України, не контрольованість військових баз і дій військових, освітнього процесу, діяльності установ та підприємств, введення замість Української мови (що закріплена як державна в законі «Про забезпечення функціонування Української мови як державної» і є обов'язковою у всіх сферах життя окрім приватного спілкування та релігійних обрядів на всій території України), російську мову тощо. Отже, можна стверджувати, що Росія порушила не тільки державний суверенітет України, а й суверенітет нації.

Для вирішення усіх вище описаних питань треба звернутися насамперед до факторів, які гарантують суверенітет в цілому. Треба зазначити, що серед науковців немає єдиної думки стосовно класифікації гарантій державного суверенітету. Проте на нашу думку, найбільш оптимальною і точною є пропозиція відносно наступної класифікації: юридичні, політичні, економічні, військові та дипломатичні [2, с. 103].

Загрози суверенітету є зовнішніми. І тільки тиск на зовнішню політику Росії може зупинити втручання Росії в справи України та інших держав. Зміцненню суверенітету України сприяють і санкції проти Російської Федерації. Економічні та політичні санкції є своєрідними стінами, які стримують не тільки діяльність ворогуючої сторони, а й приборкують будь-які спроби впливу на економічну чи політичну ситуацію в Україні. Тиск санкціями на Російську Федерацію не тільки послаблює становище Росії, але й посилює становище України. Відмова від закупівлі товарів в Росії посприяла закінченню залежності ринкових цін в Україні. Подібні санкції стали й певним поштовхом до розвитку тієї чи іншої галузі в Україні. Тобто санкції це не лише інгібітор діяльності Російської Федерації, а й

катализатор розвитку промисловості в Україні. Подібні процеси укріплюють становище держави не тільки економічно, але й створюють умови для визнання у світі України, як держави яка розвивається політично й економічно. Варто зауважити, що подібне відокремлення від Російської Федерації дало змогу Україні самостійно стабілізувати своє становище. Розвиток промисловості заохочує іноземних інвесторів, що сприяє віддаленню України від Росії. СРСР тісно пов'язало різні держави, які і надалі, навіть після розпаду СРСР, сприймаються як схожі. Проте пропонуючи світу щось унікальне, Україна закріплюється як окрема держава.

Варто зауважити, що незмога об'єктивного оцінювання ситуації на окупованих територіях України, тобто втрата їх зв'язку з Україною позначається на суспільних поглядах певної території України. У першу чергу, держав має сприяти розвитку чесних ЗМІ без пропаганди з боку інших держав. Саме перебуваючи під впливом пропаганди ЗМІ, люди на окупованих територіях не сприймають ситуацію об'єктивно. Те саме стосується й глобальної мережі інтернет. Віртуальні ресурси якими користуються мільйони Українців мають бути захищеними.

Серед правових заходів приборкання конфлікту варто зазначити особливу цінність таких законів України, як: «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» та «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Ці закони вказують на конкретний стан окупованих територій та їх відношення до території України, регулюють права і свободи громадян і надають юридичної захищеності всім громадянам України. Прикладом захисту інформаційного простору є Указ Президента України №133/2017 від 15 травня про введення у дію рішення РНБО про блокування соцмереж «Вконтакте» та «Однокласники» та інших російських ресурсів на території України.

Зазіхання на суверенітет України прослідковуються і у діях Румунії. У січні 2018 р. загострилося питання щодо надання громадянам України другого громадянства – румунського. Виступаючи однією з держав, які підтримали боротьбу України з агресією Російської Федерації, уряд Румунії не вбачає проблем у подвійному громадянстві. Для України така політика є не тільки по суті порушенням ст. 2 Закону України «Про громадянство України», але й призводить до деорганізації суспільства й посилює течії, які керують міграційними явищами.

Проблеми мають не тільки зовнішній характер, але і внутрішній, адже за нормальних умов проживання, не було б необхідності і найголовніше бажання українців у другому громадянстві. Відповідно вирішуватися проблеми мають також внутрішньо. Долаючи прояви корупції, привілейованості певної частини населення, регулюючи цінову політику на життєвонеобхідні умови та підтримуючи розвиток культури, мови, освіти усіх громадян України.

Характер вирішення проблем різниться. Це і радикальні дії (економічні санкції, законодавство про мову), і поступові дії (вирішення проблем у Нормандському форматі шляхом переговорів і пошуку компромісів тощо). Також пришвидшений економіко-політичний розвиток України і реальне панування Права в ній, підвищення статусу держави до рівня провідних держав Європи не тільки віддалятимуть колишні зв'язки між РФ та Україною, але й даватимуть нашій демократичній, соціальній, правовій і незалежній державі переваги в її подальшому просуванні на шляху до Європейської та Євроатлантичної інтеграції та сучасної західної цивілізації.

Збереження суверенітету вимагає не тільки міжнародних заходів і підтримки інших держав, але й подолання непорозуміння всередині самої держави, беручи до уваги політичні, економічні та соціальні фактори. Суспільство змінюється, і умови існування також. Кожна держава пройшла етап розвитку системи таким чином, щоб почати об'єктивно врегульовувати суспільні процеси. Методи можуть бути радикальними чи поступовими. На нашу думку, тут слід підходити комплексно й обрати середнє: одні проблеми вимагають конкретних дій: тут і зараз, за які мають відповідати конкретні посадові особи, інші ж - мають бути вирішені шляхом компромісу.

Література

1. Кремень Т.В. Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04; НАН України. К.: Ін-т економіки і міжнарод. відносин, 2004. 18 с.

2. Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Конституційне правостановище України. Х.: Торнадо, 2008. 280 с

3. Санкції – єдиний дієвий спосіб тиску на зовнішню політику Росії: дослідження UKRINFORM. 2019. 27 верес. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2788532-sankcii-edinij-dievij-sposib-tisku-na-zovnisnu-politiku-rosii.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шестопалова Л.М.

Куропятник А. І., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НЕФОРМАЛІЗОВАНІ ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Джерела права - це встановлені державою або визнані нею офіційно-документальні форми виявлення і закріплення норм права, що надає їм юридичного, загальнообов'язкового значення. Тобто джерела виступають офіційними способами зовнішнього вираження і закріплення норм права.

Джерело адміністративного права - це акт правотворчості органів державної влади, що складається з адміністративно-правових норм або навіть одного правила поведінки і регулює виконавчо-розпорядчу діяльність.[1]

Разом із джерелами адміністративного права, які мають форму документа, тобто є формалізованими, виокремлюють і неформалізовані джерела (квазіджерела), в яких також можуть міститися норми адміністративного права. До переліку неформалізованих джерел адміністративного права належить традиції та звичаї, правова доктрина, норми моралі.

Норми адміністративного права можуть міститися у неформалізованих джерелах. За сучасного стану нормативного регулювання діяльності публічної адміністрації для неформалізованих джерел адміністративного права залишається доволі небагато місця, проте це не виключає можливості їх існування.[2]

Нині про норми моралі, традиції та звичаї як джерела права згадується переважно в галузях приватного права.

Звичай - це правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, проте є усталеним у певній сфері цивільних відносин.

Звичаї не так тісно пов'язані з правом, як норми моралі. Проте, виступаючи особливим різновидом соціальних норм, звичаї мають

наступні зв'язки з правом: найдавніше право виникало багато в чому саме із звичаїв, які офіційно визнавалися державою, набуваючи тим самим юридичного характеру; право може підтримувати соціально цінні звичаї та традиції, створювати для них режим найбільшого сприяння, стимулювати їх здійснення; право може забороняти соціально шкідливі звичаї, дотримання яких суперечить способу життя, що склався в конкретному суспільстві, можуть обмежувати сферу їх дії.

Правовий звичай - акт-документ, що містить норму-звичай (стійке правило поведінки, що склалося в результаті його багаторазового повторення), котра санкціонована державою і забезпечується нею.

Держава визнає не всі звичаї, що сформувалися в суспільстві, а лише ті, котрі мають найбільше значення для суспільства, збігаються з його інтересами і відповідають історичному етапу його розвитку.

Правові звичаї в державно-організованому суспільстві виникають на основі норм-звичаїв лише після їх санкціонування державними органами - тільки у такому випадку норми-звичаї набувають правового характеру, стають правовими звичаями, мають посилення на них в нормативно-правовому акті, а їх додержання забезпечується примусовою силою держави.

Крім правових звичаїв, санкціонованих державними органами, діють звичаї, санкціоновані інститутами міжнародних організацій (міжнародні звичаї).

Правові звичаї діють у галузях права: конституційному, цивільному, морському, господарському, торговому, міжнародному та інші. У наші дні правовим звичаям (звичаєвому праву) серед джерел права в більшості країн світу відведена допоміжна роль.[3]

До переліку неформалізованих джерел адміністративного права належить і правова доктрина - система основоположних поглядів правознавців, що визначають стратегічні перспективи правового розвитку держави, науково обґрунтовують важливі проблеми права з метою більш ефективного їх вирішення, безпосередньо орієнтують на практичну дію та можуть поставати як регулятор суспільних відносин.

Юридична енциклопедія наводить таке визначення правової доктрини: «правова доктрина — це сукупність наук, знань про певне правове явище»

Використання цього терміна знайшло відображення також в українському нормативно-правовому полі. Частина 1 ст. 8 Закону

«Про міжнародне приватне право» вимагає при застосуванні права іноземної держави встановлювати зміст «згідно з офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі». Це єдине положення у законодавстві України, яке передбачає врахування при тлумаченні нормативно-правових актів доктрин.[4]

Мораль і право це необхідні, взаємопов'язані і взаємопроникні системи регуляції суспільного життя. Вони виникають у силу потреби забезпечити функціонування суспільства шляхом узгодження різних інтересів, підпорядкування людей певним правилам.

За допомогою моралі узгоджується поведінка особи з інтересами суспільства, долаються суперечності між ними, регулюється міжособистісне спілкування.

Дотримання норм права – моральний обов'язок громадянина, який визначається моральною і правовою культурою суспільства. Правда, жодне суспільство в історії розвитку людства не досягло гармонії права й моралі

Мораль і право виконують єдину соціальну функцію-регулювання поведень людей у суспільстві.

Вони представляють складні системи, що включають громадську свідомість - моральне і правове; суспільні відносини - моральні та правові; суспільно значиму діяльність; нормативні сфери - моральні та правові норми .[5]

Важливу роль моральні норми відіграють у процесі правозастосовної діяльності при вирішенні конкретних юридичних справ.

Моральний принцип вимагає, щоб люди вільно удосконалювались, для цього необхідне існування суспільства, але суспільство не може існувати, якщо кожному бажаному дозволяється безборонно вбивати й калічити своїх ближніх; відповідно, примусовий закон, який дійсно не допускає злу волю до таких крайніх виявів, що руйнують суспільство, є необхідною умовою морального вдосконалення і в цій якості вимагається самим моральним початком, хоча і не є його прямим вираженням.

Отже, неформалізовані джерела адміністративного права важливі для України та фактично можуть бути виявлені на державному або місцевому рівні, які власне і будуть зумовлювати їх юридичну силу.

Література

1. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

3. правовий звичай, узвичаєність, звичай ділового обороту форми права сучасної України: проблеми застосування: Толкачова Н.Є.

4. І. В. Семеніхін, аспірант кафедри теорії держави і права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого; Правова доктрина: поняття та особливості

5. 1. Габітов Т.Х. Етика юриста. / Упорядник. - Алмати: Данекер, 1999 р. – 132 с..

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Листушенко Р. В., студент, II курсу, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі і права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА НОРМА: СТРУКТУРА, ОЗНАКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Питанням структури норми права час від часу приділяється увага як ученими-фахівцями загальної теорії права, так і вченими-адміністративістами.

У значній кількості адміністративно-правових джерел констатується, що хоча кожна норма адміністративного права має свою структуру, однак вона, як і норми інших галузей права, складається із трьох елементів: гіпотези, диспозиції і санкції. Далі, як правило, вказується на обов'язковість санкції як елемента адміністративно-правової норми та здебільшого рекомендаційний (а не санкційний) характер більшості адміністративно-правових норм; на неможливість заміни санкції у структурі адміністративно-правової норми заохоченням; рідкість застосування законодавцем класичної (триелементної) структури адміністративно-правової норми та, як

правило, використання двоелементної (гіпотеза і диспозиція) конструкції [1, с.38].

Адміністративно-правова норма – це формальне визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене та охороняєме державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку [2, с. 14].

Професор Т.О. Коломoeць відмічає наступні особливості адміністративно-правових норм:

1) в них закріплюються відносини по керуванню, державному контролю, нагляду, внутрішньо організаційна діяльність;

2) метод впливу норм на суспільні відносини має, переважно, імперативний характер;

3) виконання приписів норм гарантується державою за допомогою системи засобів організаційно-роз'яснювального та суспільно-примусового характеру;

4) системність норм адміністративного права.

Адміністративно-правові норми можуть містити і такий елемент, як заохочення. Питання про заохочення як складовий елемент юридичної норми в теорії права майже не розглядається, на жаль не досліджується воно і в літературі, присвяченій проблемам адміністративного права. У той же час вченими-адміністративістами приділяється достатня увага заохоченню як одній з форм переконання.

Заохочення як елемент правової норми – це публічне визнання заслуг юридичної і фізичної особи у виконанні адміністративно-правових або громадських обов'язків. Такі заслуги формулюються (перелічуються), як правило, в диспозиції норми. Підставою для заохочення є визначені нормою права на дії (поведінку), що стимулюються державою. Наприклад, «Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту» містить таку норму: «за зразкове виконання службових обов'язків та ініціативність у роботі для працівників залізничного транспорту встановлюються такі види заохочення: оголошення подяки; преміювання; нагородження цінним подарунком; нагородження почесною грамотою; присвоєння звання

кращого працівника за фахом; нагородження нагрудним знаком; нагородження нагрудним значком «Почесному залізничнику» [3, 45].

Таким чином, стимул як один із елементів адміністративно-правової норми – це структурний елемент адміністративно-правової норми, в якому держава закріплює позитивні (заохочення, гарантії) або негативні (санкції, конкретні види впливу та примусу) наслідки реалізації або нереалізації її приписів та рекомендацій. Доцільним вважаємо визнання триелементної структури адміністративно-правової норми, але не у класичному її розумінні як поєднання гіпотези, диспозиції та санкції, а як диспозиції, яка залежно від різновиду адміністративно-правової норми може поєднуватись (у різному співвідношенні) з гіпотезою і стимулом (варіанти поєднання: гіпотеза+диспозиція+стимул, гіпотеза+диспозиція, диспозиція+стимул). При цьому слід відзначити тенденцію до збільшення норм саме із двоелементною структурою, що пов'язане із зростанням кількості серед адміністративно-правових норм тих із них, що регулюють публічні (адміністративні) послуги та адміністративні зобов'язання. До того ж помітним є збільшення не “санкційної” складової у структурі адміністративно-правової норми, а заохочувальної. Частково це пов'язано з розвитком “службового права”, де таких норм чимало, частково – з розгалуженням “сервісної” складової предмета адміністративного права, де саме заохочення сприяють розвитку цієї порівняно нової сфери регулювання адміністративного права. Недоліком закріплення структурних елементів адміністративно-правових норм є випадки неконкретних відсильних диспозицій, що ускладнює процес реалізації таких норм [1, 40].

Отже, норми адміністративного права мають свої особливості щодо структури, методів впливу. Їх виконання гарантується державою. У них закріплюються засади відносин щодо управління, нагляду, контролю тощо між органами публічної влади та іншими суб'єктами. Вони до сьогодні продовжують досліджуватися науковцями адміністративістами.

Література:

1. Боколан І.В. Особливості структури адміністративно-правової норми та її вплив на реалізацію норми // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – с.37-41.
2. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України // Підручник. – Київ: “Істина”. - 2008. - с.14-15.

3. Колпаков В.К. Адміністративне право України // Навчальний посібник. – Київ: “Юрінком Інтер”. – 2004. – 544 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Луб Д. О., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАБОРОНУ ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Боротьба із примусовою працею є однією з найскладніших проблем сучасного світу. Порушення заборони примусової праці позбавляє особу можливості вільного вступу та участі у трудових правовідносинах, а також можливості нормальної реалізація працівниками інших належних їм трудових прав. Про актуальність даної проблеми свідчить також пильна увага з боку міжнародної спільноти до питань правового забезпечення заборони примусової праці та боротьби з її проявами.

Вважаємо з цього приводу варто врахувати позицію вчених-науковців, які розглядали дану проблематику. Зокрема, заборона примусової праці була предметом дослідження багатьох науковців, серед яких варто виділити праці Андрушко А. В., Болотіна Н. В., Власова В. І., Гусова К. М., Дмитрієва К. М., Жернакова В. В., Кондратьєва Р. І., Кострицы В., Крапівіна О. М., М. В. Молодцова й інших.

Беручи до уваги, той факт, що Кодекс законів про працю 1922 року відмінив загальну трудову повинність, в той сам час залишив державі право поновлювати її у виняткових випадках за особливим розпорядженням уряду, доходимо висновку, що примусова праця не завжди була заборонена.

Як відомо, проголошення заборони примусової праці на законодавчому рівні в Україні є відносно новим явищем. У вітчизняному законодавстві заборона примусової праці проголошена в частині 3 статті 43 Конституції України, але наголошується, що не вважається примусовою працею військова або альтернативна

(невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан[1]. Втім, й досі відповідна норма не знайшла свого закріплення на галузевому рівні, зокрема в Кодексі законів про працю України(Далі – КЗпП України), який є основним регулятором трудових відносин.

Слід зазначити, що у міжнародних стандартах, які стосуються примусової праці, закріплених в документах Міжнародної організації праці: Конвенції № 29 про примусову чи обов'язкову працю 1930 р., Конвенції № 105 про скасування примусової праці 1957 р. вживається словосполучення «примусова чи обов'язкова праця», під якою розуміють всяку роботу чи службу, що вимагається від будь-якої особи під загрозою якого-небудь покарання, робота, для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг. У тексті нормативно-правових актів України про працю немає визначення поняття примусової праці [2; 10].

Ми вважаємо, що поняття «примусова» й «обов'язкова» праця є тотожними, оскільки означають виконання роботи без вільного волевиявлення із загрозою застосування санкцій органом, який компетентний в організації праці.

Слушно зауважує Старчук О., що залучення особи до примусової праці здійснюється без вільного волевиявлення під погрозою покарання органом до компетенції якого належить організація праці[3, с. 90].

Також, заборона примусової праці передбачена в ст. 8 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Враховуючи те, що в статті 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, то, як слушно зазначає Кернякевич Ю. В., можна стверджувати, що норма, яка вважає примусову працю забороненою, є частиною національного законодавства[4, с. 248].

Варто зазначити, що відсутність у чинному КЗпП України положення про заборону примусової праці, спробували компенсувати розробники проекту Трудового кодексу України. Так, ст. 5 Проекту передбачає, що забороняється застосування примусової праці, тобто праці, для якої особа не запропонувала добровільно своїх послуг і виконання якої вимагається від неї під погрозою покарання, застосування насильства тощо.

Слід звернути увагу на те, що порушення заборони застосування примусової праці призвело до виникнення такого явища як незаконне переміщення людей і торгівля ними як живим товаром.

Як свідчить статистика, в Україні зростає кількість людей залучених до примусової праці. Про це йдеться у доповіді Міжнародної організації праці, що готується та публікується кожні чотири роки. Варто врахувати, що окреслюється тенденція до того, що у найближчому майбутньому показники використання примусової праці збільшуватимуться.

Отже, викладені положення дозволяють підсумувати, що примусовою працею вважається будь-яка форма примусу людини працювати на недобровільно прийнятих умовах або під загрозою будь-якого покарання. У зв'язку з цим, ми погоджуємося з думкою Новікова О. І., що свобода праці – це елемент права на саморозвиток, самореалізацію людини, а примусова праця – це неприродний для людини стан виконання роботи в зв'язку з примусовим чи іншим впливовим при порушенні прав працівника[5, с. 26]. Тому пропонуємо в новому трудовому законодавстві України передбачити також відповідальність за використання такої праці.

Література

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к. Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30. 141 с.
2. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП від 28 червня 1930 р. № 29. 1919 - 1956. Т. 1. Международное Бюро Труда. Женева, 1991. С. 198.
3. Старчук О. Поняття та види принципів-заборон у системі основоположних засад трудового права України. Історико-правовий часопис, 2014. № 1. С. 88-92.
4. Кернякевич Ю. В. Заборона примусової праці та конституційні гарантії її забезпечення. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. Вип. 31. С. 243-253.
5. Новікова О. І. Заборона примусової праці як принцип трудового права : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Миколаїв, 2010. 26 с.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О. В.

Маслова К. О., студентка, 1 курс, 18 група,
факультет економіки, менеджменту та психології
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Джерела адміністративного права України, як і інших галузей права, не обмежуються лише актами національних органів публічної влади. Взаємодія та співпраця з іншими державами, глобалізація та інтеграційні процеси вимагають прийняття та визначення спільних правил взаємовідносин на міжнародному й регіональному (європейському) рівнях. У той же час урегулювання суспільних відносин на національному та міжнародному рівнях може поставити питання про співвідношення їхніх джерел права та юридичну силу кожного з них.

Міжнародні договори є одним із найпоширеніших джерел міжнародного права, які можуть застосовуватися зокрема й судами на національному рівні. Вони здебільшого стосуються лише суб'єктів міжнародного права, визначають взаємні домовленості та зобов'язання. Водночас важливе місце в системі джерел права сьогодні посідають міжнародні договори (акти) регіональних міждержавних правових систем, зокрема Ради Європи та Європейського Союзу, суб'єктами яких (що важливо) є також окремі особи приватного права. Ці міждержавні правові системи дали поштовх процесам європейської інтеграції, наближення національних правових систем і створення демократичних європейських норм і стандартів, єдиного правового простору. Зважаючи на такі відмінності між нормами міжнародного та європейського права, вважаємо, що їх необхідно розмежовувати та досліджувати як окремі джерела адміністративного права.

У Конституції України питанню міжнародних договорів присвячено статтю 9, у якій зазначається, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Водночас у частині 2 вищевказаної статті закріплено, що укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе

лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Водночас коментована стаття Конституції України визначає положення щодо тих міжнародних договорів, які ратифікувала Верховна Рада України і які є частиною національного законодавства. Варто зауважити, що й Кабінет Міністрів України, і міністерства й інші центральні органи виконавчої влади також уповноважені укладати міжнародні договори, які не потребують згоди Верховної Ради України для набуття ними чинності. Проте правова природа таких договорів Конституцією України не визначається.

Установлено, що міжнародні договори є важливою складовою частиною законодавства України, а також належать до системи джерел права (до адміністративного зокрема). Міжнародні договори займають важливе місце в системі джерел права, а їх співвідношення з іншими джерелами права потребує подальших наукових досліджень¹.

Для України гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом має особливу значущість і актуальність, оскільки з цим процесом пов'язане не тільки створення правової бази для майбутнього вступу до ЄС, а й досягнення інших важливих для нашої держави цілей.

Україна, слід підкреслити, залишається лідером в адаптації свого законодавства до законодавства ЄС серед країн, охоплених Європейською політикою сусідства (ЄПС). Саме в нашій державі Європейський Союз започаткував спеціальний проект ЄПС, пов'язаний винятково зі сприянням процесу адаптації національного законодавства та його відстеженням².

Окреме питання в теорії джерел права займає концепція «м'якого права» (soft law). Акти «м'якого права» містять переважно рекомендаційні правові норми. З початку 90-х рр. Україна вийшла на міжнародну арену як самостійний суб'єкт міжнародної політики. Україна бере активну участь у міжнародній співпраці, є учасником багатьох міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, Рада Європи, в діяльності яких велике значення мають саме акти «м'якого права».

Можна дати таке визначення даному поняттю: це інституційні, рекомендаційні норми, які містяться у відповідних джерелах – в документах міжнародних міжурядових організацій. Такі норми виконують надзвичайно важливу допоміжну роль у становленні або визначенні *opinio juris* – правової думки – звичаєвих та підготовці і розробці договірних міжнародно-правових норм. Вони мають

юридичну силу, є правовими, незважаючи на свій рекомендаційний, необов'язковий характер³.

Література

1. Решота В.В. Міжнародні договори як джерела адміністративного права України: наукова публікація: *VisegradJournalonHumanRights*. Львів, 2017 р. С. 184-188.

2. Чорномаз О.Б. Питання вдосконалення адміністративного законодавства України у напрямі гармонізації зі стандартами та вихідними засадами права Європейського Союзу: наукова публікація: *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Львів, 2016 р. С. 227-228.

3. Шалінська І.В. Акти «м'якого права»: поняття та значення у міжнародному правопорядку: наукова публікація. Львів, 2011р. С.1-2.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Мацейчук В. М., студентка, III курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КІБЕРБУЛІНГУ

Проблематика булінгу зазнає широкого розголосу серед наукової та медіа спільнот протягом останнього десятиріччя. Дана ситуація зумовлена тим, що жодна особа не застрахована від насильства у соціумі. Однак в умовах ХХІ століття стрімкого розвитку набуває мережа Інтернет, яка межує між реальним світом та окремо віртуальним, відповідно надає булерам додаткову можливість для цькування, поширюючи свій негативний вплив на всі сфери життя та діяльності своєї жертви, яка, таким чином, систематично піддається знущанням на критичному рівні. З огляду на вказані обставини виникає гостра потреба у законодавчому врегулюванні «кібербулінгу».

Узагальнюючи підходи науковців Міхеєва О. Ю. та Корнієнко М. М. дійшли висновку, що кібербулінг – це умисні дії, що

скоєні однією особою або групою осіб відносно іншої посередництвом електронних засобів комунікації з метою завдання шкоди. Такі дії можуть здійснюватися прямо або анонімізовано, у результаті чого створюється ситуація напруження, тиску, залякування, переслідування [1, с. 248]. Водночас в Україні протягом багатьох років немає чіткого наукового та законодавчого поняття кібербулінгу та визначеного переліку його форм. Крім того не існує норм, які регулюють кіберзлочинність та працюють на запобігання її проявам. Головна увага зосереджена на проблематиці булінгу як такого, без урахування його окремих проявів. Таким чином корегується законодавство, виникають освітні програми, проводяться тренінги серед працівників освіти та батьків, які, фактично, є не ефективними у повній мірі, адже не розкривають усіх аспектів досліджуваної проблеми.

Типовими ознаками кібербулінгу визнають: систематичність діянь; наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого. Найпоширенішими видами Інтернет насильства є: використання особистої інформації, хепіслепінг, зведення наклепів, переслідування, тролінг, флеймінг, онлайн-грумінг, секстинг [2].

Найбільш уразливою групою населення відносно кібербулінг визнають дітей та підлітків. Останні не виключають серед переліку потенційних жертв інші суспільні групи, однак залишаються найбільш активними користувачами мережі Інтернет. Поряд із психофізичним станом, який перебуває у періоді формування, незнанням своїх прав та правил поведінки у віртуальному просторі – саме підлітки є вкрай вразливими та незахищеними користувачами кіберпростору, а отже існує потенційна загроза внесення дисбалансу психічний стан ще несвідомого населення, який матиме різноманітні негативні наслідки. Єдиного рішення протидії немає, однак слід наголосити, що створення безпечного інформаційного простору для дітей є в пріоритетах Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року [3].

Уподібнюючись традиційному боулінгу, кібербулінг передбачає нерівність сил агресора та жертви. Однак віртуальне насильство має специфічні особливості, а саме: переслідувач анонімний, може

ховатися за хибними ідентичностями і звертатися до великої аудиторії, агресор має постійний доступ до жертви через електронні пристрої. Невизначеність посилює напруження безперервністю: цькування через Інтернет і мобільні телефони може не знає часових меж. Більш того, одне опубліковане повідомлення може працювати як багаторазовий акт цькування, викликаючи несприятливі для жертви коментарі, до того ж остання може перечитувати отриманий образливий або загрозливий текст і перебувати у стані ретравматизації. Окрім коментарів, набирають популярності загрозливі хештеги, що поширюються користувачами. Оскільки Інтернет виконує комунікативну функцію і є простором соціалізації, жертва може переживати ситуацію цькування як повну втрату можливостей для побудови відносин, розвитку, соціалізації [1, с. 248, 249].

Відповідно до статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення булінг тягне за собою накладення штрафу або виправні роботи [4]. В окремих випадках такі діяння підлягають кримінальній відповідальності за статтею 120 Кримінального кодексу України [5, ст. 120]. Однак дані нормативно-правові акти тісно прив'язані до терміну «булінг», який відбувається у реальному просторі та виключно серед освітнього середовища, відповідно звертається увага до школярів та учасників педагогічного колективу, на яких покладається перелік обов'язків, визначено їх права та встановлено покарання.

Таким чином існує об'єктивна необхідність вдосконалення законодавства відповідно актуальним проблемам суспільства та інноваційного процесу. Пропонується ввести термін «кібербулінг» та виділити його як окремий вид знуцання на рівні з «булінгом», визначити процедуру встановлення факту здійснення кібернасильства, порядку доведення обставин, на які посилається жертва та призначення відповідного покарання. Важливо звернути увагу на осіб, які підлягають звинуваченню та захисту, адже насильства зазнають не тільки неповнолітні особи - збереження власної честі та конфіденційності потребують також інші вікові категорії.

Література

1. Міхеєва О.Ю., Корнієнко М.М. Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема. *Young Scientist*. 2018. [Електронний ресурс]. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/11/60.pdf>.

2. Не ігнорувати і не забороняти: як захистити дітей від кібербулінгу. *Нова українська школа*. 2019. [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/articles/ne-ignoruvaty-i-ne-zaboronyaty-yak-zahystyty-ditej-vid-kiberbulingu/>.

3. Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page>.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Тімашов В. О.

Мацейчук В. М., студентка, III курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНІЙ НЕРІВНОСТІ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Заснована у 1919 році Міжнародна організація праці (Далі – МОП), однією зі своїх ключових засад визнає протидію дискримінації та забезпечення усунення проблеми гендеру. Від моменту укладення перших міжнародних нормативно-правових актів, задля забезпечення рівності у трудовому середовищі чоловіків та жінок, до набрання чинності останніх змін зокрема законодавства України відбулися різні історичні етапи, тож наразі світове середовище пропагує стабільність та рівність кожного. Однак проблема гендеру постає навіть за сучасних умов: попри панування демократії існує об'єктивна необхідність врегулювання питання забезпечення чоловічого та жіночого населення рівними можливостями у кар'єрному розвитку та належній оплаті праці, оцінка якої покладатиметься виключно на

обсяг виконаних робіт та якість, а також низки інших аспектів, які постають у трудовому середовищі на різних рівнях.

Гендерна рівність є основоположним принципом системи захисту прав людини, які втілено у положеннях міжнародного законодавства з прав людини, переважна частина з яких ратифікована Україною. На національному рівні положення Статей 21-24 Конституції України закріплюють рівність конституційних прав і свобод, встановлюють додаткові гарантії рівності прав жінки та чоловіка [1]. Такими гарантіями забезпечується надання жінкам на рівні із чоловіками тотожних можливостей праці та винагороду за неї, заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, звертається увага на поєднання праці разом із материнством та забезпечення матеріальної підтримки, а також низка інших привілеїв.

Ключовим документом щодо реалізації основних принципів охорони праці є Кодекс законів про працю України (Далі – КзпП України). Внесення змін до ст. 2-1 КзпП України відповідно до Закону України від 12.11.2015 р. «Про внесення зміни до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» багатьма було сприйнято як значний поступ у європейському напрямку. Гендерна дискримінація та нерівність праці залишаються. Такі обставини зумовлено стійкими гендерними стереотипами, відсутністю рівних можливостей та більшою вразливістю жінок до численних форм дискримінації, котрі спостерігаються здебільшого у доступі до зайнятості, професійному зростанні та оплаті праці [2, с. 37].

За даними ООН Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна» та Державної служби статистики України, частка жінок на ринку праці є низькою — 55.7%, у порівнянні з 69.0%, які припадають на чоловіків (дані переважно станом на/за підсумками 2017 р.). Чим вища посада, тим меншою є питома вага жінок. До того ж в Україні досі зберігається тенденція до збереження напівофіційної чи неофіційної заробітної плати, тому реальні цифри та їх співвідношення можуть відрізнятись від офіційної статистики [3].

Вважаємо за необхідне розглянути кар'єрний дисбаланс жінок та чоловіків на прикладі опублікованих Національною асоціацією адвокатів відомостей стосовно юридичних компаній. У Європі жінки-партнери юридичних фірм складають близько третини (залежно від юрисдикції та розміру компанії). Переважна кількість жінок-партнерів від загальної кількості (приблизно 50%) припадала на

компанії середнього розміру. У Сполученому Королівстві 28% жінок стають партнерами, 18% є партнерами топових юридичних фірм. У США показник сягає майже 30%, а жінок-партнерів, які мають частку у власності — трохи менше ніж 20% [3].

Слушним є уточнення Сахарук І. С, який пояснює, що гендерні диспропорції та дискримінація на національному ринку праці викликані рядом причин, зокрема професійною сегрегацією, наявністю ряду додаткових пільг для жінок у сфері праці, які зменшують їх конкурентоспроможність, існуванням у роботодавців упереджень щодо осіб цієї статі, їх можливостей тощо [4, с. 203-204].

Таким чином недопущення гендерної дискримінації, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у трудових відносинах є необхідною мірою, яка впливає не тільки на коло відносин, пов'язаних із виконанням обов'язків на окремій посаді певної установи та забезпеченні гідної праці в Україні загалом. Відбувається формування негативної системи цінностей суспільства та критичний вплив на працівника, професійні навички та знання якого нівелюються перед його гендером.

Отже попри наявність сформованої системи протидії гендерній нерівності, у тому числі у трудовому полі, яка закріплена як на міжнародному, так і національному рівнях – на практиці відбувається вияв системних проблем, які вказують на відсутність зв'язку між законом та його виконанням. Вирішення даної проблеми потребує комплексного підходу: необхідне запровадження навчальних програм та тренінгів для підприємців різних форм та їх працівників задля підвищення обізнаності трудових прав робочого населення. Безпосередньо щодо таких прав: існує потреба у запровадженні додаткових квот, пов'язаних зокрема з робочим часом та налагодженням сімейної політики, ефективність втілення яких успішно демонструють Бельгія, Данія, Франція та Швейцарія, а також запровадження особливих механізмів запобігання та протидії гендерній нерівності у трудовому середовищі, одним із яких може бути створення комісій або надання дозволу громадським організаціям, які активно займаються досліджуванням питань, можливості здійснювати контроль гендерної політики підприємств та повідомляти правоохоронні органи про виявлені випадки порушення законодавства.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20200101>.

2. Мельник В. П. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ [Електронний ресурс] / Мельник В. П., Солонинка Н. Г. // Міжнародний гуманітарний університет. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: [http://mgu.edu.ua/docs/nauch_zapiski/mgu.od.ua_annual_\(stud\)_may_2019.pdf#page=36](http://mgu.edu.ua/docs/nauch_zapiski/mgu.od.ua_annual_(stud)_may_2019.pdf#page=36).

3. Жінки в законі: нюанси гендерної (не) рівності [Електронний ресурс] // Юридична Газета. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zhinki-v-zakoni-nyua ns i-gendernoyi-ne-rivnosti.html>.

4. Сахарук І. С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ГІДНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / Сахарук І. С. // Харківський національний університет внутрішніх справ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://center-social-law.com/bitstream/%d0%bb%d0%b5%d0%bc% d0%b>

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Корольков О. В.

Миколаєнко А. А., студентка, I курс, 19 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У наш час розвитку законодавства про державну службу приділяється особлива увага. Це обумовлено насамперед тими змінами, що відбулися і відбуваються в нашому суспільстві і державі. У червні 1996 року була прийнята Конституція - основний закон країни. Кардинально змінилася структура, функції органів державної влади на всіх рівнях. Змінилася роль і самого державного апарата і державних службовців. Постала необхідність підвищення ефективності функцій державного апарата, забезпечення професіоналізму державних службовців, вивчення нових аспектів і проблем державної служби в цілому. Така зміна ситуації призвела до виділення служби в органах державної влади і керувань - як особливого роду державної діяльності.

Державна служба, як юридичний інститут розглядається в такій галузі права, як адміністративне право. Зараз йде активний процес формування нормативної бази державної служби, формуються і впроваджуються нові підходи до різних її аспектів. Зокрема, прийнято Закон України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 р., де розглянуті основні положення і питання стосовно державної служби та державних службовців. Цей закон регулює суспільні відносини, які охоплюють діяльність держави щодо створення правових, організаційних, економічних та соціальних умов реалізації громадянами України права на державну службу. Він також визначає загальні засади діяльності та статус державних службовців, які працюють в державних органах і їх апараті.[1]

До правового статусу державного службовця органічно входять норми, які встановлюють певні обмеження для службовця у зв'язку з державною службою. Передбачено два види обмежень.[3]

По-перше, це обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Відповідно до них, не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які: визнані у встановленому порядку недієздатними; мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади; у разі прийняття на службу будуть безпосередньо підпорядковані або підлеглі особам, які є їх близькими родичами чи свояками.

Окрім перерахованих, законами України можуть бути встановлені інші обмеження щодо прийняття на державну службу.

По-друге, обмеження, пов'язані з проходженням служби. До них належать: обмеження загального порядку; заборона на здійснення дій, що є корупційними; спеціальні, з метою попередження корупції, обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених виконувати функції держави.

Обмеження загального порядку полягають в тому, що державні службовці не можуть брати участь у страйках та чинити інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню.

Правовий статус Президента України, Голови Верховної Ради України та його заступників, голів постійних комісій Верховної Ради України та їх заступників, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, Голови та членів Конституційного Суду України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів вищого спеціалізованого суду України, Генерального прокурора України та його заступників регулюється Конституцією (888-09) та спеціальними законами

України. (Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV (762-15) від 15.05. 2003). Регулювання правового становища державних службовців, що працюють в апараті органів прокуратури, судів, дипломатичної служби, митного контролю, служби безпеки, внутрішніх справ та інших, здійснюється відповідно до цього Закону, якщо інше не передбачено законами України.[2]

Право на державну службу мають лише громадяни України, незалежно від походження, соціального стану, матеріального становища, расової та національної належності, статі, політичних переконань тощо. При цьому вони наділяються спеціальним адміністративно - правовим статусом, який визначається Конституцією України та Законом "Про державну службу", іншими законами України.

Згідно до Закону "Про державну службу" державний службовець має право: користуватися правами і свободами, які гарантуються громадянам України Конституцією і законами України; брати участь у розгляді питань і прийнятті у межах своїх повноважень рішень; одержувати від державних органів, підприємств, установ і організацій, органів місцевого та регіонального самоврядування необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції; на повагу особистої гідності, справедливе і шанобливе ставлення до себе з боку керівників, співробітників, громадян; на оплату праці; на просування по службі з урахуванням здібностей та кваліфікації; на соціальний і правовий захист та інші права.[1]

Відповідно до прав, державний службовець має обов'язки. До них належать наступні: додержання Конституції України та інших актів законодавства України; забезпечення ефективної роботи та виконання завдань державних органів, відповідно до їх компетенції; недопущення порушень прав і свобод людини та громадянина; безпосереднє виконання покладених на них службових обов'язків, своєчасне і точне виконання рішень державних органів чи посадових осіб, розпоряджень і вказівок своїх керівників; збереження державної таємниці та деякі інші.

Державний службовець повинен діяти в межах своїх повноважень. Крім того, слід сказати, що для державних службовців передбачені особливі умови декларування доходів. Також до правового статусу державного службовця входять норми, які встановлюють певні обмеження для службовця у зв'язку із державною службою. Передбачено два види обмежень: обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу та обмеження, пов'язані з

проходженням державної служби. Також існують обмеження загального порядку, що забороняють участь службовців у страйках та вчинення ними інших дій, які перешкоджають нормальному функціонуванню державного органу. Отже, особи, що претендують на посаду державного службовця або на виконання якихось певних функцій держави, повинні дотримуватися всіх норм і правил, якими регламентується їх діяльність. Таким чином, було розглянуто основну сутність та принципи діяльності державних службовців, як складової частини державного механізму.

Література

1. Закон України “Про державну службу” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст.43) URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

2. Адміністративне право. Загальна частина. Навчальний посібник / Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 216с.

3. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник .- К.: Юрінком Інтер, 1999р.- 736с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Мисак Ю. А., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

**ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ
ВИБОРНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ**

Ключову роль у сфері державних фінансів відповідно до чинного законодавства відіграють виборні органи. Так, Верховна Рада України, місцеві ради та їх виконавчі комітети є основними суб'єктами бюджетного процесу, в тому числі, виборні органи наділені контрольними функціями. Тому питання забезпечення професійної компетентності суб'єктного складу виборних органів має виключну актуальність в умовах проведення реформи децентралізації.

Правові засади функціонування органів загальної компетенції у сфері фінансів досліджували такі провідні фахівці та науковці, як: Л. Воронова, О. Бандурка, С. Лучковська, В. Понікаров, С. Попова, Н. Пришва, М. Кучерявенко та інші.

Загалом публічні органи відповідно до компетенції у сфері державних фінансів можна поділити на: органи загальної компетенції, коли діяльність у сфері фінансів не є основним напрямом їх діяльності, та органи спеціальної компетенції, коли органи створюються спеціально для здійснення діяльності у сфері фінансів. До органів загальної компетенції у сфері публічних фінансів належать: 1) Верховна Рада України; 2) Президент України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) місцеві ради, їх виконавчі комітети та голови сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ); 5) місцеві державні адміністрації. Отже, до виборних органів (посадових осіб) загальної компетенції у сфері фінансів слід віднести Верховну Раду України, Президента України, місцеві ради та голови сільських, селищних, міських рад та рад ОТГ.

Так, відповідно до ст.85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України у сфері фінансів відноситься: прийняття законів; затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання; призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати; призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України; призначення на посади та звільнення з посад половини складу Ради Національного банку України. Повноваження Президента України у сфері фінансів визначаються у ст. 106 Конституції України, відповідно до якої він призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України; підписує закони, прийняті Верховною Радою України; має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про

внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України [1].

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначаються повноваження в сфері фінансів місцевих рад та голів сільських, селищних, міських рад та рад ОТГ, зокрема, це розгляд прогнозу місцевого бюджету, затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання відповідного бюджету; встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України; утворення цільових фондів, затвердження положень про ці фонди; прийняття рішень щодо здійснення місцевих запозичень; прийняття рішень щодо передачі коштів з відповідного місцевого бюджету; прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку; затвердження ставок земельного податку відповідно до Податкового кодексу України. Голова сільської, селищної, міської ради та ради ОТГ забезпечує підготовку на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань самоврядування, місцевого бюджету та звіту про його виконання, рішень ради з інших питань, що належать до її відання; оприлюднює затвердені радою програми, бюджет та звіти про їх виконання; є розпорядником бюджетних коштів, використовує їх лише за призначенням, визначеним радою [2].

Отже, слід відзначити, що відповідно до чинного законодавства на виборні органи влади покладаються повноваження у сфері публічних фінансів виключної важливості, від ефективного та фахового здійснення яких фактично залежить життєдіяльність окремого населеного пункту або, навіть, цілої держави.

Які ж вимоги висуває законодавство для обіймання посад в цих органах? Так, відповідно до статті 134 Виборчого кодексу України Народним депутатом України може бути обрано громадянина України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років. Відповідно до статті 75 Виборчого кодексу України Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років.

Згідно зі статтю 193 Виборчого кодексу України місцевим депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою села,

селища може бути обраний громадянин України, який має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України [3].

Отже, законодавство не містить жодної вимоги до рівня та галузі освіти суб'єктного складу виборних органів у сфері державних фінансів, що не дає можливість сподіватись на прийняття фахових та компетентних рішень.

Якщо народні депутати України мають можливість залучати до роботи помічників, в тому числі, на платній основі, Президент має потужний орган супроводження його діяльності, то громадяни, які обираються місцевим депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою села, селища, навряд чи мають можливість отримати фахову допомогу з елементарних понять у сфері публічних фінансів.

Враховуючи викладене, слід зауважити про те, що, з метою підвищення професійної компетентності суб'єктного складу виборних органів у сфері державних фінансів, необхідним та нагальним питанням є запровадження загальнообов'язкового освітнього механізму (тренінги, семінари, майстер-класи) для зазначеної категорії осіб.

Література

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, №30, ст.141.URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, №24, ст.170.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

3. Виборчий кодекс України : Закон України від 19.12.2019р. №396-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2020, №7, №8, №9, ст.48.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n4129>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Михайлевська М. В., студентка, 3 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАЙНЯТІСТЬ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Сьогодні є досить актуальною проблема зайнятості молоді на ринку праці. Чисельність осіб молодого віку складає чверть від загальної кількості працездатного населення, тому невирішеність даного питання призводить до вкрай негативних наслідків, серед яких можна виділити: погіршення стану трудового потенціалу держави, включаючи зростання безробіття; унеможливлення економічного процвітання, що є однією з причин зниження рівня життя населення; посилення тіньової зайнятості та збільшення рівня трудової міграції.

Вище названа проблема зароджується ще на етапі неспроможності абітурієнта вибрати майбутню професію відповідно до своїх знань та можливостей, трапляється, власне, під час відмови роботодавця брати на роботу недосвідченого працівника, і буде тривати, доки держава не врегулює це питання шляхом реформування освітнього процесу у ВНЗ й технікумах України та удосконалення політики у сфері молодіжної зайнятості з урахуванням сучасного стану ринку праці, нових тенденцій у сфері соціально-трудовак відносин за допомогою впровадження зарубіжного досвіду та його адаптації до вітчизняних реалій.

Вивченням проблематики ринку праці, включаючи безробіття та зайнятість молоді, займалося багато вчених-дослідників, серед яких можна виділити: Е. М. Лібанова, В. Петюха, Д. Богині, О. Грішнкової, С. Злупка, В. Онікієнко, С. Бандура, В. Савченко, В. Пухлій, О. Кузнецової, О. Лаврук, О. Абашиної та інші.

Молодь є значною перспективною частиною економічно активного населення, яка має великий трудовий потенціал. Молоді люди відчують себе незахищеними у сучасних реаліях економіки країни. Пошуки першого місця роботи, невідповідність кваліфікації, відсутність досвіду роботи призводять до зниження рівня економічної активності молоді. Виконуючи притаманні їй важливі соціально-економічні функції, молодь виступає специфічним суб'єктом ринку праці, на шляху якого виникають значні перепони до продуктивної зайнятості, обумовлюючи більш високий рівень безробіття, що породжує цілу низку соціально-економічних проблем[1].

Згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» до молоді відносяться громадяни України віком від 14 до 35 років [2].

За даними Державної служби статистики України, у 2019 році з січня по грудень рівень економічної активності серед осіб у віці 30 – 34 років становив 76 %, у віці 25 – 29 років – 73,3 %. Водночас серед осіб віком 15 – 24 роки цей показник склав лише 30,6 % (для порівняння, в ЄС-28 рівень економічної активності молоді у віці 15 – 24 роки у 2019 р. становив 40,5 %) [3].

Відповідно до статті 5 Закону України «Про зайнятість населення» держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, зокрема, молоді, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних або вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, дітям (сиротам), які залишилися без піклування батьків, а також особам, яким виповнилося п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу [4].

У разі відмови в прийомі на роботу молодих громадян у межах встановленої квоти з підприємств, установ та організацій стягується штраф у п'ятдесятикратному розмірі неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожну таку відмову [4].

Н. І. Єсінова та А. О. Голозубова стверджують, що на ринку праці існує проблема невідповідності знань та умінь, отриманих випускниками у вищих навчальних закладах, запитам роботодавців. Сучасний випускник вищого навчального закладу здебільшого характеризується амбіційністю, ініціативністю, активністю, цілеспрямованістю та невизначеністю [5, с. 115].

Юнакам і дівчатам після закінчення навчання, як правило, дуже важко влаштуватися на роботу, оскільки роботодавці надають перевагу досвідченому персоналу, який зможе одразу ефективно працювати. Цей стереотип негативно впливає на тривалість молодіжного безробіття та спричиняє пасивність молоді на ринку праці. Молодіжне безробіття, у свою чергу, становить загрозу не тільки економіці, а й у перспективі погіршить соціальну та криміногенну ситуацію в суспільстві [6, с. 93]

З боку роботодавців важливим є надання відповідної інформації та активна участь у процесі навчання майбутніх фахівців. Як результат – отримання підприємствами висококваліфікованих

працівників, повністю адаптованих до конкретної сфери роботи[7, с. 35].

Здійснивши аналіз стану молодіжної зайнятості, Раєвна О. В. запевняє, що ефективному працевлаштуванню молоді на українському ринку праці заважають не тільки суб'єктивні умови, які залежать від шукачів роботи, а ще й відсутність дієвого державного механізму регулювання процесів працевлаштування випускників навчальних закладів [8, с. 326].

Отже, як ми бачимо, сьогодні існує проблема зайнятості молоді на ринку праці, спричинена внаслідок недосконалого механізму ефективної взаємодії освіти, влади та бізнесу, що виражається у координації зусиль та спільних заходах, направлених на покращення ситуації на ринку праці та забезпечення молоді робочими місцями.

Література:

1. Абашина, О. В. Підвищення рівня зайнятості молоді на регіональному ринку праці URL: [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua) (дата звернення: 26.03.2020).

2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 09.08.2019 р. №2998.URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>(дата звернення: 26.03.2020).

3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.03.2020).

4. Про зайнятість населення: Закон України від 13.02.2020 р. № 5067. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 26.03.2020).

5. Н.І. Єсінова, А.О. Голозубова. Проблеми працевлаштування молоді в Україні. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2017. Вип. 1 (25).С.111-120.

6. А. В. Терно. Молодіжний ринок праці: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економіка: зб. наук. прац. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. 2014. С. 87–95.

7. К.В. Бондаревська. Молодіжна зайнятість: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Економіка і організація управління*. 2016. № 2 (22). С. 28-36.

8. Раєвна О.В. Молодь на ринку праці в Україні: оцінка сучасного стану зайнятості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип.2. С. 322-327.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О.В.

Михед О. В., студентка, 3 курс, 13 група,
Аніч О. В., студент, 3 курс, 13 група,
Ганджа В.С., студентка, 3 курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРАВОВА ОХОРОНА ВІНАХОДІВ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації суспільства дане питання продовжує залишатися актуальним, адже внаслідок науково-технічного прогресу створення чогось нового завжди потребує захисту з боку незаконних посягань. Патентне право являється одним з найважливіших інститутів права інтелектуальної власності, а, отже, для захисту своїх прав автору на винахід, у першу чергу, необхідно подати заявку для майбутнього отримання патенту – охоронного документу, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель).

У правовій доктрині питання, які стосуються правової охорони винаходів розглядали М. К. Галянтича, Р. Б. Шишки, М. М. Яшарової, М. В. Ковальової, Я. Г. Вороніна, Р. Є. Еннана, Т. В. Ярошевської, О. Б. Ришкової, Т. С. Кириченко та ін. Проте, все ж багато питань у цій сфері залишаються ще дискусійними та потребують удосконалення.

Говорячи про правову охорону варто з'ясувати її дефініцію. Сиднецька А. В. визначає, що це система заходів та способів, передбачених законом у рамках загального правового режиму, що спрямовані на забезпечення, реалізацію, збереження, визнання, профілактику порушень, а у протилежному випадку – на захист суб'єктивних прав та інтересів правоволодільців [1].

На сьогодні, основним нормативним актом, який регламентує правову охорону винаходів, є Закон України « Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», який регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права інтелектуальної власності на винаходи і корисні моделі в Україні [2].

Слід зазначити, що правова охорона надається винаходу, якщо остання не суперечить певному публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

Нині українське законодавство в сфері інтелектуальної власності змінюється. Ці зміни зумовлені намірами України, розробити стійку європейську систему, яка буде вносити певні корективи, щодо правової охорони винаходів. Українське законодавство загалом відповідає загальноєвропейським стандартам у цій сфері, проте воно не відповідає вимогам, які перед ним ставлять вітчизняні винахідники.

На нашу думку, вбачається необхідним виділити питання захисту винаходів у окремий розділ закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», і відділити їх від корисних моделей. Це усунуло б плутанину в законодавстві, дозволило б винахідникам активніше користуватися патентами на винахід для захисту власних прав.

Правова охорона винаходів має хороші перспективи у сучасній Україні, де економіка та політика переорієнтовуються на розвиток дрібних та середніх підприємств. Ці господарчі одиниці найбільш зацікавлені в правовій охороні так званих «малих винаходів». Можна прогнозувати, що в запропонованому вигляді правова охорона так званих «малих винаходів» знайде досить велику кількість прихильників серед українських підприємців [3].

Потрібно відмітити, що наша країна взяла на себе ряд зобов'язань у сфері інтелектуальної власності з метою спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності, і досягнення належного та ефективного рівня охорони й захисту прав інтелектуальної власності, що прямо передбачено у главі 9 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Відносно винаходів це стосується порядку продовження строків дії патентів на лікарські засоби та правової охорони винаходів у галузі біотехнологій. Однак, відповідні зміни стосовно правової охорони даних об'єктів Україною досі не проведені [1].

Підводячи підсумки варто зазначити, що створення дієвого механізму взаємодії охоронних норм у сфері винахідництва не лише у нашій країні, а й у світі в цілому, є дуже важливим для формування економічного і соціального потенціалу кожної держави.

Тому для ефективного функціонування системи правової охорони захисту винаходів, необхідне виокремлення питання захисту

винаходів у окремий розділ закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

Дане виділення їх від корисних моделей змогло б усунути розбіжності у законодавстві. А також значно спростити моменти користування патентами на винахід для ефективного захисту прав винахідників.

Література

1. Сиднецька А. В. Цивільно-правова охорона винаходів в Україні: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03. Київ, 2019. 21 с.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> (дата звернення 29.03.2020)
3. Романюк Т. В. Правова охорона винаходів у деяких країнах Європи: досвід для України. Київ, 2017. С.210-212.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова Н. В.

Мініч І. І., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ НЕПРАВДИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток технологій надає кожному широкі можливості для вираження своїх думок, поглядів і переконань. Однак бувають випадки, коли поширена інформація щодо певної особи (фізичної чи юридичної) є неправдивою, недостовірною і таким чином порушує її права.

Правові засоби протидії поширення неправдивої інформації в Україні є врегульованими в різних нормативно-правових актах. Передусім це закріплено в Конституції України (далі КУ). В ст. 32 КУ передбачено, що кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої збиранням,

зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації [1].

Згідно ст. 68 КУ, кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Праву на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань кореспондує обов'язок не поширювати про особу недостовірну інформацію та таку, що принижує її гідність, честь чи ділову репутацію [1].

Сьогодні законодавством передбачені такі механізми захисту ділової репутації: право на відповідь, вимога про спростування недостовірної інформації та судовий захист. Кожен із них має свої переваги та недоліки.

Згідно Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», вибір способу захисту особистого немайнового права, зокрема права на повагу до гідності та честі, права на недоторканість ділової репутації, належить позивачеві. Разом із тим, особа, право якої порушено, може обрати як загальний, так і спеціальний способи захисту свого права [2].

Право на відповідь має кожен, хто вважає, що поширена про нього інформація не відповідає дійсності. Тобто для реалізації цього права не потрібні спеціальні знання адже процедура елементарна. Саме тому цей механізм є таким поширеним в суспільстві. Однак слід зважати на те, що цей спосіб захисту не забезпечує поновлення порушеного права і далеко не завжди є достатньо ефективним.

Перевагами пред'явлення вимоги до розповсюджувача інформації є можливість отримати добровільне спростування у короткий строк. Спростування недостовірної інформації здійснюється особою, яка поширила інформацію незалежно від її вини та у такий же спосіб, у який вона була поширена [3].

Для вимог щодо спростування і заборони розповсюдження недостовірної інформації встановлюється спеціальна позовна давність – один рік застосовується, зокрема, до вимог про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації ст. 258 Цивільного кодексу (далі ЦК). Сплив позовної давності без поважних причин, про застосування якої заявлено стороною у спорі до винесення судом рішення, є підставою для відмови в позові [3].

Як слушно зазначає Олексій Харитонов, головним недоліком зазначеного способу є те, що окремі ЗМІ та інтернет-видання з

суб'єктивних причин ігнорують такі вимоги і на цьому втрачається дорогоцінний час [4].

До переваг судового захисту потрібно віднести те, що рішення суду, яке набуло законної сили, є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами, а за ухилення від його виконання передбачено кримінальну відповідальність. Тому найчастіше цей спосіб є найдієвішим.

Також варто зазначити, що справи про спростування недостовірної інформації є одними з найчисельніших категорій судових справ. Реєстр судових рішень містить понад 13 000 таких судових проваджень. Вони розглядаються у цивільному та господарському процесах, фігурують у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення, що свідчить про актуальність даної проблеми [5].

Позов про захист честі, гідності, ділової репутації та спростування і заборону розповсюдження недостовірної інформації вправі пред'явити фізична особа відносно якої поширена недостовірна інформація, що порушує її особисті немайнові права, а також інші заінтересовані особи (члени її сім'ї, родичі), якщо така інформація прямо чи опосередковано порушує їхні особисті немайнові права (ст. 277 ЦК) [3].

Також хотілося б відзначити те, що законодавство в Україні з приводу протидії поширення недостовірної інформації не стоїть на місці. Так, наприклад, 17 січня відбулась презентація законопроекту про дезінформацію. В ньому за умисне масове розповсюдження завідомо недостовірних повідомлень та фінансування цих дій передбачено кримінальну відповідальність, за поширення дезінформації, порушення правил спростування, надання відповіді та вимог прозорості – адміністративна. 20 січня цей проект оприлюднили, відомий як «законопроект про дезінформацію».

У Міністерстві культури, молоді та спорту наголосили, що законопроект покликаний забезпечити реалізацію права громадян на доступ до достовірної збалансованої інформації через запровадження механізмів боротьби з дезінформацією в інформаційному просторі України та підвищення рівня медіаграмотності населення в умовах гібридної агресії РФ.

Таким чином, ми бачимо, що в Україні на високу рівні представлені механізми протидії поширення недостовірної інформації. Головне при цьому вибрати найприйнятніший механізм захисту залежно від обставин конкретної справи.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР офіц. текст
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/z960254k>

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27.02.2009
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

3. Цивільний кодекс від 16.01.2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

4. Олексій Харитонов Механізми захисту Український юрист – Операція «репутація» №11 2012 р. URL: <http://jurist.ua/?article/280>

5. Сергей Студенников Судебно-юридическая газета//Поширення недостовірної інформації: як захистити свої права в інтернеті 18.04.2019 URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/139401-poshirennya-nedostovirnoyi-informatsiyi-yak-zakhistiti-svoyi-prava-v-interneti>

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Тімашов В.О.

Мініч І. І., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Рушійною силою для процвітання суспільства в майбутньому є молодь, як потужний локомотив успішної держави. А зважаючи на те, що нині потреби молоді істотно зросли в порівнянні з минулим століттям, коли закладались основи правового регулювання трудових відносин в цілому та неповнолітніх суб'єктів трудового права зокрема. Неповнолітні хочуть більше заробляти щоб мати кращі можливості для самореалізації. Тому актуальним залишається питання вдосконалення правових норм, що стосуються трудового статусу неповнолітніх в Україні, враховуючи при цьому досвід високорозвинених держав.

Загальновідомим є факт, що неповнолітньою є будь-яка особа, якій не виповнилось 18 років. Але значна кількість активних

неповнолітніх осіб прагне працювати ще до настання повноліття. Тому важливим є визначення питання мінімального віку для прийому на роботу.

Відповідно до ст. 1 Конвенції Міжнародної організації праці «Про мінімальний вік для прийому на роботу» №138 від 6 червня 1973 року МОП зобов'язується здійснювати національну політику, спрямовану на ефективну ліквідацію дитячої праці та поступове підвищення мінімального віку для прийому на роботу з урахуванням фізичного і розумового розвитку підлітків [1].

В Україні на законодавчому рівні визначено, що особи, які досягли 16 років можуть укласти трудові договори. Як виняток, приймають на роботу осіб по досягненню п'ятнадцяти років але лише за згодою батьків чи опікунів, органу опіки та піклування. Для осіб, які не досягли даного віку, можливе укладання трудового договору з учнями загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання робіт легкої категорії, що не шкодить здоров'ю і не порушує навчального процесу, у вільний від навчання час після досягнення ними 14-річного віку за згодою одного з батьків або особи, яка здійснює опіку над даною особою [2].

Вдалою є пропозиція О.А. Теличко про те, що доцільно було б прописати в законі, які саме роботи належать до «легкої категорії» для усунення будь-яких протиріч в цьому питанні. Зокрема, доповнити ст.188 Кодексу законів про працю України (далі КЗпП) : «Легка робота означає будь-яку працю, яка не є шкідливою для безпеки, здоров'я або розвитку молоді та не перешкоджає навчанню в школі, участі в програмах професійного спрямування чи навчання, затверджених компетентними органами, або їх здатності отримувати користь від навчання» [3] Аналогічно до права Німеччини, де кожен вид робіт, які можуть здійснюватись неповнолітніми конкретизується.

До того ж у статті 11 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року закріплено заборону залучати неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підймання і переміщення важких речей, що затверджуються

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я [4].

Ми погоджуємось із думкою Л.В Мединської, що неповнолітні – це особлива категорія працівників, яка відрізняється від інших працівників не лише віком, а й правовим становищем, наявністю додаткових трудових пільг і гарантій, наданих їм державою під час використання трудової діяльності з урахуванням стану здоров'я та умов праці [5].

Тривалість робочого тижня для працівників віком від 16 до 18 років складає 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) – 24 години на тиждень. Крім того, тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час, не може перевищувати половини максимальної тривалості робочого часу, передбаченої в абзаці першому цього пункту для осіб відповідного віку [2].

КзпП України та Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року встановлює, що особам віком до вісімнадцяти років надається щорічна основна відпустка тривалістю 31 календарний день [6]. У свою чергу, стаття 195 КЗпП гарантує неповнолітнім особам надання щорічної відпустки у зручний для даної категорії працівників час [2].

Отже, аналізуючи все вищезазначене, ми дійшли висновку, що неповнолітні є особливою категорією в трудових відносинах, права яких передусім захищаються державою. Зокрема, для неповнолітніх створюються пільгові умови праці, для підтримання нормального фізичного і морального (емоційного) стану, а також для заохочення в майбутньому здійснювати трудову діяльність. Україна користується досвідом правого регулювання європейських держав і на законодавчому плані належним чином регламентовано трудові відносини неповнолітніх, є лише окремі незначні прогалини, які необхідно доповнити для всебічного розуміння конкретних понять, таких як, наприклад, «легка категорія робіт».

Література

1. Конвенція Міжнародної організації праці «Про мінімальний вік для прийому на роботу» №138 від 6 червня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054

2. Кодекс законів про працю України, редакція від 10 грудня 1971 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>

3. Телично О. А. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони праці молоді / О. А. Теличко // Право і суспільство. – 2016. – № 1 (ч. 2). – С. 59-64, с. 63.

4. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/paran67#n67>.

5. Мединська Л. В. Правове регулювання неповнолітніх за законодавством України. Юридичний електронний науковий журнал. 2016 №3 С.80-82 URL: http://www.lsej.org.ua/3_2016/24.pdf

6. Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр/paran48#>.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О. В.

Мініч І. І., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

На сучасному етапі, коли в світі існують величезна кількість видів товарів та послуг, дуже важливими є питання засобів індивідуалізації професійних учасників у цій сфері. Одним з таких засобів індивідуалізації є комерційне найменування.

Комерційне найменування — це специфічний об'єкт права інтелектуальної власності, що виступає як засіб індивідуалізації і дозволяє відрізнити одну особу з-поміж інших. При цьому правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість відрізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо її справжньої діяльності. (ст. 489 Цивільного кодексу України(далі ЦК))[1].

Структурно у комерційному (фірмовому) найменуванні прийнято виділяти дві частини – основну та додаткову. Основна частина включає: 1) предмет діяльності (обмеження щодо напрямку діяльності особи). За предметом діяльності особа може бути: науково-дослідним, сільськогосподарським, виробничим підприємством тощо; 2) вид

особи (обмеження за організаційно-правовою формою). До цієї частини належать відомості про організаційно-правову форму суб'єкта господарювання (товариство з обмеженою відповідальністю, повне, командитне, акціонерне товариство, приватне, державне підприємство тощо) та інші відомості, обов'язковість яких передбачена законодавством [2, с.152,153].

Додаткова частина включає: 1) обов'язкову частину, що містить індивідуалізуючий елемент – власну назву юридичної особи або прізвище чи ім'я громадянина-підприємця; 2) факультативну частину, яка може включати в себе скорочену назву особи і слова: «центральный», «головний», «спеціалізований» тощо.

Виділяють три принципи, на підставі яких повинно формуватись комерційне найменування:

1) істинність – повинно містити дійсну інформацію щодо організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, сфери та видів діяльності, інформацію про володільця тощо;

2) виключність – повинно бути новим, оригінальним, відрізнятися від найменувань, що вже існують;

3) постійність – повинно бути незмінним протягом усього строку існування суб'єкта господарювання [3, с.78].

Також досить часто трапляються випадки, коли особи плутають поняття комерційного найменування та найменування юридичної особи, що є абсолютно недопустими. Адже найменування юридичної особи не є об'єктом права інтелектуальної власності, а тому на ці два інститути відповідно поширюються різні норми права. Однак варто відмітити, що в законодавстві не достатньо чітко розмежування цих понять, через що особи не можуть в належній якості захистити свої права.

Прикладом цьому є рішення Господарського суду місті Києва у справі № 910/20889/13, в якому позивачу відмовлено бо заявлені ним вимоги до захисту найменування не можуть вважатися комерційними найменуваннями, оскільки не відповідають принципам постійності, виключності, та як наслідок, не можуть слугувати ідентифікації суб'єкта господарювання.

І тому суд дійшов висновку про те, що позовні вимоги задоволенню не підлягають, оскільки позивач помилково ототожнює поняття "найменування юридичної особи" та поняття "комерційне (фірмове) найменування"[4].

Особливістю комерційного найменування як об'єкта права інтелектуальної власності є те, що це не результат творчої діяльності,

а тому у відносинах, що виникають з цього об'єкта, немає такого суб'єкта, як творець. Відповідно, щодо комерційного найменування не передбачено особистих немайнових прав.

А тому зміст права інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації становлять лише майнові права, які включають в себе право на використання комерційного найменування; право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання та інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом (ст. 490 ЦК).

Відповідності до ст. 489 ЦК, право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того чи є комерційне найменування частиною торговельної марки та припиняється в разі ліквідації юридичної особи чи з інших підстав, встановлених законом.

Відомості про комерційне найменування можуть вноситись в реєстр, порядок ведення якого повинен встановлюватися законом. Однак на даний час в Україні немає Державного реєстру комерційних найменувань чи спеціалізованого закону щодо них.

Однак під час реєстрації юридичної особи або фізичної особи підприємця відомості про комерційне найменування вносяться в Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, порядок ведення якого встановлюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»[5;6].

Право на комерційне найменування може передаватися іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом чи його частиною. Відповідно ЦК України не обмежує чинність майнових прав на комерційне найменування конкретним строком, вираженим у роках.

І так як майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування безпосередньо пов'язані з функціонуванням юридичної особи, то з ліквідацією юридичної особи припиняється чинність зазначених майнових прав.

Майнові права на комерційне найменування можуть бути припинені із інших підстав, встановлених законом.

Таким чином, ми дійшли висновку про те, що комерційне найменування як об'єкт права інтелектуальної власності потребує додаткової регламентації в законодавстві України.

Зокрема, ми пропонуємо внести зміни до нормативно-правових актів з метою чіткішого розмежування комерційного найменування від інших, подібних йому інститутів, створити належну базу для реєстрації безпосередньо комерційних найменувань, а також прийняти закон, який би містив інформацію про всі аспекти з використання, передачі, припиненні прав на комерційне найменування.

Література

1. Цивільний кодекс від 16.01.2003 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Семків В.О., Шандра Р.С. Інтелектуальна власність: Підручник/ Семків В.О., Шандра Р.С. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів «Галицький друкар» 2015 р. – С.270
3. Коссак В. М., Якубівський І. Є. Право інтелектуальної власності: Підручник / В. М. Коссак, І. Є. Якубівський. – К. : Істина, 2007. – С. 281
4. Рішення Господарського суду місті Києва у справі № 910/20889/13 від 12 липня 2017 р. URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67849212>
5. Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб URL:<https://usr.minjust.gov.ua/>
6. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова Н. В.

Мініч І. І., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ
НЕПРАВДИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Стрімкий розвиток технологій надає кожному широкі можливості для вираження своїх думок, поглядів і переконань. Однак бувають випадки, коли поширена інформація щодо певної особи (фізичної чи юридичної) є неправдивою, недостовірною і таким чином порушує її права.

Правові засоби протидії поширення неправдивої інформації в Україні є врегульованими в різних нормативно-правових актах. Передусім це закріплено в Конституції України (далі КУ). В ст. 32 КУ передбачено, що кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації [1].

Згідно ст. 68 КУ, кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Праву на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань кореспондує обов'язок не поширювати про особу недостовірну інформацію та таку, що принижує її гідність, честь чи ділову репутацію [1].

Сьогодні законодавством передбачені такі механізми захисту ділової репутації: право на відповідь, вимога про спростування недостовірної інформації та судовий захист. Кожен із них має свої переваги та недоліки.

Згідно Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», вибір способу захисту особистого немайнового права, зокрема права на повагу до гідності та честі, права на недоторканість ділової репутації, належить позивачеві. Разом із тим, особа, право якої порушено, може обрати як загальний, так і спеціальний способи захисту свого права [2].

Право на відповідь має кожен, хто вважає, що поширена про нього інформація не відповідає дійсності. Тобто для реалізації цього права не потрібні спеціальні знання адже процедура елементарна. Саме тому цей механізм є таким поширеним в суспільстві. Однак слід зважати на те, що цей спосіб захисту не забезпечує поновлення порушеного права і далеко не завжди є достатньо ефективним.

Перевагами пред'явлення вимоги до розповсюджувача інформації є можливість отримати добровільне спростування у

короткий строк. Спростування недостовірної інформації здійснюється особою, яка поширила інформацію незалежно від її вини та у такий же спосіб, у який вона була поширена [3].

Для вимог щодо спростування і заборони розповсюдження недостовірної інформації встановлюється спеціальна позовна давність – один рік застосовується, зокрема, до вимог про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації ст. 258 Цивільного кодексу (далі ЦК). Сплив позовної давності без поважних причин, про застосування якої заявлено стороною у спорі до винесення судом рішення, є підставою для відмови в позові [3].

Як слушно зазначає Олексій Харитонов, головним недоліком зазначеного способу є те, що окремі ЗМІ та інтернет-видання з суб'єктивних причин ігнорують такі вимоги і на цьому втрачається дорогоцінний час [4].

До переваг судового захисту потрібно віднести те, що рішення суду, яке набуло законної сили, є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами, а за ухилення від його виконання передбачено кримінальну відповідальність. Тому найчастіше цей спосіб є найдієвішим.

Також варто зазначити, що справи про спростування недостовірної інформації є одними з найчисельніших категорій судових справ. Реєстр судових рішень містить понад 13 000 таких судових проваджень. Вони розглядаються у цивільному та господарському процесі, фігурують у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення, що свідчить про актуальність даної проблеми [5].

Позов про захист честі, гідності, ділової репутації та спростування і заборону розповсюдження недостовірної інформації вправі пред'явити фізична особа відносно якої поширена недостовірна інформація, що порушує її особисті немайнові права, а також інші заінтересовані особи (члени її сім'ї, родичі), якщо така інформація прямо чи опосередковано порушує їхні особисті немайнові права (ст. 277 ЦК) [3].

Також хотілося б відзначити те, що законодавство в Україні з приводу протидії поширення недостовірної інформації не стоїть на місці. Так, наприклад, 17 січня відбулась презентація законопроекту про дезінформацію. В ньому за умисне масове розповсюдження завідомо недостовірних повідомлень та фінансування цих дій передбачено кримінальну відповідальність, за поширення дезінформації, порушення правил спростування, надання відповіді та

вимог прозорості – адміністративна. 20 січня цей проект оприлюднили, відомий як «законопроект про дезінформацію».

У Міністерстві культури, молоді та спорту наголосили, що законопроект покликаний забезпечити реалізацію права громадян на доступ до достовірної збалансованої інформації через запровадження механізмів боротьби з дезінформацією в інформаційному просторі України та підвищення рівня медіаграмотності населення в умовах гібридної агресії РФ.

Таким чином, ми бачимо, що в Україні на високу рівні представлені механізми протидії поширення недостовірної інформації. Головне при цьому вибрати найприйнятніший механізм захисту залежно від обставин конкретної справи.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР офіц. текст URL:<https://ips.ligazakon.net/document/view/z960254k>

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27.02.2009 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

3. Цивільний кодекс від 16.01.2003 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

4. Олексій Харитонов Механізми захисту Український юрист – Операція «репутація» №11 2012 р. URL:<http://jurist.ua/?article/280>

5. Сергей Студенников. Судебно-юридическая газета//Поширення недостовірної інформації: як захистити свої права в інтернеті 18.04.2019 URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/139401-poshirennya-nedostovirnoyi-informatsiyi-yak-zakhistiti-svoyi-prava-v-interneti>

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Тімашов В. О.

Мурейко Я. В., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО
ТРУДОВОГО ПРАВА**

Чільне місце в системі джерел трудового права посідає Конституція України. Вона виступає як загально визнана платформа існування суспільства і фактично є офіційним виразником його інтересів. Конституція – це Основний Закон держави, який закріплює підвалини суспільного та економічного ладу у тій чи іншій країні, форму правління і форму державного устрою, правове становище особи, порядок організації й компетенцію органів влади та управління, організацію та основні принципи правосуддя.

Найважливіший закон нашої держави — Конституція, яку ще називають Основним Законом, має найвищу юридичну силу, і її норми є нормами прямої дії. Всі закони і правові акти, застосовувані в Україні, приймаються на основі Конституції і не повинні суперечити їй. Тому природно, що Конституція є основним джерелом трудового права України і навколо її положень розробляються правові норми трудового законодавства.

Чинна Конституція створила легітимну основу української державності, побудовану на демократичних принципах, стала фактором стабілізації політичного життя країни, забезпечивши суспільство і владу цивілізованими формами розв'язання конфліктів, чіткими правовими механізмами подолання протиріч між різними гілками влади. Концептуальною її основою є визнання людини, її життя і здоров'я, гідності та честі, недоторканості і безпеки найвищою соціальною цінністю. Права та свободи людини, їх політичні, економічні та юридичні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Важливим є те, що у співвідношенні "держава - людина" принципово помінялися акценти. Якщо в умовах радянського суспільства особа зобов'язувалася погоджувати свої інтереси насамперед з інтересами держави, то чинна Конституція встановлює інший принцип. Визнання, дотримання й захист прав і свобод людини визнані конституційним обов'язком держави. Отже, у жодному випадку держава не може зазіхати на права і свободи особи і приносити їх у жертву своїм егоїстичним інтересам.

Основний Закон (ст. 157) закріплює загальний принцип гарантованості конституційних прав та свобод громадянина, неможливості звуження їх змісту і обсягу або скасування. Ця стаття також забороняє внесення до неї змін, які скасовують або обмежують права та свободи громадянина. У випадку подання до Верховної Ради законопроекту про внесення в Конституцію змін, що стосуються прав

і свобод людини, на Конституційний Суд України покладається обов'язок надати висновок щодо його конституційності. За відсутності позитивного висновку цей законопроект відхиляється [4].

Останнім часом все голосніше звучать заклики переписати Основний Закон країни. Аналіз пропонованих змін свідчить, що вони мають не стільки правовий, скільки політичний характер. Фактично йдеться про принципово інше бачення державного та політичного устрою нашої країни. Для одних ініціаторів конституційних змін є неприйнятною суспільно-політична та соціально-економічна система, закладена в Конституції. Інші не можуть погодитися з принципом поділу влади і намагаються змінити баланс повноважень на свою користь, пропонуючи, наприклад, розширити або обмежити повноваження Верховної Ради, Президента чи Кабінету Міністрів України. Проте навіть не згадується, що перш ніж розгортати дискусію про зміну Основного Закону треба навчитися його поважати, також необхідно розібратися з чим пов'язані недоліки в повсякденному житті суспільства – конституційними принципами та механізмами впровадження їх у життя чи неповною та непослідовною їх реалізацією.

Так, порядок діяльності Кабінету Міністрів України визначається регламентом, затвердженим ним же самим [6]. Правовий статус уряду, якщо виходити з букви й духу Основного Закону, має визначатися Законом "Про Кабінет Міністрів України, який на сьогоднішній час лише чекає свого затвердження. У ньому повинні бути відображені питання організації роботи, засідань уряду, розроблення концептуальних засад реалізації його урядової політики, повноважень у відносинах з Верховною Радою та інші питання порядку діяльності, пов'язаної з виконанням належних йому повноважень.

Саме відсутність чіткої правової регламентації діяльності державних органів та окремих чиновників позбавляє громадян можливості захищати свої права, створює умови для корупції і свавілля чиновників, обмежує саму державну владу в реалізації потенціалу Конституції. Але ще гірше, коли в законах, що приймаються нібито в розвиток Основного Закону країни намагаються «протягти» положення, що прямо протилежні конституційним засадам.

Звичайно, у чинну Конституцію вносити зміни необхідно. Але перш ніж розглядати будь-які конкретні пропозиції, необхідно провести широкі консультації, громадські дискусії про доцільність

цього процесу. Слід не потурати часом прямо протилежним вимогам різних політичних груп, а знаходити поле для компромісу з питань, які висвітлило саме життя, суспільна й державна практика.

Основний Закон України проголосив, що всі люди є рівні і вільні у своїх правах та гідності. Чинна Конституція України наводить такий перелік трудових прав:

а) вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці, обирати рід занять і професію;

б) на належні, безпечні та здорові умови праці;

в) на своєчасне отримання заробітної плати, не нижчої від визначеної законом;

г) на захист від безробіття;

г) на захист своїх прав через механізм індивідуальних та колективних трудових спорів з використанням установлених законом способів їх вирішення, включаючи право на страйк та ін. [2].

Згідно зі ст. 8 Основного Закону в Україні визнається й діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Вона визначає цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої й виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, що забезпечуються захистом правосуддя .

Норми Конституції України є нормами прямої дії. На думку деяких науковців, окремі конституційні приписи не можуть бути визнані нормами права. Це передусім ті, що закріплюють принципи права, визначають основні правові поняття та ін. [1, с. 178].

Стверджується також, що деякі конституційні норми фактично є правоположеннями, які тільки завдяки іншим правовим приписам і лише в поєднанні з ними визначають поведінку учасників суспільних відносин [3, с. 13].

Однак при цьому не враховується той факт, що наявність в Конституції принципів і загальних положень не тільки не позбавляє її нормативності, а, навпаки, свідчить про більш широке використання в ній властивостей останньої. Наприклад, нормативність конституційних принципів обумовлена тим, що вони акумулюють, узагальнюють найважливіші соціальні, економічні й політичні явища й процеси матеріального й духовного життя суспільства, дають їм оцінку і вводять у рамки прийнятих у державі нормативів. Вони тісно пов'язані з регулюванням суспільних відносин, мають вирішальний вплив на правову систему і діють якраз як правові принципи, якими зобов'язані керуватися всі органи й особи. Зазначені принципи завжди

мають нормативний характер і саме цим відрізняються від простої констатації дійсності.

Нормативними є і програмні конституційні приписи, оскільки вони мають загальнообов'язковий вплив на перспективу розвитку суспільних відносин завдяки закріпленню правових орієнтирів для організації всього правового регулювання.

Нормативність Конституції знаходить свій прояв у тому, що вона практично являє собою кодифікований закон і, регулюючи широке коло суспільних відносин, має інтегративний характер.

Основному Закону в повному обсязі притаманні конкретні цілі нормативного регулювання: упорядкування суспільних відносин, внесення одностайності і стабільності в соціальне життя шляхом встановлення загальних правил. Нормативність цього основного правового акта країни виявляється також у тому, що він виконує активну роль у створенні не тільки єдиної, а й тривалої за часом, стійкої системи регулювання суспільних відносин.

Все вищесказане є підтвердженням того, що Конституція України є основним джерелом трудового права, звідки беруть витoki всі основоположні норми трудового законодавства.

Нині діюча Конституція прийнята в складних умовах економічної нестабільності і політичного протистояння різних політичних рухів та партій щодо підходів до розбудови Української держави.

Тому деякі її норми, що стосуються і вищезгаданих тут прав громадян, носять декларативний характер і поки що не завжди забезпечуються державою. І все ж Конституція України слугує основою для розробки і створення власного законодавства України, яке охоплюватиме всі сфери суспільних відносин (в тому числі і трудову) і сприятиме виходу України із складного економічного становища, становленню незалежної держави, покращенню життя всіх її громадян.

Отже, серед законів, що є джерелами трудового права, основне місце, безперечно, належить Конституції України. Вона слугує основним джерелом, яке охоплює всі сфери суспільних відносин (в тому числі і трудового права), визначає принципові позиції законодавця з найважливіших питань правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними суспільних відносин.

Література

1. Бабаєв В. К. Радянське право як логічна система. – М.: Юрид. лит., 1978. - 253 с.

2. Відомості Верховної Ради України.
3. Малєїн Н. С. Правові принципи, норми и судова практика// Держава і право. - 1996.- № 6. - С. 12 - 16.
4. Офіційний вісник України. - 2000. - № 43 Ст. 1857.
5. Стефанік В. Правові акти управління // Право України. - 2003. - №7. - С. 3 - 9.
6. Тимчасовий регламент Кабінету Міністрів України: Затв. пост. Кабміну України від 05.06. 2000 р., №915//Офіц. вісн. України. - 2000.- №224. - Ст. 994.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О. В.

Мурейко Я. В., студентка, 3 курс, 8 група
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНІЙ НЕРІВНОСТІ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Сьогодні інформаційне право як наука розвивається, хоча його основні положення перебувають у стадії формування. Найбільш гострі дискусії ведуться навколо місця інформаційного права як сукупності правових норм у системі права України.

Таким чином, система інформаційного права – це внутрішня будова галузі, яка відображає послідовне розміщення елементів, що її утворюють, – інформаційно-правових інститутів і норм, їх єдність і структурний взаємозв'язок (узгодженість). Названі в цьому визначенні ознаки характеризують систему права з внутрішнього боку. Вони вказують на те, які зв'язки існують між її елементами, на яких принципах вона побудована [5, с. 24].

Позиція дослідників стосовно визначення методу правового регулювання інформаційного права як «системного комплексного застосування методів конституційного, цивільного, адміністративного, трудового та кримінального права та застосування методів приватноправового регулювання» видається такою, яку необхідно розвивати [1, с. 60].

І хоча дослідники інформаційного права відзначали значний вплив на інформаційне право як науку галузевих наук: конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, кримінального права, а також міжгалузевих інституцій законодавства та юридичної науки: господарського, підприємницького, права інтелектуальної власності тощо, виражаємо думку, що на сьогодні сформульоване визначення методу правового регулювання є не зовсім досконалим і не відповідає місцю інформаційного права в системі права України. Тому одним з основних завдань інформаційного права як науки є виокремлення власного методу правового регулювання [2, с. 41].

Єдність системи інформаційного права сьогодні обумовлюється тим, що:

по-перше, все інформаційне право як самостійне явище ґрунтується на загальних принципах законності, пріоритету та захисту інформаційних прав і свобод людини і громадянина, рівності громадян перед законом, вільного одержання, використання, поширення та зберігання будь-якої інформації, не обмеженої законодавством України, які є своєрідним каркасом інформаційного права;

по-друге, інформаційне право в усіх своїх проявах охороняється державою і передбачає можливість застосування державного примусу;

по-третє, інформаційне право обумовлене матеріальними, соціальними, культурними, ідеологічними та іншими умовами життя суспільства, для яких характерна відносна єдність, органічна цілісність і взаємозв'язок правових норм, а не їх випадковий набір [4].

Таким чином, диференціація системи інформаційного права означає її розподіл на відносно самостійні структурні елементи. В логічній послідовності можна виокремити:

а) структуру норми інформаційного права;

б) структуру правових інститутів інформаційного права – поділ їх на окремі правові норми;

в) структуру підгалузі інформаційного права – поділ її на логічно пов'язані між собою правові інститути в межах галузі інформаційного права;

г) структуру галузі інформаційного права – поділ її на логічно пов'язані між собою правові інститути та підгалузі інформаційного права [2, с. 44].

Як юридична цілісність галузь інформаційного права є відносно замкнутою, автономною підсистемою правового регулювання. Головне її призначення – забезпечити стосовно інформаційно-правових відносин специфічний режим правового регулювання – сукупність характерних за природою і специфічних за юридичним змістом правових засобів. Наявність подібного режиму дає можливість не тільки поєднувати норми інформаційного права в одне ціле, надавати їм упорядкованого системного характеру, але й відрізнити галузь інформаційного права від інших галузей [4].

На підставі викладеного вбачається можливим в якості тенденцій розвитку системи інформаційного права в Україні назвати наступні чинники:

- відбувається поступове накопичення нормативного матеріалу і розподіл його за структурними складовими – інститутами та підгалуззями інформаційного права. Стає більш помітною тенденція до певної уніфікації структурних елементів системи інформаційного права рівноцінних за об'ємом, структурою та іншими характеристиками, що дозволяє розширити сферу їх взаємодії, підвищити ефективність регулювання інформаційної сфери.

- підвищується значення та якість правового регулювання, що, в свою чергу, обумовлює виникнення та розвиток комплексних інститутів інформаційного права, як то інформаційна безпека тощо. Це зумовлено комплексним характером правового регулювання, особливостями суб'єктів та об'єкту відповідних правових відносин.

- стає можливим розвиток системи інформаційного права в напрямку від сучасної структури з її міцним зв'язком між інститутами та підгалуззями до побудови такої системи, в якій первинні структурні елементи будуть знаходитися в стані відносної автономності. У той же час, проблеми, що впливають із природних потреб розвитку інформаційного суспільства, обумовлюють мету законодавця з їх врегулювання та удосконалення.

Література:

1. Арістова І.В. Доктрина інформаційного права України. *Публічне та приватне право*. 2017. № 1. С. 59-63.
2. Баранов О. А. Інститути інформаційного права. *Правова інформатика*. № 3 (11)/2016. С. 39-45.
3. Марущак А.І. Пріоритети розвитку інформаційного права України. «Інформація і право» № 1(1) / 2016. С. 20 – 24.

4. Панова І. В. Тенденції розвитку системи інформаційного права України на сучасному етапі. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_112

5. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія. Київ : Освіта України. 2010. 388 с.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Тімашов В. О.

Нагорна Ю. С., студентка, 1 курс, 18 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РІШЕННЯ СУДОВИХ ОРГАНІВ У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Джерела адміністративного права – це засіб зовнішнього оформлення адміністративно-правових норм, який засвідчує їх державну загальнообов'язковість (засоби, форми вираження й закріплення публічної волі).

У положеннях ст. 17 Закону 102 України від 23 лютого 2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» зазначено, що суди застосовують у розгляді справ Конвенцію та практику Європейського Суду як джерела адміністративного права. Наведена норма законодавства є рівною мірою обов'язковою та важливою як для суду (судді), так і для інших учасників правовідносин - громадян, суб'єктів публічної адміністрації тощо. Рішення Європейського суду з прав людини, як і рішення Конституційного Суду України можуть змінювати норми національного права взагалі та норми адміністративного права зокрема.

Судове рішення можна розглядати і як джерело конституційованих ним обов'язку й правонаділення сторін, що судяться, або як джерело уповноваження органу, якому належить це рішення виконати. У певному позитивно-правовому сенсі джерелом права може бути лише право.

Європейський Суд з прав людини (ЄСПЛ) завжди дотримувався своїх прецедентів, за винятком випадків, коли існують переконливі причини, що змушують скоригувати тлумачення Конвенції 1950 р.

Європейське прецедентне право з прав людини служить додатковим джерелом права при застосуванні й тлумаченні конституційних норм про права людини, які співпадають з основними правами, закріпленими в нормах Конвенції 1950 р. Особа, яка звертається до ЄСПЛ не зобов'язана посилається на цю Конвенцію у національних судах, якщо вона посилається на положення національного законодавства аналогічного змісту, як правило, на відповідні конституційні норми про основні права та свободи.

Так, дотримання Україною як члена Ради Європи зобов'язань та виконання статті 46 Конвенції, згідно з якою держави-учасники зобов'язуються виконувати остаточне рішення Європейського суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами, обумовлюють державні заходи, спрямовані на виконання рішень ЄСПЛ. Положення Конвенції, розтлумачені в практиці Європейського суду з прав людини, є мінімально необхідними стандартами в системі дотримання прав людини, які повинні бути захищені та гарантовані.

Результат діяльності Конституційного Суду України - висновки та рішення, в яких тлумачаться норми Конституції та законів України, а також визнаються неконституційними (скасовуються) положення відповідних юридичних актів, рішення та висновки Конституційного Суду України - є обов'язковими до виконання.

Акти Конституційного Суду України мають досить складну правову природу. Вони є правовими актами, в певних передбачених законодавством випадках мають нормативний зміст, але не є нормативно-правовими актами в повному їх розумінні. Також акти Конституційного Суду України часто називають прикладом юридичного прецеденту.

Акти Конституційного Суду України є правовими актами, приймаються спеціально уповноваженим органом, з дотриманням встановлених форми і процедури, і є обов'язковими до виконання на території України. Акти Конституційного суду України конкретизують чинне законодавство, але самостійно не регулюють суспільні відносини.

Конституційний Суд України може визнавати закони та інші правові акти повністю або частково неконституційними, внаслідок чого вони втрачають чинність з дня ухвалення рішення про їх неконституційність (ч. 2 ст. 152 Конституції України).

Рішення Конституційного суду України мають свою специфіку, вони не є власне нормативними актами, однак є остаточними, не підлягають оскарженню, набувають чинності одразу після їх проголошення.

Рішення Конституційного Суду приймаються в особливому процесуальному порядку, визначеному Законом та їх юридична сила має правові наслідки – закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду, визнані повністю чи в окремій частині неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення рішень про це.

Справи, що розглядаються Конституційним Судом, - це справи про перевірку конституційності нормативно-правових актів. Рішення Конституційного Суду мають вищу юридичну силу по відношенню до інших судових органів; особливий рівень правосуддя, що здійснюється єдиним судом конституційної юрисдикції, судді якого мають високий соціальний статус та володіють великим моральним авторитетом.

Рішення Конституційного Суду дійсно виконують правотворчу функцію, виступають в якості джерел конституційного права, встановлюють правила, що реально регулюють відносини в суспільстві, навіть якщо це не відповідає положенням правової доктрини.

Верховний Суд України є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції, що зумовлює наявність у нього повноважень на ухвалення рішень нормативного характеру.

Суб'єкти адміністративного права мають організовувати свою діяльність з огляду на положення рішень Верховного Суду України. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні, регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства.

Отже, джерела адміністративного права – це засіб зовнішнього оформлення адміністративно-правових норм, який засвідчує їх державну загальнообов'язковість (засоби, форми вираження й закріплення публічної волі). Адміністративне право як галузь права складається зі зазначеної кількості правових норм, різноманітних за своїм змістом, цільовим призначенням і способом правового впливу на регульовані суспільні відносини.

Література

1. «Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін..»; <http://univdedu.ua/science-issue/issue/2984>

2. «Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського право розуміння С.Шевчука»; <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=416>

3. «Місце практики Європейського суду з прав людини в цивільному судочинстві України Васильєва С.В.»; http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1976/1/Pr_zak120_8.pdf

4. «Акти органів судової влади як джерело конституційного права України Мазур М.В.». http://mv-mazur.at.ua/_ld/0/9_Mazur-The_acts_.pdf

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю. Ю.

Німак А. Л., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах здійснення комплексної реформи адміністративно-територіального устрою та бюджетного фінансування органів

місцевого самоврядування питання вдосконалення правового регулювання бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування має виключну актуальність, а тому, для здійснення ефективного та якісного реформування, необхідний ґрунтовний науковий аналіз наявних проблема з подальшим напрацюванням конкретних пропозицій по вдосконаленню чинного законодавства.

Проблеми бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування досліджували такі провідні фахівці та науковці, як: Л. Воронова, О. Грачова, О. Заверуха, Л. Касьяненко, О. Корпань, М. Кучерявенко, Т. Латковська, А. Монаєнко, О. Музика, А. Нечай, О. Орлюк, І. Пацурківський, Н. Пришва, Л. Савченко, О. Солдатенко, Р. Халфіна, В. Чернадчук, Н. Якимчук та інші вчені.

Відповідно до ст.2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самотійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [1].

В законодавстві не міститься визначення поняття бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування, а в науковій літературі відсутня одностайна позиція щодо цього питання. Найбільш вдалою, на мою думку, є визначення, запропоноване Т. Дем'яненко, відповідно до якого під бюджетними повноваженнями органів місцевого самоврядування слід розуміти сукупність прав та обов'язків представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування з мобілізації, розподілу та використання бюджетних коштів у зв'язку з виконанням ними передбачених Конституцією та законами України завдань і функцій, які реалізуються в процесі складання, розгляду, затвердження та виконання місцевого бюджету [2, с.205].

Серед бюджетних повноважень, виключну актуальність містить право органів місцевого самоврядування отримувати компенсацію з Державного бюджету України у випадках, коли держава незабезпечує попередньо їх витрати на виконання рішень державних органів. Так, в

науковій літературі наводиться наступний приклад: можливість реалізації органами самоврядування права на компенсацію витрат за запровадження в Україні субсидій населенню була врегламентована Постановою Кабінету Міністрів України «Про надання населенню субсидій на відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу та твердого палива». Відповідно до зазначеної постанови встановлювався порядок надання субсидій і порядок компенсації витрат на субсидії. Частина 2 п. 4 передбачала: «Міністерству фінансів врахувати потребу в коштах для виплати субсидій населенню у розрахунках нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів до бюджетів Автономної Республіки Крим, областей...». Разом із тим п. 5 цієї ж постанови встановлював, що виконавчим комітетам міських, районних, селищних і сільських рад до 1 березня 1995 р. необхідно створити спеціальні служби чи визначити відповідальних осіб для надання населенню субсидій з утриманням їх за рахунок коштів відповідних бюджетів. Такі не зовсім чіткі формулювання призвели до того, що досить великі витрати міської влади на утримання служби субсидій не були компенсовані державою, незважаючи на те, що це делеговані повноваження на здійснення яких держава зобов'язана надати необхідні кошти відповідно до розрахунків [2, с.205-206].

Яскравий приклад порушення бюджетного повноваження органів місцевого самоврядування щодо права органів місцевого самоврядування отримувати компенсацію з Державного бюджету України у випадках, коли держава не забезпечує попередньо їх витрати на виконання рішень державних органів демонструє сьогодні в умовах епідемії у вигляді пандемії вірусу COVID 19. Так, Верховною Радою України досить оперативно був прийнятий Закон України 533-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)». Частиною 1 зазначеного нормативного акту, зокрема, передбачено внесення змін до ст.ст. 52⁴⁻⁵ Податкового кодексу України наступного змісту: «Не нараховується та не сплачується за період з 1 березня по 30 квітня 2020 року плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, та використовуються ними в господарській діяльності. Об'єкти

нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього Кодексу в період з 1 березня по 30 квітня 2020 року [3]

Не ставлячи під сумнів необхідність підтримки суб'єктів господарювання, зауважимо, що звільнення на визначений період від оподаткування відбулося за рахунок місцевих податків, що зменшить дохідну частину місцевих бюджетів, адже компенсації з Державного бюджету не передбачено.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що проблема правового регулювання бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування глибокого наукового дослідження з метою напрацювання обґрунтованих пропозицій по внесенню змін до конституційного та бюджетного законодавства.

Література

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, №24, ст.170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

2. Дем'яненко Т. Правове регулювання бюджетних повноважень як категорії фінансової діяльності органів місцевого самоврядування України. *Підприємництво, господарство та право*. №10. 2009р., С.203-207.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17.03.2020р. 533-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Нерода В. В., студентка, III курсу, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

**АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ЯК ФОРМА ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ**

На сьогоднішній день одним із найважливіших елементів адміністративної реформи, є публічне управління сфери надання адміністративних послуг. Одним із пріоритетів є створення якісних умов для кращого надання послуг, на рівні європейського стандарту, оскільки мета адміністративних послуг, спрямована на забезпечення їх прав, свобод і законних інтересів громадян, задоволення потреб населення, яке, формує оцінку ефективності діяльності органів державної влади в країні. В Україні це питання було розглянуто і досліджено вченими-адміністративістами, які заклали основу та надали фундамент для подальшого розгляду та вивчення даної теми: В.Б. Авер'янова, Т.О. Коломоєць, Н.Р. Нижник, Н.Л. Добрянська, О.В. Курінний Г.М. Писаренко. Не дивлячись на це, багато питань щодо надання адміністративних послуг залишаються актуальними і сьогодні.

Нещодавно термін «послуга» ототожнювався тільки з діяльністю недержавних комерційних структур, проте, на сьогодні, центральні органи виконавчої влади і місцевого самоврядування надають громадянам і юридичним особам достатньо широкий спектр адміністративних послуг. Завданням адміністративної реформи стає упорядкування цієї сфери, підвищення якості державних послуг, їх доступності громадянам. Як відомо, адміністративні послуги надаються органами публічного адміністрування як на платній, такі і безоплатній основі. Зокрема, у Законі України «Про адміністративні послуги» [1, ч. 2 ст. 11] встановлено, що надання адміністративних послуг у сфері соціального забезпечення громадян здійснюється на безоплатній основі, однак, при наданні адміністративних послуг у випадках, передбачених законом, справляється плата (адміністративний збір) [1, ч. 1 ст. 11] проте, які це послуги, законодавчо не визначено.

На сьогодні питання надання адміністративних послуг, окрім вище зазначеного закону, регулюються постановами Кабінету Міністрів України «Про порядку ведення Реєстру адміністративних послуг» [2], «Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг» [3], розпорядженням Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» [4]. Міністерства та інші органи виконавчої влади, державні органи, органи місцевого самоврядування забезпечують проведення постійного моніторингу нормативно-правових актів, що регулюють

питання надання адміністративних послуг, з метою своєчасного оновлення відомостей, внесених до Реєстру адміністративних послуг.

Багато проблем для громадян та суб'єктів господарювання у сфері адміністративних послуг досі зберігається, зокрема, це: завелика кількість адміністративних послуг (за офіційними даними Мінекономрозвитку 2014 року – понад 1500), складність відповідних процедур/регулювання, невпорядкованість відносин щодо оплати адміністративних послуг, незручність отримання адміністративних послуг в окремих підрозділах центральних органів виконавчої влади, децентралізації сфери надання адміністративних послуг, ціноутворення адміністративних послуг. Одночасно з проблемою децентралізації сфери надання адміністративних послуг залишається проблема відсутності їх стандартів, які повинні містити сукупність характеристик адміністративної послуги, що визначають її спроможність задовольняти. Однією з проблем ціноутворення адміністративних послуг вважаємо проблему відсутності уніфікації і зрозумілості їх собівартості.

Одним з головних напрямків удосконалення надання адміністративних послуг повинна стати оптимізація та інформатизація адміністративного процесу. На нашу думку, концепція нового публічного адміністрування в Україні повинна передбачити децентралізацію сфери надання адміністративних послуг за рахунок розширення повноважень і відповідальності органів місцевого самоврядування, надання цим суб'єктам влади можливості самостійно вирішувати організаційні проблеми і контролювати якість надання публічних послуг, потреби тих, хто звертається.

Отже, використання сучасних інформаційних технологій в сфері надання адміністративних послуг все ще залишається недостатнім для кардинального підвищення ефективності діяльності органів публічного управління. Саме тому, особливої актуальності набувають питання розроблення у сфері надання адміністративних послуг інформаційно-комунікативних технологій, які дозволять задовольнити потреби громадян в адміністративних послугах через спеціально створені електронні технології, оскільки надання електронних послуг ґрунтується на принципі універсального доступу і передбачає надання послуги суб'єктам звернення у режимі реального часу.

Література:

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 року №5203-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – №32. – Ст. 409.

2. Про порядку ведення Реєстру адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2013 року №57 // Офіційний вісник України. – 2013. – №9 – Ст. 339.

3. Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 року №588 // Офіційний вісник України. – 2013. – №66 – Ст. 2396.

4. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг: Розпорядження Кабінету міністрів України від 16 травня 2014 року №523-р // Офіційний вісник України. – 2014. – №45 – Ст. 1193

5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» / За заг. ред.. В.П. Тимощука. – К.: ФОП Москаленко О.М. – 2015.-Ст.392 с. Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/1/Downloads/Nzhm_2015_1_11%20(3).pdf

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О. В.

Олійник М. В., студент, 1 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ГРОМАДЯНСТВО ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ ДЕРЖАВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗРАЗКА

У зв'язку з постійним розвитком усіх держав світу, проблема громадянства постійно залишається актуальною, це питання завжди було, є і буде існувати у правовому середовищі. На жаль,

громадянство не завжди є продуктом успішної еволюції права, але і свідченням його деградації. Уряди деяких країн світу починають використовувати питання громадянства для впливу на міжнародні процеси, питання взаємовідносин держав і досягнення своїх інтересів на шкоду інтересів інших держав. Саме тому я хочу висловити свою думку стосовно цих процесів, проаналізувати деякі ситуації та зробити логічний висновок щодо них.

Для демократичних країн світу це питання є досить обговорюваним навіть на законодавчому рівні, адже воно є одним із тих багатьох основ і постулатів, на яких може бути збудована соціальна і правова держава європейського зразка, що безумовно полегшить шлях до членства в Європі і підтвердить його незворотність. В той же час для авторитарних країн питання громадянства є одним із засобів досягнення своїх геополітичних цілей, способом підкорення і нав'язування своєї волі іншим державам і народом.

Перш за все слід зазначити, що таке громадянство. Відповідно до ст.1 Закону України «Про громадянство України», громадянство України – це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Інститут громадянства для нашої держави є важливим інструментом відновлення політичного і економічного впливу України як в міжнародних відносинах так і в суспільних відносинах всередині держави. Відносно недавно відбулася інавгурація президента України Володимира Зеленського, де він закликав усіх українців за кордоном повертатись в Україну. Але чи повірять наші громадяни, які свідомо залишили свою Батьківщину через порівняно низький рівень життя, слабку економіку і, можливо для когось, відсутність перспектив, словам щойно обраного президента? Сподіваємось, що так, що в нашої держави знайдуться аргументи для повернення багатьох українців, які осіли за кордоном, додому. І це не просто слова, статистика підтверджує, що з кожним роком населення України скорочується все більше і більше. Це провокує чимало негативних наслідків, наприклад те, що масовий виїзд молоді спричиняє збільшенню в суспільстві частки пенсіонерів, яких потрібно утримувати, зменшення населення та і взагалі, молодь – це майбутнє будь-якої держави, молодь – це наявність робочої сили, захист вітчизни, розвиток економіки, здорова конкуренція і багато чого іншого. На жаль, відбувається зворотній процес, тож постає логічне питання, як зробити так, аби українська молодь поверталася до України, а можливо і не тільки українська, а й молодь інших

держав світу робила свій внесок в розквіт і розвиток української держави.

Саме тут одним із питань постає питання громадянства, яке з джерела правил і обмежень може перетворитися на джерело заохочення розвитку бізнесу, створення сім'ї і комфортного життя. Відповідно до ч.3 ст. 9 ЗУ «Про громадянство України», іноземець, який має бажання отримати українське громадянство, повинен безперервно проживати на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років. На мою думку, термін потрібно зменшити до 3 років для того, аби трохи спростити процедуру, і після успішного отримання українського громадянства надати новому громадянину певні пільги, наприклад можливість отримання привабливого кредиту на ведення і розвиток бізнесу, придбання нерухомості, отримання довгострокового кредиту і все це під менші відсотки. Впевнений, що такі зміни позитивно вплинуть на розвиток усіх галузей в Україні, адже такі дії спрямовані на заохочення підприємства для нових громадян.

Так як я вже згадав на початку про проблеми інституту громадянства, хочу навести яскравий приклад, який мені щоразу спадає на думку та який є безумовною проблемою в умовах гібридної війни в Україні. Гібридна війна - це війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей. Такою державою-агресором є Росія. Існує така думка, що Росія є зовсім не федерацією, а останньою існуючою імперією 21 століття і така думка не є безпідставною. Неофіційна політика Росії - це створення «русского мира», що не обмежується кордонами сучасної Росії, ця держава намагається проводити свою політику шляхом насильства, пропагандує «мирне» об'єднання з іншими державами, наприклад, Білоруссю, активно використовуючи при цьому такий інструмент як надання російського громадянства. Спрощуючи питання набуття російського громадянства, Росія, надавши таке громадянство громадянам інших країн, активно втручається в їхні внутрішні справи і під приводом захисту уже начебто громадян Росії і російськомовних громадян, здійснює свою неоімперську політику по приєднанню нових територій за рахунок інших держав. Так було в Грузії(вторгнення в Південну Осетію і Абхазію), в Молдові(Придністров'я), так відбулося і в нашій державі - відторгнення Криму та Донбасу.

Проаналізувавши вищезгадані факти, стає зрозумілою кінцева мета держави-агресора і те, чому Росія почала видавати українським громадянам мешканцям ОРДЛО російські паспорти за спрощеною процедурою. Насправді, це є і ще одним значним фактором, який можна додати до попереднього переліку причин зменшення численності населення України.

Історія підказує нам ідеальний приклад, яким чином необхідно вирішувати подібні процеси. Я маю на увазі падіння Берлінської стіни. Після закінчення Другої світової війни на території Німеччини було утворено дві держави: Федеративна Республіка Німеччина, під впливом Великої Британії, США та Франції, і Німецька Демократична Республіка, що контролювалася Радянським Союзом. ФРН почала стрімко розвиватись і стала одним із економічних лідерів Заходу, де процвітала вільна економіка та розвивалося демократичне суспільство, що зробило цю країну надзвичайно привабливою для життя простих німців, підняло на небачений рівень їх добробут, що було неможливим в НДР. Таким чином, навіть внаслідок заборон, люди тікали з НДР усіма можливими способами, іноді ціною власного життя. Люди боролися за краще життя, майбутнє для них та їх дітей. В кінці кінців НДР не витримала економічного змагання з ФРН, що закінчилось падінням Берлінської стіни і об'єднанням німецьких держав на основі ФРН.

Тому Українська держава перш за все повинна працювати над неухильним підвищенням рівня життя українців, створити для них надзвичайно привабливі умови для життя. Крім того, необхідно підвищити цінність Українського громадянства, щоб власник українського паспорту, де б він не був, в якій би точці земної кулі, відчував себе захищеним, відчував захист держави. Необхідно проводити широку агітаційну компанію в країнах світу серед етнічних українців з метою повернення їх на історичну Батьківщину; підвищувати рівень ідеологічної роботи, яка проповідує українську ідею, цінності українського народу і його традицій, щоб наша держава стала для етнічних українців рідною і привабливою, до якої хотілося я б повернутись. І тоді, коли ми забезпечимо ці процеси, кількість громадян України буде неухильно збільшуватись.

Література

1. Дробуш І.В. Проблеми набуття громадянства України 2017 с.35-38 URL:<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/9.pdf>

2. Браун А.А. Проблема подвійного громадянства в Україні с.266-269 URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9915/1/42.pdf>

3. Про громадянство України:ст.1, ст.9

4. Конституція України від 28 червня 1996 року

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Шестопалова Л. М.

Олещенко Ю. В., студентка, 3 курс, 11 група,

Щуренко Т. А., студентка, 3 курс, 11 група,

факультет міжнародної торгівлі та права,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР У ПОЛІТИЦІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Конституція України проголошує демократичну та правову державу, в якій людина, її права та свободи є найвищою соціальною цінністю. Одним із головних гарантованих прав передбачено право громадянина України на працю. Саме закріплення та захист цього права визначає функцію вітчизняного трудового законодавства [1]. Одним із шляхів до реалізації права на працю є укладання трудового договору.

Кодекс законів про працю України, зокрема стаття 21 закріплює, що «трудовий договір є угодою між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін» [2].

Впровадження ринкових реформ в Україні призвело до змін у сфері суспільно-трудова відносин, а конкуренція на зовнішньому та на внутрішньому ринках праці потребує від роботодавців зосередження на якісних характеристиках робочої сили [3]. Поряд з цим громадянина, який наймається на роботу, цікавлять не тільки матеріальні аспекти праці, а й додаткові пільги, гарантії та

перспективи професійного росту чи просування по службі, що зумовлює актуальність даної теми.

Особливу роль у цьому процесі виконує трудовий договір, який у сучасних умовах має бути важливим інструментом соціального захисту найманих працівників. Умови трудового договору, обумовлені сторонами, спрямовуються на підвищення культурного та матеріального рівня особи, забезпечення стабільності трудових правовідносин [4, с.16]. Тому, можливість людини якнайширше реалізувати своє право на працю залежить від дієвості норм трудового права, їх здатності повністю регулювати трудові відносини.

Сьогодні на українському ринку праці роботодавці і працівники все частіше відмовляються від неофіційного працевлаштування і практикують прозору трудову політику.

Нині у трудовому договорі на підставі досягнутої між сторонами угоди можуть встановлюватися два види умов: істотні умови праці і факультативні умови [2]. До істотних умов у науковій літературі відносять такі важливі умови праці, без досягнення угоди по яких укладення трудового договору стає об'єктивно неможливим. Такими умовами є: трудова функція, розмір оплати праці, місце роботи, час початку роботи. Зазначені умови праці є найбільш значимими у трудовому договорі, що актуалізує необхідність усунення проблем при визначенні та фіксації цих умов трудового договору.

Відповідно до статті 24 КЗпП трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі [2]. “Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України”[2]. На нашу думку, саме письмова форма трудового договору підвищує рівень гарантій сторін щодо його реалізації та відповідальності стосовно порушень укладення даного договору.

Варто зауважити, що у разі прийняття законопроекту “Про внесення змін до деяких законів України” №2260 з працівниками можна буде укладати трудові договори в електронному вигляді [5]. Також, всі кадрові накази та розпорядження (зокрема, щодо прийняття на роботу працівників чи їх звільнення, відраджень, надання і перенесення відпусток, переведення на іншу посаду тощо)

та іншу документацію. Щоб запровадити такий електронний документообіг, треба, щоб всі працівники (подекуди і потенційні) мали ЕЦП [5]. Вважаємо, що електронна форма трудового договору є гарною альтернативою, проте можуть виникнути проблеми з реалізацією технічної частини цього питання.

І в теорії права, і на практиці місце роботи зазвичай пов'язується з конкретним підприємством (організацією), з яким працівник уклав трудовий договір [3]. Однак, це визначення уявляється не цілком чітким, особливо в сучасних умовах. Нерідко те саме підприємство має різні структурні підрозділи, розташування яких може варіюватися не тільки у межах одного населеного пункту, а й далеко за його межами.

У зв'язку із цим, на нашу думку, доцільно нормативно закріпити визначення поняття «місце роботи» для забезпечення чіткості правової регламентації зазначеної істотної умови трудового договору.

Отже, проведений аналіз змісту трудового договору в сучасних соціально-економічних умовах, а саме істотних умов трудового договору, показав, що більшість проблем реалізації в Україні окремих принципів трудового права і нормативних приписів пов'язані з відсутністю необхідного поняттєвого апарату, нечіткістю формулювань. У зв'язку із цим видається необхідним у новому Трудовому кодексі України нормативно закріпити перелік істотних умов трудового договору, а також їх дефініції для забезпечення однозначного розуміння юридичних термінів. Це сприятиме вдосконаленню інституту трудового договору і дозволить забезпечити відповідність цього інституту новим викликам трудового права.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення: 03 квітня 2020 року).
2. Кодекс законів про працю: Закон від 10 грудня 1971 року № 322 VIII/Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Селезень С.В. Особливості припинення трудового договору за п. 2 ст 41 КЗпП України : автореф. дис. ... канд. юридичних наук : 12.00.05 С.В. Селезень. Луганськ. 2009.22 с.
4. Парпан Т.В. Істотні умови трудового договору : автореф. дис. ... канд. юридичних наук. : 12.00.05 Т.В. Парпан. Київ.2005.16 с.

5.Електронні трудові договори та кадрові документи: новації від ВРУ. *Дебет-кредит* URL: <https://news.dtki.ua/labor/labor-relations/58927>. (дата звернення: 05.04.2020).

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О.В.

Орлова Т. Б., студентка, 3 курс, 8 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДЕКРЕТНА ВІДПУСТКА ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПУСТКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Інтенсивний розвиток суспільного виробництва, залучення жінок до виробничих процесів поставив перед кожною державою необхідність розширення їхніх прав, одними із яких є забезпечення реалізації права на виховання дитини у період трудових відносин, тобто право на відпустку.

Сьогодні надання відпустки пов'язаної із материнством підкріплюється низкою гарантій, які забезпечує держава, що свідчить про її соціальне спрямування.

В українському законодавстві передбачений ряд видів соціальних відпусток та їх тривалість. Так, розділом четвертим Закону України «Про Відпустки», зокрема статтями 17 та 18, виділено такі види соціальних відпусток як: 1)відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; 2)відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку [1].

Темі надання соціальних відпусток, зокрема відпусток для догляду за дитиною, присвятили свої наукові напрацювання такі вчені як В. Д. Авескулов, І.А. Ветухова, Л. П. Гаращенко, С. Ф. Гуцу, А. М. Лушніков, М. В.Лушнікова, Ю. С. Кашкін.

Генезис даного виду соціальної відпустки на теренах України є доволі тривалим. Перші спроби надання певних гарантій пов'язаних із материнством були зазначені ще у Кодексах законів про працю 1918 року[2] та 1922 року[3].

У статті 3 Кодексу законів про працю 1918 року передбачалися положення, якими звільнялися від трудової повинності жінки на

період часу за 8 тижнів до пологів та 8 тижнів після пологів[2]. Кодексом 1922 року було дещо розширено перелік осіб, які звільнялися від трудових повинностей[3]. Окрім цього, стаття 132 даного документу встановлювала відпустку у зв'язку із материнством. Подальший розвиток трудового законодавства, яке врегульовувало відпустки для вагітних жінок охоплює другу половину 20-го століття, насамперед прийняттям важливих нормативно-правових актів у цій сфері уже за часів незалежної України.

Сьогодні українське трудове законодавство, яким регулюється питання надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку або ж, як звикли називати у побуті, декретної відпустки, регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких: Конституція України[4], Кодекс законів про працю України(далі – КЗпП)[5], Законом України «Про відпустки»[1].

Насамперед, право на відпустку - одне із пріоритетних прав у міжнародному та національному законодавстві. Так, отримуючи відпустку для догляду за дитиною чи у зв'язку із вагітністю, жінка реалізовує своє конституційне право. Згідно із статтею 45 Конституції України, кожен, хто працює, має право на відпочинок [4].

Відповідно до Закону України «Про відпустки» жінкам, на підставі медичного висновку, надається оплачувана відпустка пов'язана із вагітністю та пологами.

Тривалість такої відпустки складає 70 календарних днів до пологів та 56 календарних днів після пологів. У разі народження двох та і більше дітей - 70 календарних днів, починаючи з дня пологів[1]. Відповідного до статті 179 КЗпП, вона обчислюється сумарно і становить 126 календарних днів та, відповідно, 140 днів - у разі народження двох і більше дітей. Також кодексом передбачено збільшення днів даного виду відпуски у разі ускладнення пологів[5].

Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку з виплатою за ці періоди допомоги надається за бажанням жінки. Зазначимо, що станом на 2020 рік загальний розмір декретних виплат становить 41 280 гривень.

Така сума виплачується у два етапи : перший — одноразова допомога, яка становить 10 320 гривень та зараховується на банківський рахунок матері чи батька через 1-2 місяці після оформлення допомоги, другий етап — сума, що залишилася (30 960 гривень) виплачується рівними частинами, по 860 грн. щомісячно,

протягом трьох років. Дана процедура здійснюється відповідно до Закону України «Про державний бюджет на 2020 рік»[6] та Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» 2001 року[7].

Сьогодні, спостерігаємо новачі, а саме - можливість у великих містах України подати електронну заяву на оформлення допомоги при народженні дитини через онлайн-сервіс «Є-Малятко» згідно із Постановою Кабінету міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини» від 10 липня 2019 року[8]. За рахунок власних коштів підприємство може надавати жінкам частково оплачувану відпустку та відпустку без збереження заробітної плати для догляду за дитиною більшої тривалості, а також забезпечити можливість працівника, який перебуває у відпустці по догляду за дитиною, працювати в умовах неповного робочого дня або дистанційно – вдома.

Зауважимо, що згідно із трудовим законодавством, відпустка для догляду за дитиною може бути використана повністю або частинами також батьком дитини, бабою, дідом чи іншими родичами, які фактично доглядають за дитиною, або особою, яка усиновила чи взяла під опіку дитину, одним із прийомних батьків чи батьків-вихователів[1].

Отже, надання відпустки вагітним жінкам та відпустки для догляду за дитиною до трьох років є одним із видів відпустки, який підкреслює соціальне спрямування України та її політику у сфері збереження сімейних цінностей, підвищення ролі сім'ї. Державна допомога, яка оформлюється на дитину, є грошовою допомогою, яка націлена на заохочення материнства у нашій державі, а, відповідно, є одним із кроків до поліпшення демографічної політики.

Література:

2. Про відпустки: Закон України від 1997 року № 2/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25 березня 2020 року).
3. Кодекс законов о труде 1918 года № 87-88. URL: http://www.hist.msu.ru/Labour/Law/kodex_18.htm.
4. Кодекс законов о труде РСФСР 1922 года № 70. URL: http://www.hist.msu.ru/Labour/Law/kodex_22.htm.

5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.(дата звернення: 25 березня 2020 року).

6. Кодекс законів про працю: Закон від 10 грудня 1971 року № 322 VIII/Верховна Рада України.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 25 березня 2020 року).

7. Про державний бюджет на 2020 рік: Закон України 2020 року №5/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-IX>.(дата звернення: 25 березня 2020 року).

8. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Постанова Кабінету міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1751 /2001 / Кабінет міністрів України.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF>(дата звернення: 25 березня 2020 року).

9. Про реалізацію експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини: Постанова Кабінету міністрів України від 10 липня 2019 року № 691/2019/ Кабінет міністрів України.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2019-%D0%BF>(дата звернення: 25 березня 2020 року).

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О.В.

Орлюк О. О., студентка, 2 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Кодекс адміністративного судочинства визначає адміністративний договір як дво- або багатосторонню угоду, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних

управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією зі сторін угоди. [1]

Адміністративний договір характеризується наступними ознаками:

а) виникає в результаті реалізації публічно-владних повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

б) забезпечує задоволення інтересів публічно-правового характеру;

в) виникає на підставі правозастосовного акта;

г) дозволяє накладення санкцій адміністративного чи дисциплінарного характеру у випадку невиконання зобов'язань, зазначених у договорі. [2]

Аналіз вітчизняної практики розгляду спорів, що виникають у зв'язку з укладанням та виконанням адміністративних договорів, засвідчує нагальну необхідність доктринального опрацювання та виділення додаткових (поряд із зазначеними в Кодексі адміністративного судочинства України (КАС) ознак адміністративного договору, критеріїв відмежування адміністративних справ, предметом розгляду яких є договірні форми врегулювання відносин у публічно-правовій сфері, від цивільних та господарських справ. [3]

Проблематику важливості адміністративного договору як інструмента діяльності публічної адміністрації розглядали ряд науковців: В. Стефанюк, К. Афанасьєв, О. Константий, С. Стеценко, С. Мойсак, О. Дьомін та ін.

Адміністративний договір відіграє важливу роль у сфері публічного адміністрування, оскільки є однією з правових форм діяльності публічної адміністрації.

В Україні адміністративний договір почав набувати особливої актуальності лише в останні кілька років, що пов'язується з визнанням України країною з ринковою економікою та прагненням кодифікувати систему адміністративних приписів.

Протягом усього періоду реформування у сфері адміністративного права помітно змінено організацію державної влади. Відтепер, не існує виключно «управлінських» відносин між громадянином та органами державної влади. Головне місце посідає більш «сервісна» взаємодія між суб'єктами, в якій особлива увага приділяється людині, її правам, свободам та інтересам, що є найбільшою соціальною цінністю. [4]

Адміністративний договір має особливу юридичну природу, яка відрізняє його від інших правових форм діяльності публічної адміністрації.

Крім того, адміністративний договір слугує одним із каналів зворотного зв'язку між суб'єктом публічної адміністрації та адресатом.

У зв'язку з відсутністю відповідного нормативного акта щодо регулювання відносин у сфері укладення, зміни та розірвання адміністративних договорів, при вирішенні справ у суді, суддям необхідно керуватися за аналогією Цивільним кодексом України. Проте, це також не є правильним.

На нашу думку, необхідно вивчити досвід Франції, де адміністративні договори характеризуються ознаками, які відрізняють їх від інших договорів, що можуть укладатися адміністрацією. Наприклад, визначення саме законодавством певних договорів, як адміністративних (виконання публічних робіт, надання певних послуг тощо).

Загалом, існує чотири основних підходи до визначення адміністративного договору серед сучасних країн світу:

1) регулювання публічним правом (Франція, Іспанія, Португалія та Греція);

2) регулювання конституційним і цивільним правом (в основі лежить французька модель, проте дана концепція більш характерна для Бельгії та Італії);

3) регулювання контрактів загалом цивільним правом (Німеччина, Угорщина);

4) регулювання приватним правом із зазначенням певних привілеїв адміністративних органів (Великобританія, Ірландія). [5]

В Україні практика використання договорів у сфері публічного адміністрування покладається на галузь цивільного права. Проте, ми вважаємо, що застосовувати аналогію цивільного права не є вірним шляхом до вирішення даної проблеми.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що практика застосування договорів у адміністративному праві потребує подальшого розвитку, з метою забезпечення захисту прав та інтересів людини та створення суспільної рівноваги між публічним та приватним інтересом особи.

Ми розділяємо думку науковців про те, що в законодавстві України має бути окремий нормативно-правовий акт, який регулюватиме виключно укладення та регулювання адміністративних

договорів, конкретизує вимоги до даних договорів, визначатиме певні умови їх дійсності.

Це сприятиме визнанню адміністративних договорів як джерел адміністративного права і дасть змогу застосовувати їх у суді як нормативну підставу для прийняття рішень у конкретних справах.

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 6 липня 2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

2. Решота В.В. Адміністративні договори в системі джерел адміністративного права. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2018. № 4. Том 29 (68). С. 126-130. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/4_2018/23.pdf

3. Адміністративний договір: ознаки та практика застосування адміністративному судочинстві. *Адміністративний суд України (збірник наукових праць)*. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10044.html>

4. Міхновська М.С. Адміністративний договір як важлива форма діяльності публічної адміністрації. *Адміністративне право і процес*. № 2(8). 2014. URL: <http://applaw.net/index.php/journal/article/view/427/374>

5. Michel Fromont. *Droit administratif des Etats europeens*. Paris, Presses universitaires de France, 2006. 362p.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сенченко Л.В.

Охріменко А. Ч., студентка, 3 курс, 7 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Призначення журналістів – отримання та висвітлення інформації, чому вони присвячують своє життя. Вони - основне джерело, завдяки якому ми дізнаємось про події, що відбуваються в світі. В деяких випадках, представники засобів масової інформації виступають у ролі

наших захисників, що заздалегідь попереджають нас про виникнення обставин, що можуть мати негативний вплив та надають можливість своєчасно вжити відповідних заходів для власного захисту.

От тільки відкритим залишається питання щодо захисту самих журналістів. Хто або що оборонятиме їх від небезпеки, яка виникає у ході їх професійної діяльності? Фотоапарат в руках чи пластиковий документ, що надає право на здійснення журналістської діяльності? І коли вже будуть створені реальні механізми захисту прав журналістів під час виконання ними своїх професійних обов'язків? [1].

Сьогодні питання правового забезпечення гарантії незалежної діяльності журналістів постає актуальним як ніколи раніше. Водночас, багато хто вважає, що вітчизняне законодавство, яке регулює суспільні відносини в інформаційній галузі, досить надійно захищає основні демократичні свободи громадян України.

Відомо, що однією з найважливіших складових, які засвідчують авторитет тієї чи іншої країни, є інформаційний потенціал, стан свободи слова та розвитку засобів масової інформації. Не остання роль в цьому належить гарантіям незалежної діяльності журналістів [2].

Дослідження питання необхідно почати з визначення поняття журналіст. Законом України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» визначено, що журналіст - творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) - відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України [3].

Попит на професію журналіст постійно зростає. Так буде й надалі, оскільки ми живемо в добу бурхливого розвитку інформаційних технологій [4, с. 17].

Правові засади діяльності журналістів встановлені Конституцією України, Законами України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» та іншими нормативно-правовими актами.

Якщо розглянемо законодавчу базу, яка регулює інформаційну сферу, маємо констатувати, що законодавець у декількох законах передбачив норми, які захищають права як звичайних громадян, так і

професійних журналістів від посягань на свободу висловлювання думок, отримання інформації, від переслідування за висловлювання ідей. Тобто передбачив, що в нашому недосконалому світі ці права можуть порушуватися [5, с. 87].

Норми права не завжди можуть захистити журналістів від наслідків добровільного прийняття рішення, від ризику, на який вони йдуть за власною ініціативою.

Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України [6].

Свобода засобів масової інформації, зокрема, журналістів, які працюють в них, є істотним компонентом свободи вираження поглядів та свободи інформації. Міжнародні установи, які тлумачать та застосовують договори про права людини, наголосили на взаємозв'язку між свободою засобів масової інформації та свободою вираження поглядів [7, с. 42].

Свобода преси не може існувати без журналістів, які б мали солідну професійну освіту й етичну освіту. Незалежно від того, чи інформація передається у друкованій формі, шляхом трансляції чи мережею Інтернет, їй не обійтися без високопрофесійних журналістів. Проте, журналісти раз у раз зазнають різного роду втручань у свою професійну діяльність.

У зв'язку з цим, чинним законодавством встановлено правову відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього.

Підстави відповідальності за порушення законодавства про пресу передбачені статтею 41 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Статтею 17 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» встановлено відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну (немайнову) шкоду [8].

Отже, можливо зробити висновки, що службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується в своїй роботі, а відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання

його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

Література

1. Захист професійних прав журналістів. Електронний ресурс. URL: <http://averlex.com.ua/ua/blog/zahist-prav-jurnalistiv>
2. Правові гарантії незалежної діяльності журналістів. Електронний ресурс. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_8393
3. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>
4. Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні. *Матеріали парламентських слухань у Верховній раді України 4 грудня 2002 року*. Київ: Парламентське видавництво. 2003. 91 с.
5. Чиж І. С. Україна: шлях до інформаційного суспільства. Київ: Вид-во «Либідь», 2004. 286 с.
6. Правовий захист журналістів. Електронний ресурс. URL: <http://studies.in.ua/ru/informacionnoe-pravo-shpargalki/2560-pravoviy-zahist-zhurnalstv.html>
7. Закони та практика ЗМІ в Україні. *Харківська правозахисна група*. Харків: Фоліо. 2002. 128 с.
8. Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Тімашов В.О.

Охріменко А. Ч., студентка, 3 курсу, 7 групи,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Формування державної служби та її правове регулювання – процес складний, який не відбувається миттєво, а потребує певного часу. Керуючись цим, доцільно звернутися до практики зарубіжних

країн і за допомогою компаративної характеристики проаналізувати основні, концептуальні положення державних служб, які можна використати в розбудові української державної служби.

Проведений аналіз показав, що відповідність української дефініції державної служби європейській є частковою, оскільки термін "державна служба" має суттєво відмінне значення в інших країнах. Наприклад, французьке поняття "fonction publique" ("публічна служба") є синонімом до британського "civil service" та німецького "öffentlicher Dienst". Відповідно і терміни, що позначають поняття "державний службовець" у цих державах, – *fonctionnaire*, *civil servants*, *Beamte*, – стали синонімами для поняття розмовної мови "адміністрація", що розповсюджується в цілому на чиновників і центральних, і місцевих органів. Показовим прикладом є пропорційний розподіл кадрів між різними адміністративними рівнями держав – членів ЄС [1].

Вартим уваги є той факт, що європейська інтеграція, яка призвела до взаємопроникнення і взаємовпливу культур, суттєво позначилась і на функціонуванні інституту державної служби в усіх країнах Європейського Союзу. Це дає змогу говорити про появу спільних рис в організації державної служби в цих країнах і про вироблення в них аналогічних підходів до вирішення проблем у згаданій сфері [1].

Дослідники, аналізуючи форми організації державної служби в інших державах, відмічають, що поняття "державна служба", "цивільна служба", "публічна служба" розуміються по-різному. Більш чи менш широкий характер поняття "державна служба" залежить від її концепції, яка існує в кожній країні. Так, наприклад, "державна служба" у ФРН – це збірне поняття, яке розповсюджується на всіх осіб, що зайняті в системі державного управління. При цьому розрізняють чиновників, службовців та робітників. Чиновники вступають на службу шляхом призначення, а службовці та робітники – шляхом підписання відповідного контракту.

У США поняття "цивільна служба" вужче у порівнянні з поняттям "державна служба". Воно охоплює лише службовців державних установ. До нього не включаються виборні посади, що пов'язані з юриспруденцією. Не входять до нього й армійські та флотські посади, посади в поліції тощо. Провідну роль у керівництві державною службою грають президент і парламент. Слід зауважити, що під категорію державних службовців підпадають як посадові особи та допоміжно-технічний персонал, що причетний до реалізації державно-владних повноважень, так і працівники за наймом, зокрема

викладачі державних навчальних закладів, робітники державних підприємств і сфери комунального обслуговування. У широкому розумінні "державним службовцем" або "службовцем публічного сектору" вважається будь-яка особа, праця якої оплачується з бюджету федерації, штату або місцевого органу влади [2].

Усі державні службовці відповідно ієрархічній системі розподілу влад поділяються на центральних і місцевих. Службовцями центрального уряду вважаються і всі працівники периферійних органів, які підпорядковані центральному відомству і входять в його штат. До місцевих належать ті службовці, які входять в систему закладів, організацій і установ місцевого підпорядкування.

На регіональному рівні управління державною службою здійснюють префекти. Префект і підлеглі йому служби префектур виконують дві функції: представника центрального уряду і координаційного штабу служб регіону. Префект має право приймати на роботу службовців середньої і нижчої ланки. На рівні місцевого самоврядування керівними органами виступають муніципальні ради і мери.

В різних країнах діє приблизно така схема організації державної служби з поділом на ряд рівнів, хоча в кожній країні є своя специфіка.

Ще один важливий елемент, який необхідно взяти до уваги при порівнянні державних служб різних країн, – це їх внутрішня структура, наприклад, агенти ФРН розділяються на три групи: власне функціонери; службовці; робітники [3].

Головні вимоги до державної служби в зарубіжних країнах відображені в основних законах, а також у спеціально прийнятих правових актах. У них викладаються цілі та завдання державної служби, порядок її проходження, права й обов'язки державних службовців, гарантії їхньої правової та соціальної захищеності.

У нинішніх умовах корінних перетворень проблема адаптації досвіду державної служби зарубіжних країн до українських умов є не тільки актуальною, але й необхідною. Насамперед цікавою для України є концепція державної служби. У більшості європейських країн вона складалася на підставі теорії держави. Елементом такої теорії в багатьох країнах стала концепція раціональної бюрократії Макса Вебера. Важливим аспектом вивчення зарубіжного досвіду є організаційні засади державної служби, зокрема практика її децентралізації, механізми взаємодії центральних, регіональних і місцевих органів управління, забезпечення всіх учасників державної

служби підготовленими кадрами, досвід кар'єрного просування державних службовців по ступенях ієрархічної градації й ін. [4, 7-11].

У зарубіжному досвіді доцільно звернути увагу і на такі питання: підвищення продуктивності праці та її обліку; підвищення культури обслуговування населення; досягнення високих кінцевих результатів тощо.

Отже, єдиного підходу до державної служби не існує, оскільки спостерігається значна різниця як у визначеннях та сферах поширення (у широкому чи вузькому значенні) державно-службових відносин, так і в сучасних моделях державної служби. Державна служба кожної з країн є оригінальною системою зі своїми традиційними відмінностями, обумовленими плюралізмом культур та існуванням регіональних впливів. Аналіз розвитку державної служби зарубіжних країн дозволить у подальшому використати кращі здобутки у практиці реформування вітчизняного інституту державної служби.

Література:

1. Bossaert D., Demmke C., Nomden K., Polet R. Державна служба в Європі. - Маастрихт: Європейський інститут державного управління. - 2001. - 356 с.

2. Василенко І. Адміністративно-державне управління в країнах Заходу: США, Великобританія, Франція, Німеччина: Навч. посіб. - Вид. 2-е, перероб. і доп. - М.: Логос, 2000. - 200 с.

3. Homo institutus - Людина інституційна: монографія / за ред. О. В. Иншакова. - Волгоград: ВолДУ, 2005. - 854 с.

4. Авер'янов, В. Дискусійні питання законодавчого регулювання державної служби в Україні / В. Авер'янов, О. Андрійко // Вісн. держ. Служби України. – 2005. – № 3. – С. 7 – 11.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О. В.

Пазіч В. А., студентка, 1 курс, бмз група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно- економічний університет,
м. Київ

**БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД: СУЧАСНИЙ СТАН, ДОСЯГНЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Ураховуючи кризові тенденції на світових фінансових ринках, питання формування надійного та ефективного банківського нагляду набуває особливої важливості як у теоретичному, так і в практичному плані, оскільки він є одним зі складових у забезпеченні та підтримки стабільного економічного розвитку. Адже саме недосконале регулювання діяльності фінансових посередників призвело до негативних явищ в економіці багатьох країн світу. Зважаючи на це, провідні світові організації та науковці почали шукати шляхи підвищення ефективності систем банківського регулювання і нагляду.

На початку маємо звернутися до законодавчого трактування банківського нагляду, отже Закон України “Про Національний банк України” від 20 травня 1999 року № 679 визначає банківський нагляд - як систему контролю та активних впорядкованих дій Національного банку, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами у процесі їх діяльності законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [1].

Далі треба звернутися і до стаття 55 Закону України “Про Національний банк України” визначено, що Національний банк здійснює функції банківського регулювання і банківського нагляду, таким чином, виконує дві різні, а головне, окремі функції [1].

Перейдемо до теоретичних основ та думок вчених щодо сутності банківського нагляду. Поняття ефективного банківського нагляду в науковій літературі до цього часу чітко не визначено, у зв'язку з цим, на погляди деяких вчених, слід визначати ефективний банківський нагляд як дієву систему моніторингу банківської діяльності на всіх етапах життєвого циклу банку, спрямовану на попередження, мінімізацію та запобігання негативним наслідкам функціонування банківських установ; яка ґрунтується на принципах ефективного банківського нагляду та здатна миттєво трансформуватися і видозмінюватися під впливом змін макроекономічного середовища.

На думку вчених, банківський нагляд проводиться з метою забезпечення надійності і стабільності окремих банків і передбачає цілісний і постійний нагляд (контроль) за здійсненням банками своєї діяльності у відповідності з діючими нормами законодавства та інструкціями. Тому необхідно приділяти більше уваги процесу нагляду, оскільки від того, наскільки точно він відображає дійсність, залежить грошово-кредитна політика та вибір методів та інструментів

регулювання грошово-кредитного ринку, а значить і банківської діяльності як об'єкта банківських правовідносин.

З точки зору юридичного підходу, “банківський нагляд” – це здійснюване спеціальним державним органом або органами постійне спостереження за діяльністю не підпорядкованих йому юридичних осіб (банків) з метою виявлення порушень банківського законодавства. Сутність банківського нагляду полягає у перевірці відповідності рішень і дій суб'єкта нагляду законам, що регулюють банківську діяльність і нормативним актам центрального банку. В рамках даного підходу не з'ясовується управлінський аспект нагляду, а акцентується увага на значних правових відхиленнях і “девіантній” поведінці банків.

Сутність ризико-орієнтованого нагляду полягає у тому, що нагляд за банківською діяльністю являє собою комплекс взаємопов'язаних дій, направлених на підтримку стабільності банківської системи, попередження системних ризиків (наприклад, банкрутства банків), а також захист інтересів вкладників і кредиторів.

Для Національного банку України банківський нагляд не обмежується лише наглядом за законністю дій банків, для нього є важливим отримання банками прибутку та зниження ризику їх операцій. Національний банк України відповідає за фінансове становище лише банківсько ї системи, і ні як не за фінансове становище інших господарюючих суб'єктів.

Сучасна система банківського нагляду в Україні розбудовується відповідно до положень законодавства ЄС з питань банківської діяльності, Основних принципів ефективного банківського нагляду, розроблених Базельським комітетом з питань банківського нагляду, та з урахуванням кращої міжнародної практики.

Впродовж усього періоду її функціонування фахівці Національного банку постійно працювали над удосконаленням нормативно-правової бази з питань регулювання та нагляду за діяльністю банків, яка мала відповідати рівню розвитку банківської системи, надавати змогу адекватно та оперативно реагувати на ризики, притаманні діяльності банків, а також на нові виклики, що виникали в процесі розвитку вітчизняних банків та їх інтеграції у світову фінансову систему.

Так, наприклад ще у лютому 2011 року Верховна Рада України прийняла Закон “Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків”. Положення цього закону, зокрема, дають змогу підвищити прозорість банків шляхом удосконалення

процедур щодо виявлення їх реальних власників та встановлення щодо них посиленних вимог, розширити обсяг інформації, яка має оприлюднюватися банками. Завдяки цьому громадськість матиме змогу отримувати інформацію щодо фінансового стану банків і краще орієнтуватися на ринку фінансових послуг, це також сприятиме посиленню конкуренції в банківській системі. А в травні 2011 року Верховною Радою України прийнято Закон "Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі". Цей закон надає змогу більш повно та якісно здійснювати нагляд не тільки за банками, але й за фінансовими групами, визначати фінансовий стан банків з урахуванням тих ризиків, на які вони наражаються внаслідок участі у таких групах.

Також поступово вносяться зміни до Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках, метою яких є підвищення рівня корпоративного управління в банках відповідно до загальноприйнятих принципів, зокрема шляхом створення дієвого механізму розподілу повноважень між органами управління та контролю банків, підвищення відповідальності керівників і власників банку за результати його діяльності, створення ефективних механізмів управління ризиками та поліпшення систем внутрішнього контролю [6].

Нині триває інтенсивна робота з підготовки нових нормативних актів Національного банку, а також змін до вже діючих з метою забезпечення виконання нових законодавчих вимог.

На наш погляд однією з основних норм, є стаття 57 Закону України "Про Національний банк України", яка говорить, що для здійснення своїх функцій Національний банк має право безоплатно одержувати від банків, учасників банківських груп та юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку, а також від осіб, стосовно яких Національний банк здійснює наглядову діяльність відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", інформацію про їх діяльність та пояснення стосовно отриманої інформації і проведених операцій [1].

Тут же треба додати, що Національний банк з метою виконання регулятивних та наглядових функцій визначає форми звітності (у тому числі консолідованої), порядок її складання та подання до Національного банку, які є обов'язковими до виконання усіма суб'єктами господарювання.

Література

1. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року N 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
2. Орлюк О. П. Банківське право : навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 376 с.
3. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: монографія. Івано-Франківськ: ОШПО; Снятин: ПрутПринт, 2018. 260 с.
4. Д'яконова І. І. До питання визначення понять “банківське регулювання” та “банківський нагляд”. *Актуальні питання економіки*. 2008, № 8 (86). С. 183-193.
5. Фінансова енциклопедія / за заг ред. О. П. Орлюк. К: Юрінком Інтер, 2018. 472 с.
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року N 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

Пугач Г. О., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Здійснення конституційних повноважень та функцій держави потребують стабільних і реальних доходів бюджетів та раціональних та ефективних напрямків їх використання. Раціональність,

стабільність і прогнозованість в бюджетній політиці вимагає прозорого, прогресивного і єдиного державного регулювання в процесі нарахування, сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, їх мобілізації, виконання та належної оцінки доходів і видатків бюджетів. Тому важливим елементом державної фінансової політики є наявності дієвого механізму і контролю за їх формуванням, розподілом і використанням з метою реального і прогнозного передбачення здійснення видатків на виконання зобов'язань держави, реалізацію якого покладено на Державну казначейську службу України (Казначейство України).

Аналізу окремих проблемних питань правового регулювання фінансових відносин, зокрема, у бюджетній сфері приділялася увага вітчизняних та іноземних учених, зокрема: В.Б. Авер'янова, Л.К. Воронової, О.П. Гетманець, Е.С. Дмитренко, І.Б. Заверухи, А.Й. Іванського, А.М. Касьяненко, О.В. Кузьменко, О.П. Орлюк, В.Л. Ортинського, О.І. Остапенка, П.С. Пацурківського, І.М. Проця, Ю. О. Ровинського, Л.А. Савченко, І.А. Сікорської, О.А. Соколова, Н.Я. Якимчук та інших.

Згідно положень ст.112 Бюджетного кодексу України (далі – БК України) до повноважень Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

- веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів;
- складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;
- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;
- відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;
- відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми;
- відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням.

При цьому, органи Казначейства відповідно до ст.123 БК України несуть відповідальність за:

- невиконання вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів;
- несвоєчасність подання звітності про виконання бюджетів;

- порушення в процесі контролю за бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;
- порушення в процесі контролю при здійсненні платежів за бюджетними зобов'язаннями розпорядників бюджетних коштів відповідно до бюджетних асигнувань;
- недотримання порядку казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів [1].

Провівши співставлення повноважень Казначейства України з видами порушень, за які встановлена відповідальність органів Казначейства, потрібно відзначити їх часткову невідповідність. Зокрема, у повноваженнях органів Казначейства України БК України не передбачено здійснення контролю за дотримання порядку казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів, проте встановлена відповідальність для цих органів за недотримання такого порядку. Зазначені положення БК України суперечать ст.19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [2].

Здійснений мною моніторинг реєстру судових рішень щодо справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена у ст. 164¹² «Порушення бюджетного законодавства» Кодексу України про адміністративні правопорушення дозволяє зробити висновок, що переважна більшість виявлених порушень бюджетного законодавства стосується нецільового використання бюджетних коштів, а саме, їх витрачання на цілі, що не відповідають: бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет); напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми або в порядку використання бюджетних коштів (включаючи порядок та умови надання субвенцій); бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів). Відповідальність за такі дії несе посадова особа розпорядника бюджетних коштів, що здійснила нецільове використання коштів.

Разом з цим, як вище зазначалося, що органи Казначейства несуть відповідальність за порушення в процесі контролю при здійсненні платежів за бюджетними зобов'язаннями розпорядників бюджетних коштів відповідно до бюджетних асигнувань. Для здійснення ефективного попереджувального контролю органи

Казначейства наділені достатніми повноваженнями щодо акумулювання в своєму розпорядженні основних документів, що стосуються виконання бюджету (закон про Державний бюджет на відповідний рік, рішення про затвердження бюджету, паспорти бюджетних програм, кошториси та розписи бюджетних установ тощо), а також реєстрів бухгалтерських документів щодо придбання товарів чи послуг за бюджетні кошти.

Під час виконання платіжного доручення розпорядника бюджетних коштів, органи Казначейства здійснюють перевірку відповідності взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми, тому випадків нецільового використання бюджетних коштів має бути досить незначна кількість в розрізі всіх порушень бюджетного законодавства. Крім цього, суб'єктом такого правопорушення як нецільове використання бюджетних коштів слід визнавати посадових осіб органів Казначейства, які умисно чи з необережності здійснили виконання такого платіжного доручення.

Враховуючи викладене, пропоную привести у відповідність до норм Конституції України зміст статей 112 та 123 БК України, а також розглянути можливість встановлення адміністративної відповідальності посадових осіб органів Казначейства, які допустили виконання платіжного доручення, яким було здійснено нецільове використання бюджетних коштів.

Література

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996р. №254-к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В. М.

Старовойтенко А. В., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

Поняття адміністративного права як галузі права ширше поняття адміністративного законодавства, яке є складовою частиною законодавства України. Адміністративне право — це система правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері державного управління, а адміністративне законодавство — це система правових актів, в яких ці норми знаходять своє втілення.[3]

Адміністративне право регулює діяльності структур виконавчої влади, місцевого самоврядування, державних і недержавних підприємств, установ, організацій. Є обов'язковим інструментом, здійснення державної виконавчої влади у формі державного управління. Норми адміністративного права складаються під впливом цивільного, трудового, сімейного та інших галузей права.[4]

Джерела права - це встановлені державою або визнані нею офіційно-документальні форми виявлення і закріплення норм права, що надає їм юридичного, загальнообов'язкового значення. Тобто джерела виступають офіційними способами зовнішнього вираження і закріплення норм права.[5]

У рамках правової системи джерела права розташовані за принципом їх ієрархічності і підпорядкованості, утворюють цілісну систему, її вертикальна структура будується таким чином, що розпорядження одних джерел права видаються на основі вищестоящих джерел.

Чітка підпорядкованість джерел права, законодавчо закріплена і забезпечена за допомогою юридичних механізмів, і має важливе соціально-політичне значення. Єдність системи джерел права означає єдність вираженої в законі верховної державної волі.[3]

Джерелами адміністративного права можуть бути і спільні акти, що приймаються державними органами та органами громадських об'єднань.[3]

Правові системи держав розрізняються насамперед тим, яке із джерел права переважає в національній правовій системі даної держави, тобто якими специфічними способами й у яких особливих формах норми права набувають свого загальнообов'язкового характеру, ким і як вони об'єктивуються. У теорії держави і права до джерел (форм) права належать: судовий прецедент; нормативно-правовий акт; релігійні норми; правові звичаї; нормативний договір; правова доктрина; принципи права.[1]

Необхідно зазначити, що джерела адміністративного права мають свої особливості, що зумовлюються спрямованістю норм, їх змістом, а також юридичною силою та сферою поширення.

За вказаними ознаками джерела поділяються на загальнодержавні, галузеві та локальні. Загальнодержавні є обов'язковими для виконання всіма органами управління, незалежно від їх підпорядкування. Галузеві й локальні поширюються тільки на конкретно визначені підвідомчі органи.[1]

Адміністративне право належить до найменш систематизованих галузей системи права України. З одного боку, такий стан речей пояснюється багатоманітністю предмета регулювання суспільних відносин адміністративного права, а з іншого — відсутністю належного впорядкування наявних адміністративно-правових норм. Тому зараз однією з актуальних є проблема прискорення роботи з систематизації та кодифікації Виокремлюють наступні джерела адміністративного права:

- Конституція України — має для адміністративного права установчий характер, оскільки містить ряд приписів, які є вихідними для нього. Так, в Основному Законі визначається статус Президента України, структуру Кабінету Міністрів України, закріплюється система органів державної виконавчої влади тощо. Норми адміністративного права деталізують, конкретизують загальні положення конституційного права щодо системи виконавчої влади і регулюють на цій основі практичну діяльність її органів, визначають їх компетенцію, закріплюють права і обов'язки громадян у сфері державного управління, забезпечують їх практичну реалізацію адміністративно-правовими засобами, а також охорону і захист їх від протиправних посягань. Тобто деякі напрямки державного управління охоплюються водночас конституційним і адміністративним правами при пріоритеті норм конституційного права, відмінність між ними інколи полягає лише в обсязі регулювання (загальне і спеціальне).

- Закони — є найістотнішим джерелом адміністративного права, оскільки вони закріплюють механізм реалізації державної виконавчої влади.

- Укази і нормативні розпорядження президента України.

- Постанови і нормативні розпорядження Кабінету Міністрів України.

- Міжнародні договори і угоди, виконавчі приписи до них.

- Акти центральних органів виконавчої влади України — міністерств, державних комітетів.

- Акти місцевих державних адміністрацій.

- Рішення рад та виконавчих органів місцевого самоврядування.[2]

наявних адміністративно-правових матеріалів.[2]

Систематизація нормативно-правових актів - це упорядкування чинних нормативно-правових актів, приведення юридичних норм до єдиної, узгодженої системи.[1]

У сучасних державах існує чимало нормативно-правових актів, прийнятих різними правотворчими органами. Якщо вчасно не займатися упорядкуванням цієї бази, у майбутньому можуть виникнути труднощі з використанням чинних норм права.[1]

Крім того, систематизація проводиться з метою усунення суперечностей між нормативними актами, скасування тих, що припинили свою дію, забезпечення доступності законодавства для всіх громадян.[1]

Адміністративне законодавство являє собою систему тісно взаємопов'язаних законодавчих актів, які регламентують відносини в галузі організації і функціонування державного управління, виконавчої влади, правового статусу суб'єктів управлінської діяльності, визначення адміністративно-правових режимів, реалізації адміністративного примусу.[1]

Систематизація адміністративного права в цілому не відрізняється від систематизації загального права і складається з таких форм (способів): облік нормативних актів(це збір державними органами та недержавними органами, підприємствами, установами організаціями чинних адміністративно-правових актів, їх обробка та розташування за певною системою, збереження, а також видача довідок.

Облік адміністративно-правових актів необхідний для кваліфікованого застосування цих норм у повсякденній практичній діяльності державних органів. Облік необхідний і для правотворчої діяльності.

Види обліку: журнальний (фіксація реквізитів нормативних актів у спеціальних журналах); картотечний або комп'ютерний облік; ведення контрольних текстів чинних адміністративно-правових актів); інкорпорація законодавства(це така форма систематизації, коли нормативні акти певного рівня поєднуються в різного роду

збірники у певному порядку (хронологічному, алфавітному, системно-предметному).

Види інкорпорацій: за юридичним значенням: офіційна, неофіційна; за обсягом: загальна, галузева, міжгалузева, спеціальна; за критерієм об'єднання: предметна, хронологічна, суб'єктивна.); консолідація законодавства(це вид систематизації, який передбачає об'єднання двох або більше актів, виданих з одного питання, в один єдиний новий нормативний акт, що приймається відповідним органом.

Такий акт затверджується правотворчим органом як нове, самостійне джерело права, а колишні нормативні акти визнаються такими, що втратили юридичну силу. У процесі підготовки консолідованого акта здійснюється певне редакційне виправлення, зовнішня обробка розпоряджень з тим розрахунком, щоб усі вони викладалися єдиним стилем, щоб використовувалась уніфікована термінологія.); кодифікація законодавства(це спосіб систематизації адміністративно-правових актів, заснований на змістовній переробці й узгодженні певної групи юридичних норм, пов'язаних загальним предметом регулювання, й об'єднанні їх в єдиному новому акті. Кодифікація спрямована на те, щоб змістовно усунути суперечність між правовими нормами.

Це форма удосконалення законодавства, і її результатом є новий за формою і змістом законодавчий акт (кодекс, положення, статут). Види кодифікацій: загальна кодифікація (під якою розуміється прийняття цілої серії кодифікованих актів по всіх основних галузях законодавства; галузева кодифікація (охоплює законодавство певної галузі права (Цивільний, Кримінальний кодекси); спеціальна кодифікація (видання актів, що регулюють той чи інший правовий інститут (Податковий, Бюджетний, Лісовий, Митний кодекси))[1].

Література:

1. [Електронний ресурс]/Режим доступу: https://pidruchniki.com/6620701/pravo/dzherela_administrativnogo_prava
2. [Електронний ресурс]/Режим доступу: <https://buklib.net/books/23137/>
- 3.[Електронний ресурс]/Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративне_право
4. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 216 с.

5. Адміністративне право: навч. посіб. / В. В. Середа, З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Львів, 2015. — 519 с.

6. Петков С. В. Предмет адміністративного права — константа в процесі трансформації суспільно-політичних відносин / С. В. Петков // Публічне право. — 2016. — № 1. — С. 35-42. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_1_6

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Сколота А. В., студентка, 4 курс, 15 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ЗА ДОГОВОРОМ СТРАХУВАННЯ

Правове регулювання страхових відносин у нашій державі поступово вдосконалюється та наближається до міжнародних стандартів. Поряд із цим, певні прогалини та недоліки в урегульованості цих відносин, все ж існують. Відмови у страхових виплатах, затримки страховиками виплат страхового відшкодування часто є підставою недовіри до страхування, як до засобу захисту майнових інтересів особи.

Підставою відповідальності за договорами страхування, як і будь-якими іншими цивільно-правовими договорами, є порушення зобов'язання, що виникає з таких договорів.

Поняття відповідальності за порушення зобов'язань не має чіткого визначення у законодавстві, на сьогодні це більше наукова категорія. У чинному Цивільному кодексі України не визначено чітко змісту поняття відповідальності за порушення зобов'язань.

Виходячи з того, що нормативне визначення відповідальності за порушення зобов'язання відсутнє, А.Г. Ярема вважає, що це поняття, як воно вживається у ЦК України, охоплює собою відшкодування збитків та сплату неустойки [1].

До категорії збитків ст.22 ЦК України включає реальні збитки - витрати, які особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням

речі, та витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, та упущену вигоду - доходи, які б особа могла реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушено [2].

У випадку несвоєчасної сплати страхового платежу, збитки страховика полягають у не отриманій ним вартісній компенсації страхової послуги, що ним надається. При несвоєчасній сплаті страхового відшкодування збитки страхувальника від цього носять так би мовити опосередкований характер - страхувальник уже поніс збитки від настання страхового випадку і розраховує на їх компенсацію за рахунок страхового відшкодування. Безперечним є той факт, що особа, яка вчинила порушення суб'єктивного цивільного права може і повинна нести відповідальність лише за наслідки, спричинені таким правопорушенням.

Отже, стверджуючи про порушення страхувальником умов договору страхування у вигляді несвоєчасної сплати страхового платежу, збитки страховика у вигляді недоотримання страхового платежу в такому випадку повинні бути наслідком саме дій страхувальника.

Відповідальність страховика за договором страхування встановлена ст.20 Закону «Про страхування» та ст.992 ЦК України. Зазначені нормативні акти встановлюють відповідальність страховика за несвоєчасну виплату страхового відшкодування у вигляді сплати неустойки, розмір якої визначається сторонами в договорі страхування.

Щодо відповідальності страхувальника за договором страхування, то вона законом не врегульована з огляду на реальний характер страхового зобов'язання.

Отже, враховуючи те, що Закон «Про страхування» та ЦК України дають можливість страховику відмовити у виплаті страхового відшкодування при наявності підстав, вказаних у законі чи договорі, у науці існує думка, що така відмова є формою покладення на страхувальника відповідальності за порушення умов договору.

Деякі автори, говорячи про відповідальність сторін за договором страхування, зазначають, що за порушення умов договору страхування для страхувальника можуть наступити негативні наслідки у формі відмови страховика від здійснення страхової виплати чи дострокового припинення договору страхування на вимогу страховика [3].

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо, що негативні наслідки для страхувальника у формі відмови страховика від виплати страхового відшкодування чи від договору страхування не можуть розглядатися як міри цивільної відповідальності за порушення страхового зобов'язання.

На практиці, у випадку невиконання страховиком своїх зобов'язань по своєчасній сплаті страхового відшкодування, страхувальник може притягнути його до цивільно-правової відповідальності лише на підставі загальних норм, застосувавши ст.625 ЦК України, яка встановлює відповідальність за невиконання грошового зобов'язання.

На нашу думку можна зробити такі висновки: для запобігання порушенням страхувальником умов договорів страхування законом та договорами страхування встановлюється можливість застосування права відмови у виплаті страхового відшкодування; до страховика при порушенні умов договору страхування передбачена можливість застосування майнових санкцій, що полягають у сплаті неустойки; з метою стимулювання страховиків до своєчасного та належного виконання зобов'язань по укладених договорах страхування було б доцільно встановити на законодавчому рівні розмір штрафних санкцій, що покладаються на страховика при порушенні ним умов укладених договорів страхування.

Література

1. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / під ред. Яреми А.Г., Ротаня В.Г. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.
2. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. – 2003. - № 40. – Ст. 356.
3. Цивільне право України: підручник : у 2т. / Борисова В.І. (кер. автор. кол.), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Т. 2. – 552 с.

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.

Тимошенко К. А., студент, 4 курс,
факультет економіки, менеджменту та права,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ДОКУМЕНТУВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

У зв'язку з перебування нашої країни в умовах протидії збройній агресії та необхідності розбудови ефективних та потужних Збройних сил для захисту національної безпеки України, питання максимального акумулювання обмежених державних ресурсів та цільового і раціонального їх використання набуває виключно актуального значення. Разом з тим, система державних органів, філософія їх діяльності та правове поле, в якому вони діють, у великій мірі копіюють неефективні аналоги радянських часів. Тому наукові дослідження, що спрямовані на розбудову дієвої та ефективної системи фінансового контролю в державному секторі, яка базувалася б на основоположних принципах та кращих практиках ЄС, мають виключну актуальність.

Феномен бюджетного порушення є предметом досліджень цілого ряду науковців, зокрема, значний внесок у дослідження питань відповідальності за бюджетні правопорушення зробили Л.К. Воронова, Т.Ю. Гуржій, М.П. Кучерявенко, П.С. Пацурківський, Л.А. Савченко, І.А. Сікорська, Н.Я. Якимчук.

Згідно статті 116 Бюджетного Кодексу України (далі – БКУ), бюджетним правопорушенням визнається недотримання учасником бюджетного процесу встановленого цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету [1]. Суб'єктом бюджетного правопорушення є учасники процесу, які повинні виконувати свої обов'язки згідно з законом, але порушують зобов'язання. До них відносять юридичних осіб, тобто ті органи влади, контролю, бюджетні установи та фізичні особи, розпорядники бюджетних коштів, керівники державних органів влади та інші державні службовці, тобто фізичні та юридичні особи, які не виконують своїх функцій у бюджетній системі або недостатньо їх виконують і несуть юридичну відповідальність.

У разі виявлення факту бюджетного правопорушення до причетних до нього осіб застосовуються заходи впливу, установлені ч. 1 ст. 117 БКУ. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства можуть застосовуватися лише наявності певних законних підстав. Відсутність таких законних підстав унеможлиблює не тільки застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, а й настання правової відповідальності взагалі.

Підставою застосування заходів впливу є виключно наявність у діях або бездіяльності учасника бюджетного процесу об'єктивних та суб'єктивних ознак складу порушення бюджетного законодавства, передбаченого БКУ. Рішення про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства приймається Міністерством фінансів України, органами Державного казначейства України, органами Державної аудиторської служби, місцевими фінансовими органами, головними розпорядниками бюджетних коштів у межах встановлених їм повноважень на підставі протоколу про порушення бюджетного законодавства. Форма та порядок складання протоколу про порушення бюджетного законодавства встановлюються Міністерством фінансів України.

Протокол про бюджетне правопорушення (далі - Протокол) — це документ, яким засвідчується факт недотримання учасниками бюджетного процесу встановленого БКУ та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, унесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету. Порядок складання Протоколу затверджений Міністерством юстиції України, що означає те, що його дія поширюється на всіх громадян та юридичних осіб[2]. Протокол складається посадовими особами Міністерства фінансів України, органів Державної казначейської служби України, органів Державної аудиторської служби України, місцевих фінансових органів, у тому числі Міністерства фінансів Автономної Республіки Крим, які згідно із законодавством уповноважені здійснювати контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

Проте варто зазначити, що діючий порядок складання Протоколу має ряд недоліків. По-перше, у додатках до Протоколу зазначається пояснення керівника (або посадової особи, яка виконує його обов'язки), що підтверджує факт порушення бюджетного законодавства, але не передбачається документ, що спростовує факт порушення. По друге, керівник органу, де вчинене бюджетне порушення, зобов'язаний подати пояснення щодо змісту Протоколу і

викласти мотиви своєї відмови від його підписання, але стаття 63 Конституції України зазначає, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе і своєї діяльності. По-третє, варто включити можливість перенесення дати розгляду на строк більший, ніж зазначено у Порядку, якщо суб'єкт, який скоїв бюджетне правопорушення бажає бути присутнім при його розгляді, але в силу об'єктивних причин не може. Також важливим моментом є те, що при складанні даного Протоколу не передбачене ознайомлення суб'єкта, що вчинив бюджетне правопорушення, зі своїми правами та обов'язками, на відміну від процедури складання протоколу про адміністративне правопорушення. Це є грубим порушенням статті 57 Конституції, де зазначається, що кожному гарантується право знати свої права і обов'язки, наприклад, право користуватися послугами адвоката, право оскарження рішень в суді та інші [3].

Враховуючи зазначене, потребують удосконалення процесуальні норми, що регламентують процедуру складання протоколу про бюджетне правопорушення. Зокрема, вважаємо за необхідне внести зміни до наказу Міністерства фінансів України від 15.11.2010 N 1370, яким затверджено Порядок складання Протоколу про порушення бюджетного законодавства та форма Протоколу про порушення бюджетного законодавства, в частині закріплення процесуальних гарантій дотримання конституційних прав громадян.

Підводячи підсумок, зазначимо, що основним офіційним документом, яким фіксується порушення бюджетного законодавства є Протокол про бюджетне правопорушення, а процедура його складання затверджена відомчим нормативно-правовим актом, в якому відсутнє закріплення мінімальних процесуальних гарантій прав суб'єкта бюджетного правопорушення. З метою дотримання прав таких суб'єктів необхідно опрацювати можливість внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Література

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Про затвердження Порядку складання Протоколу про порушення бюджетного законодавства та форми Протоколу про порушення бюджетного законодавства: наказ Міністерства фінансів України від 15.11.2010 №1370. Офіційний вісник України. 2010. № 93. Ст. 72

3. Конституція України: Основний Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, ст.141.URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ВТЕІ КНТЕУ Панькевич В.М.

Удовенко Н. Г., студентка, 3 курс, 9 група,
Щерба В. І., студентка, 3 курс, 9 група,
 факультет міжнародної торгівлі та права,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Важливою темою в нашій країні є відповідальність за порушення законодавства з питань зайнятості населення. Актуальна ця тема тим, що «у сфері зайнятості, на жаль, нерідко коли бувають моменти пов'язані з неформальним характером зайнятості, що має наслідком порушення прав працівників у сфері соціального захисту, зокрема, пенсійного забезпечення, захисту від безробіття, а також у сфері соціально-трудова гарантій щодо відпусток, забезпечення у випадку тимчасової втрати працездатності»[1, С.183]. Тому варто визначити коло суб'єктів юридичної відповідальності, санкції, які передбачає чинне законодавство за порушення у сфері зайнятості та види порушень з боку роботодавців для того, аби знати як уберегти себе від таких порушень.

Насамперед, треба зазначити, що в теорії трудового права прийнято виділяти матеріальну та дисциплінарну відповідальність як види трудової відповідальності. Крім того, порушення норм трудового законодавства можуть мати ознаки правопорушень, за які передбачається адміністративна та кримінальна відповідальність. Державний контроль за додержанням законодавства про зайнятість населення здійснюється згідно з Законом України «Про зайнятість населення» від 02.07.2012 р..

Варто вказати, що суб'єктами юридичної відповідальності є як уповноважений владою орган, так і самі власники, тобто роботодавці.

Так до прикладу, статтею 265 КЗпП України передбачено відповідальність роботодавців. Так, юридичні та фізичні особи –

підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу в разі: фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час, хоча, де-факто, у нього повний робочий день, виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати податків, порушення встановлених строків виплати заробітної плати працівникам, або ж виплата їх не в повному обсязі, а також недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці тощо.

Необхідно сказати, що законодавство передбачає посилені фінансові санкції за порушення норм щодо працевлаштування. Так, статтею 53 Закону України "Про зайнятість населення" встановлено, що: «1) у разі невиконання роботодавцем протягом року квоти для працевлаштування громадян, зазначених у частині першій статті 14 цього Закону, з нього стягується штраф за кожну необґрунтовану відмову у працевлаштуванні таких осіб у межах відповідної квоти у двократному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення; 2) у разі провадження суб'єктом господарювання діяльності з надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном без отримання відповідної ліцензії або наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця без отримання відповідного дозволу стягується штраф у двадцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення; 3) у разі неподання або порушення порядку подання суб'єктом господарювання, який надає послуги з посередництва у працевлаштуванні, відповідно до цього Закону відомостей про працевлаштованих ним осіб стягується штраф у двократному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення; 4) у разі застосування роботодавцем праці іноземців або осіб без громадянства та осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця: на умовах трудового або іншого договору без дозволу на застосування праці іноземця або особи без громадянства, стягується штраф за кожну особу у двадцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення; на інших умовах, ніж ті, що передбачені зазначеним дозволом, або іншим роботодавцем, стягується штраф за кожну особу у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на

момент виявлення порушення.» та інші санкції, зазначені в даній статті.

У разі несплати (відмови від сплати) протягом місяця передбачених цією статтею штрафів їх стягнення здійснюється в судовому порядку. Суми зазначених штрафів зараховуються до бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, а ті, що зазначені у частинах третій, четвертій, сьомій та восьмій, – до державного бюджету.

Спираючись на дисертацію Тригубенка В.М., можна виділити групу адміністративних проступків, які вчиняються у сфері реалізації права громадян на працю та соціальний захист від безробіття, серед яких, зокрема: порушення вимог законодавства про працю (ч. 1-4, 7 ст. 41 КУпАП); ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди (ст. 41-1 КУпАП); порушення чи невиконання колективного договору, угоди (ст. 41-2 КУпАП); ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод (ст. 41-3 КУпАП), тощо. Також в даній дисертації охарактеризовано систему суб'єктів контролю за додержанням законодавства у сфері зайнятості населення, а саме: «З одного боку, контроль здійснюється державою в особі уповноважених органів державної виконавчої влади, що утворює публічну складову інституту контролю у сфері зайнятості населення. З іншого боку, право здійснювати контроль надано сторонам соціально-партнерських відносин на визначених колективним договором або угодою умовах». У статті 52 Закону України «Про зайнятість населення» наголошується про можливість застосування громадського контролю у сфері зайнятості населення [3.с.13] .

Підводячи підсумки, можемо зробити висновок, що чинне законодавство передбачає, у більшості випадків, відповідальність за порушення прав у сфері зайнятості населення згідно з нормами Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами. А останні зміни у законодавстві України в сфері зайнятості і працевлаштування свідчать про тенденції щодо посилення відповідальності за порушення встановлених правових норм з означених питань.

Література

1. «Трудове право України» / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – С. 472.

2. Закон України «Про зайнятість населення» станом на 02.07.2012 р.,

3. Дисертація "Адміністративно-правові засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення", Тригубенко В. М., 2020. URL:<https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/auto/31/2.pdf>

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова Н.В.

Цибульська Т. Є., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВІДМІННІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Найбільш поширеною в науковій літературі є класифікація юридичної відповідальності на підставі належності до правової галузі й, одночасно, виду правопорушення, з яким вона пов'язана. У такому ракурсі виділяють чотири види юридичної відповідальності: кримінальну, адміністративну, цивільну й дисциплінарну.

Здійснення правопорушень тягне за собою юридичну відповідальність у вигляді вжиття заходів державного примусу каральної спрямованості, зазнавання правопорушником втрат особистого, організаційного чи матеріального характеру.

Юридична відповідальність як будь-який інший вид соціальної відповідальності є єдиною та включає в себе позитивну (перспективну, добровільну) і відповідальність за протиправну поведінку (негативну, ретроспективну).

Фактичною підставою притягнення до юридичної відповідальності є склад правопорушення.

Юридична відповідальність виражається в обов'язку особи зазнати певних позбавлень - втрату конкретних благ особистого, організаційного і майнового характеру за свою провину, тобто

нести покарання, яке є новим, додатковим юридичним обов'язком, якого не існувало до здійснення правопорушення

У ст.92 Конституції України адміністративну відповідальність визначено одним з основних видів юридичної відповідальності в Україні. Вона виступає наслідком невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне невідворотність реагування держави на адміністративні правопорушення (проступки) та встановлюється виключно її законами.

Як адміністративному примусу, так і заходам відповідальності за порушення адміністративно-правових установлень притаманні такі властивості: вони мають офіційний, державно-владний характер; множинність та розмаїття суб'єктів застосування; численність осіб, щодо яких здійснюється застосування цих заходів; відсутність службового підпорядкування між суб'єктами застосування; багатоаспектну цільову спрямованість; примусовий характер застосування; вони мають тільки правовий характер.

Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність: особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувачувальним вироком суду. При призначенні покарання суд може визначити обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання засудженого.

Під цивільно-правовою відповідальністю розуміють неvigідні наслідки майнового характеру, які настають для осіб, що допустили цивільні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність завжди має майновий характер. Вона може виступати у формі відшкодування збитків, сплати штрафу, пені, неустойки, втрати завдатку.

Згідно з трудовим законодавством (відповідно до ст. 140 Кодексу законів про працю України від 10.12.1971 р. зі змінами та доповненнями) працедавець за невиконання або несумлінне виконання трудових обов'язків працівником має право застосувати заходи дисциплінарного та громадського впливу. За ст. 152 КЗпП працедавець на свій розсуд може передати питання про порушення трудової дисципліни на розгляд трудового колективу.

Трудова дисципліна регулюється правилами внутрішнього трудового розпорядку, колективним або трудовим договором, у деяких випадках - посадовою інструкцією працівника. Загальна дисциплінарна відповідальність за порушення трудової дисципліни встановлена ст. 147 КЗпП передбачає застосування до працівника лише один із заходів стягнення: догани чи звільнення. Для окремих категорій працівників (наприклад, державних службовців, суддів, прокурорів, працівників залізничного транспорту та інших, на яких поширюється дія спеціальних законодавчих актів) законодавство, статuti та положення про дисципліну можуть передбачати спеціальні дисциплінарні стягнення.

Адміністративна відповідальність настає за вчинення адміністративного правопорушення, склад якого визначається як законами, так і підзаконними актами (рішення органів місцевого самоврядування). Кримінальна відповідальність настає за вчинення злочину, склад яких визначається виключно нормами Кримінального кодексу України;

Правом порушення справ про адміністративні правопорушення, як і правом розгляду таких справ наділене широке коло суб'єктів публічної адміністрації. Правом порушення кримінальних справ, наділені виключно органи дізнання і попереднього слідства, визначені КПК України, та органи прокуратури, а правом розгляду - виключно суди.

До кримінальної відповідальності притягуються лише фізичні особи, а до адміністративної - як фізичні особи так і юридичні особи;

Притягнення особи до адміністративної відповідальності і застосування до неї адміністративних санкцій не призводить до таких наслідків, як судимість, що в подальшому проявляється в певних обмеженнях її правосуб'єктності (наприклад вільний виїзд за межі України);

Адміністративна відповідальність реалізується як у позасудовому, так і в судовому порядку, кримінальна - тільки в судовому;

В інституті адміністративної відповідальності діє презумпція невинності, а в цивільній - презумпція вини;

Метою притягнення до адміністративної відповідальності є виховання особи і запобігання вчинення правопорушень в подальшому та іншими особами, цивільної - в першу чергу, відшкодування шкоди;

Адміністративна відповідальність належить до компетенції органів публічної адміністрації та їх посадових осіб, а цивільно-правова-до компетенції судів;

Заходами цивільної відповідальності суспільні відносини, як правило, захищаються за рахунок майна винного з метою відновити попередній майновий стан потерпілої сторони, а заходи адміністративної відповідальності, як і кримінальної, спрямовані також проти особи порушника.

Головною ознакою, яка обумовлює всі інші відмінності між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю, є їх різна правова природа. Свій вираз вона знаходить у тому, що обов'язок додержуватись правил, за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність, на відповідних суб'єктів покладається владно. Обов'язок додержуватись правил, за порушення яких передбачена дисциплінарна відповідальність, відповідними суб'єктами приймається на себе добровільно.

Література

1.Посібник “Адміністративне право.Загальна частина”(Сергій Алфьоров,Сергій Ващенко,Марина Долгополова,Арнольд Купін)-2010 рік.

2.Навчальний посібник “Адміністративне право” Остапенко О.І,Кісіль З.Р.,Ковалів М.В.-2009р.

3.Адміністративне право. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Зуй В. В.
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Чайка А. В., студентка, 1 курс, 19 група,
факультет економіки, менеджменту та психології,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ГЕНЕЗА ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Нині адміністративне право є провідною галуззю вітчизняного права, тому розуміння історії його зародження і розвитку дає можливість віднайти шляхи реформування системи правових норм, необхідних для регулювання суспільних відносин у сфері публічного управління. Виникнення, становлення та функціонування правових норм, безпосередньо пов'язане з управлінням. Управління виникає тоді, коли суспільство досягає певного рівня розвитку. Воно є результатом піднесення матеріальної та духовної культури. Управління має тривалу історію, супроводжує людину з перших кроків її соціального розвитку. Аналізуючи загальну історію становлення адміністративного права можна виділити такі основні етапи:

1. Виникнення науки камералістики (від нім. «kameralistik» – управління двірцевою казною та майном), який припадає на початок XVIII ст., основний розвиток відбудеться в Німеччині. Зростання потреби у фінансах для утримання держави, чиновників і війська стали головними чинниками виникнення та розвитку наукових знань, що вивчалися камералістикою. Саме камералістика передусім забезпечувала раціональне управління державним майном. Отже, ця обставина (управлінська) свідчить про зв'язок камералістики та сучасного адміністративного права.

2. Історично обумовлений поділ камералістики на «стару» (вивчала питання фінансів, економіки господарства) та «нову» (питання поліції, мануфактурної, гірничої справи та ін.), що стався у середині XVIII ст. «Нова» камералістика, орієнтуючись на тодішнє розуміння поліції як управління містом, державою, по суті, займалась питаннями державного управління (державної політики) у різних сферах суспільного життя.

3. Становлення поліцейського права (як галузі, призначеної здійснювати внутрішнє управління). Вперше поняття та предмет поліцейського права визначив французький вчений Н. Деламар у своєму «Трактаті про поліцію» (1722 р.). В цій праці, автор окреслив предмет поліцейського права, а також вказав групи суспільних відносин, об'єднані поліцейською діяльністю. До них належали релігія, охорона здоров'я, громадський порядок, торгівля, дорожнє господарство тощо. Отже, поліцейське право трансформувалось із «нової» камералістики, наприкінці XVIII ст. відіграло значну роль у регулюванні суспільних відносин у різноманітних внутрішніх сферах держави.

4. Перехід до адміністративного права (друга половина XIX ст.), що стався під впливом буржуазних революцій насамперед Французької революції 1789 р.), коли права та свободи людини були протиставлені всемогутності держави. Методи прямого примусу, що використовувалися поліцейським правом, було модифіковано на підставах верховенства права, ідей про те, що управління повинно базуватися на вимогах закону, з обов'язковим урахуванням прав і свобод громадян, що державне управління не може здійснюватися на власний розсуд чиновників.

5. Новітній етап, який характеризується кардинальним переглядом сутності, змісту та призначення адміністративного права, переходом від державоцентриського (інтереси держави на першому місці, людина для держави) призначення адміністративного права до людиноцентриського (інтереси людини на першому місці, держава для людей) із акцентом на особу як основного суб'єкта адміністративно-правових відносин та на призначення державних органів на створення необхідних умов для реалізації та захисту права, свобод та інтересів особи. Адміністративне право як одна з основних галузей публічного права є найбільшим за обсягом свого змісту, регулює величезне коло суспільних відносин. Особливістю даних відносин є те, що вони виникають лише в результаті владної діяльності від імені публічної влади, і в них завжди бере участь відповідний владарюючий суб'єкт – орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування тощо[3].

Сучасне адміністративне право є продуктом європейського континентального правового розвитку. Вже в середині XIX ст. у системі адміністративного (тоді поліцейського) права переважає вплив французької та німецької адміністративних шкіл, хоча першим кроком у розвитку цієї галузі можна вважати "Наказ о градском благополучии", поширений в Україні у другій половині XVIII ст. Цей акт відіграв певну роль у кодифікації поліцейського законодавства, адже до цього українське право спиралося на "Литовський статут" - конгломерат юридичних норм. Саме у "Наказі" започатковано поняття "порядок", "безпека", "благочиння". Тут же було врегульовано життєві відносини щодо охорони економічної діяльності, засоби попередження, припинення стихійного лиха, відвертання шкоди правопорушень і порядок застосування державних примусових заходів. При цьому важливим компонентом предмета правового регулювання є відносини, які виникають за ініціативою суб'єктів не наділених владними повноваженнями при їх зверненні до

органів публічної адміністрації. Остання точка зору отримала в науці назву теорії реординації [2, с.123].

В колишньому Радянському Союзі адміністративне право двічі заборонялося як галузь права і навчальна дисципліна - (1917-1921 рр., 1928-1937 рр.). У 1938 р. воно було реабілітовано за умови його розвитку тільки на марксистсько-ленінській ідеології, що передбачало неприйняття адміністративної юстиції як складової адміністративного права. Одночасно в ході дискусії 1938-1941 рр. був визначений **предмет адміністративного права - суспільні відносини у сфері державного управління**, поняття і сутність якого використовується в теорії адміністративного права до цього часу.

Наука адміністративного права як царської Росії, так і після революції 1917 р. включала в себе багато збережених до нашого часу адміністративно-правових інститутів, таких як поліцейське право, охорону громадського порядку, примус, акти управління, державна служба.

У розвитку адміністративного права України як галузі загального права можна виділити кілька періодів:

- - Період Київської Русі.
- - Польсько-Литовський період.
- - Період козацтва.
- - Україна у складі Російської та Австрійської імперій.
- - Україна у ХХ ст.[4]

Головними досягненнями науки адміністративного права останніх 70-80 років є:

- - збільшення державного втручання (державного регулювання) в економіку;
- - внутрішня перебудова адміністративного законодавства;
- - розвиток судової практики з адміністративних справ (адміністративної юстиції);
- - розробка правових проблем процесу публічного управління;
- - захист прав і свобод громадян від дій та рішень органів державного управління;
- - встановлення основ професій.[5]

Отже, підводячи підсумок вищевикладеному, ми вважаємо, що загальна частина адміністративного права повинна містити нормативний матеріал та теоретичні положення загального характеру. Норми загальної частини повинні мати універсальний характер і бути розраховані на застосування в усіх галузях і сферах

функціонування органів державної влади, уповноважених здійснювати управлінську діяльність суб'єктів.

Література

1. Битяк Ю.П. Адміністративне право: [підручник] / Ю.П. Битяк, В. М. Гарашук, В. В.Зуй. – Х.: Право, 2013. – 656 с.

2.Бородін І. Еволюція адміністративного права України [Електронний ресурс] / І. Бородін, Л. Шапенко. // *Evropskopoliticky upravni diskurz*. –Vol. 3, Iss. 2. – 2016. –121- 125с. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21849/1/%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BD>

3.Історія формування адміністративного права[Електронний ресурс]/Режим доступу: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/administrativne-pravo-ukraieni/istoria-formuvanna-i-rozvitku-administrativn>

4.Історія розвитку права/[Електронний ресурс]/Режим доступу: https://pidruchniki.com/13930719/pravo/istoriya_rozvitku_administrativno_go_prava_ukrayini

5.Адміністративне право. Загальна частина.Історія формування/[Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://megalib.com.ua/content/4777_1_Istoriya_rozvitku_administrativnogo_prava_v_Ukraini.html

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Пустовіт Ю.Ю.

Чепик А. С., студентка, 3курс, 13 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Швидкий розвиток інформаційних технологій, зокрема глобальної мережі Інтернет, зумовив збільшення кількості правопорушень, пов'язаних з використанням об'єктів авторського права. Сучасні технології зробили копіювання та зберігання інформації дуже простою та дешевою справою, що стало однією з причин незаконного поширення та публікування об'єктів авторського права в мережі Інтернет.

Найпоширенішими видами порушень в мережі Інтернет є незаконне відтворення і копіювання музичних, художніх, літературних творів чи комп'ютерних програм без попереднього надання на це згоди автором чи правовласником. Це виражає порушення матеріальних прав авторів. Слід зазначити, що також до найбільш масових видів порушень авторського права в Україні слід віднести піратство і плагіат. Саме тому дослідження даної проблеми є актуальною проблемою сьогодення, так як дана різноманітність видів порушення потребує чіткого та індивідуального механізму захисту прав авторів.

Дослідження питання захисту авторських прав ніколи не залишалось поза увагою науковців та було втілене у працях як вітчизняних, так і закордонних вчених, таких як: О.В. Дзери, Г.О. Андрощука, К.О. Зерова, А.В. Кирилюк, В.Я. Іонаса, О.С. Йоффе та ін.

Перелік порушень авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі судового, визначений в статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до цього Закону захисту підлягають всі об'єкти авторського права, а отже авторські права на літературні, наукові, науково-популярні, публіцистичні твори, твори образотворчого мистецтва, музичні твори та їх виконання, сценічні твори та їх виконання, а також комп'ютерні програми та бази даних [1].

Отже, фактично ми маємо законодавче закріплення ознак та об'єкта правопорушення.

К. Зеров зазначає, що для правовідносин, які пов'язані з захистом авторських прав на твори, що розміщені в мережі Інтернет, характерним є досудове звернення правоволодільця або безпосередньо до правопорушника, або до реєстранта доменного

імені (чи власника / адміністратора веб-сайту), або до інтернет сервіс провайдера (інтернет-посередника) з вимогою про припинення порушення його авторських прав і видалення відповідних творів [2].

На думку А. Кирилюк, єдиного правового механізму захисту авторських прав в Інтернеті на тепер немає. Крім того, згубно впливає позиція, яка підтримується більшістю мережевого суспільства, про свободу поширення і копіювання будь-якої інформації, яка опинилася в мережі [3].

На сьогоднішній день у вітчизняному законодавстві відсутні положення щодо захисту авторських прав саме в мережі Інтернет, тобто регуляторна та охоронна функції права в даній сфері не діють.

Варто зауважити, що нині є також проблема самого фіксування правопорушення. Адже самотійна фіксація в суді не буде розглядатися як доказ, фіксація має проводитися компетентним органом чи експертом (за умови, що доказ не буде видалений). Також за таку процедуру слід сплатити кошти, розмір яких підпадає під питання «прийнятної ціни» [4].

На жаль, крім глобальних причин незахищеності авторських прав в Інтернеті, існують й інші, такі як:

- фактична відсутність Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
- глобальне середовище мережі Інтернет, що призводить до порушень, суб'єктами яких є не лише громадяни нашої держави, а й іноземці;
- низький рівень свідомості населення в даній сфері;
- неусвідомленість авторів щодо захисту своїх прав;
- швидкість розповсюдження неліцензійної продукції мережею Інтернет та ін.

На нашу думку, одним із шляхів вирішення проблеми порушення авторського права в Інтернеті може стати створення спеціального законодавства, або ж доповнення існуючого нормами, які б стосувалися саме порушень в Інтернеті. Також, для запобігання плагіату автори можуть використовувати електронний підпис, що дасть змогу швидко ідентифікувати особу, якій належать права на твір.

Після розміщення об'єкта авторського права в Інтернеті виникає проблема щодо можливості простеження його подальшого використання. Це пов'язано перш за все з тим, що доступ до відповідного об'єкта виняткових прав відкривається одночасно для

широкого кола осіб, що досягає мільйони користувачів мережі Інтернет. Слід зазначити, що важливу роль у вирішенні даної проблеми відіграють власники веб-сторінок або веб-сайтів, адже саме вони мають в першу чергу відслідковувати інформацію, яка публікується, та вести моніторинг збереження та обробки даної інформації, шляхом проведення реєстрації кожного користувача сторінки або сайту.

На разі вже існує досить дієвий спосіб захисту авторських прав в Інтернеті, такий як захист від копіювання. Тобто даний спосіб дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів, зображень на певній веб-сторінці або веб-сайті. Ми вважаємо, що хоча даний метод не може в повному обсязі захистити права автора, але для осіб, які не володіють ПК на високому рівні, копіювання такого матеріалу стане нелегкою справою і скоріш всього не буде здійснене.

Отже, на даний момент проблема захисту авторських прав в Україні є досить масштабною та потребує негайного вирішення. Відносини в даній сфері розвиваються з надзвичайною динамічністю, тому існує негайна потреба в оновленні вітчизняного законодавства та адаптування його до сучасних реалій.

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Зеров К.О. Особливості захисту авторських прав на твори, розміщені в мережі Інтернет. Інтерсервіс. 2018. С. 219 с.
3. Кирилюк А.В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет. Часопис цивілістики. 2014. № 16. С. 126–130.
4. Карташов Н. Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет. 2018. URL: <https://blog.liga.net/user/nkartashov/article/26575>.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Дараганова Н. В.

Чумаченко А. Є., студент, 3 курсу, 7 групи,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА УГОДОЮ СТОРІН ТА З ІНІЦІАТИВИ ПРАЦІВНИКА

Питання, пов'язані з припиненням трудових відносин, з кожним роком викликають ще більшу зацікавленість серед вчених, а також серед працівників і роботодавців. Така увага до даного питання пов'язано як з кризовими соціально-економічними умовами, масовими скороченнями та вивільненням працівників, так і з недосконалою правовою системою, зокрема, прогалинами та колізіями у правовому регулюванні припинення трудових правовідносин. На даний момент найбільш розповсюдженими методи припинення трудового договору є припинення трудового договору за угодою сторін та розірвання трудового договору за ініціативою працівника.

Перед вивченням даного питання слід зрозуміти, що означає саме поняття припинення трудового договору. Найбільш змістовним ми вважаємо тлумачення даного поняття професорів С.М. Прилипка та О.М. Ярошенка, які зазначили, що «припинення трудового договору – це закінчення дії трудових правовідносин працівника з роботодавцем у всіх випадках, передбачених законодавством про працю. Розірвання трудового договору означає припинення трудових правовідносин одностороннім волевиявленням (чи роботодавця, чи працівника, чи осіб, які не є стороною трудового договору) [1]. Отже, поняття «припинення трудового договору» за своїм змістом ширше, ніж поняття «розірвання трудового договору». Термін «звільнення» вживається щодо працівника і за змістом є синонімом терміну «припинення трудового договору».

У Кодексі законів про працю України (далі - КЗпП України) у ст. 36 передбачено підстави припинення трудового договору, а саме п. 1 угода сторін та п.4 розірвання трудового договору з ініціативи працівника (статті 38, 39), з ініціативи власника або уповноваженого ним органу (статті 40, 41) або на вимогу профспілкового чи іншого уповноваженого на представництво трудовим колективом органу (стаття 45) [2].

Припинення трудового договору за згодою сторін закріплена в законодавстві, але практичне її застосування має певні недоліки, які пов'язані з не повним теоретичним обґрунтуванням закріплених в п. 1 ст. 36 КЗпП України призводить до того, що роботодавцям зручніше

та й простіше звільнити працівника за власним бажанням, а працівникам, які здебільшого не розуміють відмінностей між цими підставами. Для працівника вигідніше бути звільненим за «угодою сторін», ніж за дисциплінарною статтею. Але найчастіше саме роботодавець з метою недотримання імперативних норм, які регулюють порядок звільнення працівників з ініціативи роботодавця, застосовує цю підставу щоразу, коли в нього немає законних підстав для звільнення, а він прагне позбутися небажаного працівника. Крім того, відповідно до п. 1 ст. 36 КЗпП України трудовий договір можна припинити в будь-який час, зокрема в період тимчасової непрацездатності працівника, перебуванні його у відпустці, і без згоди профспілкової організації, членом якої є працівник тощо. Виходячи з формулювання цієї підстави припинення трудового договору – «угода сторін», а також зі свободи укладення трудового договору, можна виділити ознаки, яким вона має відповідати. По-перше, вільний прояв волі (внутрішнього бажання) сторін на припинення трудових відносин. Таке волевиявлення має відбуватися без будь-якого тиску з боку інших осіб та самих сторін. Отже, в тих випадках, коли волевиявлення було недобровільним, наприклад, мав місце шантаж, погроза, обман, створення певної обстановки тощо, звільнення за цією підставою є незаконним. Крім того, бажання розірвати трудовий договір повинно бути взаємним і заснованим саме на угоді сторін трудового договору, а не на «згоді» роботодавця чи працівника [3, с. 15]. Отже, угода сторін, як підстава припинення трудових правовідносин, є правоприпиняючим юридичним фактом – правомірною двосторонньою дією працівника та роботодавця, яка передбачає їх спільне вільне волевиявлення, спрямоване на припинення трудових правовідносин. На відміну від угоди сторін, розірвання трудового договору з ініціативи працівника є правомірною односторонньою дією з боку працівника.

Порядок розірвання трудового договору з ініціативи працівника на сьогодні частково врегульований у чинному Кодексі законів про працю України, проте застосування цієї підстави у правозастосовній практиці породжує багато питань. Так, відповідно до ч. 1 ст. 38 КЗпП України працівник має право розірвати трудовий договір, укладений на невизначений строк, попередивши про це власника або уповноважений ним орган письмово за два тижні. Цей строк встановлений з метою надання роботодавцю можливості підшукати нового працівника, а працівнику, так би мовити, упевнитися у своїх намірах розірвати трудові відносини з цим роботодавцем. Слід

звернути увагу, що закон не забороняє роботодавцю звільняти працівника за ст. 38 раніше закінчення двотижневого строку, навіть, у день подання заяви за умови, якщо працівник про це просить у своїй заяві, і сторони дійшли такої згоди. Проте збільшення строку попередження або затримка видачі трудової книжки та розрахунку з боку роботодавця у зв'язку з відсутністю працівнику заміни або неповернення ним певних матеріальних цінностей роботодавцю є таким, що суперечить закону. На жаль, у чинному трудовому законодавстві відсутня норма, яка б це чітко закріплювала, а тому її необхідно обов'язково прописати у новому Трудовому кодексі України з метою запобігання порушення роботодавцями принципу свободи праці. [4, с. 164-165].

Таким чином, можна зробити висновок, що припинення трудового договору за угодою сторін та з ініціативи працівника має прогали між законодавством та практикою, а саме у правового регулювання порядку та процедури припинення трудових відносин.

Література

1. Прилипко С.М., О.М. Ярошенко. Трудове право України: підручник / С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Х. : ФІНН, 2009. – С. 354.

2. Кодекс законів про працю України [Електроний ресурс].- Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

3. Грекова М.М. Угода сторін як підстава припинення трудового договору: проблеми правового регулювання / Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2012- серія ПРАВО Випуск 19. Том 3 – с. 14-17.

4. Сімутіна Я. В. - Правове регулювання припинення трудового договору за угодою сторін та з ініціативи працівника: окремі проблеми/ Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 65. – К.: Ін-т держави і пра ва ім. В. М. Ко рець ко го НАН Ук раїни, 2014. – 408 с.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова Н. В.

Шворақ О. В., студент, 3 курсу, 10 групи,
факультет інформаційних технологій,
Київський національний торговельно- економічний університет,

м. Київ

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В Україні право інтелектуальної власності перебуває у стадії становлення, формується законодавча база, здійснюються спроби ефективного управління та захисту прав людини у цій сфері.

Важливим кроком стало закріплення загальних засад у сфері інтелектуальної власності у Основному законі України – Конституції. Згідно зі ст. 41 «кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності» [1, ст. 41].

У ст. 54 передбачено, що «громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом» [1, ст. 54].

Важливу роль у сфері захисту прав інтелектуальної власності відіграє Верховна Рада України, як єдиний законодавчий орган, що приймає закони, на підставі яких здійснюється правове регулювання діяльності державних установ та організацій з питань інтелектуальної власності.

Важливу роль у формуванні органів управління сферою інтелектуальної власності покладено на Кабінет Міністрів України, який утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади [1, п. 9.1, ст 116].

Кабінет Міністрів України, визначає державну політику в цій галузі суспільної діяльності, спрямовує і координує діяльність центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності.

З 2011 року в Україні центральним органом виконавчої влади була Державна служба інтелектуальної власності України. Основними завданнями Державної служби інтелектуальної власності України

були: реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; внесення на розгляд Міністра економічного розвитку і торгівлі України пропозицій щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Однак, у 2016 році Кабінет Міністрів України прийняв постанову про оптимізацію діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності [2] відповідно до якої ліквідовано Державну службу інтелектуальної власності і покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі завдання і функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності та визначено це міністерство правонаступником цієї служби в частині реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності.

У 2017 році постановою № 320 [3] Кабінет Міністрів України передав Мінекономрозвитку функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, які до цього здійснювала Державна служба інтелектуальної власності, а також припинив чинність Положення про цю службу. У структурі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України утворений Департамент інтелектуальної власності, до якого перейшли функції колишньої Державної служби інтелектуальної власності. Постанова також передбачила передачу державного підприємства “Укрпатент”, державної організації “Українське агентство з авторських та суміжних прав” та державного підприємства “Інтелзахист” до Мінекономрозвитку, (сьогодні це міністерство носить назву Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України).

З метою впровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі передбачено проведення реформи захисту інтелектуальної власності. З огляду на це розроблено Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [4].

У Концепції з урахуванням передового досвіду іноземних держав з розвиненою економікою запропоновано запровадження дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності шляхом створення національного органу інтелектуальної власності, який належатиме до сфери управління Мінекономрозвитку (сьогодні Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України).

Повноваження у сфері інтелектуальної власності мають також державні структури, такі як Державне підприємство «Українське

агентство з авторських та суміжних прав» (основним завданням її є управління на колективній основі і захист майнових авторських прав українських і зарубіжних авторів на території України); Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (є закладом експертизи, який здійснює розгляд і проведення експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності, забезпечує державну реєстрацію та видачу охоронних документів, здійснює публікацію офіційних видань у сфері інтелектуальної власності, тощо).

Отже, у сфері інтелектуальної власності сформована система органів, які здійснюють повноваження щодо управління, нагляду, реєстрації, видачі охоронних документів та захисту прав громадян України та інших осіб (іноземців, осіб без громадянства).

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: *Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 585* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF>

3. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі: *Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 320* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2017-%D0%BF>

4. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-р>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 7 МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Бондар Я. А., студентка, 2 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

У процесі міжнародного торгового співробітництва між державами, їх об'єднаннями, міжнародними організаціями та іншими учасниками виникають, змінюються або припиняються певні відносини, які потребують відповідного регулювання та впорядкування. Інструментом або засобом цього є правові норми, система яких становить міжнародне торговельне право – самостійну підгалузь міжнародного економічного права. Таким чином, міжнародне торгове право є основним нормативним регулятором відносин, які виникають у сфері міжнародного торгового співробітництва.

На етапі, коли нації починають конкурувати між собою, участь держав в регулюванні міжнародних економічних відносин стрімко розширюється, держави починають активно брати участь у здійсненні міжнародної торгівлі та платежів. Як зазначають французькі дослідники, «приватний порядок в галузі міжнародних торговельних відносин, що був звичним раніше, поступився системі, в якій держава набула всезагального правового впливу».

В широкому сенсі визначення «право міжнародної торгівлі» може використовуватись в якості загального опису правового режиму міжнародних торговельних відносин. Іншими словами, весь цей масив приписів, що належать до права, зачіпає міжнародну торгівлю (міжнародних та національних, публічно-правових та приватно-правових, матеріальних та колізійних, загальних та спеціальних тощо) [1, с.46].

Для будь-якої країни роль зовнішньої торгівлі важко переоцінити. На думку Джеффри Сакса: «Економічний успіх будь-якої країни світу ґрунтується на зовнішній торгівлі. Ще жодній країні не вдалося створити здорову економіку, ізолювавшись від світової

економічної системи» [2, с.33]. Традиційною і найбільш розвинутою формою міжнародних економічних відносин є торгівля. На долю торгівлі, як зазначають фахівці, приходиться близько 80% усього обсягу міжнародних економічних відносин.

Практика міжнародного економічного співробітництва виробила низку договорів, якими користуються дотепер. Найпоширенішим видом являються торгові договори, котрі встановлюють принципи торгово-економічних відносин між двома державами, а також закріплюють певні норми (правила), що створюють правову базу таких відносин. У межах цих договорів вирішуються питання митних зборів, торговельного мореплавства, транспорту, діяльності торговельних представництв та інших юридичних і фізичних осіб на території відповідної держави [3, с.45]. Торгові договори укладаються як на двосторонній, так і на багатосторонній основі. Регулювання торговельних відносин на міжнародному рівні відбувається на основі однієї з основних міжнародних угод, що регулює режим міжнародної торгівлі – Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (далі – ГАТТ), котра була прийнята 15 квітня 1994 року. На базі ГАТТ у 1995 році було засновано Світову організацію торгівлі (далі – СОТ), яка станом на 2017 рік об'єднувала 164 держави світу [4]. Варто відмітити, що ГАТТ відіграє велику роль в організації міжнародних торговельних відносин, так як у ній закріплено найважливіші принципи й умови міжнародної торгівлі.

Як вже було зазначено, міжнародна торгівля здійснюється на основі принципів, які дістали своє закріплення у багатьох міжнародно-правових документах і, насамперед, у документах Конференції ООН з торгівлі і розвитку. Саме нею було розроблено та затверджено загальні принципи міжнародної торгівлі. Так, на сьогодні, система основних засад міжнародної торгівлі включає в себе наступні принципи:

1) торгові відносини базуються на основі поваги принципу суверенної рівності, самовизначення народів і невтручання у внутрішні справи інших держав;

2) недопущення дискримінації, що може здійснюватись у зв'язку з приналежністю держав до різних соціально-економічних систем;

3) кожна держава має суверенне право на вільну торгівлю з іншими країнами;

4) економічний розвиток і соціальний прогрес мають стати загальною справою усього міжнародного співробітництва, сприяти зміцненню мирних відносин між країнами;

5) національна і міжнародна економічна політика повинна бути спрямована на досягнення міжнародного поділу, праці відповідно до потреб та інтересів країн, що розвиваються і світу в цілому;

6) міжнародна торгівля має регулюватися правилами, які сприяють економічному і соціальному прогресу;

7) розширення і всебічний розвиток міжнародної торгівлі залежить від можливості доступу на ринки і вигідності цін на сировинні товари, що експортуються;

8) міжнародна торгівля має бути взаємовигідною і вестися в режимі найбільшого сприяння, в її межах не повинні застосовуватися дії, які завдають шкоди торговим інтересам інших держав;

9) розвинуті держави, які беруть участь у регіональних економічних об'єднаннях, повинні робити все від них залежне, щоб не завдавати шкоди і негативно не впливати на розширення їх імпорту із третіх країн, особливо держав, що розвиваються;

10) міжнародна торгівля має сприяти розвитку регіональних економічних угруповань, інтеграції та інших форм економічного співробітництва між країнами, що розвиваються;

11) держави та міжнародні організації, мають забезпечити збільшення притоку міжнародної фінансової, технічної і економічної допомоги, для підкріплення і підтримки шляхом поповнення експортної виручки країн, що розвиваються, їхніх зусиль для прискорення свого економічного зростання;

12) значна частина коштів, які вивільнюються внаслідок роззброєння, повинна спрямовуватися на економічний розвиток країн, що розвиваються;

13) повна деколонізація відповідно до Декларації ООН про надання незалежності колоніальним країнам і народам, яка була прийнята 25-ю сесією ГА ООН 14 грудня 1960, є необхідною умовою економічного розвитку і здійснення суверенних прав країн на природні багатства;

14) державам, які не мають виходу до моря, необхідно надати максимум можливостей, які б дали їм змогу подолати вплив внутрішньоконтинентального положення на їхню торгівлю [5, с. 65].

Отже, міжнародно-правове регулювання відносин у сфері торгівлі відбувається на основі чітко встановлених принципів міжнародної торгівлі та за точно встановленими правилами, які закріплено в положеннях міжнародних договорів.

Міжнародне торговельне право є підгалуззю міжнародного економічного права та, виходячи з цього, є невід'ємною складовою

міжнародного публічного права. Саме тому всі юридично значущі відносини, які відбуваються в межах міжнародної торгівлі регулюються нормами міжнародного публічного права.

Література

1. Дахно І. І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 296 с.
2. Сірко, А. В. Економічна теорія. Політекономія [Текст] : навч. посіб. / А. В. Сірко. — К. : ЦУЛ, 2014. — 416 с.
3. В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон. Правознавство: Підручник // За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. — К.: КНЕУ, 2003. — 767 с.
4. Постійне представництво України при ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві // Світова організація торгівлі URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2604-about>
5. Зеркалов Д. В. Международное торговое право : справочник. — К. : Дакор ; КНТ, 2012. — 628 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Альонкін О. А.

Бездольна Л. Ю., студентка, 2 курс, 17 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Будь-які відносини між державами потребують правового регулювання. Інвестиційна діяльність, як один з прогресивних чинників розвитку сучасної ринкової економіки, також повинна мати своє правове підґрунтя. Така основа не прямо впливає на залучення іноземних інвестицій в державу, а може створювати комфортні умови для їх розвитку. Іноземні інвестиції постійно виступають одним із ключових важелів соціально-економічного розвитку будь-якої держави, оскільки саме від правильної інвестиційної політики залежить значною мірою зростання виробничого й економічного потенціалу, збільшення обсягів і якості виробництва матеріальних і духовних благ, розвиток усієї інфраструктури. Особливо цей аспект є

актуальним для України, адже за допомогою нього створюються нові шляхи співробітництва нашої держави з іншими.

В Україні регулювання інвестиційної діяльності здійснюється за допомогою національної правової системи, а саме законів та підзаконних нормативно-правових актів. До таких можна віднести закони України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991, «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991, «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 тощо. Разом з тим, варто відмітити, що причиною спірних ситуацій та перевантажень у способах вирішення питань, які виникають у даній сфері є велика загальна кількість законів та інших нормативно-правових актів [1, с.15].

Проте регулювання інвестиційної діяльності відбувається не лише за допомогою національного законодавства, а й за допомогою норм міжнародного права.

Гончарук Ю. стверджує, що аналіз інвестиційних відносин свідчить про те, що з огляду на неоднорідність суб'єктів щодо здійснення іноземних інвестицій, міжнародне інвестиційне право органічно і нерозривно пов'язане з міжнародним публічним і міжнародним приватним правом, що підтверджує комплексний характер галузі [2].

Провідним джерелом сучасного міжнародного публічного права є міжнародний договір. Тому саме він є основним міжнародно-правовим регулятивним документом у здійсненні міждержавних інвестицій.

З цього приводу Товкун І. зазначає, що роль міжнародних інвестиційних угод, особливо двосторонніх, полягає в гарантуванні стабільності режиму для іноземних інвесторів, наданні їм відповідних стимулів, взаємоузгодженні інтересів як іноземних вкладників капіталу, так і країн, де здійснюються інвестиції. Вказані договори у сфері іноземних інвестицій призначені для забезпечення міжнародно-правового захисту, насамперед від некомерційних ризиків. Встановлення зрозумілих, доступних правил, які покращують інвестиційний клімат і тим самим зміцнюють довіру між державами, виступає своєрідним стимулятором іноземних інвестицій [3, с.124].

У свою чергу, Мусієнко Т. говорить про те, що уся система міжнародних інвестиційних угод на кінець 2018 року налічувала понад 3000 документів двосторонні інвестиційні договори, угоди про вільну торгівлю, а також угоди про економічне партнерство та регіональні угоди, які містять положення про інвестиції. Цей вид

договорів міжнародно-правового характеру є домінуючим видом договорів у стосунках між державами у сфері залучення зарубіжних інвестицій [4, с.33].

Натомість укладання уніфікованих документів загальносвітового та регіонального значення в інвестиційній сфері, які є більш практичними і корисними у використанні, значно гальмується багатьма державами через різноманітні фактори. Причинами є складна економічна, соціальна, політична ситуація в державах-імпортерах капіталу, побоювання впливу на її економіку капіталу, страх споживацького ставлення до природних і людських ресурсів держави зі сторони інвесторів, а тим більше, коли ними є транснаціональні корпорації, домінування доктрини Кальво, яка не виступає проти принципів, властивих міжнародним стандартам щодо націоналізації іноземної власності, а навпаки зазначає, що вони мають не міжнародно-правову, а національно-правову природу. Тож найкращим методом для забезпечення вільного руху капіталів виявляється двосторонній інвестиційний договір.

Основним недоліком таких договорів є те, що ними не створюється уніфікована світова система залучення і захисту інвестицій. А саме двосторонній інвестиційний договір може по-різному регулювати практично однакові інвестиційні відносини щодо імпортерів капіталу різних держав.

Отже, основним джерелом міжнародно-правового регулювання інвестицій є міжнародний інвестиційний договір, роль та значення якого відчутно зростає. Важливим позитивом такого виду договорів є те, що вони дають змогу врахувати специфіку існуючих та майбутніх відносин держав-підписантів, відмовитися від вирішення питань, стосовно яких держави не можуть дійти згоди, а недоліком – те, що не створюється уніфікованої світової системи залучення і захисту інвестицій.

Такий же тип договорів домінує у регулюванні інвестиційних відносин з іноземним елементом в Україні. Але деякі з них, хоч і були підписані від імені держав, проте не вступили в силу через не ратифікацію їх парламентами. Причиною такого явища, окрім політичних проблем у нашій державі, перед усім є ситуація при якій Україна, як сторона що приймає іноземні інвестиції, намагається забезпечити національний контроль над «інвестиційними потоками», а держави-експортери капіталу прагнуть лібералізації режиму відносно іноземних інвестицій та бажають мати тверді гарантії їх

захисту. А це, в черговий раз, актуалізує питання уніфікації світової системи залучення і захисту інвестицій.

Література

1. Кафарський В. В. Інвестиційні договори в Україні: поняття, види, зміст, правове регулювання 2006 р. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / В. В. Кафарський ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2006. – 18 с.

2. Юлія В. Г. Міжнародно-правові джерела регулювання іноземних інвестицій [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції України [офіційний веб портал]. – URL:https://minjust.gov.ua/m/str_23408

3. Товкун І. М. Міжнародні засоби захисту іноземних інвестицій / І.М. Товкун // Право та інновації. – 2014. – №4(8). – С. 124-131

4. Мусієнко Т. Деякі аспекти укладання міжнародних інвестиційних угод / Т. Мусієнко // Вісник Національного банку України. – 2015. – №5. – С. 32-36.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Альонкін О. А.

Боброва В. О., студентка, 2 курс, 17 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТНК У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

На сьогодні у науковій літературі відсутня єдність поглядів щодо визначення змісту дефініції «транснаціональна корпорація», її організаційно-правової форми, правосуб'єктності. Зумовлено це, перш за все, різними підходами у міжнародно правовому регулюванні, зокрема, в рамках ООН та СНД, а також відсутністю єдиного уніфікованого міжнародного правового акта щодо статусу транснаціональних корпорацій (далі – ТНК). Зазначене негативно позначається на правозастосовній діяльності й актуалізує дослідження зазначеної проблеми. Стан дослідження. Проблеми правового статусу транснаціональних корпорацій в теорії міжнародного приватного права досліджували у своїх працях

А. Асосков, Н. Болгарова, М. Зайченко, Х. Кметик, І. Кохан, Л. Радченко, Г. Фединак та інші правники. Водночас питання щодо поняття транснаціональної корпорації, її організаційно-правової форми та правосуб'єктності залишаються дискусійними й потребують подальшого наукового аналізу.

Метою цієї роботи є визначення поняття транснаціональної корпорації, її організаційно-правової форми та правосуб'єктності.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу транснаціональної корпорації слід згрупувати запропоновані вітчизняними та зарубіжними вченими поняття ТНК за чотирма критеріями: структурним, що визначає ТНК кількістю задіяних країн чи приналежністю її керівництва до різних країн та числом організаційно-економічних форм господарської діяльності ТНК за кордоном (філій, відділень); результативним, що визначає ТНК за часткою закордонних активів та прибутків, величиною прямих іноземних інвестицій, обороту, часткою закордонного ринку в операціях; біхевіористським, що вважає компанію транснаціональною корпорацією за умови, якщо її управлінська ланка мислить інтернаціонально, глобально у межах світового ринку; системним, що визначає ТНК з позиції сукупності трьох попередніх підходів та з позиції носія процесів інтернаціоналізації, прискорювача глобалізації.

Водночас слід зауважити, що жодна з пропонованих характеристик ТНК, взята окремо, не є всеохоплюючою. Тому суть поняття ТНК найточніше характеризує не якась одна ознака чи критерій, а їх комплекс, і лише у випадку наявності усіх ключових ознак можна обґрунтовано говорити про транснаціональний характер певної компанії. З цієї позиції, найвдалішими є визначення ТНК, запропоновані представниками системного підходу. Зокрема, Н. Саприкіна визначає ТНК як компанію, що являє собою групу підприємств, які функціонують у двох чи більше країнах та, незалежно від країни походження, здатні реалізовувати єдину загальну стратегію за узгодженою політикою, а також здійснювати вплив на економічну політику як країни базування, так і приймаючих країн через залучення їх до світових інтеграційних процесів [1, с. 130–131]. Лі Се Уну узагальнює такі п'ять характеристик ТНК: по-перше, ці компанії функціонують у декількох країнах через свої зарубіжні дочірні підрозділи; по-друге, акції, як материнської, так і дочірніх компаній ТНК, мають належати власникам різних держав; по-третє, для ТНК характерним є багатонаціональний склад вищого

керівництва; по-четверте, організаційна структура ТНК має бути орієнтована на широко масштабну міжнародну економічну діяльність; по-п'яте, для менеджерів ТНК характерним є інтернаціональний менталітет, згідно з яким сферою діяльності та інтересів ТНК вважається вся світова економіка, а не лише певні країни [2, с. 252].

За визначенням ООН, транснаціональні корпорації – це «підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, в якій вони базуються», при цьому ТНК можуть як набувати статусу корпорації, так і не мати цього статусу. Як узагальнив К. Шміттгофф, до спроби легального визначення ТНК у документах ООН 1974–1975 рр. Ці корпорації (тоді використовувався термін «багатонаціональні») визначалися як група компаній з різною національністю, економічно єдиних, зі зв'язком через акції чи шляхом укладення договору або через управлінський контроль [3, с. 157]. На визнання за ТНК статусу юридичної особи вчені почали вказувати у той період, коли у державах, що утворилися внаслідок розпаду СРСР, з'явилися норми про ТНК та інші об'єднання [4, с. 118].

У Конвенції про транснаціональні корпорації поняття «транснаціональна корпорація» охоплює різні транснаціональні структури, у тому числі промислово-фінансові групи, компанії, концерни, холдинги, спільні підприємства, акціонерні товариства з іноземною участю тощо (ч. 2 ст. 2). Конвенція зазначає, що ТНК є юридичною особою (сукупністю юридичних осіб), яка: 1) має у власності, господарському віданні або оперативному управлінні відокремлене майно на територіях двох і більше Сторін; 2) утворена юридичними особами двох і більше Сторін; 3) зареєстрована відповідно до норм Конвенції [5]. Передбачено, що ТНК може створюватись добровільно як на основі міжурядових угод, так і іншим, не забороненим законодавством Сторін, способом. Названою Конвенцією встановлено, що порядок реєстрації корпорації визначається законодавством держави – місця її реєстрації. Реєстрація підтверджується видачею свідоцтва встановленого зразка, яке містить повну назву та організаційно правову форму з обов'язковим внесенням до назви корпорації словосполучення «транснаціональна корпорація» [4, с. 118].

Зокрема, вона не визначає, що слід вважати місцем реєстрації ТНК – законодавство держави головного підприємства або держави кожного її учасника. Тому цю прогалину можна усунути шляхом доповнення ст. 4 Конвенції про ТНК положенням такого змісту:

«Реєстрація ТНК проводиться за законодавством держави – відповідно до місцезнаходження її головної (центральної) компанії». Крім того, у даній Конвенції відсутня регламентація прав та обов'язків як ТНК, так і приймаючої країни, які мають особливе значення для взаєморозуміння цих суб'єктів. Зазначене, як обґрунтовано зазначають фахівці, обумовлює необхідність доповнення Конвенції окремою статтею – «Права і обов'язки ТНК та приймаючої держави» [6, с. 134]. За офіційним визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD) [7], транснаціональна корпорація (transnational corporation, multinational corporation, multinational company, multinational enterprise) – це підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і провадить єдину політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень.

У проекті Кодексу поведінки ТНК [8], а саме п. 1 (а) ТНК – це підприємство, яке має відділення у двох або більше країнах, незалежно від юридичної форми та сфери діяльності цих відділень, які функціонують відповідно до певної системи ухвалення рішень, що дозволяє проводити певну узгоджену політику та загальну стратегію через один (або більше) центр з прийняття рішень, в рамках якого відділення пов'язані між собою відносинами власності або іншими відносинами; одне або декілька відділень можуть справляти значний вплив на діяльність інших та, зокрема, користуватися загальними знаннями та ресурсами і розділяти відповідальність з іншими.

Розгляд наведеного поняття дає змогу виокремити основні юридичні ознаки ТНК, які відрізняють ТНК від інших міжнародних монополій. Кодексом передбачені деякі обов'язки ТНК, які можна звести до таких: 1) поважати суверенітет країни перебування; 2) виходити з економічної мети та політичних завдань, що проводяться державою у країні перебування; 3) поважати соціально-культурні цілі, цінності та традиції країни перебування; 4) не втручатися у внутрішні справи країни перебування; 5) не займатися діяльністю політичного характеру; 6) утримуватися від практики корупції; 7) додержуватися законів та постанов, що стосуються обмежувальної ділової практики; 8) додержуватися положень, що стосуються передачі технологій та охорони навколишнього середовища. У наведеній дефініції проекту Кодексу поведінки ТНК транснаціональна компанія розглядається як підприємство. Така ж точка зору підтримується і частиною науковців

[9; 10, с. 89–90]. Однак, на наш погляд, це не відповідає позиції вітчизняного законодавчого регулювання. По-перше, згідно зі ст. 62 ГК України підприємство є самостійним суб'єктом господарювання та не має у своєму складі інших юридичних осіб. По-друге, відповідно до ст. 120 ГК корпорація є однією з організаційно-правових форм об'єднань підприємств. У свою чергу, об'єднання підприємств є господарською організацією, утвореною у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань і має статус юридичної особи. Таким чином, керуючись вище наведеними положеннями ГК України, ТНК підпадає під статус юридичної особи, але не слід її розглядати саме як окреме підприємство.

Слід зазначити, що на сьогодні у доктрині міжнародного права ще залишається дискусійним питання належності сучасних ТНК до суб'єктів міжнародного права, а також питання міжнародної правосуб'єктності ТНК в умовах глобалізації. На сучасному етапі розвитку міжнародного права ТНК не мають класичної міжнародної правосуб'єктності і належать до «нетипових» суб'єктів міжнародного права. Як учасники міжнародних економічних відносин вони є суб'єктом не численних правовідносин у межах галузі чи інституту міжнародного права, що свідчить про наявність у них спеціальної правосуб'єктності.

Основною умовою виникнення у ТНК міжнародної правосуб'єктності де-юре може стати наявність у джерелах міжнародного права норм, які б визначали їх правосуб'єктність. Передумовами розроблення цих норм можуть стати норми міжнародного «м'якого права», які, по-перше, мають значну моральну та політичну цінність як для регламентації діяльності ТНК, так і для регулювання міжнародних правовідносин загалом, і, по-друге, сприяють виробленню бажаних стандартів поведінки ТНК у різних сферах їх діяльності. Також сьогодні залишається необхідною розробка та запровадження кодифікованого міжнародно-правового акта про статус транснаціональних корпорацій, який міг би стати базисом для подальшої комплексної регламентації діяльності ТНК на універсальному та регіональному рівнях.

Література

1. Саприкіна Н. Моделі входження транснаціональних корпорацій на іноземні ринки: порівняльний аналіз / Н. Саприкіна// Теорія

і практика сучасної економіки : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. 15–17 верес. 2004 р. – Черкаси : ЧДТУ, 2004. – С. 130–132.

2. Ли Се Ун. Международный бизнес: Стратегия и управление / Ли Се Ун. – М. : Наука, 1996. – 352 с.

3. Цитується за: Кметик Х. Юридична природа транснаціональних корпорацій / Х. Кметик // Зовнішня торгівля: право і економіка : наук. журн. / Укр. акад. зовніш. торгівлі. – К., 2008. – № 6. – С. 155–158.

4. Зайченко М. Поняття та правова природа транснаціональних корпорацій / М. Зайченко // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 8. – С. 117–120.

5. Конвенція про транснаціональні корпорації від 6 березня 1998 [Електронний ресурс] : Ратифіковано з застереженням Законом України № 921-XIV від 13.07.1999. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_193.

6. Радченко Л. Деякі правові аспекти регулювання діяльності транснаціональних корпорацій / Л. Радченко // Право України. – 2005. – № 11. – С. 134–137.

7. Конференція ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/unctd>.

8. Проект Кодексу поведінки ТНК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-243769.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Альонкін О. А.

Єфімова А. О., студентка, 2 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЛЬ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО СЕРЕДОВИЩА У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Предмет юриспруденції – питання права та справедливості, предмет політичної науки – доцільність і користь (Гуго Гроцій).

У зв'язку з процесом формування відносин у сфері торгівлі виникла потреба регулювання таких взаємозв'язків. Тобто, саме торговельні відносини були передумовою встановлення перших міжнародно-правових принципів, інститутів і міжнародно-правових

доктрин, що стосувалися регулювання між державних економічних відносин.

Сучасне міжнародне економічне право – це галузь міжнародного публічного права, яка є сукупністю принципів і норм, що регулюють економічні відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права [1].

Важливе місце в регулюванні міжнародних економічних відносин свого часу посідала Генеральна угода про тарифи і торгівлю (ГАТТ) 1947 р., на основі якої 1995 р. було засновано Світову організацію торгівлі (СОТ), яка підтримує багатосторонню систему правил ведення торгівлі між державами. Варто також згадати Генеральну Асамблею ООН (далі – ГА ООН), яка поряд з вирішення менших завдань, займається питаннями співробітництва держав у економічній та соціальній сферах [1].

Найважливішим фактором, що зумовлює необхідність формування міжнародного правопорядку та його подальшого зміцнення, виступає вирішення глобальних проблем, яке можливе при взаємній домовленості та співпраці різних держав, чим і зумовлюється підвищений інтерес до розробки нових методів та засобів підтримки та захисту правопорядку серед учасників світової спільноти [3]. Проте, встановлення такого правопорядку потребує попереднього забезпечення режиму міжнародної законності. На думку В. Г. Буткевича «міжнародна законність <...> характеризує міжнародно-правову дійсність під кутом зору правотворчої і правозастосовної діяльності учасників міжнародного співробітництва, морально-політичні засади системи міжнародного права, оціночні критерії її зв'язків з міжнародними політичними інститутами, політичними режимами членів світового співтовариства» [2]. Аргументом на підтвердження цього є положення Статуту ООН, відповідно до якого у ч. 3 ст. 1 зазначається, що «Організація має на меті здійснювати міжнародне співробітництво в сфері розв'язання міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру й у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії» [4].

Особливості кожної держави, а саме: роль останніх у світовій економіці та міжнародному політичному житті, визначають їхній рівень економічного розвитку. Згідно з цим суверенні держави поділяють на чотири типи: високо розвинені країни, країни, що

розвиваються, країни з перехідною економікою та країни з плановою економікою.

Водночас, вище згадана типологія країн світу відображає зовнішню політику кожної держави, яка включає завдання та цілі, методи та засоби держав у зв'язку із забезпеченням власних інтересів у відносинах з іншими державами, міжнародними організаціями. У даному випадку такі інтереси можна тлумачити як усвідомлені потреби, що визначаються конкретними для кожної держави внутрішніми та зовнішніми умовами їхнього існування (наприклад, особливості географічного положення, рівень індустріалізації, продуктивність сільського господарства, національний склад населення, місце в системі міжнародних відносин) [2].

Незалежно від економічного розвитку, для кожної держави залишається актуальним питання залучення інвестицій для розвитку національної економіки. Держави, зацікавлені в економічному співробітництві, характеризуються високим рівнем міжнародної законності та правопорядку. Вони співпрацюють з третіми країнами, аби досягти позитивних результатів не лише для себе, а й задля всіх інших учасників міжнародних економічних відносин. Усвідомлення цього факту зростає, так само як і усвідомлення колективної відповідальності.

Варто додати, що високо розвинені країни беруть активну участь у міжнародних економічних організаціях (структури, які на основі міжнародно-договірних відносин здійснюють діяльність, пов'язану з організацією та реалізацією міжнародного та економічного співробітництва) [1].

Наприклад, однією із форм економічного співробітництва може вважатися допомога, яка надається високорозвиненими країнами у вигляді торгових пільг на основі принципу преференційного режиму країнам, що розвиваються. Відповідно до ст. 19 Хартії економічних прав та обов'язків держав, прийнятою ГА ООН, «з метою прискорення економічного розвитку країн, що розвиваються <...> розвинені країни зобов'язані надати останнім загальний преференційний, односторонній та недискримінаційний режим у тих сферах міжнародного економічного співробітництва, в яких це можливо» [5]. Зазначене співробітництво не позбавлене певних недоліків: підтримка, яка надається країнами, що розвиваються, спричиняє певну фінансову та технологічну залежність від високо розвинених країн.

Отже, завдяки існуванню та підтримці міжнародного правопорядку та режиму міжнародної законності відбуваються процеси економічної інтеграції, характерні для сучасних держав. Хоча існує і ряд держав, що набувають впливу і вже не мають бажання пристосовуватися до конкретних міжнародних інституцій; ці країни можуть обмежуватися утворенням союзів між собою.

Література

1. Антонович М. М. *Міжнародне публічне право*: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вид. дім «КМ Академія»; Алерта, 2003. – 308 с.

2. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. *Міжнародне право. Основи теорії*: підручник [Текст] // За заг. ред. В. Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.

3. Попович, К. Б. *Щодо поняття "міжнародний правопорядок"* [Текст] / К. Б. Попович // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Право / гол. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. №17. С. 17-20. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/17362> (дата звернення: 19.03.2020)

4. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 19.03.2020)

5. Хартія економічних прав та обов'язків держав. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077 (дата звернення: 28.03.2020)

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дерунець Н. О.

Ковтун Т. К., студент, 2 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН УКРАЇНИ ТА США У ТОРГОВЕЛЬНІЙ СФЕРІ

Аналізуючи останні тенденції розвитку світового господарства, сучасних міждержавних торговельних зв'язків, розуміємо, що всі

вони є закономірним результатом сьогоднішніх політичних і економічних перетворень. Геополітичні проблеми призвели до вповільнення світової економіки, що, в свою чергу, призводить до необхідності пошуку нових форм торговельних відносин. В умовах російської агресії, яка вимагає геополітичних змін в економічній співпраці, Україна не стала виключенням. У зв'язку з цим одним із стратегічно важливих партнерів для нашої держави на сьогодні є США, які по-перше, мають найбільш розвинену економіку у світі, а по-друге, співпраця з якими може допомогти створити позитивний імідж для української економіки, який свідчитиме про надійність України як торговельного та економічного партнера.

Офіційне закріплення торговельно-економічного співробітництва між США та Україною відбулося у 1992 р. в результаті укладення угоди про торговельні відносини. Вказаним документом було закріплено основні принципи співробітництва, такі як недискримінаційний режим для товарів та послуг, заходи для заохочення розширення комерційних контактів (з метою збільшення торгівлі), спрощення процедури роботи торгових урядових представництв із громадянами, а також режим роботи комерційних представництв та порядок вирішення спорів.

Зокрема, норма частини першої статті 1 Угоди про торговельні відносини між США та Україною визначає, що кожна із Сторін без будь-яких умов надасть товарам, що походять з або експортуються на територію іншої Сторони, режим не менш сприятливий, ніж той, який надано подібним товарам, що походять з або експортуються на територію будь-якої третьої країни, в усіх питаннях, що стосуються: (а) мит та зборів будь-якого виду, які накладаються на або в зв'язку з імпортом чи експортом, включаючи спосіб стягнення таких мит і зборів; (b) способів оплати імпорту і експорту та міжнародного переказування таких платежів; (c) правил та формальностей у зв'язку з імпортом і експортом, включаючи ті, що стосуються митної очистки, транзиту, складів і перевезення; (d) податків та інших внутрішніх зборів будь-якого роду, що імпортуються, та (e) правил, що стосуються продажу, купівлі, перевезення, розподілу, зберігання і використання товарів на внутрішньому ринку [3].

Не менш важливою для врегулювання торговельно-економічних відносин між нашою державою та США стала Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992 р., якою визначався порядок звільнення від сплати податків, мит та інших

зборів із товарів, поставок та іншого майна, що надається або використовується у зв'язку з програмами допомоги.

Не зважаючи на доволі тривале партнерство між США та Україною, так чи інакше, інтерес перших стосувався переважно тих галузей, де співпраця була значно дешевше ніж з іншими державами. Саме тому ключовим, з точки зору збалансування інтересів обох держав, документом двосторонньої співпраці є Хартія Україна – США про стратегічне партнерство, підписана у 2008 році. У сучасних реаліях найбільш значущим є положення цієї хартії, де наголошується, що співробітництво між двома демократичними державами ґрунтується на спільних цінностях та інтересах. Це включає поширення демократії та економічної свободи, захист безпеки та територіальної цілісності, забезпечення верховенства права, підтримку інновацій та технічного прогресу [1].

Цікавою, з точки зору забезпечення певного інтересу України, є генералізована система преференцій США, призначена для сприяння міжнародного співробітництва та економічного зростання в країнах, що розвиваються, шляхом надання пільгового безмитного режиму ввезення на територію США до 5000 видів товарів із визначених американським урядом країн-бенефіціарів ГСП (120 країн і територій, в тому числі і Україна). Продукція, що підпадає під безмитний режим ввезення в рамках ГСП, включає широкий асортимент промислових товарів, різні види хімічних речовин та мінералів, окремі будівельні матеріали, феросплави, частини до двигунів, деякі види сільськогосподарської і рибної продукції та ін. Завдяки злагодженим та цілеспрямованим діям обох країн, 30 вересня 2015 р., прийнято рішення щодо повернення низки товарів українського експорту до США під сферу дії ГСП, що надає можливість їх безмитного ввезення на територію США [2].

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання торговельно-економічних відносин між США та Україною

Дата укладення	Офіційні двосторонні документи
01.01.1976 р.	Генералізована система преференцій США
6.05.1992 р.	Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки
7.05.1992 р.	Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво

4.03.1994 р.	Спільна Заява про створення Українсько-американської Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям
1.03.1994 р.	Сфера компетенції Українсько-американської спільної Комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям
4.03.1994 р.	Спільна заява про співробітництво в галузі економіки і торгівлі між Сполученими Штатами Америки й Україною
22.11.1994 р.	Спільна заява щодо розвитку торгівлі та інвестицій
5.09.2000 р.	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
28.03.2008 р.	Угода про торговельне та інвестиційне співробітництво між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки
9.12.2008 р.	Хартія Україна – США про стратегічне партнерство

Отже, правове регулювання зовнішніх зносин України та США у торговельній сфері здійснюється низкою міжнародних договорів, спрямованих на співпрацю в торговельній, фінансовій та інвестиційній сферах. Хоча наша співпраця і є критично важливою для розвитку національної економіки, США не є головним торговельним партнером України. Ключовим аспектом цих торговельно-економічних відносин для України є перехід економіки від експорту сировини до продукції завершеного виробництва та розвиток сфер послуг креативних індустрій, що потребує додаткового правового врегулювання.

Література

1. Василиця О.Б. Торговельно-економічні відносини України та США на сучасному етапі. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. Вип. 17. С. 38-42.
2. Про Генералізовану систему преференцій США. *Інвестиційний портал Запорізької області*. URL: <https://investment.zoda.gov.ua/uk/news/pro-generalizovanu-sistemu-preferenciyu-ssha>.
3. Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки від 18.06.92. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_008.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Коренюк О. О.

Куцай Ю. О., студентка, 3 курс, 5 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КЕРОВАНІЙ ХАОС ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: СВІТОВА ЗМОВА ЧИ ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ

Аналізуючи ситуацію макроекономічної дестабілізації у країнах світу, доходимо висновку, що під впливом на поточний стан глобалізованої економіки безпосередньо не економічних, а соціальних та політичних чинників будь-яка економічна система дає «тріщини». У кожній економічній системі проблеми варіюються залежно від певних факторів, які впливали на економіку країни в минулому.

Сучасна ситуація у світі характеризується розгортанням системної кризи, посиленням конкурентної боротьби, наростанням невизначеності, ризиків та нестабільності в усіх сферах економіки. Тому, провідне місце у наукових дослідженнях займає концепція «керованого хаосу». Будь-яка система зазнає кризові етапи, які характеризуються тимчасовим переважанням однієї з сил, що призводить до хаосу, та руйнує соціально-економічні структури; потім відбувається гармонізація, рівновага відновлюється, але уже в новому, якісно іншому стані.

Однак, для глобального моделювання економічних процесів не вистачає завершеного рівня (після отримання результатів діяльності), який би слугував перехідним етапом для розвитку нової економічної системи та її планування, часових «рамочок» її дії. Традиційний підхід розглядає хаос виключно як негативну категорію, тобто основною метою будь-якого спрямованого втручання в економічні, соціальні та політичні процеси є мінімізація хаосу [3]. Проте, синергетика розкриває позитивну роль хаосу. У дійсності всі процеси відбуваються нерівномірно: періоди спокою змінюються напруженими критичними станами, коли необхідно прийняти рішення про подальший розвиток системи. У такі моменти визначальну роль відіграє не порядок, а хаос. Без цієї

неупорядкованої, неконтрольованої, випадкової компоненти неможливі ніякі якісні зміни [2].

Теорія хаосу свідчить, що складні системи надзвичайно залежні від початкових умов і невеликі зміни в навколишньому середовищі ведуть до непередбачуваних наслідків. Зміна якісних властивостей зазвичай порушує стійкість вихідної системи, і, відповідно, у цьому випадку система повинна мати ще якийсь стан, відмінний від вихідного, щоб запобігти падінню. Альтернативи, які з'являються при цьому, є рівнозначними для системи і вибір шляху подальшого розвитку залежить від випадкових флуктуацій, локальних дій та факторів. Через локальні зміни-коливання система спонтанно потрапляє до сфери тяжіння однієї з можливих траєкторій подальшого руху.

Хаос спочатку забезпечує можливість відхилення системи з колишньою траєкторією при втраті стійкості в зоні кризи, а потім допомагає підключитися до нового аттрактору без втрат, викликаючи перешкоди на попередньому шляху[2]. Саме в цьому проявляється конструктивна роль хаосу та змова дій економічних суб'єктів та регіональних, національних, міжнародних інституцій на економіку певної держави або груп держав як безпосередньо, так і дотично. Хаос знаходиться в природі будь-якої економічної системи.

Одна з головних проблем, що виникає при моделюванні економічних процесів, полягає тому, що на динаміку мікро- та макроекономічних показників може впливати безліч змінних, причому в більшості випадків неможливо передбачити заздалегідь, які саме параметри будуть визначати розвиток системи. В економіці прийнято вважати, що навіть якщо механізм поведінки кожної системи на мікро рівні є невизначеним і непередбачуваним, як і ведення системи в макро середовище може бути описано за допомогою узагальнених змінних, що дозволяє його аналізувати і прогнозувати з достатнім ступенем ймовірності. Будь-яка математична модель спрощує реальну ситуацію, допускаючи, що якимись ефектами (змінними) можна знехтувати.

Оскільки втрата стійкості мікроекономічної системи відбувається відповідно до дії стихійних механізмів розвитку, висновки теорії хаосу виявляються цілком прийнятні для аналізу умов, при яких держава перестає розвиватися еволюційно. Теорія хаосу розглядає граничні стани в аспекті стійкості та нестійкості, тому на цій основі можна отримати загальне уявлення про ті умови, які супроводжують перехід системи з одного стану в інший, у тому числі, його стабілізації. А під час виявлення умов, які не відповідають подальшій

зміні економічної системи певної країни виникають кризові явища. Тому, найбільш цікавим є ефект випередження реакції системи, який можна розглядати як феномен передбачення. Так людська свідомість має доступ до інформаційних потоків ще до того моменту як подія стає тим фактом, що трапився. Вибір тієї або іншої стратегії залежить від мети, яку визначає керуюча підсистема. Одним з можливих інструментів управління хаосом, на наш погляд, можна вважати хаос-інжиніринг (chaosengineering) – це фактично «ін'єкція» зовнішніми та внутрішніми впливами, можливість перевірити здатність системи реагувати на збурення. Це ефективний метод для практики, підготовки та запобігання/мінімізації втрат, перш ніж вони стануться в реальності. Не вірно думати про хаос-інжиніринг як хаотичний процес. Насправді, технологія хаосу включає планові експерименти, які показують як система може вести себе в результаті збурень. Завдяки хаос-інжинірингу можна домогтися більш глибокого бачення наслідків хаосу з метою поліпшення стійкості системи. Це, зрештою, є основою створення більш зрілих і надійних систем, здатних відновлюватися та знижувати шкоду в разі серйозного інциденту безпеки.

Отже, можна зробити висновок, що «наука про хаос» доводить, що довгострокове планування неможливе у зв'язку з дефектами самоорганізації на усі етапах створення та реалізації будь-якої економічної системи. Враховуючи, що хаос знаходиться в природі економічних систем, подальший розвиток результатів діяльності можливо спрогнозувати. Тому, створений керований хаос економічних систем – це світова змова.

Література

1. Касьянова Н.В., Кавун І.С. До проблеми запобігання хаосу економічних систем. / МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ / 2018. №18 С. 978-980.
2. Сенченко О. Інформаційно-мережеві війни: феномен "керованого хаосу" / Вісник Книжкової палати. 2017. № 4. С. 32-34.
3. Вінникова Н. / Львівського університету. Вісник. Серія філос.-політолог. студії. 2015. № 7. С. 150.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Дьяченко О.В.

Ладига П. О., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УКРАЇНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Основними постачальниками робочої сили на світовий ринок є слабо розвинені в економічному відношенні країни. Відсутність роботи, з убожіння змушують населення цих країн мігрувати у пошуках роботи в розвиненіші країни. Причинами міграції також можуть бути національні, релігійні, воєнні, політичні та інші чинники.

Як на мій погляд, можна відзначити й той факт, що проблема еміграції наших співвітчизників до різних куточків планети не є новітньою. Ознайомившись зі статтею [1] свого наукового керівника Студінського В. А., я взнала, що навіть І. Франко у своїх праці «Еміграція українського населення» займався вивченням цього проблематичного та й в сучасному світі гострого питання.

Однією з найважливіших особливостей сучасного стану міжнародної міграції є "відплив інтелекту", тобто безповоротна або довготривала еміграція вчених і висококваліфікованих спеціалістів.

Основними причинами цього процесу в більшості країн є[2]:

1. Постійне зниження соціального статусу вченого та спеціаліста;
2. Те, що результати роботи вчених та спеціалістів часто не знаходять своєї остаточної реалізації;
3. Бажання покращити своє матеріальне становище;
4. Більша можливість за кордоном реалізувати свої знання та досвід;
5. Національна та релігійна нетерпимість;
6. Зростання безробіття в країні, навіть серед високо кваліфікованих спеціалістів.

Зовнішня міграція з України складає **5825723** осіб [3].

У 2019 році 11,50% всіх громадян України проживали за межами своєї країни походження.

Згідно статистики МОМ в Україні, станом на 2019 рік, лідерами за областями з трудових мігрантів були такі регіони (табл. 1) [2]:

Рівень закордонних мігрантів

Регіон	
Закарпатська обл.	дуже високий
Чернівецька обл.	дуже високий
Львівська обл.	високий
Івано-Франківська обл.	високий
Хмельницька обл.	високий
Черкаська обл.	високий
Рівненська обл.	середній

Ієрархія мотивів, які зумовлюють поїздки за кордон українців:

- Заробіток задля поліпшення житлових умов (купівлі квартири чи побудова будинку), придбання машини або інших дорогих товарів тривалого вжитку;

- Заробіток задля задоволення поточних життєвих потреб — харчування, придбання необхідних товарів повсякденного вжитку (одягу тощо);

- Накопичення коштів для оплати навчання дітей у вищих навчальних закладах;

- накопичення стартового капіталу для створення власного бізнесу або розвитку своєї справи;

- мотиви нематеріального характеру (побачити світ, здобути певні трудові навички, поліпшити знання мови)

Виділяють 3 хвили [4] зовнішніх трудових міграцій з України у 2-й половині 20 століття:

- До 1990-х років — мало чисельні зовнішні трудові міграції, від'їжджала культурна та інтелектуальна еліта.

- 1990-1995 роки — відтік трудових ресурсів за кордон чисельніший (кваліфіковані і досвідчені фахівці), розширюється географія виїзду.

- Починаючи з 1995 року виїзд за кордон стає масовим (різна кваліфікація працівників).

Еміграція завдає шкоди країнам, оскільки національна економіка втрачає наймобільнішу і, як правило, найкращу частину трудових ресурсів. Це веде до старіння структури трудових ресурсів. Серйозною є проблема реадаптації робітників, які повертаються після роботи за кордоном і відвикли від місцевих умов праці та життя. Особливо негативні наслідки для країн еміграції має вплив висококваліфікованих спеціалістів та вчених. Тому уряди цих країн намагаються проводити політику гальмування такого процесу.

Трудова міграція з України до країн Європейського Союзу, має важливе соціально-економічне значення для нашої держави. Хоча проблема міграції притаманна практично всім країнам світу, але в тому ж самому Європейському Союзу, політико-правове та соціально-культурне середовище допомагає зменшити негативний прояв вже існуючих ризиків. Факторами впливу на стану трудової міграції є саме демографічна ситуація, рівень безробіття, заробітні плати, а також одним з найбільш важливих факторів виступає теперішня політична ситуація в Україні.

Література

1. Іван Франко про еміграцію українців: історико-економічний аналіз у розрізі сучасності, студінський в.а., студінська г.я. [електронний ресурс] / режим доступу:

https://economic-bulletin.com/index.php/journal/issue/view/25/evu.38?fbclid=iwar3-wy-bj9m2ybs2kiks46rqkxra5ta_ormirpizaidy-y-i5papp_0e5mc

2. Horakova m., drbohlav d. Internation migration of labour force and the czech republic with a special emphasis on labour migration of ukrainiens //

3. Міжнародна організація з міграції [електронний ресурс] / режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf

4. Населення України трудова еміграція в Україні [електронний ресурс] / режим доступу: https://www.idss.org.ua/monografii/roznyak_2010.pdf

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Судінський В. А.

Орлюк О. О., студентка, 2 курс, 18 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВА ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК МІЖДЕРЖАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Станом на XXI століття світова спільнота мала багато загроз для здоров'я населення планети. В наші дні це особливо актуальна тема, адже здоров'я людини прямо пропорційно залежить від її обізнаності

у цій сфері. У вік великого наукового прориву просто необхідно приділити час та сили на розвиток сфери охорони здоров'я населення, адже це, на нашу думку, забезпечить безпеку не лише сучасного покоління, а й багатьох наступних.

Ми погоджуємося з твердженням Ф. Скотта Фіцджеральда, що «Жодна расова чи духовна відмінність між людьми не може зрівнятися з тією відмінністю, яка існує між хворою людиною і здоровою»[1]. Це твердження дуже гарно ілюструє те, що всі люди на планеті мають рівні права на захист їхнього здоров'я. Права людини у сфері охорони здоров'я включають усі права, якими наділені суб'єкти медичних правовідносин, закріплені на національному та міжнародному рівнях, що стосуються окресленої сфери. До них належать: право на інформовану згоду, право на вільний вибір лікаря та закладу охорони здоров'я, медичну таємницю та конфіденційність, право на захист порушених прав і право на доступність послуг у системі охорони здоров'я[1, с.2].

Беззаперечно, основним важелем у сфері охорони здоров'я на державному рівні є система охорони здоров'я, побудована державою. На системи охорони здоров'я покладено відповідальність за надання послуг, які покращують, підтримують або відновлюють здоров'я людей. Це включає в себе медичну допомогу, що надається в лікарнях та сімейними лікарями, а також менш видимі для пацієнта завдання, такі як запобігання і контроль інфекційним захворюванням, зміцнення здоров'я, планування кадрових ресурсів охорони здоров'я та поліпшення соціальних, економічних чи екологічних умов, у яких живуть люди [2].

Найбільшим викликом для світової спільноти за останні кілька років стала пандемія коронавірусу, яка буквально за кілька місяців поширилася на всі країни світу. На нашу думку, системи охорони здоров'я цих країн були неготовими до спалаху цього вірусу. Проте вони у рекордні терміни почали зміцнюватися і найбільша країна світу – Китай, - поборолася з захворювання найпершою. Отже, міжнародні експерти навіть у вирішенні проблеми між державного поширення епідемій убачають важливу роль удосконалення систем охорони здоров'я окремих країн[2].

Для належного забезпечення прав на охорону здоров'я були прийняті відповідні міжнародні документи: Загальна декларація про біоетику та права людини (прийнята 19 жовтня 2005 року); Лісабонська декларація стосовно прав пацієнтів (вересень/жовтень 1981 року); Конвенція про захист прав і гідності людини щодо

застосування біології та медицини: конвенція про права людини та біомедицину (прийнята 04 квітня 1997 року) та інші. Цікаво виділити ступінь до якого кожна з кодифікацій включає принципи прав людини і те, як кожна кодифікація спрямована на певний вид права[1, с.9-10].

В Україні для забезпечення права людини на охорону здоров'я існують відповідні акти законодавства. Законодавство України про охорону здоров'я базується на Конституції України і складається з цих Основ та інших прийнятих відповідно до них актів законодавства, що регулюють суспільні відносини у сфері охорони здоров'я[3]. Крім того, Україна є учасником міжнародних актів у сфері охорони здоров'я, а саме: Алма-Атинської декларації (прийнята 12 вересня 1978 року), Європейської Хартії прав пацієнтів (28-30 березня 1994 року), Лісабонської декларації стосовно прав пацієнтів (вересень/жовтень 1981 року), Декларації про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта (прийнята 24 лютого 2006 року) та інші. Усі ці документи зробили великий вклад у розвиток системи охорони здоров'я України[4, с.30-31].

Отже, право на здоров'я є загально людською цінністю, основним загально визнаним невід'ємним правом людини, яке закріплено в багатьох міжнародних універсальних і регіональних договорах, підтверджено численними деклараціями та резолюціями міждержавних організацій і конференцій. Його генезис значною мірою пов'язаний зі становленням внутрішньодержавних систем охорони здоров'я[5].

Як висновок, можна сказати, що у сучасному світі розвиток систем охорони здоров'я є дуже важливим. На нашу думку, не в усіх країнах світу ця система є досконалою. Проте є великі перспективи в її розвитку. Ми вважаємо, що держава також є не від'ємним суб'єктом у розвитку системи охорони здоров'я. Загалом, існує три аспекти міжнародної співпраці держав для розвитку цієї системи: правовий, управління та фінансування. Посиливши ці фактори, можна розвинути напрочуд сильну систему захисту здоров'я людини. Адже тільки спільними зусиллями держави зможуть забезпечити добробут та захистити своїх громадян, особливо в той час, коли є загроза всьому населенню планети.

Література

1. Охорона здоров'я і права людини :ресурсний посібник / за науковою редакцією І.Я. Сенюти (укр. версія). – 5-те вид., доп. – Львів :Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2015. – с. 989

2. Черненко З. С. *Вплив міжнародних організацій на національні системи охорони здоров'я. Міжнародне право. Європейські перспективи.* 2015. №1. С. 200-206. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/evpre_2015_1_36

3. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон від 19.11.92. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

4. Берн И., Эзер Т., Коэн Дж., Оверал Дж., Сенюта И. *Права человека в сфере охраны здоровья: практическое пособие / Под науч. ред. И. Сенюты.* – Львов : Изд-во ЛОБФ «Медицина и право», 2012. – 580 с.

5. Хендель Н. В. *Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у сфері охорони здоров'я :автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Н. В. Хендель; кер. роботи Т. С. Ківалова; Нац. ун.-т "Одеська юридична академія".* – Одеса, 2014. – 20 с.

Науковий керівник: доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Альонкін О. А.

Ткач Д. М., студентка 2 курсу, I групи,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується швидкими темпами зростання міжнародної торгівлі послугами і збільшенням частки сфери послуг у створенні ВВП держав. Серед основних видів послуг найвищі показники розвитку спостерігаються саме в сфері міжнародного туризму.

Туризм є однією з найбільш високоприбуткових і динамічних секторів світової економіки. Сфера туризму, впливає на такі ключові сектори господарства як транспорт і зв'язок, торгівля, будівництво, сільське господарство, виробництво споживчих товарів, освіта, культура і є каталізатором соціально-економічного розвитку країн. Майже в 40% країн туризм - головне джерело надходжень іноземної валюти[1].

Туризм є не тільки фактором економічного зростання і виходу країни на світовий туристичний ринок, але і засобом всебічної інтеграції в світовий економічний простір на основі реалізації його комунікативно-інтеграційної складової. В сфері туристичного світового руху актуальним є питання, щодо залучення іноземних громадян, а також капіталу в Україну, а саме мова йде про в'їзний туризм.

В'їзний туризм – туризм в межах певної держави осіб, які постійно не проживають на території цієї держави, тобто приїзд іноземців в країну з метою від відання архітектурних пам'яток, природних заповідників, а також вивчення культури місцевого населення і відпочинку.

Згідно з даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в 2019 р. Україну відвідало 13,6 млн іноземних туристів, у 2018 цей показник склав 12,9 млн людей, в 2017 р. - 12,5 млн людей, 2016 р. - 11,8 млн людей [2].

За останні два роки Україна піднялася на 10 позицій у індексі конкуренто спроможності у сфері подорожей і туризму, зайнявши 78 місце. Згідно доповіді Всесвітнього економічного форуму, Україна різко поліпшила свою ділову середу з 124 до 103 місця, безпеку з 127 місця до 107, міжнародну відкритість з 78 до 55 та інфраструктуру з 79 до 73.

Безпеку України, як країни для туризму, оцінили в 4,8 бала. Згідно з доповіддю, Україна отримала 3,7 бала з 7. Найсильніше підтягнув Україну вгору рейтинг ВЕФ показник «безпека» — він покращився на 20 пунктів. Країна за останній рік ще й покинула топ-10 найнебезпечніших місць для подорожей у світі, відповідно до доповіді ВЕФ, що в свою чергу показує, що Україна стала більш безпечною країною для туризму[3].

Інфраструктуру туристичного обслуговування в Україні оцінили у 4,3 бали з 7 можливих балів. Позитивну роль у покращенні української позиції в рейтингу зіграв розвиток авіа перевезень. В 2018 році на вітчизняний ринок вийшов найбільший лоукост світу - RyanAir. А ще один масштабний і недорогий міжнародний перевізник - WizzAir, істотно розширив тут географію і кількість польотів. Завдяки цьому Україна стала доступнішою для іноземців.

Норми міжнародної стандартизації, відображені в ISO 9000, зумовили початок сертифікації систем якісного обслуговування — самостійний напрям управління якістю обслуговування, визначили єдиний міждержавний підхід до договірних умов за оцінкою систем

якості й одночасно регламентували відносини між готельним підприємством і клієнтами.

Слід зазначити, що об'єктивно Україна має всі передумови для інтенсивного розвитку іноземного туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Але, на жаль, не все є таким безхмарним. До факторів, які гальмують удосконалення туризму відносять:

- недостатній рівень розвитку мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам. Виробнича база має орієнтацію на великі комплекси, із значною концентрацією місць та низьким рівнем комфортності. Потрібно також зазначити, що в Україні мало готелів, які відповідають міжнародним стандартам, серед них станом на 2019 рік було лише 23 готелю п'яти зіркового рівня;

- незадовільний стан українських доріг. Одним з дійових засобів прискорення розвитку туризму в Україні є розвиток туристичної інфраструктури у мережі міжнародних транспортних коридорів, що в сукупності з потужним туристичним потенціалом нашої країни може стати важливим фактором удосконалення;

- технологічна відсталість. В Україні практично не застосовуються туристичні технології: електронні інформаційні довідники щодо готелів, транспортних маршрутів і туристичних фірм з переліком і вартістю послуг, які ними надаються;

- низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників туристичної галузі. На сьогодні в Україні недостатньо розвинена відповідна система в галузі туризму для підготовки кадрів за чітким і відповідним світовим стандартам кваліфікаційним вимогам [4].

Для удосконалення туризму в Україні необхідно:

• удосконалювати нормативно-правову регламентацію туристської діяльності. Для цього потрібно використовувати наступні методи: впровадження єдиних стандартів введення документації; розвиток методології ліцензування, стандартизації відповідно до міжнародних стандартів; спрощення візових формальностей для іноземних туристів; створення державних програм для постійного підвищення кваліфікації працівників туристських підприємств; розробка стратегій і концепцій розвитку туристської галузі.

- формувати позитивний і міжкраїнина світово мутуристському ринку. Для цього доцільно використовувати такі методи: інформаційно-аналітична пропаганда; створення сприятливого інвестиційного клімату в туристській сфері; якісна реклама національного туристського продукту; укладення міжнародних договорів у сфері розвитку туризму.

- Удосконалювати економічний механізм туристської індустрії. Для цього необхідно: підвищення якості надаваних послуг за рахунок додаткового фінансування; використання історико-культурної спадщини в якості найважливішого ресурсу економічного розвитку.

- розробити модель стійкого розвитку внутрішнього туристичного ринку в умовах ризику і невизначеності. Для цього необхідно використовувати наступні методи: аналіз ресурсного потенціалу регіону для розвитку туризму; комплексна оцінка всіх факторів, що впливають на розвиток туризму

- створити сприятливу екологічну атмосферу. Для цього необхідно: удосконалювати політику по захисту навколишнього середовища; створити цільові програми з охорони та реставрації історичних пам'яток[5].

Отже, на наш погляд можна з упевненістю стверджувати, що в галузі туризму, Україні необхідно використовувати методи удосконалення в'їзного туризму для, того щоб досягти міжнародних конкурентних переваг, підвищити попит і прибутковість як даного напрямку, так і індустрії туризму в цілому.

Література

1. Туристична діяльність в Україні як сфера розваг (проблеми та перспективи розвитку) С. П. Кучин URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2012/18.pdf

2. На основі доповідей та статистичних даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika&isSpecial=true>

3. Згідно з доповіддю Всесвітнього економічного форуму URL: <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2019>

4. Перспективи розвитку туристичних послуг в умовах глобалізації Лапшина І. А. URL: <http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/salopan/1.pdf>

5. Заходи, спрямовані на вдосконалення методологічних основ підвищення ефективності управління сферою туризму в регіонах в умовах ризику та невизначеності А. М. Денгаєв URL: <https://econpapers.repec.org/article/scn027034/15627261.htm>

Наковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Демків Ю.М.

Ткаченко В. І., студент, 2 курс 3.1 група,
факультету фінансів та обліку,
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Київ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ: ПРАВОВА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

Сфера транспортних послуг (далі СТП) має особливості, які роблять її важливою на нашу думку для розгляду з позиції правового регулювання. Безпосередньо, сам процес перевезень не виробляє нового продукту, але виступає ланкою сполучення між підприємствами, сприяючи функціонуванню інших галузей економіки. Транспортні послуги – послуги, пов'язані з перевезенням готової продукції, сировини та напівфабрикатів із місць виробництва до пунктів споживання або подальшого перероблення. Природним чином транспорт сприяє і процесові інтеграції у світі. Економічна інтеграція у сфері транспорту здійснюється на принципах міжнародного економічного права, що стосуються ринку транспортних послуг як однієї з галузей міжнародної економіки, а також шляхом запровадження спільної транспортної політики (СТП), яка віддзеркалює наднаціональний характер інтеграції.

Актуальність теми дослідження зумовлена також недостатнім ступенем її наукової розробки в доктрині міжнародного права. В Україні практично відсутні спеціальні комплексні дослідження інституційної та правової основи здійснення СТП. Основні послуги транспортних підприємств охоплюють внутрішні і міжнародні перевезення пасажирів, багажу і вантажів; збереження вантажів і багажу.

Транспорт є надзвичайно важливою галуззю господарства світу як регіонального інтеграційного об'єднання, так і складовою

перевезень вантажів та пасажирів. Міжнародний транспорт – послуги всіх видів транспорту, що надаються резидентам однієї країни резидентами іншої країни. Кількість правових дій, щодо регулювання перевезень, на міжнародному просторі надзвичайно велика та представлена значною кількістю міжнародних правових актів, деякі представлені у таб.1.

Відносини у сферах транспорту і зв'язку регулюються актами законодавства, що належать до різних галузей права. У сфері транспорту базовим виступає Закон України «Про транспорт», яким визначено правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту. Суспільні відносини в окремих галузях транспорту регулюють такі закони України, як «Про дорожній рух» (1993 р.), «Про трубопровідний транспорт» (1996 р.), «Про залізничний транспорт» (1996 р.), «Про автомобільний транспорт» (2001 р.), «Про міський електричний транспорт» (2004 р.) та деякі інші. Концептуальне значення має Закон України «Про Комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках» (2002 р.).[1]

Таблиця 1.

Перелік міжнародних конвенцій[2]

п/п	Назва міжнародного договору	Міжнародна організація	Набрання чинності (Закон України, Указ, постанова або ін. шляхом)
.	Європейська угода про міжнародні автомагістралі (УМА) від 15 листопада 1975 року.	ЄЕК ООН	Постанова Ради Міністрів Української РСР «Про приєднання Української РСР до Європейської угоди про міжнародні автомагістралі від 15 листопада 1975 року» N 537 від 9 листопада 1982 року. Набрання чинності 15.03.83
.	Основна багатостороння угода про міжнародний транспорт щодо розвитку коридору Європа-Кавказ-Азія від 08 вересня 1998 року.	Міжурядова Комісія ТРАСЕКА	Закон України «Про ратифікацію Основної багатосторонньої угоди про міжнародний транспорт щодо розвитку коридора Європа - Кавказ - Азія та технічних додатків до неї» №1440-III від 10 лютого 2000 року. Набрання чинності 10.02.00.

	Європейська угода про найважливіші внутрішні водні шляхи міжнародного значення (УМВШ) від 19 лютого 1996 року.	ЄЕК ООН	Указ Президента України «Про приєднання України до Європейської угоди про найважливіші внутрішні водні шляхи міжнародного значення (УМВШ)» від 28.09.2009 року. Набрання чинності 05.04.10.
	Конвенція про тимчасове ввезення від 26 червня 1990 року.	Рада Митного Співробітництва ООН	Закон України «Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення» N 1661-IV від 24 березня 2004 року. Набрання чинності 22.09.04
	Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат від 22 травня 2003 року	Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат	Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат» № 1672-IV від 07 квітня 2004 року
	Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22.03.1989 року.	ООН	Закон України «Про приєднання України до Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням» N803-XIV від 1 липня 1999 року.
	Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) від 14 листопада 1975 року.	ООН	Закон України «Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 року)» N 117/94-ВР від 15.07.94. Набрання чинності 11.10.94

Положення законів конкретизовані підзаконними нормативно-правовими актами: актами Президента України і Кабінету Міністрів України (наприклад, Статут залізниць України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р.; Правила надання послуг поштового зв'язку, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. та ін.), відомчими нормативно-правовими актами (наказами, інструкціями та ін.).[2]

Залізничний транспорт. Укрзалізниця 10 червня 1992 р. стала 47-м активним (дійсним) членом Міжнародного союзу залізниць. З

1998 р. Укрзалізниця є членом Міжнародного комітету залізничного транспорту.

Морський транспорт. Україна з 1994 р. є членом Міжнародної морської організації та з 1964 р. - членом Дунайської комісії і стала стороною, зокрема, таких конвенцій:

- Конвенції про запобігання забрудненню моря скиданнями відходів та інших матеріалів 1972 р.;

- Міжнародної конвенції про охорону людського життя на морі (СОЛАС) 1960 р.

Повітряний транспорт. Україна є учасницею Варшавської конвенції для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень 1929 р. (чинна для України з 14 листопада 1959 р.).

Автомобільний транспорт. Головними нормативними документами, що регламентують умови виконання міжнародних автомобільних перевезень, є двосторонні міжурядові договори. Урядом України за поданням Міністерства транспорту України укладено міжурядові договори про міжнародне автомобільне сполучення з державами - членами ЄС. В Україні діє єдина транспортна система, яка повинна забезпечувати потреби суспільства в цілому і населення у перевезеннях, відповідати рівню соціально-економічного розвитку держави, позитивно впливати на національну безпеку, забезпечувати реалізацію зовнішньоекономічної діяльності [1].

Наприкінці, треба зазначити, що особливо сьогодні в умовах світової глобалізації та інтеграції, у яких Україна безпосередньо бере участь, необхідна постійна актуалізація і вдосконалення національних систем правової основи транспортної індустрії та загального міжнародно-правового регулювання сфери транспорту.

Література

1. Міністерство інфраструктури України, міжнародні зв'язки. URL:<https://mtu.gov.ua/content/spivrobotnictvo-z-mizhнародni-organizacii-v-sferi-transportu.html>

2. Підручник з міжнародного права, розділ «Міжнародно-правове регулювання». URL: https://C:/Users/Asus/Downloads/amp_2015_8_18.pdf

Наковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Демків Ю.М.

Щербаков І. О., студент, 2 курс, 12 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРАВОВИЙ СТАТУС МВФ: СПІВРОБІТНИЦТВО З УКРАЇНОЮ

Сьогоднішня ситуація у світі, яка склалася під час пандемії COVID-19 та нафтових воєн, погіршується ще більше в Україні через політичну та економічну нестабільність. Саме з цих причин Україна звернулася по чергову допомогу до міжнародних фінансових організацій, зокрема до Міжнародного валютного фонду.

МВФ є спеціалізованою установою ООН. Його було засновано у 1945 році для сприяння монетарному співробітництву. Можна виділити такі завдання:

1. надання коштів для покриття дефіциту платіжного балансу країн-учасниць.
2. підтримка стабільного валютного курсу;
3. допомога в організації багатосторонньої системи платежів;
4. сприяння розвитку міжнародної торгівлі та валютних відносин;
5. підтримка рівноваги платіжних балансів країн.

Можна зазначити, що останнім часом діяльність МВФ набула деяких змін. Зараз вона, по-більшій частині, не регулює міждержавні валютно-фінансові відносини, а консультують країни, що розвиваються.

Кожній новій фінансовій програмі підтримки передують низка умов, які МВФ вимагає прийняти урядом країни позичальника. До таких умов можна віднести соціальні ініціативи української влади, реформи у сфері оподаткування, підвищення ціни на газ для населення, проведення пенсійної реформи, скорочення дефіциту бюджету та інші. Такий підхід до кредитування можна розглядати як у позитивному, так і негативному світлі. Пред'явлення умов кредитування країні-позичальнику стимулює її економічний розвиток та фактично є гарантом повернення боргу. З іншого боку, таке явне втручання у економіку країни-позичальника позбавляє її економічної свободи та самостійності, що негативно відображається на політичній ситуації потенційного боржника. Можна прослідкувати зміну ролі Фонду з МВФ як фінансового посередника в МВФ, як контролюючий та регулюючий орган міжнародної влади [1].

Зараз МВФ є одним із головних фінансових партнерів України. Ми співпрацюємо з цією установою починаючи з 1994 року.

Відносини МВФ з Україною, як і з іншими пострадянськими республіками, будуються відповідно до трьох типів програм.

Програму першого типу створено спеціально для цих країн та країн Східної Європи. Вона є своєрідною підготовчою програмою, відносно простою у своїх вимогах. Виконання такої програми не потребує складного інвестиційного апарату в країні. Це первісна програма – програма системної трансформації економіки (Systemic Transformation Facility – STF), реалізація якої дає змогу країні і Фонду співпрацювати.

Наступний крок – це досить стандартна програма, яка має назву «стенд-бай» (Stand-by). Це програма короткострокового фінансування. Як правило, вона триває від 12 до 13 місяців і спрямована на здійснення першочергових заходів, необхідних для досягнення макроекономічної стабілізації.

Після реалізації цієї програми країна може укласти з МВФ угоду про програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF). Вона розрахована на три роки і спрямована на закріплення досягнень початкової стабілізації за програмою «стенд-бай». Одночасно значно більше уваги приділяється структурним змінам в економіці, тим елементам, які становлять основу подальшого економічного зростання.[2]

Підбиваючи підсумок, можемо сказати, що як і будь-яке інше явище в нашому світі, кредитування від МВФ має і погані і гарні сторони.

Так за кожен транш від МВФ, Україна має проводити реформи, що є умовами для його отримання. Тобто МВФ все ж таки сприяє реформуванню у нашій країні, але за якість проведення такого роду реформувань, звісно, ніхто не відповідає.

Також, під впливом МВФ було запроваджене Антикорупційне бюро. Та в нашій країні все ж таки почалися певні зрушення в сторону боротьби з корупцією.

За рахунок кредитних коштів наша країна може наповнювати золото валютні резерви Національного банку.

Але ж є і погані моменти. Наприклад, впровадження пенсійної реформи, закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільсько господарського призначення» та закону про «Банки і банківську діяльність» призвели до різкого росту соціального невдоволення. Стрімке зростання

зовнішнього боргу, до якого ставляться не так нейтрально, як до державного боргу США, все ж таки це руйнує імідж країни, та збиває позиції України на міжнародній арені.

З вище наведеного матеріалу можемо зробити висновок, що співпраця з Міжнародним валютним фондом, безумовно, має позитивну тенденцію для нашої країни. Але, як показує практика, дана міжнародна організація більшою мірою лобіює інтереси своїх головних країн-учасниць, зокрема це країни ЄС, Японія, Китай та США. Які, на мою думку, не дуже зацікавлені у економічному розвитку України. Реформи, на яких наполягає МВФ, не ведуть до покращення життєвого рівня населення, або ж стрімкого росту ВВП, а швидше призведуть нашу країну до стану дефолту, за який ми всі так турбуємося зараз.

Література

1. Гришина Л.О. Україна та Міжнародний валютний фонд: перспективи співпраці / Л. Гришина, П. Карась, В. Черешня // Сталий розвиток економіки. – 2013.

2. Полагнин Д.Д. Співробітництво України та Міжнародного валютного фонду: переваги і недоліки/ Науковий вісник Херсонського державного університету

3. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду
URL:<https://www.imf.org/en/>

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В.А.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 8 УКРАЇНА У СВІТОВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Басараб Ю. А., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Сьогодні Україна в системі сучасних міжнародних відносин займає певне місце. В останні десятиліття в Україні відбувалося багато змін, які торкнулись усіх сфер життя. Зміни в політичній сфері відбувалися під проєвропейськими гаслами та були спрямовані на поступ нашої держави у напрямку євроінтеграції.

Слід зазначити, що визначення міжнародної орієнтації держави було одним з важливих завдань української політичної еліти після 1991 року. Під час набуття незалежності, курс України на європейський вибір став цілком закономірним та зрозумілим. Але формування в Україні європейського вектору відбувалось поступово і своїм корінням сягає ще перших українських державних утворень. Адже складність геополітичного становища та довгий період відсутності власної держави значно ускладнював переорієнтацію України на Захід, яка вимагала наявності певних політичних гарантій незалежності та гарантій безпеки, так як переважання російського вектору залишалося імперативом розв'язання першочергових економічних, енергетичних та гуманітарних питань [1].

На сучасному етапі для України головною характеристикою перетворень українського суспільства є масштабна модернізація, яка охоплює всі сфери суспільно-економічного життя та яка виступає консолідуючою основою будови незалежності та суверенності країни. Тому, на нашу думку, в такій державі, крок за кроком, будуть гармонійно поєднуватися інтереси громадян українського суспільства та світової спільноти.

Але, не слід забувати, що на нашу державу з кожним роком зростає тиск з боку міжнародних економічних і політичних інститутів. Все частіше порушується принцип невтручання у внутрішні справи держави, в результаті чого держава може втрачати контроль над власною територією. Такий вплив примушує владу передавати частину своїх повноважень під глобальний контроль, а це

в свою чергу призводить до обмеження суверенітету країни. Однак, зовнішня політика України продовжує базуватися на загально визнаних принципах міжнародного права, а ключовим пріоритетом зовнішньої політики є шлях до євроінтеграції [3].

Якщо згадати теоретичні правові основи, то у Декларації про державний суверенітет України записано, що Україна, як суб'єкт міжнародного права, здійснює безпосередні відносини з іншими державами, укладає з ними договори, бере участь у діяльності міжнародних організацій у обсязі, який є необхідним для ефективного забезпечення національних інтересів країни у політичній, економічній, інформаційних та інших сферах [5].

Зауважу, що членство України в міжнародних організаціях це є важливий інструмент до її інтеграції у світовий простір. Сьогодні Україна є рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру та міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах. Україна є членом більше ніж 100 міжнародних організацій [4].

Згадаємо, що тільки за роки своєї незалежності вона увійшла у 70 з них. Співпраця України з Радою Європи, ОБСЄ, Організацією за демократію та розвиток (ГУАМ), Організацією Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Центральноевропейською ініціативою (ЦЄІ) та СНД – стратегічно важливий напрямок зовнішньої політики нашої держави. Ще одним напрямком зовнішньої політики України виступають вектори європейсько-атлантичного співробітництва та членство в НАТО.

Але, за думкою багатьох українських політологів, Україні необхідно робити акцент на зміцненні власної могутності та внутріполітичного становища. Потрібно здійснювати послідовні та спрогнозовані кроки на шляху стратегічного курсу, що призведе до надійного та стабільного партнерства на світовій арені [2].

Слід відзначити, що сьогодні Україна стоїть на порозі значних політичних змін, які виступають необхідними умовами на шляху до євроінтеграції. Тому, політичні реформи, які відбуваються в країні останнім часом мають важливе значення під час цих перетворень. В даному випадку зазначимо, якщо в Україні буде існувати система стримувань та противаг, яка буде ускладнювати процес перетворень та реалізації певних кроків, то мова про подальшу розбудову демократії та підтримку демократичного режиму не матиме місця, а реалізація євроінтеграційних прагнень стане неможливою.

Хотілось би відмітити, що згідно ст. 18 Конституції України: «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права».

Таким чином, займати певне місце в межах світової політики, брати участь у регіональних організаціях та інтеграційних угрупованнях, підтримувати співпрацю з міжнародними організаціями, реалізовувати національні інтереси та піднімати і підтримувати авторитет нашої держави на міжнародній арені, сьогодні для України є стратегічно важливою складовою зовнішньої політики.

Література

1. Мадісон В. В., Шахов В. А. Сучасна українська геополітика: навч. посібник / В.В. Мадісон, В.В. Шахов - К., 2003. - 176 с
2. Макар Ю. І. Зовнішня політика України: наміри та реалії / Ю.І. Макар // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини - 2008. - Вип. 1. - С. 189–198.
3. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. // - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. - 606 с.
4. Солонінко К.С. Інтеграційна політика України: інституційні аспекти / К.С. Солонінко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. - № 4 (54), 2010. – С. 299-301
5. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. / Л.Д. Чекаленко // – К.: Либідь, 2006.

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В.А.

Ганжа В. О., студентка, 1 курс, 8 рупа,
факультет фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НАФТОВА КРИЗА 2020: РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

За прогнозами аналітиків МВФ та Світового банку, на світ чекає глобальна фінансова криза 2020 року, яка наразі перебуває в активній фазі станом на квітень 2020 р. Найяскравіше вона проявилася, у тому числі, в падінні цін на нафту.

Країни ОПЕК на переговорах 6 березня 2020 року не змогли домовитися і продовжити угоду про скорочення видобутку нафти внаслідок позиції Москви, яка відмовилася поглиблювати його обмеження через зниження попиту у зв'язку з поширенням коронавірусу. Без участі Росії країни ОПЕК не бачать сенсу продовжувати штучно обмежувати видобуток нафти. 9 березня 2020 р. ОПЕК та Росія провалили остаточні перемовини. Вже зранку ціни на нафту впали на понад 30%. Саудівська Аравія на знак протесту проти такої позиції Росії обвалила ціну на нафту. Слідом за нею різко впали економічні індекси по всьому світу. Це стало наймасштабнішим одноденним обвалом цін, починаючи з 1991 року. Також ціни на нафту почали знижуватися внаслідок спалаху коронавірусу. Через його поширення знизився попит на сировину.[1]

Позиція Саудівської Аравії полягає у тому, що її влада відмовляється скорочувати видобуток нафти за Путінським сценарієм. Володимир Путін виступав за те, щоб він відбувався від рівня першого кварталу 2020 року. А Саудівська Аравія, у свою чергу, згодна знизити добування нафти від рівня квітня 2020 р., при цьому Ер-Ріяд наростив добування майже на 10 млн барелів за добу. На тлі невдалих переговорів Саудівська Аравія, за даними джерел Bloomberg, вирішила "вступити в тотальну цінову війну" і наростити видобуток з 9 млн до 12 млн барелів на добу. Крім того, Ер-Ріяд витісняв нафту російської марки Urals з європейського ринку, пропонуючи потроїти постачання власного сорту Arab Light з великими знижками. Ці дії були реалізовані, за словами міністра закордонних справ королівства саме через ініціювання розриву Росією угоди ОПЕК +. [3]

Чималих втрат зазнала Росія, особливо в курсі рубля і у впливі на російську економіку. На міжнародному валютному ринку обвалився

курс російського рубля. Долар виріс до 75,05 рубля. Євро дійшло до позначки 86,13 рубля. Оскільки нафта – величезна стаття експортних доходів Росії, то це відповідно серйозно тисне на валютний курс. У бюджеті Росії на 2020 р. закладена вартість нафти в розмірі 42 доларів за 1 барель. Нинішня відмітка вже є нижчою. Це буде удар по бюджету. Водночас, якщо так буде не більше місяця, це не буде страшною загрозою, оскільки в Росії є серйозні золотовалютні резерви. Але, якщо це триватиме більше року чи більше, то це стане серйозною проблемою для Росії, тому що доведеться переорієнтувати потоки, скорочувати різні програми, що у свою чергу змушує змінити зовнішньополітичний курс Кремля.[2]

Світові та регіональні фондові біржі швидко відреагували на цінову війну на нафтовому ринку. Вона призвела до обвалу фондового ринку. Нинішня криза зробить негативний вплив на всі банківські послуги: скоротяться банківські депозити країн-експортерів нафти, що обмежить можливості банків здійснювати свою діяльність у сфері кредитування, але також на тлі кризи банки будуть змушені знизити процентні ставки. Не виключено також банкрутство деяких компаній, пов'язаних з нафтовим сектором, особливо тих, що спеціалізуються на послугах.

Події на нафтовому ринку негативно вплинули на валюти Саудівської Аравії і Росії. Згідно з прогнозами, вони продовжать дешевшати, якщо цінова війна затягнеться, тим більше що обидві валюти не затребувані на ринку. На тлі низьких нафтових цін на світовому ринку потрібно буде компенсувати забезпечення іноземною валютою.[1]

Якщо падіння цін на енергоносії не потягне за собою падіння на інших сировинних ринках, то для України ця ситуація є нормальною. Істотного впливу на нашу економіку це не матиме. Найбільшою загрозою для України може стати подальше падіння на інших сировинних ринках. Зокрема, мовиться про ринки залізної руди, чи зерна. Це сприятиме падінню експорту і сильно тиснутиме на курс гривні. Аналогічна ситуація може статися й на валютному ринку в Україні. Якщо падіння цін на нафту і газ продовжиться без падіння цін на сировину, то гривня може навіть укріпитись. Ціни на бензин в Україні можуть піти вниз, але не одразу. Це може трапитися через декілька місяців. Це залежить від того, чи зможуть домовитися країни ОПЕК з Росією протягом найближчого часу. В Україні все ще існує значний взаємозв'язок між цінами на нафту і цінами на газ. Відповідно, може статися падіння цін на газ, який ми імпортуємо.

Окрім того, подальше падіння ціни на нафту ускладнюватиме власний газовидобуток, оскільки інвестиції при низьких цінах на енергоносії стають менш рентабельними.[2]

Аналітики висувають декілька сценаріїв щодо вирішення кризи. Перший - позитивний: усе залежить від подальших домовленостей між ОПЕК та Росією. Оскільки зараз у світі й так достатньо чинників, які можуть зумовити проблеми у глобальній економіці, то варто схилитися до того, що все ж таки компроміс буде, адже світові гравці усвідомлюють усі ризики, з якими зіштовхнулася світова економіка. Угода від 9 квітня 2020 р. країн ОПЕК, РФ та держав, що не входять до ОПЕК, зокрема, США дозволяє очікувати на стабілізацію цін на нафту, оскільки політики домовилися про скорочення видобутку нафти на найближчі місяці і роки в межах 10-15 млн. барелів на добу. Однак не відкидається і негативний сценарій: якщо ОПЕК і Росія все ж дійдуть до згоди в найближчі тижні щодо скороченню видобутку нафти, то ціна стабілізується, але зробити це буде складно на фоні того, що зараз відбувається з економікою та непростою ситуацією з коронавірусом, повернути ціну до 50 – 60 доларів за барель нафти, буде важко. Якщо ціна на нафту залишиться на рівні 35 доларів за барель протягом року, це може мати руйнівні наслідки для країн-експортерів "чорного золота". А це є ще одним кроком до початку глобальної фінансової кризи.[2] Як виказує ситуація на ринку 20-21 квітня 2020 р. вартість нафти марок WTI та URALS на ринку ф'ючерсів торгувалися з негативними цінами. 22 квітня 2020 р. російська нафта URALS торгувалася по ціні 11, 59 дол. за барель.

Отже, наразі точно зрозуміло, що нафтова криза разом з пандемією коронавірусу є найбільшими чинниками глобальної фінансової кризи 2020. Дізнавшись про причини та наслідки виникнення нафтової кризи стає очевидним факт, що це явище носить в собі як економічний, так і політичний характер. Залишається лише сподіватися, що сторони цього конфлікту: ОПЕК та Росія, як і країни, які не входять в ОПЕК порозуміються та домовляться, що у свою чергу стане позитивним сценарієм розвитку нафтової кризи 2020 з максимальною мінімізацією збитків після її закінчення.

Література

1. Максим Білявський. П'ять відповідей на запитання про нафтову кризу 2020 // Радіо Свобода. – 2020. – 11 березня. [Електронний ресурс]. -Режим доступу:<https://www.radiosvoboda.org/a/30482228.html> (Дата 12.03.2020 р.)

2. Емал Набі. Обвал фондових ринків і падіння цін на нафту: що відомо про причини та ймовірні наслідки кризи // 24 канал. – 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/obvaltsin_na_naftu_2020_roku_shho_trapilosya_i_chim_zagrozhuje_n1294495 (Дата 09.04.2020 р.)

3. Саудовская Аравия отказывается сокращать добычу нефти за сценарием Путина. / Гордон. – 2020 р. – 7 квітня. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gordonua.com/news/worldnews/saudovskaaya-araviya-otkazyvaetsya-sokrashchat-dobychu-nefti-po-scenariyu-putina-1494431.html> (Дата 09.04.2020 р.)

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософських та соціальних наук Київського КНТЕУ Губицький Л. В.

Голуб Н. С., студентка, 1 курс, 2 група,
факультет готельно-ресторанного і туристичного бізнесу,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Боротьба з корупцією відіграє важливу роль у розвитку провідних держав світу. В Україні ця проблема вже тривалий час перебуває на порядку денному. Відсутність рішучих кроків у боротьбі з корупцією призводить до падіння авторитету влади та підвищення злочинності в країні. Внаслідок цього в українському суспільстві поширюються настрої політичної апатії та цинізму. Разом з тим, євроінтеграційні прагнення України ще більше актуалізують проблему боротьби з корупцією.

Корумповані правлячі кола, ховаючи за правовою демагогією (особливо під час виборів або політичних телешоу) свою нездатність досягнути і сформулювати стратегію ефективних антикорупційних заходів, не рідко демонструють неповажне ставлення до сили закону. Унікальність нашої держави полягає у тому, що чим більше нам обіцяють покращень, тим стає гірше. [5, с. 218] За останні роки в Україні створили стільки антикорупційних органів, що за цим показником ми опинились серед лідерів у світі. У 2018 році рівень хабарництва та корупції в Україні сягнув 73%. У 2016 році цей показник був на рівні 56%. У світі лише 25% громадян стикався з

випадками хабарництва та корупції. В Україні 33% організацій продовж останніх трьох років отримували пропозицію прийняти хабар. [7]

У результаті відвертого правового цинізму влади різних рівнів, яка не рідко демонструє зневажливе, зухвале ставлення до загальноприйнятих норм моралі, етики, відбувається деформація свідомості соціуму. У громадян почала зникати повага до права. Люди все більше свідомо ігнорують вимоги закону, цінності права, зневажливо ставляться до правових принципів і традицій, що породжує правопорушення, у тому числі, кримінального характеру. Останнім часом набули системного характеру випадки тиску на суддів, у тому числі з боку окремих представників виконавчої влади та народних депутатів. Для прикладу, за інформацією Полтавського окружного адміністративного суду лише в жовтні 2015 року до нього надійшло звернення народного депутата, в якому стверджувалося, що йому відомо про наявність порушень процедур, визначених законами «Про очищення влади» та «Про відновлення довіри до судової влади». При цьому, зміст таких порушень, за яких обставин, коли і ким вони вчинені, у зверненні не зазначалося. Звернення стало предметом обговорення на зборах суддів ПОАС. Дії народного депутата були розцінені як такі, що не в повній мірі відповідають принципам правової держави, порушують окремі положення Конституції, закону «Про судоустрій і статус суддів», а також Європейські стандарти забезпечення незалежності судової влади. [4]

Сьогодні, коли в Україну із західних держав ідуть грошові потоки, як офіційна допомога на цілі розвитку, у країн-донорів є занепокоєння, що виділені нам кошти можуть просто провалитися у чорну дірку. У січні-березні 2019 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу, в сім разів перевищила суму, відправлену за її межі. Найбільше переказів до України за цей період надійшло з США та Ізраїлю. Як зазначають у Нацбанку, всього за I квартал 2019 року за допомогою систем, створених як резидентами, так і нерезидентами, переказано в межах України 46,77 млрд грн або 1,713 млрд дол. – 73,86% від загальної суми переказів. До України переказано 513 млн дол. або 22,9% від загальної суми переказів, а за її межі – 75 млн дол. або 3,24% від загальної суми переказів. [3]

Корупція в сучасній Україні ускладнена багатьма серйозними проблемами, в тому числі, війною на Сході країни, яку розпочала Росія, фінансовою кризою, проблемою нормативно-правового

забезпечення реформування країни тощо. Але, маючи активне громадянське суспільство, покоління молодих політичних лідерів, які правильно розуміють ситуацію та готові активно розбудовувати країну, є надія на те, що можна скерувати не надто орієнтовану на реформи верхівку у правильному напрямі. [6,с.123]

Отже, Україна знаходиться у скрутній економічній та суспільно-політичній ситуації. Боротьба з корупцією залишається нагальною потребою, яка вже багато років не вирішується у повному обсязі. Внаслідок цього країна поступово втрачає довіру іноземних інвесторів та економічних донорів, які могли б справити позитивний вплив на національну економіку. Вирішення цієї проблеми лежить у правовій площині – повага і дотримання норм права всіма громадянами держави та рішучі дії у сфері боротьби з корупцією на всіх рівнях державної організації.

Література

1. Грошові перекази в Україну: в НБУ розповіли, з яких країн надходить найбільше коштів [Електронний ресурс] // 5 перший український інформаційний канал. – 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.5.ua/ekonomika/hroshovi-pereказы-v-ukrainu-v-nbu-rozpovily-z-iakykh-krain-nadkhodyt-naibilshe-koshtiv-192060.html>(11.05.2019).

2. Как отдельные должностные лица формируют в обществе негативное отношение к судам // Газета «Закон и Бизнес». – 2016. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: https://zib.com.ua/ru/126142-kak_otdelnie_dolzhnostnie_lica_formiruyut_v_obschestve_negat.html

3. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність : монографія / Ю. Ю. Калиновський. - Х. : Право, 2008. - 288 с.

4. Сахань О.М. «Корупція в сучасній Україні». // Політологія, 2015. 112-129с. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14588/1/Sahan_112-129.pdf

5. Як в Україні спокійно процвітає корупція: вражаючі цифри [Електронний ресурс] // 24 канал. – 2018. – Режим доступу: https://24tv.ua/yak_v_ukrayini_protsvitaye_koruptsiya_vrazhayuchi_t_sifri_n988391 (23.06.2018).

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Разіцький В. Й.

Гутник П. О., студентка, 3 курс, 2 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АНАЛІЗ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ БАЛТІЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Після розпаду СРСР перед лідерами України та Балтійських країн, колишніх радянських республік, повстали однакові питання – що робити з незалежністю і яким чином, де саме шукати місце своїх держав у світовій політиці. Прибалтика визначилась з подальшим шляхом розвитку, фактично відразу звернувши свій погляд до ЄС та НАТО, і зараз вже може похвалитися позитивними результатами [1]. А Україна прийняла принцип багатовекторності у зовнішній політиці і фактично перебувала на місці, розриваючись між Сходом та Заходом, між Росією та НАТО.

Європейський Союз – це один із найбільших політичних об'єднань країн у світі. І тому, Латвія, Литва та Естонія змогли вступити в ЄС, на відміну від України, тому що існували політичні передумови євроінтеграції для цих країн. По-перше, ЄС хотіло розширити вплив на регіон Балтійського моря, щоб уникнути можливі конфлікти. І цьому посприяла дезінтеграція Радянського Союзу, який сприяв розробці проєвропейського зовнішньополітичного курсу балтійських республік. Вступ Латвії, Литви та Естонії до ЄС розцінюється як повернення цих країн до європейської спільноти. По-друге, країни Балтії ще у першій половині 1990-х роках намагалися налагодити діалог з ЄС. Латвія, Литва та Естонія мали політичні традиції, які були близькими до європейських.

Невеликі країни Балтії змогли відійти від спадщини СРСР і одними з перших в ЄС вийти з економічної кризи. Країни Балтії найостаннішими приєдналися до СРСР, а тому зберегли традиційні зв'язки із Західною Європою. В Радянському Союзі Прибалтика мала переваги перед іншими союзними республіками. Латвія, Литва, Естонія за короткий період пережили радикальні соціально-економічні, політичні перетворення, вступили в Європейський Союз, НАТО, СОТ. Вступ до ЄС і НАТО стало самостійним, самоцінним політичним пріоритетом, сформованим задовго до істотної інтеграції в загальноєвропейські механізми економічної взаємодії.

Інтеграція в європейську спільноту була пов'язана з низкою труднощів. Державам Балтії довелося діяти в рамках своєрідного геополітичного силового трикутника: США - Росія - країни "старої" Європи. До Росії Балтію прив'язували енергетична і транзитна залежність, а також соціально-політична спадщина. Країни Балтії для США – це своєрідний «клин» між Європою та Росією, а також потенційні агенти впливу в Євросоюзі[2].

Членство в НАТО для балтійських держав - це питання забезпечення безпеки, а також це можливість ефективно брати участь в міжнародному військовому співробітництві. Країни Балтії підтримують політику «відкритих дверей» альянсу, виступаючи за вступ в НАТО Фінляндії, Швеції, України, Молдовії, Грузії. Субрегіон об'єктивно існує, і продовжує сприйматися в "великій Європі", на глобальному, європейському і трансатлантичному рівнях.

Україна ж з 1994 року практично стоїть на місці. Україна повинна використати досвід інтеграції Латвії, Литви та Естонії до Європейського союзу, тому що ці пострадянські республіки змогли за дуже короткий термін вступити до ЄС, подолали складнощі перехідного періоду, провели реформування економіки, системи управління державою, соціальної сфери життя. Україні та Європейському Союзу треба забезпечити завершення процедури асоціації з ЄС, а потім набути повноцінного членства. Протягом років незалежності не вдалося подолати глибокий політико-ідеологічний розкол українського суспільства, не вирішили низки питань по осі «Схід-Захід».

Україна лежить на перехресті різновекторних геополітичних інтересів у безпосередній зоні суперечливого стратегічного трикутника “США-ЄС-Росія”. Україна – це «буферна зона» цивілізаційного простору між західною і російсько-євразійською цивілізаціями. Для натівської Європи східні кордони України є лінією розлому між Європою і Росією, а Росія вбачає в західних кордонах України лінію розлому між НАТО та СНД – простором, який вважає зоною своїх інтересів. Така увага до України цілком зрозуміла, бо вона має вигідне геополітичне розташування і всі умови для сталого розвитку, межує з країнами ЄС.

До зовнішньополітичних і геополітичних пріоритетів України відносять європейську та євроатлантичну інтеграцію, стратегічне партнерство із США, РФ, Польщею, зміцнення національної безпеки,

утвердження цінностей демократії, прав та свобод людини, зміцнення двосторонніх економічних відносин з іншими країнами світу[3].

Коли Україна стала незалежною, вона відразу почала співпрацювати з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку. Україна є членом однієї з провідних євроатлантичних безпекових структур – Організації безпеки та співробітництва в Європі. Також Україна активно діє, щоб набути повноправного членства в НАТО. На наш погляд, вступ України в НАТО сприятиме покращенню інвестиційної привабливості країни в очах міжнародних інвесторів. 16 травня 2008 року Україна набула повноправного членства у Світовій організації торгівлі. Як ми знаємо, вступ України в СОТ дозволив брати участь у багатосторонніх торговельних переговорах, відстоювати інтереси українського бізнесу. Була підписана Угода про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі. У травні 2016 року Україна стала стороною Угоди про державні закупівлі (GPA)[4].

Країни Балтії просувають українські інтереси у ЄС, тому що вони готові поділитися досвідом євроатлантичної інтеграції з Україною, а також вивчити її досвід. Цих країн пов'язує нематеріальний кордон історії та радянський період, спільний кордон з Росією, а також те, що на їх територіях проживає населення, яке говорить російською. Також відносини України з країнами Балтії, так як і з багатьма іншими країнами, отримали додатковий імпульс після початку російської агресії. Держави Балтії та Польща виступають за членство в ЄС для України, але конфлікт між Україною та Росією, наслідком якого є російська анексія Криму, створив геополітичну напругу, що ускладнює цей процес.

Література

1. Сидорук М. Особливості інтеграції держав Балтії до ЄС / М. Сидорук // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Сер. “Міжнародні відносини”. - 2010. - Вип. 2. - С. 97-104.
2. Сытин А. Н. Страны Балтии как часть постсоветского пространства / А. Н. Сытин // Свободная мысль. 2011. № 9 (1627). С. 33–46.
3. Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України: Навчальний посібник / За загальною редакцією акад. НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна. – К.: ДП “НВЦ “Євро- атлантикінформ”, 2006. – 416 с

4. Світова організація торгівлі (СОТ). Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/mizhнародni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot>

Науковий керівник: кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Демків Ю. М.

Дриженко Є., студент, 1 курс, 11 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ДИСКУРС КРИЗИ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ІДЕОЛОГІЧНИЙ ПРОЕКТ

Із точки зору тематики нашого дослідження цікавою є трансформація пошуку Діогеном *людини* у сучасні пошуки *ідентичності*. Очікувано виникає питання, чому сучасність не шукає більше універсальних підстав людяності, а натомість прикладає величезні зусилля для пошуку засад множинності ідентичностей? Для відповіді на це питання необхідно дослідити сутність феномену ідентичності у його взаємозв'язку з процесом формування у наш час «людини без особистості». У даному випадку нас цікавить проблема ідентичності саме у контексті підміни нею запитування про сутність людської суб'єктності.[1, с. 164]

Проблема полягає у тому, що соціально-політичні трансформації обумовлюють відповідні зміни гуманітарного дискурсу в результаті яких відбувається витіснення понять «особистість» або «суб'єктність». Поступово всі вони підміняються терміном «ідентичність». Проте він є не тільки вираженням цих змін, не меншою мірою цей дискурс шляхом вироблення системи знаків спричиняє нові соціально-політичні трансформації. В силу зазначеного процес ідентифікації постає одним з прикладів функціонування соціально-політичної міфології. В результаті знаки або слова, набувають спроможності викликати до життя річ, яку вони позначають. Цей процес має відношення до механізму конституювання великих і малих групи.

В межах парадигми соціального конструктивізму феномен ідентичності також описується як соціалізація. Так, наприклад, з точки зору П. Бергера, «соціалізована частина себе зазвичай

називається *ідентичністю*»[2, с. 230-231]. У такому ракурсі кожне суспільство може бути описане як специфічне сховище різноманітних готових для споживання моделей ідентичності. Вони можуть бути наданими людині від народження, можуть бути набутими у пізнішому віці у результаті цілеспрямованих зусиль, проте у будь-якому випадку процес ідентифікації відбувається у взаємодії з «іншими», саме «інші» ідентифікують індивіда. Ідентичність стає реальною для людини, яка її набуває, тільки в результаті її визнання іншими людьми. [3, с. 159].

Необхідно зазначити, що ідентичність є результатом взаємодії ідентифікації і самоідентифікації. Пошук ідентичності не може бути обмеженим «внутрішнім світом» одиничного індивіда, він у будь-якому випадку має суспільний характер. Це проявляється особливо яскраво якщо ідентифікацію порівняти з процесом засвоєння соціальних ролей і статусів.

Отже, однією з найпоширеніших причин, так званої, «кризи ідентичності» виступає дисгармонія між індивідом і соціумом, яка актуалізується у ситуації руйнування традиційних способів людського буття, коли надіндивідуальні структури перестають визначати смисли людського існування. Коли смисли втрачають свою легітимність і авторитет традиції перестає визначати напрями людському існуванню, самовизначення постає не стільки ідеологічною необхідністю, скільки питання виживання роду людського.

Література

1. Самоідентифікація особистості: філософський аналіз. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 192 с.
2. Бергер П. Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания; пер. с нем.- М.:МЕДИУМ,1995. 543 с.
3. Ліпін М. В. Освіта в модифікаціях сучасного світу: монографія. - Київ: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2018. 340 с.

Науковий керівник: кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, політології та соціології КНТЕУ Ліпін М.В.

Кулініч М. М., студент, 1 курс, 17 група
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МОЛОДІЖНІ РУХИ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Громадянське суспільство переживає постійні суспільно-політичні зміни, саме тому його існування є неможливим без діяльності широкої мережі громадських організацій. Люди групуються спираючись на найрізноманітніші критерії, все ж найпоширенішими є об'єднання, утворенні людьми однієї вікової категорії, оскільки вони, як правило, мають спільні інтереси, бажання, світогляди тощо. Молодим людям, особливо властиве бажання об'єднуватися, з метою розв'язання власних та суспільних проблем. Таким чином, молодіжні рухи є формою взаємодії молоді й суспільства. За допомогою суспільства та держави молоді люди само реалізуються, соціалізуються, здобувають досвід, реалізують потреби та вирішують свої проблеми.

Особливості розвитку молодіжних рухів демонструють пристосованість державної політики до потреб молодого покоління. У демократичному суспільстві молодіжна політика втілюється в життя різними молодіжними структурами (організаціями, об'єднаннями). Вони виконують безліч завдань, а саме:

- регулюють відносини молоді з державою;
- виражають молодіжні погляди та сподівання;
- організують розв'язання більшості проблем молоді;
- готують молодих людей до роботи над проблемами суспільства.

В Україні головні етапи розвитку молодіжних рухів окреслив О.Корнієвський:

- “Неформальний” (середина 80-х – осінь 1989 р.) – переоцінка традиційних цінностей та пошук нової ідеології;
- “Самодіяльний” (осінь 1989 р. – жовтень 1990 р.) – молодіжний рух став більш організованим(до цього все більше нагадувало клубну самодіяльність);
- “Інтегративний” (кінець 1990 р. – серпень 1991 р.) – пошук організаційної моделі для співпраці на різних рівнях (всеукраїнському та регіональному), політична диференціація(в тому числі й за партійною ознакою), інтеграція молодіжних об'єднань в

єдиний український молодіжний рух за державність, демократичні перетворення і соціальну справедливість;

- “Посткомуністичний” (з 24 серпня 1991 р.) і до теперішнього часу) – на перший план вийшли соціально-захисна та комунікативна функції. Етап інституціоналізації, формування державних і недержавних громадських інституцій, організацій, установ, головна мета яких – створення всіх умов для самореалізації молодих людей, сприяння їх становленню та розвитку у соціумі.[1, С.81-82].

Дослідник В. Кулік провів класифікацію молодіжних організацій і поділив їх на:

- молодіжні фахові об’єднання, організації за інтересами;
- молодіжні релігійні організації;
- благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди;
- національні молодіжні організації;
- студентський рух;
- громадсько- політичні організації молоді;
- молодіжні філії політичних партій;
- молодіжні партії [2, С.123-125].

Говорячи про світовий досвід у сфері молодіжного руху, варто згадати характерні ознаки та особливості європейських моделей молодіжної політики:

Країни Європи мають багатий досвід у сфері молодіжної політики та роботи з молоддю в цілому. Там активно створюються державні та регіональні молодіжні програми, що мають превентивний, профілактичний або ж застережний характер, аби запобігти хибним вчинкам молоді. Кожна країна сприяє участі молодих людей в житті суспільства, їх розвитку як особистостей так громадян. Також ведеться боротьба з антигромадською поведінкою, реалізується захист вразливих категорій молоді, контролюється забезпечення політичних та соціальних прав, за допомогою утворення спеціальних структур і законів [3, С.45].

Отже, в умовах сучасності в суспільствах перехідного періоду (до яких належить і українське) розвиток молодіжного руху свідчить про формування і становлення нової державної молодіжної політики. Така політика має здійснюватися кожною країною на всіх рівнях з урахуванням її економічних і соціальних можливостей, культурного розвитку, історичних традицій, світового досвіду підтримки молоді. Цей досвід насамперед вимагає, аби до соціалізації молоді, розв’язання її соціальних проблем активно підключалася як вона сама, так і її громадські організації.

Література

1. Корнієвський О. А., Якушик В. М. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні./ О. А. Корнієвський В. М Якушик. – Київ: Київ. братство, 1997 – 258 с.
2. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). / М.П. Перепелиця– К., 2001. – 126 с.
3. Гостева Т. О. Місце молодіжних організацій Європейської народної партії в європейському молодіжному русі та їх вплив на молодіжний рух в Україні.// / [Електронний ресурс]. -Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2113/Hostieva_Mistse_molodizhnykh_orhanizatsii.pdf;jsessionid=E12B9C913F59C738F0A50463B63F

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Литвин Н.М.

Лученко Є.В., студент, 1 курс, 8 група,
факультет фінансів та обліку,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

БЛИЗЬКИЙ СХІД: РЕГІОН КОНФЛІКТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Однією з головних особливостей розквіту сучасних міжнародних відносин – процес зсуву основних загроз, перехід міжнародної конфліктності з глобального на регіональний та субрегіональний рівні. Близькосхідний регіон має особливе значення в світовій політиці, в структурі міжнародних відносин, економіці, політиці. Провідні країни світу залучені до посилення його безпеки.

Слід відмітити важливе стратегічне значення цього регіону: в ньому перетинаються інтереси багатьох країн світу, історичне минуле двох релігій, вплив на розвиток світової цивілізації. Особливо важливим чинником, який визначає значення цього регіону є енергетичний, внаслідок наявності значних запасів енергоносіїв цей регіон знаходиться в центрі економічного та політичного життя світового співтовариства.

Цей регіон світу вважається і залишається найбільш вибухонебезпечним та конфліктним. Відсутність безпеки – існуюча проблема близькосхідної області, - є необхідним викликом для

вивчення нестабільних інтересів на усіх його функціональних рівнях в вченнях західних науковців, зокрема політологів. Науковий прогноз розвитку цих країн не можливо передбачити без вивчення внутрішніх проблем, що є коренем для всіх можливих загроз та небезпек.

Традиційно загрози поділяються на зовнішні та внутрішні.

Розглядаючи близькосхідний регіон і як самостійний регіон, і як субрегіон азійської регіональної системи, і як структурну частку системи міжнародної, використовується наступна класифікація загроз його безпеці.

За своєю структурою вони є достатньо багатограними і можуть бути визначені як:

- 1) внутрішні, або внутрішньонаціональні (на рівні окремих країн);
- 2) регіональні (на рівні всього регіону);
- 3) субрегіональні (на рівні його окремих субрегіонів);
- 4) зовнішні.

Виходячи з цього, головні чинники, що в цілому визначають співвідношення конфліктності та не стабільності в близькосхідному регіоні, можна узагальнити таким чином:

1) зовнішньополітичні загрози, включаючи небезпеку військової агресії;

2) регіональні загрози, джерелом яких є арабо-ізраїльські та арабо-іранські протиріччя, проблема безпеки Перської затоки, існуючі протиріччя між окремими арабськими країнами, ісламський тероризм, проблема водних ресурсів та ін.;

3) внутрішні загрози: внутрішня політична та соціальна нестабільність, релігійні та етнічні конфлікти;

4) суперечності, які існують в межах суспільства між владою і народом або усередині самої влади.

Поняття “загроза”, яке найчастіше пов'язане з військовим протистоянням, в сучасних умовах значною мірою змінюється.

Також можна відмітити не менш важливий аспект з точки зору регіональної безпеки – це посилення ідеї до передового зменшення військової загрози.

Особливо, це екологічна небезпека, а саме проблема водних ресурсів, які, як виявилось під час кувейтської кризи, входять до складу найважливіших елементів системи безпеки східного регіону.

Оскільки діяльність ісламістів користується підтримкою зовні регіональних держав, не можна виключати підвищення гостроти та появи нових більш серйозних збройних сутичок.

Крім того, дії мусульманських екстремістів, які заохочені деякими окремими державами цього регіону, можуть сприяти погіршенню внутрішньої стабільності в одній чи декількох країнах вказаної області.

Посилення ролі ісламського екстримізму у фундаменталізмі постає серйозною та важкою регіональною проблемою.

Як зазначають українські дослідники Б.І. Гуменюк та О.А. Коппель, на початку третього тисячоліття Близький Схід певною мірою продовжує залишатися сприйнятливим та є ареною конфліктів декількох типів:

- 1) арабо-ізраїльського;
- 2) конфлікти, що спричинені внутрішніми суперечностями арабського світу(культурні та релігійні), розрізненням арабів, суперечками щодо розташування кордонів, розподілу водних ресурсів, нафтових родовищ тощо;
- 3) конфлікти, підбурювані державами, які прагнуть керівництва у регіоні шляхом використання будь-яких периферійних слабкостей.[2]

В сучасному світі усе більшу роль відіграють загрози, що спричинені замаскованими внутрішніми релігійними та соціальними питаннями. Наявна мінливість внутрішнього становища деяких країн регіону має більшу загрозу етнічній та національній безпеці, ніж військові загрози з боку сусідніх держав. Ймовірно задля забезпечення подальшої безпеки регіону, у січні 2020 р. Президент США Д.Трамп запропонував включити країни Близького Сходу до НАТО і навіть придумав назву новому об'єднанню ((NATOME (NATO-Middle East), що в перекладі означатиме НАТОБС (НАТО - Близький Схід)) [1].

Внаслідок неупорядкованості перебігу формування нації та етносу, невірноваженим процесом розвитку громадян, аритмічному поділу мінеральних, водних, нафтових і т.д. ресурсів, в багатьох країнах Близькосхідного регіону присутня сукупність складних внутрішніх проблем, що пов'язані з вище зазначеними фактами.

Література

1. Мехед Н. Трамп пропонує розширити НАТО на Близький Схід // *Deutsche Welle*.- / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%83%D1%94%D1/a-51946823> (Дата 09.01.2020 р.)

2. Пасінчук К.А. Конфлікти на Близькому Сході у контексті політики Європейського Союзу / К.А.Пасінчук // Науковий вісник Державної академії управління. - 2003. - №9. - с.111-120. - / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvdau_2003_9_13.pdf

3. Худолій А. О. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході/А.О.Худолій//Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Сер.: Політичні науки. – Вінниця, 2017. - №2. – с.34-42 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdonnupn_2017_2_10.pdf

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Губицький Л.В.

Миронець Я. П., студент, 1 курс, 14 група,
факультет торгівлі та маркетингу,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ТВОРЧИСТЬ БЕЗ КОРДОНІВ АБО СУЧАСНІ ХУДОЖНИКИ УКРАЇНИ, ЯКІ ПІДКОРИЛИ СВІТ

Образотворче мистецтво завжди займало досить велику частину культурного життя суспільства. Сьогодні, не дивлячись на те, що ми живемо у період технологічного розвитку, коли замість пензлів і полотна можна використовувати девайси, художники так само не втрачають свою популярність.

Українські митці давно увійшли в історію живопису і нині продовжують підкорювати світову арену. Сьогодні ми поговоримо про трьох сучасних українських художників, які прославились не лише вдома, а й далеко за межами України.

Євгенія Гапчинська. Одна з найвідоміших українських художниць Євгенія Гапчинська-мисткиня, яку називають «постачальником щастя №1». І це не дивно, досить подивитись на її сповнені щирості картини, які виконані у «дитячій» манері і стає буквально тепліше та радісніше. Ці казкові сюжети зі своїм неповторним стилем підкорюють своєю життєрадісністю з першого погляду. Живописну-виставкову діяльність мисткиня почала в 2002

році і наразі вона налічує більше 35 виставок, серед них у Франції, Бельгії, Нідерландах та Англії. [1] До речі, видавництво «Марка України» сумісно із Укрпоштою випустила лінію марок «Знаки зодіаку», розроблених саме Євгенією Гапчинською. Також 2010 року книга «Піратські історії» видавництва «Розумна дитина», яку проілюструвала Євгенія Гапчинська, потрапила до каталогу найкращих дитячих книжок світу «White Ravens 2010», що видає Міжнародна мюнхенська дитяча бібліотека. [3]

Її картини мають свою характерну рису: вони здатні переносити дорослих у світ дитинства, саме це і створює таку надзвичайну атмосферу затишку і надає запаморочливу славу їх авторці.

Іван Марчук. Художник якого у всьому світі називають сучасним українським генієм мистецтва. Це не просто так, адже у 2007 році Івана Марчука внесли до британського списку «100 геніїв сучасності» (в якому він, до речі, єдиний українець). [1] Роботи митця дуже різнопланові: сюрреалізм, абстракціонізм, реалізм, модерн – ця суміш створює надзвичайний авторський стиль. Творчий доробок художника налічує близько 5 тисяч картин і більше 200 виставок. У 1965 році він заснував власний стиль, який назвав «пльонтанізм». Це особлива техніка нанесення фарби тонкими різнобарвними лініями, їх переплетіння під різними кутами, чим досягається ефект об’ємності й світіння. Зображення, балансує на межі рукотворного та технологічного, через філігранність та складність виконання, майже не піддається повторенню. Але в той час цей стиль не вписувався в шаблони соцреалізму. За що митець зазнавав утисків і переслідувань. Влада намагалася його “зламати”, але ставити свою творчість на службу нелюдській сірій системі Марчук не хотів. “Я люблю плисти проти течії” – говорить художник. Іван Марчук мріє, щоб всім людям було добре. Він каже, щоб навчитись бачити красу, треба дивитися його картини. “Бо люди дивляться, а художник бачить”, – стверджує митець.

Зараз картини художника можна побачити у найвідоміших виставкових залах світу, вони вражають і захоплюють, змушують замислитись та штовхають у вирій фантазій, розчулюють та надихають. [1]

Ілля Чичкан. На сьогодні Ілля Чичкан – один з найвідоміших і дорогих українських художників у світі, що виставляються. Він вважається одним із яскравих представників мистецького руху Нова Хвиля. Працює в різних жанрах: живопис, фотографія, інсталяція, відео.

Незважаючи на активну участь в групових виставках в Україні та за кордоном, перша персональна виставка Іллі Чічкана «Мутація Ген» відбулася тільки 1993 року в Києві – у виставковому залі Спілки художників. [2]

В кінці 1990-х – на початку 2000-х Ілля Чічкан активно виставляється, проводячи як мінімум по одній (іноді – більше) персональній виставці в рік в Україні і за кордоном.

Роботи художника виставлялися в провідних галереях і музеях Європи, США і Південної Америки, а також брали участь в престижних міжнародних форумах і фестивалях сучасного мистецтва – бієнале в Сан-Паоло (1996), бієнале сучасного мистецтва в Йоганнесбурзі (1997), Празькій бієнале (2003), Белградській бієнале (2004), європейській бієнале Manifesta (2004), а також Венеціанській бієнале (2009).

2009 року Ілля Чічкан представляв Україну на 53-й міжнародній Венеціанській бієнале сучасного мистецтва – найстарішому і найпрестижнішому з усіх світових арт-форумів, участь в якому традиційно вважається одним з вищих досягнень в кар'єрі художника або куратора. [2] Спільно з японським художником Міхаро Ясухіро Ілля Чічкан підготував проект «Степи мрійників» – тотальну мультимедійну інсталяцію (музика, відео, перформанс) в старовинному Палаццо Пападополі (Венеція). Частиною цього арт-проекту стало залучення знаменитого українського боксера Володимира Кличка в якості куратора.

Найвідоміші роботи: «З життя комах» і «Куратор-Важкоатлет». У 2008 році робота Іллі Чічкана «It» була продана на аукціоні Phillips de Pury за рекордну для українського арт-ринку суму \$ 70 тис. [2]

Отже, українське образотворче мистецтво продовжує розвиватися та широко цінується за кордоном. Це створює позитивний імідж для України та підтверджує, що український народ має потужний потенціал. Як бачимо наші митці не тільки пишуть у різноманітних стилях, а й навіть створюють власні тенденції та техніки. Ми ознайомили вас лише з декількома відомими авторами сучасності, але насправді талановитих художників ще дуже багато, тому ми дуже радімо не зволікати, а хутчіш познайомитись з їхніми творчими доробками.

Література

1. Сапронова К. Творчість без кордонів або сучасні художники України, які підкорили світ. – Режим доступу: <http://porogy.zp.ua/2019/07/tvorchist-bez-kordoniv-abo-suchasni-hudozhnyky-ukrayiny-yaki-pidkoryly-svit/>

2. Чичкан Ілля. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%0%A7%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%D0%BD_%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F_%D0%90%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

3. Українські ілюстратори. Євгенія Гапчинська – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/events/culture/2014/02/26/095342.html>

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Гусєва Н.Ю.

Робейко Д. В., студентка, 1 курс, 23 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІСЛАМ В СИТУАЦІЇ «ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ»

У ХХ ст. світова політика вступає в нову фазу, яка визначається, перш за все, глобалізацією всіх сфер суспільного життя. Фаза глобалізації відмінна від минулих неоднозначністю можливих гілок подальшого розвитку системи людських взаємозв'язків. Тобто, існування абсолютно полярних для людства сценаріїв майбутнього: можливість матеріального та духовного розквіту або ж шлях до глобальної кризи, що загрожує загибеллю кожної з людських цивілізацій.

Глобалізація виробництва та збуту, торгівлі, фінансових обертів та інформаційних технологій, яка значною мірою стимулює продуктивність праці на ґрунті високих технологій, у той же час посилює контрастність в рівнях розвитку різних світових країн та в їхній демографічній динаміці. Ця контрастність стає причиною потужних хвиль міграції, наслідком чого є як зростаюче змішування етнокультурних особливостей, так і їхні прагнення до безпрецедентного ствердження власної ідентичності, що викликає гострі міжетнічні та, що головне, міжконфесійні конфлікти, які погрожують «зіткненням цивілізацій».

Найпоширенішими працями, які розкривають зміст проблеми та формують основну теорію «зіткнення цивілізацій» є тексти з наукової спадщини Самуеля Філіпса Гантінгтона, відомого американського соціолога та політолога.

Починаючи з 1990-х рр. ідеї Гантінгтона отримали хвилю надзвичайного наукового інтересу, зумовленого виданням статті, яка орієнтувалась на пояснення сучасного устрою міжнародних відносин у сфері політики. У своїй статті він стверджував, що після розпаду Радянського Союзу, саме іслам стане найбільшою загрозою для домінування західної цивілізації в світі. Наступна велика війна Заходу, за його словами, неминуче буде з ісламом.

«Військова конфронтація між Заходом та ісламським світом триває ціле сторіччя, і немає натяку на її пом'якшення» [3].

Важливо зазначити, що витoki конфлікту носять, як було наголошено, виключно релігійний характер. Це пояснюється фактом того, що релігія виступає в ролі соціального важелю впливу, формуючи певну ідеологію, яка згодом ототожнюється з загальною соціальною свідомістю. Характерною рисою християнства в даному питанні є його еволюція, зумовлена зміною історичних умов та антропосоціогенезу, в той час коли іслам залишив власну незмінну форму вияву[1].

Серед цивілізацій сучасного світу найбільш актуально постає питання щодо стану політичних векторів розвитку зв'язку з ісламськими державами. Це зумовлюється кількома причинами. Серед них найголовнішою можна вважати її зростаючий і беззаперечний опір політики країн західної ідеології. Також вагоме значення має демографічний фактор – слідуючи сучасним тенденціям відтворення населення, його кількість в європейських країнах та США є меншим ніж у мусульманських общинах до якої належать понад п'ятдесят країн; і цей розрив безупинно збільшується. Необхідно наголосити про причину гострої світової уваги – мусульманська спільнота характеризується значною соціальною напруженістю.

На противагу твердим незмінним устоям ісламу постає ідеологічно деформований Захід.

Змішання культур призвело до того, що Захід поступово став втрачати власну цивілізаційну ідентичність, а разом із нею цілісність, якісну однорідність. Залишаючись лідером на теренах технологій, він усе більше втрачає лідерство на ниві культурних смислів. Така ж

втрата практично не заповнюється. Адже не технології, а саме культурні смисли є ідентифікантами цивілізаційної своєрідності [2].

Таким чином, у протистоянні цивілізацій найважливішими чинниками виявилися технології, ідентифікація та культура. Іслам виявився надзвичайно стійким через виключне значення традицій, держави, культури та релігії.

Література

1. Латигіна Н.А. *Іслам: шлях крізь століття: монографія* / Н. А. Латигіна. - Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. - 360 с.
2. Картунов О., Кремень В., Маруховська О. Жодний тип суспільства не має імунітету від етнічних домагань / О. Картунов, В. Кремень, О. Маруховська // Віче. – 1998. – С.3-13.
3. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій? / С. Хантінгтон // Поліс. – 1994. – № 1. – С. 33-48.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Губицький Л. В.

Самойленко Ю. В., студентка, 4 курс, 4 група,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОНОВЛЕНА ВЛАДА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ У МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ

Зі зміною влади змінилося ставлення до України у світі. І саме позиціонування України на міжнародній мапі теж змінилось. Нині і світ і самі українці констатують: Україна на міжнародній арені є невизначеною та контроверсійною державою з обмеженими можливостями. Підґрунтям для такого позиціонування стали, зокрема, внутрішні загрози, пов'язані зі слабкістю політичних інститутів, неефективною державною політикою, структурними деформаціями в економіці та незавершеністю процесу національного будівництва. Саме ці чинники продовжують знижувати суб'єктність України як міжнародного політичного гравця і ставлять її у невігідне становище через власну внутрішню політику.

Статус позаблокової держави дещо послабив рівень протистояння навколо України та знизив рівень потенційних загроз її

безпеці у короткостроковій перспективі. Однак він не зняв суперечностей та проблем у забезпеченні воєнної безпеки України, лише відклавши їх вирішення на невизначений термін.

Через високу залежність від зовнішньої торгівлі, її низьку диверсифікованість та зовнішньо обумовлений характер економічних процесів державна економічна політика має мінімальний вплив на економічну динаміку, а Україна, приречена на природне обмеження в можливостях сталого розвитку, неминуче стикатиметься з новими економічними кризами та відчуватиме брак ресурсів для економічного розвитку. [1]

Обрання Зеленського главою держави у світі сприйняли позитивно. Майже одразу новообраного президента привітали лідери США, Канади та країн Європейського Союзу. Відповідальними за формування зовнішньої політики на Банковій призначили прихильників Євроатлантичної інтеграції. МЗС України очолив колишній посол України в НАТО Вадим Пристайко. Заступницею голови МЗС залишилася Олена Зеркась. Саме вона відстоювала позицію України в Міжнародних судах проти Росії. У складі Кабміну уповноваженим за євроатлантичний напрямок став Дмитро Кулеба. Дипломат упродовж минулих п'яти років представляв державу в Раді Європи.

У “зовнішньополітичній спадщині”, отриманій новим Президентом є як здобутки та результативні напрацювання української дипломатії, так і прорахунки, накопичені десятиліттями, системні проблемні та кризові чинники. Збройна агресія з боку РФ – одного з провідних міжнародних гравців – мала домінуючий вплив як на пріоритети зовнішньополітичної діяльності української влади, так і на її ефективність. Несприятливими факторами впливу були, з одного боку, глобальні процеси геополітичної турбулентності і невизначеності, а з іншого – складні і суперечливі внутрішні об'єктивні та суб'єктивні обставини.

Перші заяви та рішення, а також географія закордонних візитів новообраного Президента дають підстави для прогнозів незмінності, принаймні зовнішньополітичного курсу держави, що підтверджено також спільними заявами за підсумками зустрічей з керівництвом ЄС і НАТО. Позиція Президента стосовно Росії (незаконної анексії Криму та ролі РФ у конфлікті на Донбасі) фактично збігається з позицією попередньої влади, а його перші спроби пошуку нових підходів до врегулювання конфлікту вже дали перші плоди (звільнення полонених), хоча інші ініціативи викликали значне

занепокоєння стосовно межі компромісів, до яких готовий “недосвідчений” лідер. Багато питань до президента саме через його надто лояльну позицію стосовно війни на Донбасі та анексії Криму, що викликало деяке занепокоєння у західних партнерів України. [2]

Якщо конкретно виділяти дипломатичні здобутки сучасної влади, то варто зазначити, що хоча у зовнішньополітичних гравців немає впевненості у стосовно планів України стосовно політичного курсу, але нам вдалося зберегти діалог та підтримку, попри деякі іміджеві втрати.

Однією з ключових поразок України у зовнішній політиці є те, що країна була втягнутою у внутрішньополітичну боротьбу у Сполучених Штатах Америки. Саме спроби окремих українських політиків здобути власні політичні дивіденди на скандалі, який виник у відносинах між Джо Байденом та Дональдом Трампом, стали основною поразкою в міжнародних відносинах для України. За таких умов новій владі в Україні доводилось шукати виходу із ситуації, зберігати нейтралітет, намагатися втримати ситуацію під контролем, щоб не втратити двопартійну підтримку в США.

Щоб не втратити темп у відносинах України з Європейським союзом, треба зосередитися не лише на двосторонніх відносинах із Брюсселем, але й на розумінні глобальних пріоритетів Єврокомісії на чолі з Урсулою фон дер Ляєн, в короткостроковій перспективі важливо налагоджувати нові та закріплювати старі відносини з Єврокомісією та Європарламентом. Офіційні візити президента не несли на меті розвиток інтеграційних процесів, а представляли собою партнерські зустрічі, що в свою чергу призводить до скептицизму у ЄС та НАТО стосовно перспектив України. [3]

Висновки. Попри відсутність суттєвих програшів на міжнародній арені, Україна втратила чимало позицій. Про неї у світі почали говорити без врахування позицій самого Києва. Санкції проти Кремля збереглися завдяки послідовній позиції світової спільноти, а не через активні дії України. Українська дипломатія під керівництвом Зеленського виявилася розбалансованою та ослабленою. Поки президент утримується від гострих висловлювань на адресу Кремля. Україна так і не запровадила Національні санкції проти Росії, зокрема, за так звану паспортизацію на сході. На тлі нерішучої політики Києва змінюють риторику міжнародні партнери. Дедалі частішими стали візити до

Москви європейських лідерів 3
ініціатив ефективнішого залучення росіян до європейських процесів.

Література

1. ZN.ua Україна-2020: віз і завтра там? [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina-2020_viz_i_zavtra_tam.html

2. Зовнішня політика та політика безпеки після оновлення влади: послідовність, зміни, перспективи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Zov_Polit_Onovleniya.pdf

3. 5.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/polityka/dyplomatychnyi-hruden-prezydenta-zelenskoho-plusy-i-minusy-ohliad-vid-yelisieieva-204741.html>

Науковий керівник: доктор історичних наук, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту КНТЕУ Студінський В.А.

Сірко В.-М. Т., студентка, 4 курс, МІБ 1-16-4 Од. група,
 факультет права та міжнародних відносин,
 Київський університет імені Бориса Грінченка,
 м. Київ

ПОКРАЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що політика практично будь-якої держави неможлива без цілеспрямованої, постійної і систематичної роботи з удосконалення свого зовнішньополітичного іміджу, формування позитивного ставлення до держави у своїх громадян і соціальних груп інших держав. Багато дослідників вважають, що імідж держави на міжнародній арені створюється за допомогою інформації, яка надходить про неї через медіа. У зв'язку з цим медіа стали впливовим інструментом у формуванні зовнішньополітичного іміджу держави.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітичний імідж.

Предметом дослідження є покращення зовнішньополітичного іміджу України на основі досвіду Польщі.

Метою дослідження є покращення зовнішньополітичного іміджу України на основі досвіду Польщі. Щоб досягти поставленої мети слід визначити **завдання**, а саме:

- проаналізувати зовнішньополітичний імідж України в міжнародних медіа;
- дослідити шляхи вдосконалення зовнішньополітичного іміджу України;
- дати прогнозну оцінку результативності зовнішньополітичного іміджу України на міжнародній арені.

Польща є тою країною, уряд якої ще з проголошення незалежності відразу почав замислюватися над позитивним позиціонуванням себе на міжнародній арені, що зробило б країну інвестиційно більш привабливою та впізнаваною в Європі. Такий стратегічний підхід виправдав свої сподівання, тому що Польща сьогодні є членом європейського та євроатлантичного об'єднань.

Особливу увагу Польща приділяє формуванню зовнішньополітичного іміджу в міжнародних медіа. Вони мають важливу роль у просуванні польського бренду та створенні позитивного іміджу. Ще з 2008 року Польща почала активну роботу з просування свого образу за кордоном. За допомогою CNN International польська влада показувала всі свої переваги міжнародній спільноті [1]. Такі дії дозволили Польщі за кілька років стати однією з країн, які стрімко розвиваються, піднімають рівень економіки та сприяють інвестуванню в національний бізнес. Безумовно, така стратегія Польщі була дуже успішною і допомогла зайняти те місце, яке вона має зараз серед міжнародної спільноти.

На жаль, останніми роками зовнішньополітичний імідж Польщі знаходиться не у виграшному становищі. Багато міжнародних медіа критикують внутрішню і зовнішню діяльність правлячої партії. Особливо це стосується прийнятих законів та відносин із Європейським Союзом. Такі події спровокували масову цікавість медіа за кордоном. Відтак МЗС Польщі зазначило у своєму щорічному звіті, що образ Польщі в міжнародних медіа значно погіршився за останні роки [2]. Створений імідж правлячою владою руйнує становище держави на міжнародній арені і може навіть зіпсувати бачення в ній стабільного стратегічного партнера.

Просування позитивного іміджу України на міжнародній арені є тим капіталом, який дозволяє реалізовувати національні інтереси за кордоном.

В цілому, як показав аналіз міжнародних медіа, Україна представлена за кордоном «не в найкращому світлі» [3]. Перебуваючи в неоголошеній війні, Україна в їх розумінні - це країна-жертва, яка не може вирішити свої власні проблеми без допомоги впливових держав. Міжнародні медіа часто підкреслюють проблеми, які заважають українському народу успішно розвиватися, будувати незалежну, демократичну державу. Зарубіжні медіа не тільки інформують, а й привертають увагу світової спільноти до подій, що загрожують іншим народам.

Тому, Україна не може завжди розраховувати на роль «жертви», така позиція вказує на безпорадність країни. Можна довго говорити про те, що Росія заважає здійснювати реформи, маніпулює інформацією, не дає розвиватися та ввійти в ЄС, НАТО. Проте це тільки прикриття політиків, які хочуть приховати справжні причини поразок. Наша країна має всі можливості та ресурси для створення позитивного зовнішньополітичного іміджу. Ми з легкістю можемо просувати нашу культуру, традиції, ресурси, приваблювати іноземних інвесторів та стати на крок ближче до Європейського Союзу.

Польський досвід показує, що імідж не легко створити, на це йде багато часу, але його можна дуже швидко зіпсувати. Успішне просування образу України в закордонних медіа неможливе без перезавантаження наших власних підходів. Тому українській владі варто задуматися над проведенням іміджевих кампаній та проектів для покращення свого становища на міжнародній арені. Якщо Україна зможе правильно скоординувати діяльність інститутів, які будуть відповідати за процес створення позитивного іміджу в міжнародних медіа, то через кілька років країна відкриється для нових туристів, міжнародних інвесторів та наукових відкриттів.

Шляхи реалізації мети та завдань дослідження полягають у вдосконаленні діяльності медіа в Україні за допомогою модернізації та реформування; у формуванні іміджевих кампаній та спеціальних структур з управління іміджем країни, які будуть стежити за реалізацією іміджевої політики.

Література

1. Бублик Л. Імідж – по-польськи «візерунок». Як Польща підносить себе за кордоном [Електронний ресурс] / Л. Бублик // УНІАН. – 2010. – URL: <https://www.unian.ua/common/387060-imidj-po-polski-vizerunok-yak-polscha-pidnositi-sebe-za-kordonom.html>.

2. *Goczał B.* Wizerunek Polski pogarsza się zarówno przez błędy rządu PiS, jak i uproszczenia zagranicznych mediów (opinie) [Електронний ресурс] / Beata Goczał. – 2016. – URL: <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/wizerunek-polski-pogarsza-sie-zarowno-przez-bledy-rzadu-pis-jak-i-uproszczenia-zagranicznych-mediow-opinie>.

3. *Olena T, Yulia B, Lyudmyla D, Olha S, Volodymyr S.* Ukraine in World Media Content: Problematic and Thematic Aspects. Global Media Journal [Електронний ресурс] / Olena T, Yulia B, Lyudmyla D, Olha S, Volodymyr S. – 2018/ - URL: <http://www.globalmediajournal.com/open-access/ukraine-in-world-media-content-problematic-and-thematic-aspects.php?aid=86827>.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права КУБГ Мельник Г.М.

Шандрик Д. О., 3 курс, 35-ЕП-19 група,
Інженерно-економічний факультет,
Первомайська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,
м. Первомайськ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ТА УКРАЇНА: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ

У політичному, культурному та торгово-економічному відношеннях Україна та держави ЄС були пов'язані один з одним вже багато століть. У даний час відносини між Україною та ЄС стають більш насиченими та різноманітними.

ЄС займає одне з найважливіших місць в українських економічних аспектах, а саме: торгове, інвестиційне науково-технічне та культурне співробітництво; реалізацію спільних проектів у сферах здійснення гуманітарних програм, безпеки, охорони навколишнього середовища та стратегічного планування.

Напередодні ХХІ ст. світ, зокрема й Україна та Європа, виявився перед обличчям численних змін й зародженням нових процесів – як зовнішніх, так і внутрішніх. У світлі зростаючого різноманіття світових спільнот й тенденції до глобалізації, піддаються перегляду багато положень, процесів, технологій та явища, що характеризують

систему міжнародних відносин, зокрема й один з базових принципів – суверенітет сучасної держави[2, с.34].

Великого значення надається регіональній інтеграції держав і, насамперед, що об'єднується навколо європейських ідей та цінностей. Якщо спочатку йшлося переважно про економічні та технічні елементи взаємодії, то в останньому десятилітті розпочато будівництво стабільного та міцного політичного союзу.

З новими тенденціями формуються загальні норми в таких сферах, як соціальна політика, імміграція, правосуддя, зовнішня політика, узгоджуються митні правила та питання безпеки. У зв'язку зі зміненою системою міжнародних відносин і новою роллю ЄС, а саме тому ефективна інтеграція між європейськими політичними інститутами і Україною є особливо важливою.

Особливе значення з точки зору перспектив подальшого партнерства між двома сторонами має формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС й оперативної складової – європейської політики в галузі безпеки і оборони. Набуття Європейським Союзом, поряд з економічним, також військово-політичного виміру відкриває можливості для взаємодії між Україною і ЄС з широкого кола питань світової політики [1, с.44].

Євросоюз може стати природним партнером України в пошуках спільних відповідей на нові загрози і виклики європейської та міжнародної безпеки, шляхом вироблення параметрів майбутніх антикризових операцій за участю сил швидкого реагування ЄС.

Поряд зі спільним врегулюванням криз, порядок денний діалогу між Україною і ЄС може бути успішно доповнений іншими питаннями, актуальними для безпеки європейського континенту, наприклад, проблематикою стратегічної стабільності і протиракетної оборони, питаннями роззброєння та регіональної безпеки [4, с.27].

Тенденція до посилення політичного діалогу між Україною і ЄС в майбутньому буде наростати, однак не можна не бачити «меж можливого» в розвитку цього процесу. Виникає ряд об'єктивних і суб'єктивних обмежень, що ускладнюють становлення українсько-європейського партнерства.

Зважаючи на останні події, варто відзначити, що незважаючи на існування різних теоретичних концепцій, можна констатувати, що в даний час цілісної і повноцінної теорії міжнародної економічної інтеграції не існує. Більш того, ще не знайдено вичерпну відповідь на питання про те, в чому полягають конкретні переваги держави, яка

долучається в інтеграційне об'єднання, в порівнянні з державою, що не входить до нього.

У зв'язку з цим аналіз процесу адаптації нових держав до умов діяльності ЄС може сприяти створенню необхідної бази для вивчення позитивного і негативного впливу розширення інтеграційного об'єднання на економічний розвиток держав-учасників і «третіх держав». Використання цього досвіду допоможе запобігти вчиненню помилок при зближенні нашої держави з Євросоюзом та оптимізувати для України наслідки долучення до ЄС.

Ми вважаємо, що ефективну систему економічних та політичних зв'язків України з Євросоюзом необхідно будувати з урахуванням сформованих економічних відносин та перспектив подальшого розширення ЄС.

Дана всебічна оцінка взаємин між Україною та європейськими політичними інститутами як в ретроспективі, так і на сучасному етапі історичного розвитку дає змогу оцінити можливості України, щодо свого потенціалу. Розвиток західноєвропейської регіональної інтеграції триває, потребуючи аналізу та узагальнення нових явищ.

Навіть ґрунтовний аналіз політичного виміру даного процесу, спроба якого була здійснена в дослідженні, не може дати вичерпної відповіді на багато нагальних питань, адже дискусії про кінцеві цілі інтеграції, в конкретних формах її здійснення, широті геополітичного охоплення далеко ще не закінчені.

Осмислення еволюційної сутності процесу становлення політичної архітектури нової Європи, від якого залежать можливості України впливати на формування парадигми загальноєвропейського і світового розвитку в ХХІ ст. й більш цілеспрямовано виробляти свою політичну стратегію щодо ЄС, має набути практичного значення і стати об'єктом уваги сучасної політичної науки.

Звідси ж випливає ще одна специфіка політичної науки – сприяти визначенню можливостей реалізації закономірностей розвитку західноєвропейського інтеграційного співтовариства в чітко визначених умовах, формуванню потужної зони політичної стабільності та економічного зростання на великому євразійському просторі. У контексті вступу нових держав до ЄС найбільш важливим питанням є взаємини України та Євросоюзу [3, с.65].

Отже, значну роль для успішної інтеграції України до спільного європейського економічного простору буде відігравати: розширення доступу до ринку ЄС та вироблення ефективних механізмів врегулювання суперечностей з питань антидемпінгу; оптимізація

митного режиму; реалізація спільних з ЄС проектів у сфері технологічного співробітництва.

Література

1. Семів С. Р. Інституційні механізми активізації участі України у міжнародному кооперативному русі / С. Р. Семів // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. – Том L1. Економічний збірник. Том 1. – Львів, 2018. – С. 263-275.

2. Нова відповідальність. Неоекономічні стсенарії розвитку і Україна. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<https://westudents.com.ua/glavy/14319-15-suchasniy-geoekonomichniy-svt-novavdpovdalnst.html>

3. Карнаков І.А. Проблеми багатовекторної інтеграції України в систему міжнародних економічних зв'язків у сучасних умовах. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kiazsu.pdf>

4. Перепелюкова О. В., Денисюк О.В. Геоекономічна стратегія України та її регіонально-інтеграційні пріоритети. // Економіка та право. - 2018. - № 2(44).

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор кафедри економіки і організацій ПФ НУК ім адм. Макарова Філіпішина Л.М.

Щерба М. Г., студентка, 1 курс, 18 група,
факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

УКРАЇНА В ДОПОВІДЯХ РОСІЙСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ НА ЗАСІДАННЯХ ОРГАНІВ ООН

ООН - це міжнародна організація глобального значення, що була створена, насамперед, з ціллю забезпечення порозуміння і безпеки усіх країн. Також одним з головних завдань ООН є подальший розвиток союзництва між країнами.

В статуті ООН, що є обов'язковим для всіх держав викарбуваний наступний запис. "Ми є народи об'єднаних націй, нас переповнює сміливість вивільнити наступні покоління від горя війни, зафіксувати віру в життєво важливі права кожної людини на планеті, у

достоїнство і значущість людської особистості, рівноправність чоловіків і жінок і в ідентичність прав великих і малих націй, створити обставини, при яких можуть додержуватися порядність і шанування до зобов'язань і в цих цілях розкривати неупередженість і жити разом у світі, як добрі сусіди, згуртовувати наші сили для додержання міжнародного миру і безпеки, пересвідчуватися, щоб збройні сили використовувалися тільки у загальнолюдських інтересах, вирішили поєднати наші сили для досягнення цієї мети". [1]

Проте, попри священні значення статуту, деякі держави ігнорують тези зазначені в документах всесвітньої організації та вдаються до явних порушень, що руйнують баланс та залагодження в домовленостях щодо миру, справедливості та поваги зобов'язань.

Ми розглянемо справи пов'язані з конфліктом між Україною та Росією, зокрема засоби, що використовують дипломати другої сторони та їх вплив на бачення та сприйняття світом ситуації.

Одним з перших офіційних представників при ООН, що відверто виступив з промовою про спеціальні прийоми Москви став незмінний представник України Сергій Кислиця, який заявив, що дипломати останньої використовують спеціальні прийоми, що застосовуються у кінострічках, коли говорять про ситуацію в Криму, й дав пораду не сплутувати свої домисли з реальним станом, який підтверджує службові рапорти ООН та інших офіційних організацій. Таку заяву зробив дипломат під час засідання Ради Безпеки ООН за формулою Арріа щодо ситуації в Криму у відповідь на агресивний звинувачувальний виступ російського представника.

Слова Кислиці лунали наступним чином: «Російська Федерація говорила про фантастику в Криму, і я хочу сказати, що у цьому виступі були заяви, які не відповідають реальності. Реальність в свою чергу – це ті факти, що ми читаємо в доповідях Генерального секретаря ООН, підготовлених на виконання відповідних резолюцій Генасамблеї».

Як підкреслив українець, росіяни використовують прийоми з фільмів Хічкока, так звані макгаффіни (назва основного об'єкта інтересу у будь-якому фільмі, хоч то валіза, гроші, машина, секретні документи або щось інше, навколо чого будується уся постанова, одним словом об'єкти, важливі для загострення сюжету). Головна мета яких відвести увагу від справжнього розвитку подій, зосередивши її на перекручуванні фактів, тим самим вводячи в оману слухачів. У цьому випадку прийом використовується для сюжету,

який пише окупаційна влада на Кримському півострові.», - зауважив Кислиця. [2]

Поміж іншим, дипломати сусідньої держави також обирали тактику "боротьби з юрисдикцією". Її прояв ми могли побачити у Міжнародному Суді ООН в 2017 році щодо «Справи про окупацію Кримського півострову та Східного регіону України». Зокрема, доводили, що Суд ООН взагалі не має братися за розгляд української справи і має відхилити її навіть на початковому етапі; примітно, що такі доводи Російської Федерації у Гаазі відкинули, але для успіху цього виявилось недостатньо. Суд зупинився на іншій нормі конвенції, за якою "фінансуванням тероризму" вважається фінансування, надання зброї або ж іншої підтримки, але лише в тому разі, коли ця зброя, чи інші засоби надаються "з метою або з розумінням" того, що саме цю зброя чи інші засоби використають для терактів.

На цьому етапі слухань українська сторона не змогла надати Судові переконливих доказів, аби довести умисність фінансування тероризму (про це йдеться в параграфі 75, ст.28 наказу Суду ООН). [3]

Також показовим виявилось засідання Ради Безпеки ООН 18 лютого 2020 року, де основним питанням обговорення був наступ бойовиків на Донбасі. Доповідачем з російського боку був постійний представник РФ при ООН Василь Небензя. В своїй промові він використав прийом шантажу аби послабити підтримку України іншими державами: "Ми знаємо тези, з якими деякі країни збираються зараз виступити. Тому хочемо попередити заздалегідь... Чим довге ви підіграєте Києву - тим менше шансів на взаємний діалог між українськими громадянами по обидві сторони лінії розмежування", - сказав Небензя. [4] Російський дипломат заявив про можливий зрив РФ наступної зустрічі лідерів країн "Нормандської четвірки", адже Кремль ще оцінюватиме доцільність цього саміту в залежності від виконання українською стороною Мінських угод, додав Небензя. [5]

Таким чином, дипломати Російської Федерації діють на міжнародній арені з метою донесення до світового загалу позиції власної держави, як через засоби масової інформації, так і через міжнародні форуми та організації, зокрема, ООН. Засоби і методи російських дипломатів відзначаються різкістю та безапеляційністю, незважаючи на кричущі випадки порушення основних принципів діяльності ООН, і російською державою, і російськими дипломатами.

Література

1. ООН у системі міжнародних відносин: історичний досвід і перспективи: Ювіл. наук. зб. – К.: Либідь, 1995. – 128с.

2. Український дипломат порівняв виступ Росії в Радбезі ООН з фільмами жахів Хічкока //Главком: електрон, версія газ. Дата звернення 07.03.2020 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/politics/ukrajinskiy-diplomat-porivnyav-vistup-rosiji-v-radbezi-oon-z-filmami-zhahiv-hichkoka-664167.html>

3. Сидоренко С. Між рядками рішення Суду ООН: де виграла та де програла Україна//Європейська правда: електрон, версія газ. Дата звернення 20.04.2017 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/04/20/7064741/>

4. Засідання Радбезу ООН: Росія звинуватила партнерів України у «підіграванні Києву»//РБК-Україна: електрон, версія газ. Дата звернення: 18.02.2020 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/zasedanie-sovbeza-oon-rossiya-obvinila-partnerov-1582060638.html>

5. Небензя на засіданні Радбезу ООН звинуватив Україну в "саботажі Мінських домовленостей"//Гордон:електрон, версія газ. Дата звернення: 18.02.2020 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/politics/-nebenzja-na-zasidanni-radbezu-oon-zvinuvativ-ukrajinu-v-sabotazhi-minskih-domovlenostej-1487558.html>

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології КНТЕУ Губицький Л.В.